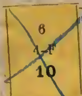
image
not
available

6
4 F
10

6
5 N
18

CAROLI SIGONII, MVTINENSIS, FASTI CONSVLARES, AC TRIVMPHI acti à Romulo Rege uſque ad Ti. Cæſarem.

EIVSDEM IN FASTOS, ET TRIVMPHOS, ID EST, in uniuerſam Romanam hiſtoriam Commentarius.

Eiuſdem De nominibus Romanorum liber.

Auctor recognouit diligentißime, & auxit.

Τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίνεται.

BASILEAE, M. D. LIX.
Apud Nicolaum Epiſcopium Iuniorem.

ILLVSTRISS. ET POTENTISS. FERRARIENSIVM DVCI HERCVLI II,

Carolus Sigonius S.

OMANI Populi res, domi foris'ue gestas, HERCVLES DVX POTENTISSIME, qui hoc tempore scribere, aut aliquo pacto literis illustrare aggrediuntur, ij mihi demum uidentur in has potissimum duas posse hominum reprehensiones incurrere. nam & ab ijs, qui eas satis habere splendoris ex antiquorum monumentis putant, impudentiæ; & ab ijs, qui amissa earum ornamenta nulla restitui ratione posse censent, imprudentiæ ne accusentur, eis ualde pertimescendum est. Impudentis enim iudicabunt esse, ea, quæ T. Liuius, ac Dionysius Alicarnasseus, ceteriq; Romanarum antiquitatum scriptores grauissimè, ornatissimeq; tractarunt, uelle attingere; imprudentis uerò, quæ tenebris uetustatis oppressa prorsus obsoleuerunt, ea sine antiquorum monumentorum ope aggredi renouare. Me uerò tantum abest, ut harum huiusmodi reprehensionum suspicio ullo unquam tempore perturbarit, ut nullum grauius, aut maius studium esse duxerim, in quo ipse uel uberiore aliorum cum utilitate, uel nonnulla mea etiam cum laude, siqua modo mea potest esse laus, elaborarem. presertim uerò, si aut alia ratione ijsdem de rebus scriberem, ac prisci illi fecerunt; aut quæ, ueteribus eorum monumentis uel deletis, uel deprauatis, obscurissima his temporibus facta sunt, quantum per ea, quæ supersunt, illorum fragmenta licet, illuminarem. neq; enim ignorare te arbitror, DVX MAXIME, fato nescio quo populi R. misero contigisse, ut quò quisque de rebus eius gestis accuratius, atq; elegantius scripserat, eò magis libros eius hoc tempore, aut omnino desideremus, aut magna ex parte mutilatos, & corruptos habeamus. Hac igitur ratione adductus, cùm totam magistratuum Romanorum descriptionem annuam labantem, & inconstantem, eandemq; multis partibus imperfectam apud omnes rerum Ro. scriptores esse intelligerem, cumq; summam in annis ab Vrbe condita numerandis eorum dissensionem, & errorem esse animaduerterem: suscepi laborem hoc tempore omnibus, ut putaui, futurum utilissimum: ut de Romanis magistratibus pro annorum ratione descriptis, deq; illorum triumphis breuiter ea traderem, quæ mihi diutius, ac diligentius inquirenti ea, quæ relicta sunt, antiquitatis monumenta suppeditarent. Hoc enim si fecissem, speraui me totam populi R.

historiam, quam plerique superioribus temporibus carptim tractarant, breuiter uno quasi corpore posse complecti: cuius cognitio cùm per se iucundissima, tum uerò etiam ad Latinorum scripta illustranda, quod fieri maxime cupiebam, quàm accommodatissima esset futura. Hoc igitur dicere non dubitabo, me ut ad hunc laborem accederem, primum communi utilitate adductum fuisse: deinde uerò, cùm iam rem essem ipsam aggressus, Dei quodammodo ipsius uoluntate commotum, in eam acrius in dies incubuisse. Nam cùm in hac scriptione ueterum & historiarum, & lapidum amissa monumenta desiderarem: tum diuino credo esse consilio factum, primum, ut Dionysius, ac Dio, quorum Græca exemplaria iampridem incredibili legendi cupiditate flagrabam, aut certe illorum particula Græcis literis exarata ex Gallijs in Italiam afferretur: deinde uerò, ut eodem propè etiam tempore, Romæ in foro ipso Romano, uetustissimorum marmorum fragmenta quædam effoderentur, atque in Capitolio exponerentur, in quibus hæc ferè magistratuum ratio, quam ipse animo designaueram, iamque inchoaueram, erat incisa. quorum fragmentorum exemplum satis accuratè, quantum ego intelligere poteram, à Bartholemæo Marliano descriptum cùm legissem: ac quanta inde percipi utilitas posset, animaduertissem: incredibile est, quàm ualde ad eam, quam inchoaueram, descriptionem perficiendam fuerim inflammatus. neque uerò tantummodo ad id, quod institueram, absoluendum sum inflammatus, sed ad mutandum etiam, quod initio ceperam, consilium ea sum lectione impulsus. Nam cùm prætores, tribunos pl. ædiles curules, aliosque eiusmodi magistratus annuos à principio colligere instituissem: omnes tamen his notatis Capitolinorum marmorum inscriptionibus mihi omittendos esse decreui: partim, quòd auctorum eorum, quos habemus, incuria me reperire omnes posse diffidebam; partim, quòd in his item Capitolinis tabulis eos esse prætermissos intelligebam. abunde autem satisfactum iri huic parti putaui, si regum, consulum, & dictatorum fastos unà cum eorum triumphis ex annorum ordine distinctos notassem. quam potissimum rationem illi mihi uidebantur, qui his olim incidendis marmoribus præfuerant, studiosissime conseruasse. quorum cùm ego diligentiam, & in illis describendis magistratibus incredibilem quandam historiæ Romanæ scientiam admirarer: feci illud, ut non solum eorum lapidum testimonia ad hos, quos institueram, Fastos cōscribendos adhiberem, sed eodem etiam tempore illa, quæ fracta, & plurimis in locis excisa erant effossa, quoad possem, restituerem. Itaque hoc facto, quò omnibus meus labor illustrior esset, atque eodem etiam tempore, & utilitatis aliorum, & meæ diligentiæ rationem haberem, marmorum uerba maioribus, mea uerò, ut minoribus literis distinguerentur, curaui. in eo tantum ab illorum ratione recessi, quòd triumphos, quos illi separatim inciderant, ipse sub annuis magistratibus subieci; nimirum eo consilio, ut qui hæc nostra legissent, uno aspectu omnia

unius

unius anni maxime memorabilia populi R. facta cognoſcerent. Cùm autem hanc totam deſcriptionem à Romulo rege uſq; ad Ti. Cæſarem per octingentos fermè annos perduxiſſem, atq; in ea conficienda uarijs annalium, lapidum, & numorum ueterum teſtimonijs uſus eſſem; tum uiſum eſt, quò omnibus magis ea, quæ ſcripſeram, probarem, librum adiungere: in quo cùm rationem ſigillatim earum rerum omnium redderem, quæ à me in magiſtratibus, & triumphis digerendis eſſent ſcriptæ: tum etiam, quæ in fragmentis horum Capitolinorum, ut dixi, marmorum eſſent inciſa partim explicarem, partim etiam uetuſtorum monumentorum, quot quot habemus, ſententia confirmarem. Itaq; liber ille continere omnem propè Romanæ rationem hiſtoriæ uidetur. etenim in eo nō ſolum hæc omnia, quæ in Faſtis, & Triūphis deſcripta ſunt, ueterum teſtimonio comprobamus, ſed ſi quando illi parum nobis diligentes in hiſtoriæ expoſitione uideantur fuiſſe, notamus: ſi qua inter eos de re, aut de annis controuerſia ſit, non omittimus: de nominum Romanorum cauſsis, uſuq; latiſsime diſputamus: clariſsimam, atq; antiquiſsimam quanq; familiam ferè à ſtirpe deſcribimus, quiq; in ea clari uiri fuerint, & magiſtratus ceperint, ſubteximus: ex qua deſcriptione facile illuſtrium uirorum, eorumq; preſertim, quos tantopere admirari ſolemus, certiſsimæ propagines cognoſcentur. Atq; ex his quidem rebus omnibus, quantum nos prodeſſe uoluerimus alijs, apparebit. neq; enim omnino quantum cupiebamus, conſequi propter manca ipſa, ut dixi, Romanarum rerum monumenta potuimus. quòd ſi nobis uita ſuppeditauerit, àtq; Deus ipſe noſtris cœptis aſpirauerit, non uereor, ne hæc ipſa, quæ nunc etiam multis partibus imperfecta eduntur, longe omnium perfectiſsima aliquando ad poſteros eodem operam me nauante perueniant. cui quidem rei polliceor me, quoad potero, nullo unquam tempore defuturum. Hoc autem, quod nunc editur, DVX POTENTISSIME, ego in tuo potiſsimum clariſsimo nomine diuulgari, atq; apparere non ſolum uolui, ſed id etiam facere me debere exiſtimaui. neque enim uideo, cui potius ocij mei fructus dedicem, quàm tibi, cuius preſertim ſingulari prudentia, & mihi, & ceteris, qui in iſto tuo beato degunt imperio, pacate, quieteq; in hoc eiuſmodi literarum curriculo licet uerſari. atq; etiam ſic intelligo, ut omnem ſuperiorem literarum calamitatem in eos iure, qui tum terris imperabant, eſſe translatam, quorum incuria omnium bonarum artium ſtudia labefactata obſoleuerunt, ita omnem earum reſtitutionem, quæ his temporibus facta eſt, in hos merito, qui nunc terras regunt, eſſe conferendam: quorum ſingulari in gubernandis regionibus ſapientia hæc ipſa ſtudia non ſolum reparata, ſed multo etiam nitidiora facta eſſe, quàm antè fuerant, uidentur. ex quorum tu numero omnium hominum iudicio uiſus es haud extremum locum ſem

per obtinuisse. utut tamen res est, me certe, cùm iampridem & me ipsum, meaq; omnia tibi, in cuius imperio & natus, & educatus sum, consecrauerim, hos etiam paruulos ingenij, atq; industriæ meæ quasi fœtus quosdam dedicasse, atq; auctoritatis tuæ grauissimo numine fultos in uulgus edidisse, nunquam pœnitebit. Vale. Mutinæ Id. Mart.

M. D. L.

FASTI CONSVLARES
AC TRIVMPHI ACTI, A ROMV= LO REGE VSQVE AD TI. CAESAREM.

REGES.

Romulus Rex Regnauit. — Annos. XXXVII.
Romulus Rex De Caeninensibus. Et Antemnatibus Primus Triumphauit. — Anno. V. C. IIII. / /
Idemque Primus Spolia Opima Rettulit Caeninensium Rege Acrone Interfecto.
Romulus Rex. II. De Camerineis. — Anno. XVI. K. Sextilib.
Romulus Rex. III. De Fidenatibus. Et Veientibus. — An. / / / Idib. Octob.
Interreges — Annum. I.
Numa Pompilius Pomponis F. Rex. — Annos. XLIII.
Tullus Hostilius Hosti. F. Hosti. N. Rex. — Annos. XXXII.
Tullus Hostilius Hosti. F. Hosti. N. Rex. De Albaneis. — Ann. / / / / / / /
Tullus Hostilius Hosti. F. Hosti. N. Rex. II. De Fidenatibus. — Ann. / / / / / / / /
Tullus Hostilius Hosti. F. Hosti. N. Rex. III. De Sabineis. — Ann. / / / / / / /
Ancus Marcius Numae F. M. N. Rex — Annos. XXIV.
Ancus Marcius Numae F. M. N. Rex. De Veientibus. — Ann. / / / / / / / /
Ancus Marcius Numae F. M. N. Rex. II. De Sabineis — Ann. / / / / / / /
L. Tarquinius Damarati F. Priscus. Rex. — Ann. XXXVII.
L. Tarquinius Damarati. F. Priscus. Rex. De Latineis — Ann. / / / / / / / /
L. Tarquinius Damarati. F. Priscus. Rex. II. De Etrusceis — Ann. / / / / /
L. Tarquinius Damarati. F. Priscus. Rex. III. De Sabineis. — Ann. CXX / / Idib. Sept.
Ser. Tullius. Rex. — Annos. XLIV.
Ser. Tullius. Rex. De Etruscis. — VI. K. Dec. A. CXXCII.
Ser. Tullius. Rex. II. De Etrusc. — VIII. K. Iun. A. CXXCVI.
Ser. Tullius. Rex. III. De Etrusceis. — Ann. CXXC / / IIII. Nō. - -
Ser. Tullius. Rex — Lustrum Fecit. I. II. III. IIII.
L. Tarquinius. L. F. Damarati. N. Superbus. Rex. — Annos. XXV.
L. Tarquinius. L. F. Damarati. N. Superbus. Rex. De Volsceis. — Ann. / / / /
L. Tarquinius. L. F. Damarati. N. Superbus. Rex. De Sabineis. — Ann. / / /

ANNO POST R. COND. CCXLIIII. CONSVLES PRIMVM CREARI COEPTI.

L. Iunius. M. F. Brutus. In Proelio Posteaquam Sibi Conleg. Subrog. Occis. Est. In Eius Loc. Fact. Est. — L. Tarquinius. - - . Aruntis. N. Collatinus. Coactus Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Est.
Sp. Lucretius. Tricipitinus. In Mag. Mortuus Est. In Eius Loc. Fact. Est. — P. Valerius Volusi. F. Qui In Hoc Honore Poplicola Appellatus Est.
M. Horatius Puluillus.
P. Valerius. Volusi. F. Poplicola. Cos. Primus De Veientibus. Et Tarquiniensibus. An. CCXLIV. K. Mart.
P. Valerius. Volusi. F. Poplicola. II. — T. Lucretius. T. F. Tricipitinus. Lustr. F. V.
P. Valerius. Volusi. F. Poplicola. III. — M. Horatius Puluillus. II.
Sp. Lartius. Flauus. — T. Herminius. Aquilinus.
M. Valerius. Volusi. F. — P. Postumius. Q. F. Tubertus.
M. Valerius. Volusi. F. Cos. De Sabineis. Ann. CCXLVIII. - - -
P. Postumius. Q. F. Tubertus. Cos. De Sabineis. Ann. CCXLVIII. - - -
P. Valerius. Volusi. F. Poplicola. IIII. — T. Lucretius. T. F. Tricipitinus. II.
P. Valerius. Volusi. F. Poplicola. II. Cos. IIII. De Sabineis. Et Veientibus. An. CCXLIX. - - Nonas. Mai.
CCL. P. Postumius. Q. F. Tubertus. II. — Agrippa Menenius. C. F. Lanatus.
P. Postumius. Q. F. Tubertus. Cos. II. Ouans Primus De Sabineis. Ann. CCL. III. Non. Apr.
Agrippa Menenius. C. F. Lanatus Cos. De Sabineis. Ann. CCL. Pridie Non. Apr.
Opiter Virginius Tricostus. — Sp. Cassius Viscellinus.
Sp. Cassius Viscellinus. Cos. De Sabineis Ann. CCLI. - - - -
Postumus Cominius. Auruncus. — T. Lartius Flauus.
Ser. Sulpicius. P. F. Camerinus. — M'. Tullius. Longus. In Mag. M. E.
P. Veturius Geminus. — T. Aebutius. T. F. Elua.
T. Lartius Flauus. II. — Q. Cloelius Siculus.

Fasti Consulares,

T. Lartius Flauus. Dictator Primus. — Sedit. Sedandae. Et Rei Gerundae Caussa. L. F. VI.
Sp. Cassius Viscellinus. Magister Eq. Primus.
A. Sempronius Atratinus. — M. Minucius Augurinus.
A. Posthumius. P. F. Albus. Qui — T. Virginius Tricostus. Coelimontanus.
Postea Regillensis Appellat. Est.
A. Posthumius. P. F. Albus. — Dictat.
Qui In Hoc Honore Regillensis Appell. Est. — Rei Gerund. Caussa.
T. Aebutius. T. F. Elua. — Mag. Eq.
A. Postumius. P. F. Albus. Regillensis. — Dict. Primus. De Latineis. An. CCLVII. ////
M. Claudius Regillensis Sabinus. — P. Seruilius. P. F. Priscus.
A. Virginius. A. F. Tricost. Coelimontanus. — T. Veturius Geminus. Cicurinus.
M. Valerius Volusi. F. Qui — Dict.
In Hoc Honore Maximus. Appell. Est. — Sedit. Sedandae. Et Rei Ger. Caussa.
Q. Seruilius. P. F. Priscus — Mag. eq.
M. Valerius Volusi. F. Dict. De Sabineis. Ann. CCLIX. ///
CCLX. Sp. Cassius Viscellinus. II. — Posthumius Cominius. Auruncus. II. L. F. VII.
T. Geganius Macerinus. — P. Minucius Augurinus.
A. Sempronius Atratinus. II. — M. Minucius Augurinus. II.
Q. Sulpicius Camerin. Cornutus. — Sp. Lartius Flauus. II.
C. Iulius. L. F. Iulus. — P. Pinarius Mamercinus. Rufus.
Sp. Nautius. Rutilus. — Sex. Furius Fusus.
C. Aquillius. Tuscus. — T. Sicinius. Sabinus.
T. Sicinius Sabinus. Cos. De Volsceis. Ann. CCLXVI. ////
C. Aquillius Tuscus. Cos. Ouans De Herniceis. Ann. CCLXVI. ////
Sp. Cassius Viscellinus. III. — Proculus Virginius Tricostus. Rutilus.
Sp. Cassius Viscellinus. II. Cos III. De Volsceis. Et Herniceis. Ann. CCLXVII. //// Iun.
Q. Fabius. K. F. Vibulanus. — Ser. Cornelius. L. F. Maluginensis. Cossus.
L. Aimilius. Mam. F. Mamercus. — K. Fabius. K. F. Vibulanus.
CCLXX. M. Fabius. K. F. Vibulanus. — L. Valerius Volusi. F. Volusus. Potitus.
C. Iulius. C. F. L. N. Iulus. — Q. Fabius. K. F. Vibulanus. II.
K. Fabius. K. F. Vibulanus. II. — Sp. Furius. /// . N. Fusus.
Cn. Manlius. P. F. Cincinnatus. In Proelio. Occis. Est. — M. Fabius. K. F. Vibulanus. II.
K. Fabius. K. F. Vibulanus. III. — T. Virginius. / F. T. N. Tricost. Rutil.
L. Aimilius. Mam. F. Mamercus. II. — C. Seruilius. Structus. Ahala.
In Mag. Mort. Est. In Eius Loc. F. E.
C. Cornelius. Lentulus. Esquilinus.
C. Horatius. M. F. Puluillus. — T. Menenius Agrippae. F. C. N. Lanatus.
A. Virginius Tricostus. Rutilus. — Sp. Seruilius. Structus.
P. Valerius. P. F. Volusi. N. Poplicola. — C. Nautius. Sp. F. Sp. N. Rutilus.
P. Valerius. P. F. Volusi. N. Poplicola. Cos. De Veientib. Sabineisque. Ann. CCLXXIIX. K. MAI.
L. Furius Medullinus. — A. Manlius. Cn. F. P. N. Vulso. Lustrum. F. VIII.
A. Manlius. Cn. F. P. N. Vulso. Cos. Ouans De Veientibus. Ann. CCLXXIX. Idibus Mart.
CCXXC. L. Aimilius Mam. F. Mamercus. III. — Vopiscus Iulius Iulus.
L. Pinarius Rufus Mamercinus. — P. Furius Fusus.
T. Quinctius Capitolinus. Barbatus. — Ap. Claudius. M. F. Sabinus.
L. Valerius. Volusi. F. Potitus. II. — Ti. Aimilius. L. F. Mam. N. Mamercin.
A. Virginius. A. F. A. N. Coelimontanus. — T. Numicius. Priscus.
T. Quinctius Capitolin. Barbat. II. — Q. Seruilius. Q. F. P. N. Priscus. Structus.
T. Quinctius Capitolinus. Cos. II. De Antiatibus. A. CCXXCV. ////
Ti. Aimilius. L. F. Mam. N. Mamercin. II. — Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus.
Sp. Postumius. A. F. P. N. Albus Regillensis. — Q. Seruilius. Q. F. P. N. Priscus. Structus. II.
Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus. II. — T. Quinctius Capitolinus Barbat. III. L. F. IX.
A. Postumius. A. F. P. N. Albus Regillensis. — Sp. Furius Medullinus. Fusus.
CCXC. P. Seruilius. Sp. F. P. N. Priscus. — L. Aebutius Elua. In Mag. M. E.
L. Lucretius. T. F. T. N. Tricipitinus. — T. Veturius. T. F. P. N. Geminus. Cicurin.
L. Lucretius. T. F. T. N. Tricipitinus. Cos. De Aequeis. An. CCXCI. /////
T. Veturius. T. F. P. N. Geminus. Cicurin. Cos. Ouans De Volsceis. Ann. CCXCI. ////
P. Volumnius. M. F. M. M. Amintin. Gallus. — Ser. Sulpicius. Ser. F. P. N. Camerinus.
P. Valerius. P. F. Volusi. N. Poplicola. II. — C. Claudius. M. F. Regillens. Sabinus.

In

In Mag. mortuus est. In Eius. L. F. E.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus.
Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus. III. L. Cornelius. Ser. F. L. N. Maluginensis. Cossus. L. F. X.
Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus. Cos. III. De Aequeis. An. CCXCIII. Nonis. Mai.
L. Cornelius. Ser. F. L. N. Maluginensis. Cossus. Cos. De Volsceis Antiatib. IV. Id. Mai. An. CCXCIV.
C. Nautius. Sp. F. Sp. N. Rutilus. II. L. Minucius. Augurinus.
Coactus. A. Dict. Abd. In Eius L. F. E.
Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus. IIII.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. Dict. Rei Ger. Caussa.
L. Tarquitius. L. F. Flaccus. Mag. Eq.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. Dict. De Aequeis. Idibus. Septembr. An. CCXCV.
C. Horatius. M. F. M. N. Pulvillus. Q. Minucius. Augurinus.
M. Valerius. M. F. Volusi. N. Maximus. Sp. Verginius. Coelimont. Tricostus.
T. Romilius. T. F. T. N. Rocus Vaticanus. C. Veturius. Cicurinus.
Sp. Tarpeius. M. F. M. N. Montan. Capitolin. A. Aterius. Fontinalis.
CCC. Sex. Quinctilius. Sex. F. P. N. Varus. In M. M. E. P. Horatius. Tergeminus.
P. Sextius. Q. F. Vibi. N. Capitolinus. T. Menenius. T. F. Agripp. N. Lanatus.
Ap. Claudius. Ap. F. M. N. Crassin. Regillensis. T. Genucius. L. F. L. N. Augurinus.
Abdicarunt. Ut Duodecim Tabular. Scribendar. caussa
Decemuiri Consulari Potestate Sine Provocatione Crearentur.

Ap. Claudius. Ap. F. M. N. Crassinus. Regill. Sp. Posthumius. A. F. P. N. Albus. Regillens.
T. Genucius. L. F. L. N. Augurinus. Ser. Sulpicius. Ser. F. P. N. Camerinus.
Sp. Veturius. Sp. F. P. N. Crassus. P. Sestius. Q. F. Vibi. N. Capitolinus. XVIRI
C. Iulius. C. F. L. N. Iulus. T. Romilius. T. F. T. N. Rocus. Vaticanus.
A. Manlius. Cn. F. P. N. Vulso. P. Horatius. Tergeminus.
Ap. Claudius. Ap. F. M. N. Crassinus Regillens. II. Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus.
M. Cornelius. Ser. F. L. N. Maluginensis. M'. Rabuleius.
L. Minucius. Augurinus. Q. Poetelius.
T. Antonius. Merenda. K. Duilius. XVIRI
M. Sergius. Sp. Oppius. Cornicen.
Ap. Claudius. Ap. F. M. N. Crassinus Regillens. III. Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus. II.
M. Cornelius. Ser. F. L. N. Maluginens. II. M'. Rabuleius. II.
L. Minucius. Augurinus. II. Q. Poetelius. II.
T. Antonius. Merenda. II. K. Duilius. II. XVIRI
M. Sergius. II. Sp. Oppius. Cornicen. II.
Coacti Abdicarunt. In Eorum Locum Facti Sunt Cos.
L. Valerius. P. F. P. N. Poplicola. Potitus. M. Horatius. M. F. M. N. Barbatus.
M. Horatius. M. F. M. N. Barbatus. Cos. De Sabineis. Ann. CCCIV. VII. K. Septembr.
L. Valerius. P. F. P. N. Poplicola. Potit. Cos. De Aequeis. Idibus Sexul. Ann. CCCIV.
Lar Herminius. T. Verginius. Coelimontanus. Tricostus.
M. Geganius. M. F. Macerinus. C. Iulius. Iulus.
T. Quinctius. Capitolin. Barbat. IIII. Agrippa Furius. Fusus.
M. Genucius. L. F. L. N. Augurinus. C. Curtius.
A. Sempronius. A. F. Atratinus.
T. Cloelius. Siculus. TRIB. MILIT. CONS. POTEST. PRIMI.
L. Atilius. Longus.
Vitio Facti Abdicarunt. In Eorum Loc. Facti Sunt Cos.
L. Papirius. Mugillanus. L. Sempronius. A. F. Atratinus.
CCCX. M. Geganius. M. F. Macerinus. II. T. Quinctius. Capitolin. Barbat. V.
M. Geganius. M. F. Macerinus. Cos. De Volsceis. Ann. CCCX. Nonis Septemb.
Censores Primi. L. Papirius. Mugillanus. L. Sempronius. A. F. Atratin. L. F. XL.
M. Fabius. Q. F. M. N. Vibulanus. Postumus Aebutius. Elva Cornicen.
C. Furius. Fusus. Pacilus. M'. Papirius. Crassus.
Proculus Geganius. Macerinus. L. Menenius. T. F. Agripp. N. Lanatus.
T. Quinctius. Capitolinus. VI. Agrippa Menenius. T. F. Agripp. N. Lanatus.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. II. Dict. Seditionis Sedandae caussa.
C. Servilius. Structus Ahala. Mag. Eq.

Mam. Aimilius. M. F. Mamercinus.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. TRIB. MIL.
L. Iulius Vopisci. F. Iulus.

M. Geganius. M. F. Macerinus. III. L. Sergius. C. F. C. N. Qui In Hoc Honore Fidenas Appellatus Est.
Mam. Aimilius. M. F. Mamercinus. Dict.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. Mag. Eq. Rei Ger. Caussa.
Mam. Aimilius. M. F. Mamercinus. Dict. De Falisceis. Veientib. Et Fidenatib. An. CCCXVI. Idib. Sept.
M. Cornelius. M. F. Ser. N. Maluginensis. L. Papirius. M. F. Crassus.
C. Iulius. Iulus. II. L. Virginius. Tricostus.
Q. Servilius. P. F. Sp. N. Priscus. Qui In Hoc Honore Fidenas Appell. Est. Dict.
Posthumus Aebutius Elua. Cornicen. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
Censor. C. Furius. Pacilus. M. Geganius. M. F. Macerinus. L. F. XII.
C. Iulius. Iulus. III. L. Virginius. Tricostus. II.
Mam. Aimilius. M. F. Mamercinus. II. Dict.
A. Posthumius. Tubertus. Mag. eq. Rei Gerund. Caussa.

M. Fabius. Q. F. M. N. Vibulanus.
CCCXX. M. Foslius. Flaccinator. TRIB. MIL.
L. Sergius. C. F. C. N. Fidenas.

L. Pinarius. Mamercus.
L. Furius. Medullinus. TRIB. MIL.
Sp. Posthumius Albus Regillens.

T. Quinctius. L. F. L. N. Pennus. Cincinnat. C. Iulius. Mento.
A. Posthumius. Tubertus. Dict.
L. Iulius Vopisci F. Iulus. Mag. eq. Rei Gerundae Caussa.
A. Posthumius. Tubertus. Dict. De Aequeis. Et Volsceis. An. CCCXXII.
L. Papirius. Crassus. II. L. Iulius Vopisci. F. Iulus.
L. Sergius. C. F. C. N. Fidenas. II. Hostus Lucretius. Tricipitinus.
T. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnat. Pennus. II. A. Cornelius. Cossus.
A. Cornelius. Cossus. Cos. De Veientibus. Isque Spolia Opima Rettulit Duce Hostium Larte. Tolumnio Interfecto. Ann. CCCXXV.
C. Servilius. Structus. Ahala. L. Papirius Mugillanus. II.

T. Quinctius. L. F. L. N. Pennus. Cincinnat. C. Furius. Pacilus.
M. Posthumius Albus Regillens. A. Cornelius. Cossus. TR. MIL.
Mam. Aimilius. M. F. Mamercinus. III. Dict.
A. Cornelius. M. F. L. N. Cossus. Mag. eq. Rei Gerund. Caussa.
Mam. Aimilius. M. F. Mamercinus. II. Dict. III. De Veientibus. Et Fidenatibus An. CCCXXVII.

A. Sempronius. L. F. A. N. Atratinus. L. Furius. Medullinus. II.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. II. L. Horatius. Barbatus. TR. MIL.

Ap. Claudius. Ap. F. Ap. N. Crassus. Sp. Nautius. Sp. F. Rutilus.
L. Sergius. C. F. C. N. Fidenas. II. Sex. Iulius. Iulus. TR. MIL.
Cens. L. F. XIII.

CCCXXX. C. Sempronius. A. F. A. N. Atratinus. Q. Fabius. Q. F. M. N. Vibulanus.

L. Manlius. Capitolinus. Q. Antonius. Merenda.
L. Papirius. Mugillan. L. Servilius. Structus. TR. MIL.

T. Quinctius. T. F. Capitolin. Barbat. N. Fabius. Q. F. M. N. Vibulanus.
N. Fabius. Q. F. M. N. Vibulanus. Cos. Ovans. De Aequeis. An. CCCXXXII.

T. Quinctius. L. F. L. N. Penn. Cincinnatus. II. M. Manlius. Capitolinus.
L. Furius. Medullinus. III. A. Sempronius. L. F. A. N. Atratin. II. TR. MIL.

Agrippa Menenius. T. F. Agripp. N. Lanatus. Sp. Nautius. Sp. F. Sp. N. Rutilus.
P. Lucretius. Hosti. F. Tricipitinus. C. Servilius. Q. F. C. N. Axilla. TR. MIL.

M. Papirius. Mugillanus.
C. Servilius. Q. F. C. N. Axilla. II. TR. MIL.
L. Sergius. C. F. C. N. Fidenas. III.
Q. Servilius. P. F. Sp. N. Priscus Fidenas. II. Dict.
C. Q. F. C. N. Axilla. Mag. eq. Rei. Ger. Caussa.
Cens.

	Cens. L. Papirius. M: F.	Crassus.	• • • • • •	L. F. XIV.	
	P. Lucretius Hosti. F.	Tricipitin. II.	Sp. Veturius.	Crassus.	TR. MIL.
	Agrippa Menenius. T. F. Agripp. N.	Lanat. II.	L. Seruilius.	S tructus. II.	
	A. Sempronius. L. F. A. N.	Atratinus. III.	M. Papirius.	Mugillanus. II.	TR. MIL.
	Q. Fabius. Q. F. M. N.	Vibulanus.	Sp. Nautius. Sp. F. Sp. N.	Rutilus. II.	
	P. Cornelius. P. N.	Cossus.	• . Quinctius.	Cincinnatus.	TR. MIL.
	C. Valerius. L. F. Volusi. N.	Potitus Volusus.	N. Fabius. Q. F. M. N.	Vibulanus.	
	Q. Fabius. Q. F. M. N.	Vibulanus. II.	Cn. Cornelius.	Cossus.	TR. MIL.
	P. Postumius. A. F. A. N.	Albinus Regillensis.	L. Valerius. L. F. P. N.	Potitus.	
CCCXL.	M. Cornelius.	Cossus.	L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullinus.	
	Cens. • • • •		• • • •	L. P. XV.	
	Q. Fabius. M. F. Q. N.	Ambustus.	C. Furius. C. F.	Pacilus.	
	M. Papirius.	Mugillanus.	C. Nautius.	Rutilus.	
	M: Aemilius. Mam. F. M. N.	Mamercinus.	C. Valerius. L. F. Volusi. N.	Potitus. Volusus.	
	C. Valerius. L. P. Volusi. N.	Potitus Volusus Cos.	Ouan • De Aequeis.	Ann. CCCXLIII • • •	
	Cn. Cornelius. A. F. M. N.	Cossus.	L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullin. II.	
	C. Iulius. L. F. Vopisci. N.	Iulus.			
	P. Cornelius. A. F. M. N.	Cossus.	TR. MIL.		
	C. Seruilius. P. F. Q. N.	Ahala.			
	P. Cornelius. M. F. L. N.	Rutilus Cossus.	Dict.	Rei Gerundae Caussa.	
	C. Seruilius. P. F. Q. N.	Ahala.	Mag. eq.		
	C. Valerius. L. F. Volusi. N.	Potit. Volusus. II.	C. Seruilius. P. F. Q. N.	Ahala. II.	TR. MIL.
	L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullinus.	N. Fabius Q. F. M. N.	Vibulanus. II.	
	P. Cornelius. M. F. L. N.	Rutulus Cossus.	L. Valerius. L. F. P. N.	Potitus. II.	TR. MIL.
	Cn. Cornelius.	Cossus.	N. Fabius. M. F. Q. N.	Ambustus.	
	C. Iulius. L. P. Vopisci. N.	Iulus. II.	M: Aemilius Mam. F. M. N.	Mamercinus.	
	T. Quinctius.	Capitolin. Barb.	L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullinus. II.	TR. MIL.
	Q. Quinctius.	Cincinnatus.	A. Manlius. A. F. Cn. N.	Vulso Capitolin.	
	P. Cornelius.	Maluginensis.	Sp. Nautius. Sp. F. Sp. N.	Rutilus. III.	
	Cn. Cornelius.	Cossus. II.	C. Valerius. L. F. Vol. N.	Potit. Volus. III.	TR. MIL.
	K. Fabius. M. F. Q. N.	Ambustus.	M: Sergius. L. F. L. N.	Fidenas.	
	M: Aemilius. Mam. P. M. N.	Mamercin. II.	M. Furius.	Fusus.	
CCCL.	Ap. Claudius. Ap. F. Ap. L.	Crassin. Regillensis.	L. Iulius.	Iulus.	TR. MIL.
	M. Quinctilius.	Varus.	L. Valerius. L. F. P. N.	Potitus. III.	
	Cens. M. Furius.	Camillus. M. Postumius. A. F. A. N.		Albinus Regillens. L. F. XVI.	
	C. Seruilius. P. P. Q. N.	Ahala. III.	Q. Sulpicius. Ser. F. Ser. N.	Camerin. Cornut.	
	Q. Seruilius. Q. P. P. N.	Priscus Fidenas.	A. Manlius. A. F. Cn. N.	Vulso Capitol. II.	TR. MIL.
	L. Virginius.	Tricostus.	M: Sergius. L. F. L. N.	Fidenas. II.	
	L. Valerius. L. F. P. N.	Potitus. IIII.	L. Iulius. L. F. Vopisci. N.	Iulus.	
	M. Furius.	Camillus.	M: Aemilius Mam. F. M. N.	Mamercin. III.	TR. MIL.
	Cn. Cornelius.	Cossus. II.	K. Fabius. M. F. Q. N.	Ambustus. II.	
	P. Licinius.	Caluus. Primus E Plebe.	P. Maelius. Sp. F. C. N.	Capitolinus.	
	P. Maenius.		L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullinus.	TR. MIL.
	T. Titinius.		L. Publilius. L. F. Voler. N.	Philo Vulscus.	
	M. Pomponius.		L. Atilius. K. F. K. N.	Longus.	
	C. Duilius.		M. Veturius. Ti. F. Sp. N.	Crass. Cicurin.	TR. MIL.
	Cn. Genucius.	Augurinus.	Volero Publilius. P. F. Voler. N.	Philo.	
	L. Valerius. L. F. P. N.	Potitus. V.	L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullin 3. III.	
	M. Valerius.	Maximus.	Q. Seruilius. Q. F. P. N.	Priscus. Fidenas. II.	TR. MIL.
	M. Furius.	Camillus. II.	Q. Sulpicius. Ser. F. Ser. N.	Camerin. Cornut. II.	
	L. Iulius. L. P. Vopisci. N.	Iulus. II.	L. Furius. L. F. Sp. N.	Medullinus. IIII.	
	L. Sergius.	Fidenas.	A. Postumius.	Albinus Regillensis.	TR. MIL.
	P. Cornelius.	Maluginensis. II.	A. Manlius. A. F. Cn. N. Vulso.	Capitolin. III.	
		Vitio Facti	Abdicarunt.		
	P. Licinius. P. F.	Caluus.	L. Titinius.	II.	
	Cn. Genucius.	Augurinus. II. In Proelio Occis. E.	P. Maenius.	II.	TR. MIL.
	L. Atilius. K. F. K. N.	Longus. II.	P. Maelius. Sp. F. C. N.	Capitolinus. II.	

M. Furius

M. Furius. Camillus. Dict.
P. Cornelius. Scipio. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
M. Furius. Camillus. Dict. De Veientibus. Ann. CCCLVII.

P. Cornelius. Cossus. P. Cornelius. Scipio.
M. Valerius. Maximus. II. K. Fabius. M. F. Q. N. Ambustus. III. TR. MIL.
L. Furius. L. F. Sp. N. Medullinus. V. Q. Seruilius. Q. F. P. N. Priscus Fidenas. III.

M. Furius. Camillus. III. L. Furius. L. F. Sp. N. Medullinus. VI.
C. Aimilius. Mamercinus. L. Valerius. Poplicola. TR. MIL.
Sp. Posthumius. Albinus Regillensis. P. Cornelius. Scipio. II.

CCCLX. L. Lucretius. Flauus. Ser. Sulpicius. Camerinus.
L. Valerius. L. F. L. N. Potitus. M. Manlius. Capitolinus.
Censor. C. Iulius. L. F. Vopisci. N. Iulus. L. Papirius. Cursor. L. F. XVII.
In Mag. Mort. Est. In. E. L. F. E.
M. Cornelius. Maluginensis.
L. Valerius. L. F. L. N. Potitus. Cos. De Aequeis. An. CCCLXI.
M. Manlius. Capitolin. Cos Ouans De Aequeis. An. CCCLXI.

L. Lucretius. Flauus. Ser. Sulpicius. Rufus Prætextatus.
M. Aimilius. Mamercinus. L. Furius. L. F. Sp. N. Medullinus. VII. TR. MIL.
Agrippa Furius. Fusus. C. Aimilius. Mamercinus. II.

Q. Fabius. M. F. M. N. Ambustus. Q. Sulpicius. Longus.
K. Fabius. M. F. M. N. Ambustus. Q. Seruilius. Q. F. P. N. Priscus Fidenas. IIII. TR. MIL.
C. Fabius. M. F. M. N. Ambustus. Ser. Cornelius. Maluginensis.
M. Furius. Camillus. II. Dict.
L. Valerius. L. F. L. N. Potitus. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
M. Furius Camillus. II. Dict. II. De Galleis. An. CCCLXIII. Idibus Febr.

L. Valerius. Poplicola. II. L. Virginius. Tricostus.
P. Cornelius. A. Manlius. A. F. A. N. Capitolinus. TR. MIL.
L. Aimilius. Mamercinus. L. Posthumius. Regillensis. Albinus.
M. Furius. Camillus. III. Dict.
C. Seruilius. Abala. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
M. Furius. Camillus. III. Dict. III. De Volsceis.
Aequeis. Etrusceis. An. CCCLXIIII.

T. Quinctius. Cincinnatus. Q. Seruilius. Q. F. P. N. Priscus Fidenas. V.
L. Iulius. Iulus. L. Aquillius. Coruus. TR. MIL.
L. Lucretius. Tricipitinus. Ser. Sulpicius. Rufus.

L. Papirius. Cursor. C. Sergius. Fidenas.
L. Aimilius. Mamercin. II. L. Menenius. Lanatus. TR. MIL.
L. Valerius. Poplicola. III. C. Cornelius.
Censor. Lustr. Fecer. XVIII.

M. Furius. Camillus. IIII. Ser. Cornelius. Maluginensis. II.
Q. Seruilius. Q. F. P. N. Priscus Fidenas. VI. L. Quinctius. Cincinnatus. TR. MIL.
L. Horatius. Puluillus. P. Valerius. L. F. L. N. Poplicola Potitus.

A. Manlius. A. F. A. N. Capitolinus. II. T. Quinctius. Capitolinus.
P. Cornelius. L. Quinctius. Capitolinus. TR. MIL.
L. Papirius. Cursor. II. C. Sergius. Fidenas. II.
A. Cornelius. Cossus. Dict.
T. Quinctius. Capitolinus. Mag. eq. Seditionis Sedandæ. Et R. G. C.
A. Cornelius. Cossus. Dict. De Volsceis. An. CCCLXIIX.

Ser. Cornelius. Maluginensis. III. P. Valerius. L. F. L. N. Potitus Poplicola. II.
CCCLXX. M. Furius. Camillus. V. Ser. Sulpicius. Rufus. II. TR. MIL.
C. Papirius. Crassus. T. Quinctius. Cincinnatus. II.

L. Valerius. Poplicola. IIII. L. Lucretius. Tricipitinus. II.
A. Manlius. A. F. A. N. Capitolinus. III. L. Aimilius. Mamercinus. III. TR. MIL.
Ser. Sulpicius. Rufus. III. M. Trebonius. Flauus.

Sp. Papirius. Crassus. Q. Seruilius. Q. F. Q. N. Priscus Fidenas.
L. Papirius. Crassus. C. Sulpicius. M. F. Q. N. Peticus. TR. MIL.
Ser. Cornelius. M. F. Maluginensis. IIII. L. Aimilius. Mamercinus. IIII.

M. Furius

	M.Furius.	Camillus. VI.	L. Furius. Sp. F. L. N.	Medullinus.	
	A.Posthumius Albinus.	Regillensis.	L.Posthumius.	Albinus Regillensis.	TR. MIL.
	L.Lucretius.	Tricipitinus. III.	M. Fabius. K. F. M. N.	Ambustus.	
	L.Valerius	Poplicola. V.	L.Menenius.	Lanatus. II.	TR. MIL.
	P.Valerius.	Potitus Poplicola. III.	Sp.Papirius. L. F.	Cursor.	
	C.Sergius.	Fidenas. III.	Ser.Cornelius. M.F.	Maluginensis. V.	
	Cens. C. Sulpicius.	Camerinus.	Sp.Posthumius.	Albinus.Regillensis.	
	Abdicavit.		In Mag.	Mortuus Est.	
		In Eorum	Locum Facti Sunt.		
	▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪	▪ ▪	▪ ▪ ▪	Vitio Facti Abdicarunt.	
	T.Quinctius.	Cincinnatus.	Dict.	Rei. Ger. Caussa.	
	A. Sempronius.	Atratinus.	Mag. eq.		
	T.Quinctius. Cincinnatus.	Dict.	De Praenestineis.	An. CCCLXXIII. ▪ ▪	
	P.Manlius. A. F. A. N.	Capitolinus.	C. Sextilius.		
	C.Manlius.	Capitolinus.	M. Albinus.		TR. MIL.
	L.Iulius.	Iulus.	L. Antistius.		
	Sp. Furius. Sp. F. L. N.	Medullinus.	P.Cloelius.	Siculus.	
	Q.Servilius. Q. F. Q. N.	Priscus Fidenas. II.	M. Horatius.	Pulvillus.	TR. MIL.
	C.Licinius.	Calvus.	L. Geganius.	Macerinus.	
	Cens. Sp. Servilius.	Priscus.	Q.Cloelius	Siculus. L. F. XIX.	
	L. Aemilius.	Mamercinus. V.	Ser. Sulpicius. Rufus	Praetext. II.	
	P.Valerius. L. F. L. N.	Potitus Poplicola. IIII.	L.Quinctius.	Cincinnatus. II.	TR. MIL.
	C.Veturius	Crassus. Cicurinus.	C.Quinctius.	Cincinnatus.	
	C.Licinius. C. F. P. N.	Calvus.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran.			
	C. Licinius. C. F. P. N.	Calvus. II.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. II.			
	C. Licinius. C. F. P. N.	Calvus. III.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. III.			
CCCXXC.	C.Licinius. C. F. P. N.	Calvus. IIII.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. IIII.			
	C. Licinius. C. F. P. N. ,	Calvus. V.	Tr. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. V.			
	▪ ▪ ▪	▪ ▪	▪ ▪ ▪	▪ ▪ acius est.	
	▪ ▪ ▪	▪ ▪	▪ ▪ ▪	▪ t. dedicavit.	
	L. Furius. Sp. F. L. N.	Medullinus. II.	P. Valerius. L. F. L. N.	Potitus Poplicola. V.	
	A. Manlius. A. F. A. N.	Capitolinus.	Ser. Sulpicius.	Praetext. III.	TR. MIL.
	C.Valerius.	Potitus.	Ser. Cornelius.	Maluginensis. VI.	
	Q. Servilius. Q. F. Q. N.	Prisc. Fidenas. III.	M.Cornelius.	Maluginensis.	
	C. Veturius.	Crassus. Cicurin. II.	Q. Quinctius.	Cincinnatus.	TR. MIL.
	A. Cornelius	Cossus.	M. Fabius. K. F. M. N.	Ambustus. II.	
	T.Quinctius.	Capitolin.	Sp. Servilius. C. F. C. N.	Structus.	
	Ser. Cornelius. M. F.	Maluginensis. VII.	L.Papirius. Sp. F. C. N.	Crassus.	TR. MIL.
	Ser. Sulpicius M. F.	Praetextat. IIII.	L. Veturius. L. F. Sp. N.	Crassus Cicurinus.	
	M. Furius.	Camillus. IIII.	Dict.	Rei Gerundae Caussa.	
	L. Aemilius. L. F.	Mamercinus.	Mag. eq.		
	Ob Edictum In Milites Ex S. C. Abdicarunt.	In Eorum Locum Facti Sunt.			
	P. Manlius. A. F. A. N.	Capitolinus.	Dict.	Seditionis Sedandae. Et R. G. C.	
	C. Licinius.	Calvus. Primus. E Plebe.	Mag. Eq.		
	A. Cornelius.	Cossus. II.	L. Veturius. L. F. Sp. N.	Crassus. Cicurinus. II.	
	M. Cornelius.	Maluginensis. II.	P.Valerius. L. F. L. N.	Potitus Poplicola. VI.	TR. MIL.
	M. Geganius.	Macerinus.	P.Manlius. A. F. A. N.	Capitolinus. II.	
	M. Furius.	Camillus. V.	Dict.	Rei Gerundae Caussa.	
	T.Quinctius.	Cincinnatus. Capitolinus.	Mag. eq.		
	M. Furius. Camillus. IIII.	Dict. V.	De Galleis. Senonib.	An. CCCXXCVI. ▪ ▪ ▪	

CONSVLES E PLEBE PRIMVM CREARI COEPTI

L. Aimilius. L. F. Mamercinus. L. Sextius. Sex. F. N. N. Sextin. Lateran. Primus é plebe.
Cens. - Postumius. Regillensis Albinus. C. Sulpicius. M. F. Q. N. Peticus.
L. Genucius. M. F. Cn. N. Auentinensis. Q. Seruilius. Q. F. Q. N. Ahala.
C. Sulpicius. M. F. Q. N. Peticus. C. Licinius. C. F. P. N. Caluus.
CCCXC. *L. Aimilius. L. F.* Mamercinus. II. Cn. Genucius. M. F. M. N. Auentinensis.
L. Manlius. A. F. A. N. Capitolinus. Imperiossus. Dict. Claui. Fig. Caussa.
L. Pinarius. Natta. Mag. eq.
Cens. M. Fabius. K. F. M. N. Ambustus. L. Furius. Sp. F. L. Nepos Medullinus. L. F. XX.
Q. Seruilius. Q. F. Q. N. Ahala. II. L. Genucius. M. F. Cn. N. Auentinensis. II.
Ap. Claudius. P. F. Ap. N. *Crassus.* Regillensis. Dict. Rei Gerundae Caussa.
L. Cornelius. Scipio. Mag. eq.
Ap. Claudius. P. F. Ap. N. Crassus. Regillens. Dict. Ouans de Herniceis. An. CCCXCII. - Nouemb.
C. Licinius. C. F. P. N. *Caluus.* II. C. Sulpicius. M. F. Q. N. Peticus. II.
T. Quinctius. *Barbatus.* Capitolinus Crispinus. Dict. Rei Gerund. Caussa.
Ser. Cornelius. - - M. N. Maluginensis. Mag. eq.
T. Quinctius Barb. Capitolin. Crispin. Dict. de Galleis. Quirinalibus. Anno CCCXCII. - - - -
C. Sulpicius. M. F. Q. N. Peticus. Cos. II. De Herniceis. An. CCCXCII. - Mart.
M. Fabius. N. F. M. N. Ambustus. C. Poetelius. C. F. Q. N. Libo Visolus.
Q. Seruilius. Q. F. Q. N. Ahala. Dict. Rei Gerund. Caussa.
T. Quinctius. Barb. Capitolin. Crispinus. Mag. Eq.
C. Poetelius. C. F. Q. N. Libo. Visolus. Cos. De Galleis. Et Tiburtibus. *An.* CCCXCIII. - - *Mart.*
M. Fabius. N. F. M. N. Ambustus. Cos. Ouans. De Herniceis. An. CCCXCIII. Non. Sept.
M. Popillius. M. F. C. N. Laenas. Cn. Manlius. L. F. A. N. Capitolin. Imperioss.
C. Fabius. Ambustus. C. Plautius. P. F. P. N. Proculus.
C. Sulpicius. M. F. Q. N. *Peticus.* *Dict.* *Rei Gerund. Caussa.*
M. Valerius. *Poplicola.* *Mag. eq.*
Censor. - - - - - - - - - - - - - - - - - - *Lustr. Fecer.* XXI.
C. Sulpicius. M. F. Q. N. Peticus. II. Dict. De Galleis. Ann. CCCXCV. Nonis. Mai.
C. Plautius. P. F. P. N. Proculus. Cos. De Herniceis. Ann. CCCXCV. Idibus. Mai.
C. Marcius. L. F. C. N. *Rutilus.* *Cn. Manlius. L. F. A. N.* *Capitolinus Imperioss.* II.
C. Marcius. L. F. C. N. Rutilus Cos. De Priuernatibus. Ann. CCCXCVI. K. Iun.
M. Fabius. N. F. M. N. *Ambustus.* II. *M. Popillius. M. F. C. N.* *Laenas.* II.
C. Marcius. L. F. C. N. Rutilus. Primus E Plebe. *Dictat.* *Rei Gerund. Caussa.*
C. Plautius. P. F. P. N. *Proculus.* *Mag. eq.*
C. Marcius. L. F. C. N. Rutilus Dict. De Tusceis. Ann. CCCXCVII. Pridie Non. Mai.
C. Sulpicius. M. F. Q. N. *Peticus.* III. *M. Valerius.* *Poplicola.*
M. Fabius. N. F. M. N. *Ambustus.* III. *T. Quinctius.* *Barbatus Capitolin. Crispinus.*
M. Fabius. N. F. M. N. Ambustus. II. Cos. III. De Tiburtibus. Ann. CCCXCIX. III. Non. Iun.
CD. *C. Sulpicius. M. F. Q. N.* *Peticus.* IIII. *M. Valerius.* *Poplicola.* II.
T. Manlius. L. F. A. N. *Imperioss. Torquat.* *Dict.* *Rei Gerund. Caussa.*
A. Cornelius. P. F. A. N. *Cossus. Aruina.* *Mag. eq.*
P. Valerius. *Poplicola.* *C. Marcius. L. P. C. N.* *Rutilus.* II.
C. Iulius. *Iulus.* *Dict.* *Rei Ger. Caussa.*
L. Aimilius. L. F. L. N. Mamercin. Qui postea Priuernas Appell. Est. *Mag. Eq.*
C. Sulpicius. M. F. Q. N. *Peticus.* V. *T. Quinctius.* *Pennus Cincinnatus.*
M. Fabius. N. F. M. N. *Ambustus.* *Dict.* *Comit. Hab. Caussa.*
Q. Seruilius. Q. F. Q. N. *Ahala.* *Mag. eq.*
Censor. Cn. Manlius. L. F. A. N. *Capitolin. Imperioss.* *C. Marcius. L. F. C. N. Rutilus. Qui* *L. F.* XXII. *Primus Censor E Plebe Factus Est.*
M. Popillius. M. F. C. N. *Laenas.* III. *L. Cornelius.* *Scipio.*
L. Furius. M. F. *Camillus.* *Dict.* *Comit. Hab. Caussa.*
P. Cornelius. *Scipio.* *Mag. eq.*
M. Popillius. M. F. C. N. Laenas. Cos. III. De Galleis. An. CDIII. Quirinalibus.
L. Furius. M. F. *Camillus.* P. Claudius. P. F. *Ap. N. Crassus.* Regillensis. *In Mag. Obijt.*

T. Manlius

T. Manlius. L. F. A. N. Imperioß. Torquat. II. Dict.
A. Cornelius. P. P. A. N. Coßus Aruina. II. Mag. eq. Comit. Habend. Caussa.
M. Popillius. M. F. C. N. Laenas. IIII. M. Valerius. M. F. M. N. Coruus.
Dict.
Mag. eq. Comit. Habend. Caussa.
C. Plautius. Venno. T. Manlius. L. P. A. N. Imperioss. Torquat ue.
M. Valerius. M. F. M. N. Coruus. II. C. Poetelius. C. F. C. N. Libo Visolus.
Censor. Lustr. Fec. XXIII.
M. Valerius. M. F. M. N. Coruus Cos. II. De Antiatibus Volscis. Satricaneisq. An. CDVII. K. Febr.
M. Fabius. Dorso. Ser. Sulpicius. Camerinus.
L. Furius. M. F. Camillus. II. Dict.
Cn. Manlius. L. P. A. N. Capitolin. Imperioß. Mag. eq. Rei Gerund. Caussa.
C. Marcius. L. F. C. N. Rutilus. III. T. Manlius. L. F. A. N. Imperioß. Torquat. II.
P. Valerius. P. F. L. N. Poplicola. Dict.
Q. Fabius. Ambustus. Mag. eq. Latin. Fer. Caussa.

BELLVM SAMNITICVM.

CDX. M. Valerius. M. F. M. N. Coruus. III. A. Cornelius. P. P. A. N. Coßus Aruina.
M. Valerius. M. F. M. N. Coruus. II. Cos. III. De Samnitibus. Ann. CDX. X. K. Oct.
A. Cornelius. P. F. A. N. Cossus Aruina. Cos. De Samnitibus. Ann. CDX. VIII. K. Oct.
Q. Seruilius. Q. F. Q. N. Ahala. C. Marcius. L. F. C. N. Rutilus. IIII.
M. Valerius. M. F. M. N. Coruus. Dict.
L. Aimilius. L. F. L. N. Mamercinus Priuernas. II. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
L. Aimilius. L. F. L. N. Mamercinus Priuernas. C. Plautius. Venno. II.
T. Manlius. L. F. A. N. Imperioß. Torquat. III. P. Decius. Q. F. Mus. Qui se deuouit.
T. Manlius. L. F. A. N. Imperiossus Torquat. Cos. III. De Latineis. Campaneis. A. CD. XIII.
Sidicineis Auruncels. XV. K. Iunias.
L. Papirius. L. F. M. N. Crassus. Qui Idem Praetor Erat. Dict.
L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
Ti. Aimilius. Mamercinus. Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo.
Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. Cos. De Latineis. Ann. CDXIV. Idib. Ianuar.
Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. Dict.
D. Iunius. Brutus. Scaeua. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
L. Furius. Sp. F. M. N. Camillus. C. Maenius. P. F. [illegible]N.
L. Furius. Sp. F. M. N. Camillus. Cos. De Pedaneis. Et Tiburtibus. An. CDXV. IIII. K. Oct.
C. Maenius. P. F. P. N. Cos. De Antiatibus. Lauinieis. Veliterneis. An. CDXV. Pridie. K. Oct.
C. Sulpicius. Ser. F. Q. N. Longus. P. Aelius. Paetus.
C. Claudius. Ap. P. Ap. N. Craßin. Regillens. Dict.
C. Claudius. Hortator. Mag. eq. Rei. Ger. Caussa.
Vitio Facti Abdicarunt.
L. Papirius. L. F. M. N. Crassus. K. Duilius.
M. Valerius. M. F. M. N. Coruus. IIII. M. Atilius. M. F. Regulus.
M. Valerius. M. F. M. N. Coruus. III. Cos. IV. De Caleneis.
An. CDXIIX. Idib. Mart.
L. Aimilius. L. F. L. N. Mamercinus. Qui Dict.
Postea Priuernas Appell. Est. Comit. Habend. Caussa.
Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. Mag. eq.
Ti. Veturius. Caluinus. Sp. Postumius. Albinus.
P. Cornelius. Rufinus. Dict.
M. Antonius. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
Vitio Creati Abdicarunt.
CDXX. Hoc Anno Sine Consulibus Resp. Fuit.
A. Cornelius. P. P. A. N. Coßus Aruina. II. Cn. Domitius. Caluinus.
M. Papirius. L. F. M. N. Crassus. Dict.
P. Valerius. P. F. L. N. Poplicola. Mag. eq. Rei Ger. Caussa.
Cens. Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. Sp. Postumius. Albinus. L. F. XXIIII.
L. Valerius. Potitus Flaccus. M. Claudius. Marcellus.
Cn. Quinctilius Varus. Dict. Claui Fig. Caussa.

L. Valerius. Potitus Flaccus. Mag. Eq. Claui Fig. Caussa.

L. Papirius. L. F. M. N. Crassus. II. L. Plautius. L. F. Venno.

L. Aimilius. L. F. L. N. Mamercinus. II. C. Plautius. P. F. P. N. Decianus.

L. Aimilius. L. F. L. N. Mamercin. Priuernas. Cos. II. De Priuernatib. Ann. CDXXIV. K. Mart.

C. Plautius. P. F. P. N. Decianus. Cos. De Priuernatibus. Ann. CDXXIV. K. Mart.

P. Cornelius. Scapula. P. Plautius. C. F. P. N. Proculus.

L. Cornelius. Lentulus. Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. II.

M. Claudius. Marcellus. Dict. Comit. Hab. Caussa.

Sp. Postumius. Albinus. Mag. eq.

Vitio Facti Abdicarunt.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. C. Poetelius. C. F. C. N. Libo Visolus. II.

Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. II. Primus Pro Cos. De Samnitibus. Palaepolitaneis. Ann. CDXXVII. K. Mai.

L. Furius. Sp. F. M. N. Camillus. II. D. Iunius. Brutus Scaeua.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. Dict. Rei Ger. Caussa.

Q. Fabius. M. F. N. N. Max. Rullian. Mag. eq.

Hic A Dictatore Coactus Abdicauit. In Eius Locum Factus Est.

L. Papirius. L. F. M. N. Crassus. Mag. eq.

Hoc Anno Dictator. Et Magister Eq. Sine Cos. Fuerunt.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. Dict. De Samnitibus. Ann. CDXXIX. III. Non. Mart.

CDXXX. C. Sulpicius. Ser. F. Q. N. Longus. II. Q. Aulius. Q. F. Ai. N. Cerretanus.

Q. Fabius. M. F. N. N. Maxim. Rullian. L. Fuluius. L. F. L. N. Curuus.

A. Cornelius. P. F. A. N. Cossus Aruina. Dict. Ludorum Ro. Caussa.

M. Fabius. M. F. N. N. Ambustus. Mag. eq.

L. Fuluius. L. F. L. N. Curuus. Cos. De Samnitibus. Ann. CDXXXI. Quirinalibus.

Q. Fabius. M. F. N. N. Maximus Rullianus. Cos. De Samnitibus. Et Apuleis. Ann. CDXXXI. XII. K. Mart.

Ti. Veturius. Caluinus. II. Sp. Postumius. Albinus. II.

Q. Fabius. Ambustus. Dict. Comit. Hab. Caussa.

P. Aelius. Paetus. Mag. eq.

Vitio Creati Abdicarunt. In Eorum Loc. Facti Sunt.

M. Aimilius. Papus. Dict. Comit. Hab. Caussa.

L. Valerius. Flaccus. Mag. Eq.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. II. Q. Publilius. Q. F. Q. N. Philo. III.

C. Ma[illegible]nius. P. F. P. N. Dict. [illegible] Caussa.

M. Fos[illegible]lius. C. F. M. N. Flaccinator. Mag. Eq.

L. Cornelius. Lentulus. Dict. Rei Ger. Caussa.

L. Papirius. L. F. Sp. N. Cursor. II. Mag. eq.

T. Manlius. L. F. A. N. Imperioss. Torquatus. III. Dict. [illegible] Caussa.

L. Papirius. L. F. M. N. Cursor. Mag. Eq.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. III. Q. Aulius. Q. F. Ai. N. Cerretanus. II.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. II. Cos. III. De Samnitibus. Ann. CDXXXIV. X. K. Septemb.

Cens. - - - - C. Sulpicius. Ser. F. Q. N. - Longus.

L. Plautius. L. F. L. N. Venno. M. Foslius. C. F. M. N. Flaccinator.

Cens. L. Papirius. L. F. M. N. Crassus. C. Mainius. P. F. P. N. Lustrum Fecer. XXV.

Q. Aimilius. Q. F. L. N. Barbula. C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus.

Sp. Nautius. Sp. F. Sp. N. Rutilus. M. Popilius. M. F. M. N. Laenas.

L. Aimilius. L. F. L. N. Mamerc. Priuernas. II. Dict. Rei Gerund. C.

L. Fuluius. L. F. L. N. Curuus. Mag. eq.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. IV. Q. Poblilius. Q. F. Q. N. Philo. IIII.

Q. Fabius. M. F. N. N. Maximus Rullianus. Dict. R. G. C.

Q. Aulius. Q. F. Ai. N. Cerretan. In Proelio Occisus est. In Eius. L. F. Est. Mag. eq.

C. Fabius. M. F. N. N. Ambustus. Mag. eq.

M. Poetelius. M. F. M. N. Libo. C. Sulpicius. Ser. F. Q. N. Longus. III

C. Mainius. P. F. P. N. II. Dict. Rei Gerund. Caussa.

M. Foslius. C. F. M. N. Flaccinator. Mag. eq.

C. Sulpicius. Ser. F. Q. N. Longus. Cos. III. De Samnitibus. Anno. CDXXXIX. K. Quint.

CDXL. L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. V. C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus. II.

C. Poete-

C. Poetelius. C. F. C. N. Libo Visolus. Dict.
M. M. F. M. N. Libo. Mag. eq. Rei Gerund. Caussa.
M. Valerius. M. F. M. N. Maximus. P. Decius. P. F. Q. N. Mus.
C. Sulpicius. Ser. F. Q. N. Longus. Dict.
C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus. Mag. Eq. Rei Gerund. Caussa.
Cens. Ap. Claudius. C. F. Ap. N. Caecus. C. Plautius. C. F. C. N. Qui In Hoc. L. F. XXVI.
Honore Venox Appellatus Est.
M. Valerius. M. F. M. N. Maximus Cos. De Samnitibus. Soraneiq. Ann. CDXXXXI. Idib. Sext.
C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus. III. Q. Aimilius. Q. F. L. N. Barbula. II.
C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus. Cos. III. De Samnitibus. An. CDXLII. Nonis Sext.
Q. Aemilius. Q. F. L. N. Barbula Cos. II. De Etrusceis. An. CDXLII. Idib. Sext.
Q. Fabius. M. F. N. N. Maxim. Rullian. II. C. Marcius. C. F. L. N. Rutilus. Qui Postea
Censorinus Appellatus Est.

L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor. II. Dict.
C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus. II. Mag. eq. Rei. Gerund. Caussa.
Hoc Anno Dictator. Et Magister Eq. Sine Cos. Fuerunt.
L. Papirius. Sp. F. L. N. Cursor III. Dict. II. De Samnitibus. An. CDXLIV. Idibus Oct.
Q. Fabius. M. F. N. N. Maximus Rullian. II. Pro Cos. De Etrusceis. An. CDXLIV. Idib. Nou.

P. Decius. P. F. Q. N. Mus. II. Q. Fabius. M. F. N. N. Maxim. Rullian. III.
Ap. Claudius. C. F. Ap. N. Caecus. L. Volumnius. C. F. C. N. Flamma Violens.
Cens. M. Valerius. M. F. M. N. Maximus. C. Iunius. C. F. C. N. Bubulc. Brutus. L. F. XXVII.
Q. *Marcius*. Q. F. Q. N. Tremulus. P. *Cornelius*. A. F. P. N. *Aruina*.
Q. Marcius. Q. F. Q. N. Tremulus Cos. De Anagnineis. Herniceisq. An. CDXLVII. Prid. K. Quint.
P. Cornelius. - - - N. Scipio Barbatus. *Dict.*
P. Decius. P. F. Q. N. Mus. *Mag. eq.* *Comit. Habend. Caussa.*
L. *Postumius*. L. F. Sp. N. Megellus. Ti. *Minucius Augurin. In Proel. Occis. E. In. E. L. F. E.*
M. *Fuluius*. L. F. L. N. *Curuus Paetinus.*
M. Fuluius. L. F. L. N. Curuus Paetin. Cos. De Samnitibus. Ann. CDXLIX. III. Non. Oct.
P. *Sempronius*. P. F. C. N. Sophus. P. *Sulpicius Ser.* F. P. N. *Sauerrio.*
Cens. Q. Fabius. M. F. N. N. Maxim. Rullianus. *P. Decius*. P. F. Q. N. *Mus*. L. F. XXVIII.
P. Sempronius. P. F. C. N. Sophus Cos. De Aequeis. Ann. CDXLIX. VII. K. Oct.
P. Sulpicius Ser. F. P. N. Sauerrio. Cos. De Samnitibus. An. CDXLIX. IIII. K. Nou.
CDL. *Ser. Cornelius*. Cn. F. Cn. N. Lentulus. *L. Genucius.* *Auentinensis.*
M. Liuius. - - C. N. Denter. *M. Aimilius*. L. F. L. N. *Paullus.*
C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus *Brutus*. Dict.
M. Titinius. C. F. C. N. *Mag. eq.* Rei *Gerund.* *Caussa.*
C. Iunius. C. F. C. N. Bubulcus Brutus. II. Dict. De Aequeis. An. CDLI. III. K. Sext.

Q. *Fabius*. M. F. N. N. Max. *Rullian*. II. *Dict.*
M. Aimilius. L. F. N. *Paullus.* *Mag. eq.* *Rei Gerund. Caussa.*
Hoc Anno Dictator. Et Magister. Eq. Sine Cos. Fuerunt.
M. Valerius. M. F. M. N. *Coruus*. II. *Dict.*
P. *Sempronius*. P. F. C. N. *Sophus.* *Mag. eq.* *Rei Ger. Caussa.*
M. *Valerius*. *M. F. M. N. Coruus*. IV. Dict. II. *De Etrusceis.* *An.* CDLII. X. K. Dec.

Q. *Appuleius*. - F. C. N. *Pansa.* *M. Valerius. M. F. M. N.* *Coruus.* V.
M. Fuluius. Cn. F. Cn. N. *Paetinus.* *T. Manlius. T. F. T. N.* *Torquatus. In Mag.*
Mort. Est. In Eius Locum Fact. Est.
M. Valerius. M. F. M. N. *Coruus.* VI.
Cens. P. Sempronius. P. F. C. N. *Sophus.* *P. Sulpicius. Ser. F. P. N.* *Sauerrio. L. F.* XXIX.
M. Fuluius. Cn. F. Cn. N. Paetinus, Cos. De Samnitibus. Nequinatibusque. An. CDLIV. VII. K. Oct.
L. Cornelius. Cn. F. *Scipio.* *Cn. Fuluius, Cn. F. Cn. N.* *Max. Centumalus.*
Cn. Fuluius. Cn. F. Cn. N. Max. Centumalus. Cos. De Sãnitibus. Etrusceisque. An. CDLV. Idibus. Nou.
Q. *Fabius. M. F. N N.* *Maxim. Rullian.* IIII. *P. Decius. P. F. Q. N.* *Mus.* III.
Ap. Claudius. C. F. Ap. N. *Caecus.* II. *L. Volumnius. C. F. C. N.* *Flamma. Violens.* II.
Q. *Fabius. M. F. N. N.* M. *Rullianus.* V. *P. Decius. P. F. Q. N.* *Mus.* IIII. Qui Se deuouit.
Q. Fabius. M. F. N. N. Maximus. Rullianus III. Cos. V. De
Samnitibus. Et Etrusceis. Galleis. An. CDLIIX. Prid. Non. Sept.
L. Postumius. L. F. Sp. N. Megellus. II. *M. Atilius. M. F. M. N.* *Regulus.*
Cens. P. Cornelius. A. F. P. N. Aruina. *C. Marcius. C. F. L. N.* *Rutilus. L. F.* XXX.
Qui Postea *Censorinus.* Appell. Est.

L. Pustumius. L. F. Sp. N. Megell. Cos. II. De Samnitib. Et Etrusceis. VI. K. Apr. CDLIX.
M. Atilius. M. F. M. N. Regulus Cos. De Vulsunibus. Et Samnitib. A. CDLIX. V. K. Apr.
CDLX. L. Papirius. L. F. Sp. N. Cursor. Sp. Carvilius. C. F. C. N. Maximus.
Sp. Caruilius. C. F. C. N. Maxumus Cos. De Samnitibus. An. CDLX. Idibus Ian.
L. Papirius. L. F. Sp. N. Cursur Cos. De Samnitibus. An. CDLX. Idibus Febr.
Q. Fabius. Q. F. M. N. Maxim. Gurges. D. Iunius. D. F. Brutus Scaeua.
L. Postumius. L. F. Sp. N. Megellus. III. C. Iunius. C. F. C. N. Brutus Bubulcus.
Q. Fabius. Q. F. M. N. Maximus Gurges Pro. Cos. De Samnitibus. An. CDLXII. • • • K. Sext.
P. Cornelius. P. F. Rufinus. M'. Curius. M'. F. M. N. Dentatus.
M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus Cos. De Samnitibus. An. CDLXIII. • • •
P. Cornelius. P. F. Rufinus. Cos. De Samnitibus. An. CDLXIII. • • • • •
M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. II. Cos. De Sabineis. An. CDLXIII. • • •
M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. III. Cos. Ouans. De Lucaneis. An. CDLXIII. • • •
M. Valerius. M. F. M. N. Coruinus. Q. Caidicius. Q. F. Noctua.
Cens. M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. L. Papirius. L. F. Sp. N. Cursor. L. F. XXXI.
Q. Marcius. Q. F. Q. N. Tremulus. II. P. Cornelius. A. F. P. N. Aruina. II.
M. Claudius. M. F. Marcellus. S. Nautius. Sp. F. Sp. N. Rutilus.
M. Valerius. Potitus. C. Ailius. Paetus.
Q. Hortensius. In Mag. Mort. E. Dict. Seditionis Sedandae caussa.
• • • • • Mag. eq.
C. Claudius. Canina. M. Aimilius. Lepidus.
C. Seruilius. Tucca. L. Caecilius. Denter. In
Proelio Occis. E. In Eius Loc. F. E.
M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. II.
Cens. • • • • • • • • Sp. Caruilius. C. F. C. N. Maximus.
CDLXX. P. Cornelius. Maximus. Dolabella. Cn. Domitius. Cn. F. Caluinus.
P. Cornelius. Dolabella Maximus. Cos. De Galleis. Et Etrusceis. A. CDLXX. • • •
C. Fabricius. C. F. C. N. Luscinus. Q. Aimilius. Cn. F. Papus.
C. Fabricius. C. F. C. N. Luscinus. Cos. De Etrusceis. Galleisque. An. CDLXXI. III. Non. Mart.

BELLVM TARENTINVM.

L. Aimilius. Q. F. Q. N. Barbula. Q. Marcius. Q. F. Q. N. Philippus.
Q. Marcius. Q. F. Q. N. Philippus Cos. De Etrusceis. An. CDLXXII. K. Apr.
P. Valerius. Laeuinus. Ti. Coruncanius. Ti. F. Ti. Nepos.
Cens. Q. Fabius. Q. F. M. N. Max. Gurges. • Cn. Domitius. Cn. F. Caluinus. Qui. L. F. XXXII.
Primus E Plebe Lustrum Fecit.
Ti. Coruncanius. Ti. F. Ti. N. Cos. De Vulsiniensibus. Et Vulcientib. An. CDLXXIII. K. Febr.
L. Aimilius. Q. F. Q. N. Barbula. Pro. Cos. De Tarentineis. Samnitibus.
Et Sallentineis. An. CDLXXIII. VI. Idus. Quinc.
P. Sulpicius. P. F. Ser. N. Sauerrio. P. Decius. P. F. P. N. Mus. In Proel. Occis. Est.
C. Fabricius. C. F. C. N. Luscinus. II. Q. Aimilius. Cn. F. Papus. II.
C. Fabricius. C. F. C. N. Luscinus. II. Cos. II. De Lucaneis. Bruttieis. Tarentin. Samnitibus.
An. CDLXXV. Idibus. Decembr.
P. Cornelius. P. F. Rufinus. II. C. Iunius. C. F. C. N. Brutus Bubulcus. II.
C. Iunius. C. F. C. N. Brutus Bubulc. Cos. II. De Lucaneis. Et Bruttieis. An. CDLXXVI. Non. Ian.
Q. Fabius. Q. F. M. N. Maxim. Gurges. II. C. Genucius. Clepsina.
Q. Fabius. Q. F. M. N. Maximus Gurges. II. Cos. II. De Samnitibus. Lucaneis. Bruttieis.
An. CDLXXVII. Quirinalib.
P. Cornelius. P. F. Rufinus. Dict. • • • • Caussa.
• • • • • • Mag. Eq.
M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. III. L. Cornelius. Ti. F. Ser. N. Lentulus.
M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentat. IV. Cos. III. De Samnitib. Et Rege Pyrrho. A. CDLXXIIX. • • Febr.
L. Cornelius. Ti. F. Ser. N. Lentul. Cos. De Samnitibus. Et Lucaneis. An. CDLXXIIX. K. Mart.
Cens. C. Fabricius. C. F. C. N. Luscinus. Q. Aimilius. Cn. F. Papus. L. F. XXXIII.
Ser. Cornelius. Merenda. M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. III.
CDXXC. C. Fabius. M. F. Dorso. Licinus. C. Claudius • • F. C. N. Canina. II.
C. Claudius. • F. C. N. Canina. Cos. II. De Lucaneis. Samnitibus. Et Bruttieis. An. CDXXC. Quirinalibus.

L. Papirius

L. Papirius. L. F. Sp. N. Cursor. II. Sp. Caruilius. C. F. C. N. Maximus. II.
Cens. M'. Curius. M'. F. M'. N. Dentatus. L. Papirius. Cursor. L. F. XXXIIII.
Sp. Caruilius. C. F. C. N. Maximus. II. Cos. II. De Samnit. Lucan. Bruttieis. Et Tarentineis. An. CDXXCI. ...
L. Papirius. L. F. Sp. N. Cursor. II. Cos. II. De Tarentineis. Samnit. Lucaneis. Et Bruttieis. An. CDXXCI. ...
C. Quinctius. Claudus. L. Genucius. Clepsina.
C. Genucius. Clepsina. II. Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Blasio.
Cens. Ti. Coruncanius. Ti. F. Ti. N. . . . . Lustr. Fec. XXXIIII.
Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Blasio. Cos. De Sassinatibus. A. CDXXCIII. ...
C. Fabius. C. F. M. N. Pictor. Q. Ogulnius. L. F. A. N. Gallus.
P. Sempronius. P. F. P. N. Sophus. Ap. Claudius. Ap. F. C. N. Rufus.
P. Sempronius. P. F. P. N. Sophus Cos. De Peicentibus. An. CDXXCV. ...
Ap. Claudius. Ap. F. C. N. Crassus Cos. De Peicentibus. An. CDXXCV. ...
M. Atilius. M. F. L. N. Regulus. L. Iulius. L. F. L. N. Libo.
M. Atilius. M. F. L. N. Regulus Cos. De Sallentineis. An. CDXXCV. VIII. ....
L. Iulius. L. F. L. N. Libo. Cos. De Sallentineis. An. CDXXCVI. VII. K. Febr.
N. Fabius. C. F. M. N. Pictor. D. Iunius. D. F. D. N. Pera.
D. Iunius. D. F. D. N. Pera. Cos. De Sassinatibus. An. CDXXCVII. V. K. Octobr.
N. Fabius. C. F. M. N. Pictor. Cos. De Sassinatibus. An. CDXXVII. III. Non. Oct.
N. Fabius. C. F. M. N. Pictor. II. Cos. De Sallentineis. Messapieisque. An. CDXXCVII. K. Febr.
D. Iunius. D. F. D. N. Pera. II. Cos. De Sallentineis. Messapieisque. An. CDXXVII. Non. Febr.
Q. Fabius. Q. F. M. N. Max. Gurges. III. L. Mamilius. Vitulus.
Cens. Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Blasio. C. Marcius. C. F. L. N. Rutilus. II. Qui. L. F. XXXV.
In Hoc Honore Censorin. Appel. E.

BELLVM PVNICVM PRIMVM.

Ap. Claudius. C. F. Ap. N. Caudex. M. Fuluius. Q. F. M. N. Flaccus.
M. Fuluius. Q. F. M. N. Flaccus. Cos. De Vulsiniensibus. An. CDXXCIX. K. Nou.
CDXC. M'. Valerius. M. F. M. N. Maximus. M'. Otacilius. C. F. M'. N. Crassus.
Qui In Hoc Honore Messal. Appel. E.
Cn. Fuluius. Cn. F. Cn. N. Maxim. Centumalus. Dict. Claui Fig. Caussa.
Q. Marcius. Q. F. Q. N. Philippus. Mag. eq.
M'. Valerius. M. F. M. N. Maxim. Messalla. Cos. De Poeneis. Et Rege Siculor. Hierone.
An. CDXC. XVI. K. April.
L. Postumius. L. F. L. N. Megellus. Q. Mamilius. Q. F. M. N. Vitulus.
L. Valerius. M. F. L. N. Flaccus. T. Otacilius. C. F. M'. N. Crassus.
Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Scipio Asina. C. Duilius. M. F. M. N.
C. Duilius. M. F. M. N. Cos. Primus Naualem De Sicul. Et Classe Poenica. Egit. An. CDXCIII. K. Interkalar.
L. Cornelius. L. F. Cn. N. Scipio. C. Aquillius. M. F. C. N. Florus.
L. Cornelius. L. F. Cn. N. Scipio Cos. De Poeneis. Et Sardin. Corsica. An. CDXCIV. V. Id. Mart.
A. Atilius. A. F. C. N. Calatinus. C. Sulpicius. Q. F. Q. N. Paterculus.
C. Aquillius. M. F. C. N. Florus Pro Cos. De Poeneis. An. CDXCV. IIII. Non. Oct.
C. Sulpicius. Q. F. Q. N. Paterculus Cos. De Poeneis. Et Sardeis An. CDXCV. III. Non. Oct.
Cens. C. Duilius. M. F. M. N. L. Cornelius. L. F. Cn. N. Scipio. L. F. XXXVI.
C. Atilius. M. F. M. N. Regulus. Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Blasio. II.
Q. Ogulnius. L. F. A. N. Gallus. Dict. Latinar. Fer. Caussa.
M. Lactorius. M. F. M. N. Plancianus. Mag. eq.
A. Atilius. A. F. C. N. Calatinus Pr. Ex Sicilia De Poenis. An. CDXCVI. XIIII. K. Feb.
C. Atilius. M. F. M. N. Regulus Cos. De Poenis Naualem Egit. VIII. ... An. CDXCVI.
L. Manlius. A. F. P. N. Vulso Longus. Q. Caedicius. Q. F. Q. N. In Mag. Mort. E.
In Eius Locum Factus Est.
M. Atilius. M. F. L. N. Regulus. II.
L. Manlius. A. F. P. N. Vulso Long. Cos. De Poenis Naualem Egit. VII. ... An. CDXCVII.
Ser. Fuluius. M. F. M. N. Paetin. Nobilior. M. Aimilius. M. F. L. N. Paullus.
Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Scipio Asin. II. A. Atilius. A. F. C. N. Calatinus. II.
Ser. Fuluius. M. F. M. N. Paetinus Nobilior Pro. Cos. De Cossurensibus. Et Poeneis. Naualem Egit. XIII. K. Febr. A. CDXCIX.

M. Aimilius. M. F. L. N. Paullus. Pro. Cos. De Cossurensib. Et Poenis Naualem.
Egit. XII. K. Febr. An. CDXCIX.
D. Cn. Seruilius. Cn. F. Cn. N. Caepio. C. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Blaesus.
Cens. D. Iunius. D. F. D. N. Pera. Abd. L. Postumius. L. F. L. N. Megell. Idem Qui Pr. Erat. In Mag. M. Est.
Cn. Cornelius. L. F. Cn. N. Scipio Asina. Pro. Cos. De Poenis. X. K. April. An. D.
C. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Blaesus. Cos. De Poenis. K. April. An. D.
C. Aurelius. L. F. C. N. Cotta. P. Seruilius. Q. F. C. N. Geminus.
Cens. M. Valerius. M. F. M. N. Maxim. Messal. P. Sempronius. P. F. P. N. Sophus. L. F. XXXVII.
C. Aurelius. L. F. C. N. Cotta. Cos. De Poeneis Et Siculeis. Idibus April. An. DI.
L. Caecilius. L. F. C. N. Metellus. C. Furius. C. F. C. N. Pacilus.
C. Atilius. M. F. M. N. Regulus. II. L. Manlius. A. F. P. N. Vulso. II.
L. Caecilius. L. F. C. N. Metellus Pro Cos. De Poenis. VII. Idus Septemb. A. DIII.
P. Claudius. Ap. F. C. N. Pulcher. L. Iunius. C. F. L. N. Pullus.
M. Claudius. C. F. Glicia. Qui Scriba Fuerat. Dictator. Coact. Abdic.
Sine. Mag. eq. In Eius Locum Factus Est.
A. Atilius. A. F. C. N. Calatinus. Dict.
L. Caecilius. L. F. C. N. Metellus. Mag. eq. Rei Gerund. Caussa.
C. Aurelius. L. F. C. N. Cotta. II. P. Seruilius. Q. F. Cn. N. Geminus. II.
L. Caecilius. L. F. C. N. Metellus. II. N. Fabius. M. F. M. N. Buteo.
Censores. A. Atilius. A. F. C. N. Calatinus. A. Manlius. T. F. T. N. Torquat. Attic. L. F. XXXVIII.
M'. Otacilius. C. F. M. N. Crassus. II. M. Fabius. C. F. M. N. Licinus.
Ti. Coruncanius. Ti. F. Ti. Nepos. Dict.
M. Fuluius. Q. F. M. N. Flaccus. Mag. Eq. Comit. Hab. Caussa.
M. Fabius. M. F. M. N. Buteo. C. Atilius. A. F. A. N. Bulbus.
A. Manlius. T. F. T. N. Torquat. Attic. C. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Blaesus. II.
DX. C. Fundanius. C. F. Q. N. Fundulus. C. Sulpicius. C. F. Ser. N. Gallus.
C. Lutatius. C. F. C. N. Catulus. A. Postumius. A. F. L. N. Albinus.
A. Manlius. T. F. T. N. Torquat. Attic. II. Q. Lutatius. C. F. C. N. Cerco.
Cens. C. Aurelius. L. F. C. N. Cotta. N. Fabius. M. F. M. N. Buteo. L. F. XXXIX.
C. Lutatius. C. F. C. N. Catulus. Pro. Cos. De Poenis. Ex Sicilia Naualem Egit. IIII. Non. Octob. A. DXII.
Q. Valerius. Q. F. P. N. Falto. Pro. Pr. Ex Sicilia Naualem Egit. Prid. Non. Octob. An. DXII.
Q. Lutatius. C. F. C. N. Cerco. Cos. De Faliseeis. K. Mart. An. DXII.
A. Manlius. T. F. T. N. Torquatus Atticus. Cos. II. De Faliseeis. IV. Non. Mart. Ann. DXII.
C. Claudius. Ap. F. C. N. Centho. M. Sempronius. C. F. M. N. Tuditanus.
C. Mamilius. Q. F. Q. N. Turrinus. Q. Valerius. Q. F. P. N. Falto.
Ti. Sempronius. Ti. F. C. N. Gracch. P. Valerius. Q. F. P. N. Falto.
L. Cornelius. L. F. Ti. N. Lentul. Caudin. Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus.
L. Cornelius. L. F. Ti. N. Lentulus. Caudinus. Cos. De Liguribus. Idib. Inter. An. DXVII.
P. Cornelius. L. F. Ti. N. Lentul. Caudin. C. Licinius. P. F. P. N. Varus.
Cens. L. Cornelius. L. F. Ti. N. Lent. Caudin. Q. Lutatius. C. F. C. N. Cerco. In M. M. E.
T. Manlius. T. F. T. N. Torquatus. C. Atilius. A. F. A. N. Bulbus. II.
T. Manlius. T. F. T. N. Torquatus. Cos. De Sardeis. VI. Id. Mart. An. DXVIII.
L. Postumius. A. F. A. N. Albinus. Sp. Caruilius. Sp. F. C. N. Maximus.
Cens. C. Atilius. A. F. A. N. Bulbus. A. Postumius. A. F. L. N. Albinus. L. F. XL.
Sp. Caruilius. Sp. F. C. N. Maximus. Cos. De Sardeis K. April. An. DXIX.
DXX Q. Fabius Q. F. Q. N. Maxum. Verrucos. M. Pomponius. M'. F. M'. N. Matho.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maximus Verrucossus. Cos. De Liguribus. K. Febr. Anno. DXX.
M'. Pomponius. M'. F. M'. N. Matho. Cos. De Sardeis. Idibus. Mart. An. DXX.
M. Aimilius. M. F. M. N. Lepidus. M. Poblicius. L. F. L. N. Malleolus.
M. Pomponius. M'. F. M'. N. Matho. C. Papirius. C. F. L. N. Maso.
C. Duilius. M. F. M. N. Dict.
C. Aurelius. L. F. C. N. Cotta. Mag. Eq. Comit. Habend. Caussa.
Cens. T. Manlius. T. F. T. N. Torquatus. Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. Vit. Facti Abd.
C. Papirius. C. F. L. N. Maso. Cos. De Corseis Primus In Mõte Albano. III. Nonas. Mart. An. DXXII.
M. Aimilius. L. F. Q. N. Barbula. M. Iunius. D. F. D. N. Pera.
Cẽs. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Verrucos. M. Sempronius. C. F. M. N. Tuditan. L. F. XLI.
L. Postumius. A. F. A. N. Albinus. II. Cn. Fuluius. Cn. F. Cn. N. Centumalus.
Sp. Caruilius. Sp. F. C. N. Maximus. II. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Verrucos. II.
Cn. Ful-

Cn. Fuluius. Cn. F. Cn. N. Centumalus. Pro. Cos. Ex Illurieis Naual. Egit. X. K. Quint. An. DXXV.
P. Valerius. L. F. M. N. Flaccus. M. Atilius. M. F. M. N. Regulus.
M. Valerius. M. F. M. N. Messalla. L. Apustius. L. F. C. N. Fullo.

BELLVM GALLICVM CISALPINVM

L. Aimilius. Q. F. Cn. N. Papus. C. Atilius. M. F. M. N. Regulus.
Cens. C. Claudius. Ap. F. C. N. Centho. M. Iunius. D. F. D. N. Pera. L. F. XXXXII.
L. Aimilius. Q. F. Cn. N. Papus. Cos. De Galleis. IIII. Idus. Mart. An. DXXIIX.
T. Manlius. T. F. T. N. Torquatus. II. Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. II.
L. Caecilius. L. F. C. N. Metellus. Dict.
N. Fabius. M. F. M. N. Buteo. Mag. Eq. Comit. Habend. Caussa.
DXXX. C. Flaminius. C. F. L. Nepos. P. Furius. Sp. F. M. N. Philus.
C. Flaminius. C. F. L. N. Cos. De Galleis. VI. Idus Mart. An. DXXX.
P. Furius. Sp. F. M. N. Philus. Cos. De Galleis. Et Liguribus. IIII. Idus Mart. Anu. DXXX.
Cn. Cornelius. L. F. L. N. Scipio Calu. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus.
M. Claudius, M. F. M. N. Marcellus. Cos. De Galleis Insubribus. Et German. Isque Spolia Opima Retulit Duce Hostium Virdumaro Ad Clastidium Interfecto. An. DXXXI. K. Mart.
P. Cornelius. Cn. F. L. N. Scipio Asina. M. Minucius. Rufus.
P. Cornelius Scipio Asina Cos. De Istreis. An. DXXXII. ....
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Max. Verrucos. Dict.
C. Flaminius. C. F. L. Nepos. Mag. eq. .... Vit. Facti Abd.
L. Veturius. L. F. Philo. C. Lutatius. Catulus.
Cens. L. Aimilius. Q. F. Cn. N. Papus. C. Flaminius. C. F. L. N. L. F. XLIII.
M. Livius. M. F. M. N. Salinator. L. Aimilius. M. F. M. N. Paullus.
L. Aimilius. M. F. M. N. Paullus. Cos. De Illurieis. An. DXXXIIII. ....
M. Livius. M. F. M. N. Salinator. Cos. De Illurieis. An. DXXXIIII. ....

BELLVM PVNICVM SECVNDVM

P. Cornelius. L. F. L. N. Scipio. Ti. Sempronius. C. F. Longus.
C. Flaminius. C. F. L. N. II. In Proel. Cn. Seruilius. Geminus.
Occis. Est. In Eius Loc. Fact. Est.
M. Atilius. M. F. M. N. Regulus. II.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Verrucos. II. Dict.
M. Minucius. Rufus. Mag. eq. Rei Gerund. Caussa.
Horum Deinde Aequatum Imperium Est.
L. Veturius. L. F. Philo. Dict.
M'. Pomponius. M'. F. M'. N. Matho. Mag. eq. Comit. Hab. Caussa. Vit. Facti Abd.
C. Terentius. Varro. L. Aimilius. M. F. M. N. Paullus. II.
In Proelio Occisus Est.
M. Iunius. D. F. D. N. Pera. Dict.
Ti. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Gracchus. Qui Idem Aedilis Curulis Erat. Mag. eq. Rei. Ger. Caussa.
N. Fabius. M. F. M. N. Buteo. Dict. Senatus Leg. Caussa.
Sine Magistro Equitum
L. Postumius. A. F. A. N. Albinus. III. Ti. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Gracchus.
Antequam Iniret. Occis. E In E. L. F. E.
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. II.
Vitio Factus Abdicauit. In E. L. F. E.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Max. Veruccossus. III.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Veruccossus. IIII. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. III.
Cens. M. Atilius. M. F. M. N. Regulus. P. Furius. Sp. F. M. N. Philus.
Abdicauit. In Mag. Mortuus Est.
DXL. *Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maximus. Ti. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Gracchus. II.*
C. Claudius. Ap. F. C. N. Centho. Dict.
Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. Mag. eq. Comit. Hab. Caussa.
Ap. Claudius. P. F. Ap. N. Pulcher. Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. III.
P. Sulpicius

P. Sulpicius. Ser. F. P. N. Galba. Maxim. Cn. Fuluius. Cn. F. Cn. N. Centumalus.
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. Pro. Cos. II. De Syracuſaneis. In Monte Albano. An. DXLII. ...
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. Pro. Cos. III. Ouans. De Syracuſaneis. An. DXLII. ...
M. Valerius. Laeuinus. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. IIII.
Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. Dict. / P. Licinius. F. F. P. N. Craſſus Diues. Mag. eq. — Comit. Hab. Cauſſa.
Cens. L. Veturius. Philo. P. Licinius. P. F. P. N. Craſſus Diues.
In Mag. Mortuus Eſt. Abdicauit.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Max. Verruccoſſus. V. Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. IIII.
Cens. M. Cornelius. M. F. M. N. Cethegus. P. Sempronius. C. F. C. N. Tuditanus. L. F. XLIIII.
Neuter Horum Conſularis Erat.
M. Claudius. M. F. M. M. Marcellus. V. T. Quinctius. Criſpinus.
In Proel. Occis. Eſt. In Proel. Occiſus Eſt.
T. Manlius. T. F. T. N. Torquatus. Dict. / C. Seruilius. C. F. P. Nepos. Qui Mag. Eq. — Comit. Hab. Et Ludor. Faciend. Cauſſa.
Idem Aedilis Curulis Erat.
C. Claudius. Ti. F. Ti. N. Nero. M. Liuius. M. F. M. N Salinator.
M. Liuius. M. F. M. N. Salinator. Cos. De Poenis. Et Aſdrubale. An. DXLVI. ...
C. Claudius. Ti. F. Ti. N. Nero. Cos. De Poenis. Et Aſdrubale. An. DXLVI. ...
M. Liuius. M. F. M. N. Salinator. Dict. / Q. Caecilius. L. F. L. N. Metellus. Mag. eq. — Comit. Hab. Cauſſa.
Q. Caecilius. L. F. L. N. Metellus. L. Veturius. L. F. L. N. Philo.
P. Cornelius. P. F. L. N. Scipio. Qui Poſtea. P. Licinius. P. F. P. N. Craſſ. Diues.
African. Appell. Eſt.
Q. Caecilius. L. F. L. N. Metellus. Dict. / L. Veturius. L. F. L. N. Philo. Mag. Eq. — Comit. Habend. Cauſſa.
M. Cornelius. M. F. M. N. Cethegus. P. Sempronius. C. F. C. N. Tuditanus.
Cens. M. Liuius. M. F. M. N. Salinator. C. Claudius. Ti. F. Ti. N. Nero. L. F. XXXXV.
DL. Cn. Seruilius. Cn. F. Cn. N. Caepio. C. Seruilius. C. F. P. Nepos.
P. Sulpicius. Ser. F. P. N. Galba Maximus. Dict. / M. Seruilius. C. F. P. N. Pulex Geminus. Mag. Eq. — Comit. Habend. Cauſſa.
Ti. Claudius. P. F. Ti. N. Nero. M. Seruilius. C. F. P. N. Pulex Geminus.
C. Seruilius. C. F. P. Nepos. Dict. / P. Ailius. Q. F. P. N. Paetus. Mag. Eq. — Comit. Habend. Cauſſa.
Cn. Cornelius. L. F. L. N. Lentulus. P. Ailius. Q. F. P. N. Paetus.
P. Cornelius. P. F. L. N. Scipio African. Pro. Cos. De Poeneis Annibale. Et Syphace Rege Ex Africa Ann. DLII ...

BELLVM PHILIPPICVM.

P. Sulpicius. Ser. F. P. N. Galba. Maxim. II. C Aurelius. C. F. C. N. Cotta.
L. Cornelius. L. F. L. N. Lentulus. Pro. Cos. Ouans. Ex Hiſpania Citeriore. A. DLIII. ...
L. Furius. Sp. F. Sp. N. Furpureo. Pr. De Galleis. An. DLIII. ...
L. Cornelius. L. F. L. N. Lentulus. P. Villius. Ti. F. Ti. N. Tappulus.
Cens. P. Cornelius. P. F. L. N. Scipio African. P. Ailius. Q. F. P. N. Paitus. L. F. XXXXVI.
T. Quinctius. T. F. L. N. Flamininus. Sex. Ailius. Q. F. P. N. Paitus Caius.
C. Cornelius. L. F. M. N. Cethegus. Q. Minucius. C. F. C. N. Rufus.
C. Cornelius. L. F. M. N. Cethegus Cos. De Inſubrib. Et Caenomaneis. An. DLVI. ...
Q. Minucius. C. F. C. N. Rufus. Cos. De Liguribus. Boieisque Galleis. In Monte Albano. An. DLVI. ...
L. Furius. Sp. F. Sp. N. Purpureo. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus.
Cn. Cornelius Lentulus. Pro Cos. Ouans. Ex Hiſpania. Citer. An. DLVII. ...
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. *Cos. De Comenſib.* Et Inſubribus. A. DLVII. IV. Non. Mart.
M. Porcius. M. F. Cato. L. Valerius. P. F. L. N. Flaccus.
M. Heluius. Blaſio. *Pro Pr. Ouans Ex Hiſpan. Citeriore. An. DLVIII ...*
Q. Minucius. Q. F. L. N. Thermus *Pro Pr. Ex Hiſpania Citeriore. An. DLVIII. ...*
P. Cornelius. P. F. L. N. Scip io African. II. Ti. Sempronius. Ti. F. C. N. Longus.
Cens. Sex. Ailius. Q. F. P. N. Paitus Catus. C. Cornelius. L. F. M. N. Cethegus. L. F. XXXXVII.
M. Porcius. M. F. Cato. Pro. Cos. Ex Hiſpania Citeriore. An. DLIX. ...
T. Quinctius

T. Quinctius. T. F. L. N. Flamininus. Pro. Cos. Ex Macedonia.
Et Rege Philippo Per Triduum. A. DLIX. ▪▪▪▪
DLX. L. Cornelius. L. F. ▪▪ Merula. Q. Minucius. Q. F. Q. N. Thermus.
L. Quinctius. T. F. L. N. Flaminin. Cn. Domitius. L. F. L. N. Ahenobarbus.

BELLVM ANTIOCHINVM.

M'. Acilius. C. F. L. N. Glabrio. P. Cornelius. Cn. F. L. N. Scipio Nasica.
M. Fuluius. M. F. Ser. N. Nobilior. Pr. Ouans. Ex Hispania Vlteriore. An. DLXII. ▪▪▪▪
P. Cornelius. Cn. F. L. N. Scipio Nasica. Cos. De Boieis. An. DLXII. ▪▪▪▪
L. Cornelius. P. F. L. N. Scipio. Qui postea. C. Laelius. C. F. C. Nepos.
Asiaticus Appellatus Est.
M'. Acilius. C. F. L. N. Glabrio. Pro. Cos. De Aetoleis. Et Rege Antiocho. An. DLXIII. ▪▪▪▪
Cn. Manlius. Cn. F. L. N. Vulso. M. Fuluius. M. F. Ser. N. Nobilior.
Cens. T. Quinctius. T. F. L. N. Flaminin. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. L. F. XXXXVIII.
L. Aimilius. M. F. Regillus. Pro Pr. De Rege Antiocho Naualem Egit. An. DLXIIII. K. Febr.
L. Cornelius. P. F. L. N. Scipio Asiaticus Pro. Cos. De Rege Antiocho Ex Asia. An. DLXIIII. Prid. K. Mart.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Labeo. Pr. Naualem Egit. Ex Creta Insula. An. DLXIIII. ▪▪▪
C. Liuius. M. F. M. N. Salinator. M. Valerius. M. F. M'. N. Messalla.
M. Aimilius. M. F. M. N. Lepidus. C. Flaminius. C. F. C. Nepos.
M. Fuluius. M. F. Ser. N. Nobilior. Pro. Cos. De Aetolis. Et Cephallenia. An. DLXVI. X. K. Ian.
Cn. Manlius. Cn. F. L. N. Vulso. Pro. Cos. De Galleis Asiaticeis. An. DLXVI. III. Non. Mart.
Sp. Postumius. L. F. A. N. Albinus. Q. Marcius. L. F. Q. N. Philippus.
Ap. Claudius. Ap. F. P. N. Pulcher. M. Sempronius. M. F. C. N. Tuditanus.
L. Manlius. L. F. L. N. Acidin. Fuluian. Pro. Pr. Ouans Ex Hispania Citeriore. A. DLXVIII. ▪▪▪
P. Claudius. Ap. F. P. N. Pulcher. L. Porcius. L. F. M. N. Licinus.
Cens. L. Valerius. P. F. L. N. Flaccus. M. Porcius. M. F. Cato. L. F. XXXXVIIII.
C. Calpurnius. C. F. Cn. N. Piso. Pr. De Lusitaneis. Et Celtibereis. An. DLXVIIII. ▪▪▪
L. Quinctius Crispinus. Pr. De Lusitaneis. Et Celtibereis. An. DLXVIIII. ▪▪▪
DLXX. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Labeo. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus.
L. Aimilius. L. F. M. N. Paullus. Cn. Baebius. Q. F. Cn. N. Tamphilus.
A. Terentius. Varro Pro Pr. Ouans Ex Hispania Citeriore. An. DLXX. ▪▪▪▪
P. Cornelius. L. F. P. N. Cethegus. M. Baebius. Q. F. Cn. N. Tamphilus.
L. Aimilius. L. F. M. N. Paullus. Pro. Cos. De Ligurib. Ingauneis. A. DLXXII. ▪▪▪
A. Postumius. A. F. A. N. Albinus. C. Calpurnius. C. F. C. N. Piso. In M. M. E. In. E. L. F. E.
Q. Fuluius. Cn. F. M. N. Flaccus.
P. Cornelius. L. F. P. N. Cethegus Pro. Cos. De Liguribus. Ann. DLXXIII. ▪▪▪▪
M. Baebius. Q. F. Cn. N. Tamphilus Pro. Cos. De Liguribus. Ann. DLXXIII. ▪▪▪
Q. Fuluius. Q. F. M. N. Flaccus. Pro Pr. Ex Hispania Citeriore. Ann. DLXXIII. ▪▪▪
L. Manlius. L. F. L. N. Acidinus Fuluian. Q. Fuluius. Q. F. M. N. Flaccus.
Hei Fratres Germani Fuerunt.
Cens. M. Aimilius. M. F. M. N. Lepidus. M. Fuluius. M. F. Ser. N. Nobilior. Lustr. F. L.
Q. Fuluius. Q. F. M. N. Flaccus. II. Cos. De Liguribus. Ann. DLXXIV. ▪▪▪
M. Iunius. M. F. L. N. Brutus. A. Manlius. Cn. F. L. N. Vulso.
Ti. Sempronius. P. F. Ti. N. Gracchus. Pro Pr. De Celtibereis. Ann. DLXXV. ▪▪▪
L. Postumius. A. F. A. N. Albinus. Pro. Pr. De Vaccaeeis. Et Lusitaneis. Ann. DLXXV. ▪▪▪
C. Claudius. Ap. F. P. N. Pulcher. Ti. Sempronius. P. F. Ti. N. Gracchus.
C. Claudius. Ap. F. P. N. Pulcher Cos. De Istreis. Et Liguribus. An. DLXXVI. ▪▪▪▪
Cn. Cornelius. L. F. L. N. Scipio Hispalus. Q. Petilius. C. F. Q. N. Spurinus. In Mag.
In Mag. Mortuus Est. In Eius L. F. E. Postea quam Sibi Conleg. Subrog. Occis. E.
C. Valerius. M. F. P. N. Laeuinus.
P. Mucius. Q. F. P. N. Scaeuola. M. Aimilius. M. F. M. N. Lepidus. II.
Ti. Sempronius. P. F. Ti. N. Gracchus Pro Cos. II. De Sardeis. Ann. DLXXIIX. ▪▪▪
C. Valerius. M. F. P. N. Laeuinus Pro Cos. De Liguribus. An. DLXXVIII. ▪▪▪▪
P. Mucius. Q. F. P. N. Scaeuola Cos. De Liguribus. An. DLXXVIII. ▪▪▪▪
Sp. Postumius. A. F. A. N. Albin. Paullul. Q. Mucius. Q. F. P. N. Scaeuola.
Cens. Q. Fuluius. Q. F. M. N. Flacc[illegible]. A. Postumius. A. F. A. N. Albinus. Lustr. F. LI.
Ap. Claudius. C. F. Centho Pro. Pr. Ouans. Ex Celtiberia. An. DLXXIX. ▪▪▪
DXXC. L. Postumius. A. F. A. N. Albinus. M. Popillius. P. F. P. N. Laenas.
C. Popillius

C.Popillius.P.F.P.N. Laenas. P.Ailius.P.F.P.N. Ligus.

Ambo Primi De Plebe.

C.Cicercius • • it. Pro. Pr. Ex Corſica In Monte Albano. An. DXXCI. K. Octob.

BELLVM PERSICVM.

P.Licinius.C. F. P. N. Craſſus. C.Caſsius.C.F.C.N. Longinus.

A.Hoſtilius.L.F.A.N. Mancinus. A.Atilius.C.F.C.N. Serranus.

Q.Marcius. L.F.Q.N. Philippus.II. Cn.Seruilius.Cn.F.Cn.N. Cæpio.

Cens.C.Claudius.Ap.F.P.N. Pulcher. Ti. Sempronius. P.F.Ti.N. Gracchus. L. F. LII.

L. Aimilius. L.F.M.N. Paullus. II. C.Licinius. C.F.P.N. Craſſus.

Q. Ailius. P.F.Q. N. Pætus. M.Iunius.M.F.M.N. Pennus.

L.Aimilius. L. F. M. N. Paullus. II. Pro. Cos. Ex Macedon. Et Rege Perſe.
Per Triduum. IIII. III. Pridie K. Decemb. A.DXXCVI.

*Cn.*Octauius.Cn.F.Cn.N.Pro.Pr. Ex Macedon. Et Rege Perſe Naual. Egit. An. DXXCVI. K. Dec.

L.*Ani*cius. L. F. M. N. Gallus.Pro.Pr.De Rege *Gen*tio. Et Illuricis. A.DXXCVI.Quirinalibus.

C.Sulpicius. C.F.C.N Gallus. M. Claudius. M.F.M.N. Marcellus.

M.Claudius M.F.M.N. Marcellus. Cos. De Galleis. Contrubeis. Et
Liguribus • • • tibuſque. An. DXXCVII. • • Interk.

C.*Sulpici*us. C. F. C. N. *Gallus.* Cos. De *Ligur*ibus Ta • • rneis. An. DXXCVII. X. K. Mart.

T.Manlius.A.F.T.N. Torquatus. Cn.Octauius. Cn.F. Cn. N.

A.Manlius. A.F.T.N. Torquatus. Q. Caſſius. L. F. Q.N. Longinus. In M. M. E.

Cens.L.Aimilius. L.F.M.N. Paullus. Q.Marcius. L. F. Q. N. Philippus. L. F. LIII.

DXC. Ti. Sempronius. P.F.Ti. N. Gracchus.II. M'. Iuuentius. T.F.T N. Thalna.

P.Cornelius. P.F.Cn.N. Scipio Naſica. C.Marcius. C. F. Q. N. Figulus.

Vitio Facti Abdicarunt. In Eorum Loc. Facti Sunt.

P.Cornelius. L.F.L.N. Lentulus. Cn.Domitius. Cn.F. L.N. Ahenobarbus.

M. Valerius. M F.M.N. Meſſalla. C.Fannius.C.F.C.N. Strabo.

L.Anicius.L.F.L.N. Gallus. M.Cornelius.C.F.C.N. Cethegus.

Cn.Cornelius.Cn.F.Cn.N. Dolabell. M.Fuluius.M.F.M.N. Nobilior.

Cens.P.Cornelius.P.F.Cn. N. Scipio Naſica. M.Popillius.P.F.P.N. Lænas.L.F.LIIII.

M Aimilius M'.F.M'.N. Lepidus. C.Popillius P.F.P.N. Lænas. II.

M.Fuluius. M F.M.N. Nobilior.Pro.Cos. De *Liguri*bus.Et Veleatibus.A.DXCV. XII. K. Sept.

Sex.Iulius.Sex.F.L N. Cæſar. L.Aurelius. L.F.L.N. Oreſtes.

L.Cornelius. Cn.F.L.N. Lentul.Lupus. C.Marcius. C. F. Q. N. Figulus. II.

P.Cornelius.P.F.Cn.N. Scipio Naſic. II. M.Claudius. M.F. M. N. Marcell. II.

M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. II. Cos. II. De • • • • us. Et • • • • • An. DXCVIII. • • •

P. Cornelius. P. F. Cn. N. *Scipio. Naſica* *Cos.* *De Dalmateis.* *An.* DXCVIII. • • • •

Q. Opimius.Q. F.Q. Nepos. L.Poſtumius.Sp.F.L.N.Albin. In M. M.E. In E. L. F. E.

M'. Acilius. M'. F. C. N. Glabrio.

Cens.M.Valerius. M.F.M.N. Meſſalla. C. Caſſius. C. F. C. N. Longinus. Luſtr. F. LV.

Q.Opimius. Q. F. Q. N. *Cos.* De *Liguribus.* *An.* DXCIX. • • •

D C. Q. *Fuluius.* M. F. M. N. Nobilior. Ti.Annius. T.F. *Luſcus.*

L. Mummius. *Pr.* De *Luſitaneis.* *Ann.* D C. • • • • • •

M. Claudius. M. F. M. N. Marcell. III. L.Valerius L.F.P.N. *Flaccus.In Ma*g. M.E.

L. Licinius. • • • N. Lucullus. A.Poſtumius.A.F.A.N. Albinus.

M.Claudius. M. F. M. N. *Marcellus.* III. *Pro.* *Cos.* *De Celtibereis.* *An.* D C I I. • • •

T. *Quinctius.* T. F. T. N. Flaminin. M'. Acilius, L.F. K.N. Balbus.

BELLVM PVNICVM TERTIVM.

L. *Marcius.* C. F. • . N. Cenſorinus. M'. Manilius.P.F.P.N.

Sp. *Poſtumius.* Sp. F. A. N. Albinus. Magn. L.Calpurnius. C.F.C.N. *Piſo Caeſonin.*

P. *Cornelius.* P. F. P. N. *Scipio* African. Aimil. C.Liuius. M.F.M. *Aimiliani* F. M. N. Druſus.

Cens. L. Cornelius. Cn. F. L. N. Lentulus Lupus. L.Marcius. C. F. C. N. *Cenſorin.* L. F.LVI.

Cn.Cornelius. Lentulus. L.Mummius. L. F.L.N.

Q. *Caecilius.* Q. F. L. N. *Metellus.* *Pro.* *Pr.* *Ex Macedonia.* *De Andriſco.* *An.* D C V I I. • • •

P. *Cornelius.* P. F. P. N. *Scipio* *African.* *Aimil.* *Pro.* *Cos.* *De* *Poeneis.* *Et*
Aſdrubale *Ex* *Africa.* *An.* D C V I I. • • • •

Q. Fabius

Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Aimilian. L. Hostilius. A. F. L. N. Mancinus.
L. Mummius. II. Pro. Cos. De Achaeis. Et Corinthijs. An. DCVIII. ▪ ▪ ▪
Ser. Sulpicius. Ser. F. P. N. Galba. L. Aurelius. N. Cotta.
DCX. Ap. Claudius. Ap. F. Ap. N. Pulcher. Q. Caecilius. Q. F. L. N. Metell. Macedon.
Ap. Claudius. Ap. F. Ap. N. Pulcher. Cos. De Salasseis Ex Alpibus. An. DCX. ▪ ▪ ▪
L. Caecilius. Q. F. L. N. Metellus. Caluus. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Seruilian.
Cens. P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio African. Aemilian. L. Mummius Achaicus. L. F. LVII.
Cn. Seruilius. Cn. F. Cn. N. Caepio. Q. Pompeius. A. F.
C. Laelius. C. F. C. N. Sapiens. Q. Seruilius. Cn. F. Cn. N. Caepio.
Cn. Calpurnius. Piso. M. Popillius. M. F. P. N. Laenas.
P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio Nasica Serapio. D. Iunius. M. F. M. N. Brutus.
Qui Postea Callaicus Appellat. Est.
M. Aemilius. M. F. M. N. Lepidus Porcina. C. Hostilius. Mancinus.
P. Furius. ▪ Philus. Sex. Atilius. Serranus.
Cens. Ap. Claudius. Ap. F. Ap. N. Pulcher. Q. Fuluius. M. F. M. N. Nobilior. L. F. LVIII.
Ser. Fuluius Flaccus. C. Calpurnius. Piso.
M. Perperna Pr. Ouans De Serueis Fugitiueis Ex Sicilia. An. DCXVIII. ▪ ▪ ▪ ▪
Ser. Fuluius Flaccus Cos. De Vardaeis. Ex Illurico. An. DCXVIII. ▪ ▪ ▪
P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio African. Aimil. II. C. Fuluius. Flaccus.
DCXX. P. Mucius. P. F. Q. N. Scaeuola. L. Calpurnius. Piso Frugi.
P. Popillius. C. F. P. N. Laenas. P. Rupilius. P. F. P. N.
D. Iunius. M. F. M. N. Brutus Pro. Cos. De Lusitaneis. Et Gallaeceis. Ex Hispania Vlteriore. An. DCXXI. ▪ ▪ ▪ ▪
P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio Afric. Aimilian. II. Pro. Cos. De Numantineis. Ex Hispania Citeriore. An. DCXXI. ▪ ▪ ▪ ▪
P. Licinius. P. F. P. N. Crassus. Mucianus. L. Valerius. L. F. L. N. Flaccus. Flam. Mart.
Cens. Q. Caecilius. Q. F. L. N. Metellus Macedon. Q. Pompeius. A. F. L. F. LIX.
Ambo Primi E Plebe.
P. Rupilius. P. F. P. N. Pro Cos. Ouans De Serueis Fugitiueis Ex Sicilia. An. DCXXII. ▪ ▪ ▪
M. Perperna. C. Claudius. C. F. Ap. N. Pulcher. Lentulus.
C. Sempronius. C. F. C. N. Tuditanus. M'. Aquillius. M'. F. M'. N.
C. Sempronius. C. F. C. N. Tuditan. Cos. De Iapudibus. An. DCXXIV. K. Oct.
Cn. Octauius. Cn. F. Cn. N. T. Annius. T. F. T. N. Rufus.
L. Cassius. Q. F. L. N. Longinus. Rauilla. L. Cornelius. L. F. Cinna.
Mam. Aimilius Lepidus. L. Aurelius. L. F. L. N. Orestes.
M'. Aquillius. M'. F. M'. N. Pro. Cos. Ex Asia. Ann. DCXXVII. III. Idus. Nouembr.
Cens. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Max. Seruilian. L. Caecilius. Q. F. L. N. Metellus. Caluus.

BELLVM ALLOBROGICVM.

M. Plautius. Hypsaeus. M. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus.
Cens. Cn. Seruilius. Cn. F. Cn. N. Caepio. L. Cassius. Q. F. L. N. Longinus. Rauilla. L. F. LX.
C. Cassius. C. F. C. N. Longinus. C. Sextius. Caluinus.
DCXXX. Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Balear. T. Quinctius. T. F. T. N. Flamininus.
M. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. Pro. Cos. De Liguribus Vocontieis. Et Saluieis. An. DCXXX. ▪ ▪ ▪
Cn. Domitius. Cn. F. Cn. N. Ahenobarbus. C. Fannius. C. F. C. Nepos.
C. Sextius Caluinus Pro. Cos. De Saluieis. An. DCXXXI. ▪ ▪ ▪
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Qui L. Opimius.
Postea Allobrogicus Appellat. Est.
Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Balearicus. Pro. Cos. De Balearibus. A. DCXXXII. ▪ ▪ ▪
Cn. Domitius. Cn. F. L. N. Ahenobarbus. Pro. Cos. De Allobrogib. Et Aruerneis. An. DCXXXII. ▪ ▪ ▪
P. Manlius. C. Papirius. Carbo.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maxim. Allobrog. Pro. Cos. De Allobrogibus. Ruteneis. Aruerneis. Et Rege Bituito. An. DCXXXIII. ▪ ▪ ▪ ▪
Cens. L. Calpurnius. Piso Frugi. Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Balearic. L. F. LXI.
L. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus. Caluus. L. Aurelius. Cotta.
M. Porcius. M. F. M. N. Cato. In M. M. Est. Q. Marcius. Rex.
L. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Qui Q. Mucius. Q. F. Q. N. Scaeuola.
In Hoc Honore Dalmatic. Appell. Est.

Q. Marcius Rex. Pro Cos. De Galleis. An. DCXXXVI. . . .
C. Licinius. Geta. Q. Fabius. Maximus. Eburnus.
L. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Dalmatic. Cos. De Dalmateis. An. DCXXXVII. . . .
M. Aemilius. Scaurus. M. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus.
Cens. L. Caecilius. L. F. Q. N. Metell. Caluus. Cn. Domitius. Cn. F. Cn. N. Ahenobarb. L. F. LXII.
M. Aemilius Scaurus. Cos. De Liguribus. A. DCXXXVIII. . . .
M'. Acilius. M'. F. L. N. Balbus. C. Porcius. M. F. M. N. Cato.

BELLVM CIMBRICVM.

DCXL. C. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Caprarius. Cn. Papirius. C. F. Carbo.
M. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus. Pro. Cos. De Sardeis. An. DCXL. . . . .
T. Didius. T. F. Sex. N. Pro. Pr. Ex Thracia De Scordisceis. An. DCXL. . . . .
C. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Caprar. Cos. Ex Thracia. An. DCXL. . . . .
M. Liuius. C. F. M. N. Drusus. L. Calpurnius. L. F. Piso Caesoninus.

BELLVM IVGVRTHINVM.

P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio Nasica. In M. M. E. L. Calpurnius. Bestia.
M. Liuius. C. F. M. N. Drusus. Pro. Cos. De Scordisceis Ex Macedonia. Ann. DCXLII. . . .
M. Minucius. Q. F. Rufus. Sp. Postumius. Sp. F. Sp. N. Albinus.
Q. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus. Qui Postea Numidicus Appell. Est. M. Iunius. Silanus.
Cens. M. Aemilius Scaurus. Abdic. M. Liuius. C. F. M. N. Drusus. In Mag. M. E.
M. Minucius. Q. F. Rufus. Pro. Cos. De Scordisceis. Et Triballeis. An. DCXLIV. . . .
Ser. Sulpicius. Ser. F. Ser. N. Galba. . . . . . Damn. Est. In E. L. F. E.
M. Aurelius. Scaurus.
Cens. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Max. Allobrog. C. Licinius. Geta. L. F. LXIII.
Q. Seruilius. Q. F. Cn. N. Caepio. Pro Pr. De Lusitaneis Ex Hispania Vlteriore. A. DCXLV. . . .
L. Cassius. L. F. Longinus. In M. Occis. Est. C. Marius. C. F.
Q. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus. Numidic. Pro. Cos. De Numideis. Et Rege Iugurtha Ann. DCXLVI. . . . . .
C. Atilius. Serranus. Q. Seruilius. Q. F. Cn. N. Caepio.
P. Rutilius. M. F. Rufus. Cn. Mallius.
C. Marius. C. F. II. C. Flauius. Fimbria.
C. Marius. C. F. Cos. II. De Numideis. Et Rege Iugurtha. An. DCXLIX. K. Ian.
DCL. C. Marius. C. F. III. L. Aurelius. L. F. L. N. Orestes. In M. M. E.
C. Marius. C. F. IIII. Q. Lutatius. Q. F. Catulus.
M. Antonius. Pro. Pr. De Pirateis. Ex Cilicia. An. DCLI. . . .
Cens. Q. Caecilius. L. F. Q. N. Metell. Numidic. C. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Caprarius. L. F. LXIIII.
C. Marius. C. F. V. M'. Aquillius. M'. F. M'. N.
C. Marius. C. F. II. Cos. V. De Ambronib. Teutoneis. Et Cimbreis. Ann. DCLII. . . .
Q. Lutatius. Q. F. Catulus Pro. Cos. De Cimbreis. An. DCLII. . . .
C. Marius. C. F. VI. L. Valerius. Flaccus.
. . . . Pro Cos. De Lusitanis Ex Vlteriore Hispania. An. DCLII. . .
M. Antonius. A. Postumius. A. F. A. N. Albinus.
M'. Aquillius. M'. F. M'. N. Pro. Cos. Ouans De Seruis Ex Sicilia. A. DCLIIII. . . . .
Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Nepos. T. Didius. T. F. Sex. N.
L. Cornelius. L. F. L. N. Dolabell. Pro. Cos. Ex Hispania Vlterior. De Lusitan. DCLV. V. K. Feb.
Cn. Cornelius. . . . N. Lentulus. P. Licinius. M. F. P. N. Crassus.
Cens. L. Valerius. . . . N. Flaccus. M. Antonius. L. F. LXV.
Cn. Domitius. Cn. F. Cn. N. Ahenobarb. C. Cassius. L. F. Longinus.
L. Licinius. L. F. Crassus. Q. Mucius. P. F. P. N. Scaeuola.
C. Coelius. Caldus. L. Domitius. Cn. F. Cn. N. Ahenobarbus.
DCLX. C. Valerius. . . . N. Flaccus. M. Herennius.
T. Didius. T. F. Sex. N. II. Pro. Cos. Ex Hispania De Celtibereis. An. DCLX. IIII. Id. Iun.
P. Licinius. M. F. P. N. Crassus. Pro. Cos. De Lusitaneis. An. DCLX. Pridie. Idus. Iun.
C. Claudius. C. F. C. N. Pulcher. M. Perperna. M. F.

Cens.

Cens. Cn. Domitius. Cn. F. Cn. N. Ahenobarb. L. Licinius. L. F. Crassus. L. F. LXVI.
L. Marcius. Q. F. Q. N. Philippus. Sex. Iulius. C. F. Sex. N. Caesar.

BELLVM MARSICVM.

L. Iulius. L. F. Sex. N. Caesar. P. Rutilius. L. F. L. N. Lupus. In Proel. Occis. E.
Cn. Pompeius. Sex. F. Cn. N. Strabo. L. Porcius. M. F. M. N. Cato. In Pr. Occis. E.
Cn. Pompeius. Sex. F. Cn. N. Strabo. Cos. De Asculaneis. Picentibus. An. DCLXIV. VI. K. Ian.
Cens. P. Licinius. M. F. P. N. Crassus. L. Iulius. L. F. Sex. N. Caesar.
L. Cornelius. L. F. P. N. Sulla. Qui Postea. Q. Pompeius. Q. F. Rufus.
Felix Appellatus Est. In Mag. Occisus. Est.
• . Seruilius. C. F. M. N. Vatia. Pro. Pr. De • • • • An. DCLXV. XII. K. Nouem.
Cn. Octauius. Cn. F. Cn. N. In Mag. Occ. E. L. Cornelius. L. F. L. N. Cinna. Ex S. C.
Mag. Ei Abrogat. E. In Eius Locum Fact. Est.
L. Cornelius. Merula. Flam. Dial.
In Mag. Occisus Est.
L. Cornelius. L. F. L. N. Cinna. II. C. Marius. C. F. C. N. VII. In. M. M. E. In E. L. F. E.
L. Valerius. Flaccus. II.
Cens. L. Marcius. Q. F. Q. N. Philippus. M. Perperna. M. F. L. F. LXVII.
L. Cornelius. L. F. L. N. Cinna. III. Cn. Papirius. Cn. F. C. N. Carbo.
Cn. Papirius. Cn. F. C. N. Carbo. II. Solus. L. Cornelius. L. F. L. N. Cinna. IIII.
Consulatum. Gessit. In Mag. Occisus Est.
DCLXX. L. Cornelius. L. F. L. N. Scipio Asiaticus. C. Norbanus.
C. Marius. C. F. C. N. In Mag. Occis. Est. Cn. Papirius. Cn. F. C. N. Carbo. III. In M. Occis. E.
L. Cornelius. L. F. P. N. Sulla Felix. Dict.
L. Valerius. L. F. L. N. Flaccus. Mag. eq. Reip. Constituendae Caussa.
M. Tullius. M. F. A. N. Decula. Cn. Cornelius. Dolabella.
L. Cornelius. L. F. L. N. Sulla Felix. Dict. De Rege Mithridate Ex Graecia Et
Asia Per Biduum. A. DCLXXII. III. K. Febr.
Cn. Pompeius. Cn. F. Sex. N. Magnus. Pro. Pr. Ex Africa. De Hiarba Rege Primus Eques Ro. An. DCLXXII.
L. Cornelius. L. F. P. N. Sulla Felix. II. Q. Caecilius. Q. F. L. N. Metellus Pius.
L. Licinius Murena Pro Pr. Ex Ponto De Mithridate Rege. An DCLXIII.
P. Seruilius. C. F. M. N. Vatia. Qui Postea Ap. Claudius. C. F. C. N. Pulcher.
Isauricus Appellatus Est.
M. Aemilius. Q. F. M. N. Lepidus. Q. Lutatius. Q. F. Q. N. Catulus.
D. Iunius. D. F. M. N. Brutus. Mam. Aemilius. Mam. F. Lepid. Liuianus.
Cn. Cornelius Dolabella Pro. Cos. Ex Macedonia. An. DCLXXVI. • • •
Cn. Octauius. M. F. Cn. N. C. Scribonius. C. F. Curio.
L. Octauius. Cn. F. Cn. N. C. Aurelius. M. F. Cotta.
L. Licinius. L. F. L. N. Lucullus. M. Aurelius. M. F. Cotta.
P. Seruilius. C. F. M. N. Vatia Isauricus. Pro. Cos. De Isaureis. Ex Cilicia. An. DCLXXIX. • •
DCXXC. M. Terentius. M. F. Varr. Lucull. C. Cassius. L. F. Varus.
L. Gellius. L. F. Cn. Cornelius. Cn. F. Lentulus. Clodianus.
C. Scribonius. C. F. Curio. Pro. Cos. De Dardaneis Ex Macedonia. An. DCXXCI. • • •
Cn. Aufidius. Orestes. P. Cornelius. • • P. N. Lentulus Sura.
M. Terentius. M. F. Varro. Lucullus. Pro. Cos. De Besseis. Ex Macedonia An. DCXXCII. • • •
M. Licinius. P. F. M. N. Crassus. Pro. Pr. Ouans De Fugitiuis. Et Spartaco. A. DCXXCII. • • •
Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Pius. Pro. Cos. Ex Hispania. A. DCXXCII. III. K. Ian.
Cn. Pompeius. Cn. F. Sex. N. Magnus. II. Pro. Cos. Ex Hispania Adhuc
Eques Ro. An. DCXXCII. Prid. K. Ian.
Cn. Pompeius. Cn. F. Sex. N. Magnus. M. Licinius. P. F. M. N. Crassus. Diues.
Cens. Cn. Cornelius. Cn. F. Lentulus. Clodianus. L. Gellius. L. F. L. F. LXVIII.
Q. Hortensius. L. F. Q. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus. Qui.
Postea Creticus Appell. Est.
M. Puppius. M. F. Piso. Pro. Cos. Ex Hispania. An. DCXXCIIII. • •
L. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus. In M. M. E. Q. Marcius. Q. F. Rex. Solus.
Antequam Mag. Iniret. In E. L. F. E. Consulatum Gessit.
• • • • • • • In Mag. Mort. Est.
C. Calpurnius. Piso. M'. Acilius. M'. F. Glabrio.
M'. Aemi-

Fasti Consulares,

M. Aimilius. Lepidus. L. Volcatius. Tullus.
P. Cornelius. Ser. F. P. N. Sulla. P. Autronius. Paetus.
Hi Anteq. Inirent. Damnati Sunt. In
Eorum Locum Facti Sunt.
L. Aurelius. M. F. Cotta. L. Manlius. L. F. Torquatus.
Cens. Q. Lutatius. Q. F. Q. N. Catulus. M. Licinius. P. F. M. N. Crassus. Abdicarunt.
L. Iulius. L. F. L. N. Caesar. C. Marcius. C. F. Figulus.
Cens. L. Aurelius. M. F. Cotta. P. Servilius. C. F. M. N. Vatia. Isauricus.
DCXC. M. Tullius. M. F. M. N. Cicero. C. Antonius. M. F.
L. Licinius. L. F. L. N. Lucullus. Pro. Cos. De Pontó Cappadocia. Armenia. Et Regib. Mithridate. Et Tigrane. An. DCXC
D. Iunius. M. F. Silanus. L. Licinius. L. F. Murena.
Q. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus Creticus. Pro. Cos. Ex Creta Insula. A. DCXCI. K. Iun.
M. Pupius. M. F. Piso. M. Valerius. M. F. Messalla. Niger.
Cens. L. F. LXVIII.
Cn. Pompeius. Cn. F. Sex. N. Magnus. III. Pro. Cos. Ex Asia. Ponto. Paphlagonia. Cappadocia. Cilicia. Syria. Armenia. Pirateis. Iberia. Creta. De Regib. Mithridate. Et Tigrane. Per Biduum. III. Prid. K. Octo. An. DCXCII.
L. Afranius. A. F. Q. Caecilius. Q. F. Metellus Celer.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. M. Calpurnius. Bibulus.
L. Calpurnius. L. F. L. N. Piso Caesonin. A. Gabinius. A. F.
P. Cornelius. P. F. Lentulus Spinther. Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Nepos.
Cn. Cornelius. P. F. ... N. Lentulus Marcellin. L. Marcius. L. F. Q. N. Philippus.
Cn. Pompeius. Cn. F. Sex. N. Magnus. II. M. Licinius. P. F. M. N. Crassus. II.
Cens. M. Valerius. M. F. Messalla. Niger. L. F. LXX.
L. Domitius. Cn. F. Cn. N. Ahenobarbus. Ap. Claudius. Ap. F. C. N. Pulcher.
C. Pontinius. Pro. Cos. De Allobrogibus. An. DCXCIX.
DCC. Cn. Domitius. M. F. M. N. Calvinus. M. Valerius. Messalla.
Cn. Pompeius. Cn. F. Sex. N. Magnus. III. Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Pius Scipio. Sine Conlega. Primus. Ex A. D. K. Sextil.
Ser. Sulpicius. Q. F. Rufus. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus.
P. Cornelius. P. F. Lentulus Spinther. Pro. Cos. Ex Cilicia. An. DCCII.
L. Aimilius. M. F. Paullus. C. Claudius. C. F. M. N. Marcellus.
Cens. Ap. Claudius. Ap. F. C. N. Pulcher. L. Calpurnius. L. F. L. N. Piso Caesonin. L. F. LXXI.
C. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. L. Cornelius. P. F. Lentulus.
Eodem Anno.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. Dict. Sine Mag. eq. Comit. Hab. Caussa.

C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. II. P. Servilius. P. F. C. N. Vatia Isauricus.

C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. II. Dict.
M. Antonius. M. F. M. N. Mag. eq. R. P. C. Et R. Ger. C.
Eodem Anno.
Q. Fufius. Q. F. C. N. Calenus. P. Vatinius. P. F.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus. Pro Pr. Ex Hispania. An. DCCVI.

C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. III. M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. Cos. III. De Galleis. An. DCCVII.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. II. Cos. III. Ex Ponto De Pharnace Rege. An. DCCVII.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. III. Cos. III. Ex Aegypto. An. DCCVII.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. IIII. Cos. III. Ex Africa De Iuba Rege. An. DCCVII.

C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. III. Dict.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus. Mag. eq. R. P. C. Et R. G. C.
Eodem Anno.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. IIII. Sine Conlega.
Eodem Anno.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maximus. In Mag. C. Trebonius. C. F.
Mortuus Est. In Eius Locum Fact. Est.
C. Caninius. C. F. C. N. Rebilus.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. V. Cos. IIII. Ex Hispania. An. DCCVIII. Octob.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maximus. Cos. Ex Hispania. An. DCCVIII. III. Idus. Oct.
Q. Pedius. M. F. Pro. Cos. Ex Hispania. An. DCCVIII. Idib. Dec.

C. Iulius

C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. IIII. Dict. R. P. C. Et R. G. C.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus. II. Mag. eq.
C. Octauius. C. F. C. N. Mag. eq.
Vt Quom. M. Aimilius Lepidus. Paludatus. Exisset. Iniret.
Cn. Domitius. M. F. M. N. Caluinus.
In Insequentem Annum Designatus.
Erat. Non. Iniit.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. V. M. Antonius. M. F. M. N.
P. Cornelius. P. F. Dolabella.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. VI. Dict. IIII. Ouans Ex Monte Albano. An. DCCIX. VII. K. Febr.

DCCX. C. Vibius. C. F. C. N. Pansa. A. Hirtius. A. F.
In Mag. Occis. E. In E. Loc. Fact. Est. In Mag. Occis. E. In E. Loc. Fact. Est.
C. Iulius. C. F. C. N. Caesar. Qui. Q. Pedius. M. F. In Mag. Mort. Est.
Postea Imperator Caesar Augustus Appell. In Eius Locum Factus Est.
Est. Abd. In Eius Locum Fact. Est.
C. Carrinas. C. F. P. Ventidius. P. F. Qui idem Praetor Erat.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus.
M. Antonius. M. F. M. N. III. VIRI. R. P. C. Ex. A. D. V. K. Dec. AD PR. K. Ian. Sex.
Imp. Caesar C. F. C. N.
L. Munatius. L. F. L. N. Plancus. Pro. Cos. Ex Gallia. An. DCCX. IIII. K. Ian.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus. II. III. Vir. R. P. C. Pro. Cos Ex Hispania. Pridie. K. Ian.

L. Munatius. L. F. L. N. Plancus. A. Postumius Albinus. Brutus.
Anteq. Iniret Damn. In E. Loc. Fact. E.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus. II.
Cens. L. Antonius. M. F. M. N. P. Sulpicius P. F. Quirinus. Lustr. Non. Fecer.
P. Vatinius P. F. Pro. Cos. De Illurico Pridie . .
P. Seruilius. P. F. C. N. Vatia. Isauric. II. L. Antonius. M. F. M. N.
L. Antonius. M. F. M. N. Cos. Ex Alpibus. K. Ian.
Cn. Domitius. M. F. M. N. Caluinus. II. C. Asinius. Cn. F. Pollio.
Abdicauit. In Eius. Loc. Fact. Est. Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Est.
L. Cornelius. P. F. Balbus. P. Canidius. P. F. Crassus.
Imp. Caesar. Diui. F. C. N. III. Vir. R. P. C. Ouans. Quod. Pacem Cum M. Antonio Fecit.
M. Antonius. M. F. M. N. III. Vir. R. P. C. Ouans. Quod Pacem Cum Imp. Caesare Fecit.
L. Marcius. L. F. C. N. Censorinus. C. Caluisius. C. F. Sabinus.
L. Marcius. L. F. C. N. Censorinus. Cos. Ex Macedonia. An. DCCXIIII. K. Ian.
C. Asinius. Cn. F. Pollio. Pro. Cos. Ex Parthineis. An. DCCXIV. VII. K. Nouem.
Ap. Claudius. C. F. Pulcher. C. Norbanus. C. F. Flaccus.
P. Venndius. P. F. Pro. Cos. Ex Tauro Monte. Et Partheis. An. DCCXV. V. K. Decem.

M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus.
M. Antonius. M. F. M. N. IIIVIRI. R. P. C. II. Ad Prid. K. Quinct.
Imp. Caesar Diui. F. C. N.
M. Agrippa. L. F. L. Caninius. L. F. Gallus.
Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Est.
T. Statilius. T. F. Taurus.
L. Gellius. L. F. L. N. Poplicola. M. Cocceius. M. F. Nerua.
Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Est. Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Est.
L. Munatius. L. F. L. N. Plancus. P. Sulpicius. P. F. Quirinus.
Eodem Anno.
M. Aimilius. M. F. Q. N. Lepidus IIIVir. R. P. C. II. Coactus A Conlega.
Imp. Caesare Diui F. Abdicauit.
Cn. Domitius. M. F. M. N. Caluinus. Pro. Cos. Ex Hispania. An. DCCXVII. XVII. K. Sextil.
Imp. Caesar. Diui. F. C. N. II. IIIVir. R. P. C. II. Ouans. Ex Sicilia. A. DCCXVII. Idib. Nouembr.
L. Cornificius. L. F. Sex. Pompeius. Sex. F.
L. Scribonius. L. F. Libo. M. Antonius. M. F. M. N. II. K. Ian.
Abdic. In Eius Loc. Fact. Est. Abdic. In Eius Loc. Fact. Est.
. . . . L. Sempronius. L. F. L. N. Atratinus.
Ex K. Iulis. Paullus Aimilius. L. F. M. N. Lepidus.
C. Memmius.
Ex K. Nou. C. Herennius.

T. Statilius. T. F. Taurus. Pro. Cos. Ex Africa. A. DCCXIX. Pridie K. Iul.
C. Sosius. C. F. T. N. Pro. Cos. Ex Iudaea. An. DCCXIX. III. Nonas Septembr.
C. Norbanus. C. F. Flaccus. Pro. Cos. Ex Hispania. An. DCCXIX. III. Id. Octob.

DCCXX. Imp. Caesar. Diui. F. N. II. K. Ian. Sex. Pompeius. Cn. F. Cn. N. Magnus.
Abdic. In Eius Loc. F. E. Anteq. Iniret Occis E. In E. L. F. E.
L. Autronius. L. F. Crassus. L. Volcatius. L. F. Tullus.
Ex K. Mait. L. Flauius.
Ex K. Iulis. M. Atilius.
C. Fonteius.
Ex K. Sept. L. Vinucius.
Ex K. Oct. L. Laenonius.
Cn. Domitius. L. F. Cn. N. Ahenobarbus. C. Sosius. C. F. T. N.
Ex K. Iulis. Paullus Aemilius. M. F. Q. N. Lepidus.
L. Cornelius.
Ex K. Nou. N. Valerius. M. F. M. N. Messalla.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. III. M. Antonius. M. F. M. N. III.
Anteq. Iniret. Hostis Iud. In E. L. F. E.
M. Valerius. M. F. M. N. Messalla Coruin.
Ex K. Mais. M. Titius. M. F. Rufus.

EODEM ANNO.

IMP. CAESAR DIVI F. C. N. EX A. D. IIII. NON. SEPT. VICTO AD ACTIVM M. ANTONIO IIIVIRO R. P. C. II. SOLVS REMP. TENVIT.

Ex K. Oct. Cn. Pompeius.
Imp. Caesar Diui F. C. N. IIII. M. Licinius. M. F. M. N. Crassus.
Ex K. Iulis. C. Antistius. Vetus.
Ex K. Sept. M. Tullius. M. F. M. N. Cicero.
Ex K. Nou. L. Saenius. Rufus.
Imp. Caesar. Diui F. C. N. V. Sex. Appuleius. Sex. F. Sex. N.
Ex K. Iulis. Potitus Valerius. M. F. M. N. Messalla.
Ex K. Nou. C. Furnius.
C. Cluuius.

Imp. Caesar Diui. F. C. N. III. Cos. V. De Pannoniels. A. DCCXXIIII. Dalmateis, Iapudibus, Et Gallis. VIII. Id. Sext.
C. Carrinas. C. F. Pro. Cos. De Galleis. Et Sueueis. A. DCCXXIIII. VIII. Id. Sext.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. IIII. Cos. V. Ex Macedonia. A. DCCXXIIII. VI. Id. Sext.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. V. Cos. V. Ex Aegypto. An. DCCXXIV. VI. Id. Sextil.
L. Autronius. P. F. Crassus. Pro. Cos. Ex Africa. An. DCCXXIIII. XVII. K. Septembr.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. Augustus. M. Agrippa. L. F. Lustrum Fecerunt. LXXII.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. VI. M. Agrippa. L. F. II.
M. Licinius. M. F. M. N. Crassus. Pro. Cos. Ex Thraecia, Et Geteis. A. DCCXXV. Non. Iul.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. Qui VII. M. Agrippa. L. F.
In Hoc Honore Augustus Appell. Est.
M. Valerius. M. F. M. N. Messalla Coruinus Pro. Cos. Ex Gallia. A. DCCXXVI. VII. K. Oct.
Imp. Caesar Diui F. C. N. Augustus. VIII. T. Statilius. T. F. Taurus. II.
Sex. Appuleius Sex. F. Sex. N. Pro. Cos. Ex Hispania. A. DCCXXVII. VII. K. Febr.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. Augustus. VIIII. M. Iunius. D. F. M. N. Silanus.
Imp. Caesar Diui. F. C. N. Augustus. X. C. Norbanus. C. F. C. N. Flaccus.
DCCXXX Imp. Caesar Diui F. C. N. Augustus. XI. A. Terentius. Varro Murena.
Abd. In Eius Loc. Fact. Est. In Mag. Mort. Est. In E. L. F. E.
L. Sestius. P. F. Vibi. N. Cn. Calpurnius. Cn. F. Cn. N. Piso.
Imp. Caesar Diui F. August. Postq. Dictator Appellatus E. Abdicauit Tribunic. Pot.
M. Claudius. M. F. M. N. Marcell. Aeserni. L. Arruntius. L. F. L. N.
Imp. Caesar Diui. F. Augustus Tribunic. Potestatis.
Censor. L. Munatius. L. F. L. N. Plancus. Paullus Aimilius. L. F. M. N. Lepid. Lustr. Non. Fec.
Imp. Caesar Diui. F. Augustus Tribunic. Potest. II.
Imp. Caesar Diui. F. Augustus. XII. In
Insequ. Ann. Des. Erat. Non. Iniit. In E. L. F. E.
Q. Aimilius. M. F. Lepidus. M. Lollius. M. F.
L. Sempronius. L. F. L. N. Atratinus. Pro. Cos. Ex Africa, A. DCCXX. IIII. Idus Octob.

Imp.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Tribunic. Potest. III.
M. Appuleius. Sex. F. Sex. N. P. Silius. P. F. Nerua.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Tribunic. Potest. IIII.
Imp. Caesar Diui. F. Augustus. XII. In
Infeq. Anno Des. Erat. Non. Iniit. In E. L. F. E.
Q. Lucretius. Q. F. Vespillo. C. Sentius. C. F. C. N. Saturninus.
Ex K. Iulis. M. Vinucius. P. F.
L. Cornelius. P. F. Balbus. Pro. Cos. Ex Africa. An. DCCXXXIV. VI. K. April.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Trib. Potest. V.
M. Agrippa. L. F. Tribuniciae Potestatis.
P. Cornelius. P. F. Cn. N. Lentul. Marcellin. Cn. Cornelius. L. F. Lentulus.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Trib. Potest. VI.
M. Agrippa. L. F. Tribunic. Pot. II.
C. Furnius. C. F. C. Iunius. C. F. Silanus.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Trib. Potest. VII.
M. Agrippa. L. F. Trib. Potest. III.
L. Domitius. Cn. F. L. N. Abenobarbus. P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio.
Ex K. Iulis. L. Tarius. Rufus.
P. Silius. P. F. P. N. Nerua. Pro Cos. Ex Alpibus. Et Pannonicis. An. DCCXXXVII.
L. Asinius. C. F. Cn. N. Gallus. Pro Cos. De Sauromateis. An. DCCXXXIX.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Trib. Potest. VIII.
M. Agrippa. L. F. Trib. Potest. IIII.
M. Liuius. L. F. Drusus Libo. L. Calpurnius. L. F. L. N. Piso. Caesonin.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus Trib. Potest. IX.
M. Agrippa. L. F. Trib. Potest. V.
M. Licinius. M. F. M. N. Crassus. Cn. Cornelius. Cn. F. Lentulus. Qui
Postea Gaetulicus Appellat. Est.

Imp. Caesar Diui F. Augustus. Pont. Max. Tribunic. Potest. X.
M. Agrippa. L. F. Tribunic. Potest. VI.
DCCXL. Ti. Claudius. Ti. F. Nero. P. Quinctilius. Sex. F. Varus.
Qui Postea Ti. Caesar August. Appell. E.

Imp. Caesar Diui. F. August. Pont. Max. Tribun. Potest. XI.
M. Agrippa. L. F. Trib. Potest. VII. Hoc Anno Mortuus Est.
M. Valerius. M. F. M. N. Messal. Barbat. Aimilian. P. Sulpicius. P. F. P. N. Quirinus.
In Magist. Mortuus E. In E. L. F. E.
C. Valgius. C. F. Saturnin. Ruf. Abdic. In E. L. F. E.
C. Caninius. C. F. C. N. Rebil. In Mag. M. E.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus Pont. Max. Trib. Pot. XII.
Q. Aelius. Q. F. Tubero. Paullus Fabius. Q. F. Q. N. Maximus.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Potest. XIII.
Iulus Antonius. M. F. M. N. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maximus. African.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Trib. Pot. XIV.
Nero Claudius. Ti. F. Drusus Germanic. T. Quinctius. T. F. Crispinus.
In Mag. Mort. Est. In E. L. F. Est.

. . . .
Ti. Claudius. Ti. F. Ap. N. Nero Germanicus Pro. Cos. Ouans De Dalmateis
Pannonieis, Et Daceis. Ex Illurico. Ann. DCCXLIIII.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Pont. Max. Trib. Pot. XV.
C. Marcius. L. F. L. N. Censorinus. C. Asinius. C. F. Cn. N. Gallus.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Trib. Pot. XVI.
Ti. Claudius. Ti. F. Ap. N. Nero. II. Cn. Calpurnius. Cn. F. Cn. N. Piso. II.
Ti. Claudius. Ti. F. Ap. N. Nero Germanicus. II. Cos. II. De Germaneis.
An. DCCXLVI. K. Ianuar.

Imp. Caesar Diui F. Augustus. Pont. Max. Trib. Potest. XVII.
Ti. Claudius Ti. F. Ap. N. Tribuniciae Potestatis.
C. Iulius Augusti F. Diui N. Caesar.
In Infeq. Ann. Des. Erat. Non. Iniit.
D. Laelius. D. F. D. N. Balbus. C. Antistius. C. F. Vetus.

Ex K. Iulis. L. Manilius.
Q. Nonius. Asprenas. Torquat.
Ex K. Oct. . . . .

Imp. Caesar Diui F. Augustus. Pont. Max. Trib. Pot. XVIII.
Ti. Claudius. Ti. F. Nero. Trib. Pot. II.
Imp. Caesar. Diui. P. Augustus. XII. L. Cornelius. P. P. P. N. Sulla.
Abdic. In Eius Loc. Fact. Est.
. . . .

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Pont. Max. Tr. Pot. XIX.
Ti. Claudius. Ti. F. Ap. N. Nero. Trib. Pot. III.
C. Caluisius. C. F. C. N. Sabinus. L. Passienus. Rufinus.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XX.
Ti. Claudius. Ti. F. Nero Trib. Pot. IIII.
L. Iulius Augusti F. Diui N. Caesar.
In Inseq. Ann. Des. Erat. Non. Inijt.
DCCL. L. Cornelius. L. F. Lentulus. M. Valerius. M. F. M. N. Messalinus Cotta.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XXI.
Ti. Claudius Ti. F. Nero Tr. Pot. V.
Imp. Caesar Diui F. Augustus. XIII. M. Plautius. M. F. A. N. Siluanus.
Abd. In Eius Loc. Fact. Est.
. . . .
Ex K. . . C. Caninius. Gallus.
. . . .

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Trib. Pot. XXII.
Cossus Cornelius. Cn. F. Lentulus. L. Calpurnius. Cn. F. Piso Augur.
Qui Postea Getulicus Appell. Est.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Trib. Pot. XXIII.
C. Iulius Augusti F. Diui N. Caesar. L. Aemilius. L. F. M. N. Paullus.

Imp. Caesar Diui F. August. Pont. Max. Tr. Pot. XXIIII.
P. Vinucius. M. F. P. N. P. Alfinius. P. F. Varus.

Imp. Caesar Diui P. August. Pont. Max. Tr. Pot. XXV.
L. Ailius. L. P. Lamia. M. Seruilius. M. F.

Imp. Caesar Diui F. Augustus. Pont. Max. Trib. Pot. XXVI.
Sex. Ailius. Q. F. Catus. C. Sentius. C. F. C. N. Saturninus.
Imp. Caesar Augustus Censum Egit. Lustrum Non Fecit.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XXVII.
Ti. Caesar Augusti F. Diui N. Trib Pot. VI.
Cn. Cornelius. L. F. L. N. Cinna Magn. L. Valerius Potiti P. M. N. Messalla Volusus.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus. Pont. Max. Tr. Pot. XXVIII.
Ti. Caesar Augusti F. Diui N. Trib. Pot. VII.
M. Aemilius. L. F. Lepidus. L. Arruntius. L. P. L. N.
Ex K. Iulis. C. Ateius. Capito.
C. Vibius. C. P. Postumus.

Imp. Caesar Diui F. August. Pont. Max. Tr. Pot. XXIX.
Ti. Caesar A gusti F. Diui N. Trib. Pot. VIII.
A. Licinius. A. F. Nerua Silianus. Q. Caecilius. Q. P. Q. N. Metell. Cretic.
Ex K. Iulis. P. Cornelius. Cn. F. Lentulus. Scipio.
T. Quinctius. T. F. Crispinus. Valerianus.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XXX.
Ti. Caesar Augusti F. Diui. N. Trib. Potest. IX.
DCCLX. M. Furius. P. F. P. N. Camill. Sex. Nonius. L. F. L. N. Quinctilian.
Ex K. Iul. L. Apronius. C. F. C. N.
A. Vibius. C. F. C. N. Habitus.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XXXI.
Ti. Caesar Augusti F. Diui N. Trib. Potest. X.
C. Poppaeus. Q. F. Q. N. Sabinus. Q. Sulpicius. Q. F. Q. N. Camerinus.
Ex K. Iul. M. Papius. M. F. N. N. Mutilus.
Q. Poppaeus. Q. F. Q. N. Secund.

Imp.

Imp. Caesar Diui. F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XXXII.
Ti. Caesar. Augusti F. Diui N. Trib. Potest. XI.
P. Cornelius. P. F. P. N. Dolabella. C. Iunius. C. F. M. N. Silanus. Flam. Mart.
Ex K. Iul. Ser. Cornelius. Cn. F.
Cn. N. Lentul. Malug. Flam. Dial.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Trib. Pot. XXXIII.
Ti. Caesar Augusti F. Diui N. Tribun. Potest. XII.
M. Aemilius. Q. F. M. N. Lepidus. T. Statilius. T. F. T. N. Taurus.
Ex K. Iul. L. Cassius. L. F. N. Longinus.
Imp. Caesar Diui F. Augustus. Pont. Max. Trib. Pot. XXXIIII.
Ti. Caesar Augusti F. Diui N. Tr. Pot. XIII.
Germanicus Caesar Ti. F. Augusti. N. C. Fonteius. C. F. C. N. Capito.
Ex K. Iulis. C. Visellius. C. F. C. N. Varro.
Ti. Caesar Augusti F. Diui. N. III. Pro. Cos. De Illuricis. Ann. DCCLXIV.
Pannonicis. Dalmateis. Et Germaneis.
Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Pot. XXXV.
Ti. Caesar Augusti F. Diui N. Tr. Pot. XIIII.
C. Silius. P. F. P. N. L. Munatius. L. F. L. N. Plancus.

Imp. Caesar Diui F. Augustus Pont. Max. Tr. Potest. XXXVI.
Ti. Caesar Augusti F. Diui. N. Tr. Pot. XV.
Sex. Pompeius. Sex. F. Sex. Appuleius. Sex. F.
Imp. Caesar Diui F. Augustus. Ti. Caesar Augusti F. Lustrum F. LXXIII.

HOC ANNO IMP. CAESAR AVGVSTVS ANTE DIEM XIIII. K. SEPT. MORT. E.
TI. CAESAR AVGVSTVS IMPERIVM EXCEPIT.

F I N I S.

CHALCOGRAPHVS AMICO LECTORI S.

QVum more nostro ab editione Commentarium hunc, cuius lectione propter egregiam Ro. historiæ explicationem mirifice sumus delectati, relegeremus, Indicemque in eum, studiosorum commodo consulentes, componeremus: occurrerunt inter legendum mendæ aliquot, operarum incuria admissæ: quas eo uisum est annotare, ut opus hac adhibita correctione quàm emendatissimum (quale nos edituros ipsi auctori sumus polliciti) prodiret in lucem. Eam consuetudinem & si Typographorum plurimi non imitentur, ex innumeris erratorum myriadibus ne unum quidem aut indicantes aut emendantes: nos tamen philologorum utilitati ut hactenus studuimus, ita & imposterum, deo facultatem suppeditante, nunquam sumus defuturi. Bene uale amice Lector, & sedulitatem nostram probato.

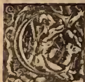
Pag. 7. *d. uersu ult. repub.* 10. *c.* 3. T. *Tatij.* *ibidem* 7. *sunt qui* 12. *a.* 5. *agnum* 15. *c.* 1. *fuisse ex* 23. *b.* 2. *Zonaras* 31. *b* 5. *rium Medullinum,* 33. *b.* 9. CCXXCVIII. 41. *c.* 4. *ut ait Liuius,* 51. *d.* 10. *Abalam. hunc* 59 *b.* 11. *Capitolium* 61. *d.* 5. *de ære alieno* 62. *d.* 8. CCCLXXXV 69. *b.* 6. *Rutili* 76. *b.* 10. CCCCXXVIII. 77. *c.* 10. Ne M. Atil. 78. *a.* 8. CCCCXXIII. 79. *d.* 4. CDXXVI. *ibid.* 5. *Publilium.* *ibid.* 11. *Publiliũ* 80. *a.* 1. *Publilius.* *ibid.* 8. CDXXVI. *ibid. b.* 1. *consulatuũ.* *ibid.* 8. *Publilij* 82. *a.* 2. *consules* 83. *a.* 1. CDXXXIIII. 84. *b.* 10. Q. *Publius, deleatur* 87. *d.* 10. L. *Posthumium* 90. *a.* 6. & 7. *puto legendum,* M. F. M. N. 90. *d.* 7. *dictatores, Coruus* II. & *Rullianus* 92. *c.* 3. *fuerant.* 4. *in an* DXXXIX. 93. *a. ult.* M. *Atiliu*[illegible] 94. *a.* 2. *Carauilius,* 96. *a.* 6. V. C. CDLXII. 101. *a.* 8. *Gallisque* 102. *c.* 1. CDLXXIII. 104. *a.* 1. *barritu.* *ibid. b.* 8. *barrire.* 105. *b.* 10. XXXII. 106. *b.* 6. *epitomæ* *ibid. d.* 5. *fidus esse* 111. *d.* 11. CDLXXXI. 112. *d.* 3. *forte legendum,* Ti. *Coruncanium* T. F. T. N. 113. *d. ult. les ambos de Picentibus* 114. *b.* 7. *Ionium* 116. *b.* 2. *quæ* 6. CDXXCIX. *d.* 12. *Silius* 118. *d.* & *Zonaras.* 119. *c.* 8. L. *Cornelium* 9. C. *Aquilio.* 121. *d.* 5. CDXCVII. 129. *b.* 3. *q ̓àm celeritas.* & *quàm hostem* 137. *c.* 1. *præsentiam non.* 177. *d.* 8. *populus* 181. *b.* 5. *repulsæ.* 190. *b.* 11. *superiorum* 204. *d.* 2. *eundum.* 207. *d* *Valerius* 208. *b.* 3. *fordidissimus* 210. *a.* 4. *auaro.* 212. *d. ult. contentus, ne digni-* 230. *a.* 2. *uerbis* 238 *b.* 6. *lustrum* LXIII *factum* 239. *b.* 5. *Velleius.* 240. *b.* 2. C. *Serrano. uidetur deesse,* COS. 257. *b.* 2. DCLXV. *c. ult. impulerunt* 278. *c.* 3. *pro uidemus puto uidemur legendum.* *d.* 4. C. *Curionem.* 279. *a.* 1. C. *Curio procos.* 281. *d.* 10. *annos* XXXIIII. 292. *c.* 2. *profugeret* 293 *b.* 10. *Regis* 298. *c.* 1. *Spinther.* 300. *d.* 11. *imparati* 325. *c.* 7. *legionibus: an* DCCVII, *an* 326. *b.* 5. *custode.* 329. *a.* 10. *Censorinus* & *Sabinus.* 330. *d.* 9. *putaret, se, re male* 332. *a.* 13. *cum eum.* 333. *d.* 6. *ut sit is.* 343. *a. ult hi cos.* *d. ult. Ex quo* 346. *c.* 9. L. *Domitium* Cn. F. Cn. N. *Ahenobarbum.* 368. *a.* 2. *Romanæ* 378. *c.* 2. *Aeserniæ.*

❧ CAROLI SIGONII MVTINENSIS IN FASTOS CONSVLARES, AC TRIVMphos Romanos, Commentarius, ab Autore nunc recens recognitus & auctus.

Basileæ, apud Nicolaum Episcopium Iuniorem,
M D LIX.

Cum gratia & priuilegio Imp. ad annos v.

SERENISS. AC ILLVSTRISS. VENETIARVM PRINCIPI LAVRENTIO PRIOLO Carolus Sigonius S. D.

Vm multis locis excellentem humani ingenij uim soleo mirari, SERENISSIME PRINCEPS, tum maxime in eo, quòd cum lubrica, & præceps eius natura sponte ad uitium deferatur, unius tamen dignitatis, atque honestatis amore non solum à fraude, atque flagitio reuocetur, sed ad præclaras etiam, atque honestas res obeundas facile traducatur. cuius rei si caussa subtilius inuestigetur, profecto nulla alia, nisi naturale quoddam, quo nostrum quisque trahitur, studium gloriæ inuenietur. quæ, cum in constanti, eaque præclara aliorum de nostra uirtute opinione sit posita; incredibile est, quibus ipsa quasi facibus nostras mentes ad res etiam difficiles aggrediendas, & maxima adeunda pericula exigui sæpe fructus spe, uno duntaxat ardore famæ accendat. Est etiam altera nobis ingenerata cupiditas: ut, quam caduco ipso, & fragili corpore adipisci æternitatem non possumus, eam animo, atque egregijs animi, qui immortalis est, actionibus assequamur. æternitas autem nostrarum actionum honesta eorum hominum, qui futuri sunt, prædicatione, & memoria continetur. quæ quo puriori uirtutum è fonte ducentur, eò sine dubio ab ijs ad nos uberior gloria permanabit. præclara autem agendi ratio etsi latissime patere, atque in multas diffusa esse partes uidetur; illa tamen, nescio quo modo, omnium hominum iudicio, excellere, ac proxime ad deorum uim natura mortali accedere existimatur, quæ tota in ipsis iuuandis hominibus est occupata. ut merito quondam etiam ij, qui tanta laude floruerint, pro dijs ab hominibus habiti, ac diuinis honoribus aucti, atque ornati sint. Quod si qui in hoc studio ulla aliquando cum laude uersati sunt, ij mihi fuisse potissimum uidentur, qui, uel ciuitates suas sancte administrarunt, uel alienis iura integre reddiderunt. quorum quo magis uirtus in hominum genere subleuando enituit, eò commendatior erit hominum memoriæ sempiternæ; nisi forte aut Aristidis, aut Themistoclis, aut Camilli, aut Catonis memoriam ulla aliquando sæcula obscurabunt; aut Curij, Fabricij, & Paulli gloriam aliqua inimicæ uetustatis procella labefactabit. Ego uero non tam horum hominum, qui suis olim in ciuitatibus regendis uirtute præstiterunt, quam eorum, qui admirabili postea sapientia hanc rempublicam ijs legibus, atque opibus munierunt, ut ab intestinis tuta seditionibus, firmissimum aliquando laborantis Italiæ præsidium esset, famam futuram immortalem existimo. inter quos patere quæso SERENISSIME PRINCEPS, ut te sine ulla assentationis suspicione potissimum referam, Etenim cum tu in hac republica summo genere natus, ijsdem, atque maiores tui omni dignitate ornatissi-

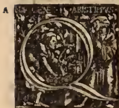
mi moderationis, atq; innocentiæ gradibus ad illud amplitudinis fasti-gium ascenderis, ad quam summam ciuilibus studijs uera peruenire uirtus potest; cum nobilissimas huius imperij urbes, atq; prouincias fidei, ac pote stati tuæ traditas sanctissime gubernaris; cum hanc demum rempublicam in omni senatorio munere acerrime semper defenderis: pro certo habere debes, te eiusmodi actiones tuas nō ad præsentis solum, sed ad futuri quo-que temporis perpetuam prædicationem suscepisse: easq; non in diurna, uerum in sempiterna hominum memoria defixisse: neq; alio plausu poste-ros memoriam nominis tui celebraturos, atq; eorum, quorum ipse facta e-gregia imitatus es, à nobis nunc etiam post tot demum sæcula celebratur. siquidem illud inter omnes constat: te cum naturæ tuæ habitu prope diui-no, excellenti animo, atq; uirtute præditum esse, tum uero maxime bona-rum artium, quibus semper studueris, cognitione, ac ueterum magnorum uirorum admiratione ad singularem hanc uirtutis laudem peruenisse. Quo etiam ego incensus sum uehementius, ut commētarium hunc, quem de rebus Romanis scripsi, ad te hoc tempore mitterem; non ut hæc te, cui omnia notissima sunt, edocerem, sed ut tibi summis alijs, presertim noui principatus occupationibus impedito exiguam earum rerum, quarum studio delectaris, memoriam renouarem, ac longioris lectionis laboris ali-quid adimerem. est enim hic liber ita copiose scriptus, ut nihil octingen-torum ferme annorum interuallo memorabile prætermissum sit; ita bre-uiter, ut in tanta tamen rerum, & bellorum multitudine non admodum diuturna lectione cupidum distinere lectorem posit; atq; omnino ocio-so homini non ingratus, occupato uero non inutilis fore uideatur. fuit e-tiam illa huius consilij mei non contemnenda caussa, quòd, cum hæc ad te scriberem, me huic senatui, cuius tu princeps es, ocij huius honestissimi, quod ab illo consecutus sum, quodammodo rationem reddere mihi uide-bar. cuius ocij præter alios multos clarissimos huius reipub. senatores au-ctorem habeo MATTHEVM DANDVLVM, uxoris tuæ mulieris le-ctissimæ fratrem, uirum omni uirtute, ac dignitate præditum. cuius non tam doleo, quòd magnitudinem summorum erga me meritorū nullo offi-cij genere consequi, quàm, quòd ne eximiam quidem eius grauitatem, ac singularem sapientiam satis oratione complecti pro mea uel opum tenui-tate, uel ingenij possum. sed ut aliquando posim, certe, dum uiuam, elabo-rabo. nunc redeo ad commentarium. Me autem ut hunc librum scribe-rem, non rerum Romanarum, ut ceteros olim, maiestas, sed earum, quod neminem fortasse alium, difficultas adduxit; cum uiderem, quæ ueteres illi prope diuini homines nobis plenissime, atq; pulcherrime scripta reli-quissent, ea nos fere aut manca, ac plane decurtata, aut fœdata, & corrupta ita habere, ut uix intelligi possent. Quamobrem omnibus historiarum Ro manarum in unum locum testimonijs collatis perpetuam earum seriem, quæ apud grauissimum quenq; illarum scriptorem hodie interrupta est, à primo urbis ortu usq; ad Augusti interitum, seruatis diligenter, notatisq; temporibus contexui, ac quid quaque de re, quæ habere quæstionem

uide-

uideretur, ex Romanæ antiquitatis obseruatione sentirem, uerbis plerunque eorum allatis exposui. Quo factum est, ut nullus ferè annus inciderit, quo breuiter non aut quid domi, foris'ue gestum sit, aut quid iniuria uetustatis interierit, indicauerim. nam qua cura, ac diligentia, & cetera, & præcipue eximia singulorum imperatorum facta, bellorumq; memorabilium caussas, atq; euentus, ijs presertim temporibus, quibus Liuiana desideratur historia, collegerim, atq; aperuerim, uereor ne dicere aut ambitiosum, aut putidum forte uideatur. Hac autem in re cum aliorum ueterum monimentorum subsidio usus sum, tum maxime nobilium quorundam lapidum, quos paucis ante annis è foro Romano, ubi diu in occulto latuerant, in Capitolium translatos ego non solum sequutus, sed etiam diligenter interpretatus sum; nummorumq; etiam multorum, quorum mihi antiquitatis omnis indagator diligentissimus, ANDREAS LAVREDANVS, affinis tuus, liberalissime copiam fecit. Omnino mea uoluntas fuit SERENISSIME PRINCEPS, ut hoc commentario, ijsq;, quos de familijs, & prouincijs Romanorum institui, præclara hæc Romanæ antiquitatis studia, si non iampridem iacentia subleuarem, at certe, quoad possem, labentia sustinerem. Quod ipsum si hoc libro, atq; felicibus celsitudinis tuæ auspicijs aliqua ex parte consecutus fuero, diuturni me laboris mei non minimum tulisse fructum existimabo. Vale.

Venetijs prid. non. Iulias. M D L V I.

CAROLI SIGONII MVTINENSIS IN COMMENTARIVM FASTORVM, AC TRIVMPHORVM Romanorum præfatio.

A VO adducti olim consilio ueteres, eruditissimi homines, Capitolinas consulares, ac triumphales tabulas composue rint: quoniam, nisi quæ Romanæ reip. forma fuerit, ac quibus ipsa quasi gradibus ad summũ imperij fastigium ascenderit, notum sit, ne intelligi quidem omnino uidetur posse: propterea nihil nos alienum ab instituto nostro facturos esse arbitrati sumus, si hæc ipsa hoc commentario, quem in eas tabulas scripsimus, primum paucis explicaremus, deinde uero singula, quæ in ijs tabulis scripta sunt, grauissima, quoad possemus, ueterum monumentorũ auctoritate comprobaremus. Multiplex ergo omnis fere ratio reip. existimatur. etenim ciuitas ipsa, cuius descriptio, ac constitutio quædam esse respub. dicitur uel unius, uel paucorum,
B uel multorũ in imperio sit necesse est. qui si ita remp. gubernarint, ut omnia ad eorũ, quibus præsint, commoda referant, nihilq; nisi ciuium, ac communis utilitatis causa faciant, tria constituunt recta reip. genera; sin contra suo commodo omnia metientes quęstui remp. habeant, deprauata item tria. Nam cum bene, ac iuste res geritur siue ab uno rege, siue à paucis optimatibus, siue ab uniuerso populo, resp. est, & quidẽ recta. at cum iniustus est rex, quem antiqui tyrannum, aut iniusti optimates, quorum consensum factionem uocarunt, aut iniustus populus, cui nomen usitatum nullum repererunt, nisi ut etiam ipsum tyrannum appellarent; non modo uitiosa, sed omnino nulla resp. existimanda est. Harum autem formarũ quæ præcipue Romanæ reip. conueniat, difficillimum esse iudico non modo dictu, sed etiam intellectu. Neq; enim aut Polybius, aut Cicero satis mihi speciem eius reip. uidentur, aut mente comprehendisse, aut oratione expressisse, cum uno uerbo eam optimam fuisse tradiderunt; optimam autem, quæ ex tribus iustis, regia, optimatum, ac populi iuncta esset,
C intellexerunt, quòd in ea consules regiam, senatores optimatum, plebs popularem auctoritatem, ac potestatẽ haberet. ille Græcus eam unam remp. adumbrauit, quam ipse uidit, & quæ cum P. Africano, cuius ipse æqualis, ac socius fuit, expirauit: hic nõ
ster eam remp. informauit, quam idem Africanus, quẽ in suis libris loquentem fecit, administrauit. quã quidẽ cum perfectã, quia æquissimis erat legibus temperata, tum sanctã, quia summus in ea paupertati, ac parsimoniæ honos habebatur, ij uiri tractarunt, qui à Pyrrhi regis bello usq; ad tertium Punicum floruerũt. quo tempore nulla nobilium dissensio, nullus populi motus, summa honorum, ac rerum omnium inter eos cõmunio fuit, nullum in priuata re cumulanda, atq; augenda, omne omnium in amplificando, ac propagando imperio studium est collocatum. Nam reliqua tempora quo ab hac ætate magis, eo ab optimæ reip. specie longius abfuerũt. siquidem ex-
D tremis temporibus partim regum, partim imperatorũ, medijs autem modo optimatum, modo populi parum moderatum imperium ciuitas pertulit. Neq; uero negare possum, quin reges aliquot iusti, publicæq; studiosi utilitatis extiterint, quos ijs legibus, ac institutis Romanã fundasse remp. uideo, ut ab ijs primordijs ad certissimum exterarum omnium gentium, ac populorum bello, paceq; principatum eam peruenire non difficile fuerit. sed quòd pleriq; eorum aut patricios, quorum ipsi è corpore erant, uehementius extulerunt, plebem depresserunt, aut quòd regnum per uim partum imperiosius, quàm decebat, administrarunt; ne iustum quidem omnino eorum fuisse dominatum existimo. Exactis autem propter immoderatam quandam eorum in ciues libidinem, atq; audaciam regibus, ne tum quidem moderata uidetur reipub. forma instituta. Etenim quid tam non dicam iniustum, sed à temperata reipub. alie-

Resp. a Cicerone tractata perfecta, et sancta, a bello Pyrrhi usque ad tertium Punicum,

Resp. sub Regibus non optima.

Sub patricijs

num esse potuit, quàm uniuersam remp. paucorum patriciorum imperio committi, A plebem omni prorsus reip. munere excludi? patricios solos cõsulatum, idest regium imperium, sacra, comitia fere, atque omnem in plebem & uitæ, & necis potestatem habere, plebem ipsam non modo omnis expertem honoris optimatibus obedire, sed diremptis connubijs, uitæ etiam ipsius prope communione priuatam maxima cum indignitate seruire? Ergo ut quæ tum nulla in rep. erat, moderatio induceretur, atque ut tenuiores cũ principibus æquarentur, & plebs pari cum patricijs in ciuitate iure uteretur, sacrosanctus ei fuit tribunatus à patribus concedendus, quo ipsa tanquam acerrimo quodam telo contra optimatum potentiam, atque libidinem se, libertatem, ac pudicitiam suam tueretur, atque defenderet. connubia cõmunicanda fuerunt, ne pars ciuium tanquã contaminata, atque indigna à nobilibus contemni, ac nullo numero haberi uideretur. patricij denique summi honores impertiendi, ne soli optimates in rep. dominarentur. Quã obrem cum plebs consulatũ, quæ firmissima semper prope arx potentię patriciorũ fuerat, præterea dictaturã, censurã, imperiũ, sacra, sacerdotia, quę B unius ante nobilitatis fuerat, nõ sine magnis reip. motibus ipsa sibi uindicasset, iamque nihil aliud ad ius totius reip. adæquandũ, quàm ut plebiscita, quibus tum sola plebs tenebatur, omnes Quirites astringerẽt, quærereturque tum denique hoc etiã, secessione in

Resp. temperata

Ianiculũ facta, lege Hortensia cõsequuta est. Ita æquissimis demũ legibus temperata rep. atque plebe omniũ rerum in societatẽ uocata, magna Italiæ parte deuicta, cum Tarentinis, & cũ Pyrrho rege bellum susceptũ est. ex quo tempore præclara, atque ad omnis posteritatis famam illustria abstinentiæ, modestię, iustitię, fortitudinis, ciuilis denique concordiæ usque ad tertium Punicũ bellum exempla edita sunt. tum enim Curij, tum Fabricij, tum Coruncanij uiguerũt. tum Metelli, Fabij, Marcelli, Scipiones, Pauli, Lepidi floruerunt, quorum cum eximiam in bello animi magnitudinẽ, ac prudentiam, tum incredibilem in pace iustitiã, ac moderationẽ merito admirareris, & coleres. Post autem cum, uetere labente disciplina, totius ciuitatis mores inclinare, & ad C leuitatem iam nimiam, atque ambitionem incumbere cœpissent, præsertim uero luxuria per Asiaticos iam triumphos in ciuitatem inuecta, atque exterarum gentium metu amoto, à quibus, Pyrrho rege pulso, Pœnis duobus asperrimis bellis deuictis, tertio etiam funditus deletis, Philippo, Perseo, Antiocho regibus potentissimis superatis, Sicilia, Sardinia, Hispania, Illyrico, Macedonia, Græcia prouincijs in ditionem populi R. redactis, iustam principatus orbis terrarum, atque imperij confessionem extorserant: qui usque eò uere optimus reip. status ex Polybij, & Ciceronis sententia fuerat, is primum sensim, ac leuiter tentatus, deinde aperte, translata iam ad iniustum po-

Plebis dominatus uetoris status perturbato.

puli dominatum repub. funditus labefactatus, atque euersus est. Hunc autem statum duo Gracchi, Saturninus, Drusus, tribuni plebis furiosi, atque amentes, partim agrarijs, & iudiciarijs legibus ferendis, quibus optimatum potentiam frangerent, plebis confirmarent; cum aut eorum agros plebi diuisissent, aut antiquam iudiciorum auctoritatem à senatoribus ad equites transtulissent, partim ciuitate socijs danda, ut D suffragiorum plebeiorum multitudine facilius nobilitatis opes in comitijs comminuerent, partim frumento largiendo, quo ad omnia, quæ in repub. molirentur, plebem eo deuictam munere paratiorem haberent, intulerunt, ac præstantissimum illum optimæ consensum reip. perturbarunt. ab eo igitur tempore maiores in rep. plebis, quàm optimatum opes extitere; quippe quæ omnium iam honorum, quos soli ante patricij obtinuerant, particeps facta, præterea tribunatum, ac tributa comitia, quibus omnino patricijs interdictum erat, adepta, ad hæc agris, iudicijs, frumento, sociorum suffragijs aucta atque locupletata, uniuersam remp. ut in potestate haberet,

Plebs oppressa, et optimatum status erectus, dominata Sylla,

sic ex libidine administraret. Hunc autem plebis dominatum L. Sulla dictator sustulit, qui imperio, quod à senatu acceperat, lege tribunicia à C. Mario spoliatus, extorta armis ex inimicorum manibus repub. tribunorum plebis potestate imminuta, plebe agris pulsa, ac trucidata, iudicijs, senatui redditis, rursus optimatũ remp. stabiliuit, popularemque conuellit. Verũ ne hic quidem status diuturnus admodũ fuit. Nam paucis post annis Cn. Põpeius in primo cõsulatu antiqua tribunis plebis potestate, ac dignitate

A gnitate restituta, plebe ad iudicia cum senatoribus, & equitibus lege Aurelia aduocata, uetus illud optimæ reip. quæsisse temperamentũ uidetur, quod mutatis, immo corruptis iam penitus totius ciuitatis moribus, atq; auaritia iam, & ambitione latissime grassante, assequi nullo modo potuit. Ita perturbato sæpe reip. statu, crebro à paucis de uniuersa occupanda rep. cogitatũ est. tum enim Piso, tum Catilina cũ alijs eiusdẽ furoris socijs aduersus remp. conspirarunt. tum Cæsar, Crassus, & ipse mutata, credo, mente Pompeius inita societate extraordinarias opes, quæ liberæ ciuitati iure formidabiles essent, sibi quæsiuerũt. qua dirempta ciuilis repente discordia, ac totius reip. perturbatio consecuta est; cũ Cæsaris potentiã senatus, Pompeij (nam Crassus interierat) populus ferre non posset. Victo aũt fatali prœlio, Pompeio atq; optimatũ factione afflicta, rursus ad iniustũ unius Cæsaris dominatũ resp. recidit. quo ab ijs, qui libertati studebãt, interfecto, cum reuiuiscere prisca patrũ grauitas, atq; ad spem auctoritatis pristinę quodãmodo respirare uideret, haud ita multo post, in ipsomet recuperan-
B dæ reip. apparatu, à populo, cui Antonius, ac post etiã Octauius, qui Cæsaris partes ambo susceperant, seruierunt, sublata funditus, atq; oppressa est; cum inauditũ ante triumuiratũ in remp. intulissent, ac nefariam optimatũ, atq; inimicorũ suorum proscriptionẽ, & cædem fecissent. Triumuiris aũt duobus sublatis, tertius Octauius tanquã bellorum ciuiliũ, quæ ipse confecerat, præmiũ totius ad se reip. ius, potestatẽ, atq; imperiũ, quod ab initio regum, post magistratuũ, senatus ac populi fuerat, in perpetuũ trãstulit. Quibus ex rebus satis intelligi posse arbitror, uix, reip. Ro. forma, qualis fuerit, ut ante dicebã, posse exponi. quippe quæ modo unius, modo paucorũ, nunc multorum, nunc æquo omniũ imperio administrata fuerit, atq; pro naturali rerũ humanarum uicissitudine iterũ, atq; iterum cõmutata sit. Quã ob rem si quis rei militaris laudem Romanis, in qua cum uirtute multũ, tum disciplina plurimũ ualuerũt, tribuerit; sin ijs grauitatẽ, constantiam, magnitudinem animi, probitatẽ, fidem excellentẽ in omni genere uirtutẽ admiratus fuerit, iure mea quidẽ sententia fecerit. at uero si aut
C rectiorẽ reip. gerendæ rationẽ, aut maiorem ciuilis tuendæ concordiæ curã desiderarit, ne iniuste ille quidẽ mihi esse facturus uidetur. Nam ut illi neglecta ciuili disciplina relictã à maioribus libertatem, atq; imperiũ amiserunt, sic militari studio conseruato subacta intra quingentos annos Italia facile, ac breui temporis spatio magnam orbis terrarum partem sub suum imperiũ subiunxerunt. Has aũt reip. mutationes, atq; Romani progressus, & incremẽta imperij ij mihi breuiter omnibus exponere uidentur uoluisse, qui olim consulares fastos (sic enim iam ex antiquorũ consuetudine appellandi uidentur) ac triumphos Capitolinos ratione & ordine digestos in publico posuerunt. Illi enim & qui remp. quotannis domi, militiæq; administrauerint, siue reges, siue consules, siue decemuiri, siue tribuni consulares, atq; plebeij, siue triumuiri reip. constituendæ fuerint, & qui quoq; triumpho acto rem Romanã auxerint, siue consulari, siue dictatorio, siue prætorio, siue extraordinario cum imperio triumpharint, summa fide, atq; incredibili diligentia cõtinent. quos quidem nos innumerabili-
D bus prope (ut supra diximus) in locis ex ueterũ scriptorum sententia ante perfectos, nunc hoc etiã cõmentario interpretandos, ac priscorũ annaliũ uerbis confirmandos suscepimus. sed hæc hactenus. neq; enim dubito, quin ex ijs, quæ diximus, satis eorũ, qui has tabulas scripserunt, ratio atq; consilum patefactũ sit. Reliqua persequamur.

DE ROMVLO REGE.

VRBS Roma regum ab initio imperio paruit, tantæ futuræ reip. non solum utili, uerum prope etiam necessario. neq; enim pastorum, conuenarumq; congregata illa multitudo, quę ex suis populis ad nouam urbem incolendã transfugisse dicitur, cum adhuc nec coniugum aut liberorum, nec ipsius soli, cui longo tempore assuescitur, caritas animos eorum cõsociasset, soluta metu regio, agitari popularibus seditionibus, aut in aliena urbe cum patribus ciuili contentione decertare sine summa totius reip. pernicie potuisset. Primus autem Romæ, regnasse, qui eandem etiam condidisse Romulus proditur. Hunc quidem incerto patre natum, & spuriũ fuisse cum alijs placet, auctori-

auctoribus, tum maxime Plutarcho in Theseo. uetus tamē opinio fuit, eū ex Marte, A & Ilia, siue Rhea, siue Siluia (hæc enim omnia eius nomina traduntur) Vestali uirgine, Numitoris Albani regis filia Albæ furtiuo fuisse concubitu genitum, eundemq; à ruma, id est ab ubere Romum primum, deinde blandiendi caussa Romulum dictum, quòd paruulus, & lactens, uberibusq; lupinis inhians sitinuentus. Hic idem una cum fratre Remo, quem postea interfecit, urbem in Palatio condidit, eamq; Romam à suo nomine (ut plerique putant) appellauit. De anno, quo urbis fundamenta iacta sunt, inter scriptores non conuenit. Ego tamen Dionysio, qui septimæ olympiadis anno primo, post Ilium captū anno CDXXXIII iacta prodidit, potissimū assentior, quòd recitatis aliorum multorum, refutatisq; sententijs suam ipsorum opinionem firmissimis, ac certissimis rationibus tueri, atq; asserere uideatur. Parilibus aūt iacta, qui dies sacer fuit deæ Pali XI. Kal. Maias, Plutarcho, Solino, Messala, & uetere Kalendario auctoribus arbitror. Hic idem cum populi consensu regnasset annos XXXVII (tot enim annos Romulo regi omnes tribuunt, præter unū Eutropium, B qui XXXIX) atq; imperium Romanum præclaris multis legibus, ac institutis fundasset, domesticamq; ac militarem disciplinam stabilisset, Nonis Quinctilibus mortuus est. qui dies Nonæ Caprotinæ, quòd is ad Capræ paludem exercitum recensens non comparuerit, ac Populi fuga ob cōsternatum repentina regis morte populum, Plutarcho, & Dionysio testibus, postea appellatus est. Idem post cōsecrationē Quirinus dictus. cuius cognominis has caussas reddit in Fastis Ouidius.

Siue, quòd hasta quiris priscis est dicta Latinis,
 Bellicus à telo uenit in arma deus,
Siue suo regi nomen posuere Quirites,
 Seu quia Romanus uicerat ille Cures.

Eadem etiam scribit Plutarchus. Quòd autem à Quiritibus Quirinus dici potuerit, testes locupletissimi sunt Dionysius, & Plutarchus, qui tradunt, ita inter Romulum, & T. Tatium Sabinorū regem, quem Sabino bello Romulus in ciuitatis, & imperij C societatē accepit, conuenisse, ut urbs à Romulo Roma diceretur, populus à Curibus T. Titij patria Quirites uocaretur. Eundem sine uxore uitam traduxisse multi fuere, qui scriberent. Liuius autem Ersiliam Sabinam sibi despondisse prodidit. quam non sibi, sed Hosto Hostilio fortissimo uiro despondisse ab alijs traditum est. Dionysius Ersiliam matrē Romulo, filiam Hostilio nupsisse ait. Eadem ratione ne liberos quidem ullos ipsum reliquisse sunt, qui putent, ut Plutarchus, & Dionysius. cum tamen Zenodotus, teste Plutarcho, filiam nomine Primam, & filium Aollium, post Abillium nominatum, ipsum suscepisse tradiderit. Atq; hæc quidem, quatenus ad magistratuum tabulas pertinet, de Romulo hactenus.

De triumpho instituto. III triumphis Romuli regis, & spolijs opimis ab eo relatis.

DE triumphis autem hæc habemus, quæ dicamus. Triumphum eximiū honorem D fuisse quendam, quē is qui auspicio suo hostes prœlio deuicisset, in urbem cum incolumi exercitu rediens, senatus primum decreto, post etiam populi iussu consequeretur, satis inter omnes auctores constat. Dictum autem esse triumphum Varro putat libro de lingua latina V, quòd cum imperatore milites redeuntes clamitarent per urbem in Capitolium euntes, Io triumphe. idq; à θριάμβῳ græco Liberi patris cognomine dictum existimat. qui primus deuicta India huius honoris auctor fuisse traditur. Itaq; Liuius lib. XLV, ait. Milites laureati triumphum nomine cient. Triumphorum uero duo genera fuerunt. unus maior, qui præcipue triumphus, alter minor, quæ ouatio nominata est. Ex his autem alij terrestres, alij nauales, itemq; alij in urbe, alij in monte Albano acti sunt. Horum autem quidq; qui primi, & quo anno, & qua caussa fecerint, & quid inter triumphum, & ouationem interfuerit, suo loco demonstrabo. nunc tantum id, quod instat, agendum est. Quis igitur primus Romæ triumphum egerit, parum inter scriptores eōuenit. Dionysius, Plutarchus, & Messala Romulum huius

A huius instituti auctorem nominant, sed ijdem tamen tradunt ab alijs quibusdam L.
Tarquinio Prisco regi hoc tribui. Quos Florus, & Eutropius sequuti sunt, & fortasse
etiam Liuius, qui nullius regij triumphi, nisi eius, quem L. Tarquinius Priscus de Sa-
binis egit, meminit. Plutarchus autem Priscum primum illum quidem fuisse putat,
qui curulem in urbem triumphum inuexerit, sed qui triumphandi morem institue-
rit, Romulum prodit. Itaq; reprehendit etiam Dionysium, qui Romulum curru ur-
bem ingressum in triumpho scripserit, scilicet quòd non Romulus, sed aut Priscus,
aut certe (ut alij tradiderunt) P. Valerius Poplicola consul primi curru urbem trium
phi causa inuecti sint. Hic honos omnium maximus stante rep. semper habitus est,
euersa autem rep. triumphalia ornamenta pro triumpho ab Augusto primum decer
ni cœpta sunt. Ceterum prima Romanis arma illata sunt à Latinis finitimis, secunda
ab Etruscis. Latinos ad bellum dolor acceptæ à Romulo rege iniuriæ accendit, quos
benigne atq; amice cũ uxoribus ad ludos inuitatos raptis in urbe ex composito mu-
B lieribus grauissima ille contumelia affecerat. Hi Cæninenses, Crustomini, Antemna
tes, & Sabini fuerunt. Camerinos autẽ ex Latinis, ac Fidenates & Veientes ex Etru-
scis spes prædæ ad Romanũ agrum populandũ incitauit. Itaq; omnibus ijs bello in-
tra paucos dies deuictis, Romulus primũ de Cæninensibus, & Antemnatibus, iterũ
de Camerinis, tertiũ de Fidenatibus, & Veientibus triumphauit, ut ait Dionysius lib.
II. Nam de Crustominis, quanquã prælio fractis, triumphus nullus actus est. & Sabi
ni in ipso summo prœlij discrimine icto fœdere in partem etiã ciuitatis & reip. uoca-
ti sunt. Solinus tamen cap. II. Romulum primũ de Cæninensibus, iterum de Cameri
nis, tertiũ de Veientibus triumphasse prodit. Nam Plutarchus de Cæninensibus tan-
tum, ac post de Veientibus, & Fidenatibus triumphatũ, & quidẽ Veientiũ regem ip-
sum senem in triumpho ductũ esse idib. Octob. prodit. Quoniam autem in Capito
linis triumphis dies, & annus ab urbe condita unicuiq; triumpho adscriptus est, pro-
pterea conatus sum, ut ne ab eorũ ratione discederem, quoties quidem possem. Itaq;
C anno ab urbe condita IIII de Cæninensibus triumphatum esse scripsi, quòd Dio-
nysius eo anno mulieres raptas esse credat potius, quàm (ut multi scripserunt) mense
quarto. Quod si quarto anno mulieres raptæ sunt, eodemq; anno uicti sunt Cæni-
nenses, qui mulierum caussa bellum Romulo intulerant, profecto eodem etiam an-
no triumphatũ est. De Camerinis autem anno XVI. K. Sextil. triumphatum scripsi,
quia Plutarchus ait uictos Camerinos à Romulo eo anno, eoq; die Romã esse trans-
latos. ex quo intelligi potest, aut eodem die, aut paulo ante triumphum actum. De
Veientibus porrò Idib. Octob. triumphatũ idem scribit. annum eius triumphi certũ
consequi coniectura non potui. ¶ Cum autem uaria sint (ut dixi) genera triumpho-
rum: obseruatum est nobis, eos, qui Capitolinos triumphos inciderũt, quoties curu-
lem triumphum, eumq; terrestrem & in urbe actum significare uelint, hanc ferè scri-
bendi formulam adhibere, quam nos adscripsimus. est enim præcisa oratio, cum uer
bum triumphauit, ubiq; desideretur. In reliquis autem quæ scribendi ratio seruata sit,
D suo loco demonstrabimus. Quę porro de opimis spolijs scripsi à Romulo interfe-
cto Acrone Cæninensium rege relatis, ea scripta sunt apud Dionysium, Liuium, Plu
tarchum, Solinum, Valerium, de quibus nihil dixissem, nisi tertiorũ spoliorum, quæ
M. Marcellus cos. an. DXXXI rettulit, fieri mentionem in Capitolinis triumphis a-
nimaduertissem. De opimis autem spolijs hęc tradita sunt. Plutarchus in Romulo o-
pima spolia non ab opibus (ut Varro censuit) sed ab opere rei gestæ, quæ ducibus ho
stium interfectis Romani duces tulerint, dicta putat. Varronem autem sequitur Fe-
stus, cuius uerba mendosissima à me ita quadam ex parte restituta sunt. Opima, ma-
gnifica, & ampla, unde spolia quoq;, quæ dux populi R. duci hostium detraxit. quo-
rum tanta raritas est, ut intra annos paulo minus DXXX. tantũ trina contigerint no
mini Romano: una, quæ dux Romulus de Acrone, altera, quæ Cossus Cornelius de
Tolumnio, tertia, quę M. Marcellus de Virdumaro fixerunt. M. Varro ait opima spo
lia esse, etiã si manipularis miles detraxerit, dummodo duci hostiũ detraxerit. quod
autẽ omnia solita nõ sint ad ædem Iouis Feretrij poni, testimonio esse libros pontifi-
cum,

cum, in quibus sit, pro primis spolijs boue, pro secundis sueouetaurilibus, pro tertijs A
agno publice fieri debere. Esse etiam Pompilij regis legem opimorum spoliorum ta
lem: cuius auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Ioui Feretrio darier o-
porteat. & bouem cædito, qui cepit æris CCC. secunda spolia in Martis aram, octo-
ginta, sueouetaurilia utra uoluerit cædito. Tertia spolia Iano Quirino, agno marem
cædito, C qui ceperit ex ære dato. Hæc Festus. Seruius etiam exponens illum Virgi-
lij uersum: Tertiaq; arma patri suspendet capta Quirino, prima Ioui, secunda Marti,
tertia Quirino dicata fuisse ex lege Numæ Pompilij scribit. Idem tradit Plutarchus
in Marcello, quo in loco uestigia extant emendandæ huius apud Festum scriptu-
ræ. sed de spolijs opimis hactenus. nam alia multa, ubi de secundis spolijs agemus,
afferemus.

DE INTERREGIBVS.

POST Romulum anno uno Interreges reip. præfuisse multis constat auctoribus. B
de quo anno ita Liuius. Mortuo Romulo rem inter se centum patres decem decurijs
factis singulisq; in singulas decurias creatis, qui summæ rerum præessent, cõsociant.
decem imperitabant, unus cum insignibus imperij, & lictoribus erat. quinq; dierum
spatio finiebatur imperiũ, ac per omnes in orbem ibat, annuumq; interuallum regni
fuit. id ab re, quod nunc quoq; tenet nomen, Interregnum appellatum. Eadem Dio-
nysius, & Plutarchus in Numa.

Interregni forma,

DE NVMA POMPILIO REGE.

PATREM Numæ regis Plutarchus, & is qui de uiris illustribus scripsit uocant
Pomponiũ, at Dionysius lib. II itemq; Liuius lib. XL Pomponem. Hunc Numam,
quòd æquitate, & prudentia inter omnes excelleret, Curibus urbe Sabinorum post
Interreges in regnum Romam uocatum esse Romana monumenta omnia loquun- C
tur. Regnasse autem annos XLIII omnes item conueniunt, præter Eutropium, qui
XLI prodit. De uxoribus, & liberis eius magna quæstio est. alij uxorem eius unam
tradunt Tatiam T. Tatij Sabini, qui cum Romulo regnauit, filiam; alij alteram adiun
gunt Lucretiam, quam post Tatiæ mortem rex sibi desponderit. eadem ratione alij
Pompilij filiam ex Tatia, alij præter Pompiliam filios etiam quatuor ex Lucretia re-
liquisse tradiderunt Pomponem, Calpum, Pinum, & Mamercum. Hæc Plutarchus
in Numa. Rex hic nulla belli laude insignis fuit. pacis autem, ac religionis studijs flo-
ruit. is enim sacra, & cæremonias, omnemq; deorum cultum docuit. idem pontifices,
augures, flamines, salios, uestales, aliosq; sacerdotes primus creauit.

DE TVLLO HOSTILIO REGE, ET III *triumphis eius.*

DE Tulli Hostilij genere hæc accepimus. Dionysius lib. IIII. Vir, inquit, nobilis, D
ac fortis Hostilius ex urbe Medullia Romam commigrans regnante Romulo Ersi-
liæ filiam sibi despondit. Bello Sabino cum cecidisset filium reliquit, ex quo Tullus
Hostilius rex natus est. Liuius autem libro primo Tullum regem Hostilij illius nepo
tem uocat, cuius bello Sabino in infima arce clara pugna fuerat. quo de uiro Plinius
lib XVI. ita. Romulus frondea coronauit Hostum Hostilium, quòd Fidenas primus
irrupisset. auus Tulli Hostilij regis hic fuit. Item Macrobius libro primo Saturnal. Ve
tustatis peritissimi referunt, in raptu Sabinarum, unam mulierum nomine Ersiliam,
dum adhæreret filiæ, simul raptam, quam cum Romulus Hosto cuidam ex agro La-
tino, qui in asylum eius confugerat, uirtute conspicuo uxorem dedisset, natum ex ea
puerum, antequam ulla aliarum Sabinarum partum ederet, eumq; quòd primus es-
set in hostico procreatus Hostum Hostilium à matre uocitatum, & eundem à Ro-
mulo bulla aurea, ac prætexta insignibus decoratum. Ex his locis satis intelligi po-
test, & patrem, & auum regis huius prænomen Hosti tulisse. Hunc porro post Nu-
mam annos XXXII regnasse constantissime omnes scriptores tradunt, regem non

solum

A solum Numæ dissimilem, sed etiam Romulo ferociorẽ. Tria siquidem hic bella gessit, Albanum, Fidenas, ac Sabinum. Albanum, & Sabinum res utrinq; raptæ, ac nequicquam repetitæ excitauerunt. Fidenas uero suspicio insidiarum, quas à Fidenatibus Romanis, atq; Albanis paratas rex animaduertit. Albanos autem primum uirtute Horatiorum tergeminorum, quibus singularis pugna cum Curatijs Albanis mandata erat, in potestatẽ adduxit; deinde fraude, ac perfidia eorũ Fidenati bello cõperta, urbe eorum deleta, Romam omnes traduxit. Idem omnibus his bellis re bene gesta ter (ut ait Dionysius) triumphauit: primũ de Albanis, iterum de Fidenatibus, quorum auxilio Veientes etiam uenerant, tertium de Sabinis. Itaq; parum scite Macrobius qui libro primo, Tullum bis de Albanis triumphasse, scripsit, tertiũ de Sabinis. Horum triumphorum meminit sic in sexto Virgilius,

> residesq; mouebit
> Tullus in arma uiros, & iam desueta triumphis

B Agmina. Hoc aũt ait, quia Numa rex, nec triũphauerat, nec bellũ gesserat.

DE ANCO MARCIO REGE, & II. triumphis eius.

DE patre, & auo Anci Marcij regis hæc scripta sunt apud Plutarchum in Numa: Marcius, inquit, Sabinus, cum Numam Pompilium ad regnum suscipiendum hortatus esset, cum eo Romam commigrauit, & in senatum lectus est. post obitum autem Numæ in regni certamine à Tullo Hostilio superatus sibi mortẽ consciuit. ex eo natus est Marcius, cui Pompilia Numæ regis filia collocata est, ex quibus genitus est Ancus Marcius rex quartus. quæ uero scribit Plutarchus eadem sunt apud Liuium, & Dionysiũ. pater autem regis huius Numæ prænomine usus est. Nam scribit Tacitus lib. v. Numam Marcium ab Tullo Hostilio rege urbi præfectum fuisse. nemo aũt, regnante Tullo, nisi Anci pater Romæ uixisse uidetur è gente Marcia, cui ille tantũ

C muneris mandare potuerit. Eiusdem Numæ Marcij M. F. meminit Liuius lib. I. quẽ à Numa Pompilio rege pontificem primum creatum esse tradit, ut in Scholijs Liuianis ostendimus. Reliquit hic rex filios duos, qui post, cum L. Tarquinium Priscum regem interfecissent, à Ser. Tullio rege in exilium acti sunt auctoribus Liuio, Dionysio, & Plutarcho. Atq; huic quidem etiam annos regni omnes ascribunt XXIIII. Huius porro regis insignis in re bellica uirtus fuit. Etenim septem bella gessit. primũ cum Latinis, secundum cum Fidenatibus, tertium cum Sabinis, quartum & quintum cum Veientibus, sextum cum Volscis, septimum iterum cum Sabinis. Horum omnium bellorum communis una caussa fuit, ut fines suos ab finitimorũ incursionibus, & latrocinijs defenderet, ac prædas abactas, quas illi iure non reddebant, armis repeteret. Hostibus ubiq; pulsis, ac re ex sententia gesta, de Veientibus tamen priore bello uictis tantũ triumphauit, ut Dionysius tradit. neq; enim alius triumphi meminit. Vereor tamen ne aut de Latineis, aut de Sabineis præterea triumphauerit. Me enim

D mouet syllaba quædam NEIS, quæ est in tabulis triumphalibus Capitolinis proxime ante triumphos L. Tarquinij Prisci, quæ sine dubio ad hunc regem pertinet, atq; extrema syllaba est uocis uel LATINEIS, uel SABINEIS. Latineis, probarem magis, quia illud bellum est illustrius, at quia Sabinum Veienti posterius fuit, Sabineis, scripsi. alij iudicabunt. est autem intelligendum, ne omnes quidem, quot quot habemus Romæ historiæ scriptores eorum, qui hæc marmora exararũt, quod infra etiam apertius ostendetur, fidem, ac diligentiam adæquare.

DE L. TARQVINIO PRISCO REGE, & III. triumphis eius.

L. TARQVINII regis haud difficilis est generis explicatio, præsertim omnibus in eo tradendo cõsentientibus annalibus. Nam (ut Dionysius, Liuius, & Strabo scribunt,) Damaratus, cum Corintho patria per seditionem pulsus in Italiam commigrasset, Tarquinijs Etruriæ urbe omnium fortunarum suarum sedem collocauit,

sibiq; filios procreauit Aruntem, & Lucumonem. Damarato autem, & Arunte mortuis Lucumo, neglectis Tarquinijs, cum magna clientum manu Romã ueniens, secũ pro Lucumone Lucium, & Tarquinium à Tarquinijs, ubi educatus erat, appellãs, ab Anco rege in ciuium, & in patriciorum ac senatorũ numerum ascitus, post eo mortuo dignus, qui ei in regni administratione succederet, habitus est. Hic filias duas reliquit, quarũ una Ser. Tullio regi nupsit, altera M. Iunio Bruti patri, itemq; filium, qui uiuente patre mortuus est, relictis filijs duobus Arunte, & Lucio. Ex quibus Lucius post Superbi cognomine inuento Romæ regnauit. Atq; hæc quidẽ Dionysius. nam ab eo dissentit Liuius, ut post dicemus. Regnasse hunc annos XXXVIII Dionysius, & Liuius tradunt. Rufus, Messalla, Eutropius, & Solinus XXXVII. Quibus potissimum nos in his tabulis perficiendis ob eas caussas, quas postea recitabimus, assentimur. PRISCI hic cognomẽ inuenit, auctore Dionysio, quòd natu maior, quàm L. Tarquinius, qui Superbus dictus est, fuit. Idẽ pluribus prœlijs Latinos, Etruscos, ac Sabinos rebellantes, ac populationibus infestum Romanũ agrum reddentes fregit, ac triumphos egit. Hunc enim primum Romæ triumphasse Messalla, Eutropius, & Florus scribunt. ut supra in Romulo diximus. ter autem triumphasse consentientibus Capitolinis tabulis auctor est Dionysius; primum de Latinis, iterum de Etruscis, tertium de Sabinis. quanquam qui librum de uiris illustribus scripsit, de Sabinis eum tantum, & priscis Latinis ait triumphasse. Macrobius autem, & Liuius triumphi solum, quem de Sabinis egit, meminerunt. A B

DE SER. TVLLIO REGE, *& III. triumphis eius.*

DE genere Ser. Tullij regis nõn omnes scribunt uno modo. Tullius enim (inquit Dionysius) Corniculanus, uir nobilis, cum pro patria, quæ tum à Tarquinio rege oppugnabatur, dimicans cecidisset, Ocrisiam uxorem prægnantẽ reliquit, quam captiuam rex uxori Tanaquili donauit. Ea cum puerum peperisset, quem à patris nomine Tullium, à fortuna Seruium nominauit, libertati restituta est. Puer autem, ubi corroborata ætate fuit, gener regi ascitus est. post autem, socero ipso rege à filijs Anci occiso, hortatu socrus regnum Romæ suscepit. Hæc Dionysius. Liuius patrem huius Ser. Tullium nominat; ita ut potius rex à patre Seruij prænomẽ sumpsisse uideatur, quàm (ut ait Dionysius) à seruitute. quanquam (ut adijcit Liuius) fortuna matris, quòd capta patria in hostium manus uenerat, ut serua natus uideretur, effecerit. Qui autẽ Capitolinos triumphos inciderunt, patris prænomen reticuerunt, credo, quòd eum spurium & incerto patre ortum opinarentur. quam opinionem multorum fuisse Plutarchus in libro De fortuna Romanorũ ostendit. Quo in loco scribit alios putasse Ocrisiam domi Tarquinij ex quodam regis cliente, alios ex lare aliquo, alios ex Vulcano ipso deo Seruium procreasse. De Vulcano autem rumorem percrebuisse maxime tum, cum repentina flamma Seruij pueri caput flagrauit. Sed hæc, atq; alia eiusmodi fabulis similia sunt. Hic filias duas reliquit, quarum altera Arunti, altera Lucio Tarquinijs collocata est, Liuio auctore, & Dionysio. quorum etiam testimonio apparet hunc annos regnasse XLIIII. Idem cum Etruscis diuturnum bellum per annos XX gessit. Eius belli auctores Veientes, Cæretes, & Tarquinienses fuerunt, qui, reliqua solicitata Etruria, ictæ pacis cum Prisco rege conditionibus stare noluerunt. Magna igitur & huius regis in hoc bello uirtus enituit. quippe qui hostes ita contuderit, ut etiam de ijs ter triumpharit. Hoc enim cum apud Dionysium scriptum, tum in Capitolinis triumphalibus tabulis est incisum. Messalla eum etiam de Veientibus, & Etruscis nobilem uictoriam ait retulisse. C D

Ratio prænominis Seruij

De Lustro instituto.

QVIA qui Capitolinas tabulas descripserunt, lustra omnia etiam antequam à censoribus conderentur, adscribunt, faciendum esse mihi putaui, ut initium lustrorum omnium notarem. Quod Ser. Tullio regi scriptorũ omnium consensu defertur. Lustri

A stri autem ratio hæc fuit; quantum ego ex Dionysio, & Liuio intelligere possum. Ciues omnes bona sua æstimare rex iussit, atque eorum æstimationem iureiurando obstrictos ad se deferre; præterea nomina, & ætatem uxorum, liberorum, libertorum, seruorumque profiteri, quaque urbis in regione habitarent, indicare; qui secus fecisset, bona eius publicari, ipsum uerberatum uenire, & ciuitatem amittere uoluit. prout autem uarius erat cuiusque census, ita uarias etiam descripsit ciuium classes, ita ut in primam classem ditissimum, in sextam tenuissimum quemque conijceret. Ditissimos autem, quos militaribus muneribus, & bellicis sumptibus, eosdem domesticis etiam ornamentis, atque insignibus affecit. in suffragijs enim ferendis maximã prærogatiuam primæ classis esse, tum secundæ, tum tertiæ, deinceps usque ad sextam uoluit. Cum autem ciues omnes in campo cõuenire iussisset, atque ibi censum egisset, exercitum omnem sueouetaurilibus lustrauit. Censa sunt ciuium capita LXXX M. Id lustrum Romæ primum conditum est. cuius condendi munus, quemadmodum post à regibus ad consules, à consulibus ad censores peruenerit, infra ostendam. Nunc quia lustrum à censoribus quinto quoque anno plerunque est conditum, hinc lustrum pro quinquennali spatio sumptum esse, idque à luendo dictum scribit Varro lib. v. de lingua Latina, quòd quinto quoque anno uectigalia, & ultro tributa per censores persoluerentur. Hic autem non unum tantum, sed quatuor lustra à Ser. Tullio interpositis temporibus esse condita dicit: Indicat id Valerius libro III. qui Ser. Tullio contigisse ait, ut quater lustrum faceret, ter triumpharet.

B

DE L. TARQVINIO SVPERBO REGE, & II triumphis eius.

L. TARQVINIVM Superbum filium L. Tarquinij Prisci regis tradit cum ceteris omnibus Liuius. Dionysius firmissimis, certissimisque rationibus errorem illorum coarguit, idque haud fieri potuisse ex certa annorum ratione ostendit nepotem autem
C Prisci fuisse. ex filio, qui Prisco ipso uiuente obijt, at uero adoptione filium probat. quæ res ceteris erroris causam tribuerit. Vtrocunque autem modo sentiamus, haud incommoda illa nostra descriptio est, cum eum L. F. Damarati N. esse scribimus, quæ est tabularum etiam Capitolinarum. Filios hic reliquit tres, Sextum, Aruntem, & Titum. Sextum natu maximum uocat Dionysius, at Liuius, & Ouidius in Fastis, minimum. Hic cum stuprum Lucretiæ intulisset, caussam L. Bruto, & socijs eius præbuit, ut pater eius cum tota regia stirpe Roma exigeretur. quanquam Seruius Aruntem, non Sextum, qui Lucretiæ uim fecerit, nominat. Titus à patre ad oraculum comite L. Bruto dato missus, Aruns post ab ipso Bruto cos. in acie occisus est. reliquit & Tarquiniam filiam, quæ Octauo Mamilio Tusculano duci nupsit. Idem Superbus ex moribus nominatus. Regnauit annos XXV, ut Liuio, & Dionysio placet. qui uero Ser. Tullio annos XXXIIII assignant, ijdem Superbo XXXV ascribunt. Ne hic quidem rex expers gloriæ bellicæ fuit, quippe qui Sabinorum opes, qui parere recu-
D sabant, duobus bellis comminuerit, ac Volscos populantes primus bello aggressus, deuicerit. Quanquã autẽ nullos auctores habeo, qui triumphos ullos actos a Superbo rege scribant, tamen, quoniam bis eum triumphasse ex Capitolinorum triumphorum fragmentis intelligebam, suspicatus sum triumphos duos accipiendos esse, unum, quem de Volscis, alterum, quem de Sabinis egerit. præsertim uero cum hos populos ab eo uictos Liuius, Dionysius, Messalla, isque qui scripsit de uiris illustribus constantissime tradant, neque enim nomina ipsorum populorum in fragmento Capitolino extant.

DE CONSVLIBVS PRIMVM CREATIS, ET quo urbis anno, ac quo die inierint.

HAEC est secunda mutatio reipub. qua Superbo rege cùm propter regis impotentiam, tum propter stuprum Lucretiæ à regis filio illatum exacto, & libertate recuperata, imperium duobus uiris annuum mandatum est, qui postea, quòd

consulerent reip. consules (ut in lib. de legibus ait Cicero) nominati sunt. Creati au- A
tem sunt à Sp. Lucretio Lucretiæ patre interrege comitijs centuriatis ex commenta-
rijs Ser. Tullij regis. Omnia iura, omnia insignia regum primi cõsules habuere. id mo
do cautum est, ne si ambo fasces haberẽt, duplicatus terror uideretur. Patricij autem
ambo sunt creati. quod iccirco ascribo, ut progressus reip. cognoscatur, cum post etiã
ex plebe sint creari cœpti. nam hoc tempore uniuersa in patriciorum potestate resp.
fuit. Ceterum annum, quo primi consules inierunt nõ eodem modo numerari ab om
nibus inuenio. Liuius enim, ac Dionysius post Romam conditam CCXLV appel-
lant, alij uero, quorum opinionem nos sequuti sumus, CCXLIIII. Huius autem ua-
rietatis caussa est, quòd illi Prisco regi annos XXXVIII tribuerunt, hi XXXVII.
nos autem ab ijs dissidere coacti sumus, ut summa annorum Capitolinorum conue-
niret. annus enim quo P. Valerius cos. de Veientibus triumphauit, in Capitolinis fra
gmentis CCLXXVIII appellatur. is uero, quo Sp. Cassius de Sabinis, CCLI. quo
P. Postumius, Agrippa Menenius de Sabinis CCL. Quæ si uere scripta sunt, profe- B
cto, si regredientes, usq; ad annum, quo reges pulsi sunt, perueniemus, eum CCLIII,
non CCXLIIII esse reperiemus. Quod autem dico à Capitolinis scriptoribus ob-
seruatum esse, idem aliorum etiam auctoritate comprobatur. Messalla enim anno ab
urbe condita CCXLIIII pulsis regibus sub consulibus annuo imperio iura Roma-
na fuisse tradit. Orosius anno ipso CCXLIIII Brutum consulem de filijs sumpsisse
supplicium, Rufus, Eutropius, Iornandes, itemq; Solinus, in emendatis præsertim li-
bris, Romæ regnatum esse annos CCXLIII scribunt. Adde quòd cum Rufus dicat
regnatum esse annos CCXLIII, à Roma condita ad Hirtium, & Pansam consules
annos numerat DCCX. ab expulsis regibus annos CDLXVII. qua summa nihil cũ
Capitolina esse potest congruentius. Est autem illud admonendum, magnam in an-
nis ab urbe condita numerandis, ac digerendis inter antiquos scriptores dissensionẽ
fuisse. Quod & Cicero tradit in Bruto, & nos ita esse ex uariarũ supputationum ob-
seruatione, ac comparatione deprehendimus. omnis autem huius cõtrouersiæ caus- C
sa inde oritur, quòd quos alij consules, & sine cõsulibus dictatores sæpe interserunt,
eos omnino alij prætereunt. Quod & infra suo cuiusq; in anno ostendã, & in supputa-
tatione etiam Liuiana alio loco demonstraui. Est autem uaria, & inconstans annorũ
apud omnes ratio usq; ad quingentesimum ferme annum ab urbe cõdita: ab eo uero
hanc constantem inter eos esse controuersiam inuenio, quod alij alios uno, alij duo-
bus, alij tribus, alij quatuor annis antecedunt, aut subsequuntur. Vt autẽ de anno, sic
de die, quo primi consules inierint incertum diuersi auctores faciunt. Plutarchus in
Problematis primos coss. K. Ianuarij iniisse scribit. Ouidius in Fastis duos dies festos
Romæ regisfugij tradit, unum VII K. Mart. alterum IX K. Iun. Ego uero Plutarchũ
errare cùm multis rationibus arbitror tum uero, quòd anno tantum sexcentesimo ab
urbe condita, consules K. Ian. primũ inire cœpisse inuenio. Neq; uero Brutus cos. pri
mum consulatũ inire VII. K. Mart. potuit. quippe qui auctore Plutarcho in Poplico
la prid. K. Mart. obierit. quid est enim absurdius, quàm tantas res, quantas ille in cõsu D
latu gessit, ab eo quinq; dierum spatio gestas dicere? neq; etiã Brutum VII K. Mart.
magistratum cepisse, eumq; usq; ad prid. K. Mart. sequentis anni, idest ad extremum
anni diem obtinuisse dicere possumus. nam si ita res cecidisset, nullum in Bruti mor-
tui locum subrogari opus fuisset, cum tamen duo sint ei deinceps suffecti, Sp. Lucre-
tius, & M. Horatius. M. autem Horatius diu etiam ex rebus eius gestis in magistratu
fuisse uideatur. Quod cum ita sit, satis efficitur, ut IX K. Iun. reges expulsi sint. siqui-
dem scribit Macrobius libro primo Saturn. Nonnulli putauerunt Iunium mensem à
Iunio Bruto, qui primus Romæ consul factus est, nominatum, quod hoc mense, id-
est K. Iunijs pulso Tarquinio sacrum Carnæ deæ in Cœlio monte uoti reus fecerit.
sic autem efficitur, ut Bruto post nouem menses in acie interfecto, in reliquum an-
ni Sp. Lucretius, ac eo mortuo M. Horatius fuerint suffecti. Confirmant hanc opi-
nionem ea, quæ de segete matura messi, & de Tiberi leni fluenti aqua, ut medijs ca-
loribus solet, affert Liuius, cum de bonis regi reddendis paulo post regis expulsio-

nem lo-

A nem loquitur. Ex iis enim Iunii potius, aut Quinctilis, quàm Martii, aut Aprilis tem-
pus describitur. Adde, quòd Dionysius ait primos consules inisse quatuor mensibus
illi anno deficientibus. Quod ita ego interpretor. cōsueuisse eos tum à K. Octob. an-
num ordiri, cū aūt primi cos. circa K. Iun. inierint, menses quatuor ante solennē exor
diendi noui anni diē inisse. Fuisse aūt uidetur annus ille libertatis primus non duode
cim mensiū, sed sexdecim, quòd primi consules Valerius, Horatiusq;, quorū ille Tar-
quinio, hic Bruto in eundem annū suffectus est, de templo Capitolino dedicādo in-
ter se contenderunt, quòd ab Horatio consule Idib. Septembris, idest extremo men-
se consulatus consecratum est, Plutarcho in Poplicola, & Liuio lib. VII. auctoribus.
Quòd autem circa K. Octob. tum annum exorsi sint, apparet ex Dionysio, qui lib.
VI. Sp. Cassium, & Posthumum Cominium cos. anno CCLX consulatum inisse ait K.
Septemb. citius, quàm alii ante consueuerunt. Nihil tamen ante DXXX fere ab ur-
B be condita annum labantius, atq; inconstantius fuit, quàm solennis consulatui ineun
do dies. quod suo loco ostendam.

DE PRIMIS COS. ANNO CCXLIIII.

NEMO est, qui dissentiat, quin L. Iunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus pri-
mi consulatum Romæ gesserint. Patrem Bruti M. Iunium uocat Dionysius, eumq;
progeniem unius eorum prodit, qui cum Ænea coloniam condiderunt. Is duobus
ex Tarquinia Prisci regis filia susceptis filiis M. & L. Iuniis unà cum maiore filio Mar
co à Superbo rege occisus est. Lucius autē, cum regis insidias metueret, quo facilius,
quę animo agitabat, exequi posset, stultitiam simulauit, seq; Brutum, idest stultum di
ci non recusauit. Itaq; cum Sex. Tarquinius Lucretiæ Collatini uxori uim intulisset,
primus populum ad libertatē recuperandam incitauit, & primus expulso rege con-
C sul factus est cum Collatino Lucretiæ uiro, de quo non idem tradit Liuius, & Diony
sius. ille enim hunc Egerii filium, Aruntis nepotem, Damarati pronepotem; hic uero
Egerii nepotem, Aruntis pronepotem, Damarati abnepotem uocat. Plutarchus in
incerto est, utram sequatur sententiam. Ego tamen sequutus sum Dionysium, qui in
eiusmodi quæstione acutissime mihi uersari uidetur. Quia uero patris prænomen nō
traditur a Dionysio, interuallum inane relinquere sum coactus. quod multis aliis e-
tiam in locis erit necessario faciendum. Porro autem Collatini cognomen inuenit
primus Egerius, cum diu Collatiæ præfuisset. de quo in II. Fastorum Ouid. Clarum
cui dederat Collatiā nomen. Quoniam autem credo in Capitolinis consulibus eos
præponi, qui priore mense fasces habuerint, prior autem ex his habuit Brutus, eum
propterea Collatino præposui. De Bruti fascibus auctor est Liuius, & Valerius lib. Brutus consulares fasces
VII. Bruti, inquit, uafre telluri impressum osculum urbi libertatem, ipsi primum in fa prior habuit
D stis locum tribuit. & Virgilius.

Consulis imperium hic primus sæuasq; secures
E Accipiet. Quod autem, COACTVS ABDICAVIT, scripsi, fe-
ci ex Capitolinarū tabularum præscripto. in quibus caussæ omnes notari solent de-
positi magistratus. Huius autem abdicationis Collatini non eadem caussa ab omni-
bus traditur. Liuius enim libro II. Plutarchus in Poplicola L. Tarquinium cōsulem
scribunt, ne nomen Tarquiniorum populo infensum in urbe esset, hortatu consulis
Bruti deposito magistratu sponte urbe cessisse. idem scribit L. Piso apud Gellium li-
bro XV. L. Tarquinium collegam suum, quia Tarquinium nomen esset, metuere,
eumq; orat, uti sua uoluntate Roma contendat. Hanc autem opinionem Dionysius Cur Tarquinius magistra
irridet, & refutat. ortam autem esse dissensionem inter Brutum, & Collatinū ait, cum tu abierit.
Brutus supplicio de filiis, qui de recipiendis in urbem regibus consilia habuerant,
sumpto, pariter in sororum Collatini filios cōiurationis eius socios animaduerti uel-
let. Quos cum pro pari potestate, qua præditus erat, eximere pœna Collatinus uel-
let, Brutum, misso in suffragia populo, ei magistratum abrogasse. Pisonem sequitur
Cicero III de officiis, & in Bruto, Dionysium Zonaras. P. autem Valerium Collati-
no suffectum, qui Brutum ante in expellendo rege iuuerat, apud omnes inuenio. Pa

ter huius in annalibus Volesus, in tabulis Capitolinis Volusus appellatur. POPLICOLA aũt in hoc magistratu uocatus est, quia leges tulit ualde populares, ut de prouocatione à consulibus ad populũ, & de imperio à populo accipiendo. ut Liuius, & Dionysius auctores sunt. Dictus est aũt Poplicola, auctore Dionysio, quasi δημοκηδής, idest populum colens. Hanc aũt rationem scribendi ex Capitolinis consulibus sumpsi, in quibus est alio loco ita. QVI IN HOC HONORE MESSALL. APPELLAT. EST. &, QVI IN HOC HONORE CENSORIN. APPELL. EST. à qua formula ne punctum quidem mihi discedendum esse duxi. Porro aũt L. Brutum cos. in magistratu ab Arunte Superbi regis filio (mouerat enim rex Romanis bellũ) interfectũ in prœlio esse prid. K. Mart. Plutarchus, & alij tradunt. Quo mortuo P. Valerius Sp. Lucretium Tricipitinum Lucretiæ patrem sibi cooptauit, eiq; ut natu grandiori prius fasces dedit. Dionys. Liuius, Plutarch. Liuius præterea, ac Dionysius auctores sunt, Lucretium iam ætate confectum paucos intra dies mortuum esse, in eius autem locum M. Horatium Puluillum subrogatum. Addit Liuius in quibusdam annalibus Lucretium consulem prætermissum, & Bruto statim M. Horatium esse suffectum, forte, quia nulla res insignem fecerit consulatum, memoria excidisse. B

De triumpho P. Valerij Poplicolæ cos. de Etruscis.

HOC anno L. Superbũ regem, atq; Etruscos à Superbo ipso concitatos bellũ populo R. intulisse Veientes nempe, & Tarquinienses, deq; ijs populis P. Valeriũ consulem re præclare gesta triumphasse auctores sunt Dionysius lib. v. Liuius lib. II. Plutarchus in Poplicola, & is, qui scripsit de uiris illustribus. Addit Plutarchus primum hunc fuisse, qui quadrigis uectus triumphauerit. Huic ego, quod, PRIMVS, adscripserim, feci ex obseruatione Capitolinorum triumphorum. Nam qui in aliquo magistratu alicuius auctor est instituti, is sane hac ratione ibi describitur. ut infra. Q. PVBLILIVS PHILO PRIMVS PRO COS. &, C. DVILIVS PRIMVS NAVALEM EGIT. P. autem Valerium primum fuisse, qui consul triumphauerit notat Dionysius, & Plutarchus & Zonaras. Triumphatum autem esse K. Mart. puto, quia Dionysius ait, postridie, quàm pugnatum erat, triumphum esse actum. Pugnatũ autem est Plutarcho auctore pridie K. Martias. C

DE COSS. AN. CCXLV.

CONSVLES secundus post exactos reges annus habuit P. Valerium iterum, & T. Lucretium, auctore Liuio, & Dionysio. Iterum autem consul Valerius scribitur, ut idem esse, qui priore anno fuit intelligatur. notatur autem hoc modo, II. sic enim est in nummis antiquis, & lapidibus maxime Capitolinis. Qua de re scribit etiã Gellius lib. x. ubi numerum tertij consulatus Cn. Pompeij in theatro tribus tantum lineis III. incisis significatum ait fuisse. Est autem hoc à nobis obseruatum, numeros quibus magistratus multiplicati notantur superimpositam habere lineam, hoc modo, $\overline{II}$. $\overline{III}$. $\overline{IIII}$. in Capitolinis tabulis, triumphorum uero numeros nullam, sic II. III. IIII. Quod ipsum differentiæ caussa nobis diligentissime custodiendum esse putauimus. Porro autem T. Lucretium patrem esse reor T. Lucretij T. F. T. N. Tricipitini, qui cos. est anno urbis CCXCI in Capitolinis tabulis. His cõsulibus L. Porsena rex Clusinus rogatu Tarquiniorum bellum populo R. intulit. nec quicquam profecit. D

De Lustro V.

CENSVM, cuius auctor Ser. Tullius rex fuerat, cum toto Superbi regno intermissus fuisset, hoc anno, & ab his consulibus actum, atq; relatum esse, censaq; esse ciuium capita CXXX millia Dionysius scribit. Solet autem Dionysius census nomine etiã lustrum intelligere, ut in VIII. lustro dicam. quo loco, & hoc lustrum quintum esse, nec ullo modo prætermitti posse docebo.

A DE COS. AN. CCXLVI.

CONSVLES in hunc annum edit Liuius P. Lucretium, & P. Valerium Poplicolam. Dionysius P. Valerium Poplicolam tertium, M. Horatium iterum. Plutarchus P. Valerij tertium consulis tantummodo meminit. Nos Dionysium sequuti sumus. quem fasti quidam consulares Græce scripti, atque ex Sicilia, ut audio, aduecti, & alij etiam Latini, quos citat Cuspinianus, sequuntur. in quibus consules deinceps collocantur cognominibus eorum tantum allatis, hoc modo.

BRVTO, & COLLATINO — Βρύτω, καὶ κολλατίνω.
PVBLICOLA II. & TRICIPITINO — Ποπλικόλα καὶ τρικιπιτίνω.
PVBLICOLA III. & PVLVILLO. — Ποπλικόλα β. καὶ πουλβίλλω.

Est autem Puluillus M. Horatij cognomen. Addit Dionysius hoc demum anno ædem Iouis Capitolini à M. Horatio consule dedicatam esse. quam Liuius ab eodem dedicatam tertio ante anno scripsit. Hoc anno Etrusco bello finis pace cum Porsena
B facta impositus est, Porsena ipso nouis Romanæ fortitudinis exemplis Horatij, Mucij, & Cloeliæ uirginis perculso.

DE COS. AN. CCXLVII.

POPLICOLAE tertium consuli suggerit consules Dionysius Sp. Lartium, & T. Herminium. idem facit Cassiodorus, idem liber Cuspiniani. ita.

PVBLICOLA III. & PVLVILLO.
RVFO, & AQVILINO.
VALERIO, & TVBERTO.

Contra Liuius hos omittit, atque M. Valerium, & P. Postumium Tubertum subijcit, sed, (ut ostendi in scholijs Liuianis) uitio librariorum. Qui rationes, cur ita censeam, quæret, inde facile petere poterit. In fastis Siculis non hi solum, sed etiam sequentes
C consules omittuntur. Hos autem consules à Capitolina supputatione non respui satis constat. quod qui sequentes annorum numeros intuebitur facile intellexerit. Meminit Sp. Lartij sæpius Dionysius, sed sæpe cum menda. est autem σπόριος λάρκιος φλαῦιος, in secundo huius consulatu legendum. quod Flauum cognomen huic sæpe attribuit Dionysius, id Rufum esse in libro Cuspiniani satis constat. Nam Aquilinus Herminij collegæ cognomen est. Hic Sp. Lartius frater fuit T. Lartij dictatoris. Dionysius lib. V. Quietus à bello annus hic fuit.

DE COS. AN. CCXLVIII.

CONSVLES subsequuti sunt M. Valerius, & P. Postumius, Liuio, & Dionysio testibus. M. Valerius Poplicolæ frater fuit. Dionysius, Liuius, Plutarchus. Postumius cognomine usus est TVBERTO. Zonaras. Plutarch. in Poplicola, Dionysius lib. V, & VI, & Cicero de legibus, cum ait. Tuberto uirtutis caussa tributum est, ut in urbe
D sepeliretur, quod eius posteri iure tenuerunt. de eodem Valer. lib. II. cap. II. Itaque in libro Cuspiniani hi consules ita scribuntur, VALERIVS, & TVBERTVS. Hunc Quincti filium uocat Dionysius, ubi de legatis consularibus agit ad plebem missis anno CCLX.

De triumphis M. Valerij, & P. Postumij Tuberti cos. de Sabinis.

HOC anno Sabini contemptis Romanorum opibus Etrusco bello fractis bellum à latrocinijs exorsi intulerunt, de quibus prœlio uictis M. Valerium, P. Postumium consules triumphasse, auctor est Dionysius lib. V, & Liuius lib. II. Plutarchus autem in Poplicola M. Valerium Poplicolæ fratrem de Sabinis, quos bis prœlio fuderat, triumphasse, Plin. lib. XXXVI, cap. XV fratrē Poplicolæ bis Sabinos in eodem magistratu uicisse aiunt. Hic est M. Valerius, cui quia sæpius uicerat, ædes in Palatio tributæ sunt, & publico sumptu ædificatæ. cuius rei auctores sunt Dionysius lib. V, Pædianus in Pisonianam, Plutarchus in Poplicola, Plinius lib. XXXVI, cap. XV.

DE COS. AN. CCXLIX. A

LIVIVS in hunc annum consules prodit P. Valerium Poplicolam IIII, & T. Lucretium II. Idem scribit Dionysius, Plutarchus, & Cassiodorus. fasti Cuspin. Publicolam IIII. & Tricipitinum edunt, Siculi Poplicolam III, & Lucretium II. De quatuor Poplicolæ consulatibus sic Valerius lib. IIII. Valerius Poplicola consulatus initium cum Bruto auspicatus est, idemq; postea tres consulatus acceptissimos populo Romano gessit.

De triumpho II. P. Valerij Poplicolæ cos. IIII. de Sabinis.

CONSVLES hoc anno Sabinorum opibus prœlio comminutis triumphasse Liuius tradit, & Dionysius. Plutarchus & Zonaras cum operam nauasse utrunq; consulem Sabinorum in bello scribant, non tamen nisi Poplicolam triumphasse aiunt. B Atq; hic unus etiam triumphus est in fragmẽtis Capitolinis. Quoniam autem ex ijsdem fragmentis apparet non solum de Sabinis, sed etiam de Veientibus ab eo esse triumphatum, quod Liuius, & Dionysius omiserunt, non ignorandum est, id etiam recte uideri factum. Nam qui de uiris illustribus scripsit, Poplicolam ait primum de Veientibus, iterum de Sabinis, tertium de utrisq; gentibus triumphasse. quanquam nos eum bis tantum triumphasse arbitramur. Quod ex fragmentis etiam Capitolinis intelligi potest.

DE COS. AN. CCL.

LIVIVS, & Cassiodorus consules suggerunt Agrippam Menenium, & P. Postumium. Dionysius Agrippam Menenium Lanatum, P. Postumium Tubertum iterum. fasti Cuspiniani Tubertum iterum, & Lanatum; Siculi Menenium, & Postumium; Zonaras Postumium II, & Agrippam. Agrippam Menenium C. F. uocat C Dionysius, ubi de legatis consularibus agit ad plebem missis anno CCLX. Valerius uitiose hunc lib. IIII. cap. IIII. M. Menenium Agrippam nominat. rectius qui de uiris illustribus scripsit, Menenium Agrippam cognomento Lanatum.

De P. Postumio Tuberto cos. II. ouante, Agripp. Menenij Lanati cos. triumpho. de Sabinis.

HOC anno colonias duas Latinas Pometiam, & Coram ad Auruncos defecisse, cum Auruncis initum bellum, deq; ijs acie uictis consules triumphasse tradit Liuius. Dionysius autem Sabinos tertiam in agrum R. impressionem facientes à consulibus fusos, cæsosq; esse, atq; de ijs Agrippam consulem triumphasse, Postumium primum ouantem urbem ingressum scribit. Quem, quia certiora affert, (ut solemus) sequuti sumus. De Agrippa enim idem scribit is, qui de uiris illustribus tradidit, & Dionysius iterum lib. VI extremo, ubi mortem eius exponit. quo in loco ὡς ὑπατικὸς legendum est, non ὑπατῶ. De Postumio uero Plin. lib. XV. ita ait. Bellicis se quoq; rebus myrtus inseruit, triumphansq; de Sabinis Postumius Tubertus in consulatu, (qui primus omnium ouans urbem ingressus est, quoniam rem leuiter sine cruore gesserat) myrto Veneris uictricis coronatus incessit, optabilemq; arborem etiam hostibus fecit. Vtriusq; etiam triumphi uestigia certissima in Capitolinis fragmentis extant. Vtrunq; etiam consulem rem bene in Sabinis gessisse tradit Zonaras. D

Prima ouatio Postumy Tuberti

De ouatione instituta.

NVNC uero, quia locus postulat, de ouatione quid inuenerimus exponamus. ouationem minoris esse triumphi genus Dionysius lib. V. Plutarchus in Marcello memoriæ prodiderunt. Ouantes scribit Festus lætantes esse ab eo clamore, quem mittunt

A tunt redeuntes è pugna uictores milites geminata litera O. quod idem placet etiam Dionysio. quasi uero Romani, inquit, εὐασμὸν Græcorum uocem, quæ clamorem significat, ouationis nomine uoluerint interpretari. At Plutarchus hanc opinionem refellit, & ouationis nomen ab oue ductum putat. quam qui hoc genere triumphi ornabatur, sacrificabat, quemadmodum qui maiorem triumphum agebat, taurum in Capitolium ueniens immolabat. Differt autem ouatio à triumpho, ut ait Dionysius. quod qui ouans ingreditur, is nec curru uectus, nec trabeam, nec togam pictam indutus pedibus urbem exercitu præeunte iniret. Plutarchus autem eundem nec quadrigis inuectum, nec laurea coronatum, nec tubis concinentibus, sed pedibus, & calceis myrtea redimitum tibijs modulantibus urbem iniisse scribit. Myrtea autē eos potius esse usos, quàm (ut ait Dionysius) laurea Plutarcho assentior, quòd id etiam traditum sit à Plinio, Festo, & Gellio. Hoc autem triumphi genus hoc primum anno à senatu institutum esse ex Licinij annalibus docet Dionysius. Cur autem hoc factum

B sit, non eandem caussam idem cum Plinio affert. hic enim quia Postumius leuiter, & sine cruore rem gesserat, ille ex prœlio ante infelicissime facto, in quo plurimis ex suis amissis parum abfuit, quin ipse cum ceteris in fuga caperetur. De caussis autem huius decernendi honoris ita scribit Gellius lib. V. Ouandi non triumphandi caussa est, cum aut bella non rite indicta, neq; cum iusto hoste gesta sunt, aut cum hostium nomen humile, & non idoneum est, ut seruorum, piratarumq;, aut deditione repente facta, in puluere (ut dici solet) incruentaq; uictoria obuenit. cui facilitati aptam esse Veneris frondem crediderunt, quòd non Martius, sed quasi Venerius triumphus quidam foret. hanc myrteam coronam M. Crassus bello fugitiuorum confecto cum ouans rediret, insolenter aspernatus est. senatusq; consultum faciendum per gratiam curauit, ut lauro, non myrto coronaretur. Adijcit Plutarchus, cum uerbis & comitate res cum hostibus transacta, & bene gesta esset, tum ut ouantes inirent fuisse permissum. His adde, cum aut in aliena prouincia, aut alienis auspicijs, aut cum si-

C ne magistratu res gesta esset. ut sigillatim suo loco exponetur. Pedibus autem, an equo uecti ouantes ingrederentur magna quæstio est. de qua sic etiam Gellius. Prætereundum non est, quod ad ouationem attinet, super quo dissentire ueteres auctores scio. partim enim scripserunt, qui ouaret introire solitum equo uehente. & Sabinus Massurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos non militibus, sed uniuerso senatu. Hæc Gellius. Itaq; Dionysius pedibus ingressos, Dio equo uectos intelligit. Etenim ouantem ingredi, equo uehi Dio appellat. Nam de Tiberio ouante ait: τὰ ἐπὶ τῷ κέλητι ἐπινίκια ἔπεμψε. & de Druso: ὁ ἐπὶ κέλητος ἐς τὸ ἄστυ ἐλάσαι. & de Augusto: τὸ ἐφ' ἵπποις ἐξελάσαι. & de Antonio: ἐπὶ ἵππων αὐτὸν ἐξαγαγόντος. & de Cæsare: ἐσπέμποντα ἐκ τῶν Ἀλβανῶν. Dionysius autem pedestrem triumphum ouationem uocat, dum de A. Manlio ouante an. CCLXXIX. loquitur.

DE COS. AN. CCLN

D IN hunc annum consules comparantur à Liuio, & Zonara Opiter Virginius, & Sp. Cassius, à Dionysio uero, qui uberior est, Sp. Cassius Vscelinus, & Opiter Virginius Tricostus. Liuium sequitur Cassiodorus. TRICOSTVM cognomen esse Virginiorum satis constat. Quem autem Dionysius ὑσκελλῖνον, Cicero in Lælio Becillinum, fasti Cuspiniani Viscellinum uocant. hos ego sequutus sum. quanquam in Siculis est Tricostus, & Vitellinus.

De triumpho Sp. Caßij Viscellini cos. de Sabinis.

LIVIVS hoc anno rem bene gestam in Auruncos scribit, deq; ijs magis ob iras grauiter ultas, quàm ob magnitudinem perfecti belli consules triumphasse. Dionysius Sp. Cassium tantum de Sabinis triumphasse, & Sabinorum bellum, quod iam per annos quatuor gerebatur, confecisse ait. cui ego, & quia in hac colligenda histo-

ria

Ouatio dicta uel a clamore uel ab oue

Ouatio quasi Venerius triumphus non Martius

Dionysius in Antiquitates Romanas Liuio diligentior. paullo ante uberior

ria diligentior est Liuio, & quia cum fragmentis Capitolinis consentit, assentior. A
quod etiam in prioribus proximis triumphis describendis feci. Adde etiam, quod Zonaras pacem ab his consulibus Sabinis datam scribit.

DE COS. AN. CCLII.

HIC annus consules habuit Postumum Cominium, & T.Lartium. Liuius, Dionysius, Zonaras, Cassiodorus. Horum consulum cognomina fuerunt, fastis Cuspiniani testib. Auruncus, & Rufus, Siculis uero Aruncus & Flauus. Valerius lib. IIII, cap. III Postumi Cominij II consulis meminit, & Postumi Cominij Aurunci in epitoma. T.Lartius Flauus à Dionysio dicitur, frater Sp. Lartij de quo supra dictum est. His consulibus populi Latinorum in Ferentinum agrum auctore Mamilio Tarquinij regis genero conuenerunt, atq; absentibus Romanis, quos ad concilium ex fœdere non aduocauerant, de bello aduersus eos suscipiendo egerunt. ut ait Dionysius. Liuius eius rei caussa dictatorem primum creatum scribit, quem triennio post creatum B
Dionysius tradit.

DE COS. AN. CCLIII.

CONSVLES suggerit in hunc annum Liuius & Zonaras, Ser. Sulpicium, & M. Tullium. Siculi fasti Camerinum, & Longum, Cuspiniani Camerinum, & Tullium. Dionysius Ser Sulpicium Camerinũ, & Manium Tullium Longum. M. Tullij Cos. meminit Cicero in Bruto, cum ait. Vt si me à M. Tullio esse dicerem, qui patricius anno X. post reges exactos cum Ser. Sulpicio Cos. fuit. De Manio prænomine in Prænominibus dictum est. Ser. Sulpicium P.F. Camerinum uocat Dionysius, ubi de legatis consularibus agit. Idem Manium Tullium in magistratu mortuum esse scribit, neque in eius locum quenquam, quia prope in fine annus erat, subrogatum. hoc anno nihil dignum memoria actum. Liuius.

DE COS. AN. CCLIIII. C

CONSVLES edit in sequentem annum idem cum Cassiodoro T. Æbutium, & P. Vetusium. Dionysius P. Veturium, & P. Æbutium ἰλααλβαν, mendose, pro P. Veturium, & T. Æbutium ἔλβαν. sic enim ubi de legatis consularibus agit, & in magisterio equitum Æbutij scriptum est. Idem T. Æbutium T.F. uocat. cuius cognomen Eluam esse Latini quoq; scriptores asserunt. P. Veturium eundem esse puto cum eo, quem Poplicola primum consule primum quæstorem cum M. Minucio factum scribit Plutarchus, ubi eum πόπλιον βετούριον nominat. ut omnino Publij prænomen magis probem quàm Caij, quod in deprauatis est Liuij libris. Qui Vetusium scribunt antiquam consuetudinem imitantur, qua S pro R ponebatur, ut cum Fusios, Valesios, Papisios, Auselios dicebant, qui Veturium, recentem usum. Hac de re Liuius in anno CCXCI. Veturij cognomẽ est GEMINVS, in fastis enim Siculis horum consulum cognomina sunt Elua, & Geminus. His consulibus Fidenæ obsessę, Crustomeria capta, Præneste ab Latinis ad Romanos desciuit. Liuius. D

DE COS. AN. CCLV.

LIVIVS consules subijcit Q. Clœlium cum T. Lartio. item Cassiodorus. Dionysius T. Lartium Flauum, Q. Clœlium Siculum. in fastis Cuspiniani huic anno hæc duo cognomina consulum respondent, Siculus, Rufus, quorum illud Clœlij est, hoc Lartij. sic enim pro Flauo Rufum etiam supra attulerunt, ut Siculi Flauum, & Siculum. T. Lartius est idem, qui ante consul, & dictator fuit. Dionysius. Hoc anno nihil actum exponit Liuius. cum tamen Fidenas à Lartio consule captas, & de Fidenatibus supplicium sumptum Dionysius scribat.

De

A

De dictatore, & magistro eq. primum creatis.

NVLLVM inuenio magistratum, de quo tam uariæ sint ueterum scriptorum, & tam discrepantes sententiæ, quàm de dictatore. Neq; enim aut quo anno, aut qua caussa, aut quis primus dictator factus sit, conuenit. Hanc autem annalium discordiam Liuius etiam mirans, quid de hac re constituat, ambigit. Dionysius asseuerantior est. Nos utriusq; sententiam exponemus. Liuius igitur, etsi quod sequatur certum nihil habet, tamen triennio ante dictatoris primum creandi mentionem ortam esse censet. Dionysius eam in hunc annum reijcit, quo anno T. Lartius II, & Q. Clœlius Siculus consulatum gesserunt. Liuium sequuntur Eusebius, & Eutropius. uterque enim eorum nono post reges exactos anno dictatorem creatum esse ait. Neq; uero de caussa etiam (ut dixi) conueniunt. Orosius enim Sabinorum bellum mouen- rium caussa, Liuius ad Sabinos Latini etiam belli metu accedente, cum triginta iam
B coniurasse populos concitante Octauo Mamilio satis constaret; Dionysius & Zonarus, cum plebs graui ære alieno demersa ad bellum Latinum nomina dare detrectaret, post longas consultationes nouum hunc magistratum, à quo nulla esset prouocatio, ad comprimendos sedandosq; eius tumultus senatum creasse ait. Atq; alij quidem (ut inquit Liuius, & Festus) M. Valerium M. F. Volusi N. qui nondum consul fuerat, creatum scribunt. alij uero, quos & Liuius, & Dionysius, sequuntur, T. Lartium consulem. senatusconsultum autem factum ait Dionysius, ut Lartius, & Clœlius consules, ceteriq; magistratus abdicarent, unusq; uir, quem senatus nominaret, populus scisceret, haud amplius quàm per sex mensium spatium sine prouocatione, & maiore, quàm consules, potestate, imperaret. Itaq; Clœlio consuli negocium datum dictatoris dicendi. Clœlium autem T. Lartium Flauium collegam suum dixisse. De iure autem dictatoris sic Festus lib. XIII. Optima lege cum dicebatur in magistro populi faciendo, qui uulgo dictator appellatur, quàm plenissimum posset ius
C esse significabatur. ut fuit M. Valerij M. F. Volusi nepotis, qui primus magister populi creatus est. postquam uero prouocatio ab eo magistratu ad populum data est, quæ antea non erat, desitum est dici, ut optima lege, utpote imminuto iure priorum magistratuum. Hæc ille. Patricij autem primi dictatores creati sunt. neq; enim nisi post centesimum & quinquagesimum fere annum hic magistratus plebi patuit. Vt autem è consularibus fierent, lege prouisum tradit Liuius. Dictatorem porro tradit Dionysius ab Albanis sumptum esse, qui post Numitoris, & Amulij mortem deficiente regia stirpe annuo magistratui regium imperium commendauerint. dictatoris autem uocem duplicem habere posse originem. Nam & quòd non à populo crearetur, sed ab uno diceretur, & quòd ipse edicendi summam potestatem haberet, uideri dictatorem uocatum. si quidem rerum iustarum, iniustarumq; iussa à Romanis edicta nominari. quæ autem à Dionysio scripta sunt, ea Varro de lingua Latina confirmat, cum ait. Dictator, quòd à consule diceretur, cuius dicto omnes au
D dientes essent, nominatus est. Vtrasq; etiam caussas exponit eleganter Plutarchus in Marcello. Magistrum autem equitum dictum esse à dictatore primo T. Lartio tradit Dionysius, atq; inde eam semper in repub. consuetudinem usq; ad suam ætatem mansisse, ut dictator sine magistro equitum magistratum non gereret. Quod tamen & bello Punico secundo, & postremo ab ipso etiam Cæsare neglectum esse comperio. Huius autem uocis ratio ea fuit, quam tradit Varro lib. quarto de lingua Latina, quòd summa potestas eius esset in equites, & accensos, perinde, atq; summa est in populum dictatoris, à quo is quoq; magister populi appellatus est. Magistrum autem equitum primum dictum fuisse Sp. Cassium, eum, qui ante consul fuerat, Dionysius, & Liuius produnt. Ac caussæ quidem dictatoris à principio creandi illæ fuerunt, quas diximus, Rei gerendæ, & Seditionis sedandæ. uerum progredientibus temporibus aliæ deinceps accessere, ut claui figendi, ludorum faciendorum, feriarum Latinarum, comitiorum habendorum, senatus legendi, & reipub. constituendæ, de quibus suo loco. Cum autem in dictaturis Capitolinis obseruarum sit,

ut

ut caussa etiam dictatoris dicti extaret, propterea id ipsum nobis etiam studiosissime A retinendum esse putauimus, ea custodita ratione scribendi, quam in tabulis Capitolinis usurpari animaduertimus. Hic dictator censu populi habito exercitum in Latinos eduxit, ac Latinorum urbibus per legatos ab armis deterritis, quosdam ex Mamiliano exercitu agrum Romanum populantes partim cæcidit, partim cepit, ac dissolutis Latinorum copijs annuas urbibus inducias dedit. Dionysius.

De Lustro VI.

OMNINO Liuius, cum ad sua tempora properaret, exiliter, atq; anguste res has à primis reip. temporibus uidetur tractasse, & consulto negligẽs fuisse. neq; enim cum aliarum multarum rerum meminit, quæ cognitu & utiles, & iucundæ essent, tum ne lustrorum quidem etiam, & censuum, quæ res ad tradendum Romani imperij incremẽtum maxime pertineret. Itaq; nisi eorum nobis uestigia certa Dionysius reliquisset, nullum omnino censum horum temporum haberemus. Scribit enim dictatorem B Lartium ex instituto Ser. Tullij populum censuisse, eoq; lustro centum quinquaginta millia, & septingenta capita esse censa. Eusebius item, qui triennio ante Lartium dictatorem prodit, eodem etiam anno factum esse censum ait. Dionysium autem census nomine lustrum etiam comprehendere, alio loco docui.

A Lartio Dictatore censa CL M. et DCC.

DE COS. AN. CCLVI.

LIVIUS, & Cassiodorus consules in hunc annum edunt A. Sempronium, & M. Minucium. fasti Cuspiniani eum Siculis Atratinum, & Augurinum. at Dionysius A. Sempronium Atratinum & M. Minucium Augurinum. quanquam Augurini cognominis non meminit nisi in secundo Minucij consulatu. Fuisse autem Atratinum Semproniorum, Augurinum Minuciorum cognomen satis infra apparebit. His consulibus ædes Saturno dedicata. Saturnalia dies festus institutus. Liuius, Dionysius.

Saturni ædes. Saturnalia.

DE COS. AN. CCLVII. C

A. Postumium, T. Virginium COS. deinceps factos esse inuenio apud Liuium, & Cassiodorum, & Dionysium. In fastis Siculis Album, & Cœlimontanum inuenio. Itaq; Dionysius ubi de legatis agit ad plebem missis, hunc uocat A. Postumium P. F. Album, & Plutarchus in Poplicola, Postumium Album. quanquam utrobiq; mendose est βαλβος. pro ὁ ἄλβος. Albus enim & Albinus Postumiorũ cognomina sunt. Itaq; filius huius in Capitolinis consulibus dicitur P. Postumius A. F. P. N. Albus Regillensis. TRICOSTUS est, ut ante dixi, Virginiæ gentis cognomen. Quod una cum Regillensi in fastis Cuspiniani huius anni consulibus respondet.

De A. Postumio Albo dictatore, & triumpho eius de Latinis.

HOC anno Latinis populis post annuas inducias, duce Mamilio Tusculano, quẽ Tarquinij excitauerant, mouentibus, in magna trepidatione ciuitatis opus dictatore D fuit. Itaq; ex consulibus alter A. Postumius, qui minor erat natu, à collega Virginio dictator dicitur. Postumius T. Æbutium, T. F. Eluam uirum consularem magistrum equitum dixit. Ita Dionysius. Nam Liuius etsi uariãtibus annalibus in utram partem inclinet in dubio est, tamen tertio ante anno P. Veturio, T. Æbutio consulibus dictatorem A. Postumium dictum tradit. Nos autem Dionysium sequimur, quia uero similius uidetur Postumium in consulatu, quàm ante consulatum dictatorem esse ex lege dictum. Magistrum equitum bello Latino ad lacum Regillum fuisse Cossum scribit Florus. idem sentire uidetur is, qui de uiris illustribus tradidit, cum Cossi stratagema illud exponit, de quo Liuius in anno CCXXVII. in quo ualde decipiuntur. Cæterum rem prospere gestam esse ad lacum Regillum à Postumio dictatore Latinis prœlio uictis, & triumphum nobilissimum actum esse scribit cum Liuio Dionysius. Eiusdem uictoriæ meminit etiam Florus, Valerius lib. I. & scriptor libri de uiris illustribus. Hãc pugnam pugnatam esse idibus Quinctilibus Dionysius lib. VI. Plutarchus

Pugnatum feliciter ad lacum Regillum.

tarchus

tarchus in Coriolano tradidere. triumphi autem uestigia sunt in Capitolinis triumphis. ex quibus apparet etiam hunc Regillensem esse dictum, credo quòd bene ad lacum Regillum pugnauerit. Hoc bello fœdus, & societas antiqua à Romanis, Latinis populis reddita. Dionysius.

DE COS. AN. CCLVIII.

Ap. Claudium, P. Seruilium COS. produnt in hunc annum Liuius, & Cassiodorus. fasti Cuspiniani, & Siculi Sabinum, & Priscum. at Dionysius Ap. Claudium Sabinum, P. Seruilium Priscum. Ap. Claudij cum Seruilio consulis anno ab urbe condita CCLIX. meminit Plin. lib. XXXV, cap. XXXI. sequitur enim Liuianam hoc loco, & Dionysianã summã. Hic est princeps gentis Claudiæ Actius Clausus primũ, post Ap. Claudius appellatus, qui ex Sabinorum urbe Regillo (unde Sabinus Regillensis dictus) Romam commigrauit anno ab urbe condita CCL, atq; in patricios adscriptus est. Liuius, Dionysius, Suetonius in Tiberio, auctores. Hic auus decemuiri Ap. Claudij fuit, qui quia in Capitolinis tabulis Ap. F. M. N. scribitur, propterea hũc ego cogor uel inuitus Marcum Claudium nominare. P. Seruilius P. F. à Dionysio dicitur, ubi de legatis consularibus agit ad plebem missis.

De triumpho P. Seruilij Prisci cos. de Volscis.

VOLSCIS hóc anno bellum illatum, quòd auxilia comparassent, quæ superiore bello Latinis mitterent. P. autẽ Seruilium cos. re bene cum Volscis gesta cum triumphum à senatu, Claudio collega intercedente, non impetrasset, cum lictoribus coronatis coronatum, & triumphali ueste ornatum, urbem plebe, cui carissimus erat, prosequente inijsse, atq; in Capitolio uota persoluisse scribit Dionysius. Quem triumphum nec Liuius, nec Capitolina fragmenta habent, credo quia inuito senatu, à quo tũm decernebantur triumphi, est actus. quanquã Liuius consulem cum maxima gloria sua uictorem exercitum reduxisse ait. *Noua triumphi species.*

DE COS. AN. CCLIX.

CONSVLES memorat in hunc annum Liuius, & Cassiodorus T. Vetusium, & A. Virginium. Dionysius A. Virginium Montanum, T. Veturium Geminum. fasti Cuspiniani Mõtanum, & Geminum. Siculi Cœlimontanum, & Geminum. Qui autem Montanus, idem etiam Cœlimontanus fuit. itaq; Dionysius ubi de legatis consularibus agit, de hoc inquit. αὖλος οὐεργίνιος αὔλου υἱὸς ϗ μοντανὸς mendose pro κοιλιμοντανός. sic enim alio loco Liuius. Hos consules Pędianus in Cornelianam A. Virginium Tricostum, L. Veturium Cicurinum appellat. ex quo intelligi potest utrunq; horum duo prænomina tulisse Tricostum Cœlimontanum, & Geminum Cicurinum. sic enim alio loco alij, ut apparebit. Hunc annum una cum Cicerone post reges exactos XVI esse Pædianus scribit.

De M. Valerio dictatore, & triumpho eius de Sabinis.

CVM Æqui, Volsci, & Sabini una omnes mouerent, ac plebs ad bellum nomina profiteri nollet, iamq; seditio anno priore nexorum caussa commota uehementius in dies gliscetet, uisum est patribus ad dictatorem confugere, cuius metu plebs sine dubio quietura esset. Itaq; Manius Valerius dictator dicitur. is Q. Seruilium sibi magistrum eq. cooptauit. Hæc Dionysius, ac fere etiam Liuius. Manium Valerium Volesi filium Liuius, Poplicolę fratrem Dionysius tradunt. Eundem septuaginta amplius annos natum Dionysius, non consularem dictatorem factum Liuius auctores sunt. *Dictator an consularis.* Q. etiã Seruilius P. Seruilij P. F. Prisci priore anno consulis frater à Dionysio proditur. Seditionis autem sedandæ, & rei gerendæ caussa factum notaui, quod apud Liuium Valerius ipse ita loquitur. Discordiæ intestinę, bellum externum fecere, ut hoc magistratu egeret respub. Et uero triumphus etiam ab eo actus rem ab eo gestã esse ostendit. Idem Liuius libro VII. claui figendi caussa hunc dictum esse uidetur significare

Clavus a dictatore fixus
care,cum ait in anno CDXXII. Itaque memoria ex annalibus repetita in secessionibus A
bus quondam plebis clauum ab dictatore fixum, alienatasque discordia mentes homi
num eo piaculo compotes sui fecisse, dictatorem claui figendi caussa creari placuit.
Quod enim scribit Liuius in secessionibus quondam plebis clauum à dictatore fixũ,
id quando factum sit,nisi hoc anno, diuinare non possum. Cum igitur & plebs domi
compescenda,& foris hostes repellendi essent, quarum rerum caussa dictator dictus
fuerat,M: Valerius conuocata concione plebem gratissima oratione repressit, polli
citus ubi primum confecto bello domum rediisset, sibi curæ fore, ut ad senatum de
nexis referretur.Eaque de caussa Maximus nũcupatus est,ut ait Cicero in Bruto. quan
quam Cicero hanc orationem ab eo habitam esse non in urbe ait, sed in castris in Sa
cro mõte,in quem plebs secesserat.Quod idem etiam tradit Valerius lib. VIII, cap.
IX. Verba Ciceronis sunt hæc. Videmus item paucis annis post reges exactos,cum
Prima plebis secessio in montem Sacrum.
plebs prope ripam Anienis ad tertium milliarium consedisset,eumque mõtem, qui Sa
cer appellatus est,occupauisset, M: Valerium dictatorem dicendo sedauisse discor- B
dias,eique ob eam rem amplissimos honores esse habitos, & eum primũ ob eam ipsam
caussam Maximum esse appellatum.Eadem fere Valerius. Quod autem ab illis scri-
bitur,ratione uacare uidetur.Etenim Dionysio,Liuioque testibus M: Valerius ante se
dictatura abdicauit,quàm plebs sacrum montem occuparet.Et quanquam ipse post
ad eam in montem legatus uenit à senatu cum aliis nouem cõsularibus missus, & uer
ba de concordia fecit, tamẽ nec dictator tum erat,nec eius potissimũ oratione plebs
in urbem rediisse,sed noto illo,ac peruulgato Agrippæ Menenii de uentre, & mem-
bris apologo traditur. Credo autem Ciceronem aut alios annales sequutum, aut la-
psum esse.Plutarchus item in Pompeio,& Zonaras Valerium à populo Maximum
appellatum scribunt,quia plebem senatui conciliauit.Quod autem ait Cicero Vale-
rio Maximo honores habitos esse,intelligendum est, significari eos,quos Pædianus
affert in Pisonianã,sic.Valerio Maximo(ut Antias tradidit) inter alios honores,do-
Domus Valerij publice aedificata fores habebat quae extra privatas aperiebant
mus quoque publice ædificata est in Palatio, cuius exitus, quo magis insignis esset, in C
publicum uersus declinaretur,hoc est extra priuatũ aperiretur. de quibus item Dio-
nysius. Sedata autem plebis (ut diximus) seditione Valerius tres conscripsit exerci-
tus,unum,quem T.Veturius consul in Æquos,alterum,quem A. Virginius collega
eius in Volscos, tertium, quem ipse in Sabinos perduxit. Post autem uictoria ubique
parta ipse solus de Sabinis,quos fuderat,fugaueratque & castris exuerat,triumphauit.
cuius triumphi approbantibus etiam Capitolinis fragmentis meminere Liuius, &
Dionysius.Post triumphum cum ad senatum de nexis retulisset, ut se facturum ante
plebi pollicitus fuerat, eaque relatio à patribus reiecta esset, indignationis plenus di-
ctatura abdicauit.Liuius,& Dionysius.

DE COS. AN. CCLX.

CONSVLES prodit in hunc annum Liuius,& Dionysius Sp.Cassium, & Postu-
mum Cominium. Eorundem meminit etiam Cicero pro Cornelio. Cuspiniani fasti D
Viscellinum edunt & Auruncum. Siculi Aruncum, & Vitellinum. Postumi Comi-
nii cos.meminit Valerius lib.IIII,cap.III.& Plutarchus in Coriolano.Eosdem unà
ante eiã consules fuisse,hoc uero anno k. Sept.citius & cõsuetudo erat,iniisse,auctor
C. Marcius Coriolanus
est Dionys.Hoc anno Corioli capti, unde C.Marcius Coriolani cognomen inuenit.

De Lustro VII.

Census CX m.
CENSVM ab his cos. actum, censa ciuium capita amplius CX millia esse tradit
Dionysius.Hoc esse Lustrum VII in sequenti lustro probabo.neque uero de hoc quic
quam aliud comperi.

De prima secessione plebis, & tribunis plebis primum creatis.

QVONIAM tribuni plebis aliquando sine magistratibus curulibus ullis summæ
rerum præfuerunt:propterea ortum eorum mihi hoc loco esse putaui ostendendum.
Triennio

A Triennio ante Claudio, Seruilioq; cos. seditio plebis ex nobilium fœneratorum impotentia, qui plebem ære alieno obstrictam in uinculis habebant, exarsit. sedata tamen est per Seruilium cos. cum edixisset, ne quis ciuem Romanũ uinctum, aut clausum teneret, quominus eis nominis edendi apud consules, qui tum in Volscos bellum parabant, potestas fieret. Anno uero insequẽti Veturio, Virginioq; cos. plebem iterum eadem de caussa militiam detrectantem M. Valerius dictator promissis mitigauit, & in hostes eduxit, ac cùm uictoria parta per senatum promissa præstare non posset, dictatura se abdicauit. post autem cum plebs per caussam renouati ab Æquis belli ex urbe educta esset, auctore Sicinio quodam à consulibus discessit, & trans Anienem amnem collem quendam occupauit, qui sacer est appellatus, neq; eo anno reuocari in urbem potuit. Consules inde per secessionem plebis fiunt Sp. Cassius II, Postumus Cominius II. Tum legatis decem à senatu ad plebẽ de pace missis, unius Agrippæ Menenij oratione commota redijt, hac lege, ut magistratum & ipsa sibi è
B suo corpore contra patriciorum potentiam, ac uim creare posset. Ii tribuni plebis dicti sunt. Hæc Dionysius fere, atq; etiã Liuius. à quibus in eo dissentit Cicero pro Cornelio, quòd anno XVI post reges exactos Veturio, Virginioq; cos. creatos eos scribit. Primũ autem comitijs curiatis creati duo sunt, deinde tres adiecti, ut essent quinque. ut Pædianus in Cornelianam ex Ciceronis, Attici, Tuditani, Liuij sententia tradit. nam Dionysius, & Plutarchus quinq; primum factos profitentur. Piso (ut ait Liuius) duos tantum in hunc annum, at uero in annum CCLXXXII Claudio, Quinctioq; cos. tribus adiectis, quinq; edit. Illud aũt non ambigitur, quin anno CCXCVI Horatio, & Minucio cos. quinq; additis decem effecti sint, qui numerus deinde in perpetuum stante rep. conseruatus est. Primos duos creatos Liuius C. Licinium, & L. Albinium uocat. Pedianus L. Sicinium L. F. Bellutũ, L. Iunium C. F. Paterculum. Dionysius C. Sicinium Bellutum, L. Iunium Brutum, Plutarchus in Poplicola Iuniũ Brutum, Sicinium Bellutum, Suidas in uoce Δήμαρχοι Sicinium, & Brutum. ex tribus
C reliquis unum Sicinium nominat Liuius, de reliquis parum ait cõuenire. Dionysius autem eos C. & P. Licinios, & C. Icilium Rugam uocat. Diem, quo primi tribuni inierunt, ante IIII idus Decembris nominat Dionysius, eumq; solennem fuisse usq; ad sua tempora ineundo tribunatui tradit. Quapropter Liuius etiam lib. XXXIX Næuium tribunum pl. eo die iniisse ait. Hac autem de tota re sic Cicero pro Cornelio perduellionis reo. Tanta igitur in illis uirtus fuit, ut anno XVI post reges exactos propter nimiam dominationem potentium leges sacratas ipsi sibi constituerent, duos tribunos crearent, montem illum trans Anienem, qui hodie mons Sacer nominatur, in quo armati consederant æternæ memoriæ caussa consecrarent. Hæc ille. Lex autem sacrata, cuius Cicero, Dionysius, & Liuius meminerunt, ea uidetur fuisse, quam in Sacro mõte plebs tulit: ut liceret plebi magistratum ex suo corpore creare, qui plebem ab iniuria prohiberet, ut nemini patricio hunc magistratum capere liceret, ut hic magistratus sacrosanctus esset, id est ne quis tribunum plebis aut uerbo aut manu uiola-
D ret, qui secus fecisset, ipsum impune posse occidi, ac sacrum esse uideri.

Tribuni plebis creati duo primo, dein de V. postremo X

Solennis dies Tribunatus ineundo

Sacer mons.

Lex sacrata.

Tribuni Sacrosancti.

DE COS. AN. CCLXI.

LIVIVS cos. in hunc annum nominat T. Geganium, P. Minucium. Dionysius T. Geganium Macerinum, P. Minucium, Siculi fasti, & Cuspiniani Macerinum, & Augurinum. Sunt autem hæc cognomina, illud Geganiorum, hoc Minuciorum. quod infra apertius patebit. Hoc anno domi, & foris quieta omnia fuerunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXII.

CONSVLES prodit hoc anno Liuius & Cassiodorus A. Sempronium, M. Minucium. Dionysius A. Sempronium Atratinum II, M. Minucium Augurinum II. fasti Cuspiniani cum Siculis Atratinum, & Augurinum. Hunc annum XIX nuncupat Dionysius, ex quo Poplicola cos. legem de prouocatione tulit. C. Marcius Coriolanus exilio à plebe multatur, quòd in summa annonæ caritate ne frumentum ex Sici-

Coriolanus damnatus

lia aduectum plebi diuideretur, summa ope contenderat. damnatus absens in Volscos abijt. Liuius. A

DE COS. AN. CCLXIII.

A. Sempronio, M. Minucio consulibus cōsules suggerit Dionysius Q. Sulpicium Camerinum, Sp. Lartium Flauum iterum. fasti Cuspin. Cornutum, & Flauum. Siculi Camerinum, & Flauum. est autem Cornutus Sulpiciorum cognomē, ut alio loco ex Capitolinis tabulis intelligitur. hos autem consulto transcendit Liuius. Non esse autem omittēdos ad Capitolinam rationem docet triumphus P. Valerij, qui in annum CCLXXIIX non caderet, si hos cōsules subtraheremus. His consulibus ludi magni uotiui uitio facti. Dionysius.

Coss. praetermissi a Liuio

DE COS. AN. CCLXIIII.

CONSVLES suggerit Dionysius C. Iulium Iulum, P. Pinarium Rufum. fasti Cuspiniani Iulum, & Mamercinum, Siculi Sulum, & Rufum. esse autem Mamercum cognomen etiam Pinariorum alio loco apparet. Hos etiam, ut priores, omittit Liuius, de quo idem possumus dicere, quod ipse libro IX de Pisone ait sic. Hos consules Piso Q. Fabio, & P. Decio suggerit, biennio exempto, quo Claudium, Volumniumq́, & Cornelium cum Marcio consules factos tradidimus. memoria'ne fugerit in annalibus digerendis, an consulto binos consules factos ratus transcenderit, incertum est. His cos. cum ludi magni uotiui ex somnio T. Latinij instauratitij fierent, Volsci astu Tulli Attij regis eorum à consulibus urbe Roma pulsi concitantur ad bellum, ac duce Coriolano in Romanos fines irrumpunt. Dionysius. B

Praetermissi a Liuio

Coriolanus dux contra Romanos.

DE COS. AN. CCLXV.

CONSVLEM Sp. Nautium cum Sex. Furio in hūc annum inuenio apud Liuium, & Dionysium, & Cassiodorum. in fastis Cuspiniani est RVTILVS, quod est Nautij cognomē. & Viscellinus, in Siculis Nautius, & Fusus. Medullinum uero, aut Fusum Furiorum cognomen fuisse, infra apparebit. His cōsulibus cum Coriolanus bellum patriae exercitu Volscorum assumpto faceret, ab eius oppugnatione materna pietate deterritus est. Liuius, Dionysius. C

DE COS. AN. CCLXVI.

CONSVLES hoc anno fuerunt auctore Liuio T. Sicinius, C. Aquillius, quos Cassiodorus, & Dionysius T. Siccium, & C. Aquillium uocant. Cognomina horum ex fastis Siculis, & Cuspiniani fuerunt Tuscus, & Sabinus.

De triumphis T. Sicinij, & C. Aquillij cos. de Volscis, & Hernicis.

SICINIO Volsci, Aquillio Hernici (nam ij quoq; in armis erant) prouincia euenit. eo anno Hernici deuicti: cum Volscis aequo Marte discessum est. haec Liuius. ex quibus intelligi potest, quàm festinanter libertatis recuperatae primordia ab eo tradita sint, cum ea praeterear, ex quibus uel maxima comparatur populo R. laus, & gloria, id est triumphos de subactis à se populis actos. Scribit enim Dionysius, re bene utrobiq; gesta, Sicinio, quia maiore periculo urbem liberauerat, ut laureatus triumpharet, Aquillio, quia leuius proelium fecerat, ut ouans urbē ingrederet, esse decretū. D

DE COS. AN. CCLXVII.

COS. edit Liuius in hunc annum Sp. Cassium, & Proculum Virginium. Dionysius Sp. Cassium tertium, Proculum Virginium. est enim legendum apud eum πρόκλος, non πλόκιος ex eodemmet alio loco. Diodorus Siculus lib. XI (quod ego ex manuscriptis eius libris cognoui) Sp. Cassium, Proculum Virginium Tricostum. fasti Siculi, & Cuspiniani Rutilum, & Viscellinum. Valerius etiam lib. VI, cap. III tres magnificos Sp. Cassii consulatus prodit.

De

A *De triumpho II. Sp. Cassij cos. III.*

HOC anno Æqui à Virginio cos.fusi,fugatiq;. Volsci,& Hernici à Cassio qui contra eos exercitum duxerat,ad amicitiam traducti. Ea de caussa Cassius gratia potius, quàm iure triumphum impetrauit. Elatus autem tribus consulatibus, & duobus triumphis,quod nemini adhuc contigerat,regnum affectauit,& legem de agro Hernicorum Latinis, & ciuibus Ro. diuidendo ad conciliandam sibi plebem primus Romæ promulgauit.Hæc Dionysius,& Valerius lib. VI,cap. III. Liuius nullius rei nisi legis agrariæ ab eo primum promulgatæ meminit,eumq; post damnatū, necatumq; ob affectati regni suspicionem scribit.

DE COS. AN. CCLXVIII.

Q. FABIVM inde,& Ser.Cornelium cos.profitētur Liuius, Cassiodorus,& Dionys.at Diodorus lib. XI Q.Fabium Vibulanum,Ser.Cornelium Cossum.fasti Siculi
B Fabium, & Maluginensem. Hunc Q. Fabium Cæsonis F. Vibulanum uocat etiam Dionysius in secundo consulatu huius. Id quod est etiam in Capitolini eius consulatus fragmentis.Ser.Cornelium patrem esse reor L.Cornelij Ser. F.L.N.Maluginēsis Cossi consulis an.CCXCIIII. Volsci,Æquiq; à Fabio cos.uicti. Liuius.

DE COS. AN. CCLXIX.

SVBSEQVVTI sunt consules auctore Liuio,& Cassiodoro L.Æmilius,& Cæso Fabius. Dionysio,L.Æmilius Mamerci filius,Cæso Fabius Cæsonis filius.Diodoro, Cæso Fabius,L.Æmilius Mamercus.Siculis fastis Fabius, & Mamercus. ex quo intelligo apud Dionysium esse per mendum in tertio huius consulatu L.Æmilius Marcus, pro Mamercus. Infra autem sæpius patebit Mamercinum Æmiliorum esse co-
C gnomen.Cesonem Q.Fabij Vibulani,qui consulatu abijt fratrem prodit Dionysius. idem etiam hunc annum ab urbe condita uocat CCLXX. Volsci,& Æqui rebellantes Æmilio duce superati. Liuius.

DE COS. AN. CCLXX.

M. FABIVM, L.Valerium cos.in hunc annum comparant Liuius, Cassiodorus, & Dionys.M.Fabium Vibulanum, L.Valerium Potitum Diodorus. fasti Cuspiniani Potitum.Ex his M.Fabius frater est K.Fabij,qui consulatu abijt, trium fratrum minimus.Dionysius,Liuius. L. Valerium patrem esse arbitror C. Valerij L.F.Vol.N. Potiti Volusi III consulis anno CCCXLIX. Veiens bellum initum, & Volsci rebellarunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXI.

D Q. FABIVM,C.Iulium consules subijcit cum Cassiodoro,Liuius. C.Iulium,& Q. Fabium K.F.II.Dionysius. Iulum,& Fabium fasti Siculi,& Cuspiniani. Vibulanum II lapis Capitolinus.C.Iulius post in decemuiratu C.F.L.N. dicitur in tabulis Capitolinis.siquidem cum legatus ad plebem mittitur, consularis appellatur anno CCCIIII.Liuius,& Pædianus in Cornelianam. IVLVM Iuliorum esse cognomen infra apparebit.Hoc anno ab Æquis arma sumpta, Veientes agrum Romanum populantes inierunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXII.

CONSVLES subsequuti sunt Cæso Fabius,& Sp.Furius,Liuio,Cassiodoro,Dionysio,Zonara,& Diodoro testibus. Dionysius Fabium iterum, Diodorus Furium Medullinum edit. ex lapide Capitolino apparet Furio huic cognomen fuisse FVSVM. Est enim in fastis Siculis Sabinus, & Fusus. hoc anno in Veientibus,& Æquis à consulibus Fabio,& Furio res gesta est. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXIII. A

M. FABIVM, Cn. Manlium consules in hunc annum edunt Liuius, Diodorus, & Cassiodorus. M. Fabium II, C. Manlium Dionysius. Fabium II, & Cincinnatum fasti Cuspiniani cum Siculis. Vibulanum II lapis Capitolinus. Hunc patrem esse suspicor A. Manlij Cn. F. P. N. decemuiri anno CCCII.

De Cn. Manlio cos. occiso, & triumpho à M. Fabio cos. abiecto de Etruscis.

M. Fabius Cos. triumphare noluit, ob funestam familiam. uictis Veientibus et Etruscis

PVGNATVM esse hoc anno acerrime cum Veientibus, ad quos undiq; ex Etruria auxilia cōuenerant, atq; in ea pugna cecidisse Q. Fabium fratrem consulis, & Cn. Manlium consulem, prætereaq; oblatum à senatu triumphum à M. Fabio consule ob funestam familiam abiectum esse Liuius, Dionysius, Orosius, Valerius auctores sunt. Addit Dionysius M. Fabium, quòd collega mortuus esset, & ipse uulnere in prœlio accepto uexaretur consulatu se duobus ante exitum anni mensibus abdicasse. B

DE COS. AN. CCLXXIIII.

CAESONEM Fabium memorant in hunc annum cum T. Virginio consulem Liuius, Cassiodorus, Diodorus, & Dionysius. Fabiū cum Rutilo fasti Siculi. Cæsonem fratrem consulis abdicantis tertium hoc anno consulem factum notat Dionysius. T. Virginium Rutilum anno CCXC in pestilentia mortuum Liuius. Hunc Tricostum Rutilum cognomina tulisse indicat lapis Capitolinus. Hoc anno K. Fabius cos. cum gente Fabiorum Veiens bellum sibi depoposcit.

K. Fabius Cos bellum sibi contra Veientes depoposcit.

DE COS. AN. CCLXXV.

L. AEMILIVM, C. Seruilium cos. in hunc annum comparant Liuius, Cassiodorus, & Dionys. quanquam apud Dionysium est mendose Sergius, pro Seruilio. Nam C cognomina STRVCTVS AHALA, quæ sunt in Capitolino fragmento, Seruiliorum sunt, non Sergiorum. Diodorus L. Æmilium Mamercum cum C. Cornelio Lentulo edit. fasti Siculi Æmilium cum Esquilino. fragmentum Capitolinum alterum tantum Structum Ahalam cum suffecto ei Esquilino. Quoniam autem L. Æmilio collegam addit Diodorus C. Cornelium Lentulum, suspicatus sum hunc eum esse, qui suffectus sit. Alij de tota re iudicabunt. Veiens bellum à familia Fabiorum hoc anno gestum.

DE COS. AN. CCLXXVI.

T. MENENIVM, C. Horatium cos. suggerit Liuius, Cassiod. Dionysius, Diodorus. hic Puluillum cognomen addit Horatio, Menenio Lanatum lapis Capitolinus. Itaq; in fastis Cuspiniani & Siculis est etiam Lanatus, & Puluillus. Horum consulum meminit Gellius lib. XVII, cap. XXI. sed non sine menda. C. Horatium M. Horatij, D qui primo anno consul fuit, T. Menenium Agrippæ Menenij Lanati, qui ijs temporibus consul fuit, filios esse placet Liuio, & Dionysio. Fabij CCCVI, qui biennio ante sibi cum Veientibus bellum depoposcerant, ad unum omnes ad Cremeram occisi. Liuius.

Fabij 306 ad Cremeram caesi

DE COS. AN. CCLXXVII.

A. VIRGINIVM, Sp. Seruilium subdit cōs. Liuius, Cassiodorus, & Dionys. A. Virginium Tricostum, C. Seruilium Structum Diodorus. in fastis Cuspiniani est cognomen Rutilus, quod est Virginij, in Capitolinis Structus, quod est Seruilij, in Siculis utrunq;. Hos consules solstitio æstiuo sextili mense iniisse notat Dionysius, Veientes à Seruilio occidione occisos. Liuius.

DE

A DE COS. AN. CCLXXVIII.

P. VALERIVM, C. Nautium cos. nuncupant in hunc annum Liuius, & Cassiodorus. P. Valerium Poplicolam, & C. Nautium Dionysius. P. Valerium Poplicolam, & C. Nautium Rufum Diodorus. Nautiū, & Poplicolam fasti Siculi, Poplicolā, & Rufum Cuspiniani. pro Rufo Rutilum habent Capitolini, ut Dionysius ante in Lartio. pro Rufo Flauum. Hi ambo consules descripti sunt ex secundo ipsorū consulatu Capitolino. P. aūt Valerius P. Poplicolæ filius fuit, auctore Dionysio in anno CCXCI.

De triumpho P. Valerij Poplicolæ cos. de Veient. & Sabinis.

HOC anno Veientibus Sabini arma coniunxerunt. Itaq; Liuius Veientes, Sabinosq; duas potentissimas, & maxime finitimas gētes uictas esse à P. Valerio cos. scribit, de triumpho nihil ascribit. cuius tamen uestigia sunt in tabulis Capitolinis, mentio etiam apud Dionysium.

B DE COS. AN. CCLXXIX.

LIVIVS, & Cassiodorus hoc anno consules nominant L. Furium, C. Manlium. Dionysius L. Furium, A. Manlium. fasti Siculi Manlium, & Furium, Diodorus L. Furium, Medullinum, M. Manlium Vulsonem. Cur ego A. Manlium ex sententia Dionysij scribam, caussa extabit in Decemuiratu huius Manlij anno CCCIII.

De Lustro VIII.

HIS consulibus censum actum, censa ciuium capita CIII millia, atq; amplius prodit Dionysius. Eutropius etiā post K. Fabiū, & T. Virginium cos. censum actum esse cum scribat, nullum alium significare, quàm hunc uidetur. Vt autem ex fragmentis Capitolinis apparet, hoc lustrum ab urbe condita VIII fuit. Ex quo intelligi potest, C si ter tantum ante hos consules à consulibus censum actum esse repperimus, eodem etiam tempore ab ijs lustrum conditum fuisse, & Ser. Tullium regem interea dum regnauit (regnauit autem annos XLIIII) quater censum, & lustrum ut scripsit Valerius, fecisse. Nam, ut ante diximus, omnis censuum ratio regnante Superbo penitus intermissa est. alioquin nisi quater à Seruio, ter à consulibus lustrum ante factum dicamus, ad hunc lustrorum numerum, qui est in Capitolino fragmento peruenire non poterimus.

De A. Manlio cos. ouante de Veientibus.

A. MANLIVS cos. in Veientes profectus coegit eos sine pugna ad deditionem descendere. Ea de causa pedestris ei à senatu triumphus decretus est, cum maior ijs, qui prœlio rem bene gererent decerneretur. Hæc Dionysius. Liuius autem Manlio Veientes obtigisse, nec bellatum esse, inducias in annos XL petentibus datas tradit. D At in Capitolinis fragmentis priori triumpho Poplicolæ subijciunt hæc uerba: AN. CCLXXIX. IDIB. MART. quibus perspicue hic triumphus Manlianus significat.

DE COS. AN. CCXXC.

DIONYSIVS in hunc annum consulem prodit L. Æmilium Mamercum III cū Vopisco Iulio. Liuius L. Æmilium, & Opitrem Virginium, sed in quibusdam annalibus ait se inuenisse pro Virginio Vopiscū Iulium. Eos annales sequutus est Diodorus, & auctores consulariū tabularum, quę in Capitolio sunt, in quarū fragmentis huius anni est IVLVS. quod cognomen est Iuliorū. Itaq; in fastis Siculis est Æmilius, & Iulius, in Cuspiniani Mamercus, & Vopiscus. Cassiodorus Liuiū sequutus est. Annus foris quietus, domi motum Cn. Genucius tribunus pl. lege agraria excitauit. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCI.

DEINCEPS consules nominant Liuius, Dionysius, & Cassiodorus L. Pinarium,

L. Furium. Diodorus L. Pinarium Mamercinum, P. Furium φίφουρα, mendose, ut puto. Horum consulum meminit Macrobius lib. primo Saturn. sic. Varro scripsit antiquissimam fuisse legem in columna aerea à L. Pinario P. Furio cos. cui mentio intercalaris ascribitur. FVSVM familiare hoc tempore Furiorũ cognomen restitui P. Furio. est enim in fastis Siculis Pinarius, & Fusus, & in Capitolinis fragmentum eius ‑SVS. Hoc anno lex à Volerone tribuno pl. promulgata est de plebeijs magistratibus comitijs tributis creandis. Liuius. A

DE COS. AN. CCXXCII.

LIVIUS edit consules in hunc annum Ap. Claudium Ap. F. T. Quinctium. Dionysius Ap. Claudium Ap. F. Sabinum, T. Quinctium Capitolinum. Diodorus Ap. Claudium, T. Quinctium Capitolinum, itemq; Cassiodorus. Quem alij Ap. Claudiũ Ap. F. uocant, nos Ap. Claudiũ M. F. nominamus, ob eam caussam, quã ante in consulatu patris diximus. Capitolino Barbatum addimus. quod ita uocari hũc in quincto consulatu à Zonara animaduertimus. Hoc anno lex Voleronis priore anno promulgata perlata est, non sine magnis reipublicae motibus. Claudius in Volscos, Quinctius in Aequos rem gessit, qui inter seditionem Romanã uastauerant agros. Liuius. B

DE COS. AN. CCXXCIII.

CONSVLES in hunc annum suggerunt Liuius & Cassiodorus T. Aemilium, L. Valerium. Diodorus L. Valerium Poplicolam, T. Aemilium Mamercũ. Dionysius L. Valerium II. Ti. Aemilium. Aemilium autem ait esse L. Aemilij ter consulis filium. Tiberius praenomen est familiare Aemilijs. Itaq; puto in hoc cos. per mendũ legi Titum pro Tiberio. fasti Siculi nihil, nisi nomina suggerunt, Aemilium, & Valeriũ, Cuspiniani Potitum, & Mamercum. Valerius cum Volscis, Aemilius cum Sabinis rem gessit. hostis se castris tenuit. Liuius. C

DE COS. AN. CCXXCIIII.

A. VIRGINIVM, T. Numicium cos. repperio in hunc annum factos apud Liuium, & Cassiodorum, & Diodorum. Iis addit cognomina Dionysius Montanum, & Priscum. fasti Siculi Coelimontanum, & Priscum, Cuspiniani Nomentanũ. Hunc filium A. Virginij consulis anno CCLIX esse suspicor. Consules Numicius Volscis, Virginius Aequis repressis, in Sabinos populantes exercitu ducto plus cladiũ, quàm intulerant, acceperunt. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCV.

T. QVINCTIVS, Q. Seruilius consules deinceps facti. Liuius. quos Dionysius uocat T. Quinctium Capitolinum II, Q. Seruilium Priscum. fasti Cuspiniani Capitolinum, & Priscum, Siculi, Coelimontanum, & Priscum, sed uitio, ut puto, Coelimontanum. Diodorus T. Quinctium, Q. Seruilium Structum. Cassiodorus T. Quinctium II. Q. Seruilium. quem Seruilium suspicor esse filium Q. Seruilij Prisci magistri eq. anno CCLIX. Sabini populantes à Seruilio effuse uastati. Liuius. D

De triumpho T. Quinctij Capitolini cos. de Antiatibus.

NOBILEM de Volscis, qui iam per trienniũ in armis erãt, à T. Quinctio cos. hoc anno uictoriã relatã, praesertim Antio oppido capto, Liuius pariter, ac Dionysius tradiderunt. Addit Dionysius redeunti Quinctio senatũ obuiam processisse, atq; ultro triumphũ obtulisse. Eiusdẽ triumphi notae quaedã uix apparẽt in fragmẽtis Capitolinis. cuius tamẽ ne uerbũ quidẽ fecit Liuius. in fragmẽtis aũt priori Manliano triumpho hae notae suggeruntur. A. CCXX‑‑. quae aperte ad hunc triumphum pertinent.

DE COS. AN. CCXXCVI.

CONSVLES in hunc annum comparat Liuius, & Cassiodorus T. Aemilium II, Q. Fabium. Dionysius Ti. Aemilium II, Q. Fabium. fasti Sicili Aemilium, & Vibulanum, Cuspiniani Mamercũ, & Vibulanũ. Diodorus Aemilium Mamercũ, Q. Fabiũ Vibulum

A Fabium Vibulanum. Hic est autem Q. Fabius is, qui anno CCLXXVI ex CCCVI Fabijs ad Cremeram interfectis puer superfuit auctore Liuio, & Dionysio, M. Fabij uiri consularis filius. Mirari autem quis poterit, quemadmodum cum annos X ante auctore Liuio prope puber esset, hoc anno consulatũ capere potuerit. Itaq; assentior potius Dionysio, qui scribit hunc unum ex Fabijs superfuisse ad res gerendas uirum idoneum, & manu promptum. Æqui à Q. Fabio (is enim eò cum exercitu uenerat) pacem petiere, irritamq; eam ipsi subita incursione in agrum Latinum fecere. Liuius.

Qua state fuerit Q. Fabius qui unus reliquus fuit ex caede CCC et VI.

DE COS. AN. CCXXCVII.

HIC annus consules habuit Q. Seruilium, Sp. Postumium, ut Liuius, & Cassiodorus tradunt. Priscum, & Albinum, ut fasti Cuspiniani. at, ut Dionysius, Sp. Postumium Albinum, Q. Seruilium Priscum II. ut Diodorus, Q. Seruilium, Sp. Postumiũ Albinum. In fragmento tamen Capitolino Sp. Postumius Albus Regillensis uocatur, non Albinus. Est autem filius A. Postumij dictatoris. Itaq; Liuius filium dictatoris Postumij ædem Castoris, & Pollucis à patre uotã bello Latino dedicasse duumuirum ad id creatum tradit. Hos consules cum insequentibus transcendunt fasti Siculi. Q. Seruilius in Æquos missus in Latino agro statiua habuit. intra castra quies necessaria morbo implicitum exercitum tenuit. Liuius.

B

Aedes Castoris et Pollucis dedicata.

DE COS. AN. CCXXCVII.

CONSVLES deinceps subijcit Liuius T. Quinctium, Q. Fabium. Cassiodorus T. Quinctium II, Q. Fabium II. Diodorus T. Quinctium Capitolinum, Q. Fabium. Dionysius. T. Quinctiũ Capitolinum III. Q. Fabium Vibulanum II. In Capitolino etiam fragmento est Q. FABIVS VIBVLAN... Æqui à Q. Fabio acie fusi fines Romanos cum inuasissent à T. Quinctio recepta præda cæsi sunt. Liuius.

De Lustro IX.

LVSTRVM his consulibus factum ita prodit Liuius. Census actus, & conditum à Quinctio lustrum. censa ciuium capita CXXIIII millia dicuntur præter orbos, orbasq;. Dionysius hoc prætermisit. Nonum autem hoc esse lustrum hunc intelligi potest, quòd & proximum superius VIII in Capitolinis tabulis, & proximũ insequens X esse à Liuio notatur.

Censa CXXIIII M.

DE COS. AN. CCXXCIX.

A. POSTVMIVM Album, Sp. Furium Fusum cos. in hunc annum inuenio apud Liuium, Cassiodorũ, & Dionysium. in fastis Siculis Regillanũ, & Fusum. apud Diodorum uero A. Postumium Regillensem, Sp. Furium Medullinũ. Recte autem, atq; ad harum familiarum rationẽ apte. In Capitolino enim fragmento est A. Postumius

D A. F. P. N. Albus Regillensis. Est autem hic A. Postumius A. Postumij dictatoris fi-

C lius. Sp. autem Furius, ut puto, auus est L. Furij L. F. Sp. N. Medullini, trib. mil. an. CCCXLVIII. Hic consul in acie contra Æquos fratrem amisit P. Furium, eum, ut opinor, qui cos. fuit anno CCLXXXI. Dionysius. apud quem est mendose πέμπτον pro τρίτον. Hoc primum anno T. Quinctius pro consule iussus est subsidio castris cũ exercitu sociali mitti, Postumius consul Romæ manere ad conscribendos eos, qui arma ferre possent. Magnæ utrinq; clades acceptæ. Liuius.

DE COS. AN. CCXC.

L. AEBVTIVM, P. Seruilium cos. in hunc annum subsequutos scribit Liuius, & Cassiod. Dionysius L. Æbutium, P. Seruilium Priscum. Diodorus L. Æbutium Eluam, P. Seruilium Structum. fasti Siculi Priscum, & Flauũ, Cuspiniani Eluam, & Priscũ, P. Seruiliũ Sp. F. P. N. Priscũ Capitolinus lapis. Hunc annũ uocat Orosius CCLX mẽdose pro CCXC. ex quo apparet supputationẽ Capitolinã ab eo hoc loco probari. Liuius K. Sextilibus, ut tum anni principiũ agebatur, cõsules ait inesse. Eodẽ anno

no fœdissima pestilentia ciuitatem Romanam uexatam, ambos consules Æbutium, Seruiliũq; mortuos Liuius, Dionysius, Orosius auctores sunt. ego uero Æbutij mortem tantum notaui, quia Seruilij obitum Capitolini fragmenti interuallum non capiebat. Æqui, Volsciq; prædonum magis, quàm hostium more fines Romanos nullo occurrente exercitu populati sunt. Liuius. A

DE COS. AN. CCXCI.

L. LVCRETIVM Tricipitinum, T. Veturium, siue Vetusium Geminũ edit consules in hunc annum Liuius, Cassiodorus, & Dionysius. at Diodorus L. Lucretium, T. Veturiũ Cicurinum. fasti Cuspin. Geminũ, & Tricipitinum; Siculi Tricipitinum, & Veturium; Capitolini L. Lucretium Tricipitinum. Hunc T. Veturium filium T. Veturij esse arbitror, qui cos. fuit anno CCLIX. Hi consules ante diem III Idus Sextilis inierunt. Lex Terentia de quinqueuiris imperio cõsulari scribendis promulgata ciuitatem turbauit. Liuius. B.

Terentia
Lex de quinqueuiris

De triumpho L. Lucretij cos. T. Veturio cos. ouante. de Volscis, & Aequis.

IAM ualida ciuitate L. Lucretio Æquos, T. Veturio Volscos prouinciam euenisse Dionysius, & Liuius consentiunt illi quidem, sed in uictoria tamen utriusque describenda paulum discrepant. Liuius enim utrunq; eorum cum utroq; hoste congressum de Æquis, & Volscis meritum rettulisse honorem scribit, triumphum illum, hunc, ut ouans urbem iniret. Dionysius uero uictorias separat, atq; Lucretio, quia cũ Æquis acerrime pugnarat, maiorem triumphum, Veturio, quia Volscos sine pugna fugarat, minorem à senatu decretum ait. Nos Dionysium sequuti sumus.

DE COS. AN. CCXCII.

P. VOLVMNIVM, Ser. Sulpicium cos. in hunc annum profitetur Liuius, & Cassiod. P. Volumnium, Ser. Sulpicium Camerinum Dionysius. P. Volumnium Amintinum, Ser. Sulpicium Diodorus. Gallum & Camerinum fasti Siculi, P. Volumnium Amintinum Gallum Capitolini. Eorundem consulum meminit Valerius libro primo cap. VI. Ser. Sulpicium Ser. Sulpicij consulis an. CCLIIII. filium esse opinor, patrem autem Q. Sulpicij Ser. F. Ser. N. Camerini Cornuti, tribuni militũ anno CCCLI. Lex Terentia item agitata. Cæso Quinctius ferox iuuenis, quo duce pulsi sæpe foro tribuni, plebs fugata erat, damnatus in exilium abijt. Liuius. C

Ceso in exilium

DE COS. AN. CCXCIII.

P. VALERIVM Poplicolam, C. Claudium Sabinum cos. nominant in hunc annum, Liuius, & Dionysius. P. Valerium Poplicolam, C. Claudiũ Regillanum Diodorus. Poplicolam, & Sabinum fasti Siculi, & Cuspiniani. P. Valeriũ P. F. Volusi N. Poplicolam lapis Capitolinus. P. Valerius Poplicolæ filius est, idem, qui ante etiam cõsul fuit. Quod ipsum si animaduertisset Liuius, haud ita hunc consulẽ loquentẽ fecisset. Ausurum se in tribunis, quod princeps familiæ suæ ausus in regibus esset. Item. Memorẽ se maiorũ suorũ, memorẽ cognominis, quod populi colendi, ueluti hæreditaria cura sibi à maioribus tradita esset. Etenim eũ de patre, ut de atauo loquentẽ inducit. C. Claudium Ap. F. patruum esse Ap. Claudij decemuiri Liuius, & Dionysius auctores sunt. nos uero qua de caussa & hunc M. F. appellemus, iam diximus. Ceterum P. Valerium cos. in pugna cõtra seruos, qui hoc anno duce Ap. Herdonio Sabino Capitoliũ occuparant, cecidisse, inq; eius locum L. Quinctiũ Cincinnatũ suffectum Liuius, Dionysius, Orosius, & ij, qui consules Capitolinos digesserunt, prodiderunt. Liuius item mense Decembri suffectum, Dionysius ex agro quem colebat, ad consulatũ à uiatore uocatum, alij id ei post in dictatura obtigisse scripserunt. Eodem prœlio Herdonius interfectus, Capitolium recuperatum est. D

Locus Liuij.

Bellum seruile duce Herdonio, qui caesus fuit.

DE

A DE COS. AN. CCXCIIII.

Q. FABIVM III, L. Cornelium Maluginensem cos. Liuius suggerit hoc anno, & Cassiodorus. Dionysius Q. Fabium Vibulanum III, L. Cornelium. Diodorus Q. Fabium Vibulanum, L. Cornelium κυρετῖνον, mendose, ut puto. Vibulanum, & Maluginensem fasti Siculi, & Cuspiniani. Q. Fabium Vibulanum III lapis Capitolinus. est etiam in fragmento Cornelij consulis Capitolino syllaba VS, quæ ad cognomen eius pertinet, quam ego sum interpretatus COSSVS. Quod fuit cognomen Corneliorum, ut etiam ante in Ser. Cornelio consule huius consulis, (ut puto) patre apparuit ex Diodoro. Hunc eundem auum esse opinor P. Cornelij M.F.L.N. Cossi Rutili trib. mil. anno CCCXLV. Eorundem consulũ meminit Dionysius in anno CCCX.

De Lustro X.

B CENSVS anno superiore actus est. lustum propter Capitolium captum, consulem occisum condi religiosum fuit. perfectum est autem hoc anno. id lustrum ab origine urbis decimum conditum. Fuerunt censa ciuium capita CXXXII. millia CCCCIX. Hæc Liuius. Eutropius etiam hoc anno censum actum significat, cum post censûs mentionem L. Quinctium dictatorem dictum esse ait. Huius lustri meminit Dionysius in anno CCCX explicando, conditumq; ab his consulibus scribit. Quæ cum ita sint, satis apparet ex Liuij etiam sententia nouem ante, quæ nos posuimus, lustra esse condita. quanquam eorum ipse non meminit.

Censa CXXXII M. et CCCIX.

De triumphis consulum Q. Fabij Vibulani III de Aequis. L. Cornelij Maluginensis Coss. de Volscis.

HOC anno Tusculum populo Ro. fœderatum improuiso ab Æquis captum, Antium Volscorũ à Romanis defecisse, Æquos, Volscosq; coniunctis copijs fines Hernicorum, qui socij populi Rom. erant, inuasisse nuntiatum est. Itaq; consulibus prouincias sortitis Fabio Æqui, Cornelio Volsci prouincia euenit. Fabius recuperato ab Æquis Tusculo eosdem illos una cum Voscis castra habentes ad Algidum fugat, & castris exuit. Cornelius ab altera parte Antium primum obsedit, post ui cepit. His de caussis triumphus utriq; decretus est. Ita Dionysius. Liuius autem Fabiũ Volscos ad Antium, de quo suspicio erat, ne deficeret, fudisse, & Tusculum ab Æquis captum recepisse ait. De Cornelio uero ita loquitur. Eodem anno descisse Antiates apud plerosq; auctores inuenio. L. Cornelium consulem bellum id gessisse, oppidumq; cepisse, certum affirmare, quia nulla apud ueteres scriptores eius rei mentio est, nõ ausim. Hæc illi. Ego uero Dionysium, quem hoc loco sequuti sunt etiam Capitolini triumphorum scriptores, sequutus sum. Liuius enim ad extremũ etiã consules triumphantes cum uictore exercitu redijsse scribit.

D DE COS. AN. CCXCV.

L. Minucium, C. Nautium suggerit cos. Liuius, & Cassiodorus. L. Minucium, C. Nautium iterum Dionysius. L. Minucium κυρετικιὸν, C. Nautium Rutilum Diodorus. C. Nautium Rutilum II lapis Capitolinus. L. Minucij cos. meminit etiã in Cincinnato is, qui scribit de uiris illustrib. Apud Diodorum nescio quid cognominis sit κυρετικιὸς, ego Augurinum familiare Minucijs cognomen attribui. puto enim esse uitiose apud Diodorum κυρετικιὸς, pro ὁ ἀγυειὸς. in fastis tamen Siculis est Nautius, & Atratinus. Tradunt etiam Dionysius, & Liuius, L. Quinctium hoc anno dictatorẽ, cum L. Minuciũ cõsulem obsidionis periculo exemisset, eundẽ, ut se magistratu abdicaret, coegisse. quod idem Valerius lib. II. cap. II. scribit sic. Age quanto spiritu putamus usum L. Quinctiũ Cincinnatũ dictatorẽ eo tẽpore, quo deuictis Æquicolis, & sub iugũ missis L. Minucium consulatũ deponere coegit, quòd castra eius hostes ijdem obsederãt &c. Hoc idẽ quia in Capitolinis cõsulibus notatũ fuisse ex inani interuallo

Consul, ut se magistratu abdicaret coactus a Dictat[illegible]

Dionysius in Antiquitates Romanas Liuio diligentior, paullo ante uberior

ria diligentior est Liuio, & quia cum fragmentis Capitolinis consentit, assentior. A quod etiam in prioribus proximis triumphis describendis feci. Adde etiam, quod Zonaras pacem ab his consulibus Sabinis datam scribit.

DE COS. AN. CCLII.

HIC annus consules habuit Postumum Cominium, & T. Lartium. Liuius, Dionysius, Zonaras, Cassiodorus. Horum consulum cognomina fuerunt, fastis Cuspiniani testib. Auruncus, & Rufus, Siculis uero Aruncus & Flauus. Valerius lib. IIII, cap. III. Postumi Cominij II consulis meminit, & Postumi Cominij Aurunci in epitoma. T. Lartius Flauus à Dionysio dicitur, frater Sp. Lartij de quo supra dictum est. His consulibus populi Latinorum in Ferentinum agrum auctore Mamilio Tarquinij regis genero conuenerunt, atque absentibus Romanis, quos ad concilium ex fœdere non aduocauerant, de bello aduersus eos suscipiendo egerunt. ut ait Dionysius. Liuius eius rei caussa dictatorem primum creatum scribit, quem triennio post creatum B Dionysius tradit.

DE COS. AN. CCLIII.

CONSVLES suggerit in hunc annum Liuius & Zonaras, Ser. Sulpicium, & M'. Tullium. Siculi fasti Camerinum, & Longum, Cuspiniani Camerinum, & Tullium. Dionysius Ser Sulpicium Camerinũ, & Manium Tullium Longum. M'. Tullij Cos. meminit Cicero in Bruto, cum ait. Vt si me à M'. Tullio esse dicerem, qui patricius anno X. post reges exactos cum Ser. Sulpicio Cos. fuit. De Manio prænomine in Prænominibus dictum est. Ser. Sulpicium P. F. Camerinum uocat Dionysius, ubi de legatis consularibus agit. Idem Manium Tullium in magistratu mortuum esse scribit, neque in eius locum quenquam, quia prope in fine annus erat, subrogatum. hoc anno nihil dignum memoria actum. Liuius.

DE COS. AN. CCLIIII. C

CONSVLES edit in sequentem annum idem cum Cassiodoro T. Æbutium, & P. Vetusium. Dionysius P. Veturium, & P. Æbutium ἰλαχάλβαν, mendose, pro P. Veturium, & T. Æbutium ἔλβαν. sic enim ubi de legatis consularibus agit, & in magisterio equitum Æbutij scriptum est. Idem T. Æbutium T. F. uocat. cuius cognomen Eluam esse Latini quoque scriptores asserunt. P. Veturium eundem esse puto cum eo, quem Poplicola primum consule primum quæstorem cum M. Minucio factum scribit Plutarchus, ubi eum πόπλιον οὐετούριον nominat. ut omnino Publij prænomen magis probem quàm Caij, quod in deprauatis est Liuij libris. Qui Vetusium scribunt antiquam consuetudinem imitantur, qua S pro R ponebatur, ut cum Fusios, Valesios, Papisios, Auselios dicebant, qui Veturium, recentem usum. Hac de re Liuius in anno CCXCI. Veturij cognomẽ est GEMINVS, in fastis enim Siculis horum consulum cognomina sunt Elua, & Geminus. His consulibus Fidenæ obsessę, Crustomeria capta, Præneste ab Latinis ad Romanos desciuit. Liuius. D

DE COS. AN. CCLV.

LIVIVS consules subijcit Q. Clœlium cum T. Lartio. item Cassiodorus. Dionysius T. Lartium Flauum, Q. Clœlium Siculum. in fastis Cuspiniani huic anno hæc duo cognomina consulum respondent, Siculus, Rufus, quorum illud Clœlij est, hoc Lartij. sic enim pro Flauo Rufum etiam supra attulerunt, ut Siculi Flauum, & Siculum. T. Lartius est idem, qui ante consul, & dictator fuit. Dionysius. Hoc anno nihil actum exponit Liuius. cum tamen Fidenas à Lartio consule captas, & de Fidenatibus supplicium sumptum Dionysius scribat.

De dictatore, & magistro eq. primum creatis.

NVLLVM inuenio magistratum, de quo tam uariæ sint ueterum scriptorum, &
tam discrepantes sententiæ, quàm de dictatore. Neq; enim aut quo anno, aut qua
caussa, aut quis primus dictator factus sit, conuenit. Hanc autem annalium discor-
diam Liuius etiam mirans, quid de hac re constituat, ambigit. Dionysius asseueran-
tior est. Nos utriusq; sententiam exponemus. Liuius igitur, etsi quod sequatur cer-
tum nihil habet, tamen triennio ante dictatoris primum creandi mentionem ortam
esse censet. Dionysius eam in hunc annum reijcit, quo anno T. Lartius II, & Q. Clœ
lius Siculus consulatum gesserunt. Liuium sequuntur Eusebius, & Eutropius. uter-
que enim eorum nono post reges exactos anno dictatorem creatum esse ait. Neq;
uero de caussa etiam (ut dixi) conueniunt. Orosius enim Sabinorum bellum mouen
tium caussa, Liuius ad Sabinos Latini etiam belli metu accedente, cum triginta iam
B coniurasse populos concitante Octauo Mamilio satis constaret; Dionysius & Zo-
narus, cum plebs graui ære alieno demersa ad bellum Latinum nomina dare detre-
ctaret, post longas consultationes nouum hunc magistratum, à quo nulla esset pro-
uocatio, ad comprimendos sedandosq; eius tumultus senatum creasse ait. Atq; alij
quidem (ut inquit Liuius, & Festus) M. Valerium M.F. Volusi N. qui nondum con
sul fuerat, creatum scribunt. alij uero, quos & Liuius, & Dionysius, sequuntur, T. Lar
tium consulem. senatusconsultum autem factum ait Dionysius, ut Lartius, & Clœ-
lius consules, ceteriq; magistratus abdicarent, unusq; uir, quem senatus nominaret,
populus sciscerent, haud amplius quàm per sex mensium spatium sine prouocatione,
& maiore, quàm consules, potestate, imperaret. Itaq; Clœlio consuli negocium da-
tum dictatoris dicendi. Clœlium autem T. Lartium Flauium collegam suum dixis-
se. De iure autem dictatoris sic Festus lib. XIII. Optima lege cum dicebatur in ma-
gistro populi faciendo, qui uulgo dictator appellatur, quàm plenissimum posset ius
C esse significabatur. ut fuit M. Valerij M.F. Volusi nepotis, qui primus magister po-
puli creatus est. postquam uero prouocatio ab eo magistratu ad populum data est,
quæ anteà non erat, desitum est dici, ut optima lege, utpote imminuto iure priorum
magistratuum. Hæc ille. Patricij autem primi dictatores creati sunt. neq; enim
nisi post centesimum & quinquagesimum fere annum hic magistratus plebi patuit.
Vt autem è consularibus fierent, lege prouisum tradit Liuius. Dictatorem porro
tradit Dionysius ab Albanis sumptum esse, qui post Numitoris, & Amulij mortem
deficiente regia stirpe annuo magistratui regium imperium commendauerint. di-
ctatoris autem uocem duplicem habere posse originem. Nam & quòd non à po-
pulo crearetur, sed ab uno diceretur, & quòd ipse edicendi summam potestatem ha-
beret, uideri dictatorem uocatum. si quidem rerum iustarum, iniustarumq; iussa à
Romanis edicta nominari. quæ autem à Dionysio scripta sunt, ea Varro de lingua
Latina confirmat, cum ait. Dictator, quòd à consule diceretur, cuius dicto omnes au
D dientes essent, nominatus est. Vtrasq; etiam caussas exponit eleganter Plutarchus
in Marcello. Magistrum autem equitum dictum esse à dictatore primo T. Lartio
tradit Dionysius, atq; inde eam semper in repub. consuetudinem usq; ad suam æta-
tem mansisse, ut dictator sine magistro equitum magistratum non gereret. Quod ta-
men & bello Punico secundo, & postremo ab ipso etiam Cæsare neglectum esse
comperio. Huius autem uocis ratio ea fuit, quam tradit Varro lib. quarto de lingua
Latina, quòd summa potestas eius esset in equites, & accensos, perinde, atq; summa
est in populum dictatoris, à quo is quoq; magister populi appellatus est. Magistrum
autem equitum primum dictum fuisse Sp. Cassium, eum, qui ante consul fuerat, Dio
nysius, & Liuius produnt. Ac caussæ quidem dictatoris à principio creandi illæ fue-
runt, quas diximus, Rei gerendæ, & Seditionis sedandæ. uerum progredientibus
temporibus aliæ deinceps accessere, ut claui figendi, ludorum faciendorum, fe-
riarum Latinarum, comitiorum habendorum, senatus legendi, & reipub. consti-
tuendæ, de quibus suo loco. Cum autem in dictaturis Capitolinis obseruatum sit,
ut

ut caussa etiam dictatoris dicti extaret, propterea id ipsum nobis etiam studiosissime retinendum esse putauimus, ea custodita ratione scribendi, quam in tabulis Capitolinis usurpari animaduertimus. Hic dictator censu populi habito exercitum in Latinos eduxit, ac Latinorum urbibus per legatos ab armis deterritis, quosdam ex Mamiliano exercitu agrum Romanum populantes partim cæcidit, partim cepit, ac dissolutis Latinorum copijs annuas urbibus inducias dedit. Dionysius. A

De Lustro VI.

OMNINO Liuius, cum ad sua tempora properaret, exiliter, atque anguste res has à primis reip. temporibus uidetur tractasse, & consulto negligês fuisse. neque enim cum aliarum multarum rerum meminit, quæ cognitu & utiles, & iucundæ essent, tum ne lustrorum quidem etiam, & censuum, quæ res ad tradendum Romani imperij incrementum maxime pertineret. Itaque nisi eorum nobis uestigia certa Dionysius reliquisset, nullum omnino censum horum temporum haberemus. Scribit enim dictatorem Lartium ex instituto Ser. Tullij populum censuisse, eoque lustro centum quinquaginta millia, & septingenta capita esse censa. Eusebius item, qui triennio ante Lartium dictatorem prodit, eodem etiam anno factum esse censum ait. Dionysium autem census nomine lustrum etiam comprehendere, alio loco docui. B

A Lartio Dictatore censa CL M. et DCC.

DE COS. AN. CCLVI.

LIVIVS, & Cassiodorus consules in hunc annum edunt A. Sempronium, & M. Minucium. fasti Cuspiniani cum Siculis Atratinum, & Augurinum. at Dionysius A. Sempronium Atratinum & M. Minucium Augurinum. quanquam Augurini cognominis non meminit nisi in secundo Minucij consulatu. Fuisse autem Atratinum Semproniorum, Augurinum Minuciorum cognomen satis infra apparebit. His consulibus ædes Saturno dedicata. Saturnalia dies festus institutus. Liuius, Dionysius.

Saturni ædes Saturnalia.

DE COS. AN. CCLVII. C

A. Postumium, T. Virginium COS. deinceps factos esse inuenio apud Liuium, & Cassiodorum, & Dionysium. In fastis Siculis Album, & Cœlimontanum inuenio. Itaque Dionysius ubi de legatis agit ad plebem missis, hunc uocat A. Postumium P.F. Album, & Plutarchus in Poplicola, Postumium Album. quanquam utrobique mendose est βάλβος. pro ἄλβος. Albus enim & Albinus Postumiorũ cognomina sunt. Itaque filius huius in Capitolinis consulibus dicitur P. Postumius A.F.P.N. Albus Regillensis. TRICOSTVS est, ut ante dixi, Virginiæ gentis cognomen. Quod una cum Regillensi in fastis Cuspiniani huius anni consulibus respondet.

De A. Postumio Albo dictatore, & triumpho eius de Latinis.

HOC anno Latinis populis post annuas inducias, duce Mamilio Tusculano, quẽ Tarquinij excitauerant, mouentibus, in magna trepidatione ciuitatis opus dictatore fuit. Itaque ex consulibus alter A. Postumius, qui minor erat natu, à collega Virginio dictator dicitur. Postumius T. Æbutium, T.F. Eluam uirum consularem magistrum equitum dixit. Ita Dionysius. Nam Liuius etsi uariantibus annalibus in utram partem inclinet in dubio est, tamen tertio ante anno P. Veturio, T. Æbutio consulibus dictatorem A. Postumium dictum tradit. Nos autem Dionysium sequimur, quia uero similius uidetur Postumium in consulatu, quàm ante consulatum dictatorem esse ex lege dictum. Magistrum equitum bello Latino ad lacum Regillum fuisse Cossum scribit Florus. idem sentire uidetur is, qui de uiris illustribus tradidit, cum Cossi stratagema illud exponit, de quo Liuius in anno CCXXVII. in quo ualde decipiuntur. Cæterum rem prospere gestam esse ad lacum Regillum à Postumio dictatore Latinis prœlio uictis, & triumphum nobilissimum actum esse scribit cum Liuio Dionysius. Eiusdem uictoriæ meminit etiam Florus, Valerius lib. I. & scriptor libri de uiris illustribus. Hãc pugnam pugnatam esse idibus Quinctilibus Dionysius lib. VI. Plutarchus D

Pugnatum feliciter ad lacum Regillum.

A tarchus in Coriolano tradidere. triumphi autem uestigia sunt in Capitolinis triumphis. ex quibus apparet etiam hunc Regillensem esse dictum, credo quòd bene ad lacum Regillum pugnauerit. Hoc bello fœdus, & societas antiqua à Romanis, Latinis populis reddita. Dionysius.

DE COS. AN. CCLVIII.

Ap. Claudium, P. Seruilium COS. produnt in hunc annum Liuius, & Cassiodorus. fasti Cuspiniani, & Siculi Sabinum, & Priscum. at Dionysius Ap. Claudium Sabinum, P. Seruilium Priscum. Ap. Claudij cum Seruilio consulis anno ab urbe condita CCLIX. meminit Plin. lib. XXXV, cap. XXXI. sequitur enim Liuianam hoc loco, & Dionysianã summã. Hic est princeps gentis Claudiæ Actius Clausus primũ, post Ap. Claudius appellatus, qui ex Sabinorum urbe Regillo (unde Sabinus Regillensis dictus) Romam commigrauit anno ab urbe condita CCL, atque in patricios adscriptus est. Liuius, Dionysius, Suetonius in Tiberio, auctores. Hic auus decemuiri Ap. Claudij fuit, qui quia in Capitolinis tabulis Ap. F. M. N. scribitur, propterea hîc ego cogor uel inuitus Marcum Claudium nominare. P. Seruilius P. F. à Dionysio dicitur, ubi de legatis consularibus agit ad plebem missis.

De triumpho P. Seruilij Prisci cos. de Volscis.

VOLSCIS hoc anno bellum illatum, quòd auxilia comparassent, quæ superiore bello Latinis mitterent. P. autẽ Seruilium cos. re bene cum Volscis gesta cum triumphum à senatu, Claudio collega intercedente, non impetrasset, cum lictoribus coronatis coronatum, & triumphali ueste ornatum, urbem plebe, cui carissimus erat, prosequente inijsse, atque in Capitolio uota persoluisse scribit Dionysius. Quem triumphum nec Liuius, nec Capitolina fragmenta habent, credo quia inuito senatu, à quo tum decernebantur triumphi, est actus. quanquã Liuius consulem cum maxima gloria sua uictorem exercitum reduxisse ait. Noua triumphi species.

DE COS. AN. CCLIX.

CONSVLES memorat in hunc annum Liuius, & Cassiodorus T. Vetusium, & A. Virginium. Dionysius A. Virginium Montanum, T. Veturium Geminum. fasti Cuspiniani Mõtanum, & Geminum. Siculi Cœlimontanum, & Geminum. Qui autem Montanus, idem etiam Cœlimontanus fuit. itaque Dionysius ubi de legatis consularibus agit, de hoc inquit. αὖλΘ· οὐεγγίνΘ· αὖλυ υἱὸς ὁ μοντανός. mendose pro κοιλιμοντανός. sic enim alio loco Liuius. Hos consules Pędianus in Cornelianam A. Virginium Tricostum, L. Veturium Cicurinum appellat. ex quo intelligi potest utrunque horum duo prænomina tulisse Tricostum Cœlimontanum, & Geminum Cicurinum. sic enim alio loco alij, ut apparebit. Hunc annum una cum Cicerone post reges exactos XVI esse Pædianus scribit.

De M. Valerio dictatore, & triumpho eius de Sabinis.

CVM Æqui, Volsci, & Sabini una omnes mouerent, ac plebs ad bellum nomina profiteri nollet, iamque seditio anno priore nexorum caussa commota uehementius in dies gliseeret, uisum est patribus ad dictatorem confugere, cuius metu plebs sine dubio quietura esset. Itaque Manius Valerius dictator dicitur. is Q. Seruilium sibi magistrum eq. cooptauit. Hæc Dionysius, ac fere etiam Liuius. Manium Valerium Volesi filium Liuius, Poplicolę fratrem Dionysius tradunt. Eundem septuaginta amplius annos natum Dionysius, non consularem dictatorem factum Liuius auctores sunt. Dictator an consularis. Q. etiã Seruilius P. Seruilij P. F. Prisci priore anno consulis frater à Dionysio proditur. Seditionis autem sedandæ, & rei gerendæ caussa factum notaui, quod apud Liuium Valerius ipse ita loquitur. Discordiæ intestinę, bellum externum fecere, ut hoc magistratu egeret respub. Et uero triumphus etiam ab eo actus rem ab eo gestã esse ostendit. Idem Liuius libro VII. claui figendi caussa hunc dictum esse uidetur significate

Clauus a dictatore fixus

care, cum ait in anno CDXXII. Itaque memoria ex annalibus repetita in secessionibus quondam plebis clauum ab dictatore fixum, alienatasque discordia mentes hominum eo piaculo compotes sui fecisse, dictatorem claui figendi caussa creari placuit. Quod enim scribit Liuius in secessionibus quondam plebis clauum à dictatore fixũ, id quando factum sit, nisi hoc anno, diuinare non possum. Cum igitur & plebs domi compescenda, & foris hostes repellendi essent, quarum rerum caussa dictator dictus fuerat, M. Valerius conuocata concione plebem gratissima oratione repressit, pollicitus ubi primum confecto bello domum rediisset, sibi curæ fore, ut ad senatum de nexis referretur. Eaque de caussa Maximus nũcupatus est, ut ait Cicero in Bruto. quanquam Cicero hanc orationem ab eo habitam esse non in urbe ait, sed in castris in Sacro mõte, in quem plebs secesserat. Quod idem etiam tradit Valerius lib. VIII, cap. IX. Verba Ciceronis sunt hæc. Videmus item paucis annis post reges exactos, cum plebs prope ripam Anienis ad tertium milliarium consedisset, eumque mõtem, qui Sacer appellatus est, occupauisset, M. Valerium dictatorem dicendo sedauisse discordias, eique ob eam rem amplissimos honores esse habitos, & eum primũ ob eam ipsam caussam Maximum esse appellatum. Eadem fere Valerius. Quod autem ab illis scribitur, ratione uacare uidetur. Etenim Dionysio, Liuioque testibus M. Valerius ante se dictatura abdicauit, quàm plebs sacrum montem occuparet. Et quanquam ipse post ad eam in montem legatus uenit à senatu cum aliis nouem cõsularibus missus, & uerba de concordia fecit, tamẽ nec dictator tum erat, nec eius potissimũ oratione plebs in urbem rediisse, sed noto illo, ac peruulgato Agrippæ Menenii de uentre, & membris apologo traditur. Credo autem Ciceronem aut alios annales sequutum, aut lapsum esse. Plutarchus item in Pompeio, & Zonaras Valerium à populo Maximum appellatum scribunt, quia plebem senatui conciliauit. Quod autem ait Cicero Valerio Maximo honores habitos esse, intelligendum est, significari eos, quos Pædianus affert in Pisonianã, sic. Valerio Maximo (ut Antias tradidit) inter alios honores, domus quoque publice ædificata est in Palatio, cuius exitus, quo magis insignis esset, in publicum uersus declinaretur, hoc est extra priuatũ aperiretur. de quibus item Dionysius. Sedata autem plebis (ut diximus) seditione Valerius tres conscripsit exercitus, unum, quem T. Veturius consul in Æquos, alterum, quem A. Virginius collega eius in Volscos, tertium, quem ipse in Sabinos perduxit. Post autem uictoria ubique parta ipse solus de Sabinis, quos fuderat, fugaueratque & castris exuerat, triumphauit. cuius triumphi approbantibus etiam Capitolinis fragmentis meminere Liuius, & Dionysius. Post triumphum cum ad senatum de nexis retulisset, ut se facturum ante plebi pollicitus fuerat, eaque relatio à patribus reiecta esset, indignationis plenus dictatura abdicauit. Liuius, & Dionysius.

Prima plebis secessio in montem Sacrum.

Domus Valerii publice ædificata, fores habebat quæ extra priuatũ aperiebantur.

A. B. C.

DE COS. AN. CCLX.

CONSVLES prodit in hunc annum Liuius, & Dionysius Sp. Cassium, & Postumum Cominium. Eorundem meminit etiam Cicero pro Cornelio. Cuspiniani fasti Viscellinum edunt & Auruncum. Siculi Aruncum, & Vitellinum. Postumi Cominii cos. meminit Valerius lib. IIII, cap. III. & Plutarchus in Coriolano. Eosdem unà ante etiã consules fuisse, hoc uero anno k. Sept. citius quàm cõsuetudo erat, iniisse, auctor est Dionys. Hoc anno Corioli capti, unde C. Marcius Coriolani cognomen inuenit. D

C. Marcius Coriolanus

De Lustro VII.

CENSVM ab his cos. actum, censa ciuium capita amplius CX millia esse tradit Dionysius. Hoc esse Lustrum VII in sequenti lustro probabo. neque uero de hoc quicquam aliud comperi.

Census CX m.

De prima secessione plebis, & tribunis plebis primum creatis.

QVONIAM tribuni plebis aliquando sine magistratibus curulibus ullis summæ rerum præfuerunt: propterea ortum eorum mihi hoc loco esse putaui ostendendum.

Triennio

A Triennio ante Claudio, Seruilioq; cos. seditio plebis ex nobilium fœneratorum impotentia, qui plebem ære alieno obstrictam in uinculis habebant, exarsit. sedata tamen est per Seruilium cos. cum edixisset, ne quis ciuem Romanũ uinctum, aut clausum teneret, quominus eis nominis edendi apud consules, qui tum in Volscos bellum parabant, potestas fieret. Anno uero insequẽti Veturio, Virginioq; cos. plebem iterum eadem de caussa militiam detrectantem M. Valerius dictator promissis mitigauit, & in hostes eduxit, ac cùm uictoria parta per senatum promissa præstare non posset, dictatura se abdicauit. post autem cum plebs per caussam renouati ab Æquis belli ex urbe educta esset, auctore Sicinio quodam à consulibus discessit, & trans Anienem amnem collem quendam occupauit, qui sacer est appellatus, neq; eo anno reuocari in urbem potuit. Consules inde per secessionem plebis fiunt Sp. Cassius II, Postumus Cominius II. Tum legatis decem à senatu ad plebẽ de pace missis, unius Agrippæ Menenij oratione commota redijt, hac lege, ut magistratum & ipsa sibi è B suo corpore contra patriciorum potentiam, ac uim creare posset. Ii tribuni plebis dicti sunt. Hæc Dionysius fere, atq; etiã Liuius. à quibus in eo dissentit Cicero pro Cornelio, quòd anno XVI post reges exactos Veturio, Virginioq; cos. creatos eos scribit. Primũ autem comitijs curiatis creati duo sunt, deinde tres adiecti, ut essent quinque. ut Pædianus in Cornelianam ex Ciceronis, Attici, Tuditani, Liuij sententia tradit. nam Dionysius, & Plutarchus quinq; primum factos profitentur. Piso (ut ait Liuius) duos tantum in hunc annum, at uero in annum CCLXXXII Claudio, Quinctioq; cos. tribus adiectis, quinq; edit. Illud aũt non ambigitur, quin anno CCXCVI Horatio, & Minucio cos. quinq; additis decem effecti sint, qui numerus deinde in perpetuum stante rep. conseruatus est. Primos duos creatos Liuius C. Licinium, & L. Albinium uocat. Pędianus L. Sicinium L. F. Bellutũ, L. Iunium C. F. Paterculum. Dionysius C. Sicinium Bellutum, L. Iunium Brutum, Plutarchus in Poplicola Iuniũ Brutum, Sicinium Bellutum, Suidas in uoce δήμαρχοι Sicinium, & Brutum. ex tribus C reliquis unum Sicinium nominat Liuius, de reliquis parum ait cõuenire. Dionysius autem eos C. & P. Licinios, & C. Icilium Rugam uocat. Diem, quo primi tribuni inierunt, ante IIII idus Decembris nominat Dionysius, eumq; solennem fuisse usq; ad sua tempora ineundo tribunatui tradit. Quapropter Liuius etiam lib. XXXIX Næuium tribunum pl. eo die inisse ait. Hac autem de tota re sic Cicero pro Cornelio perduellionis reo. Tanta igitur in illis uirtus fuit, ut anno XVI post reges exactos propter nimiam dominationem potentium leges sacratas ipsi sibi constituerent, duos tribunos crearent, montem illum trans Anienem, qui hodie mons Sacer nominatur, in quo armati consederant æternæ memoriæ caussa consecrarent. Hæc ille. Lex autem sacrata, cuius Cicero, Dionysius, & Liuius meminerunt, ea uidetur fuisse, quam in Sacro mõte plebs tulit: ut liceret plebi magistratum ex suo corpore creare, qui plebem ab iniuria prohiberet, ut nemini patricio hunc magistratum capere liceret, ut hic magistratus sacrosanctus esset, id est ne quis tribunum plebis aut uerbo aut manu uiolaD ret, qui secus fecisset, ipsum impune posse occidi, ac sacrum esse uideri.

Tribuni plebis creati duo primo, deinde V. postrea X

Solennis dies Tribunatui ineundo.

Sacer mons.

Lex sacrata.

Tribuni Sacrosancti.

DE COS. AN. CCLXI.

LIVIVS cos. in hunc annum nominat T. Geganium, P. Minucium. Dionysius T. Geganium Macerinum, P. Minucium, Siculi fasti, & Cuspiniani Macerinum, & Augurinum. Sunt autem hæc cognomina, illud Geganiorum, hoc Minuciorum. quod infra apertius patebit. Hoc anno domi, & foris quieta omnia fuerunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXII.

CONSVLES prodit hoc anno Liuius & Cassiodorus A. Sempronium, M. Minucium. Dionysius A. Sempronium Atratinum II, M. Minucium Augurinum II. fasti Cuspiniani cum Siculis Atratinum, & Augurinum. Hunc annum XIX nuncupat Dionysius, ex quo Poplicola cos. legem de prouocatione tulit. C. Marcius Coriolanus exilio à plebe multatur, quòd in summa annonæ caritate ne frumentum ex Sici-

Coriolanus damnatus

lia aduectum plebi diuideretur, summa ope contenderat. damnatus absens in Volscos abijt. Liuius. A

DE COS. AN. CCLXIII.

A. Sempronio, M. Minucio consulibus cõsules suggerit Dionysius Q. Sulpicium Camerinum, Sp. Lartium Flauum iterum. fasti Cuspin. Cornutum, & Flauum. Siculi Camerinum, & Flauum. est autem Cornutus Sulpiciorum cognomẽ, ut alio loco ex Capitolinis tabulis intelligitur. hos autem consulto transcendit Liuius. Non esse autem omittẽdos ad Capitolinam rationem docet triumphus P. Valerij, qui in annum CCLXXIIX non caderet, si hos cõsules subtraheremus. His consulibus ludi magni uotiui uitio facti. Dionysius.

Coss. praetermissi a Liuio

DE COS. AN. CCLXIIII.

CONSVLES suggerit Dionysius C. Iulium Iulum, P. Pinarium Rufum. fasti Cuspiniani Iulum, & Mamercinum, Siculi Sulum, & Rufum. esse autem Mamercum cognomen etiam Pinariorum alio loco apparet. Hos etiam, ut priores, omittit Liuius. de quo idem possumus dicere, quod ipse libro IX de Pisone ait sic. Hos consules Piso Q. Fabio, & P. Decio suggerit, biennio exempto, quo Claudium, Volumniumque, & Cornelium cum Marcio consules factos tradidimus. memoria'ne fugerit in annalibus digerendis, an consulto binos consules factos ratus transcenderit, incertum est. His cos. cum ludi magni uotiui ex somnio T. Latinij instauratitij fierent, Volsci astu Tulli Attij regis eorum à consulibus urbe Roma pulsi concitantur ad bellum, ac duce Coriolano in Romanos fines irrumpunt. Dionysius. B

Praetermissi a Liuio

Coriolanus dux contra Romanos.

DE COS. AN. CCLXV.

CONSVLEM Sp. Nautium cum Sex. Furio in hũc annum inuenio apud Liuium, & Dionysium, & Cassiodorum. in fastis Cuspiniani est RVTILVS, quod est Nautij cognomẽ. & Viscellinus, in Siculis Nautius, & Fusus. Medullinum uero, aut Fusum Furiorum cognomen fuisse, infra apparebit. His cõsulibus cum Coriolanus bellum patriae exercitu Volscorum assumpto faceret, ab eius oppugnatione materna pietate deterritus est. Liuius, Dionysius. C

DE COS. AN. CCLXVI.

CONSVLES hoc anno fuerunt auctore Liuio T. Sicinius, C. Aquillius, quos Cassiodorus, & Dionysius T. Siccium, & C. Aquillium uocant. Cognomina horum ex fastis Siculis, & Cuspiniani fuerunt Tuscus, & Sabinus.

De triumphis T. Sicinij, & C. Aquillij cos. de Volscis, & Hernicis.

SICINIO Volsci, Aquillio Hernici (nam ij quoque in armis erant) prouincia euenit. eo anno Hernici deuicti; cum Volscis aequo Marte discessum est. haec Liuius. ex quibus intelligi potest, quàm festinanter libertatis recuperatae primordia ab eo tradita sint, cum ea praeterear, ex quibus uel maxima comparatur populo R. laus, & gloria, id est triumphos de subactis à se populis actos. Scribit enim Dionysius, re bene utrobique gesta, Sicinio, quia maiore periculo urbem liberauerat, ut laureatus triumpharet, Aquillio, quia leuius proelium fecerat, ut ouans urbẽ ingrederet, esse decretũ. D

DE COS. AN. CCLXVII.

COS. edit Liuius in hunc annum Sp. Cassium, & Proculum Virginium. Dionysius Sp. Cassium tertium, Proculum Virginium. est enim legendum apud eum τρίτον, non πρῶτον ex eodemmet alio loco. Diodorus Siculus lib. XI (quod ego ex manuscriptis eius libris cognoui) Sp. Cassium, Proculum Virginium Tricostum. fasti Siculi, & Cuspiniani Rutilum, & Viscellinum. Valerius etiam lib. VI, cap. III tres magnificos Sp. Cassii consulatus prodit.

De

A

De triumpho II. Sp. Cassij cos. III.

HOC anno Æqui à Virginio cos. fusi, fugatiq́. Volsci, & Hernici à Cassio qui contra eos exercitum duxerat, ad amicitiam traducti. Ea de caussa Cassius gratia potius, quàm iure triumphum impetrauit. Elatus autem tribus consulatibus, & duobus triumphis, quod nemini adhuc contigerat, regnum affectauit, & legem de agro Hernicorum Latinis, & ciuibus Ro. diuidendo ad conciliandam sibi plebem primus Romæ promulgauit. Hæc Dionysius, & Valerius lib. VI, cap. III. Liuius nullius rei nisi legis agrariæ ab eo primum promulgatæ meminit, eumq́ post damnatũ, necatumq́ ob affectati regni suspicionem scribit.

Lex agraria prima. — Tres consulatus et duo triumphi nemini contigerunt, quod uni Cassius efferebat. Sp. Cassius necatus ob regni affectationem.

DE COS. AN. CCLXVIII.

Q. FABIVM inde, & Ser. Cornelium cos. profitētur Liuius, Cassiodorus, & Dionys. at Diodorus lib. XI Q. Fabium Vibulanum, Ser. Cornelium Cossum. fasti Siculi Fabium, & Maluginensem. Hunc Q. Fabium Cæsonis F. Vibulanum uocat etiam Dionysius in secundo consulatu huius. Id quod est etiam in Capitolini eius consulatus fragmentis. Ser. Cornelium patrem esse reor L. Cornelij Ser. F. L. N. Maluginēsis Cossi consulis an. CCXCIIII. Volsci, Æquiq́ à Fabio cos. uicti. Liuius.

B

DE COS. AN. CCLXIX.

SVBSEQVVTI sunt consules auctore Liuio, & Cassiodoro L. Æmilius, & Cæso Fabius. Dionysio, L. Æmilius Mamerci filius, Cæso Fabius Cæsonis filius. Diodoro, Cæso Fabius, L. Æmilius Mamercus. Siculis fastis Fabius, & Mamercus. ex quo intelligo apud Dionysium esse per mendum in tertio huius consulatu L. Æmilius Marcus, pro Mamercus. Infra autem sæpius patebit Mamercinum Æmiliorum esse cognomen. Cęsonem Q. Fabij Vibulani, qui consulatu abijt fratrem prodit Dionysius. idem etiam hunc annum ab urbe condita uocat CCLXX. Volsci, & Æqui rebellantes Æmilio duce superati. Liuius.

C

DE COS. AN. CCLXX.

M. FABIVM, L. Valerium cos. in hunc annum comparant Liuius, Cassiodorus, & Dionys. M. Fabium Vibulanum, L. Valerium Potitum Diodorus. fasti Cuspiniani Potitum. Ex his M. Fabius frater est K. Fabij, qui consulatu abijt, trium fratrum minimus. Dionysius, Liuius. L. Valerium patrem esse arbitror C. Valerij L. F. Vol. N. Potiti Volusi III consulis anno CCCXLIX. Veiens bellum initum, & Volsci rebellarunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXI.

D

Q. FABIVM, C. Iulium consules subijcit cum Cassiodoro, Liuius. C. Iulium, & Q. Fabium K. F. II. Dionysius. Iulum, & Fabium fasti Siculi, & Cuspiniani. Vibulanum II lapis Capitolinus. C. Iulius post in decemuiratu C. F. L. N. dicitur in tabulis Capitolinis. siquidem cum legatus ad plebem mittitur, consularis appellatur anno CCCIIII. Liuius, & Pædianus in Cornelianam. IVLVM Iuliorum esse cognomen infra apparebit. Hoc anno ab Æquis arma sumpta, Veientes agrum Romanum populantes inierunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXII.

CONSVLES subsequuti sunt Cæso Fabius, & Sp. Furius, Liuio, Cassiodoro, Dionysio, Zonara, & Diodoro testibus. Dionysius Fabium iterum, Diodorus Furium Medullinum edit. ex lapide Capitolino apparet Furio huic cognomen fuisse FVSVM. Est enim in fastis Siculis Sabinus, & Fusus. hoc anno in Veientibus, & Æquis à consulibus Fabio, & Furio res gesta est. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXIII. A

M. FABIVM, Cn. Manlium consules in hunc annum edunt Liuius, Diodorus, & Cassiodorus. M. Fabium II, C. Manlium Dionysius. Fabium II, & Cincinnatum fasti Cuspiniani cum Siculis. Vibulanum II lapis Capitolinus. Hunc patrem esse suspicor A. Manlij Cn. F. P. N. decemuiri anno CCCII.

De Cn. Manlio cos. occiso, & triumpho à M. Fabio cos. abiecto de Etruscis.

M. Fabius Cos. triumphare noluit, ob funestam familiam. ... tibus et ...

PVGNATVM esse hoc anno acerrime cum Veientibus, ad quos undiq; ex Etruria auxilia cõuenerant, atq; in ea pugna cecidisse Q. Fabium fratrem consulis, & Cn. Manlium consulem, prætereaq; oblatum à senatu triumphum à M. Fabio consule ob funestam familiam abiectum esse Liuius, Dionysius, Orosius, Valerius auctores sunt. Addit Dionysius M. Fabium, quòd collega mortuus esset, & ipse uulnere in prœlio B accepto uexaretur consulatu se duobus ante exitum anni mensibus abdicasse.

DE COS. AN. CCLXXIIII.

CAESONEM Fabium memorant in hunc annum cum T. Virginio consulem Liuius, Cassiodorus, Diodorus, & Dionysius. Fabiũ cum Rutilo fasti Siculi. Cæsonem fratrem consulis abdicantis tertium hoc anno consulem factum notat Dionysius. T. Virginium Rutilum anno CCXC in pestilentia mortuum Liuius. Hunc Tricostum Rutilum cognomina tulisse indicat lapis Capitolinus. Hoc anno K. Fabius cos. cum gente Fabiorum Veiens bellum sibi depoposcit.

Fabius Cos. bellum sibi contra Veientes depoposcit.

DE COS. AN. CCLXXV.

L. AEMILIVM, C. Seruilium cos. in hunc annum comparant Liuius, Cassiodorus, & Dionys. quanquam apud Dionysium est mendose Sergius, pro Seruilio. Nam C cognomina STRVCTVS AHALA, quæ sunt in Capitolino fragmento, Seruiliorum sunt, non Sergiorum. Diodorus L. Æmilium Mamercum cum C. Cornelio Lentulo edit. fasti Siculi Æmilium cum Esquilino. fragmentum Capitolinum alterum tantum Structum Ahalam cum suffecto ei Esquilino. Quoniam autem L. Æmilio collegam addit Diodorus C. Cornelium Lentulum, suspicatus sum hunc esse, qui suffectus sit. Alij de tota re iudicabunt. Veiens bellum à familia Fabiorum hoc anno gestum.

DE COS. AN. CCLXXVI.

T. MENENIVM, C. Horatium cos. suggerit Liuius, Cassiod. Dionysius, Diodorus. hic Puluillum cognomen addit Horatio, Menenio Lanatum lapis Capitolinus. Itaq; in fastis Cuspiniani & Siculis est etiam Lanatus, & Puluillus. Horum consulum meminit Gellius lib. XVII, cap. XXI. sed non sine menda. C. Horatium M. Horatij, D qui primo anno consul fuit, T. Menenium Agrippæ Menenij Lanati, qui ijs temporibus consul fuit, filios esse placet Liuio, & Dionysio. Fabij CCCVI, qui biennio ante sibi cum Veientibus bellum depoposcerant, ad unum omnes ad Cremerum occisi. Liuius.

Fabij 306 ad Cremeram caesi.

DE COS. AN. CCLXXVII.

A. VIRGINIVM, Sp. Seruilium subdit cos. Liuius, Cassiodorus, & Dionys. A. Virginium Tricostum, C. Seruilium Structum Diodorus. in fastis Cuspiniani est cognomen Rutilus, quod est Virginij, in Capitolinis Structus, quod est Seruilij, in Siculis utrunq;. Hos consules solstitio æstiuo sextili mense inisse notat Dionysius, Veientes à Seruilio occidione occisos. Liuius.

DE

A DE COS. AN. CCLXXVIII.

P. VALERIVM, C. Nautium cos. nuncupant in hunc annum Liuius, & Cassiodorus. P. Valerium Poplicolam, & C. Nautium Dionysius. P. Valerium Poplicolam, & C. Nautium Rufum Diodorus. Nautiũ, & Poplicolam fasti Siculi, Poplicolã, & Rufum Cuspiniani. pro Rufo Rutilum habent Capitolini, ut Dionysius ante in Lartio. pro Rufo Flauum. Hi ambo consules descripti sunt ex secundo ipsorũ consulatu Capitolino. P. aũt Valerius P. Poplicolæ filius fuit, auctore Dionysio in anno CCXCI.

De triumpho P. Valerij Poplicolæ cos. de Veient. & Sabinis.

HOC anno Veientibus Sabini arma coniunxerunt. Itaq; Liuius Veientes, Sabinosq; duas potentissimas, & maxime finitimas gẽtes uictas esse à P. Valerio cos. scribit, de triumpho nihil ascribit. cuius tamen uestigia sunt in tabulis Capitolinis, mentio B etiam apud Dionysium.

DE COS. AN. CCLXXIX.

LIVIVS, & Cassiodorus hoc anno consules nominant L. Furium, C. Manlium. Dionysius L. Furium, A. Manlium. fasti Siculi Manlium, & Furium, Diodorus L. Furium, Medullinum, M. Manlium Vulsonem. Cur ego A. Manlium ex sententia Dionysij scribam, caussa extabit in Decemuiratu huius Manlij anno CCCIII.

De Lustro VIII.

HIS consulibus censum actum, censa ciuium capita CIII millia, atq; amplius prodit Dionysius. Eutropius etiã post K. Fabiũ, & T. Virginium cos. censum actum esse cum scribat, nullum alium significare, quàm hunc uidetur. Vt autem ex fragmentis Capitolinis apparet, hoc lustrum ab urbe condita VIII fuit. Ex quo intelligi potest, C si ter tantum ante hos consules à consulibus censum actum esse repperimus, eodem etiam tempore ab ijs lustrum conditum fuisse, & Ser. Tullium regem interea dum regnauit (regnauit autem annos XLIIII) quater censum, & lustrum ut scripsit Valerius, fecisse. Nam, ut ante diximus, omnis censuum ratio regnante Superbo penitus intermissa est. alioquin nisi quater à Seruio, ter à consulibus lustrum ante factum dicamus, ad hunc lustrorum numerum, qui est in Capitolino fragmento peruenire non poterimus.

De A. Manlio cos. ouante de Veientibus.

A. MANLIVS cos. in Veientes profectus coegit eos sine pugna ad deditionem descendere. Ea de causa pedestris ei à senatu triumphus decretus est, cum maior ijs, qui prœlio rem bene gererent decerneretur. Hæc Dionysius. Liuius autem Manlio Veientes obtigisse, nec bellatum esse, inducias in annos XL petentibus datas tradit. D At in Capitolinis fragmentis priori triumpho Poplicolæ subijciunt hæc uerba: AN. CCLXXIX. IDIB. MART. quibus perspicue hic triumphus Manlianus significat.

DE COS. AN. CCXXC.

DIONYSIVS in hunc annum consulem prodit L. Æmilium Mamercum III cũ Vopisco Iulio. Liuius L. Æmilium, & Opitrem Virginium, sed in quibusdam annalibus ait se inuenisse pro Virginio Vopiscũ Iulium. Eos annales sequutus est Diodorus, & auctores consulariũ tabularum, quę in Capitolio sunt, in quarũ fragmentis huius anni est IVLVS. quod cognomen est Iuliorũ. Itaq; in fastis Siculis est Æmilius, & Iulius, in Cuspiniani Mamercus, & Vopiscus. Cassiodorus Liuiũ sequutus est. Annus foris quietus, domi motum Cn. Genucius tribunus pl. lege agraria excitauit. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCI.

DEINCEPS consules nominant Liuius, Dionysius, & Cassiodorus L. Pinarium,

 L. Fu-

L.Furium.Diodorus L.Pinarium Mamercinum,P.Furium φίφορα,mendoſe,ut pu- A
to. Horum conſulum meminit Macrobius lib.primò Saturn.ſic. Varro ſcripſit anti-
quiſſimam fuiſſe legem in columna ærea à L. Pinario P.Furio cos.cui mentio inter-
kalaris aſcribitur.FVSVM familiare hoc tempore Furiorū cognomen reſtitui P.Fu-
rio. eſt enim in faſtis Siculis Pinarius, & Fuſus, & in Capitolinis fragmentum eius
-SVS.Hoc anno lex à Volerone tribuno pl. promulgata eſt de plebeijs magiſtrati-
bus comitijs tributis creandis.Liuius.

DE COS. AN. CCXXCII.

LIVIVS edit conſules in hunc annum Ap.Claudium Ap. F.T.Quinctium. Dio-
nyſius Ap.Claudium Ap. F. Sabinum, T. Quinctium Capitolinum. Diodorus Ap.
Claudium,T.Quinctium Capitolinum,itemq; Caſſiodorus.Quem alij Ap. Claudiū
Ap.F.uocant,nos Ap.Claudiū M.F.nominamus,ob eam cauſſam,quā ante in conſu
latu patris diximus.Capitolino Barbatum addimus. quod ita uocari hūc in quincto B
conſulatu à Zonara animaduertimus.Hoc anno lex Voleronis priore anno promul
gata perlata eſt, non ſine magnis reipublicæ motibus. Claudius in Volſcos, Quin-
ctius in Æquos rem geſſit,qui inter ſeditionem Romanā uaſtauerant agros. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCIII.

CONSVLES in hunc annum ſuggerunt Liuius & Caſſiodorus T. Æmilium, L.
Valerium.Diodorus L. Valerium Poplicolam, T. Æmilium Mamercū. Dionyſius
L.Valerium II. Ti. Æmilium.Æmilium autem ait eſſe L. Æmilij ter conſulis filium.
Tiberius prænomen eſt familiare Æmilijs. Itaq; puto in hoc cos. per mendū legi Ti-
tum pro Tiberio.faſti Siculi nihil,niſi nomina ſuggerunt,Æmilium, & Valeriū,Cu-
ſpiniani Potitum, & Mamercum. Valerius cum Volſcis,Æmilius cum Sabinis rem
geſſit.hoſtis ſe caſtris tenuit.Liuius. C

DE COS. AN. CCXXCIIII.

A. VIRGINIVM, T. Numicium cos. repperio in hunc annum factos apud Li-
uium, & Caſſiodorum,& Diodorum. Iis addit cognomina Dionyſius Montanum,
& Priſcum.faſti Siculi Cœlimontanum, & Priſcum, Cuſpiniani Nomentanū. Hunc
filium A.Virginij conſulis anno CCLIX eſſe ſuſpicor.Conſules Numicius Volſcis,
Virginius Æquis repreſſis,in Sabinos populantes exercitu ducto plus cladiū,quàm
intulerant,acceperunt. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCV.

T. QVINCTIVS, Q. Seruilius conſules deinceps facti.Liuius. quos Dionyſ.uo
cat T.Quinctium Capitolinum II,Q.Seruilium Priſcum. faſti Cuſpiniani Capitoli-
num,& Priſcum,Siculi,Cœlimontanum,& Priſcum,ſed uitio, ut puto,Cœlimonta-
num.Diodorus T. Quinctium,Q.Seruilium Structum.Caſſiodorus T. Quinctium
II. Q. Seruilium. quem Seruilium ſuſpicor eſſe filium Q. Seruilij Priſci magiſtri eq. D
anno CCLIX.Sabini populantes à Seruilio effuſe uaſtati.Liuius.

De triumpho T.Quinctij Capitolini cos.de Antiatibus.

NOBILEM de Volſcis,qui iam per trienniū in armis erāt, à T. Quinctio cos. hoc
anno uictoriā relatā,præſertim Antio oppido capto,Liuius pariter,ac Dionyſius tra
diderunt.Addit Dionyſius redeunti Quinctio ſenatū obuiam proceſſiſſe, atq; ultro
triumphū obtuliſſe.Eiuſdē triumphi notæ quædā uix apparēt in fragmētis Capitoli-
nis.cuius tamē ne uerbū quidē fecit Liuius. in fragmēnis aūt priori Manliano trium-
pho hæ notæ ſuggeruntur.A.CCXX--.quæ aperte ad hunc triumphum pertinent.

DE COS. AN. CCXXCVI.

CONSVLES in hunc annum comparat Liuius, & Caſſiodorus T. Æmilium II,
Q.Fabium.Dionyſius Ti.Æmilium II,Q.Fabium.faſti Sicili Æmilium, & Vibula-
num,Cuſpiniani Mamercū,& Vibulanū. Diodorus.Æmilium Mamercū,Q.Fabiū
Vibulum

A Fabium Vibulanum. Hic est autem Q. Fabius is, qui anno CCLXXVI ex CCCVI Fabijs ad Cremeram interfectis puer superfuit auctore Liuio, & Dionysio, M. Fabij uiri consularis filius. Mirari autem quis poterit, quemadmodum cum annos X ante auctore Liuio prope puber esset, hoc anno consulatū capere potuerit. Itaq; assentior potius Dionysio, qui scribit hunc unum ex Fabijs superfuisse ad res gerendas uirum idoneum, & manu promptum. Æqui à Q. Fabio (is enim eò cum exercitu uenerat) pacem petiere, irritamq; eam ipsi subita incursione in agrum Latinum fecere. Liuius. Qua etate fuerit Q. Fabius, qui unus reliquus fuit ex cædē CCC et VI.

DE COS. AN. CCXXCVII.

HIC annus consules habuit Q. Seruilium, Sp. Postumium, ut Liuius, & Cassiodorus tradunt. Priscum, & Albinum, ut fasti Cuspiniani. at, ut Dionysius, Sp. Postumium Albinum, Q. Seruilium Priscum II. ut Diodorus, Q. Seruilium, Sp. Postumiū Albinum. In fragmento tamen Capitolino Sp. Postumius Albus Regillensis uoca-
B tur, non Albinus. Est autem filius A. Postumij dictatoris. Itaq; Liuius filium dictatoris Postumij ædem Castoris, & Pollucis à patre uotā bello Latino dedicasse duumuirum ad id creatum tradit. Hos consules cum insequentibus transcendunt fasti Siculi. Q. Seruilius in Æquos missus in Latino agro statiua habuit. intra castra quies necessaria morbo implicitum exercitum tenuit. Liuius. Ædes Castoris et Pollucis dedicata.

DE COS. AN. CCXXCVII.

CONSVLES deinceps subijcit Liuius T. Quinctium, Q. Fabium. Cassiodorus T. Quinctium II, Q. Fabium II. Diodorus T. Quinctium Capitolinum, Q. Fabium. Dionysius. T. Quinctiū Capitolinum III. Q. Fabium Vibulanum II. In Capitolino etiam fragmento est Q. FABIVS VIBVLAN— Æqui à Q. Fabio acie fusi fines Romanos cum inuasissent à T. Quinctio recepta præda cæsi sunt. Liuius.

De Lustro IX.

C LVSTRVM his consulibus factum ita prodit Liuius. Census actus, & conditum à Quinctio lustrum. censa ciuium capita CXXIIII millia dicuntur præter orbos, orbasq;. Dionysius hoc prætermisit. Nonum autem hoc esse lustrum hunc intelligi potest, quòd & proximum superius VIII in Capitolinis tabulis, & proximū insequens X esse à Liuio notatur. Censa CXXIIII M.

DE COS. AN. CCXXCIX.

A. POSTVMIVM Album, Sp. Furium Fusum cos. in hunc annum inuenio apud Liuium, Cassiodorū, & Dionysium. in fastis Siculis Regillanū, & Fusum. apud Diodorum uero A. Postumium Regillensem, Sp. Furium Medullinū. Rectè autem, atq; ad harum familiarum rationē aptè. In Capitolino enim fragmento est A. Postumius
D A. F. P. N. Albus Regillensis. Est autem hic A. Postumius A. Postumij dictatoris fi-
C lius. Sp. autem Furius, ut puto, auus est L. Furij L. F. Sp. N. Medullini, trib. mil. an. CCCXLVIII. Hic consul in acie contra Æquos fratrem amisit P. Furium, eum, ut opinor, qui cos. fuit anno CCLXXXI. Dionysius. apud quem est mendose φίριος pro φούριος. Hoc primum anno T. Quinctius pro consule iussus est subsidio castris cū exercitu sociali mitti, Postumius consul Romæ manere ad conscribendos cos, qui arma ferre possent. Magnæ utrinq; clades acceptæ. Liuius.

DE COS. AN. CCXC.

L. AEBVTIVM, P. Seruilium cos. in hunc annum subsequutos scribit Liuius, & Cassiod. Dionysius L. Æbutium, P. Seruilium Priscum. Diodorus L. Æbutium Eluam, P. Seruilium Structum. fasti Siculi Priscum, & Flauū, Cuspiniani Eluam, & Priscū, P. Seruiliū Sp. F. P. N. Priscū Capitolinus lapis. Hunc annū non uocat Orosius CCLX mēdosè pro CCXC. ex quo apparet supputationē Capitolinā ab eo hoc loco probari. Liuius K. Sextilibus, ut tum anni principiū agebatur, cōsules ait inesse. Eodē anno

no fœdissima pestilentia ciuitatem Romanam uexatam, ambos consules Æbutium, Seruiliũq; mortuos Liuius, Dionysius, Orosius auctores sunt. ego uero Æbutij mortem tantum notaui, quia Seruilij obitum Capitolini fragmenti interuallum non căpiebat. Æqui, Volsciq; prædonum magis, quàm hostium more fines Romanos nullo occurrente exercitu populati sunt. Liuius. A

DE COS. AN. CCXCI.

L. LVCRETIVM Tricipitinum, T. Veturium, siue Vetusium Geminũ edit consules in hunc annum Liuius, Cassiodorus, & Dionysius. at Diodorus L. Lucretium, T. Veturiũ Cicurinum. fasti Cuspin. Geminũ, & Tricipitinum; Siculi Tricipitinum, & Veturium; Capitolini L. Lucretium Tricipitinum. Hunc T. Veturium filium T. Veturij esse arbitror, qui cos. fuit anno CCLIX. Hi consules ante diem III Idus Sextilis inierunt. Lex Terentia de quinqueuiris imperio cõsulari scribendis promulgata ciuitatem turbauit. Liuius. B.

Terentia
Lex de quinqueuiris

De triumpho L. Lucretij cos. T. Veturio cos. ouante. de Volscis, & Aequis.

IAM ualida ciuitate L. Lucretio Æquos, T. Veturio Volscos prouinciam euenisse Dionysius, & Liuius consentiunt illi quidem, sed in uictoria tamen utriusque describenda paulum discrepant. Liuius enim utrunq; eorum cum utroq; hoste congressum de Æquis, & Volscis meritum rettulisse honorem scribit, triumphum illum, hunc, ut ouans urbem iniret. Dionysius uero uictorias separat, atq; Lucretio, quia cũ Æquis acerrime pugnarat, maiorem triumphum, Veturio, quia Volscos sine pugna fugarat, minorem à senatu decretum ait. Nos Dionysium sequuti sumus.

DE COS. AN. CCXCII.

P. VOLVMNIVM, Ser. Sulpicium cos. in hunc annum profitetur Liuius, & Cassiod. P. Volumnium, Ser. Sulpicium Camerinum Dionysius. P. Volumnium Amintinum, Ser. Sulpicium Diodorus. Gallum & Camerinum fasti Siculi, P. Volumnium Amintinum Gallum Capitolini. Eorundem consulum meminit Valerius libro primo cap. VI. Ser. Sulpicium Ser. Sulpicij consulis an. CCLIIII. filium esse opinor, patrem autem Q. Sulpicij Ser. F. Ser. N. Camerini Cornuti, tribuni militũ anno CCCLI. Lex Terentia item agitata. Cæso Quinctius ferox iuuenis, quo duce pulsi sæpe foro tribuni, plebs fugata erat, damnatus in exilium abijt. Liuius. C

Caeso in exilium

DE COS. AN. CCXCIII.

P. VALERIVM Poplicolam, C. Claudium Sabinum cos. nominant in hunc annum, Liuius, & Dionysius. P. Valerium Poplicolam, C. Claudiũ Regillanum Diodorus. Poplicolam, & Sabinum fasti Siculi, & Cuspiniani. P. Valeriũ P. F. Volusi N. Poplicolam lapis Capitolinus. P. Valerius Poplicolæ filius est, idem, qui ante etiam cõsul fuit. Quod ipsum si animaduertisset Liuius, haud ita hunc consulẽ loquentẽ fecisset. Ausurum se in tribunis, quod princeps familiæ suæ ausus in regibus esset. Item. Memorẽ se maiorũ suorũ, memorẽ cognominis, quod populi colendi, ueluti hæreditaria cura sibi à maioribus tradita esset. Etenim eũ de patre, ut de atauo loquentẽ inducit. C. Claudium Ap. F. patruum esse Ap. Claudij decemuiri Liuius, & Dionysius auctores sunt. nos uero qua de caussa & hunc M. F. appellemus, iam diximus. Ceterum P. Valerium cos. in pugna cõtra seruos, qui hoc anno duce Ap. Herdonio Sabino Capitoliũ occuparant, cecidisse, inq; eius locum L. Quinctiũ Cincinnatũ suffectum Liuius, Dionysius, Orosius, & ij, qui consules Capitolinos digesserunt, prodiderunt. Liuius item mense Decembri suffectum, Dionysius ex agro quem colebat, ad consulatũ à uiatore uocatum, alij id ei post in dictatura obtigisse scripserunt. Eodem prœlio Herdonius interfectus, Capitolium recuperatum est. D

Locus Liuij

Bellum seru[orum] duce Herdonio qui caesus fuit.

DE

A DE COS. AN. CCXCIIII.

Q. FABIVM III, L. Cornelium Maluginensem cos. Liuius suggerit hoc anno, & Cassiodorus. Dionysius Q. Fabium Vibulanum III, L. Cornelium. Diodorus Q. Fabium Vibulanum, L. Cornelium κορτῖνορ, mendose, ut puto. Vibulanum, & Maluginensem fasti Siculi, & Cuspiniani. Q. Fabium Vibulanum III lapis Capitolinus. est etiam in fragmento Cornelij consulis Capitolino syllaba VS, quæ ad cognomen eius pertinet, quam ego sum interpretatus COSSVS. Quod fuit cognomen Corneliorum, ut etiam ante in Ser. Cornelio consule huius consulis, (ut puto) patre apparuit ex Diodoro. Hunc eundem auum esse opinor P. Cornelij M. F. L. N. Cossi Rutili trib. mil. anno CCCXLV. Eorundem consulũ meminit Dionysius in anno CCCX.

De Lustro X.

B CENSVS anno superiore actus est. lustrum propter Capitolium captum, consulem occisum condi religiosum fuit. perfectum est autem hoc anno. id lustrum ab origine urbis decimum conditum. Fuerunt censa ciuium capita CXXXII. millia CCCCIX. Hæc Liuius. Eutropius etiam hoc anno censum actum significat, cum post censu mentionem L. Quinctium dictatorem dictum esse ait. Huius lustri meminit Dionysius in anno CCCX explicando, conditumq; ab his consulibus scribit. Quæ cum ita sint, satis apparet ex Liuij etiam sententia nouem ante, quæ nos posuimus, lustra esse condita. quanquam eorum ipse non meminit.

De triumphis consulum Q. Fabij Vibulani III de Aequis. L. Cornelij Maluginensis Cossi de Volscis.

HOC anno Tusculum populo Ro. fœderatum improuiso ab Æquis captum, Antium Volscorũ à Romanis defecisse, Æquos, Volscosq; coniunctis copijs fines Hernicorum, qui socij populi Rom. erant, inuasisse nuntiatum est. Itaq; consulibus prouincias sortitis Fabio Æqui, Cornelio Volsci prouincia euenit. Fabius recuperato ab Æquis Tusculo eosdem illos una cum Voscis castra habentes ad Algidum fugat, & castris exuit. Cornelius ab altera parte Antium primum obsedit, post ui cepit. His de caussis triumphus utriq; decretus est. Ita Dionysius. Liuius autem Fabiũ Volscos ad Antium, de quo suspicio erat, ne deficeret, fudisse, & Tusculum ab Æquis captum recepisse ait. De Cornelio uero ita loquitur. Eodem anno descisse Antiates apud plerosq; auctores inuenio. L. Cornelium consulem bellum id gessisse, oppidumq; cepisse, certum affirmare, quia nulla apud ueteres scriptores eius rei mentio est, nõ ausim. Hæc illi. Ego uero Dionysium, quem hoc loco sequuti sunt etiam Capitolini triumphorum scriptores, sequutus sum. Liuius enim ad extremũ etiã consules triumphantes cum uictore exercitu redijsse scribit.

D DE COS. AN. CCXCV.

L. Minucium, C. Nautium suggerit cos. Liuius, & Cassiodorus. L. Minucium, C. Nautium iterum Dionysius. L. Minucium καρτιωνόν, C. Nautium Rutilum Diodorus. C. Nautium Rutilum II lapis Capitolinus. L. Minucij cos. meminit etiã in Cincinnato is, qui scribit de uiris illustrib. Apud Diodorum nescio quid cognominis sit καρτιωνός, ego Augurinum familiare Minucijs cognomen attribui. puto enim esse uitiose apud Diodorum καρτιωνός, pro ὁ ἀγυρῖνος. in fastis tamen Siculis est Nautius, & Atratinus. Tradunt etiam Dionysius, & Liuius, L. Quinctium hoc anno dictatorẽ, cum L. Minuciũ cõsulem obsidionis periculo exemisset, eundẽ, ut se magistratu abdicaret, coegisse. quod idem Valerius lib. II. cap. II. scribit sic. Age quanto spiritu putamus usum L. Quinctiũ Cincinnatũ dictatorẽ eo tẽpore, quo deuictis Æquicolis, & sub iugũ missis L. Minucium consulatũ deponere coegit, quòd castra eius hostes ijdem obsederãt &c. Hoc idẽ quia in Capitolinis cõsulibus notatũ fuisse ex inani interuallo

teruallo quodam suspicatus sum, ne mihi quidem omittendum duxi. quin etiam Q. Fabium Vibulanum IIII in Minucij locum suffectũ ex Liuio, qui id subsignificat, notaui. cum ait: Minucio Q. Fabius successor in Algidum missus. Nautius cõsul cum Sabinis egregie ad Eretum pugnauit. Idem. A

De L. Quinctio Cincinnato dictatore, & triumpho eius de Aequis.

Cincinatus a re rustica ad dictaturam uocatus,

Ciceronis lapsus

AEQVI hoc anno fracto fœdere, quod priore anno cum populo Rom. icerãt duce Clœlio Graccho mouerunt. aduersus eos L. Minucius consul missus cum in Algido monte conclusus esset, intellectum est rem, & tempus dictatore egere. quare dictator à C. Nautio cos. dictus L. Quinctius Cincinnatus. is magistrum equitum sibi L. Tarquitium cooptauit. hæc Liuius, Dionysius, & lapis Capitolinus. Hoc anno ex agro extractum esse L. Quinctium ad dictaturam scribunt ijdem, præterea Orosius, Eutropius, Valerius lib. IIII. cap. IIII. Plin. lib. XVIII. cap. III. Cicero de finib. II. Is, qui scribit de uiris illustribus. Hoc idem ei ante etiam in consulatu obtigisse notat Dionysius, præterea nemo. Cicero in Catone hoc quoque honore affectum in secũda dictatura significat, tum cum magister eq. eius Ahala Sp. Mæliũ interfecit. in quo, ut puto, memoriæ uitio labitur. Dictatorem aũt L. Quinctium circumseȷ tũ in Algido monte L. Minucium consulem ab Æquis liberasse, Clœlium Gracchum ducem Æquorum in deditionem accepisse, Æquos ipsos subactos sub iugum misisse, deq; illis triumphasse. cumq; in menses sex dictaturam cepisset, post XVI dies his rebus gestis dictatura abdicasse, Liuius, Dionysius, lapis Capitolinus, Zonaras & is, qui de uiris illustribus scribit, sunt auctores. B

DE COS. AN. CCXCVI.

CONSVLES in hunc annum nominãt Liuius, & Cassiodorus Q. Minucium, M. Horatium Puluillum. Diodorus L. Posthumium, M Horatium. Dionysius C. Horatium, Q. Minucium. fasti Siculi Puluillum, & Augurinum, Capitolini C. Horatiũ Puluillum. collega eius intercidit puto autem legendum apud Liuium, C. Horatiũ. nam anno CCCI C. Horatium Puluillum augurem mortuum scribit. Tribuni pl. hoc anno primum X creati. Minucius in Sabinis nõ inuenit hostem. Horatius cum Æquis in Algido bene pugnauit. Liuius. C

DE COS. AN. CCXCVII.

IN hunc annum consules inuenio M. Valerium cum Sp. Virginio apud Liuium, Cassiodorum, & Dionysium. at apud Diodorum lib. XII. M. Valerium Lactucam, Sp. Virginium Tricostum. in fastis Cuspiniani, Maximum, & Cœlimontanum. in Siculis Maximum, & Virginium, Capitolinis, M. Valerium Maximum. Lactucinum cognomen esse Valeriorum docet Plinius. Horum etiam consulum meminit Censorinus de ludis sæcularibus. Idem M. Valerius biennio ante dicitur à Liuio M'. F. Volusi N. quod etiam scriptum est in hoc Capitolino consulatu. His consulibus domi forisq; ocium fuit. Liuius. D

DE COS. AN. CCXCVIII.

DEINCEPS consulatum ineunt C. Veturius, T. Romilius. Liuius, Cassiodorus, Dionysius. C. Veturium Cicurinum, T. Romilium Vaticanum edit Diodorus. Geminum, & Vaticanum, fasti Cuspiniani, Rocum, & Veturium, Siculi; T. Romilium T. F. T. N. Rocum, Vaticanum Capitolini. Eiusdem Romulij meminit etiam Plinius lib. VII. cap. XXVIII. De Veturio dicam in decemuiratu eius anno CCCII. In Algido cum Æquis à consulibus prospere pugnatum est. Liuius.

DE COS. AN. CCXCIX.

CONSVLEM in hunc annum nominant Sp. Tarpeium Liuius, Cassiodorus, Dionysius, Diodorus, Pædianus in Cornel. De collega eius non satis constat. Liuius eum

uocat

A uocat A. Æterniū, itemq; Plin.lib. VII.cap. XXVII.Dionysius αὖλον τερμίνιον. Gellius lib.II.cap.XI A.Thermum, Diodorus αὖλον ἀστέριον φοντῖνον, Cassiodorus & Solinus in manuscriptis libris cap. VI. A. Aterium. Ego Cassiodorum sequutus sum. est enim Ateria gens notior, quàm cæteræ, quas alij produnt. Ei cognomen alij Fontinalem adijciunt. De Tarpeij cognomine nihil certi est. in Capitolino etiam fragmento est Sp. Tarpeius M.F.M.N. MONTANCA.. id est Montanus. Capitolinus. Etenim Capitolini cognomen est etiam in fastis Siculis, & Cuspiniani. Hoc anno abiecta lege Terentia, quæ per multos annos iactata erat legati tres in Græciam ad eorū leges cognoscendas missi. ab externis bellis quietus annus fuit. Liuius.

Lex Terentia abiecta, Legati in Graeciam missi ad leges eorum cognoscendas.

DE COS. AN. CCC.

LIVIVS, itemq; Cassiodorus consules memorant in hunc annum Sex. Quinctilium, & P. Curiatium, Dionysius Sex. Quinctilium & P. Horatium, Diodorus Sex. B Quinctilium Tergeminum. Sex. Quinctilium Sex.F.P.N. lapis Capitolinus. Est autem Tergeminus tam Horatiorum, quàm Curatiorum cognomen. Horatium tamē probaui magis. Hoc anno pestilentia laboratum est. inter ceteros mortuus est consul Sex. Quinctilius, & qui in eius locum suffectus fuerat, Sp. Furius. Ita Dionysius. De morte Quinctilij meminit etiā Liuius. sed de Sp. Furio aut suffecto, aut mortuo, ne uerbum quidem. Cuius annales sequutos esse eos opinor, qui Capitolinas tabulas exararunt. Ab hoste otium fuit.

DE COS. AN. CCCI.

C. MENENIVM, P. Sestium cos. in hunc annum suggerunt Liuius, Cassiodorus, L. Menenium, P. Sestium. Dionysius. fasti Cuspiniani Lanatum, & Vaticanum. Diodorus T. Menenium, P. Sestium Capitolinum. Festus lib. XIIII P. Sestium Capitolinum, T. Menenium Lanatum. P. Sestium Q.F. Vibi N. Capitolinum lapis Capitoli- C nus. Hunc T. Menenij filium esse reor consulis anno CCLXXVI, fratrem L. Menenij, qui consul erit anno CCCXIII. Consulum, qui per hos annos fuerūt, nomina interuersa sunt in fastis Siculis, ita: Capitolinus. Varus Sestius. Quinctilius. Lanatus. Capitolinus. cum sit ita legendum. Capitolinus. Fontinalis. Quinctilius Varus. Tergeminus. Sestius Capitolin. Lanatus.

DE COS. AN. CCCII.

abd. ut decemuiri consulares fierent.

CONSVLES in hunc annum designatos fuisse Ap. Claudium, & T. Genuciū, uerum decemuirum creandorum caussa abdicasse Liuius cum Dionysio & Capitolini scriptores, quantum ex tabularum fragmento intelligi potest, prodiderūt. Decemuiratum aūt in remp. intulit lex Terentia, quam C. Terentius Arsa tribunus pl. de quinqueuiris creandis, qui leges consulari imperio scriberent, promulgauit. Querebatur D enim plebs, nimiū esse consulis imperium, idq; imminui, & moderatius fieri postulabat. Quæ lex cum sex annos à tribunis frustra iactata tandem pro concessa sibi duplicandorum tribunorū potestate penitus refrixisset, tamen Romilio, Veturioq; consulibus in plebem militiam detrectantem impotentius se gerentibus acrius etiā, quàm ante relata est. Igitur incertis quid agerent patribus, placuit ea sententia, cuius princeps T. Romilius fuisse dicitur, ut legū latores crearentur, qui iura patribus, plebiq; scriberent, quæq; ab ijs essent decreta, ea plebem, & patres tenerent. Plebe aūt assentiente mittuntur legati tres in Græciā, qui Atheniensium, & aliarū Græciæ ciuitatum instituta, mores & iura noscant, eaq; Romā deferant, Sp. Postumius Albus, A. Manlius, Ser. Sulpicius Camerinus. Missi aūt Tarpeio, Aterioq; cos. tertio anno, quo Menenius, & Sestius consulatū gerebant cum legibus reuertuntur. Cum aūt instarēt tribuni, ut tandem legum scribendarū initium fieret, iamq; in hunc annū designati consules essent Ap. Claudius, & T. Genucius, tum in Ap. Claudij sententiā senatus consultū factū est, ut reliquis abrogatis magistratibus decemuiri crearentur cū imperio

g consu-

cōsulari,ac regio sine prouocatione, qui ex patrijs moribus,& peregrinis legibus optimas seligentes,& reip.maxime utiles, iura populi Rom.constituerēt,quæq; ij scripsissent, si senatus, populusq; R.probasset,ea in perpetuū populum ipsum Romanū tenerent. Quo senatus consulto à plebe cōprobato consules abdicarunt. in eorū locum decemuiri consulates facti sunt.Quorū nomina hæc sunt. Ap.Claudius, T.Genucius,qui consulatu abierāt,Sp.Postumius,Ser.Sulpicius,A.Manlius,qui consulares legati Athenas fuerant,T.Romilius,C.Iulius,P.Sestius,P.Horatius omnes cōsulares.præterea Sp. Veturius.Liuio,Dionysio,& Diodoro auctoribus.quanquā Dionysius Postumiū Publium non Spuriū,ut Liuius, & Diodorus,uocat.& Veturiū Liuius Luciū,Dionysius Titū,Diodorus,& Capitolini lapides Spuriū nominant. Qui si fuit consularis,forte collega T.Romilij fuit, quē omnes C.Veturium nominant,& Cicurino cognomine,non Crasso,ut est in fragmentis Capitolinis afficiunt.Pro Horatio,Liuius Curatium,ut in consulatu quoq;, edit. Ap. Claudiū Suetonius in Tiberio,& Diodorus Regillanum appellant,Capitolinæ tabulę CRASSIN. R...I.Crassinū Regillensem. Hos decemuiros anno ab urbe condita trecentesimo altero inisse scribit Liuius,& eum sequutus Cassiodorus.Capitolini auctores anno CCCII,& cum ijs etiā Solinus.Hi decimo die ius populo singuli reddebant.eo die penes præfectum iuris fasces duodecim erant.collegis nouem singuli accensi apparebāt. Liuius. A B

DE DECEMVIRIS AN. CCCIII.

PROPOSITIS decem legum tabulis à decemuiris, uulgatur deinde rumor, duas deesse tabulas,quibus adiectis absolui posse uelut corpus omnis Ro. iuris. Ea expectatio,cum dies comitiorū instaret,desiderium decemuiros iterū creandi fecit. Plebs etiam, præterquam quod consulum nomen haud secus, quàm regum perosa erat,nē tribunicium quidem auxilium,cedentibus inuicem appellatione decemuiris,quærebat. creati igitur in hunc annū magno patrum, plebisq; studio iterū decemuiri sunt, Ap.Claudius II,M.Cornelius Maluginēsis,M.Sergius,L.Minucius,Q.Fabius Vibulanus, T. Antonius Merenda,M'.Rabuleius,Q.Pœtelius,K.Duilius,Sp.Oppius Cornicen. Hi tres extremi è plebe.auctores Dionysius,Liuius,Diodorus M.Cornelium fratrem L.Cornelij Maluginensis consulis an. CCXCIIII tradit Dionysius,& Liuius.Q. Fabius is est, qui ter consul fuerat. Dionysius. Nomina horum aliquot apud Diodorum desiderantur.ac Sp. Veturius inter hos falso,ut puto,numeratur. C

De secunda secessione plebis, & decemuiris an. CCCIIII. abdicatis,& consulibus suffectis.

CVM maior pars anni superioris processisset, & duabus tabulis ad decē adiectis, nihil superesset, si hæ quoq; tabulæ centuriatis comitijs perlatæ essent, cur decēuiris reip.opus esset,expectaretq; populus quàm mox consulibus creandis comitia indicerentur,tum decēuiros nulla comitiorū mentione facta iuuenū cateruis stipatos superbius,atq; impotentius se in unūquenq; gessisse,& idibus Maijs aduenientibus, qui dies tum solennis ineundo consulatui erat, nullis magistratibus subrogatis eosdem, qui priore anno fuerant,decemuiratum cum magna totius populi indignatione continuasse Liuius,& Dionysius produnt.Abdicasse autem eosdem haud ita multo post hanc ob caussam inuenio. Ap. Claudius cum alij collegæ in Æquos, alij in Sabinos exercitum duxissent,urbis pręsidio relictus Virginiam plebeiam uirginem,quā amabat pretio pellicere adortus,cum frustra se laborare animaduertisset, in seruitutē per clientem suum M. Claudiū asserere eam conatus, patrem eius eò compulit, ut ipsam filiā manu sua sibi potius occidendā putarit,quā Ap.Claudij libidini dederet. Ea res, ut erat atrox,in utraq; castra perlata seditionem maximam plebis excitauit. Quæ relictis castris cum primum in Auentinum, post in montem Sacrum secessisset, paulo post placata se redituram esse professa est, si tribuni plebis sibi restituerentur, & decemuiris abdicatis consularis potestas reuocaretur. Quibus conditionibus à senatu acceptis ipsa in urbem redijt. Tribuni pl. decem iterum creati,& decemuiri abdicati sunt. D

A funt. Eadem fecessio à Varrone Crustumerina dicitur, credo, quòd plebs tum è castris fecesserit, quæ inter Fidenas, Crustumeriamq; loco edito communita erant. sexagesimo hoc post reges exactos anno factū esse testis est Cicero De finibus inquiens. L. Virginius sexagesimo anno post libertatem receptam Virginiam filiam sua manu occidit potius, quàm ea Ap. Claudij libidini, qui tum erat summo in imperio, dederetur. Conuenit autē Ciceroniana summa cum Capitolina. Comitijs porro (ut ait Liuius) consularibus habitis per interregem consules creantur L. Valerius Potitus, M. Horatius Barbatus, ijdemq; magistratum statim occeperunt. Idem Liuius decemuiros in tertium annum cōtinuasse, post tertium annū consules iniisse significat. Quod nos in his tabulis ne scriberemus, & aliorum, & maxime Capitolinorum scriptorum mouit auctoritas. Rufus enim tantum per biennium decemuiros reip. præfuisse: Tacitus decemuiralem potestatem non ultra biennium ualuisse tradit. cum autem in Capitolinis horum consulum triumphis numerus ascriptus sit anni ab urbe condita

B CCCIIII, satis patet tertium decemuirum annum cum hoc ipso, quo consules Valerius, & Horatius inierunt, coniungendum esse, ut sit quartus post Quinctilium, & Horatium consules annus, qui ex Capitolinis tabulis in annum trecentesimum inciderunt. Eorundem consulū meminit post abdicatos etiam decemuiros Cassiodorus. quorum cognomina Barbatus, & Potitus sunt etiam in fastis Cuspiniani, & Siculis. Eorum L. Valerius, P. Valerij filius est eius, qui cos. Ap. Herdonium interfecit, P. Valerij, qui reges eiecit, nepos. M. autem Horatius M. Horatij, qui cum Poplicola item consul fuit, nepos. De L. Valerio sic Cicero in Bruto. Ne L. Valerium quidem Potitum arbitror non aliquid potuisse dicendo, qui post decemuiralem inuidiā plebem in patres incitatam legibus & cōcionibus suis mitigauerit. Diodorus hos cos. nominat M. Horatium, L. Valerium τυρπῖνον. mendose, ut puto, pro ποτῖτον. P. Valerium Poplicolam Potitum, M. Horatium Barbatum triumphus eorum Capitolinus.

De triumphis L. Valerij Potiti, M. Horatij Barbati cos. de Aequis, & Sabinis.

C L. VALERIVS in Æquos, & Volscos, M. Horatius in Sabinos profecti optime rem gesserunt. Iidemq; cum à senatu triumphum non impetrarent, ad populum conuersi primi iussu populi, inuito senatu triumpharunt. Liuius, Dionysius, Zonaras. Ex eorum etiam uerbis apparet Valerium de Æqueis, & Volsceis triumphasse, cum in Capitolino tamen triumpho Æquorum tantum nomen incisum sit.

Secessio plebis ... Crustumerina. Primus triumphus iussu populi, inuito senatu.

DE COS. AN. CCCV.

CONSVLES suggerit Liuius Sp. Herminium, T. Virginium Cœlimontanum. L. Herminium, T. Virginium Cassiodorus. λάρον ἑρμίνιον, τίτον οὐεργίνιον Dionysius. λαρῖνον ἑρμίνιον, τίτον οὐεργίνιον στρύκτον Diodorus. In scholijs Liuianis ostendi Lartem Herminiū esse legendum. Vereor etiam ne στρύκτος apud Diodorum mendose sit, pro τρικοστός. Nam Structus Seruiliorum est, non Virginiorum. præsertim uero cum in fastis Sicu-

D lis sit Herminius, & Tricostus. Ocium domi, ac foris fuit.

DE COS. AN. CCCVI.

M. GEGANIVM Macerinum, C. Iulium cos. subijcit Liuius. M. Geganium, L. Iulium Diodorus. Macrinum, & Iulium fasti Siculi. Dionysij multæ hic paginæ desiderantur. M. Geganius M. F. dicitur in secundo ipsius consulatu Capitolino. Hi consules plebem decreto ad bellum Volscorum, & Æquorum delectu sustinendo, rem ab seditionibus continuere. Liuius.

DE COS. AN. CCCVII.

T. QVINCTIVM Capitolinum IIII, Agrippam Furium consules in hunc annum comparant Liuius, & Dionysius. T. Quinctium, Agrippam Furium Diodorus, & Cassiodorus. Furium, & Capitolinum fasti Siculi. Æquis, Volscisq;, qui ad mœnia ipsa Romę populabundi uenerant, fusis consules triumphū nec postularunt, neq; eis

Scaptij testimonium, ab senatu delatus est. Ager Aricinorum, & Ardeatiũ controuersus testimonio P. Sca A
ptij populo R. adiudicatus est. Liuius.

DE COS. AN. CCCVIII.

CONSVLATVM deinde ceperũt M. Genucius, C. Curtius. auctor Liuius, Zona-
ras, & Dionysius. M. Genucium, Agrippam Curtium Chilonẽ edit Diodorus. quan
quam mendose est apud Dionysiũ Minucius pro Genucio, & apud Liuiũ Curiatius
pro Curtio. Quod ex M. Varrone intelligi potest, qui De lingua latina ita ait. Corne
lius, & Luceius scribunt locũ palustrẽ, qui tum in foro fuit, antequã cloacę sint factę,
esse fulguratũ, & ex senatusconsulto septũ esse. idq; factũ esse à Curtio consule, cui M.
Genucius fuit collega, atq; inde Curtiũ lacum appellatũ. Itaq; in fastis Siculis est etiã
Genucius & Curtius. His cõsulibus lex à Canuleio tribuno pl. de cõmunicandis ple
Lex de communicandis bi patriciorũ connubijs, quæ decemuiri ante diremerũt, lata est. Ardeates ob iniuriã
plebi patriciis connubijs agri abiudicati defecere, & Veientes extrema agri Romani populati sunt. Liuius. B

De primis tribunis milit. cons. pot. An. CCCIX.

CVM C. Canuleius trib. pl. priore anno legem alteram promulgasset, ut consul al-
ter ex plebe crearetur, in quo patriciorũ dignitas minuebatur, patres ueriti, ne se in-
uitis lex perferretur, in eam sententiã ierunt, cuius auctor fuisse C. Claudius dicitur,
ut pro cõsulibus crearentur tres tribuni militum ex patricijs, totidemq; ex plebe, ijq;
consulari potestate ornati remp. regerẽt. Eorum autem annuo finito imperio rursus
senatus, & plebs cõsuleretur, consules ne, an tribunos mallent. Qui uero placuissent,
fierent. His rebus decretis in magno plebeiorum, & patriciorũ petentium studio tres
ex patricijs tantum creati sunt. plebs eo contenta fuit, quod sui ratio in comitijs habi
ta fuisset. Hæc Liuius, & Dionysius. Adijcit Liuius fuisse, qui propter adiunctum Æ-
quorum, Volscorumq; bello, & Ardeatium defectioni Veiens bellum, quia cõsules
obire tot simul bella nequirẽt, tribunos militum tres creatos dicerent sine mentione
promulgatæ legis de consulibus ex plebe creandis, & imperio, & insignibus consula C.
ribus esse usos. nomina tribunorũ sunt hęc. A. Sempronius Atratinus, L. Atilius Lon
gus, T. Clœlius Siculus. ut ait Liuius, Dionysius, Diodorus. Longus certe Atiliorum
cognomen fuit, ut alibi patet. A. Sempronius frater est L. Sempronij, qui consul suffe
ctus est hoc anno. auctor Dionysius. Primos tribunos militum inisse anno ab urbe
condita trecentesimo decimo scribit Liuius, at Suidas in uoce χιλίαρχοι trecentesimo
quinto, Capitolini lapides trecentesimo nono. Zonaras his consulibus item tribu-
nos militares consulari potestate primum factos scribit.

De tribunis militum abdicatis, & consulibus suffectis.

TRIBVNORVM militarium non pro firmato stetit ius, quia tertio mense, quàm
inierunt, augurum decreto, perinde ac uitio creati, honore abiere. quòd C. Curtius,
qui comitijs eorum pręfuerat, parum recte tabernaculũ cepisset. Interim patricij cum
sine curuli magistratu resp. esset, coiere, & interregem creauere. Contentio consules D
ne, an tribuni militum crearentur in interregno rem dies complures tenuit. Interrex,
ac senatus consulum comitia, tribuni plebis, & plebs tribunorum, ut haberentur, tẽ
dunt. uicere patres. T. Quinctius Barbatus interrex consules creat L. Papirium Mu-
gillanum, L. Sempronium Atratinum. hæc Liuius & Dionysius. Hi consules in fastis
Siculis prætermissi sunt. Itaq; recte addit Liuius hos consules neq; in annalibus priscis,
neq; in libris magistratuum inueniri. Licinium autem Macrum, & in fœdere Ardea-
tino, & in libris linteis esse, scripsisse. Horum consulum meminit Cicero in epistola
ad Papirium Pætum. Papirij, inquit, fuerunt patricij minorum gentium, quorũ prin-
ceps L. Papirius Mugillanus, qui consul cum L. Sempronio Atratino fuit, cum antea
censor cum eodem fuisset annis post Romam conditam CCCXII. sed tum Papisij di
Correctus Ciceronis locus. cebantur. Quo in loco legendũ puto. Qui censor cum L. Sempronio Atratino fuit,
cum antea consul cum eodem fuisset. ex ipsa historia. L. Sempronium filium esse A.
Sempro

A Sempronij L. F. A. N. Atratini consulis anno CCCXXXVII puto. His consulibus fœdus cum Ardeatibus renouatum. Liuius.

DE COS. AN. CCCX.

CONSVLES edit in hunc annum Cassiodorus T. Quinctium, M. Geganiū. Diodorus T. Quinctium, M. Geganium Macerinum fasti Cuspiniani, & Siculi Macerinum, & Capitolinum, Zonaras M. Macerinum, & Barbatū. Liuius & Dionysius M. Geganium Macerinum iterum, T. Quinctium Capitolinū quinctum. Eosdem mense Decembri iniisse tradit Dionysius.

De censoribus primis, & Lustro XI.

IDEM annus censuræ initium intulit, ortum autem eius rei initium est, quòd in populo per multos annos incenso neq; differri census poterat, neq; consulibus, cum

B tot populorum bella imminerēt, operæ erat id negocium agere. Mentio illata ab senatu est, rem operosam, & minime consularem suo proprio magistratu egere, cui scribarum ministerium, custodiaq;, & tabularum cura, cui arbitrium formulæ censendi subijceretur. Et patres quanquam rem paruam, tamen quo plures patricij magistratus in rep. essent, læti accepere, id quod euenit, futurum rati, ut mox ope eorum, qui præessent, ipsi honori ius maiestatemq; adijcerent. & tribuni, id quod tunc erat, magis necessariam, quàm speciosi ministerij procurationem intuentes haud sane tetendere. Hæc ad uerbum Liuius. Dionysius hac de re consules ait ad senatum retulisse, censumq; in urbe necessarium esse, præsertim in qua intra XVII annos post Q. Fabium, L. Cornelium cos. census nullus actus esset, docuisse. Reliqua uerò, quæ hunc locum continebant temporum iniuria apud eum desiderantur, una cum reliquis pulcherrimæ, & certissimæ illius historiæ partibus, cuius præsidio memoria rerū Romanarum lapsa subleuari facile potuit. Censores porro à censu agendo dictos scribit Li

C uius. Varro de lingua Latina censorē ait dictum esse, ad cuius censionem, idest, arbitrium populus censeretur. Festus censores nuncupatos scribit, quòd rem suam quisq; tanti æstimare solitus esset, quantum illi censuissent. De censorum iure tradit Plutarchus in Catone maiore, Varro de lingua Latina, Zonaras lib. II. Cum autem, ut ait, Liuius, à primoribus ciuitatis spretus honos esset, Papirium, Semproniumq;, quorū de consulatu dubitabatur, ut eo magistratu parum solidum magistratum explerent, censui agendo populus præfecit. Cicero ad Pætum, L. Papirium Mugillanum scribit cum L. Sempronio Atratino censorem ante fuisse, quàm cōsul fuisset. in quo uitium est (ut dixi) librarij. Illud non prætereo, cum duo censores essent, eos inter se sortiri solitos fuisse, uter lustrum conderet, ut Varro, & sæpissime alias Liuius notarūt. Qui autem lustrum fecit, is fere postponitur collegæ suo. Quod & ipse quoq; sequutus Capitolinos auctores feci, quoad potui. Quanquam autem lustri nulla mentio fit, factum tamen esse sequentia lustra indicabunt.

D *De triumpho M. Geganij Macerini cos. II.*

VOLSCI Ardeam populo Rom. fœderatam duce Æquo Clœlio cum obsidione premerent, à M. Geganio cos. circumuallati, atq; in extremum periculum adducti in deditionem accipiuntur, & sub iugum missi cum singulis uestimentis ignominię, cladisq; pleni dimittuntur. Consul duce Clœlio ante currum ducto in urbem triumphans redit. Hæc Liuius. uestigia parua huius triumphi extant etiam in Capitolinis triūphis, hæc. M. GEGANIVS M. F. DE... ANN. CCCX. NONIS SEPT.

DE COS. AN. CCCXI.

CONSVLES nominat hoc anno Cassiodorus M. Fabium, Postumum Æbutium. Diodorus M. Fabium, Postumum Æbutium Ἐλκου. Liuius M. Fabium Vibulanum, Postumum Æbutium Cornicinem. fasti Siculi Vibulanū, & Eluam; Cuspiniani Vibulanum, & Cornicinē. Valerius in Epitoma Postumi Æbutij Elue meminit. Liuius

M. Æbutij Eluæ triumuiri coloniæ deducendæ hoc anno mentionem facit. Quid sit A
cognomẽ ἔλυκοι, nisi, ὁ ἰλϐαι legatur, incertum habeo. M. Fabius filius est Q. Fabij M.
F. K. N. qui ter consul fuit, & cladi ad Cremerã superfuit. Ardea colonia præsidij cau-
sa deducta. Liuius.

DE COS. AN. CCCXII.

IN hunc annum consules inuenio in fastis Siculis, apud Liuium, & Cassiodorum C. Furium Pacilum, M. Papirium Crassum. apud Diodorum Q. Furium Fusum, Manium Papirium Crassum. Est autem Manius Papiriorum prænomen. quod in alijs etiam celebratum est. Foris res quietæ fuerunt. Liuius.

DE COS. AN. CCCXIII.

PROCVLVM Geganium Macerinum, L. Menenium Lanatũ cos. collegas prodũt hoc anno Liuius, & Cassiodorus. T. Menenium, Proculum Geganium Macerinum Diodorus. Macrinum, & Lanatum fasti Siculi. L. Menenium fratrem esse ar- B
bitror Agrippę Menenij tribuni mil. anno CCCXXXVI. In summa annonę caritate Sp. Mælius uir ex equestri ordine ingentes plebi frumenti largitiones fecit. Liuius.

DE COS. AN. CCCXIIII.

HIC annus consules habuit T. Quinctiũ Capitolinum VI, Agrippam Menenium, Lanatum Liuio, & Cassiodoro auctoribus. Diodoro autem T. Quinctium, T. Menenium. fastis Siculis Menenium, & Capitolinum. Agrippa descriptus est ex tribunatu militari Capitolino an. CCCXXXVI.

De L. Quinctio Cincinnato dictatore II. & Sp. Melio interfecto.

SP. MAELIVS ex equestri ordine in summa annonæ caritate cũ frumẽtũ ex Etruria priuata coemptũ pecunia aduehendũ curasset, atq; largitionibus frumenti factis plebẽ deliniisset, elatus supra modũ hominis priuati de regno agitare, domiq; cõsilia C
habere anno priore cœpisse dicitur. Hoc aũt anno cum tela in domum Sp. Mælij cõferri quotidie ad senatum delatum esset à L. Minucio Augurino annonæ præfecto, eumq; domi de regno non dubia cõsilia habere; senatus tantæ rei nouitate cõmotus ex T. Quinctij cõsulis sententia dictatorẽ dici iussit. L. Quinctius Cincinnatus post octogesimũ annum dictator à T. Quinctio cos. dictus C. Seruiliũ Ahalam magistrũ equitum sibi cooptauit. Seruilius iussu dictatoris Mælium in ius uocatũ, quia dicto nõ parebat, obtruncauit. Dictator iuste factum pronunciauit, etiam si regni crimine insons fuisset. Ita Liuius. & fere Zonaras. Qui uero de uiris illustribus scripsit ita. L. Cincinnatus uiginti annos postquã dictator fuerat iterũ dictator cũ magistro eq. Seruilio Ahala Sp. Mæliũ interfecit. & Cicero in Catone sic. L. Quinctio Cincinnato in agro aranti nunciatũ est eum dictatorẽ esse factũ. cuius dictatoris iussu magister eq. C. Seruilius Ahala Sp. Mælium regnum affectantem, & occupantẽ interemit. Diximus aũt eum non eodem tempore ex agro ad dictaturã uocatum esse, & Mælium in- D
terfici iussisse. neq; enim eum post octogesimum annum in agro fuisse colendi caussa uerisimile uidetur. De Seruilio magistro eq. scribit Valerius hoc modo lib. v. Ahala cum magister equitũ Sp. Mælium regnum affectantem occidisset, custodię libertatis ciuiũ exilio suo pœnas pependit. & Liuius anno CCCXVI ait rogationẽ latam esse à Sp. Mælio tribuno pl. de publicandis Seruilij Ahalæ bonis ob necẽ ciuis indẽnati, sed nihil egisse. Scribit tamen hac de re Cic. sic Pro domo. Cæso ille Quinctius, & M. Furius Camillus, & C. Seruilius Ahala cũ essent optime de rep. meriti, tamen populi incitati uim, iracundiamq; subierunt. Hunc magistrũ equitum post in consulatu anno CCCXXVI Structum Ahalam uocat Diodorus.

DE TR. MIL. AN. CCCXV.

TRIBVNI pl peruicerunt, ut tribunorum militum potius, quàm consulum comitia haberentur, non dubij, quin sex lectis (tot enim iam creari licebat) ex plebeijs aliqui

A aliqui profitendo se fore Melianæ cædis ultores, crearentur. plebs tamen nec plures, quàm tres tribunos consulari potestate creauit, & in iis L. Quinctium Cincinnati filium. prælatus suffragiis Quinctio Mamercus Æmilius uir summæ dignitatis. L. Iulium tertium creant. Liuius. Tres tribunos militares in hunc annum edit etiam Diodorus Manium Aemylium Mamercum, C. Iulium, L. Quinctium. Mam. Aemilius (sic enim potius quàm M: uoco) pater est M: Aemilii Mam. F. M. N. Mamercini tribuni mil. an. CCCXLVIII. L. Iulius pater est L. Iulii L. F. Vopisci N. Iuli tribuni mil. anno CCCLII. His consulibus Fidenates coloni ad Lartem Tolumnium Veientium regem, & Veientes defecere, & legatos Romanos caussam noui consilii quærentes iussu regis interfecere. Liuius.

DE COS. AN. CCCXVI.

AD curam summæ rerum quieta plebe, tribunisque eius, nihil cõtrouersiæ fuit, quin B consules crearentur. M. Geganius Macerinus tertium, & L. Sergius. Hæc Liuius. Cassiodorus etiam, qui nisi nomina consulum apponit M. Geganium III, & L. Sergium cos. edit. Diodorus item M. Geganium, L. Sergium. fasti Cuspiniani, & Siculi Macerinum, & Fidenatem. Hunc enim Sergium Fidenatem à bello Fidenati gesto uocatum tradit Liuius. hic enim primus hoc anno cis Anienem cum rege Veientium secundo prœlio conflixit, nec incruentam uictoriam rettulit. Idem ornatus est ex tertio tribunatu Capitolino an. CCCXXXV.

De Mam. Aemilio Mamercino dictatore, & triumpho eius de Faliscis, Veientibus, & Fidenatibus.

CVM maior ex ciuibus bello Fidenati amissis L. Sergio consule dolor, quàm lętitia fusis hostibus esset, senatus, ut in trepidis rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium iussit. is magistrum eq. ex collegio prioris anni, quo simul tribuni mil. consulari C potestate fuerãt, L. Quinctium Cincinnatum dignum parente iuuenem dixit. Ita Liuius. Vtriusque meminit etiam Orosius, & Eutropius. Qui autem scripsit de uiris illustrib. Quinctium Cincinnatum dictatorem, A. Cornelium Cossum mag. eq. prodit. Cossum autem hoc anno tribunum militum fuisse plerisque auctoribus placuisse tradit Liuius. Cum Veientibus porro, & Fidenatibus, & Faliscis, qui horum auxilio uenerant hoc anno acerrime à Mam. Æmilio dictatore pugnatum est. qui omnibus locis re bene gesta senatus consulto iussuque populi triumphans in urbem rediit. Liuius. Plerique A. Cornelium Cossum tribunum militum in hoc bello Lartem Tolumnium Veientium regem interemisse scripserunt, & secunda opima spolia Ioui Feretrio rettulisse. Nos hanc uictoriam in consulatum eius reiecimus, quem nono abhinc anno gesturus est. Id quo consilio fecerimus, eo loco latius exponemus. Eutropius Fidenas captas, & excisas scribit à Mam. Æmilio dictatore, & L. Quinctio Cincinnato magistro eq. Liuius autem Mam. Æmilio dictatore III, & A. D Cornelio Cosso magistro eq. id factum ait. Huius triumphi notæ sunt in Capitolinorum triumphorum fragmentis hæ. -VS.-- AN. CCCXVI. IDIB. SEPT.

DE COS. AN. CCCXVII.

LIVIVS, & Cassiodorus consules in hunc annum memorant M. Cornelium Maluginensem, & L. Papirium Crassum. Diodorus L. Papirium, A. Cornelium Macerinum. uitiose sine dubio. Siquidem est etiam in fastis Cuspiniani, & Siculis Maluginensis, & Crassus. L. Papirium esse reor, qui post in censura Capitolina M. F. appellatur. M. Cornelium arbitror esse filium M. Cornelii ante decemuiri consularis. Exercitus in agrum Veientem, & Faliscum ducti. hostis nusquam inuentus. Liuius.

DE COS. AN. CCCXVIII. A

CONSVLES in hunc annum inuenio apud Liuium, & Cassiodorum C. Iulium iterum, & L. Virginium. apud Diodorum C. Iulium, Proculum Virginium Tricostum. in fastis Cuspiniani, & Siculis Iulium, & Virginium. Iulius an. CCCVI. consul fuit.

De Q. Seruilio Prisco dictatore.

CVM Fidenates Veientium exercitu accito Anienem transissent, atq; haud procul porta Collina castra haberent, Iulius cōsul in aggere murisq; explicat copias. Virginius S.C. dictatorem dicit Q. Seruilium, cui Prisco alij, alij Structo fuisse cognomen tradunt. is sibi magistrū eq. Postumum Æbutium Eluam cooptat. Hæc Liuius. Seruilius in secunda dictatura Capitolina scribitur Q. Seruilius P.F. Sp.N. Priscus Fidenas. Puto autem Fidenatem appellatum in hoc magistratu, quo Fidenas cepit, ut ait Liuius. Cuius tamen uictoriæ triumphum miror à Liuio esse præteritum, aut caussam cur non eum egerit, esse neglectam. B

De censoribus, & Lustro XII.

HIS consulibus C. Furium Pacilum, & M. Geganium Macerinum cēsores uillam publicam in campo Martio probasse, ibiq; primum populi censum actum esse tradit Liuius. Eundem M. Geganium, & C. Furium uiolentos censores appellat in anno CCCCXLIIII. Lustrum ab his conditum probant sequentia lustra. neq; enim eorum hoc præterito constaret numerus.

DE COS. AN. CCCXIX.

EOSDEM consules in sequenti anno refectos Iulium tertium, Virginium iterum apud Macrum Licinium inuenio. Valerius Antias, & Q. Tubero M. Māllium, & Q. Sulpicium consules in eum annum edunt. Ceterum in tam discrepanti editione & C Tubero, & Macer libros linteos auctores profitentur. neuter tribunos militum eo anno fuisse traditum à superioribus antiquis dissimulat. Licinio libros haud dubie sequi linteos placet. & Tubero incertus ueri est. Sed inter cetera uetustate incomperta hoc quoq; in incerto positum. Hæc Liuius. Diodorus tamen pro consulibus tres tribunos militares edit M. Manlium, Q. Sulpicium Prætextatum, Ser. Cornelium Cossum. Nos autem quia C. Iulium III, L. Virginium II consules etiam à Cassiodoro poni animaduertimus, propterea eos consules apposuimus. quamuis in fastis Siculis sit Capitolinus, & Camerinus, quorū illud M. Manlij, hoc Q. Sulpicij cognomen est.

De Mam. Aemilio Mamercino dictatore II.

CVM Falisci, ac Veientes captis à Seruilio dictatore Fidenis exterriti legatis circa XII populos missis impetrassent, ut ad Voltumnæ fanum indiceretur omni Etruriæ concilium, uelut magno inde tumultu imminente senatus Mam. Æmilium dictatorem iterum dici iussit. ab eo A. Postumius Tubertus magister eq. est dictus. Nō mo- D uentibus autem Etruscis, dictator ne nequicquam creatus esset, legem pertulit, qua censuram, quæ quinquennalis ante erat, annuam, & semestrem fecit, ac se dictatura abdicauit. Censores ægre passi, Mamercum, quòd magistratum populi Ro. imminuisset, tribu mouerunt, octuplicatoq; censu ęrarium fecerunt. Ita Liuius. Idem A. Postumius Tubertus post dictator erit.

Censura ex quinquennali, annua et semestris facta a Mamerco.

DE TR. MIL. AN. CCCXX.

TRIBVNI pl. assiduis concionibus prohibendo consularia comitia, cùm res prope ad interregnum perducta esset, euicere tandem, ut tribuni mil. consulari potestate crearentur. Victoriæ præmium, quòd petebatur, ut plebeius crearetur, nullum fuit. omnes patricij creati sunt, M. Fabius Vibulanus, M. Foslius, L. Sergius Fidenas. sic Liuius. Diodorus item edit M. Fabium, M. Φαλλιον, L. Seruilium. sed mendose. M. Fabius

bius

A bius idem est, qui consul fuit an. CCCXI. L. Sergius, qui fuit anno CCCXVI. Foslius Flaccinator alibi in Capit. lapid. scribitur, non Folius, ut in uulgatis Liuianis libris, quem mendose Φαλῖνον uocat Diodorus.

DE TR. MIL. AN. CCCXXI.

CONSVLARIVM comitiorum nulla mentio habita est. Tribuni mil. consulari potestate omnes creati sunt, L. Pinarius Mamercus, L. Furius Medullinus, Sp. Postumius Albus. Ita Liuius. Diodorus nominat L. Furium, Sp. ------, --. Pinarium Mamercum. Tumultus ab Æquis, & Volscis nuntiatus.

DE COS. AN. CCCXXII.

S. C. factum est, ut comitia consularia haberentur. Tumultus caussa fuit, quem ab Æquis, & Volscis Hernici nunciabant. T. Quinctius L. F. Cincinnatus (eidem & B Penno cognomen additur) & C. Iulius Mento consules facti. sic Liuius. Eosdem cõsules ponit etiam Cassiodorus. cognomina etiam eorum sunt in fastis Siculis. T. autem Quinctius alter filius est Cincinnati senis, quos excepto Cæsone, quem populus ante damnauit, tres habuit, ut ait Liuius. Diodorus item cos. edit T. Quinctium, C. Iulium. Huius consulatus meminit etiam Liuius in anno CCCXXX.

De A. Postumio Tuberto dictatore, & triumpho eius de Aequis, & Volscis.

SENATVI dictatorem dici placuit, quia populi sæpe uicti maiore, quàm alias conatu rebellabant, & aliquantum Romæ iuuentutis morbo absumptum erat. Sunt qui male pugnatum ab his consulibus in Algido putent, eamq; caussam dictatoris creandi fuisse. Dictus est dictator A. Postumius Tubertus. is sibi magistrum eq. L. Iulium cooptauit. Ita Liuius. Diodorus etiam A. Postumij dictatoris, L. Iulij magistri C eq. meminit. Hic est A. Postumius, qui paulo ante magister equitum fuit Mam. Æmilio dictatori. Quem dictatorem hoc anno sæuisse in filium, quòd iniussu suo præsidio progressus hostes fuderat, pleriq; tradunt. ut Valerius libro II, cap. II. Diodorus lib. XII. Gellius libro XVI, his uerbis. Circa annum fere post Romam conditam CCCXXIII A. Postumius Torquatus dictator Romæ fuit, qui filium suum, quód contra suum dictum in hostem pugnauerat, securi necauit. hostes tum populi Ro. fuerant Fidenates. Hoc loco apud Gellium mendose est Torquatus pro Tuberto, aut certe deceptus est historiæ similitudine Gellius. siquidẽ T. Manlius Torquatus post idem etiam fecisse consul traditur. Hoc idem à multis proditum se probare negat Liuius, quòd Imperia Manliana, non Postumiana dicta sint. Plutarchus huius dictatoris meminit etiam in Camillo. L. Iulius tribunus mil. fuit anno CCCV. Gellius porrò cum Fidenatibus esse pugnatum ab A. Postumio dictatore ait, & labitur. Nam Fidenas ante captas alij à Mamerco dictatore, alij à Q. Seruilio tradiderunt. Liuius autem pu D gnatum esse scribit cum Æquis, & Volscis, itemq; Plutarchus in Camillo. Hostibus autem deditis dictator triumphans urbem inuectus, dictatura se, ut ait Liuius, abdicauit. Eiusdem triumphi meminit etiam Diodorus, sed dictaturam hanc in annum priorem refert.

DE COS. AN. CCCXXIII.

AGITATVM in urbe ab tribunis pl. ut tribuni mil. consulari potestate crearentur, nec obtineri potuit. consules fiunt L. Papirius Crassus, L. Iulius. sic Liuius, & Cassiodorus. at Diodorus C. Papirium, L. Iunium edit. mendose. Siquidem in fastis Siculis est Crassus, & Iulus, quæ Papiriorum, & Iuliorum cognomina sunt. L. Papirius Crassus consul fuit anno CCCXVII, L. Iulius & tribunus militum, & magister equitum. Æqui inducias annorum octo impetrauerunt. ocium undiq; Romanis fuit. Liuius.

DE

DE COS. AN. CCCXXIIII. A

CONSVLES hoc anno apud Caſſiodorum L. Sergius, Hoſtus Lucretius. apud Diodorum Opiter Lucretius, L. Sergius Fidenas. apud Liuium L. Sergius Fidenas II, Hoſtus Lucretius Tricipitinus. in faſtis Siculis Tricipitinus, & Fidenas. Horum meminit Valerius in epitoma ſic. Hoſtum prænomen habuit Lucretius Tricipitinus collega L. Sergij. Nihil dignum memoria actum. Liuius.

DE COS. AN. CCCXXV.

IN hunc annum conſules edit cum Liuio Caſſiodorus A. Cornelium Coſſum, T. Quinctium Pēnum II. at Diodorus L. Quinctium, A. Sempronium. credo per mendum. eſt enim in faſtis Siculis Coſſus, & Pennus Cornelij, & Quinctij cognomē. Horum conſulum meminit etiam Liuius ſupra anno CCCXVI. eosq; nono poſt anno ait factos. A. Cornelius tribunus mil. fuit Mamercino dictatori anno CCCXVI. Pa- B ter (ut puto) fuit P. Cornelij A. F. M. N. Coſſi tribuni mil. anno CCCXLV. Idem Pōt. Max. anno CCCXXII. Liuius.

De triumpho A. Cornelij Coſsi conſulis de Veientibus, & ſpolijs opimis ſecundis.

A. CORNELIVM Coſſum opima ſecūda ſpolia Larte Tolumnio Veientiū rege interfecto rettuliſſe tradunt uno cōſenſu omnes. at uero quo in magiſtratu id fecerit, aliqua controuerſia eſt. Pleriq; ipſum tribunum mil. alij conſulem, quidam etiam magiſtrū equitum ea rettuliſſe ſcripſerūt. Liuius omnes ante ſe auctores ſequutus tribunum mil. Mamercino dictatori iterum fuiſſe prodit. Valerius lib. III. magiſtrū equitum. Magiſter autem equitum fuit Mamercino dictatori tertiū an. CCCCXXXVII. Verba eius ſunt hæc. A Romulo proximus Cornelius Coſſus eidem deo ſpolia conſecrauit, cùm magiſter equitum ducem Fidenatium in acie cōgreſſus interemiſſet. I- C dem eſt ſcriptum in lib. de uiris illuſtribus. Fidenates, inquit ille, ut ſine ſpe ueniæ fortius dimicarent, legatos ad ſe miſſos interfecerūt. ad quos Quinctius Cincinnatus dictator miſſus magiſtrū equitum habuit Cornelium Coſſum, qui Lartem Tolumnium ducē ſua manu interfecit. De eo ſpolia opima ſecundus ab Romulo cōſecrauit. Hæc ille. Quàm autem & in bello, & in magiſtratibus nominādis labatur, nemo eſt, qui nō uideat. Qui uero ab eo conſule relata eſſe ſpolia dicunt, his potiſſimum rationib. adducuntur. primum quòd opima ſpolia ea rite habentur, quæ dux duci detraxerit, nec dux eſt, niſi cuius auſpicio bellum geritur. Tribunus autem militū, & magiſter equitum alieno pugnant auſpicio. Itaq; quemadmodum nec Torquatus, nec Coruus, nec Æmilianus (ut ait Valerius de fortitudine) hoſtium ducibus interemptis, quia alienis auſpicijs rem geſſerāt, tribuni militum cum eſſent, ſpolia Ioui Feretrio non poſuerūt, ſic ne Coſſum quidem tribunum, aut magiſtrum equitum ſpolia conſecrare potuiſſe. Dio etiam lib. LI. M. Craſſum Baſtarnarum regem Deldonem interfeciſſe ait, atq; de D eo ſpolia opima Ioui Feretrio fuiſſe relaturū, ſi ipſe imperator dux fuiſſet, id eſt, εἴπερ αὐτοκράτωρ στρατηγὸς ἐγεγόνει. ſiquidem ea res Auguſti auſpicijs gerebatur, non Craſſi. Accedit, quod Plutarchus in Romulo Cornelium Coſſum ait quadrigis urbem inuectum ſpolia rettuliſſe. Quadrigis aūt uehi, niſi triumphans, poterat, triumphare uero, niſi qui ſuo auſpicio rem geſſerat. ut eſt apud Valerium de iure triumphandi. Poſtremo ſcribit Liuius ſe audiſſe Auguſtum ingreſſum ædem Iouis Feretrij, quam uetuſtate dilapſam refecit, dicentem, ſe ipſum in thorace linteo ſcriptum legiſſe, Coſſum ea ſpolia conſulem dedicaſſe. His nos rationibus ducti triumphum A. Cornelij Coſſi conſulis cum relatis ab eo ſpolijs in hunc annum contulimus. Quanquam ſcribit Liuius, cum Veientes, & ex Fidenatium iuuentute quidam hoc anno in agrum Ro. excurſiones feciſſent, cognitionem eius rei L. Sergio, Q. Seruilio, & Mam. Æmilio eſſe permiſſam, nec bello rem eſſe tranſactam. Spolia autem ſecunda Marti, non Ioui eſſe dicata ex lege Numæ, ante in Romulo diximus.

Valerius Maxi. sepissime labit.

Que sint spolia opima. Quid bellum suis gerere auspiciis.

Qui duces hostium interfecerint, neque tamen spolia opima retulerit

DE

DE COS. AN. CCCXXVI.

CONSVLES hoc anno C. Seruilius Ahala, L. Papirius Mugillanus, ut aiunt Liuius, Cassiodorus, & Diodorus. hic tamen pro cognomine Ahala Structum habet. Fieri enim potest, ut Structus Ahala dictus sit. ut in Capit. tabulis an. CCLXXIIII. in fastis tamen Siculis inuenio Axillam, & Mugillanum. L. Papirius ante consul etiam fuit. Hunc opinor eum fuisse, qui magister equitum ante fuit.

DE TR. MIL. AN. CCCXXVII.

PLEBS tenuit, ne consules in hunc annum crearentur. Tribuni mil. consulari potestate quatuor creati sunt T. Quinctius Pennus ex consulatu, C. Furius, M. Postumius, A. Cornelius Cossus. sic Liuius. Diodorus autem C. Furium, T. Quinctium, M. Postumium, A. Cornelium nominat. Ego C. Furium Pacilum esse reor eum qui consul, & censor ante fuit. A. Cornelium Cossum, qui consul. Postumio cognomina
B addidi familiae propria hoc tempore Album Regillensem. Veientibus rebellantibus bellum indictum. Liuius.

De Mam. Aemilio dictatore III. & triumpho eius de Veientibus, & Fidenatibus.

A. CORNELIVS Cossus urbi praefuit. tres reliqui tribuni in Veios profecti plus ignominiae, quàm cladis accceperunt. moesta ciuitas dictatorem poposcit. A. Cornelius dictatorem Mam. Aemilium dixit, & ipse ab eo magister equitum est dictus. Haec Liuius. Diodorus item dictatorem dictum Manium Aemilium, A. Cornelium magistrum equitum scribit propter legatos à Fidenatibus interfectos parum (ut ego opinor) prudenter. nam legatorum caedem Aemilius ultus est in prima dictatura, non in tertia. Liuius autem, atque Orosius aperte hanc Aemilio tertiam dictaturam delatam
C tradūt. De Fidenatibus autem ita Liuius. Vni Fidenatium populo rebellare placuit & tanquam nisi ab scelere bellum ordiri nefas esset, sicut legatorum antea, ita tum nouorum colonorum caede imbutis armis Veientibus sese coniungunt. Cùm ergo Fidenates iterum rebellarent, seque Veientibus, qui in armis erant, coniungerent, Fidenis sedes belli capta est. In eos dictator exercitu adducto castra, urbemque eorum cepit, atque diripuit. cumque exercitū uictorem, opulentumque praeda triumphans Romam reduxisset, die sextodecimo se abdicauit.

DE TR. MIL. AN. CCCXXIIX.

HIC annus tribunos militares consulari potestate habuit L. Furium, L. Quinctiū, A. Sempronium. ut ait Diodorus, at uero ut Liuius, A. Sempronium Atratinum, L. Quinctium Cincinnatum, L. Furium Medullinum, L. Horatium Barbatum. A. Sempronius L. F. A. N. Atratinus in tertio suo tribunatu Capitolino scribitur. L. Quin-
D ctius etiam ante tribunus mil. fuit anno CCCXV. L. Furius & ante semel, & post III erit anno CCCXXXIII in tabulis Capitolinis. Veientibus in XX, Aequis in III annos induciae datae. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXXIX.

TRIBVNI militum consulari potestate hoc anno Diodoro auctore quatuor T. Claudius, Sp. Nautius, L. Sergius, Sex. Iulius. Liuio autē Claudius Crassus, Sp. Nautius Rutilus, L. Sergius Fidenas, Sex. Iulius Iulus. Claudium Liuius paulo post uocat Appium decemuiri filium. Duos autem Sp. Nautios Rutilos tribunos per haec tempora idem edit, unum, qui nunc est primum, iterum uero anno CCCXXXVII. alterum, qui primum est anno CCCXXXIIII. iterum anno CCCXLIX. Eosdem etiam tabulae Capitolinae habent, uerum unum semel, alterum ter tribunum fuisse tradūt, ut post apparebit, quē hunc esse reor. L. Sergius Fidenas tr. mil. fuit anno CCCX primum. tertium autem erit anno CCCXXXV in Capitolinis tabulis. Ergo nunc est

iterum. Hic annus neque bello foris, neque domi seditione insignis fuit. Liuius. A

De censoribus, & lustro XIII.

POST annum CCCXIIX, quo censores fuisse diximus C. Furium Pacilum, & M. Geganium Macerinum, lustrumque XII conditum esse notauimus, usque ad annum CCCL, quo M. Camillum cum Postumio Albino censores fuisse, & lustrũ XVI condidisse in Capitolinis tabulis scriptum est, nulli nominantur apud Liuium censores, & tamen aliquot fuisse necesse est, qui XIII, XIIII, & XV lustrũ condiderint. Quia uero anno CCCXXXV censor L. Papirius in fragmentis Capitolinis incisus est, à quo lustrum XIIII conditum esse ex interuallo temporum suspicari possumus, propterea ante id tempus lustrum XIII collocauimus. cuius tamen una cum censorum nominibus certum annum repperire nequiuimus.

De tribus lustris non fit plena mentio.

DE COS. AN. CCCXXX.

B

CONSVLES creati in hunc annum auctore Cassiodoro, & Liuio C. Sempronius Atratinus, Q. Fabius Vibulanus. C. Sempronium Atratinum cõsulem Valerius lib. III. cap. II. & lib. VI. cap. V. cum Volscis ad Verruginẽ temeritate sua male pugnasse scribit. Quod idem est etiam apud Liuium. Eundem C. Sempronium patruelem fratrem esse A. Sempronij L. F. A. N. Atratini tribuni mil. III anno CCCXXXVII tradit Liuius. Itaque pater Caij Aulus fuit consul anno CCCIX, quem Lucij fratrem esse supra diximus. Q. Fabius Q. F. M. N. Vibulanus tr. mil. III an. CCCXXXVII. Diodorus hos consules consulto praeterit. quorum tamen cognomina produnt fasti Siculi. Hos idibus Decembris iniisse tradit Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXI.

SENATVS, cum odio Sempronij consulare nomen offenderet, tribunos militares consulari potestate creari iussit. creati sunt L. Manlius Capitolinus, Q. Antonius Merenda, L. Papirius Mugillanus. Haec Liuius. apud quem desideratur nomen quarti tribuni, L. Seruilij Structi, de quo in anno CCCXXXVI dicam. Vt autem multa nomina tribunorum interciderint apud hunc auctorem, in scholijs Liuianis ostendi. Hos etiam transcendit Diodorus. in fragmento Capitolino extat cognomen MVGILLAN. quod est L. Papirij. C

DE COS. AN. CCCXXXII.

HIC annus consules habuit N. Fabium Vibulanum, T. Quinctium Capitolinum, Liuio, & Cassiodoro auctoribus. Hic Fabius primus fuit, qui in gente Fabia hoc prae nomine usus sit, filius Q. Fabij, qui sexcentis ad Cremeram interfectis superfuit. Itaque in secundo Capitolino tribunatu Q. F. M. N. Vibulanus nuncupatur. T. Quinctium Capitolini filiũ scribit Liuius, eius, qui sexies consul fuit, quẽ idem anno CCCXXX exactae iam aetatis fuisse ait. Et hos omittit Diodorus. fasti autem Siculi non item. In fragmento aũt Capitolino est T. Quinctius CapiTOLIN. BARBAT. N. FABIVS. D

De N. Fabio Vibulano ouante de Aequis.

CVM trepidam tantum aciem his consulibus Aequi ostendissent, turpi fuga funduntur, haud magno consulis Fabij, cui ea prouincia euenerat, decore. Itaque triumphus negatus. Ceterum ob Sempronianae caedis leuatam ignominiam, ut ouans urbem iniret, concessum est. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXIII.

CVM maior pars anni per nouos tribunos pl. & aliquot interreges certaminibus extracta esset, modo prohibentibus tribunis patricios coire ad prodendum interregem, modo interregem interpellantibus, ne S. C. de comitijs cõsularibus faceret: postremo L. Papirius Mugillanus interrex castigando nunc patres, nunc tribunos plebis

A bis, obtinuit, ut tribunicia comitia haberentur. Creati tribuni consulari potestate omnes patricij T. Quinctius Cincinnatus tertium, L. Furius Medullinus iterū, M. Manlius, A. Sempronius Atratinus. Liuius hæc. Cum autem in Capitolinis fragmentis sit Cincinnatus II, Medullinus III, contra atq; apud Liuium, profecto intelligēdum est, numeri notas apud Liuium esse præpostero ordine, non librariorum uitio, sed analium uarietate. In eodem fragmento est etiam M. Manlius, A. Sempronius. T. Quinctius ante tribunatum gessit anno CCCXXVII. Hos etiam præterit Diodorus. Hoc loco annum interregni Liuiani, quem summa annorum Capitolina non patitur, omisimus.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXIIII.

TRIBVNI mil. consulari potestate in hunc annum Agrippa Menenius Lanatus, P. Lucretius Tricipitinus, Sp. Nautius, auctore Liuio. Desideratur autem librario-
B rum (ut puto) culpa quartus tribunus C. Seruilius Q. F. C. N. Axilla, qui anno insequenti in Capitolinis tribunis numeratur cum hac nota. II. & hoc anno ibi est. C. SERVILIVS quarti tribuni loco. P. Lucretius Hosti F. dicitur in secundo eius tribunatu Capitol. Agrippa Menenius idem est, qui consul fuit anno CCCXIIII. Et hi desiderantur apud Diodorum. In fragmento Capitolino ita est. AGRIPP. N. LANATVS. SP. NAVTIVS. - TRICIPITINVS. C. SERVILIVS. Serui qui de urbis incendio coniurarant, supplicio affecti. *Serui supplicio affecti.*

DE TR. MIL. AN. CCCXXXV.

DIODORVS in hunc annum edit tribunos mil. consulari pot. L. Sergium, M. Seruilium, M. Papirium. Liuius L. Sergium Fidenatem, M. Papirium Mugillanum, C. Seruilium Prisci F. quo dictatore captæ Fidenæ fuerāt. Quem C. Seruilium Axillam II nuncupari inuenio in Capit. tribunis. Quod etiam traditum non ignorat Liuius,
C cum ait, Q. Seruilium dictatorem magistrum eq. sibi cooptasse C. Seruilium filium alios tradidisse, alios uero C. Seruilium Ahalam. in fragmento Capitolino ita est. MVGILLANVS. C. SERVILIVS. Q. F. L. N. AXILLA. II. L. SERGIVS C. F. C. N. FIDENAS. III.

De Q. Seruilio Prisco dictatore II.

LAVICANIS (Æquorum populi sunt) noua arma capientibus bellum indictum est. Re minus prospere à tribunis duobus gesta ex senatus consulto C. Seruilius, qui urbi præerat, Q. Seruilium, quo dictatore captæ Fidenæ fuerant, dictatorem dixit. pater mag. eq. filium sibi cooptauit. alij Ahalam Seruilium magistrum eq. hoc anno fuisse scribunt. Liuius. Eiusmodi uero annales sequuti sunt ij, qui Capitolinos triumphos concinnarunt, qui Q. Seruilium P. F. Sp. N. Priscū Fidenatem II, C. Seruilium Q. F. C. N. Axillam II edunt. Porro autem Lauicos dictatorem cepisse, & diripuisse,
D exercitumq; uictorem Romā reduxisse, dieq; octauo, quàm creatus erat, magistratu se abdicasse scribit Liuius. neq; triumphi in tanto uiro uerbum ullum facit, perinde atq; ne in priore quidem eius dictatura.

De censoribus, & lustro XIIII.

L. PAPIRIVM censorem in hunc annum produnt Capitolina fragmenta. Liuius mire negligens est, qui & huius, & aliorum multorum annorum censores præterijt de industria. Hunc ego L. Papirium Crassum, eum, qui bis ante consul fuit, esse opinor. Collegam eius inuenire non potui. Lustrum autem ab his conditum esse XIIII ratio temporum docet. ut in XVI lustro ostendam. *Negligens Liuius.*

DE TR. MIL. AN. CCCXXXVI.

TRIBVNI militum consulari pot. hoc anno P. Lucretius, C. Seruilius, Agrippa Menenius, Sp. Veturius, Diodoro auctore. at Liuius edit Agrippam Menenium La-

natum, L. Seruilium Structum, P. Lucretium Tricipitinum, iterum omnes hos, Sp. A
Veturium Crassum. Ex his L. Seruilius Structus primum fuit anno CCCXXXI li-
brariorum uitio præteritus, neq; enim quo alio anno fuerit, apparet. in fragmento Ca
pitolino est. P. LVCRETIVS HOSTI F. AGRIPPA MENENIVS T. F.
AGRIPP. N. Res externæ quietæ.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXVII.

TRIBVNOS mil. consulari potestate habuit hic annus auctore Diodoro A. Sem
pronium, M. Papirium, Q. Fabium, Sp. Nautium. Liuio, A. Sempronium Atratinum
III, & duos II, M. Papirium Mugillanum, & Sp. Nautium Rutilum. Preteritum esse
à librarijs Q. Fabium quartum huius anni tribunum Capitolinus hic tribunatus, Dio
dorus, & ipsemet Liuius ostendit, qui Q. Fabium tribunum mil. II esse scribit anno
CCCXXXIX. ut in scholijs Liuianis apertius ostendi. & etiam in fragmento Capi-
tolino, A. SEMPRONIVS L. F. A. N. Foris ocium fuit. B

DE TR. MIL. AN. CCCXXXVIII.

TRIBVNOS militum edit quatuor in hunc annum Diodorus P. Cornelium, C.
....., ..., .. Fabium. Liuius P. Cornelium Cossum C. Valerium Potitum,
Quinctium Cincinnatum, N. Fabium Vibulanum. lapis Capitolinus P. Cornelium,
C. Valerium L. F. Volusi N. Fabius in secundo suo tribunatu Capitolino scribi-
tur N. Fabius Q. F. M. N. Vibulanus II. Æqui Lauicanis nouis colonis Romanis ar-
ma intulerunt.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXIX.

TI. POSTVMIVS, C. Cornelius, C. Valerius, Cæso Fabius tribuni mil. à Diodo-
ro produntur in hunc annum at à Liuio Cn. Cornelius Cossus, L. Valerius Potitus,
Q. Fabius Vibulanus II. P. Postumius Regillensis. Q. Fabius est is, qui biennio an- C
te præteritus est à librarijs. P. Postumium aduersus Æquos profectum propter crude
litatem ab exercitu suo lapidibus obrutum scribit Liuius. L. Valerius L. F. P. N. Poti-
tus scribitur in secundo suo tribunatu Cap. in fragmento autem huius anni est, Q. Fa
bius Q. F. M. N. P. Postumius A. F. A. N.

Postumius propter crudelitatem ab exercitu suo lapidibus obrutus,

DE COS. AN. CCCXL.

DEINDE patres uicere, ut consules crearentur. Q. Fabio Vibulano comitia ha-
bente consules creati sunt M. Cornelius Cossus, L. Furius Medullinus. Eosdem con-
sules nominat Cassiodorus, & Diodorus, exemptis cognominibus, quos cum inse-
quentibus omittũt fasti Siculi. L. Furius Medullinus bis cos. erit, septies tribunus mi-
litum. In secundo autem tribunatu Capitolino L. F. Sp. N. scribitur. Furius cos. aduer
sus Volscos populantes Hernicorum fines missus, cum hostem ibi non inuenisset, Fe
rentinum, quo magna multitudo Volscorum se contulerat, cepit. D

DE COS. AN. CCCXLI.

Q. FABIVS, C. Furius consules subsequuntur apud Cassiodorum. apud Liuium
autem, & Cassiodorum Q. Fabius Ambustus, C. Furius Pacilus. Hunc C. Furium C.
Furij F. esse reor, qui ante & censor, & tribunus mil. fuit. Præterquam ab morbo, an-
nonaq; nihil hoc biennio intestini, externi ue incommodi fuit. Liuius.

DE COS. AN. CCCXLII.

M. PAPIRIVM, C. Nautium Rutilum edunt consules hoc anno Liuius, Cassio-
dorus, & exempto Rutili cognomine Diodorus. Mugillanum, & Rutilum cum fa-
stis Siculis Cuspiniani.

De

A *De censoribus & Lustro XV.*

LVSTRI XV sedes incerta est. & nomina censorum, qui id condiderint, adhuc nobis incomperta sunt. Id est Liuij negligentiæ tribuendum, à quo hęc, ut multa alia, consulto neglecta sunt.

DE COS. AN. CCCXLIII.

M. AEMILIVM, C. Valerium consules in hunc annum produnt Liuius, & Cassiodorus. at Diodorus Manium Æmilium, C. Valerium. fasti Siculi Aimilium, & *ποτί- του.* ut puto, mendose. Hic Æmilius in primo, & tertio tribunatu Capitolino M. Æmilius Mam. F. M. N. Mamercinus scribitur. Valerius in primo, & tertio tribunatu Capitolino L. F. Volusi N. Potitus Volusus appellatur.

De C. Valerio ouante de Aequis.

B CVM Æqui in Latinum, Hernicumq; agrum transcendissent, atq; arcem Caruentanam occupassent, C. Valerius consul motis castris eos deiecit præsidio, arcemq; recuperauit. Itaq; dignus senatui uisus est, qui propterea ouans in urbem introiret. Liuius.

DE COS. AN. CCCXLIIII.

IN hunc annum creati consules teste Cassiodoro L. Furius, Cn. Cornelius. Diodoro L. Furius, Cn. Pompeius. Liuio Cn Cornelius Cossus, L. Furius Medullinus iterum. fastis Siculi Cossus, & Medullinus. In fragmēto Capitolino est: A. F. M. N. quod ad Cornelium pertinet. & MEDVLLIN. II. quod ad Furium. Cōsules an ambo profecti sint ad arcem Caruentanam, an alter ad comitia habenda substiterit, incertum diuersi auctores faciunt. illa pro certo habenda, in quibus non dissentiunt, ab arce Caruentana (hanc Æqui iterum inuaserant) cum diu nequicquam oppugnata esset, recessum. Verruginem in Volscis eodem exercitu receptam. Eodem anno quæstores
C primum ex plebe creati. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXLV.

C. IVLIVS, P. Cornelius, C. Seruilius tribuni militum in hunc annum suggeruntur à Diodoro. ijsdem addūt cognomina lapis Capitolinus, & Liuius Iulum, Cossum, Ahalam. C. Iulium fratrem esse reor L. Iulij L. F. Vopisci. N. Iuli tribuni mil. CCCLII. C. Seruilius P. F. Q. N. Ahala in secundo tribunatu Capitolino scribitur.

De P. Cornelio Cosso dictatore, & re gesta cum Volscis.

CVM Volscorum, Æquorumq; motus maiores etiam, quàm res erat, Romam nunciarentur, senatus extemplo, quod in rebus trepidis consilium erat, dictatorem dici iussit. C. Seruilius Ahala tribunus militum dictatorem P. Cornelium dixit. ipse ab eo magister equitum creatus est. Bellum haud memorabile fuit. uno, eoq; facili prœlio
D cæsi ad Antium hostes. Dictator ita bello gesto, ut non defuisse fortunæ uideretur, felicitate, quàm gloria maiore in urbem redijt, seq; dictatura abdicauit. Liuius. Huius dictatoris, & magistri eq. notæ sunt etiam in Capitolino fragmento. = RVTILVS COSSVS DICT. REI GER. CAVSSA. = AHALA. MAG. EQ. ex quo quæ utriusq; cognomina fuerint, apparet.

DE TR. MIL. AN. CCCXLVI.

TRIBVNI mil. consulari pot. hoc anno C. Furius, C. Seruilius, C. Valerius, N. Fabius apud Diodorum. at Liuius edit quatuor patricios omnes iam functos eo honore L. Furium Medullinum, C. Valerium Potitum, N. Fabium Vibulanum, C. Seruilium Ahalam hunc autem refectum cōtinuato honore tum ob alias uirtutes, tum ob recentem fauorem unica moderatione partum. In fragmento Capitolino est = Potitus Volusus II. = Medullinus. C. Seruilius Ahala II. N. Fabius Vibulanus II. In Volscis accepta clades amisso Verrugine præsidio. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXLVII. A

DIODORVS tribunos militum cos. pot. edit in hunc annum P. Cornelium, N. Fabium, L. Valerium, Terentium Maximum. Liuius P. & Cn. Cornelios Cossos, N. Fabium Ambustum, L. Valerium Potitum. P. Cornelius est is, qui fuit dictator. Cn. Cornelius alius est ab eo, qui tribunatum mil. gessit anno CCCXXXIX, & ab eo, qui gessit anno CCCXLV. neque enim in fragmento Capitolino est multiplicati unius honoris nota. ita enim habet.

- RVTILVS COSSVS. L. VALERIVS L. F. P. N. POTITVS II.
- -- COSSVS. N. FABIVS. M. F. Q. N. AMBVSTVS.

Veientibus, cum induciarum tempus exisset, bellum indictum ob superbum responsum senatui, qui legatis repetentib. res, ni facesserent propere urbe, finibusque, daturum, quod Lar. Tolumnius dedisset, responderi iussit. Stipendium de publico primũ militibus datum. Hoc bellum decimo post anno captis Veijs à Camillo dictatore confectum est. B

DE TR. MIL. AN. CCCXLVIII.

TRIBVNOS mil. sex in hunc annum creatos ait Diodorus T. Quinctium, C. Iulium, A. Manlium, reliquorũ nomina reticet. Liuius omnes nominat, T. Quinctium Capitolinum, Q. Quinctium Cincinnatum, C. Iulium iterum, A. Mãlium, L. Furium Medullinum tertium, M: Æmilium Mamercũ. lapis Capitolinus edit. - Iulum II. M: Æmilium Mam. F. M. N. Mamercinum. - Capitolin. Barb. L. Furium L. F. Sp. N. Medullinum II. - Cincinnatum. A. Manlium A. F. Cn. N. Vulsonem Capitolinum. T. Quinctius Capitolinus Barbatus idem, qui consul fuit anno CCCXXXII. De L. Furio dissentit (ut dixi) à Liuiana historia Capitolina. Hic annus primus sex tribunos mil. habuit, quod lege cautum fuerat, ut fieret iam tum cum primum de tribunis creandis latum fuerat. quo anno Veij primum circumsessi sunt. C

Sex tribun. militum primi.

DE TR. MIL. AN. CCCXLIX.

TRIBVNI mil. consulari pot. subsequuntur apud Diodorum P. Cornelius, K. Fabius, Sp. Nautius, C. Valerius, M: Sergius, καὶ ἕτερος λόγος mendose, apud Liuium. C. Valerius Potitus III, M: Sergius Fidenas, P. Cornelius Maluginensis, Cn. Cornelius Cossus, K. Fabius Ambustus, Sp. Nautius Rutilus II. in lapide Capitol. - Maluginensis. Sp. Nautius Sp. F. Sp. N. Rutilus III. - Cossus II. C. Valerius L. F. Vol. N. Potit. Volus. III. - Ambustus. M: Sergius Fidenas. Ex his M: Sergius L. F. L. N. Fidenas scribitur in secundo Capitolino tribunatu. itemque K. Fabius M. F. Q. N. Ambustus. praeterea Cossus II. notatur. quis autem sit ex tribus Cnaeis Cornelijs Cossis, de quibus ante diximus, in obscuro est. Nautium Rutilum II Liuius, Capitolini scriptores III nominant. qua de re supra dictum est. Cum Volscis bene pugnatum, Artena urbe eorum capta. D

DE TR. MIL. AN. CCCL.

LIVIVS tribunorum militum numerum hoc anno à Romanis auctum, atque octo, quod nũquam antea, creatos scribit M: Æmilium Mamercum II, L. Valerium Potitum III. Ap. Claudium Crassum. M. Quinctilium Varum, L. Iulium Iulum, M. Postumium, M. Furium Camillum, M. Postumium Albinum. Apud Diodorum autem hæc nomina sunt. Manius --------. Claudius, M. Quinctilius, L. Iulius, M. Furius, L. Valerius. Quanquam autem desunt aliquot apud eum uoces, hunc tamen non octo tribunos edidisse puto, sed sex, quod ij fecerunt etiam, qui hunc annum Capitolinum concinnarunt ita. - Mamercin. II. M. Furius Fusus. - Crassus. L. Iulius Iulus. - Varus, L. Valerius Potitus III. Qui ijdem Albinum, & Camillum nõ tribunos hoc anno faciunt, sed censores. Vt autem hoc anno Camillum potius censorem esse opiner, quàm tribunum, me adducit Plutarchus, qui Camillum ante censorem creatum

narrat

A narrat, quàm tribunum. Inter sex autem tribunos M. Furius Fusus in Capitolino fragmento nominatur, qui à Liuio M. Postumius appellatur. Fusus autem antiquum est gentis Furiæ cognomen. Ap. Claudius est filius Ap. Claudij tribuni mil. anno CCCXXIX, decemuiri nepos. Liuius multis locis. Hunc autem M. Camillum ne eum quidem esse, qui Gallos urbe expulit, in scholijs Liuianis docui. Hoc anno ad Veios hybernacula primum obsidionis continuandæ caussa fieri cœpta.

De censoribus, & Lustro XVI.

NISI Capitolina fragmenta nobis annum horum censorum subindicassent, incerta ita esset huius XVI lustri sedes, ut aliorum superiorũ. Postumium autem Albinum insequenti anno lustrum XVI fecisse nemo est, qui non ex fragmento Capitolino intelligere possit. huic ego M. Furium Camillum collegam adiunxi, quia Valerius lib. II cap. III Camilli, & Postumij censorum meminit, & eorũ edicti, quos eos, qui cœlibes ad senectutem usque peruenissent, mulcta dignos esse uoluerũt. cuius etiam mentionem facit Plutarchus, dum de Camillo censore disserit. Et quia idem Plutarchus Camillum censuram cepisse ante alios magistratus scribit, non dubitaui, quin certissimus hic esset eius honoris locus. M. Postumium etiam Liuius cum Camillo coniunxit hoc anno in tribunatu, censura præterita. Hunc autem M. Postumium fratrẽ esse P. Postumij tribuni mil. an. CCCXXXIX, qui ab exercitu lapidatus fuit, ex Capitolina descriptione cognoscitur. uterque enim A.F.A.N. Albinus Regillẽsis uocatur. contra morem autem hi censores consulibus præpositi sunt. in fastis Capitolinis, quod ex linea diuidente eos ab his consulibus, & cum posteris coniungentes intelligi potest.

Censoria nota in cœlibes.

DE TR. MIL. AN. CCCLI.

TRIBVNI militum consulari potestate hoc anno C. Seruilius, L. Virginius, Q. C Sulpicius, A. Manlius Capitolinus, κλώδιος, μάρκος ἄγκος, mendose apud Diodorũ. at uero apud Liuium C. Seruilius Ahala III, Q. Seruilius, L. Virginius, Q. Sulpicius, A. Manlius II, M. Sergius II. Q. Seruilium Fidenatem uocat Liuius in alijs sequentibus eius tribunatibus, quos sex geret. Hunc ego Q. Seruilij Prisci Fidenatis bis dictatoris filium esse reor. in fragmento Capitolino nominantur Q. Sulpicius Ser. F. Ser. N. Camerinus Cornut. A. Manlius A.F. Cn. N. Vulso Capitolin. II. M. Sergius L. F. L. N. Fidenas II. Castra, quibus Sergius trib. mil. ad Veios præerat à Capenati Falisco, & Veienti hoste expugnata. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCLII.

TRIBVNOS mil. consulari pot. edit in hunc annum Diodorus L. Iulium, M. Furium, Æmilium Mamercum, C. Cornelium, Cæsonem Fabium, παῦλον σέξτον, uitio. Liuius L. Valerium Potitum IIII, M. Furium Camillum, M. Æmilium Mamercũ III, D Cn. Cornelium Cossum II, K. Fabium Ambustum, L. Iulium Iulum. Ex quibus Camillus nunquam antea fuit, si Capitolinos auctores sequimur. Cn. Cornelius Cossus is est, qui anno CCCXLVII tribunus mil. primum fuit. K. Fabius ante etiam tribunatum gessit. Itaque in Capitolino fragmento est L. Iulius L.F. Vopisci N. Iulus. M. Æmilius Mam. F. M. N. Mamercin. III. K. Fabius M.F.Q.N. Ambustus II. Hi K. Octobribus inire iussi, cùm idus Decembris ante solennes essent, ob cladem a M. Sergio priore anno ad Veios acceptam. Camillus in Faliscos, Cornelius in Capenates, Valerius in Volscos ad Anxur recipiendum, Æmilius & Fabius ad Veios obsidendos profecti.

DE TR. MIL. AN. CCCLIII.

DIODORVS de tribunis mil. huius anni ita. Tribunatum inierunt P. Mælius, Sp. Mænius, L. Furius, & alij tres. at Liuius, P. Licinius Caluus, P. Mælius, P. Titinius, P. Mænius, L. Furius Medullinus, L. Publilius Vulscus. sic enim legendum esse in scho-

h 3 lijs

lijs Liuianis ostendimus. in lapide enim Capitolino est A

P. MAELIVS SP. F. C. N. CAPITOLINVS.

RIVS L. F. SP. N. MEDVLLINVS.

BLILIVS L. F. VOLER. N. PHILO. VVLSCVS.

Primus tribunus militum ex plebe. Omnes plebeij praeter Furium

P. Licinium unum ex plebe usurpandi iuris caussa factum, ceteros patricios fuisse, tradit Liuius. Plebeios tamen omnes hos esse praeter Furium ex plebeijs eorum magistratibus obseruaui. Anxur in Volscis receptum. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCLIIII.

TRIBVNI mil. consulari potestate in hunc annum subsequuti sunt teste Diodoro, Cn. Genucius, L. Atilius, M. Pomponius, C. Duilius, M. Veturius, Volero Publilius. auctore Liuio. M. Veturius unus patricius, reliqui plebeij, M. Pōponius, C. Duilius. Volero Publilius, Cn. Genucius, L. Atilius. sic enim ex ueteribus libris emendauimus. Liber Cuspiniani, qui nisi duorum tribunorum cognomina quotannis profert, Augurinum edit, & Longum, alterum Genucij cognomen, alterum Atilij. M. Veturius Ti. F. uix intelligitur ex lapide Capitolino. Tiberium autem praenomē esse Veturiorum ex alijs hoc praenomine praeditis Veturijs aperte cognoscitur. sic enim in eo est. L. Atilivs K. F. K. N. LONGVS. M. Veturivs TI. F. SP. N. CRAS. CICVRIN. Volero Publilivs P. F. VOLER. N. PHILO. Cum Veientibus. Faliscis, & Capenatibus prospere dimicatum. B

DE TR. MIL. AN. CCCLV.

IN hunc annum patricij omnes creati tribuni mil. consulari potestate Liuio auctore L. Valerius Potitus V, M. Valerius Maximus, M. Furius Camillus II, L. Furius Medullinus III, Q. Seruilius Fidenas II, Q. Sulpicius Camerinus II. Diodoro autem L. Valerius, M. Furius, Q. Seruilius, Q. Sulpicius, κλαύδιος ὕγαρ, μάρκος ἄπριος. mendose. Camilli II tribuni militum meminit etiam Plutarchus. Medullini III, & Fidenatis II, lapis Capitolinus. Hoc anno lacus in Albano nemore ad altitudinem insolitam creuit. ea de re legati ad Delphicum oraculum missi sciscitatum, quidnam eo prodigio dij portenderent. Ex agro Veienti, Falisco, & Capenate praedae tantum abactae. Liuius. C

DE TR. MIL. AN. CCCLVI.

LIVIVS in hunc annum profitetur tribunos mil. consulari potestate hos. L. Iulium Iulum, L. Furium Medullinum IIII, L. Sergium Fidenatem, A. Postumium Regillensem, P. Cornelium Maluginensem, A. Manlium. Diodorus L. Sergium, A. Postumium, P. Cornelium, σίξτον κοίντον, Q. Manlium, αἴτιον κάμιλλον. est autem in duobus menda grauissima. A. Manlius III scriptus est, quia bis ante fuit. P. Cornelius II. quia semel. Item L. Iulius. Legati, qui de Albana palude Delphos missi fuerant reuersi, monitos se à deo renunciarunt, ut aquam Albanam per agros riuis emitterent, & sacra patria, quorum omissa cura erat, instaurata facerent, atq; ita uictoriam de Veientibus breui sperarent. Cum autem inuentum esset, id nihil aliud esse, quàm magistratus uitio creatos Latinas, sacrumq; in Albano monte non rite concepisse, unam expiationem eorum esse, ut tribuni militum se magistratu abdicarent, auspicia deintegro repeterentur, & interregnum iniretur: ea ita facta sunt ex S. C. interreges tres deinceps fuere L. Valerius, Q. Seruilius Fidenas, M. Furius Camillus. Liuius auctor. D

Aqua Albana per agros riuis deducta ex oraculi iussu.

DE TR. MIL. AN. CCCLVII.

P. LICINIVS P. F. L. Titinius, P. Maenius, P. Maelius, Cn. Genucius, L. Atilius tribuni mil. consulari potestate deinceps subsequuti sunt, auctore Liuio, sic enim emendauimus. Diodoro autem, L. Titinius, P. Licinius, P. Maelius, Q. Maenius, Cn. Genucius, L. Atilius. Hi omnes praeter P. Licinium P. F. paulo ante tribunatum gesse-

A gesserunt, ut ait Liuius: qui Genucium etiam in prœlio cecidisse aduersus Faliscos, & Capenates auctor est.

De bello Veienti confecto, M. Camillo dictatore, & triumpho eius.

MAM. Æmilius Mamercinus dictator III anno CCCXXVII Veientium opes ita afflixit, ut postero anno inducias in XX annos petierint. Anno aūt CCCXLVI, quia (ut inquit Liuius) induciarum tempus exierat, Veientes ab senatu impetrarunt, quia ipsi discordia intestina laborarent, ne res ab se repeterentur. Insequenti ergo anno Veiens bellum motum, ob superbum responsum Veientis senatus, qui legatis repetentibus res, nisi facesserent propere urbe, finibusq; daturos, quod Lar Tolumnius dedisset, responderi iussit. Id enim patres ægre passi, decreuere, ut primo quoq; tempore tribuni militū de bello Veientibus indicendo ad populum ferrent. ac, tum primum stipendio de publico militibus decreto, latū est. Ita insequenti anno, qui fuit ab B urbe condita CCCXLVIII circumsessi primum Veij sunt. atq; inde per nouem annos uario euentu à tribunis militaribus res cum Veientibus gesta est. hoc autem anno cum Genucius, Titiniusq; tribuni mil. aduersus Faliscos, & Capenates profecti, ille in acie temere cecidisset, hic in editum tumulum ex multa trepidatione militibus collectis æquo loco se hosti nunquam commisisset, atq; ea res maximū ad Veios tumultum excitasset, quòd rumor castra peruaserat, ducibus exercituq; cæso uictorem Capenatem, ac Faliscum, Etruriæq; omnem iuuentutē haud procul inde abesse, atq; ijs tumultuosiora Romę nunciarentur; M. Furius Camillus dictator dictus, magistrū eq. P. Cornelium Scipionem dixit. Is Faliscis, & Capenatibus fusis, ac castris exutis, ad Veios profectus, cuniculo in arcem hostium acto, urbem ipsam decimo eius belli anno cepit. ac maxima præda potitus Iunonis etiam signum Romam delatum in Auentino extructo ibi templo locauit, cum clarissimū de Veientibus in urbem triumphum equis albis iūcto curru inuexisset. Liuius, Plutarchus, Diodorus, Valerius lib. C IIII. cap. I. Orosius, Eutropius, Gellius lib. XVII. cap. XXI. Is, qui de uiris illustribus scripsit. Zonaras.

Stipendium de publico militibus decretum.

Clarissimus camilli triumphus, qui urbem inuехit curru equis albis iuncto.

DE TRIB. MIL. AN. CCCLVIII.

VEIIS captis sex tribunos militares consulari pot. insequens annus habuit duos P. Cornelios, Cossum, & Scipionem, M. Valerium Maximum II, K. Fabium Ambustum III, L. Furium Medullinum V, Q. Seruilium III. Liuius. at Diodorus edit P. Ser. Cornelium Cossum, Cæsonem Fabium, L. Furium, Q. Seruilium, M. Valerium. Cornelij Faliscum, Valerius, & Seruilius Capenas bellum gesserunt.

DE TRIB. MIL. AN. CCCLIX.

D HOC anno apud Liuium tribuni militares consulari potestate fuerunt M. Furius Camillus, L. Furius Medullinus VI, C. Æmilius, L. Valerius Poplicola, Sp. Postumius, P. Cornelius II. Diodorus tres edit M. Furium, C. Æmilium, κάτλοργβίερον, mendose. Camillus nunc est III. P. Cornelium, esse Scipionem puto, non Cossum. quòd idem ante magister eq. etiam Camillo fuerit. Reliquis familiaria cognomina addidi. Hoc anno Camillus tribunus militum Faliscos iustitia in ditionē populi Ro. redegit, remisso ad Faliscos puerorum magistro proditore. Liuius, Plutarchus. Miror autem Valerium lib. VI. hanc rem à Camillo consule actam tradere, cum Plutarchus eum nunquam consulem fuisse tradat. Eodem anno in Æquis uarie bellatum.

DE COS. AN. CCCLX.

ANNVM post quintum decimū creati consules sunt L. Lucretius Flauus, Ser. Sulpicius Camerinus. Hos uocat Cassiodorus, & Diodorus L. Lucretium, Ser. Sulpiciū. quanquam Diodorus non meminit horum nisi post Romam captam. nam quinq; annos, quos ante transcendisse diximus, interponit. fasti autem Siculi Flauum, & Came-

Consules post annum XV

Camerinum profitentur. Æqui à L. Lucretio consule acie uicti. Liuius.

DE COS. AN. CCCLXI.

L. VALERIVM Potitum, M. Manlium, cui postea Capitolino cognomen fuit, consules edit in hunc annum Liuius. Dionysius horum etiam meminit libro primo, atque L. Valerium Potitum, T. Manlium Capitolinũ uocat. Cassiodorus L. Valerium, M. Manlium. Diodorus L. Valerium, A. Manlium. fasti Siculi Potitum, & Capitolinum. Hunc Manlium à conseruato Capitolio Capitolinum appellatum scribit Liuius. nos autem quia Capitolini cognomen etiam ante hunc M. Manlium in gente Manlia repperimus, hunc auctorem huius appellationis nota scribendi formula nõ fecimus. Hunc annum Dionysius post reges exactos numerat CXIX. L. Valerium Potitum filium esse arbitror L. Valerij Potiti quinquies ante tribuni militum.

De censoribus, & lustro XVII.

DE censoribus, & lustro ab ijs hoc anno condito hæc apud Liuium scripta sunt. C. Iulius censor decessit. in eius locum M. Cornelius suffectus. quæ res postea religioni fuit, quia eo lustro Roma est capta. nec deinde unquã in demortui locum censor suffi citur. at anno CCCCXCIII ita ait. Vrbs eo lustro capta est, quòd demortuo C. Iulio censore, L. Papirius cursor, ne abiret magistratu, M. Cornelium Maluginensem collegam subrogauit. Hæc confirmat etiam Dionysius, qui libro primo duobus annis ante quàm Roma caperetur, L. Valerio Potito, T. Manlio Capitolino cõsulibus lustrũ conditum à censoribus scribit annis post reges exactos CXIX. & Plutarchus, qui in Camillo censorem mense Iulio decessisse tradit. Hoc lustro censa capitum CLII. millia, DXXII testis est Plinius lib. XXXIII. cap. I. C. Iulium esse reor, qui bis ante consul fuit.

De triumphis L. Valerij Potiti, M. Manlij Capitolini consulum de Aequis.

BELLVM hoc anno in Algido cum Æquis gestum haud memorabile est fusis hostibus prius pene, quàm manus consererent. Valerio, quòd perseuerantior cædendis in hostibus fuit, triumphus, Manlio, ut ouans ingrederetur urbem, decretum est. Liuius.

DE AN. CCCLXII.

CONSVLIBVS morbo implicitis placuit per interregnũ renouari auspicia. Itaque cum ex senatus consulto consules magistratu se abdicassent, interrex creatur M. Furius Camillus, qui P. Cornelium Scipionem, is deinde L. Valerium Potitum prodidit. ab eo creati sex tribuni militum consulari potestate, ut si cui eorum incommoda ualetudo fuisset, copia magistratuum reip. esset. K. Quinctilibus magistratum occepere L. Lucretius, Ser. Sulpicius, M. Æmilius, L. Furius Medullinus VII, Agrippa Furius, C. Æmilius II. Hæc Liuius. At Diodorus quatuor edit L. Lucretium, Ser. Sulpicium, C. Æmilium, L. Furium. Ex his L. Lucretium esse puto, qui paulo ante consulatum gessit; Ser. Sulpicium eum, qui post in tertio, & quarto tribunatu Capitolino Prætextatus dicitur, & quem Zonaras Rufum appellat. neque enim alias primi eius tribunatus locus reperitur. Reliquis sua cuique cognomina restituta sunt. M. Camillus die dicta ab L. Appuleio tribuno plebis ob prædam Veientanam inique diuisam in exilium abijt. absens quindecim millibus grauis æris damnatur. Clusini à Gallis obsessi opem Romanorum implorant. Liuius.

Camillus ob prædam Veientanam ab Appuleio tribuno plebis damnatur.

DE TR. MIL. AN. CCCLXIII.

Q. FABIVS Ambustus, & fratres duo, Q. Sulpicius Longus, Q. Seruilius IIII, Ser. Cornelius Maluginensis tribuni militum consulari potestate in hunc annũ eduntur à Liuio. at à Diodoro Quintus, Cæso, Caius Fabij, Q. Sulpicius, Q. Seruilius, Ser. Cornelius Maluginensis. quanquam non sine librorum uulgatorum apud utrunque menda.

A menda. Hos Fabios M. Ambusti F. uocat Liuius. Hi sunt, qui priore anno legati ad Gallos Clusium obsidentes de face componenda missi cum in acie Clusina stetissent aduersus Gallos, bellum eorum in se converterunt. Q. Sulpicij. trib. mil. meminit Plutarchus in Camillo, & Macrobius libro Saturnalium I. Ser. Cornelius Maluginensis usq; ad septimum tribunatum perueniet.

De Roma à Gallis capta, & triumpho M. Camilli dictatoris II.

EODEM anno Galli Romanis irati exercitum relicto Clusio Romã adduxerunt, Romano exercitu, qui eis occurrerat ad Aliam fuso, fugatoq; urbem ingressi tecta omnia disturbarunt, atq; incenderunt. Cum pars ciuitatis robustior Capitolinam arcem, in quã se extremis reip. temporibus receperat, teneret, septem menses à Gallis obsessa est. Interea lege Curiata M. Camillus, qui Ardeæ exulabat, reuocatus, & absens dictator dictus est. is L. Valerium magistrum eq. sibi cooptauit. Liuius, Plutar-
B chus, Diodorus latissime. breuius Eutropius, Orosius, Zonaras. L. Valerium Poplicolam, an Potitum, (horum enim recens memoria est,) intelligat, incompertum est. ego tamen Potitum significari puto, cuius recentior mentio est. Camillus igitur dictator absens dictus cõtracto exercitu ex Ardeatibus & ijs, qui ex prælio Aliensi fugerant, & qui Roma exierant Gallos inter pendendum aurum adortus Roma expulit, & ad octauum lapidem Gabina uia cõsequutus occidione occidit. deq; ijs triumphans in urbem redijt, Romulus à militibus, & parens patriæ, conditorq; alter urbis uocatus. Hæc ijdem, præterea Polyænus lib. VIII. Florus, & qui de uiris illustribus scripsit. Gallos porro Plutarchus à Camillo Roma pulsos scribit idibus Februarijs. ex quo intelligi potest aut eodem die, aut certe non ita multo post ab eo triumphatũ esse. Idem inquit certum annum urbis captæ inuenire difficile esse, captam tamẽ esse post annos amplius CCCLX, quàm urbs condita sit. Plinius lib. XXXIIII cap. primo anno CCCLXIIII. Liuius an. CCCLXV. Nos summam Capitolinã sequuti an.
C CCCLXIII. Dionysius libro primo post reges exactos anno CXX expleto. Idem sacra restituit, & urbem euersam instaurauit, & ne cupidus populus Veios transmigraret, effecit. neq; nisi circumacto anno abdicauit. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCLXIV.

IN hunc annum tribuni militum creati apud Liuium L. Valerius Poplicola II, L. Virginius, P. Cornelius, A. Manlius, L. Æmilius, L. Postumius. apud Diodorum P. Cornelius, L. Virginius, ———, Valerius, A. Manlius, L. Postumius. Eorundem meminit Macrob. lib. primo Saturn. his uerbis. Anno ab urbe cõdita CCCLXIII à tribunis militum Virginio, Manlio, Cœlio, Postumio, collegisq; eorum tractatum in senatu, quid esset, quod toties inter paucos annos male affecta esset resp. Suspicor autem ibi esse mendose, Cœlium, pro Cornelio, ex Liuio, ac Diodoro. A. Manlium patrem esse opinor P. Manlij A. F. A. H. qui post tribunus militum iterum erit anno
D CCCLXXXV in tabulis Capitolinis.

De triumpho M. Camilli dictatoris III. de Volscis, Aequis, Etruscis.

CUM Volsci ueteres hostes ad extinguendum nomen Romanum arma sumpsissent, Etruriæ autem principes de bello coniurassent, & Latini, Hernicíq;, qui post pugnam ad lacum Regillum factam per annos prope centum nunquam ambigua fide in amicitia populi Ro. fuerãt, defecissent, placuit eiusdem auspicijs defendi remp. cuius recuperata esset, dictatoremq; dici M. Furium Camillum. is dictator C. Seruilium Ahalam magistrũ eq. dixit. Hæc Liuius. Plutarchus etiam Camillum dictatorẽ III creatum scribit ob Æquos, Volscos, & Latinos arma capiẽtes, & Etruscos Sutrium urbem populo Ro. fœderatam obsidentes. Igitur Volsci fusi, cæsiq;, & castris exuti sunt. præda militi data. & septuagesimo demum anno subacti, & ad deditionẽ compulsi sunt à Camillo dictatore. Æquorum exercitu ad Bolas oppresso urbs etiam primo impetu capta est. Eodemq; die Sutrium captum, quod ab Etruscis fuerat occupatum

De Camillo multa,

Romani capitabant de urbe deserenda

Latini manserunt in fide post pugnam Regillanã per annos centum.

Volsci septuagesimo anno, quã cũ ijs bellum ceptũ erat, in deditionẽ compulsi

tum. Camillus in urbem triumphans rediit simul trium bellorum uictor. hæc Liuius, A
& fere etiam Plutarchus. Eutropius autem sic. Anno CCCLXV post Romã captam
dignitates mutatæ sunt, & pro duobus consulibus facti tribuni militares cõsulari po
testate. Hic iam cœpit res Romana crescere. Nam Camillus dictator eo anno Volsco
rum ciuitatem, quæ per LXX annos bellum cum Romanis gesserat, uicit, & Æquo-
rum urbem occupauit, Sutrinorum recuperauit deletis Etruscorum exercitibus, &
tres simul triumphos egit. De eadem Camilli dictatura scriptum est etiam apud Oro
Eutropius historiæ ignarus,
sium lib. IIII. Quod autem de dignitatibus mutatis scribit Eutropius, ἀνυπόστατον in eo
suam incredibilem indicat. De hoc bello aliter etiã traditũ scribit Plutarchus, & Ma-
crobius lib. Saturnalium. uerba Macrobij apponam. Post urbem captã, cum sedatus
esset Gallicus motus, res uero publica esset ad tenue deducta, finitimi opportunitatẽ
inuadendi Romani nominis aucupati præfecerunt sibi Postumum Liuium Fidena-
tium dictatorẽ. qui mandatis ad senatum missis postulauit, ut si uellent reliquias suæ
ciuitatis manere, matres familiæ sibi, & uirgines dederentur. cumq; patres essent in B
ancipiti deliberatione suspensi, ancilla nomine Tutula, seu Philotis pollicita est, se cũ
Ancillae stratagema,
cæteris ancillis sub nomine dominarum ad hostes ituram; habituq; matrum familia-
rum, & uirginum sumpto hostibus cum prosequentium lachrymis ad fidem doloris
ingestæ sunt. quæ cum à Liuio in castris distributæ fuissent, uiros plurimo uino pro-
uocauerunt, diem festũ apud se esse simulantes. quibus soporatis ex arbore caprifico,
quæ castris erat proxima, signum Romanis dederunt, qui cum repentina incursione
superassent, memor beneficij senatus, omnes ancillas manu iussit emitti, dotemq; eis
ex publico fecit, & ornatum, quo tunc erant usæ, gestare concessit, diemq; ipsum no-
Nonae caprotinae,
nas Caprotinas nuncupauit ab illa caprifico, ex qua signum uictoriæ ceperunt.

DE TR. MIL. AN. CCCLXV.

TRIBVNI militũ consulari potestate subsequuti sunt in hunc annum Liuio teste
T. Quinctius Cincinnatus, Q. Seruilius Fidenas V, L. Iulius Iulus, L. Aquillius Cor- C
uus, L. Lucretius Tricipitinus, Ser. Sulpicius Rufus. Diodoro autem T. Quinctius,
L. Seruilius, L. Iulius. = Aquillius, L. Lucretius ἄγγ[illegible], Ser. Sulpicius. Ex hoc loco pa-
tet L. Lucretium, & Ser. Sulpicium alios esse, quàm qui quadriennio ante tribunatũ
consularem gesserũt. neq; enim iterati honoris nota addita est. Itaq; recte illos Flauo,
& Camerino cognominibus affecimus, cum hi Tricipitinũ, & Rufum tulerint. Hoc
anno oppida Etruscorum Cortuosa, & Cortenebra ui capta, dirutaq;. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCLXVI.

L. PAPIRIVS, Cn. Sergius, L. Aimilius II. L. Menenius, L. Valerius Poplicola
III. traduntur hoc anno tribuni militũ consulari potestate à Liuio. à Diodoro uero L.
Papirius, C. Cornelius, L. Menenius, C. Seruilius, A. Valerius, Q. Fabius. Deest autẽ
apud Liuium sexti tribuni nomen. Hunc esse C. Cornelium puto, ut in scholijs Liuia-
nis ostendi. Seruilium etiam habet Diodorus pro Sergio, & Æmilium pro Fabio. ue D
ritas incomperta est. L. Papirium Cursorem esse arbitror, quem Liuius censorẽ hoc
lustro fecit.

De censoribus, & lustro VIII.

IN hunc annum censores coniecimus, & lustrum XVIII, quod ab ijs factum esse
uero simile uidetur. Sequuti autem illam coniecturam sumus, quod hoc anno tribus
quatuor tribus additae,
additas quattuor Stellatinam, Tromentinam, Sabatinã, & Arniensem scribit Liuius.
neq; uero id nisi à censoribus fieri potuit. quod quidem, si alia tribuum adiectarũ tem
pora intueamur, facile patebit. accedit quinquennale spatiũ censuræ legitimũ quod
inter superius, atq; inferius lustrum intercedit.

DE TR. MIL. AN. CCCLXVII.

RES ad Camillum tribunum mil. consulari potestate rediit. collegæ additi quinq;
Ser.

A Ser. Cornelius Msluginensis, Q. Seruilius Fidenas VI, L. Quinctius Cincinnatus, L. Horatius Puluillus, P. Valerius. Ita Liuius. at Diodorus quatuor creatos scribit, M. Cornelium, Q. Seruilium, M. Furium, L. Quinctium. P. Valerius hic à Liuio in alijs magistratibus cognominibus afficitur Poplicolæ Potiti. ac in VI tribunatu Capitolino L.F. L. N. scribitur. De Q. Seruilio Fidenate VI tribuno sic est apud Liuium in oratione M. Camilli. Pro certo habeo te ita rem gesturum, ut patre, auo, teq; ipso, ac sex tribunatibus dignum est. Hoc anno M. Camillus oblata dictatura non esse opus dixit, & una cũ collegis tribunis Volscos, Antiates, atq; Etruscos rebellantes uicit. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCLXVIII.

TRIBVNOS mil. in hunc annum tradit Liuius A. Manlium, P. Cornelium, T. & L. Quinctios Capitolinos, L. Papirium Cursorem II. Diodorus autem quatuor edit, B L. Papirium, Q. ------. T. & L. Quinctios. Ex quibus A. Manlius cum tribunus fuerit anno CCCLXV, anno uero CCCLXXI III, profecto nunc est iterum. Hoc anno excidisse apud Liuium puto C. Sergium, qui anno CCCLXVIII fuit primum, anno uero CCCLXXIII erit III. quo autem anno II fuerit nõ constat, nisi hoc anno intercidisse dicamus apud Liuium.

De A. Cornelio Cosso dictatore, & triumpho eius de Volscis.

BELLVM Volscum graue per se, oneratum Latinorum, & Hernicorum defectione in speciem caussæ iactatum, ut maior potestas quæreretur. sed noua consilia Manlij magis compulere senatum ad dictatorem creandum. creatus A. Cornelius Cossus magistrum eq. dixit T. Quinctium Capitolinum. Liuius. Significat autẽ seditionem, quam M. Manlius, qui Capitolinũ à Gallis defenderat, excitabat plebem ære alieno exoluendo, cum apertè regnum affectare cõstaret. Plutarchus in Camillo Quinctiũ C Capitolinum non magistrum eq. fuisse, sed dictatorem scribit. Volscorum porro exercitum fugatum à dictatore, castraq; eorum capta, ac direpta, triumphum actum de Volscis esse scribit Liuius. Eundem dictatorem in carcerem M. Manlium seditionis auctorem coniecisse, & Liuius, & Plutarchus auctor est. minante autem plebe se carcerem refracturam, Manlius S.C. è uinculis liberatus est. *M. Manlius plebe minante carcere liberatur.*

DE TR. MIL. AN. CCCLXIX.

TRIBVNI mil. cõsulari pot. hoc anno teste Liuio sex. Ser. Cornelius Maluginensis III. P. Valerius Potitus II, M. Furius Camillus V, Ser. Sulpicius Rufus II, C. Papirius Crassus, T. Quinctius Cincinnatus II. Diodoro autem auctore quatuor, Ser. Sulpicius, L. Papirius, M. Cornelius, T. Quinctius. Hoc anno ob affectati regni crimen M. Manlius ad populum à tribunis pl. accusatus in luco Petelino comitijs centuriatis damnatus est, atq; de saxo deiectus. sunt qui duumuiros, qui de perduellione D inquirerent, creatos auctores sint. Liuius, Plutarchus in Camillo, Valerius, alij. Hunc annum numerat Velleius septimum post urbem captam, ubi de Setia Colonia agit. *Manlius de saxo eijcitur*

DE TR. MIL. AN. CCCLXX.

CREATI in hunc annum sex tribuni mil. consulari potestate, ut ait Liuius, L. Valerius IIII, A. Manlius III, Ser. Sulpicius III, L. Lucretius, L. Æmilius III, M. Trebonius. ut Diodorus, quatuor L. Valerius ------. Crispus, A. Mãlius, Ser. Sulpicius. Ex his L. Lucretium eum esse, qui anno CCCLXVI tribunus militũ fuit, puto. CRISPVS cognomen est forte Trebonij apud Diodorum, cuius nomen cum prænomine intercidit. Flauum alij uocant. Veliternis, & Lanuuinis deficientibus bellum indictum est. exercitus propter pestilentiam non eductus.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXI.

DEINCEPS subsequuti sunt tribuni mil. consulari potestate teste Liuio Sp. & L. Papirij,

Papirij, Ser. Cornelius Maluginēsis IIII, Q. Seruilius, C. Sulpicius, L. Æmilius IIII. A
Diodorus quatuor edit. Q. Seruilium, Sp. Papirium, — Cornelium, φάβιον ἄλβον, mendose. Ex his Sp. Papiriū patrem esse reor L. Papirij Sp. F. C. N. Crassi tribuni mil. anno CCCLXXXV. Q. Seruilium Q. Seruilij Fidenatis sexies ante tribuni filium esse opinor. hic enim paulo post erit II. C. Sulpicium Peticum esse reor, qui post consul, & censor erit, atq; M. F. Q. N. in censura Capitolina anno CCCLXXXVIII dicitur. Ad Velitras, quibus Prænestini auxilio erant, pugnatum. ea de caussa Prænestinis bellum indictum.

DE TRIB. MIL. AN. CCCLXXII.

PRAENESTINI Satricum coloniam populi Ro. adiunctis Volscis ui expugnarunt. Eam rem ægre passi Romani M. Furium Camillum VI tribunum mil. creaure. additi collegæ A. & L. Postumij Regillenses, ac L. Furius cum L. Lucretio, & M. Fabio Ambusto. Liuius. Hos nominat Diodorus M. Furium, L. Furium, A. Postu- B
mium, L. Lucretium, M. Fabium, L. Postumium. Plutarchus sextum hoc anno tribunum mil. Camillum, appellat, quo Prænestinos, & Volscos uicit, & Tusculanos quibus bellum indictum erat, quod in bello Prænestinorum affuissent, positis armis nihil hostile agentes, in fidem recepit. L. Lucretiū esse arbitror, qui paulo ante bis tribunatum gessit. L. Furium puto alium esse ab eo, qui septies ante tribunus mil. fuit; eundem aūt cum eo, qui L. Furius Sp. F. L. N. Medullinus in censura Capitolina anno CCCXC. dicitur. iuuenis certe hoc anno cum sene Camillo contendit, cum uterq; pari cum imperio ad bellum profectus esset. auctor Liuius, & Plutarchus. M. Fabius ex secundo tribunatu Capitolino ornatus est. L. Postumiū etiā ante anno CCCLXV tribunum fuisse puto.

DE TRIB. MIL. AN. CCCLXXIII.

LIVIVS sex tribunos militum prodit in hunc annum L. & P. Valerios, Lucium C
V, & Publium III, C. Sergium III, L. Menenium II, Sp. Papirium, Ser. Cornelium Maluginensem. At Diodorus octo L. Valerium, P. Valerium, C. Terentium, L. Menenium, C. Sulpicium, T. Papirium, L. Æmilium, M. Fabium. Ex his Sp. Papirium L. Papirij Sp. F. L. N. Cursoris patrē esse opinor, qui triumphauit anno CDXXIX. Ser. Cornelium V esse scribendum sextus, & septimus tribunatus eius ostendit.

De censoribus.

Quinque censores [illegible] alienu' eum creari uellent, morte res est interpellata.

CENSORIBVS quoq; quinq; eguit annus maxime propter incertā famā æris alieni. Creati censores C. Sulpicius Camerinus, Sp. Postumius Regillensis. cœptaq; iam res morte Postumij, quia collegam suffici censori religio erat, interpellata est. Igitur cum Sulpicius abdicasset se magistratu, censores alij uitio creati non gesserunt magistratum, tertios creare ueluti dijs non accipientibus in eum annum censuram religio sum fuit. Liuius. Sp. Postumiū eum esse opinor, qui tribunus mil. fuit anno CCCLIX. D
Secundorū censorum nomina nec Liuius, nec quisquā amplius memoriæ prodidit.

De T. Quintio Cincinnato dictatore, & triumpho eius de Prænestinis.

HOC anno Prænestini ad portam Collinam signa intulere. Ingens in urbe trepidatio fuit. conclamatum ad arma, cōcursumq; in muros, atq; portas est. tandemq; ab seditione ad bellum uersi dictatorem T. Quinctium Cincinnatū creauere. is magistrū eq. A. Sempronium Atratinum dixit. Atq; fugatis ad Aliam Prænestinis, & Præneste ipso capto, triumphum de ijs nobilissimum egit. Hoc Liuius. Idem scribit Eutropius his uerbis: T. Quinctius Cincinnatus Prænestinos, qui usq; ad Romæ portas uenerunt, persecutus, ad Aliam uicit. & ei triumphus decretus est. Eusebius etiam anno quarto centesimæ olympiadis Prænestinos à Quinctio Cincinnato subactos notauit. Eiusdem uictoriæ meminit etiam Orosius.

DE TR.

A

DE TR. MIL. AN. CCCLXXIV.

COMITIA inde habita tribunorum militum consulari pot. quibus æquatus patriciorum, plebeiorumq; numerus. Ex patribus creati P. & C. Manlij cum L. Iulio. plebes C. Sextilium, M. Albinium, L. Antistium dedit. Liuius. At Diodorus octo prodit P. Manlium, C. Erenucium, C. Sextium, L. Iulium. — Albinium, P. Trebonium, C. Manlium, L. Antistium. Ex his P. Manlius A.F.A.N. Capitolinus in secundo suo tribunatu Capitolino scribitur. In Volscis à Manlijs temere pugnatum. Prænestini rebellarunt. Liuius.

Tribunos militum par numerus ex plebe iji

DE TR. MIL. AN. CCCLXXV.

TRIBVNOS mil. cōsulari pot. sex habuit hic annus Sp. Furium, Q. Seruilium II, L. Menenium III, P. Clœlium, M. Horatium, L. Geganium. Hæc Liuius. Diodorus B autem quatuor edit Q. Seruilium, L. Furium, C. Licinium, P. Clœlium. Est autem legendum apud Liuium pro L. Menenio III C. Licinius. quod ostendi latius in scholijs Liuianis. Sp. Furiū fratrem esse suspicor L. Furij tribuni mil. anno CCCLIII. Reliquos affeci familiaribus cognominibus. In Volscos Antium & Ecetram profectū, neutrà parte obuius hostis fuit. Liuius.

De censoribus, & Lustro XIX.

AERIS alieni noscendi gratia Sp. Seruilius Priscus, Q. Clœlius Siculus censores facti, ne rem agerēt, bello impediti sunt. Ita Liuius. qui etiam si lustri non meminit, factum tamē puto XX, quia quando factum sit, non proditur, nisi hoc anno dicamus. mira enim in lustris explicandis eius negligentia iam satis probata est.

Iterum censores ob æs alienū noscendum sunt creati;

DE TR. MIL. AN. CCCLXXVI.

C TRIBVNOS militares patricios omnes plebs coacta principum opibus fecit L. Æmilium, P. Valerium IIII, C. Veturium, Ser. Sulpicium, L. & C. Quinctios Cincinnatos. Liuius. Hos etiam edit Diodorus L. Æmilium, C. Veturium, Ser. Sulpicium, L. Quinctium, C. Cornelium, C. Valerium. Ex his L. Æmilium esse arbitror, qui ante quater tribunatum cepit. Ser. Sulpicium Prætextatum qui semel. hunc tamen Sulpicium Rufum uocat Zonaras. nam in Capitolinis tabulis anno CCCLXXXIII est tertium. L. Quinctium Cincinnatum, qui ante semel. ut his ambobus nota duplicati honoris adiungenda esse uideatur. Latini, & Volsci ad Satricum à P. Valerio, & L. Æmilio tribunis fusi, castra capta, direptaq; sunt. Antiates urbem agrosq; Romanis dedunt. Qua re Latini commoti Satricum eorum urbem incenderunt, ac Tusculum occuparunt, quod à L. Quinctio, & Ser. Sulpicio tribunis recuperatum est. Liuius.

Tribuni omnes patricij, coacta plebe patriciorum opibus,

De tribunis plebis per annos V dominantibus.

D HOC anno quinto mutata est reip. Romanæ species. à tribunis enim militum consulari potestate ad tribunos plebis administratio reip. recidit. Huius mutationis auctores à Liuio traditi sunt C. Licinius Stolo, & L. Sextius tribuni pl. qui cum anno priore leges tres aduersus patriciorū opes pro cōmodis plebis promulgassent, unam de re alieno, alteram de modo agrorum, tertiam, ne tribunorum militum comitia fierent, & consulum utiq; alter ex plebe crearetur, neq; eas ferre per collegarum intercessiones, quos de industria patres comparauerāt, potuissent, tum irati comitia præter ædiliū, tribunorumq; plebis nullos curules magistratus creari passi sunt. eaq; magistratuū solitudo, & plebe reficiente duos tribunos, & his comitia tribunorum militum tollentibus per quinquennium urbem tenuit. Hæc Liuius. Hanc autem magistratuum solitudinem Diodorus appellat ἀναρχίαν, atq; in priorem annum reijcit. quā non quinquennio, sed quadriennio occupasse rempub. alij tradunt. sic enim Eutropius. Dignitas tribunorum militum non diu perseuerauit, nam post aliquantum nullos placuit fieri, & quadriennium ita in urbe fluxit, ut potestates ibi maiores non essent.

Quinta magistratuū species in Rep. Romana est mutata.

Tres leges tribuniciæ, contra patricios tentatæ

quinquennio nulli curules magistratus creati

essent. Sex. autem Rufus ita. Quadraginta quinque annis Romae consules defuerunt, A sub decemuiris duobus, sub tribunis militum, XLIII. sine magistratibus Roma fuit annis quatuor. Cassiodorus autem sic. Tribunis militum ob insolentiam remotis, per annos IIII potestas consulum, tribunorumque cessauit. nos Liuium sequuti sumus, cuius annales sequuti Capitolini scriptores uidentur. Plinius etiã lib. XVI. cap. XLIIII meminit anni CCCLXIX ab urbe condita, qui fuit sine magistratibus, quo anno Romae loton fuisse ait in Lucinae area aede cõdita. Porro autẽ in fragmentis Capitolinis haec uerba excisa sunt.

ACTVS EST.
DEDICAVIT.

Quae quid ualeant, adhuc colligere coniectura nõ potui. neque enim Liuius, aut quisquam alius lumen aliquod ostendũt, quod intuentes ad ueritatis cognitionem peruenire possimus.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXII. B

REMITTENTIBVS tribunis plebis C. Licinio, & L. Sextio comitia per interregem sunt habita. creatique tribuni militum L. Furius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, Ser. Cornelius, P. & C. Valerij. Hos Liuius. Quos Diodorus uocat L. Papirium, L. Menenium, Ser. Cornelium, Ser. Sulpicium. Post hos iterum solitudinem magistratuũ fuisse scribit, qua sublata creatos A. Manlium, L. Furium, Ser. Sulpicium, Ser. Corneliũ. Est enim mira apud illum tum librariorum, tum auctoris ipsius uitio annorũ, & magistratium perturbatio. L. Furium esse puto, qui anno CCCLXXIII tribunatũ mil. gessit. A. Manlium fratrem P. Manlij, qui postea dictator fit, & tribunus II. Ser. Sulpicium praetextatum III. Ser. Cornelium Maluginensem VI. P. Valerium Poplicolam V esse scribendum fragmenta huius anni Capitolina satis ostendunt. Veliterni Tusculum obsidentes à moenibus repulsi, Velitrae à Romanis obsideri coeptae sunt.

Apud Diodorum magna est annorum et magistratuum perturbatio

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXIII. C

TR. MIL. consulari potestate insequens annus habuit auctore Liuio, Q. Seruilium, C. Veturium II, A. & M. Cornelios, Q. Quinctium, M. Fabium. Diodoro Q. Seruilium, C. Veturium, A. Cornelium, M. Cornelium, M. Fabium, —. Ex his Q. Seruilius bis ante tribunus mil. fuit. Q. Quinctium Cincinnatum potius, quàm Capitolinum uoco, quòd alij etiam Cincinnati Quinti praenomen tulerint. Reliqua ex fragmentis Capitolinis fidem habent, in quibus est - Cossus. - Maluginensis. - Cincinnatus. M. Fabius Ambustus II. Est autem M. Fabius Ambustus is, qui filias duas collocauerat, unam C. Licinio Stoloni, alterã Ser. Sulpicio Praetextato, ut scribit Liuius. Velitrae item, ut priore anno, obsessae.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXIV.

TRIBVNOS militum consulari potestate inuenio in hunc annum apud Liuium D L. Quinctium, Ser. Cornelium, Ser. Sulpicium, Sp. Seruilium, L. Papirium, L. Veturium. Tres edit Diodorus T. Quinctium, Ser. Cornelium, Ser. Sulpicium. Hi uero omnes quibus cognominibus, ac qua numerorum in multiplicatis honoribus nota signandi sint Capitolina fragmenta docent, in quibus est: - Capitolinus. - Maluginensis VII. - Praetextatus IIII. Sp. Seruilius Structus. L. Papirius Crassus. L. Veturius Crassus Cicurinus.

De M. Furio Camillo dictatore IIII. Anno CCCLXXV. & seditione de plebeio consule.

PRINCIPIO statim anni ad ultimam dimicationẽ de legibus à Licinio, & Sextio promulgatis uentum est, & cum tribus uocarentur, nec intercessio collegarũ latoribus obstaret, trepidi patres ad duo ultima auxilia summum imperium, summumque ciuem decurrũt. Dictatorem dici placet. dicitur M. Furius Camillus, qui magistrum

Camillus summus ciuis.

eq. L.

A eq. L. Æmilium cooptat. hæc Liuius. Eundem Camillum abdicasse dictatura scribit idem paulo post ita. Cum plebis duces acrius contra Camillum de legibus ferendis agerent, tum percitus ira Camillus lictores, qui de medio plebē amouerent, misit: & addidit minas, sacramento omnes adacturum, exercitumq; extemplo ex urbe educturum. Re autem neutro inclinata se abdicauit. seu quia uitio creatus erat, ut tradidere quidam, seu quia tribuni pl. tulerunt ad plebem, idq; plebes sciuit, ut si M. Furius pro dictatore quid egisset, quingentum milium æris ei multa esset. Sed auspicijs magis, quàm noui exempli rogatione deterritum, ut potius credam, cùm ipsius uiri facit ingenium, tum quod ei suffectus est extemplo P. Manlius dictator, quem quid creari attinebat ad id certamen, quo M. Furius uictus esset. & quòd M. Furium dictatorē insequens annus habuit haud sine pudore certe fractum priore anno in se imperium repetiturum. simul quòd eo tempore, quo promulgatū de eius multa traditur, aut & huic rogationi, qua se in ordinem cogi uidebat, obsistere potuit, aut ne illas quidem,
B propter quas hæc lata erat, impedire, & quòd usq; ad memoriam nostram, quoties tribunicijs, consularibusq; certatum uiribus est, dictaturæ semper altius fastigium fuit. Hæc (ut dixi) Liuius. Plutarchus autē caussam, quam Liuius infirmare conatur, asserit. quæ eadem caussa fuisse uidetur incisa in Capitolinis tabulis, si modo earum fragmenta recte interpretati sumus. Verba Plutarchi sunt hęc. Cum Licinius Stolo tribunus pl. seditionem excitaret, lege promulgata, ut ex duobus consulibus alter ex plebe fieret, isq; una cum collegis comitia consularia haberi prohiberet, resp. autem sine magistratibus esset, Camillus plebe inuita dictator quartū à senatu creatur. Qui cum diem persensisset, quo de lege agendum ad populum esset, delectum se habiturū esse professus, ex foro populum in campum euocauit, in eos se, qui dicto audientes non fuissent, animaduersurum minatus. Cum autem tribuni repugnarent, ac quinq; eum argenti myriadibus multaturum esse iurarent, nisi edictum, & legem in plebem antiquaret, Camillus siue quòd exilium, & damnationem secundam senex timeret, siue
C quòd plebem superaturum se esse diffideret, domum se contulit, ac simulata ualetudine dictatura se abdicauit. Magister equitum L. Æmilius Mamercinus uocatur in fragmento dictaturæ huius Capitolinæ. puto autem patrem esse L. Æmilij L.F.L.N. Macercini Priuernatis, qui post consulatum cepit.

Quæ caussa dictaturam se Camillus abdicauit

De P. Manlio Capitolino dictatore.

DICTATORI Camillo abdicato extemplo suffectum esse alterum dictatorē Liuius, & Plutarchus tradunt. Liuius P. Manlium nominat. Plutarchus nomen omittit. Magistrum autem equitum ab eo cooptatum fuisse C. Liciniū uterq; fatetur. quanquam non eundem uterq; intelligit. Plutarchus enim eum esse ait, qui dux seditionis fuerat, & leges promulgarat. Liuius eū, qui tribunus mil. cōsulari potestate fuerat, & recte. nam qui seditionis caput fuerat, is hoc anno nonum tribunus pl. refectus erat. neq; uero eodem tempore & tribunus pl. & magister equitum erat. Itaq; ut hos distin
D gueret Liuius, sic locutus est. P. Manlius dictator rem in caussam plebis inclinauit, C. Licinio, qui tribunus militum fuerat, magistro equitū de plebe dicto. Id ægre passos patres accipio, dictatorem propinqua cognatione Licinij se apud patres excusare solitum, simul negantem magistri equitum maius, quàm tribuni consularis imperium esse. Hæc ubi dixit, tum deinceps de C. Licinio tribuno plebis addit: Licinius, Sextiusq; ita se gerere, ut negando iam sibi uelle cōtinuari honorem acerrime accenderent ad id, quod dissimulando petebant, plebem. Vterq; autē Licinius ab alijs scriptoribus Stolo, à Capitolinis Caluus uocatur. Itaq; Liuius in anno CCCCLIIII ait. C. Licinius Stolo primus magister equitum de plebe factus est. Dictatorem esse puto P. Manlium A.F.A.N. Capitolinum, tribunum mil. consularem anno sequenti in Capitolinis tabulis. His autem duobus dictatoribus annum CCCLXXVI tribuunt fasti Capitolini, in quibus hic annus lineis à superiore, & inferiore distinctus est.

C. Licinius Stolo uel Caluus primus magister equitum de plebe.

A concesso plebi altero consulatu. Patres præturam Sp. Furio M. F. Camillo, ædilitatẽ Cn. Quinctio Capitolino, & P. Cornelio Scipioni suarum gentium uiris dederunt. Hęc ille. Suidas item Furium Camillum Camilli dictatoris filium primum prætorem tradit in uoce πραίτωρ. Prætori iuris dicundi negocium datum est, & sex lictoribus ut uteretur permissum. unde Polybius, ac Plutarchus præturã ἑξαπέλεκυν uocant ἀρχὴν, idest sex securium magistratũ. Deinde hic honos plebi etiam cõmunicatus est anno ab urbe condita CCCCXVI. Q. Publilius Philo, teste Liuio, prætor primus è plebe factus est. at uero circa annum DX prætor alter additus est. cum eorum alter inter ciues, ac peregrinos ius diceret, urbanus ille, hic peregrinus uocatus est epitomarũ lib. XIX. Circa annum autem DXIX Sicilia, atq; Sardinia in prouinciarum formam redactis, prætores duo additi sunt, qui in eas prouincias quotannis mitterent. Epitom. lib. XX. Solinus cap. XXI. Pomponius de origine iuris. Victis præterea duabus Hispanijs, prætores item duo creati sunt, qui in Hispanias mitterentur. Anno DLVI Hi-
B spanias ulteriorem, & citeriorem terminatas primi prætores sortiti sunt M. Heluius, & C. Sempronius Tuditanus. auctor Liuius, & Pomponius. Postremo Sulla dictator latis nouis quæstionibus prætores duos adiecit, ut essent octo. (tot enim Ciceronis tempore erãt, quod ex eius post reditũ orationibus intelligitur.) Inde Cæsar duobus additis decem effecit, teste Dione, & Pomponio. Prętoris originem hoc loco mihi demonstrandam esse duxi, quoniam prætoribus sæpissime imperium datum, & triumphi decreti, nec solum prætoribus, sed etiam ijs, qui extra ordinem cum prætorio imperio essent de quibus sæpe infra dicendum erit.

De censoribus.

CENSORES in hunc annum fuisse Regillensem Albinum, & C. Sulpicium Peticum ex Capitolinis fragmentis conijcio: quod non uidetur à ueritate alienum. Nam Liuius anno sequenti censorem ait pestilentia perijsse. Lustrum autem ab his condi-
C tum non est, fortasse propter censoris alterius mortem. Eius certe nulla nota est in Capitolina censura. Regillensis certe perijt. nam C. Sulpicij post magna fit mentio. hic autem an Aulus, an Lucius Postumius Regillensis Albinus fuerit, qui ambo tribuni militum ante fuerunt, in incerto est.

DE COS. AN. CCCLXXXVIII.

LIVIVS, Cassiodorus, & Diodorus consules in hunc annum edunt L. Genuciũ, & Q. Seruilium. Eorundem consulum meminit Orosius, & Eutropius. Q. Seruilius Q. F. Q. N. Ahala scribitur in hoc consulatu Capitolino. L. Genucius M. F. Cn. N. Auentinensis in secundo. in fastis aũt Siculis est Genucius, & κύρητος, ut opinor, per mendam. Hoc anno Camillus mortuus XXV annis postquã urbem à Gallis liberauerat. Res à seditione, & à bello quietæ. Liuius.

D DE COS. AN. CCCLXXXIX.

CONSVLES in hunc annum creati apud Diodorũ C. Sulpicius, C. Licinius. apud Liuium, & Cassiodorum C. Sulpicius Peticus, C. Licinius Stolo. Eorundem meminit Valerius lib. II. cap. I. & Plutarchus in Problematis. Quem autem cæteri Stolonem, Capitolini scriptores, ut dixi, Caluum appellant. itemq; Siculi, qui horum consulum cognomina edunt, Peticum, & Caluum. Est autem C. Sulpicius M. F. Q. N. Peticus in secundo consulatu Capitolino. ludi scenici primum instituti. nihil aliud dignum memoria actum.

DE COS. AN. CCCXC.

HIC annus consules habuit C. Genucium, L. Æmilium Mamercum II, Liuio, & Cassiodoro testibus. quos Diodorus uocat lib. XVI Cn. Genucium, L. Æmilium. in Capitolinis tabulis, Mamercinus II, Cn. Genucius M. F. M. N. Auentinensis. in fastis Siculis est Mamercinus, & σίλλα.

A

De L. Manlio Capitolino Imperiosso dictatore.

CVM piaculorum magis conquisitio animos, quàm corpora morbi afficerent, repetitum ex seniorum memoria dicitur, pestilentiā quondam clauo ab dictatore fixo sedatam. Ea religione adductus senatus dictatorem claui figendi caussa dici iussit. Dictus L. Manlius Imperiossus L. Pinarium magistrum eq. dixit. Hęc Liuius. Eiusdē dictatoris meminit Cic. de off. L. Manlio, inquit, A. F. cum dictator fuisset, M. Pomponius diem dixit. Huius etiam dictaturę uestigia sunt in tabulis Capitolinis, ex quibus apparet, Manlium Imperiossi, Pinarium Nattæ, cognomen tulisse. Hunc autem L. Manlium Imperiossum primum appellatum ob seueritatem delectus in dictatura habiti, & quòd filium rus à se relegasset, scribit Liuius. Idem etiam postea quasi sui oblitus T. Manlium huius filium, qui Torquatus dictus est, primum eiusmodi cognomen ait inuenisse ob supplicium de filio sumptum. Est autem intelligendum cognomen hoc cœpisse in patre, in filio confirmatum esse. Pinarios Nattę cognomine usos B esse ostendit Cicero, qui inquit lib. II De diuinatione. Pinarij Nattæ nobiles. & Tacitus lib. IIII, qui Pinarij cuiusdam Nattæ meminit. De solenni claui figendi latius scribit hoc loco Liuius.

De censoribus, & lustro XX.

CENSORES hoc anno fuisse Ambustum, & L. Furium Medullinū, eosq́ lustrum XX. condidisse quarum rerum ne uerbum quidem Liuius, Capitolina fragmenta declarant. Priorem autem censorem M. Fabium K. F. M. N. Ambustum esse duco, qui bis ante tribunus mil. fuit, perinde atq́ L. Furius Medullinus collega eius & ante in tribunatu, & nunc etiam in censura.

DE COS. AN. CCCXCI. C

CONSVLES prodit in hunc annum Diodorus Q. Seruilium, & Q. Genucium. fasti Siculi Ahalam, & Genucium. Liuius, & Cassiodorus Q. Seruilium Ahalam, L. Genucium. Hi sunt, qui triennio etiam ante collegæ inter se comparati sunt. Itaq́ in Capitolina tabula nota numeri II. utriq́ addita est.

De Ap. Claudio Crassino dictatore, & ouatione eius.

L. GENVCIVS cos. qui primus ex plebe bellum suis auspicijs gessit, in Hernicos profectus, ab ijsq́ insidijs circumuentus occisus est. Ea de caussa dictatorem consensu patriciorū Seruilius consul dixit Ap. Claudiū. Hæc Liuius. Ex monumentis Capitolinis intelligi potest, Crassinum Regillensem dictatutam cepisse. Hunc autem Liuius Ap. Claudium uocat eum, qui anno CCCXCV contra legem de plebeijs consulibus dixit, quem decemuiri nepotem esse probauimus in tribunatu eius anno D CCCL. Magistrum eq. nullum nominat Liuius. fuisse tamen aliquem fragmenta Capitolina declarant. in quibus est pro magistro eq. syllaba SCI. quæ est prima cognominis Scipio, Hunc autem fuisse existimo L. Cornelium Scipionem, qui post dictaturam cepit. Hæc de dictatore. de re autem gesta sic Liuius: usq́ ad castra fugientes Hernicos Romanus sequitur. Castrorum oppugnatione, quia serum erat diei, abstinuere postero die deserta fuga castra Hernicorum, & saucij quidam relicti inuenti. agmenq́ fugientium ab signis, cum præter mœnia eorum infrequentia signa conspecta essent, fusum, ac per agros trepida fuga palatum est. nec Romanis incruenta uictoria fuit. quarta pars militum amissa, & ubi haud minus iacturæ fuit, aliquot equites Romani cecidere. Hæc Liuius de Ap. Claudio dictatore, qui eum triumphasse non adscribit. at cum nos ouantem iniisse statuimus, ut ad numerum duarum ouationum, quas Claudijs patricijs permissas prodidit in Tiberio Suetonius, perueniremus. In fragmentis certe triumphalibus Capitolinis est hæc Syllaba NOV. quæ fortasse

A fortasse ad hunc triumphum pertinet. Alter è Claudijs patricijs, qui urbem ouans ingressus est, fuit Ap. Claudius Cenetro ex Celtiberia anno DLXIX.

DE COS. AN. CCCXCII.

CONSVLES memorat in hunc annum Liuius C. Sulpicium, & C. Licinium Caluum. Cassiodorus C. Sulpicium II, & C. Licinium. Diodorus C. Sulpicium, C. Licinium. Nos eosdem esse putamus, qui triennio ante collegæ etiam fuerunt. Itaq; Licinio etiam iterati honoris notam addendam esse. nam Sulpicio Petico Capitolini scriptores eam addiderunt, Licinium Siculi non Calui, ut ante, sed Stolonis cognomine afficiunt, ut Sulpicium Petici.

De dictatore T. Quinctio Capitolino, & triumpho eius de Gallis.

B DICTATOREM T. Quinctium Pennum hoc anno fuisse satis constat. & magistrum eq. Ser. Cornelium Maluginensem. Macer Licinius comitiorum habẽdorum caussa, & ab Licinio consule dictum scribit. Cum mentionem eius rei in uetustioribus annalibus nullam inueniam, magis ut belli Gallici caussa dictatorem creatum arbitrer, inclinat animus. Eo certe anno Galli ad tertium lapidem Salaria uia trans pontẽ Anienis castra habuere. Ita Liuius. Hoc anno item dictatorem fuisse fragmenta Capitolina demonstrant. Eumq; non (ut scripsit Licinius) comitiorum habendorũ caussa, sed (ut Liuius) rei gerendæ caussa. Appianus enim in Celtica Gallos tertium reuersos à Quinctio uictos scribit. at T. Manlium Gallo, à quo singulari prœlio prouocatus fuerat, occiso Torquati cognomẽ retulisse, Gallos proxima nocte in Tiburtẽ agrũ, atq; inde societate belli facta in Campaniam trãsisse Liuius, & Eutropius. Cognomina dictatoris in Capitolinis monumentis hæc uisuntur ▪ S. Capitolinus Crispinus. in quo à Liuio dissentiunt. nam Liuius eum Pennum nominauit. Pennus autẽ fuit Cin-

C cinnatorum cognomen, non Capitolinorum. Itaq; literam S, quæ extrema est primi cognominis huius dictatoris, ultimam literã esse puto huius cognominis Barbatus. quod Quinctiorum Capitolinorum fuit. Ceterum Ser. Corneliũ Maluginensem magistrũ eq. filiũ esse arbitror Ser. Cornelij Maluginensis, qui paucis ante annis septies tribunatum militum gessit. Triumphasse dictatorem apud neminem inueni, nisi in Capitolinis fragmentis, ex quibus triumphatum esse bis anno CCCXCII apparet, primum Quirinalibus, deinde ▪▪ Mart.

T. Manlius Torquatus cognomen retulit … Gallo, cui torquem detraxit

De triumpho C. Sulpicij Petici cos. de Hernicis.

DE C. Sulpicij cos. triumpho nemo tradit. Quoniã autem qui Capitolinos triumphos digesserunt, eum anno CCCXCV dictatorem triumphasse iterum scripserunt, nec quo potissimum anno primum triumphauerit, cõstat, ego suspicatus sum, id hoc anno factum. Nam de eius uictoria sic scribit Liuius. C. Sulpicius, & C. Licinius cos.

D in Hernicos exercitum duxerunt, neq; inuentis in agro hostibus Ferentinum eorum urbem ui ceperunt. Priore certe consulatu hic triumphare non potuit, quòd eo propter pestilentiam nihil memorabile gesserit. Hoc autem triumphasse Capitolina fragmenta subindicant, quæ duos, ut dixi, in hunc annum triumphos edunt.

DE COS. ANN. CCCXCIII.

C. POETELIVM Balbum, M. Fabium Ambustum consules in hunc annum tradit Liuius, & Cassiodorus. at Diodorus M. Fabium, & C. ποίτλιον, mendose, pro ποιτίλιον. M. Fabius ex Capitolino triumpho eius descriptus est. Alia cognomina tradunt Capitolini scriptores C. Pœtelij, quàm Liuius. illi enim Libonem Visolum, hi Balbum. Cum Capitolinis faciunt Siculi.

De Q. Seruilio Ahala dictatore, & re cum Gallis gesta. A

CVM aduersus Tiburtem hostem duce C.Pœtelio consule contenta esset resp. Gallicus tumultus dictatorem creari coegit. creatus Q.Seruilius Ahala T.Quinctium magistrum eq. dixit. Pugnatum haud procul porta Collina totis uiribus urbis est. magnaq; utrinq; cæde edita tandem auertitur acies Gallorum. Egregie tum ab dictatore tum ab consulibus re gesta dictator cõsulibus & apud populum, & apud senatum magnifice collaudatis, & suarum quoq; rerum illis remisso honore dictatura se abdicauit. Hæc Liuius. Q. Seruilius Ahala is est, qui bis paulo ante consul fuit. T. Quinctius, qui dictaturam priore anno administrauit.

Dictator laudem in consules transfert

De triumpho C. Pœtelij cos. de Gallis, & Tiburtibus. ouatione M. Fabij Ambusti cos. de Hernicis.

C. POETELIVS cos. aduersus Tiburtes iussu populi exercitum ducere iussus est. ab eo Galli, qui ex pugna dictatoris aufugerant, palati procul Tibure excepti egressis ad opem Gallis ferendam Tiburtibus, simul cum his intra portas compelluntur. Pœtelius de Gallis, Tiburtibusq; geminum triumphũ egit. M. etiam Fabius, cui Hernici prouincia euenerat, cum prœlijs primũ paruis, postremo una insigni pugna hostes totis adorti copijs essent, Hernicos deuincit. Ei satis uisum, ut ouãs urbem iniret. Hæc Liuius. quæ eadem sunt in tabulis triumphalibus Capit. B

DE COS. AN. CCCXCIIII.

LIVIVS, Cassiodorus consules produnt in hunc annum M.Popillium Lænatem, & Cn.Manlium. Diodorus M.Popillium Lænatem, & Cn.Manlium Imperiossum. M.Popillius descriptus est ex tertio cõsulatu Capitolino. Primus ẽ Popillijs hic fuit, qui Lænas dictus sit. cuius caussam sic exponit in Bruto Cicero. M.Popillius cum cõsul esset, eodemq; tempore sacrificium publicum cum læna faceret, quod erat flamen Carmentalis, plebis contra patres concitatione, & seditione nunciata, ut erat læna amictus, ita uenit in concionem, seditionemq; tum auctoritate, tum oratione sedauit. Hæc ille. Liuius etiam hoc anno orientem seditionem inter patres, & plebem compressam ait, ut Tiburtes, qui ad mœnia Romæ uenerant, repelleret. ex quo intelligere possumus hoc anno M.Popillium cum læna exisse in concionem. in lapide Capit. est, = Lænas. Cn. Manlius Capitolin. Imperioss. In fastis Siculis bini anni in unum confusi sunt. nam Libonem, & Lænatem comparant. C

M. Popillius Lenas primus hoc cognomine.

DE COS. AN. CCCXCV.

NOVI consules inserũt apud Liuium, & Cassiodorum C.Fabius, C.Plautius. apud Diodorum M.Fabius, C.Plotius. Liuius huius etiam C. Fabij meminit interregis an. CCCXCVIII, inter alios multos consulares. in fastis Siculis est, Ambustus, & Proculus; in Capitolinis = Ambustus. C. Plautius Proculus. Hernici à Plautio deuicti. Fabius incaute cum Tarquiniensibus pugnauit. D

De censoribus, & lustro XXI.

CENSORES in hunc annum contulimus satis certa coniectura adducti. Hoc enim tribus duas additas Pontinam, & Poblíliam tradit Liuius. quæ nisi à censoribus addi potuerunt. confirmat coniecturam quinquennale censuræ spacium, quod post priores censores abijt: qui cum XX lustrum fecerint, his XXI condendum reliquerunt.

Tribus duae adiectae

De C.Sulpicio Petico dictatore, & triumpho eius de Gallis.

CVM Gallos Præneste uenisse, atq; inde circa Pedum consedisse auditum esset, dictatorem dici C. Sulpicium placuit. consul C. Plautius dixit. magister eq. dictatori additus M.Valerius. Liuius hæc. C. Sulpicius ex triumpho Capitolino descriptus est

A est. M. Valerius in consulatu, quem tertio abhinc anno geret, Poplicola nominatur à Liuio. Ceterum C. Sulpicium dictatorem rem bene gessisse cum Gallis, qui & à Poetelio consule uicti fuerant, eosq; ita subegisse, ut non alius post M. Furium iustiorem de Gallis triumphum egerit, scribit Liuius. Eiusdem uictoriæ meminerunt Orosius, Eutropius, Polybius libro primo, Appianus in Celtica, Frontinus stratagematũ lib. II. Hic autem triumphus in Capitolinis tabulis secundus Sulpicij scribitur. ex quo intelligi potest priorem à Liuio (ut supra dixi) esse omissum. id autem mirabile non est. nam etiam hoc anno Plautianum triumphum omisit.

De triumpho C. Plautij Proculi consulis.

TRIVMPHASSE enim etiam C. Plautium Proculum consulem de Hernicis scriptum est in Capitolinis tabulis. cuius uictoriæ Liuius meminit, triumphi non meminit. Hernicos enim à C. Plautio uictos, subactosq; esse tantummodo ait.

B

DE COS. AN. CCCXCVI.

CONSVLES hoc anno C. Marcius, Cn. Manlius. testis Liuius, Cassiodorus, Diodorus. quorum cognomina edunt fasti Siculi Rutilum, & Capitolinum. Cn. Manlius biennio ante cõsul fuit. C. Marcius ex Capitolino triumpho descriptus est. Cn. Manlius aduersus rebellantes Faliscos nihil memorabile egit.

De triumpho C. Marcij Rutilij cos.

C. MARCIVS cos. in agrum Priuernatem exercitum duxit, urbem eorum in deditionem accepit. triumphauitq; de Priuernatibus. Liuius. Idem triumphus est in tabulis Capitolinis.

DE AN. CCCXCVII.

C DIODORVS consules in hunc annum prodit M. Fabium, M. Popillium. fasti Siculi Ambustum, & Lænatem. Liuius, & Cassiodorus M. Fabium Ambustum II, & M. Popillium Lænatem II. Tiburtes à Lænate in urbem compulsi. Fabius à Faliscis, & Tarquiniensibus prima pugna fusus hostium castris post potitus est.

De C. Marcio Rutilo dictatore, & triumpho eius de Tuscis.

HOC anno concitatur omne nomen Etruscum, & Tarquiniensibus, Faliscisq; ducibus ad Salinas perueniunt. aduersus eum terrorem dictator C. Marcius Rutilus primus de plebe dictus magistrum eq. item de plebe C. Plautium dixit. Ita Liuius. Idem scribit in anno CCCCLIIII. C. Marcius idem est, qui priore anno consul fuit, C. Plautius, qui biennio ante. Hunc dictatorem scribit Liuius cum Tuscis cõgressum castris eorum, & VIII millibus hostium captis, ceteris aut cæsis, aut agro Romano fugatis sine auctoritate patrum (plebeius enim erat) populi iussu triumphasse. idem notat e-

D tiam in anno CDLIX. Eiusdem triumphi Orosius etiam, & Eutropius meminerunt. Quem in monumentis quoq; Capitolinis incisum inuenimus.

DE COS. AN. CCCXCVIII.

QVADRINGENTESIMO anno, quàm urbs condita erat, quinto tricesimo, ꝗ à Gallis recepta, ablato post XI annum à plebe consulatu patricij consules ambo ex interregno magistratum inierũt C. Sulpicius Peticus III, M. Valerius Poplicola. Liuius. Eadem nomina sunt etiam apud Cassiodorum, & Diodorum, & in fastis Siculis. Cur dissentiat Liuiana summa annorum à nostra, caussa supra exposita est. latius etiam in chronologiæ Liuianæ scholijs. Empulium ex Tiburtibus captum.

DE COS. AN. CCCXCIX.

LIVIVS. Consules hoc anno fuerunt ambo patricij M. Fabius Ambustus III, T. Quinctius. In quibusdam annalibus pro T. Quinctio M. Popillium consulẽ inuenio.

Liuio

Liuio assentitur Cassiodorus, & Diodorus, & Solinus. qui ait. Alexander (ut Nepos edidit) M. Fabio Ambusto, T. Quinctio Capitolino consulibus oritur, post Romam conditam anno CCCXCV. T. Quinctius hic est, qui ante dictator, & magister equitum fuit. Hi consules cum ijs, qui sequuntur, in fastis Siculis præteriti sunt. in Cuspiniani uero est Ambustus, & Capitolinus. A

De triumpho II M. Fabij Ambusti cos. de Tiburtibus.

HOC anno cum Tiburtibus ad deditionem pugnatum, Sassulam ex his urbem captam, & gentem uniuersam positis armis in fidem consulis uenisse, deq; Tiburtibus triumphatum esse scribit Liuius. Hic autem cõsul fuit M. Fabius Ambustus, quod ex Capit. triumpho intelligitur.

DE COS. AN. CD.

CONSVLATVM utrunq; apud patricios mansisse, consules creatos C. Sulpicium Peticum IIII, M. Valerium Poplicolam II inuenio apud Liuium, & Cassiodorum. Diodorus item prioribus consulibus subijcit M. Valerium, C. Sulpicium. B

De T. Manlio Torquato dictatore, & re gesta cum Caritibus.

SENATVS in Etrusci belli curam intentus Valerium consulem Volscis oppositum, reuocatum inde dicere dictatorem iussit. T. Manlium, L. F. dixit. is sibi magistrũ eq. A. Cornelium Cossum cooptauit. Hic Manlius anno CCCXCII, quòd Gallũ spolians, quo cum pugnarat, ei torquem detraxit, & se induit, Torquatus est appellatus. Itaq; in tertio Capitolino consulatu scribitur L. Manlius L. F. A. N. Imperiosus Torquatus. Liuius, Gellius lib. IX. cap. XIII. Cicero de off. lib. III. A. Cornelius P. F. A. N. Cossus Aruina scribitur in triumpho Capitolino, quẽ gessit anno CDX. Hic cum Cæritibus rem gessit, quibus bellum indictum erat, quòd Tarquiniensibus se adiunxerant. Cærites sine prœlio in deditionem accepti in centum annos inducias impetrarunt. Liuius. C

DE COS. AN. CDI.

P. VALERIO Poplicolę datus est à plebe collega C. Marcius Rutilus in hunc annum, ut ait Liuius. Hos uocat Cassiodorus P. Valeriũ, C. Marcium Rutilum II. Diodorus M. Fabium, P. Valerium. Hos cum insequentibus confundunt fasti Siculi, qui Rutilum, & Pennum inter se comparant.

De C. Iulio dictatore.

TERROR uanus Etrusci belli, cũ cõiurasse XII populos fama esset, dictatorẽ dici coegit. Dictus in castris (eò enim ad consules missum S. C. est.) C. Iulius, cui magister eq. adiectus L. Æmilius. Ceterũ foris trãquilla omnia fuere. Liuius. Ego C. Iulio attribui familiare cognomen Iulum. L. Æmilium esse puto, qui in triumpho secundi consulatus Capitolino, quem egit anno CDLXXXIIII, L. F. dicitur. quo anno Priuernas est appellatus. D

Romanus in castris dictator dictus ex S. C.

DE COS. AN. CDII.

CREATI in hunc annum consules C. Sulpicius Peticus, T. Quinctius Pennus, quidam Cæsonem, alij Caium nomen Quinctio adijciunt. sic Liuius. Cassiodorus, C. Sulpicium Peticum, T. Quinctium Pennum edit. Diodorus, C. Sulpicium, & C. Quinctium. Hunc T. Quinctium cum esse censeo, qui anno CCCLXXXVI magister eq. fuit. & à Liuio Pennus, à Capitolinis scriptoribus Cincinnatus uocatus est. C. Sulpicium V notaui, quia quater ante fuit.

De censoribus, & Lustro XXI.

CVM censoribus creandis indicta comitia essent, professus se petere censuram C. Marcius Rutilus, qui primus dictator de plebe fuerat, cõcordiam ordinum turbauit.

post

A post autem non uariatum comitijs est, quin, cum Manlio Cnæo censor Marcius crearetur. ita per eundem, qui ad dictaturam aperuit uiam, censuræ quoq; in partem uocata plebs est. Liuius. Eutropius etiam exposito triumpho, quem anno CCCXCVII C. Marcius de Tuscis egit, Romæ censum actum scribit. ex quo hoc anno censum, lustrumq; factum esse colligere possumus. Alio etiã loco Liuius in anno CCCCLIIII C. Marcium Rutilum censorem primum de plebe factum scribit. Cn. Manlius Imperiosus bis ante consul fuit.

De M. Fabio Ambusto dictatore.

DICTATOREM quoq; hic annus habuit M. Fabium nullo terrore belli, sed ne lex Licinia comitijs consularibus obseruaretur. Magister eq. dictatori additus Q. Seruilius. Hæc Liuius. Idem in anno CCCCXXVIII huius dictatoris meminit. eumq; ait ter consulem, & dictatorem fuisse. Idem scribit Valerius lib. II, cap. II. Q. Serui-
B lius Ahala, siue ille sit, qui ante bis consul fuit, siue eius filius, quod magis probo, omnino Q. F. Q. N. est scribendus.

DE COS. AN. CDIII.

M. POPILLIVM Lænatem à plebe consulem in hunc annum, à patribus L. Cornelium Scipionem datum scribit Liuius. Cassiodorus M. Popillium Lænatem III, L. Cornelium Scipionem edit. Diodorus C. Cornelium, M. Popilliũ. fasti Siculi Scipionem, & Lænatem.

De L. Furio Camillo dictatore.

M. POPILLIVS Lænas consul in Gallos profectus rem bene gessit. morã triumpho uulnus attulit, eademq; caussa dictatoris desiderium senatui fecit, ut esset, qui ægris consulibus comitia haberet. Dictator L. Furius Camillus dictus addito magi-
C stro equitum P. Cornelio Scipione. Hæc Liuius, & fere Zonaras. Ceterum L. Furius Camillus filius fuit M. Camilli V dictatoris. auctores Liuius, & Appianus. Hoc anno dictatorem fuisse indicant uestigia Capitolina magistri equitum.

De triumpho M. Popillij Lænatis cos. III. de Gallis.

FORTVNA illustriorem plebeium consulem fecit. Nam cum ingentem Gallorum exercitum in agro Latino castra posuisse nunciatum esset, Scipione graui morbo implicito, Gallicum bellum Popillio extra ordinem datum. Galli amissis castris fugati. Consul uulnere accepto tardius triumphauit. Sed tamen ante quàm inirent noui consules, triumphus ab eo actus est magno fauore plebis. Hæc Liuius. Huius Popillianæ de Gallis uictoriæ meminit etiam Appianus in Celtica. Idem triumphus incisus est in tabulis Capitolinis.

D DE COS. AN. CDIIII.

& re gesta à L. Furio cos. cum Gallis.

DICTATOR L. Furius Camillus reddidit patribus pristinam possessionem consulatus. ipse ob id meritum ingenti patrum studio creatus consul collegam P. Claudium Crassum dixit. Liuius. Iidem consules produntur à Cassiodoro. Diodorus M. Æmilium, T. Quinctium edit. fasti Siculi Camillum, & Crassum. horũ consulum meminit Cicero in Catone, cum ait, Platonem Tarentum uenisse L. Camillo, ac P. Claudio cos. & Gellius lib. IX. cap. XI. cum ait, L. Furio, Ap. Claudio cos. anno urbis conditæ CDV. M. Valerius cum Gallo pugnauit, & Coruinus est appellatus. Hoc enim anno cum Galli ex Albanis montibus campos, & maritima loca popularentur, P. Claudius in ipso belli apparatu moritur. L. Furius Gallos in agro Pontino acie fusos in Apuliam compulit. M. Valerius tribunus mil. ex singulari pugna cum Gallo commissa Corui cognomen accepit. Liuius, & Eutropius. De obitu P. Claudij scriptum est etiam in fragmento huius anni Capitolino.

De

De T. Manlio Torquato dictatore II. A

Prima navicini belli ... L. CAMILLVS iussus ab senatu bellum maritimum curare, cum prætore iunxit castra. ibi quia res trahi segnitie Græcorum non committentium se in aciem uidebatur, Dictatorem comitiorum caussa T. Manlium Torquatum ex senatus auctoritate consul Camillus dixit. dictator magistro eq. A. Cornelio Cosso dicto consularia comitia habuit. Liuius. Nos quia eosdem esse, qui anno CD collegę in hoc eodem magistratu fuerunt, putamus, iterati honoris notam adiecimus. Dictatorem hoc anno comitiorum habendorum caussa factum Capitolinum etiam fragmentum docet.

DE COS. AN. CDV.

Valerius cos. ... xxiii DICTATOR absentem M. Valerium Coruum (id enim illi deinde cognominis fuit) summo fauore populi tres & uiginti natum annos consulem renunciauit. collega Coruo de plebe M. Popillius Lænas IIII. consul futurus datus est. Ita Liuius, & Cassiodorus. Diodorus triennio post M. Valerium, & M. Popillium edit. Huius consulatus Valeriani, ætatis, cognominis Valerius etiam, & Eutropius, & Gellius lib. IX. cap. XI. meminerunt. Se ex Poplicolarum familia, & à P. Valerio, qui reges eiecit hic Coruus ortum apud Liuium profitetur. in fragmento Capitolino est tãtum M. Valerius M.F.M.N. Coruus consul. in fastis Siculis Coruinus, & Lænas. Domi, forisq; ocium. B

De ///////// dictatore.

DICTATOREM hoc anno cum magistro eq. comitiorum habendorum caussa creatum ex fragmentis Capitolinis apparet. Qui uero fuerint, nec Liuius prodit, nec exeso marmore Capitolini scriptores. Itaq; inter cetera uetustate incomperta, hoc quoq; in incerto sit.

DE COS. AN. CDVI.

T. MANLIVM Torquatum, C. Plautium consules in hunc annum edunt Liuius, & Cassiodorus. fasti Cuspiniani, & Siculi Torquatum, & Vennonem. in Capitolino fragmẽto extãt cognomina Mãlij, Imperiossus Torquatus. Domi, forisq; res quietę. C

DE COS. AN. CDVII.

M. VALERIVM Coruum II cum C. Pœtelio consulem profitetur in hunc annũ Liuius, & Cassiodorus. fasti Cuspiniani, & Siculi Coruinum, & Libonem. Censorinus horum etiam consulum meminit, ubi agit de ludis sæcularibus, atq; hunc annum CDX ab urbe condita nominat. C. Pœtelius ex dictatura Capitolina anno CDXL gesta descriptus est. nam in fragmento huius consulatus extat tantum cognomen eius alterum, VISOLVS.

De censoribus, & lustro XXIII. D

CVM anno CDII lustrum XXII factum esse dixerimus, anno autem CDXXI lustrum XXIIII conditum esse appareat, profecto inter hoc tempus fuerint necesse est, qui lustrum XXIII fecerint. De quo cum nihil apud Liuium inuenirem, suspicatus sum ex quinquennali spacio cẽsores hoc anno id fecisse. sed fortasse uaticinamur. qui certiora habet, ea sequatur. nos ne coniecturas quidem nostras, in tanto interuallo temporum, historiæ R. subleuandæ caussa, omisimus. Eusebius VII annis ante quàm T. Torquatus cos. in filium animaduerteret, censum factum, censa CLX millia scribit. ... census CLX m. ...

De triumpho M. Valerij Corui cos. II. de Antiatibus, Satricanisq;.

VALERIVS consul Volscis bellum inferre iussus ad Satricum infesto exercitu pergit. quo cum Antiates, alijq; Volsci occurrissent, nulla mora dimicandi facta est. Volsci certamine uicti Satrici mœnia petunt. cumq; urbs caperetur, ad quatuor millia

A lia præter multitudinem imbellem sese dedidere. oppidum dirutum, atq; incensum. Qui se dediderunt uinctos ante currũ triumphans Valerius egit. Ita Liuius. eundem triumphasse de Antiatibus Volscis, Satricanisq; scriptum est in Capitolina tabula.

DE COS. AN. CDVIII.

CREATI consules in hunc annum M. Fabius Dorso, Ser. Sulpicius Camerinus. auctor Liuius, & Cassiodorus. Diodorus etiam, quanquam nõ suo loco, M. Fabium, & Ser. Sulpicium consules prodit. fasti Siculi Dorsonem, & Camerinum. Meminit etiam Liuius C. Fabij Dorsonis supra in anno CCCLXIII. Hi consules ambo patricij fuerunt. quod omisit Liuius.

De L. Furio Camillo dictatore II, & re gesta cum Auruncis.

AVRVNCVM bellum ab repentina populatione cœptum, dictatorem uelut adB uersus armatum iam Latium L. Furium creatum magistrum eq. Cn. Manlium Capitolinum dixisse auctor est Liuius. Dictator legionibus in Auruncos ductis prima acie debellauit. ac uictor Romam reuersus dictatura se abdicauit. Hic idem dictaturã ante gessit, Cn. Manlius & consulatum, & censuram.

DE COS. AN. CDIX.

CONSVLES hoc anno C. Marcius Rutilus III, T. Mãlius Torquatus II. Liuius, & Cassiodorus auctor. Diodorus item edit C. Marcium, T. Manlium Torquatum. fasti Siculi Rutilum, & Torquatum. Eorundem meminit etiam Frontinus libro primo Strategematum.

De P. Valerio Poplicola dictatore, & ferijs Latinis.

CVM lapidibus pluuisset, & nox interdiu uisa esset intendi, librisq; inspectis cum C plena religione ciuitas esset, senatui placuit dictatorem feriarum constituendarum caussa dici. Dictus P. Valerius Poplicola. magister eq. ei Q. Fabius Ambustus datus est. Liuius. Ferias autem intelligit, quæ Latinæ dicebantur, quod solenne etiam Latiar appellatum est. Earum feriarum Superbus rex auctor fuit. Locus erat in monte Albano, in quem populus R. & Latini fœderati (ij fuisse XLVII populi traduntur) conueniebant, atq; Ioui Latiali uno consensu omnes sacrificabant. cumq; eorum alij agnos, alij caseum, alij lac, alij alia domo secum ex instituto attulissent, tauro immolato suam quisq; carnis partem accipiebant. Conceptiuas autem has fuisse ferias docet Macrobius, quòd à magistratibus quotannis in certos, uel incertos dies conciperentur. His ferijs unus dies primùm dicatus fuit à Superbo, exactis aũt regibus biduum, post secessionem pl. in montẽ sacrum triduum, anno deniq; CCCXCVI ab urbe condita composita de plebeio consulatu seditione, quatriduum. auctor Liuius, Plutarchus in Camillo, & Dionysius. Sic anno CDXCVI Latinarum feriarum constituen-
D darum caussa dictator creatus est Q. Ogulnius Gallus. ut est in Capitolinis tabulis.

DE COS. AN. CDX.

CREATI consules in hunc annum M. Valerius Coruus III, A. Cornelius Cossus. Liuius auctor, & Cassiodorus. M. Valerium, & A. Cornelium edit Diodorus. Cicero De diuinat. & Frontinus. Valerium Maximũ, & Cornelium Cossum is qui scripsit de uiris illustr. Coruinum, & Cossum fasti Siculi. Vterq; patricius est.

De bello Samnitico, & triumphis consulum Corui, & Cossi.

ANIMADVERTI in tabulis consularibus Capitolinis maximum quodq; bellum notari, quale est hoc Samniticum. quod ab his cos. primum gestum esse scribit Liuius. Susceptum autem esse Campanorum caussa, qui à Samnitibus oppressi, se, suaq; omnia senatui Romano per legatos dediderunt, idem tradit. Florus per annos quinquaginta gestum scribit, ex eoq; triumphos uigintiquatuor esse actos. Liuius lib.

XXXI in oratione legati Romani in concilio Ætolorum per annos LXX gestum ait. Anno CDLXXXI bello huic finem esse impositum arbitror, quo anno L. Papirius de Samnitibus triumphauit. Ceterum M. Valerius consul in Campaniam ad uersus Samnites missus cum exercitu, bis pugnauit. primum ad montem Gaurum, iterum ad Suessulam. utroque in loco uictoria parta est, fusis hostibus, eorumque castris captis, atque direptis. At uero A. Cornelius cos. in Samnium profectus ad Saticulam castra fecit. cum autem quendam in saltum caua ualle peruium, circaque insessum ab hoste exercitum perduxisset, P. Decius tribunus mil. accepto, quod postulabat, præsidio in superiorem locum euasit, & hostes terruit. Ex eo comparata Cornelio uictoria est, cæsis hostibus, castrisque eorum direptis. Ambo de Samnitibus triumpharunt. Liuius. Et hi etiam triumphi in Capitolinis tabulis incisi sunt. A

DE COS. AN. CDXI.

CONSVLES in hunc annum produnt Liuius, & Cassiodorus C. Marcium, & Q. Seruilium. Diodorus Q. Seruilium, Marcium Rutilum. Ahalam, & Rutilum fasti Siculi. Hunc Marcium iam quartum consulem esse, & dictatorem, ac censorem fuisse, auctor est Liuius. Q. Seruilium Ahalam puto esse eum, qui magister equitū fuit anno CDII. Hoc anno lex lata, ne quis intra decem annos eundem magistratum caperet. auctor Liuius. B

De M. Valerio Coruo dictatore.

CVM in castris C. Marcij consulis milites seditionem fecissent, quòd eorum consilia, quæ de adimenda Campanis Capua inierant, consul infirmasset, atque T. Quinctio patricio uiro quanquam claudo imperatore appellato, eum arma inferre patriæ coegissent, dictator M. Valerius Coruus cum magistro eq. L. Æmilio Mamerco dictus est. qui ad eos cum exercitu profectus oratione, ne contra patriam irent, effecit. Ita militari defectione compressa Coruus Romam rediјt. Hæc Liuius, & is, qui scripsit de uiris illustribus. In alijs annalibus Liuius se inuenisse ait non Valerium dictatorem dictum, sed per cōsulem rem omnem actam. atque non T. Quinctium, sed C. Manlium ducem sibi milites depoposcisse. L. Æmilius fuit etiam magister eq. anno CDI. C

DE COS. AN. CDXII.

CONSVLES subsequuti sunt C. Plautius II, & L. Æmilius Mamercus, teste Liuio, & Cassiodoro. Diodoro autem L. Æmilius, C. Plotius. fastis Siculis Venno, & Mamercinus. L. Æmilius in secunda dictatura Capitolina anno CDXXXVII L. F. L. N. Mamercin. Priuernas dicitur. De C. Plautio cos. sic Liuius. Priuernas, & Volscum bellum Plautio sorte euenit. Prius ad Priuernum profectus extemplo acie conflixit. haud magno certamine deuicti hostes. oppidum captum, redditumque Priuernatibus. Cum igitur C. Plautium consulem Liuius scribat Priuernum cepisse, inueniam autem in numo argenteo perantiquo apud clarissimum uirum Andream Lauredanum, patricium Venetum, hæc uerba: D

C. YPSAEVS COS.
PRIV. CEPIT. & ab altera parte: P. YPSAEVS S. C.

non dubito, quin hic C. Plautius sit. Hypsæus enim post cognomen Plautiorum fuit. De Plautio consule ad Priuernum meminit etiam Valerius lib. VI. cap. II. L. Æmilius in Samnites profectus nullum hostem inuenit. Samnites pacem à senatu petentes impetrarunt.

DE COS. AN. CDXIII.
Bello Latino, deuotione P. Decij cos. & triumpho T. Torquati cos.

T. MANLIVS Torquatus III, P. Decius Mus hoc anno consulatum gesserunt auctore Liuio, & Cassiodoro. Diodorus edit T. Manlium Torquatum, P. Decium.

Siculi

A Siculi fasti Torquatum, & Murem; Zonaras Torquatum III, & Decium. Eorũdem consulum meminit Plin. lib. XXII. cap. V. Valerius lib. I. cap. V. Florus de bello Latino, auctor libri de uiris illustrib. in Decio, & Torquato. Plutarchus item in Parallelis ait in bello contra Samnites creatum consulem Manlium τὸν ἰμπεριόσον ἐπικληθέντα, id est, Imperiosissum appellatum, de filio, qui cõtra edictum suum pugnauerat, supplicium sumpsisse. in quo errat. Nam nõ cum Samnitibus hoc anno bellatum est, qui fœderati erant, sed cum Latinis. P. Decium Q. F. uocat Cicero de diuinatione lib. I. Quod idem confirmant Capitolinæ tabulæ, in quibus filius huius P. F. Q. N. appellatur. Hunc primum in domum suam consulatum intulisse scribit eodem loco Cicero, & Valerius lib. V. cap. VI. Cum Latini, qui post pugnam ad lacum Regillum in fide Romanorum mãserant, assumptis Campanis, ac Sidicinis bellum Samnitibus fœderatis populi R. facerent, ac Romam euocati arma ponere iuberẽtur, feroci responso, quo alterum consulem è Latio fieri petierunt, bellum Romanum in se conuerterunt.

B Castra autem aduersus eos Torquato, & Decio consulibus ad Capuam habentibus, in quiete utriq; audire uisum est, ex una acie imperatorem, ex altera exercitum dijs manibus, matriq; Terræ deberi. utrius exercitus imperator legiones hostium, superq; eas se deuouisset, eius populi, partisq; uictoriam fore. cum autem nocturnos uisus contulissent, ita inter eos conuenit, ut cuius cornu in acie laboraret, dijs se manib. deuoueret. factum est, ut post inita ad Veserim cum hoste pugna inclinãte Decij parte, is se, & hostes per M. Valerium pontificem dijs manibus deuouerit, & impetu in eos facto morte sua uictoriã suis pepererit. auctores Liuius, Valerius lib. V. cap. VI. Plin. lib. XXII. cap. XXV. Orosius, Florus, Plutarchus in Parallelis, ubi hoc bellum Albanum uocat. Cicero autem de diuinatione lib. I. ita. At uero P. Decius ille Q. F. qui primus è Decijs consul fuit, cum esset tribunus militũ M. Valerio, & A. Cornelio consulibus, à Samnitibusq; premeretur noster exercitus incolumis exercitum obsidione liberauit. post triennium autem cum consul esset deuouit se, atq; in aciem Latinorum irrupit armatus. Deuouendi formula, & ritus, & uerba scripta sunt apud Li-

C uium latius. Fugati ad Veserim Latini cum post exercitu reparato uni Torquato se obtulissent inter Synuessam, Minturnasq; deuicti sunt. Ita T. Manlius consul de Latinis, Campanis, Sidicinis, Aurũcis, quos uirtute sua, collegæ Decij morte uicerat, triumphauit. ut ex Capitolinorum triumphorum fragmentis apparet. neq; enim Liuius triumphi uerbum ullum facit. Verba eius sunt. Ita bello gesto T. Manlius Romam redijt, cui uenienti seniores tantum obuiam uenisse cõstat. Ea de re sic Valerius lib. IX cap. III. Manlio Torquato amplissimam, & gloriosissimam uictoriam in urbem referenti cum seniores omnes lætitia ouantes occurrerent, iuniorum nemo obuiam processit. at libro VI. T. Manlius Torquatus patriam Latino tumultu fessam speciosissimo triumpho recreauit: & Orosius: Manlius quamuis uictor occursum tamen nobilium iuuenum Romanorum triumphans parricida non meruit. & Diodorus: Romani cum Latinis, & Campanis congressi ad oppidum Suessam uictores fuerunt, & ui-

D ctis agri partem ademerunt. Manlius aũt cos. cuius auspicio res bene gesta est, triumphauit. Idem tradit Zonaras. Hoc bello T. Manlius de filio, qui iniussu suo pugnauerat, supplicium sumpsit. Liuius, Valerius, omnes.

De L. Papirio Crasso dictatore, & re gesta cum Antiatibus.

ANTIATES in agrum Hostiensem, Ardeatem, Solonium incursiones fecerunt. Manlius consul, quia ipse per ualetudinem id bellum exequi nequierat dictatorẽ L. Papirium Crassum, qui tum forte erat prætor, dixit. ab eo magister equitum L. Papirius Cursor dictus. Nihil memorabile aduersus Antiates ab dictatore gestũ, cum aliquot menses statiua in agro Antiati habuisset. Ita Liuius. Cicero autem ad Petum sic. Post L. Papirium Mugillanum XIII fuerunt sella curuli ante L. Papirium Crassum, qui primus Papisius est uocari desitus. Is dictator cum L. Papirio Cursore magistro eq. factus est annis post Romam conditam CCCCXV. Crassus ex Capitolina censura descriptus est. Cursor ex triumpho.

k 2 DE

DE COS. AN. CDXIV. A

CREATI cos. in hunc annum Ti. Æmilius Mamercus, Publilius Philo teste Liuio. Cassiodoro uero Ti. Æmilius Mamercus, Q. Publilius Philo. Diodoro Q. Publilius, Ti. Æmilius. fastis Siculis Mamercinus, & Philo. si quid autem sit mendi in his scriptoribus, id in Liuianis scholijs quo modo tolleretur, ostendi. Tiberij prænomen quam sit Æmilijs familiare, supra etiam patuit. Publilius ex triumpho Capitolino ornatus est.

De triumpho Q. Publilij Philonis cos. de Latinis.

LATINI ob iram agri amissi rebellantes in campis Senectanis fusi, castrisq; exuti sunt. Publilio, cuius auspicio res gestæ erant, & qui in deditionem Latinos populos acceperat, quorum ibi iuuentus cæsa erat, triumphus decretus est. Sic Liuius. Idem etiam triumphus est in Capit. tabulis deinceps post Manlianum triumphum incisus. Æmilius aduersus Pedanos missus. B

De Q. Publilio Philone dictatore.

AEMILIVS consul bello Pedanorũ infecto repente omisso, quia collegæ decretũ triumphum audiuit, ipse quoq; triumphi ante uictoriam flagitator Romã rediit. Qua cupiditate offensis patribus, negantibusq; nisi Pedo capto, aut dedito triumphum, hinc alienatus ab senatu seditiosis tribunatibus similem consulatum gessit. Itaq; postquam senatus finire imperium consulibus cupiens dictatorem aduersus rebellantes Latinos dici iussit, Æmilius, cuius tum fasces erant, collegam dictatorem dixit, ab eo magister eq. Iunius Brutus dictus. Hæc Liuius. Magister eq. est D. Iunius Brutus Scæua, is, qui post consul fuit anno CCCCXXVII. Plus hoc anno domi acceptum cladis ab consulibus, & dictatore, quàm ex uictoria eorum bellicisq; rebus foris auctum imperium, legibus plebi secundissimis, aduersis nobilitati latis. C

DE COS. AN. CDXV.

CONSVLES in hunc annum prodit Liuius, & Cassiodorus L. Furium Camillũ, & C. Mænium. Diodorus L. Furium, & C. Μέλιον, mendose. Camillum, & Mænium fasti Siculi. L. Furium Camillum, C. Mænium triumphi Capitolini. C. Mænij consulis anno CDXVI meminit Plinius lib. XXXIIII. cap. V. Hic L. Furius alius ab eo est, qui ante consul, & dictator fuit. ille enim M. F. hic Sp. F. M. N. scribitur in Capitolino triumpho.

De triumphis L. Furij Camilli, & C. Mænij consulum de Latinis.

ARICINOS, Lauinios, & Veliternos Antiatibus Volscis se coniungentes ad Sturam flumen Mænius improuiso adortus fudit. Camillus ad Pedum cum Tiburtibus maxime ualido exercitu maiore mole, quanquam æque prospero euentu pugnauit. Præsidijs inde dispositis per recepta oppida Romam ad destinatum omnium consensu triumphum decessere. Ita Liuius. Qui ijdem triumphi sunt in Capitolinis tabulis. Liuius additum triumpho honorem scribit, ut statuæ consulibus, raræ illa ætate res, in foro ponerentur. Qua de re sic Eutropius. Latini ingenti pugna superati sunt, ac de his perdomitis triumphatum est. Statuæ consulibus ob meritum uictoriæ in rostris positæ. Plinius autem sic lib. XXXIIII cap. V. Antiquior columnarum celebratio est, sicut C. Mænio, qui Latinos priscos deuicerat. eodemq; in consulatu in suggestu rostra deuictis Antiatibus fixerat anno urbis CCCCXVI. De quibus rostris eadem scribit Liuius. Itaq; Florus ita ait. Extant & parta de Antio spolia, quæ Mænius in suggestu fori capta hostium classe suffixit. si tamen illa classis. nam sex fuere rostratæ. uulgo autem legitur, Mænibus, pro Mænius. Ita bellum Latinum triennio confectum. D

DE

A DE COS. AN. CDXVI.

SEQVVTOS consules esse C. Sulpicium Longum, P. Ælium Pætum scribit Liuius, & Cassiodorus. C. Sulpicium, & L. Papirium Diodorus. Longum, & Pætum fasti Siculi. C. Sulpicius ex tertio consulatu Capitolino descriptus est, quem gerer anno CDXXXIX.

De C. Claudio Regillensi dictatore.

CVM Sidicini Suessam Auruncam euertissent, senatus infensus consulibus, quorum cunctatione Aurunci socij deleti essent, dictatorem dici iussit C. Claudium Regillensem, qui magistrum eq. C. Claudium Hortatorem dixit. cum autem augures dictatorem uitio creatum uideri dixissent, dictator, magisterq; eq. se abdicarunt. Liuius. C. Claudius hic Regillensis fortasse pater fuit Ap. Claudij C. F. Ap. N. Cæci. ut

B est in Capitolinis tabulis.

DE COS. AN. CDXVII.

L. PAPIRIVS Crassus, K. Duilius consules in hunc annum. auctores Liuius, Cassiodorus, & exempto Crassi cognomine Diodorus. Crassus, & Duilius est in fastis Siculis. His de consulibus sic Cicero ad Pætum. L. Papirius Crassus quadriennio postquam dictator fuit, consul factus est cum K. Duilio. Hic L. Papirius ex censura Capitolina, quam gessit anno CDXXXV, descriptus est.

DE COS. AN. CDXVIII.

HOC anno Ausones, qui Cales urbem incolebant Sidicinis arma iunxerũt. Ea res fecit, ut M. Valerium Coruum maximum imperatorem consulem quartum facerent, collega additus Coruo M. Atilius Regulus. Hæc Liuius. Eosdem etiam consules pro

C dit Cassiodorus. & exceptis cognominibus Diodorus. cognomina autem extant in fastis Siculis. M. Atilium patrẽ esse reor M. Atilij M. F. M. N. Reguli, qui cõsul triumphauit anno CDLIX, in Capitolinis tabulis.

De triumpho III M. Valerij Corui cos. IIII de Calenis.

M. VALERIVM consulem cui ea prouincia extra sortem data erat ad Cales, unde bellum Ausonum ortum erat, profectum, Calenos ipsos acie fudisse atq; oppido capto, ex senatus consulto triumphasse scribit Liuius. Idem etiam triumphus est in Capitolinis tabulis.

De L. Aemilio Mamercin. Priuernate dictatore.

N. M. Atilius expers gloriæ esset, iussi ambo consules aduersus Sidicinos ducere exercitum, dictatorem ante ex senatus consulto consulum habendorum caussa dixerunt L. Æmilium Mamercum. is magistrum equitum Q. Publilium Philonem di-

D xit. Liuius. L. Æmilius ante etiam consul fuit. itemq; Philo.

DE COS. AN. CDXIX.

DICTATORE comitia habente creati sunt consules T. Veturius, & Sp. Postumius. ut ait Liuius. Eosdem consules edit Cassiodorus, & Diodorus. Zonaras Tiberium Caluinum, & Sp. Postumium. recte. fuit enim Tiberius Veturiorum prænomẽ. Liuius in anno CDXXXII Veturium Caluinum, Postumium Plutarchus in Parallelis, ubi de clade Caudina scribit, Albinum appellat.

De P. Cornelio Rufino dictatore.

CVM Samnium fama esset conciri ad bellum, dictator ab consulibus ex auctoritate senatus dictus P. Cornelius Rufinus. magister eq. M. Antonius. Religio deinde incessit uitio creatos esse, magistratuq; se abdicarunt. Liuius.

De anno CDXX sine consulibus.

HOC loco annum cogimur interponere sine consulibus, etiam si eius neq; apud Liuium, neq; apud quenquam alium ulla mētio fit. Hoc autem facimus, ut rationem habeamus summæ annorum, quæ in Capitolinis tabulis, quas sequimur, instituta est: Nam cum M. Valerium Coruum consulem IIII fuisse scriptum sit anno urbis conditæ CDXVIII, L. autem Æmilium, & C. Plautium anno CDXXIIII: omnino, ut hæc inter se consentiant, annum interserere debemus. quo prætermisso fiet, ut L. Æmilius consul in annum CCCXXIII incidat, eaq; tota deinceps annorum summa, quæ in Capitolinis tabulis est, labet. neq; uero mirum hoc uolo cuiquam uideri, cum alio etiam loco idem necessario faciundum esse intellexerit. Quod autem annus hic interijciendus sit, uidit etiam ante me Gregorius Haloāder, qui Chronologiam consulum scripsit. Ego uero puto hoc anno magistratuum solitudinem, & sine consulibus rempub. fuisse pestilentiæ caussa. de qua Liuius scribit hoc modo. Dictator & magister eq. magistratu se abdicauerunt. & quia pestilentia insecuta est, uelut omnibus eo uitio contactis auspicijs res ad interregnum redijt. Huius anni in fastis Siculis ratio non habetur.

DE COS. AN. CDXXI.

A. CORNELIVM II, Cn. Domitium consules suggerunt Liuius, & Cassiodorus. Diodorus autem A. Cornelium, C. Domitium. Caluinum, & Cossum fasti Siculi. Ego tamen Cn. Domitium malim. ut sit pater C. Domitij Cn. F. Caluini ædilis curulis, cuius meminit Liuius in anno CDLV. & Plin lib. XXXIII. cap. I. cum ait. Cn. Flauium ædilem curulem factum cum Q. Anicio Prænestino præteritis C. Pœtelio, & C. Domitio, quorum patres consules fuerant.

De M. Papirio Crasso dictatore.

TRANQVILLIS rebus fama Gallici belli pro tumultu ualuit, ut dictatorem dici placeret. Dictus M. Papirius Crassus, & magister eq. P. Valerius Poplicola, à quibus cum delectus intentius, quam aduersus finitima bella haberetur, exploratores missi attulerunt, quieta omnia apud Gallos esse. Liuius. M. Papirium Crassum fratrem esse reor L. Papirij Crassi dictatoris anno CDXIII. P. Valerium, qui dictator fuit anno CDIX.

De censoribus, & lustro XXIIII.

CENSVM hoc anno à censoribus Publilio Philone, & Sp. Postumio actum tribus Mæciam, & Scaptiam additas scribit Liuius. Horum censorum meminit etiam Velleius libro primo, cum inquit Sp. Postumio, Philone Publilio Acerranis ciuitatem datam. Ea enim de re agit hoc etiam anno Liuius. Hi consules ante fuerunt. Lustrum si quis neget à censoribus his factum, itemq; ab alijs, eò quia Liuius lustri uerbum nullum fecerit, nunquam ad lustrorum numerum Capitolinum perueniet, & eum, quē Liuius libro X extremo edidit. Hoc aūt fuit, si superiora spectes, XXIIII

DE COS. ANN. CDXXII.

CREATI inde cos. M. Claudius Marcellus, C. Valerius. auctor Liuius, & Cassiodorus. C. Valerius, M. Clodius sunt etiam apud Diodorum. Liuius se Flaccum, Potitumq; uarie in annalibus cognomen Valerij repperire ait. Orosius Claudium Marcellum, & Valerium Flaccum edit. Potitum, & Marcellum fasti Siculi. Ego utrumq; cognomen retinui, ut Potito antiquo Valeriæ gentis cognomini, nouum Flacci cognomen adiunctum esse uideatur. Hunc Marcellum auum esse suspicor M. Marcelli quinquies consulis, qui M. F. M. N. describitur. quem primum usum esse Marcelli cognomine falso scribit Plutarchus.

De

A *De Cn. Quinctilio dictatore.*

HOC anno primũ de ueneficijs Romæ quæsitum est. Matronæ ueneficia coquentes pestilentiam alebant. Ea res prodigij loco habita, captisq; magis mentibus, quàm consceleratis similis uisa. Itaq; memoria ex annalibus repetita, in secessionibus quondam plebis clauum à dictatore fixum, alienatasq; discordia mentes hominũ eo piaculo sui compotes fecisse, dictatorem claui figendi caussa creari placuit. Creatus Cn. Quinctilius magistrum eq. L. Valerium dixit, qui clauo fixo magistratu se abdicauit. Liuius de solenni autem figendi claui scripsit lib. VII. copiosius. Varum cognomen Quinctiliorum Quinctilio, Potitum Valeriorum Valerio addidi.

DE COS. AN. CDXXIII.

L. PAPIRIVM Crassum II, L. Plautium Vennonem consules suggerit Liuius, B & Cassiodorus. L. Plotium, L. Papirium Diodorus. Crassum, & Vennonem fasti Siculi. L. Plautius pater est, ut puto, L. Plautij L. F. L. N. Vennonis cõsulis anno CDXXV, in Capitolinis tabulis. Priuernas bellum hoc anno initum, quod M. Vitrubius Vaccus Fundanus commouerat. Priuernum duobus exercitibus consularibus obsessum. Liuius.

DE COS. AN. CDXXIIII.

CREATI deinceps consules L. Æmilius Mamercus, & C. Plautius, teste Liuio, & Cassiodoro. L. Plotius, & Papirius, Diodoro. Mamercinus, & Decianus fastis Siculis. Vterq; horum quomodo describendus sit, triumphus eorum Capitolinus aperte docet. Hi consules K. Quinctilibus magistratum inierunt.

De triumphis L. Aemilij Mamercin. Priuernatis cos. IIII. C. Plautij Deciani cos. II de Priuernatibus.

C CVM Priuernatibus hoc anno prospere pugnatum esse, Priuernũ captum, Vitrubiumq; eius belli auctorem in potestatem uenisse, eaq; de re Plautiũ consulem triumphasse tradit Liuius. Quod idem scriptum est etiam in Capitolinis tabulis. In ijs etiã incisus est triumphus L. Æmilij Mamercini Priuernatis consulis de Priuernatibus, cuius Liuius ne uerbum quidem facit. immò ei Gallicum bellum obtigisse ait. Verisimilem autem hunc triumphum reddit cognomen eius Priuernas; quo ipse primum usus est, & quod ait Liuius explorata eius temporis quiete omnem à Gallis Priuernum uim conuersam esse.

DE COS. AN. CDXXV.

CONSVLES subijcit Liuius, & Cassiodorus P. Plautium Proculum, & P. Cornelium Scapulam. P. Cornelium, A. Postumium Diodorus. Vennonem, & Scipionem D fasti Siculi. P. Plautium arbitror esse filium C. Plautij P. F. P. N. Proculi consulis annó CDXCV. Annus nulla re belli, domi ue insignis. Palæpolitani multa hostilia aduersus Romanos agrum Campanum, Falernumq; incolentes fecerunt. Liuius.

DE COS. AN. CDLXXVI.

L. CORNELIVM Lentulum, Q. Publium Philonem consules in hunc annum comparat Liuius, & Cassiodorus. L. Cornelium, & Q. Publiũ Diodorus. Lentulum, & Philonem fasti Siculi. Est autem nunc II consul Philo. Palæpolitanis ferociter ad res repetitas respondentibus bellum à Q. Publilio consule illatũ est. Cornelius Samnitibus, si qua se mouerent, oppositus.

De M. Claudio Marcello dictatore.

CVM comitiorum instaret dies, & Publium imminentem Palæpolitanorum muris auocari à spe capiendæ urbis haud è rep. esset, actum cũ tribunis est, ad populum

k 4 ferrent,

ferrent, ut cum Publius Philo consulatu abijsset, pro consule rem gereret, quoad debellatum cum Græcis esset. L. Cornelio, quia ne eum quidem in Samniū iam ingressum reuocari ab impetu belli placebat, literæ missæ, ut dictatorem comitiorū caussa diceret. dixit M. Claudium Marcellum. ab eo magister eq. dictus Sp. Postumius. nec ab dictatore habita comitia sunt, quia uitio ne creatus esset, in discussionē uenit. consulti augures uitiosum uideri dictatorem pronunciauerunt. Res ad interregnum redijt. Liuius. Vterq; horum ante consulatum gessit. A

DE COS. AN. CDXXII.

C. POETELIVM, L. Papirium cos. in hunc annū edit Liuius. C. Pœtelium III, L. Papirium Mugillanū Cassiodorus. Meminit horum etiam Solinus cap. XXXV, cum ait, L. Papirio Sp. F. C. Pœtelio C. F. Alexandria cōdita est. Papirium Liuius Mugillanum uocat ille quidem, sed in alijs tamen annalibus Cursorē se inuenire ait. Itaq; ego etiam hunc Cursorem appello, tum ut numerus consulatum sequentium, qui in tabulis Capitolinis sunt, cōstet, tum etiam quia Liuius anno CDXXXIII iterū consulem Cursorem uocat. cum tamen, quando primū fuerit, non appareat, nisi eum hoc anno fuisse statuas. idq; tanto libentius, quod in fastis Siculis Libonem, & Cursorem comparatos inuenio. C. Pœtelius II, non III scribendus est. non enim est idem, qui consul fuit anno CCCXCIII, sed eius filius. Cum Samnitibus, quibus ut apertis hostibus bellum indictum erat, res bene à consulibus gesta. B

De triumpho Qu. Publij Philonis primi procos. de Palæpolitaneis.

PVBLILIO decretum esse triumphum scribit Liuius de Palæpolitaneis, quòd satis credebatur obsidione domitos hostes in fidem uenisse. Addit etiā, duo hæc singularia ei uiro contigisse, prorogationē imperij non ante in ullo factam, & acto honore triumphum. Siquidem (ut diximus) actum cum tribunis pl. erat, ad populū ferrēt, ut cum Publilius consulatu abijsset, pro consule rem gereret, quoad debellatum cum Græcis esset. Itaq; uidemus etiam notatum in Capitolina tabula Publilium primum proconsule triumphasse. De proconsulari imperio diximus in scholijs Liuianis. C

DE COS. AN. CDXXVIII.

CONSVLES suggerit Liuius, & Cassiodorus L. Furium Camillum II, Iunium Brutum Scæuam. Diodorus L. Furium, D. Iunium. Camillum, & Brutum fasti Siculi. Camillo Samniū, Bruto Vestini, qui se Samnitibus coniunxerant, prouincia euenit.

De L. Papirio Cursore dictatore, sine cos. an. CDXXIX. & triumpho eius de Samnitibus.

L. FVRIVM, cui Samnium prouincia euenerat, morbo implicitum fortuna bello subtraxit. iussusq; dictatorem dicere, rei gerendæ caussa dixit L. Papiriū Cursorem longe clarissimū bello ea tempestate, à quo Q. Fabius Maximus Rullianus magister eq. dictus est. Huic postea Cursor, quia iniussu suo, se Romam ad auspicia repetenda profecto, cum Samnitibus prospere pugnarat, magisteriū equitum abrogauit, & in eius locum L. Papirium Crassum sibi cooptauit. Hęc Liuius, Eutropius, Valerius lib. II. & is, qui scripsit de uiris illustribus. L. Papirium Crassum esse opinor eum, cuius dictatoris ante hic Cursor magister eq. fuit. Q. Fabius ex sequentibus magistratibus Capitolinis descriptus est, M. Fabij Ambusti, qui ter consul, & dictator fuerat, filius Liuio, & Plinio libro VII. cap. XLI. testibus. Ac Liuius quidem ita loquitur, ut eodem anno Papirium dictatorem fuisse intelligat, quo consules fuerunt Camillus, & Brutus. fuerunt autem anno ab urbe condita CDXXIIX. Ego autem cum L. Papirium dictatorem de Samnitibus triumphasse anno CDXXIX scriptum inueniam in tabulis Capitolinis, earum auctoritatē sequutus L. Papirium dictatorē in hunc annū conieci. quod ei necessario faciendum est, qui Capitolinam annorum summam tueri uelit. Nam D

A lit. Nam si Philo procos. triumphauit anno CDXXVII de Palæpolitanis, L. autem
Fuluius, & Q. Fabius consul anno CDXXXI, profecto L. Papirius dictaturã gessit
non anno CDXXIIX, sed CDXXIX. idq; (ut puto) sine consulibus. neq; uero conti
nuasse dictaturã eum dici potest, quia in triumpho dictator II. scriberetur. Hunc au-
tem annum, quo L. Papirius dictator sine consulibus fuit, ne Glareanus quidem, &
Haloander omiserunt. Dictatorem etiam L. Papirium Cursorem, fusis fugatisq;
Samnitibus triumphasse auctor est Liuius, & scriptor libri de uiris illustribus. Liuius
tamen in priorem annum hunc triumphum coniecit. Papirij Cursoris dictatoris cũ
Fabio Rullo magistro equitum aduersus Samnites Zonaras etiam meminit.

DE COS. AN. CDXXX.

L. PAPIRIVS dictator priusquam dictatura se abdicaret consules creauit C. Sul
picium Longum II, Q. Æmilium Cerretanũ. Aulium quidã annales habent. Hæc Li
B uius. fasti item Siculi Longum, & Cerretanum habent. Q. Aulius Q. F. Al. N. Cerre-
tanus est magister equitum anno CDXXXVIII in tabulis Capitolinis Cassiodorus
αὐλῶν mendose pro αὔλων edit. Sulpicio Samnites, Apulia, nouum bellum, Aulio eue
nit. Nulla res memorabilis acta.

DE COS. AN. CDXXXI.

Q. FABIVM, L. Fuluium consules in hunc annum produnt Liuius, & Cassiodo
rus. Quos Q. Fabium Maximum Rullianum, L. Fuluium Curtum nominant Capi-
tolini triumphi. Itaq; miror in fastis Siculis suggeri Cursorem, & Syllam.

De A. Cornelio Cosso Aruina dictatore, & triumphis Qu. Fabij, & L. Fuluij cos. de Samnitibus.

C A. CORNELIVS Aruina dictator, & M. Fabius Ambustus magister eq. exerci-
tum aduersus Samnites duxerunt, remq; bene gesserũt. dictator ex senatus consulto
triumphauit. Hoc bellum à consulibus bellatũ quidam auctores sunt, eosq; de Sam-
nitibus triumphasse. nec discrepat, quin dictator eo anno A. Cornelius fuerit, id am-
bigitur, belli ne gerendi caussa creatus sit, an ut esset, qui ludis Romanis, quia L. Plau
tius prætor graui morbo forte implicitus erat, signum mittendis quadrigis daret, fun
ctusq; eo haud sane memorandi imperij ministerio se dictatura abdicaret, nec facile
est aut rem rei, aut auctorem auctori præferre. Hæc Liuius. Alios annales Capitolini
scriptores sequuti sunt, quòd ad consules, non ad dictatorem triumphos contulerũt.
Quę caussa effecit, ut ipse hoc anno dictatorem ludorum Ro. caussa creatum, non rei
gerendæ scripserim. Summi magistratus munus fuisse signum dare mittendis quadri
gis, ostendit idem Liuius lib. XLV. cum ait. A. D. X K. Octob. ludorũ Romanorum
secundo die C. Licinio consuli ad quadrigas mittendas exscendenti tabellarius red-
D didisse laureatas literas dicitur. quadrigis missis consul currum conscendit. Ludi aũt
Romani primi Romæ instituti sunt L. Tarquinio Prisco regnante. ut Liuius lib. I. L.
Tarquinius Priscus pręda ex Latinis maiore, quàm quanta belli fama fuerat, reuecta
ludos opulentius instructiusq;, quàm prior es reges fecit. Tunc primũ circo, qui nunc
Maximus dicitũ, designatus locus est. loca diuisa patribus equitibusq;. ubi spectacula
sibi quisq; fecerũt. fori appellati. spectauere furcis duodenos ab terra spectacula alta
sustinentibus pedes. Ludicrum fuit equi, pugilesq; ex Etruria acciti. solennes deinde
annui mansere ludi Romani, Magniq; uarie appellati. Horũ ludorũ curam mandatã
fuisse ædilibus curulibus, ut plebeiorum ludorum plebeijs ædilibus cõmissa fuerat,
apparet ex Liuio li. VI extremo, alijsq; plurimis ex locis. atq; etiã ex Cicerone in Ver
rem, qui ait. Nũc sum designatus ædilis, habeo rationẽ, quid à populo R. acceperim.
mihi ludos sanctissimos maxima cũ cæremonia Cereri, Liberæ, Liberoq; faciendos,
mihi ludos antiquissimos, qui primi Romani sunt appellati maxima cum dignitate,
ac religione Ioui, Iunoni, Mineruæq; esse faciendos. Fuerũt & alij ludi Magni uotiui,
itemq;

itemq; alij Megalenses appellati bello secundo Punico instituti. Ceterû hoc anno A (ut dixi) alijs a dictatore, alijs à cõsulibus cum Samnitibus bellatum esse, Fabium in Appuliam processisse, atq; inde magnas prædas egisse placuit; Qui Capitolinos autem triumphos descripserût, ij triumphasse consules, non dictatorẽ uoluerût. Quod à quibusdam traditum uidetur Liuius improbare. Zonaras. A. Corneliû dictatorem Samnites debellasse putat.

DE COS. AN. CDXXXII.

HOC anno T. Veturium Caluinum, Sp. Postumiû consules reperio apud Liuium, & Cassiodorum. Tiberium Caluinum, & Sp. Postumium apud Zonarã. Caluinum, & Albinum in fastis Siculis. Vtrunq; II consulem fuisse docet Cicero, qui tertio de Off. scribit. At uero T. Veturius, & Sp. Postumius cum iterum consules essent, quia cum male pugnatû apud Claudium esset, legionibus nostris sub iugum missis pacem cum Samnitibus fecerunt, dediti sunt. Hoc idem scribit Liuius, Eutropius, Orosius, B auctor libri de uiris illustribus. Id C. Pontio duce factum est.

De Qu. Fabio Ambusto, M. Aemilio Papo dictatoribus.

CONSVLES domum reuersi, postquam sub iugum à Samnitibus missi fuerunt, & & fœdus turpe fecerunt, in priuato abditi nihil pro magistratu agere, nisi quòd expressum senatus consulto est, ut dictatorem dicerent comitiorum caussa. Q. Fabium Ambustum dixerunt, is P. Æmilium Pætum magistrum eq. Q. autem Fabio, & P. Ælio uitio creatis suffectus est M. Æmilius Papus dictator, L. Valerius Flaccus magister eq. nec per eos comitia habita. Et quia tædebat populum omniû magistratuum eius anni, res ad interregnum redijt. Liuius.

DE COS. AN. CDXXXIII.

Q. PVBLILIVS Philo, & L. Papirius Cursor II consules fuerût in hunc annum C auctore Liuio, & Cassiodoro. Cursor, & Philo fastis Siculis. Philonem nunc III consulem esse superiores consulatus ostendunt. Hoc anno Postumius, & Veturius, qui turpe fœdus ad Caudium spoponderunt, Samnitibus dediti, nec recepti. atq; ita solutis religione Romanis, bellum rursus Samnitibus indictum. Liuius.

De dictatoribus tribus eiusdem anni.

EX fragmentis Capitolinis apparet tres hoc anno dictatores cû tribus magistris equitum creatos. uerum cur facti, aut suffecti sint, parum liquet. Non est aût dubium, quin primi sint C. Mainius, M. Foslius. quòd eos II. fuisse in tabulis Capitolinis scriptum sit anno CDXXXIX. Qui etiam sequuntur eos, L. Cornelium Lentulum, & L. Papirium Cursorem cõsulis Cursoris filium esse, perspicuum est. de quibus Liuius ait ambigi, an ipsi res ad Caudium, atq; inde ad Luceriam gesserint, & de Samnitibus triumphauerint; an consulis Papirij præcipuum decus id fuerit. Postremos, T. Manlium Torquatum, qui iam bis dictator, & ter consul fuerat, & L. ipsum Papiriû Crassum esse arbitratus sum, qui haud ita multo post censor erit. primos autem rei gerendæ caussa creatos, quòd uitio facti essent, abdicasse: secundos rei gerendę caussa suffectos. id enim tradit Liuius: tertios, his abdicatis comitiorum caussa factos existimo. in fragmento autem ita est. D

C. MA.
M. FOS.

L. CORN.
L. PAPIRIV.

T. MANLI.
L. PAPIRIV.

DE

A. DE COS. AN. CDXXXIII.

LIVIVS ambigi ait Curſorne Papirius hoc anno cum Q. Aemilio Cerretano iterũ ob rem bene geſtam Lucerię continuato magiſtratu conſul tertium creatus ſit, an L. Papirius Mugillanus, & in cognomine erratum ſit. Caſſiodorus L. Papirium, Q. Aulium Cerretanum edit. Papirium, & Cerretanum faſti Siculi. Curſorem autem, non Mugillanum, probat Capitolinus eius triumphus. alios annales ſequuti ſunt ij, qui librum quẽ citat Cuſpinianus ſcripſerunt, in quo eſt. Mugillanus III, & Cerretanus. quaſi uero idem fuerit Mugillanus cum Curſore.

De triumpho II. L. Papirij Curſoris cos. III. de Samnitibus.

POSTQVAM Romanus exercitus à Samnitibus ad Caudium interclusus ſub iugum miſſus eſt, populus Ro. deditus turpiſſimæ pacis auctoribus bellum renouauit,
B cumq; fortiſſime dimicaſſet Samnitibus ſuperatis, atq; ſub iugum miſſis, ignominiã ante acceptam acerrime ultus eſt. Itaq; triumphatum de Samnitibus eſſe nemo diſſentit: at uero quo duce, aut quo anno non conuenit. Liuius alios fuiſſe, qui ſcripſerint anno ſuperiore à L. Cornelio Lentulo dictatore triumphatum, ait, alios, qui à L. Papirio Curſore II conſule, alios, qui à L. Papirio Curſore III conſule, ideſt hoc anno. ita enim ait. Inde ad triumphum deceſſiſſe Romam Papirium Curſorem ſcribũt, qui eo duce Luceriam receptam, Samnitesq; ſub iugum miſſos auctores ſunt. Hos autem auctores ſequutus eſt Eutropius, & ij quoq; qui Capitolinos triumphos digeſſerunt, à quibus triumphus de Samnitibus à L. Papirio Curſore conſule III actus in hunc annum eſt reiectus.

De cenſoribus.

CENSORES item hoc anno fuiſſe fragmenta Capitolina docent. Eorum alterum fuiſſe C. Sulpicium Longum uirum conſularem ex fragmento Capitolino apparet.
C Luſtrum autem ab his nullum eſſe factum puto. neq; enim, ſi factum fuiſſet hoc anno, cauſſa fuiſſet, cur ſequenti proximo iterum fieret. quod ex Capitolinis monumentis apparet. preſertim uero cum inter duo luſtra quatuor anni ferè ſoleant intercedere. credo autem cenſores, cum in hunc annũ eſſent creati, aliqua tamen de cauſſa abdicaſſe, nec luſtrum feciſſe. atq; ita ſequenti anno creatos eſſe, qui XXV fecerint. quo autem certo anno XXIIII factum ſit, parum mihi compertum eſt. ſed tamen cum inter luſtrum XXIII, & XXV amplius X anni interſint, profecto medio hoc interuallo, non extremo factum eſſe putauero. Luſtra aũt ſolennia per hæc tempora condita fuiſſe docet Liuius, qui in anni huius hiſtoria exponenda, cũ de Alexandro Macedone loquit̃, ait. Cenſebantur eius ætatis luſtris duceña quinquagena millia ciuiũ.

DE COS. AN. CDXXXV.

D NON erit, cur in his XII ſequentibus annis expoliendis ualde elaboremus. preſertim uero cum undiq; incorrupti, & integri faſti cũ triumphis Capitolinis ad nos peruenerint. Ii uero, & Liuius & Caſſiodorus in hunc annum conſules edunt M. Foſlium Flaccinatorem, L. Plautium Vennonem. Diodorus L. Plotium, μαλιον φύλβιον. Vennonem, & Flaccum faſti Siculi. De Flaccinatore fit mentio etiam in ſecundo eius magiſterio eq. Capitolino. Hoc anno Samnitibus induciæ biennij petentibus datæ. Apuli Theanenſes, & Canuſini in deditionem uenerunt. Liuius.

De cenſoribus, & luſtro XXV.

L. PAPIRIVM L. F. M. N. Craſſum, C. Mainium P. F. P. N. cenſores hoc anno luſtrum cõdidiſſe XXV, ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis. Eorum autem nec Liuius, nec alius quiſquam, quod compererim, meminit niſi Feſtus, cum ait Mainiana dicta à cenſore Mainio & Iſidorus lib. XV. Mainius collega Craſſi in foro proiecit materias, quę Mainiana dicta. Liuius tantum, cum hoc anno tribus duas additas ait, Vfentinam,

tinam,& Falerinam,eodem censores fuisse significat. A

DE COS. AN. CDXXXVI.

CONSVLES suggerit Cassiodorus C. Iunium,Q. Æmilium. Liuius C. Iunium Bubulcum, Q. Æmilium Barbulam. Capitolinus lapis Q. Æmilium Barbulam, C. Iunium Bubulcum Brutum. Apulia perdomita in Lucanos perrectum.inde repentino aduentu Æmilij consulis Nerulum ui captum. Liuius.

DE COS. AN. CDXXXVII.

DEINCEPS Sp. Nautium, M. Popillium consules edunt Liuius, & Cassiodorus. Rutilus & Lænas eorum cognomina nobis à Capitolinis tabulis restituta sunt. quæ eadem extant quoque in fastis Siculis.

De L. Aemilio Manercin. dictatore II.

LIVIVS dictatori L. Æmilio à consulibus legiones traditas scribit, eúque cum L. Fuluio magistro eq. Saticulam oppugnare adortum rebellandi caussam Samnitibus dedisse. Hunc dictatorē in hunc annum conijciunt etiam Capitolini scriptores. ex quorum tabulis apparet dictatoris cognomina esse, Mamercinum Priuernatem, magistri eq. Curuum. Fusi Samnites spe abiecta tuendæ Saticulę Plistiam socios Romanorum circumsederunt. Liuius. B

DE COS. AN. CDXXXVIII.

CONSVLVM huius anni nomina exciderunt apud Liuium. ea uero sunt, L. Papirius IIII, Q. Publilius Q. Publius Philo I.V. ut apud Cassiodorum,& in tabulis Capitolinis,& in libro Cuspiniani scriptum est, ubi est Cursor,& Philo. Miror autem fastis Siculis esse Cursorem,& Laenatem.

De Q. Fabio Maximo dictatore. C

HIS cos. dictatorem Q. Fabium, magistrum eq. Q. Æmilium Cerretanum cum Samnitibus pugnasse auctor est Liuius. quanquam in alijs annalibus pro Æmilio Aulium se reperire ait. magistro autem eq. Aulio in prœlio occiso C. Fabium esse suffectum. Quæ omnia summa diligentia notata sunt etiam in Capitolinis tabulis. Saticula Romani, Plistia Samnites potiuntur. Ad Soram, quæ ad Samnites defecerat, uis belli conuersa est. Liuius.

DE COS. AN. CDXXXIX.

C. SVLPICIVM, M. Pœtelium consules memorat in hunc annū Liuius, & Cassiodorus, Diodorus autem C. Sulpicium, & μάρκον πόπλιον, mendose, pro πιτίλιον. Capitolini scriptores M. Pœtelium Libonem, C. Sulpicium Longum III. Siculi Longum, & σαμνίτην. Sed, ut puto, per mendum. D

De C. Mainio dictatore II.

CVM omnia infida Romanis essent, Capuæ quoque occultæ principum coniurationes patefactæ sunt. de quibus cum ad senatum relatum esset, quæstiones decretæ, dictatoremque quæstionibus exercendis dici placuit. C. Mænius dictus. is M. Foslium magistrum eq. dixit. Hæc Liuius. à quo Capitolini auctores discrepant. non enim quæstionum exercendarum, sed rei gerendæ caussa creatum dictatorem C. Mænium scripserunt.

De triumpho C. Sulpicij cos. de Samnitibus.

C. SVLPICIVM consulem de Samnitibus triumphasse inuenio in Capitolinis triumphis. de quo triumpho ne uerbum quidem Liuius. ait enim Soram, & Ausonā oppida,& Luceriam, quæ defecerant, recepta, Samnites prœlio uictos Beneuentum persu-

A perfugisse, consules uictoria parta protinus inde ad Bouianũ oppugnandum legiones duxisse, ibiq; hyberna egisse. Ex quibus uerbis intelligi potest, aut utrunq; consulem triumphasse, aut neutrum.

DE COS. AN. CDXL.

L. PAPIRIUM quintum, C. Iunium cos. in hunc annum edit Diodorus. Cursorem, & Bubulcum fasti Siculi. Liuius autem, & Cassiodorus L. Papirium Cursorem V, C. Iunium Bubulcũ II. Horum etiam cõsulum meminit Festus lib. XVIII. Trium uiri, inquit, M. Valerius Coruinus, D. Iunius Scæua, P. Fuluius Longus ex senatus cõsulto idibus Ian. L. Papirio Cursore, C. Iunio cos.

De C. Pœtelio Libone dictatore.

C. POETELIUS dictator cum M. Foslio magistro eq. à consulibus exercitum

B accepit. Nola siue à Pœtelio dictatore, siue ab C. Iunio consule (nam utrunq; traditur) capta est. Qui captæ decus Nolæ ad consulem trahunt, adijciunt Atinam, & Calatiam ab eodem captas. Pœtelium autem pestilentia orta claui figendi caussa dictatorem dictum. Ita Liuius. à quo Capitolinæ tabulæ in eo tantũ dissentiunt quód pro M. Foslio magistro eq. M. Pœtelium Libonem, neq; claui figendi, sed rei gerendæ caussa creatum dictatorem produnt.

DE COS. AN. CDXLI.

M. VALERIUM Maximum, P. Decium consules insequutos esse Liuius, M. Valerium, P. Decium Cassiodorus scribũt. Meminit etiam horum Frontinus de aquæductibus. Appia aqua (inquit) M. Valerio Maximo, P. Decio Mure consulibus inducta est annos triginta post initium belli Samnitici. P. Decium Murem post uocat Liuius. Maximum, & Murem fasti Siculi.

Appia aqua in urbem ducta. quæ infra Claudia dicitur

C

De C. Sulpicio Longo dictatore.

ALTERO consule in Samnio reliquias belli persequente P. Decius qui grauiter æger Romæ restiterat, auctore senatu ad belli Etrusci famam dictatorem C. Iunium Bubulcum dixit. Neutri tamen finibus egressi. Ita Liuius. at Capitolini dictatorem C. Sulpicium Longum, magistrum eq. C. Iunium Bubulcum edunt. ex quo intelligi potest mendum esse apud Liuium, & librarium prætcrito C. Sulpicio ad C. Iunium transcendisse. itaq; apud Liuium legendum esse. P. Decius dictatorem C. Sulpicium, is magistrum eq. C. Iunium Bubulcum dixit.

De Censoribus, & lustro XXVI.

CENSORES in eundem annum produnt Liuius Ap. Claudium Crassum, cui postea cognomen Cæcus fuit, & C. Plautium. Capitolini scriptores Ap. Claudium Cæ-

D cum, C. Plautium Venocem. Ap. Claudij censoris meminit etiam Eutropius, Cassiodorus, Frontinus, & Cicero in Catone. Ap. Claudius Cæcus, inquit, censor ante superiorem consulatum fuit. & Diodorus: Appius cum magistratu se abdicasset, & senatus inuidiam caueret, se cæcum esse simulauit, & domi mansit. De ciuitate autem eius sic Liuius. Quia Appio auctore gens Potitia, cuius ad aram maximã Herculis familiare sacerdotium fuerat, seruos publicos ministerij delegandi caussa solennia eius sacri docuerat, memori deum ira post aliquot annos Appium tradunt luminibus captum. C. Plautium Venocem appellatum scribit Frontinus lib. 1. ob inquisitas aquæ uenas. quæ aqua ab Ap. Claudio collega in urbem perducta Claudia nominata est. Eo'dem censores lustrum XXVI fecisse scriptum est in tabulis Capitolinis. quod lustrum miror a Liuio esse prætcritum.

Appius Cæcus, ob sacra Herculis eo auctore seruis communicata

Venox, ob inquisitas aquæ uenas

De triumpho M. Valerij Maximi cos. de Samnitibus.

EODEM anno M. Valerium consulem reliquias belli in Samnio persequutũ esse,

P. Decium ægrotasse prodit Liuius, sine ulla cuiusquam triumphi mentione. at uerò in Capitolinis tabulis extat, M. Valerium de Samnitibus triumphasse. Itaq; nescio, unde acceperit is, qui scripsit de uiris illustribus, P. Decium Decij F. primo consulatu de Samnitibus triumphasse, & spolia Cereri consecrasse. presertim uero cum Deciũ hoc anno ægrotasse Liuius scribat, nec inter Capitolinos Decianus ullus triumphus relatus sit. A

DE COS. AN. CDXLII.

CONSVLES reperio hoc anno apud Liuium, & Cassiodorum C. Iunium Bubulcum III, Q. Æmilium Barbulam II. apud Diodorum C. Iunium, Q. Æmilium. in fastis Siculis Bubulcum, & Barbulam. Eadem nomina sunt etiam in Capitolinis, quæ apud Liuium. Iunio Samnites, Æmilio Etrusci obuenerunt.

De triumphis C. Iunij Bubulci cos. III. de Samnitibus. Q. Aemilij Barbulæ cos. II. de Etruscis. B

C. IVNIVM Bubulcum consulem de Samnitibus, Q. Æmiliũ de Etruscis triumphasse, quod extat in Capitolinis tabulis mihi probatur, quanquã conniuente in tantæ rei mentione Liuio, quia Iunium in Samnitibus, Æmilium in Etruscis prospere rem gessisse, Cluuiam, & Bouianum in Samnio captum, Sutrium in Etruria oppugnatum scribit.

DE COS. AN. CDXLIII.

C. MARCIVS Rutilus, Q. Fabius consules in hunc annum sunt apud Liuium. apud Cassiodorum C. Marcius Rutilus, Q. Fabius II. apud Diodorum C. Marcius, Q. Fabius iterum. in fastis Siculis Rullus, & Rutilus; Capitolinis Q. Fabius Maxim. Rullian. II. C. Marcius Rutilus, qui postea Censorinus in secũda censura anno CDXCVIII appellatus est. Filius autẽ fuit (ut ait Liuius in an. CDLIX) C. Marcij eius, qui dictator primus de plebe iniussu senatus triumphauit anno CDXCVII. C

De L. Papirio Cursore dictatore II. anno CDXLIIII, & triumpho eius de Samnitibus.

HOC loco annũ interponunt Capitolini scriptores, quo L. Papirius Cursor II. dictator cum C. Iunio Bubulco II magistro equitũ summę rerum sine consulibus præfuerũt. quem annum transcendit Liuius. scribit enim L. Papirium Cursorem cum C. Iunio Bubulco magistro eq. Fabio, & Marcio consulibus dictum, quòd res non satis prospere à C. Marcio Consule in Samnitibus essent gestæ. Liuium sequitur & Diodorus & Cassiodorus. nam superioribus consulibus Q. Fabium III, P. Decium II. consules suggerunt. L. Papirium autem Cursorẽ dictatorem de Samnitibus triumphasse tradit Liuius ille quidem, sed triumphum tamẽ eius in annum refert eum, quo Fabius, Marciusq; consules fuerunt. quem hoc anno actũ esse Capitolini scriptores memoriæ prodiderunt.

De triumpho Q. Fabij Maximi pro cos. de Etruscis. D

LIVIVS item Fabium in consulatu de Etruscis triumphasse scribit. cum in Capitolinis tabulis eum hoc anno pro consule triumphasse traditum sit. scriptor etiam libri de uiris illustribus Q. Fabium iterũ de Samnitibus triumphasse testatur. Hoc anno Fabius trans Ciminiam syluam profectus ad Perusiam ita opes Etruscorũ fregit, ut à Perusia, Crotona, & Arretio legati pacem petentes uenerint, atq; inducias in triginta annos petierint, & impetrarint. ad Vadimonis uero lacum cõgressus, quod in acie roboris fuit, cæcidit, castra cepit, diripuitq;. Perusini induciarum fide rupta à Fabio uicti urbem dediderunt. Liuius.

DE COS. AN. CDXLV.

Fabio continuatus consulatus ob Etruriam domitam

FABIO continuatum consulatũ ob egregiè domitam Etruriam, eundemq; Decio collegã datum prodit Liuius. Cassiodorus consules Q. Fabium III, P. Deciũ II

profite-

A profitetur. Diodorus P. Decium, Q. Fabium. fasti Siculi Murem, & Rullum. Capitolini P. Decium Murem II, Q. Fabium Maximum Rullianum III. Decius in Etruscis rem gessit, Fabius è Samnio ad Vmbros mouentes se contulit, eosq; ad deditionem compulit.

DE COS. AN. CDXLVI.

DEINCEPS sequutos consules Ap. Claudium, & L. Volumnium prodit Liuius, Cassiodorus, & Diodorus. Appium, & Violentem fasti Siculi. Ap. Claudiũ, Cæcum, L. Volumnium Flammam Violentem Capitolini. Ap. Claudium bis post censuram consulatum gessisse auctor est Cicero in Catone. Eundem etiam censorem petijsse consulatum, comitiaq; eius ab L. Furio tribuno pl. interpellata, donec censura se abdicauit, se in quibusdã annalibus repperisse fatetur Liuius. Fabius proconsule cum Samnitibus rem gerit, Volumnius consul cum nouis hostibus Sallentinis.

De censoribus, & lustro XXVII.

B HOC anno censores M. Valerium Maximum, & C. Iunium Bubulcum lustrum XXVII condidisse extat in fastis Capitolinis. Liuio scripsisse satis fuit, ædem Salutis à C. Iunio Bubulco censore locatam, quam consul bello Samnitium uouerat. ab eodem, collegaq; eius M. Valerio Maximo censoribus uias per agros publica impensa factas. quod etiam notauit Cassiodorus. His de censoribus sic Valerius lib. II. M. Valerius Maximus, & C. Iunius Bubulcus Brutus censores L. Antonium senatu mouerunt, quòd quam uirginem in matrimonium duxerat, repudiasset, nullo amicorum in consilium adhibito.

DE COS. AN. CDXLVII.

CONSVLES in hunc annum edunt P. Cornelium Aruinam, Q. Marcium Tremulum Liuius, & Cassiodorus. Q. Marcium, P. Cornelium Diodorus. Tremulum, & Aruinam fasti Siculi. Q. Marcius ex triumpho huius anni Capitolino descriptus est. P.
C Cornelius ex censura Capitolina anni CDLIX. Horum etiam consulum uestigia apparent in consulatu Capitolino. P. Cornelius in Samnitibus rem prospere gerit, Q. Marcius in Hernicis.

De P. Cornelio Scipione Barbato dictatore.

DICTATOREM idem annus habuit P. Cornelium Scipionem cum magistro eq. P. Decio Mure. ab ijs propter quæ creati erant comitia consularia habita, quia neuter consulum potuerat bello abesse. Hęc Liuius. Scipio Barbatus Cornelij, Mus Decij cognomina extant etiam in fragmento Capitolinæ dictaturæ. Liuius quoq; Cornelij Barbati pont. Max. post meminit.

De triumpho Qu. Marcij Tremuli cos. de Hernicis.

D Q. MARCIVS, cui bellum Hernicorũ Anagninorum decretum erat, Hernicos trinis castris intra paucos dies exuit, & gentẽ in deditionem accepit, ac de Hernicis triumphans in urbem redijt, statuaq; ei equestris in foro decreta est, quæ ante templum Castoris posita fuit. ut ait Liuius. quẽ triumphum etiam inter Capitolinos inuenimus. Itaq; Plinius etiam lib. XXXIIII sic scriptum reliquit. Ante ædem Castoris fuit Q. Marcij Tremuli statua equestris togata, qui Samnites bis deuicerat, captaq; Anagnia populum stipendio liberauerat. & Cicero Philipp. VI. In foro L. Antonij statuam uidemus, sicut illam Q. Tremuli, qui Hernicos deuicit, ante Castoris.

DE COS. AN. CDXLVIII.

L. POSTVMIVS, Ti. Minuciũ consules subijciũt Liuius, Cassiodorus, & Diodorus. Megellum, & Minucium fasti Siculi. Hos cõsules Piso Q. Fabio, & P. Decio suggerit biennio exempto, quo Claudium, Volumniumq;, & Corneliũ cum Marcio consules factos esse tradidimus, memoria ne fugerit in annalibus digerendis, an consulto binos consules falsos ratus transcenderit, incertum est. Liuius. Addit idem: Mi-

nucium consulem in Samnites profectum cum uulnere relatum in castra mortuum quidam auctores sunt, & M. Fuluium cōsulem in eius locū suffectū. In hoc collegio Ti. Minucius Augurinus locum obtinuit plebeij consulis. argumento est, quod in eius demortui locum Fuluius plebeius suffectus sit. Minucij enim Augurini, patricij cum essent, ad plebem se contulerunt. actor fuit L. Minucius tribunus pl. undecimus anno CCCXIIII. teste Liuio, & Plinio. L. Postumius descriptus est ex secundi consulatus triumpho anni CDLIX. hoc etiam anno Megellum Postumij cognomen, & Tiberium Minucij, Marcum Fuluij prænomina edit fragmentum Capitolinum. Fuluij cognomina fuerunt Curuus Pætinus. ut scriptum est in triumpho eius. A

De triumpho M. Fuluij cos. de Samnitibus.

CONSVLES Minucius, & Postumius in Samnites profectos Bouiano capto magna gloria rerum gestarum triumphasse ait Liuius ille quidem, sed ab alijs tamen traditum addit, Minucium consulem cum uulnere in castra relatum mortuū, & M. Fuluium in eius locum suffectum Bouianum cepisse. quos auctores qui triumphos Capitolinos descripserunt, sequuti sunt, presertim cum duorū consulum triumphos reticuerint, tertium M. Fuluij Curui Pætini consulis de Samnitibus adscripserint. B

DE COS. AN. CDXLIX.

CONSVLES insequuti sunt P. Sulpicius Sauerrio, P. Sempronius Sophus. auctores Liuius, & Cassiodorus. apud Diodorum P. Sulpicius, P. Sempronius. in fastis Siculis Sempronius, & Sauerrio. Horum consulū meminit Plinius lib. XXXIII. Annulos, inquit, quoq; depositos à nobilitate in annales relatū est, non à senatu uniuerso. Hoc actū P. Sempronio Longo P. Sulpicio cos. anno urbis conditæ CDXLIIX. Hi consules ex triumphis eorū Capitolinis descripti sunt. in consulatu enim tantum extat cognomen Sempronij, Sophus, & prænomen Sulpicij, Publius. C

De censoribus, & lustro XXVIII.

Q. Fabius tribus quatuor urbanas condidit, et ob id Maximus appellatus.

CENSORES in hunc annum una cum Capitolinis tabulis conijcit Liuius P. Decium & Q. Fabium. De Fabio autem ita tradit. Fabius simul concordiæ caussa, simul ne humillimorum in manu comitia essent, omnem forensem turbam excretā in quatuor tribus coniecit, urbanasq; eas appellauit. adeoq; eam rem acceptam gratis animis ferunt, ut Maximi cognomen, quod tot uictorijs non pepererat, hac ordinum temperatione pareret. Eandem caussam tradit etiam Plutarchus in Pompeio, & Valerius lib. II. cap. I. ubi horum censorum meminit. De censura, & cognomine Fabij idem est in lib. de uiris illustr. Cum autem Maximus in hoc honore dictus sit, mirum uidetur, cur in prioribus magistratibus hoc cognomine à Liuio, & à Capitolinis scriptoribus affectus sit. Ab his censoribus lustrum XXVII conditum ex sequentibus lustris apparet.

De triumphis P. Sempronij Sophi cos. de Aequis. P. Sulpicij Sauerrionis cos. de Samnitibus.

P. SEMPRONIVM consulem de Æquis, P. Sulpiciū de Samnitibus triumphasse uideo scriptum esse in Capitolinis tabulis. Quæ res est mihi admirationi. Etenim Liuius hoc anno Samnitibus petentibus fœdus antiquum esse redditum tradit, ambos autem consules in Æquos profectos eorum nomen prope ad internecionē deleuisse, deq; ijs triumphatum esse, uerba eius hæc sunt. Eo anno cum Samnium exercitus Romanus P. Sempronio consule benignè præbito commeatu peragrasset, fœdus antiquum Samnitibus petentibus redditum. Ad Æquos inde per multos annos sub specie infidæ pacis quietos uersa arma, quòd Samnitibus auxilia miserant, & post etiam ad eos desciuerant. consules ambo ad singulas urbes circunferendo bello XLI oppida intra dies IX omnia oppugnando ceperunt, nomenq; Æquorum prope ad internecionem deletum. de Æquis triumphatū. Diodorus libro XX rem in Æquis gestam D

Aequorum oppida XLI intra dies IX capta.

A gestam à P. Sempronio consule scribit, eumq; triumphasse.

DE COS. AN. CDL.

L. GENVCIVM, Ser. Cornelium consules in hunc annū suggerunt Liuius, Cassiodorus, & Diodorus. Auentinensem, & Lentulum fasti Siculi. Cornelio etiam cognomen Lentulum adijciunt Capitolini scriptores. Ne Romani prorsus imbellem gererent annum, parua expeditio in Vmbria facta est. quòd nunciabatur ex spelunca quadam excursiones armatorū in agros fieri. fumo, ac pauore ad duo millia armatorum ruentia nouissime in ipsas flammas, dum euadere tendunt, absumpta. Liuius.

DE COS. AN. CDLI.

CONSVLES hoc anno nominat Liuius M. Liuium, C. Æmilium. Cassiodorus M. Liuium, L. Æmilium. Diodorus M. Liuium, M. Æmilium. De pronomine Æmilij credo potius Diodoro, quàm cæteris. presertim uero cū apud Liuiū mentio sit B anno sequenti M. Æmilij Pauli magistri eq. quem eundem cum hoc consule esse duxi. M. Liuius Denter scribitur in fastis Capitolinis. quod cognomen Liuijs adijcit etiam alio loco Liuius. Cuspiniani item liber Dentrem, & Paullum tanquam horum cognomina consulum edit. Dentrem, & Aimilium fasti Siculi.

De C. Iunio Bubulco dictatore, & triumpho eius de Aequis.

C. IVNIVM Bubulcum dictatorem cum magistro eq. M. Titinio rei gerendæ caussa in hunc annū creatum prodit Liuius. Eius etiam dictatoris cognomina extāt in Capitolinis tabulis, Bubulcus Brutus. Hac autem de re sic Liuius. Redintegratum Æquorum bellum tantum terrorem Romæ fecit, quia uix credibile erat tam affectis rebus solos per se Æquos ad bellū coortos, ut tumultus eius caussa dictator diceretur C. Iunius Bubulcus cum M. Titinio magistro equitū. profectus, primo congres-C su Æquos subegit, ac die octauo triumphans redijt, ædemq; Salutis, quam consul uouerat, censor locauerat, dictator dedicauit. Hic idem secundus Bruti triumphus etiā inter Capitolinos relatus est.

De dictatoribus duobus anno CDLII.

CVM fastos Capitolinos perficerem, in multos incidi locos obscuros, atq; difficiles, sed nullus alius æque mihi difficilis, & obscurus uisus est, atq; hic ipse, quem nunc tracto. In quo uideo Liuium à Capitolinis fragmentis dissentire. & quia manca admodum ea fragmenta sunt, quo modo, & qua de caussa dissentiāt, satis assequi coniectura nō possum. Recitabo primum uerba Liuij, deinde quid ipse de ijs iudicem, indicabo. Multiplex, inquit, deinde exortus terror. Etruriā rebellare nunciabatur. Itaq; propter eum tumultum dictus M. Valerius Maximus dictator, magistrum equitum sibi legit M. Æmilium Paullum. Id magis credo, quàm Q. Fabium Maximum ea æta D te, atq; eis honoribus Valerio subiectum. Cæterum ex Maximi communi cognomine ortum errorem haud abnuerim. & paulo infra. Prœlio ab dictatore commisso fractæ iterum Etruscorum opes. dictator triumphans in urbem redijt. consul ex dictatura factus M. Valerius. Non petentem, atq; adeo absentem etiam creatum credidere quidam. Et per interregem ea comitia facta. Id unum non ambigitur, consulatū cum Appuleio Pansa gessisse. Hæc ille. In his uerbis primū addubito, an eodem anno M. Valerius hic dictator fuerit, quo C. Iunius Bubulcus, an alio, atq; alio. neq; enim Liuius hæc aperte distinguit. Hos igitur, etiamsi contra alij sentiant omnes, dicimus non eodem anno fuisse, uerum annum interijciendum esse censemus, tribus de caussis. primum ut constet ratio annorum, qui notati sunt in fastis Capitolinis. Nam si C. Iunius Bubulcus dictator triumphauit anno CDLI, qui fieri potest, ut Cn. Fuluius Centumalus consul anno CDLV triumpharit, nisi annum hunc interseramus? deinde quia fragmenta Capitolina ostendere uidentur dictatorē hoc anno sine consulibus fuisse. Postremo, ut constent uerba Ciceronis in Catone, qui ait inter duos

Ap. Cæci consulatus decem annos interfuisse, qui tamen hoc exempto nisi nouem esse reperiuntur. Hac exposita quæstione sequitur altera, quæ me item maxime torquet: an unus hoc anno, an duo dictatores fuerint. Ac sane, si Liuium attendamus, unum tantum dicemus fuisse, M. Valerium Maximum. sin autem Capitolina fragmenta, duos, Q. Fabium Maximum, & M. Valerium Coruum. quod ita esse etiam probabimus. primum enim illæ literæ M. F. N. N. MAX. ad neminem alium referri possunt, quam ad Q. Fabium Maximum. quem M. F. N. N. Capitolini scriptores nuncupant. nam M. Valerium Maximum M. F. M. N. appellant. deinde uero obseruatio Capitolinæ scripturæ docet illam syllabam MAX. potius cognominis esse Q. Fabij, quam M. Valerij. Etenim in M. Valerio integra scripta fuisset, cui nullum aliud cognomen addendum erat. At in Fabio quia sequebatur etiam, RVLLIANVS, compendiosa scriptura opus fuit. Accedit, quod Liuius ait, annales aliquot pro M. Æmilio Q. Fabium Maximum magistrum eq. prodere, se autem putare ex communi Maximi cognomine natum esse errorē. Quæ uerba absurdam continebunt sententiam, si ea ita, ut scripta sunt, interpretabimur. quo enim modo cōmune Maximi cognomen fuerit in Æmilio Paullo, & Q. Fabio non uideo. Itaq; disceptationē eam potius fuisse arbitror, an M. Valerius Maximus, an Q. Fabius Maximus dictator fuerit, camq; ut ille ait ex communi Maximi cognomine esse ortam puto. Quapropter Q. Fabium Maximum potius, quàm M. Valerium Maximum dictatorem fuisse credendum est. At uero quis alter fuerit dictator, in disquisitionē uenire merito potest. Ac certe æquū uideri plerisq; posset, ut quoniam M. Valerium Maximum uel inuito fortasse Liuio ex priore dictatura deiecimus, ei saltem alterā relinqueremus. Quod ne fieri quidem etiam posse ostendo. Primū autem, quod ad illas literas attinet, quæ in Capitolino fragmento sunt M. F. M. N. sciendum est illas referri promiscue posse ad duos uirtute hoc maxime tempore florentes uiros, M. Valerium Maximū, & M. Valerium Coruum. utrunq; enim eorum M. F. M. N. Capitolinæ tabulæ nominant. at uero fragmentum triumphi hoc anno acti omnino Valerium Maximum respuit, Valerium Coruum patitur, & probat. in quo est ita. IV. DICT. II. DE. significat autem M. hunc Valerium, cuius triumphus describebatur, quartum triumphasse, iterum dictatorem fuisse. Quæ cum nullo modo transferri possint ad Maximum, Coruo quidem ita conueniunt, ut ne aptius quidem possint. Hic enim semel ante dictator fuit, ter triumphauit. Maximus autem nunquam ante dictator, semel triumphauit. deinde cum Liuius addat M. Valerium ex dictatura consulem factū cum Q. Appuleio, qui uero cum Q. Appuleio factus sit, is M. Valerius Coruus sit, profecto qui dictator est, eum Coruum esse, non Maximum necesse est. Quod autem Coruus cum Q. Appuleio consul fuerit, paulo post apertius ostendā. Ergo cum M. Valerius Coruus dictator fuerit, magistrū autem equitum habuerit, nec is, qui fuerit, constet, ego coniectura usus ex illis syllabis, quę sunt in fragmento Capitolino, accepta. ONIVS. P. SemprONIVM Sophum esse ratus sum. cuius nomen per hæc tempora fuit celeberrimum. Quæ autem de duobus dictatoribus hoc anno, Coruo, & Fabio Maximo scripsi, ea cōfirmantur etiam auctoritate ueteris libri Cuspiniani. in quo est ita.

DENTRE, ET PAVLO.
CORVO II. ET RVLLIANO.
CORVO V. ET PANSA.

Nam Denter, & Paullus consules sunt, quibus subiecti sunt in annum unum duo dictatores II. & Rullianus. uel unus dictator Coruus cum magistro eq. Rulliano. deinceps in tertiū annum sequuntur consules Coruus V, & Pansa. neq; uero Coruus consul esse potest cum Rulliano, quia nec id traditur. neq; II, sed $\overline{V}$ esset scribendus. Ex his quæ dixi apparet eos, qui fragmenta Capitolina ordinarunt, non recte hoc fragmentum disposuisse, cum superiori fragmento antepofuerint.

De

A *De triumpho II M. Valerij Corui dict. II, de Etruscis.*

HOC anno prœlio fractæ iterum Etruscorum opes. pax negata. induciæ biennij datæ. dictator M. Valerius Maximus triumphās in urbem redijt. habeo auctores, sine ullo memorabili prœlio pacatam ab dictatore Etruriam esse. Liuius. Huius triumphi uestigia, quæ dixi, in Capitolinis tabulis extant. tribuitur autem (ut ostendi) M. Valerio Coruo dictatori, non Maximo.

DE COS. ANN. CDLIII.

LIVIVS, & Cassiodorus M. Liuio, & M. Æmilio consulibus consules suggerunt M. Valerium, & Q. Appulcium Pansam. M. autem Valerium Maximum uidetur intelligere Liuius, quòd eum ex dictatura consulem factum ait. Dictatorem autem M. Valerium Maximum aperte scribit. nos autem ut ante pro Maximo Coruum dicta-
B torem scripsimus, sic hoc etiam loco Coruum consulem, non Maximum facimus. primum ut Coruus nunc sit consul quintum apud Liuium, cum anno sequenti certum sit, eum VI esse. deinde quia fasti Cuspiniani & Siculi id etiam affirmant, in quibus est, quod ad hunc annum pertinet. CORVO V, uel CORVINO, & PANSA. Valerius bellum haud memorabile aduersus rebellantes Æquos gessit. Appuleius in Vmbria Nequinum oppidum circumsedit.

DE COS. AN. CDLIIII.

IN hunc annum consules profitentur Liuius, Cassiodorus M. Fuluium Pætum, T. Manlium Torquatum. Pætinum, & Torquatum fasti Siculi. Liuius Q. Fabium consulatum sibi non petenti oblatum ait recusasse. T. Manlium Torquatum puto esse filium T. Manlij Torquati, quem pater T. Manlius, quòd iniussu suo pugnauerat, interfecit. M. Fuluius Pætinus ex triumpho Capitolino descriptus est. Ceterum T. Man-
C lio consuli Etruria, quæ aduersus inducias bellum parabat, euenit. is autem uix dum ingressus hostium fines cum exerceretur inter equites ab rapido cursu circumagendo equo effusus extemplo prope expirauit. tertius ab eo casu dies finis uitæ fuit. M. Valerium consulem omnes centuriæ dixere, quem senatus dictatorem iussurus erat. Hæc Liuius. M. autem Valerium Coruum intelligit. uideo enim scriptum esse apud Plutarchum in Mario, Valerio Coruo soli ad hanc diem sextum consulatum fuisse delatum. Cicero præterea in Catone, Plin. lib. VII, Valerius lib. VIII auctores sunt, Valerium Coruum ad centesimum annum uitam perduxisse, atq; inter primū, & sextum eius consulatum XLVI annos interfuisse. quanquam Plutarchus XLV scribit. Idem hoc anno aduersus Etruscos missus hostes elicere ad certamen non potuit.

De censoribus, & lustro XXIX.

DE censoribus, & lustro hoc anno condito sic Liuius. Et lustrū eo anno conditum
D à P. Sempronio Sopho, & P. Sulpicio Sauerrione. tribusq; additæ duæ Aniensis, & Terentina. Hoc lustrū XXIX esse ex XXX, quod proxime sequitur, intelligi potest.

De triumpho M. Fuluij Pætini cos. de Nequinatibus.

M. FVLVIVM consulem de Samnitibus, Nequinatibusq; triumphasse cum inclsum sit in Capitolinis tabulis, miror esse à Liuio prætermissum. Etenim eum Nequinum cepisse, & exercitum cum magna præda Romam deduxisse tantum ascribit. Samnites ille hoc etiam anno quieuisse intelligit ex fœdere icto anno CDXLIX.

DE COS. AN. CDLV.

DEINCEPS Cn. Fuluium, & L. Cornelium Scipionem consules prodit Cassiodorus, & Liuius. Maximum, & Scipionem fasti Siculi. Cn. Fuluius ex triumpho Capitolino descriptus est. L. Cornelium Scipionem patrem esse arbitror L. Cornelij L. F. Cn. N. Scipionis consulis anno CDXCIIII.

De triumpho Cn. Fuluij Centumali cos. de Samnitibus, & Etruscis. A

CN. Fuluium Centumalum Maximũ consulem de Samnitibus, & Etruscis triumphasse reperio scriptum Capitolinis tabulis. Quod admiratione͂ mouere potest; quia Liuius à Scipione consule rem in Etruscis gestam scribit, nulla triumphi eius facta mentione. Cn. autem Fulium bene re gesta de Samnitibus triumphasse, quibus bellũ indictum erat, quòd Lucanis socijs Ro. quos ad societatem armorum perlicere non possent, arma intulerant, ac fines eorum populati erant.

DE COS. AN. CDLVI.

HIC annus consules habuit Q. Fabium Maximum IIII. P. Decium Murem III. Porro autem Q. Fabium non petentem, ac recusantem consulem factum scribit Liuius. Eadem nomina sunt etiam apud Cassiodorũ. Cognomina in fastis Siculis. Samnites cum Etruscis arma coniunxisse fama fuit. Etruscis aute͂ quiescentibus cum Samnitibus ab utroq; consule prospere pugnatum est. B

DE COS. AN. CDLVII.

L. VOLVMNIVS de plebe, Ap. Claudius ex patribus consul in hunc annum factus. qui priore consulatu inter se item comparati fuerunt. Liuius, & Cassiodorus. In fastis etiam Siculis est Claudius, & Violens. Cicero autem in Catone auctor est, inter duos Ap. Cæci cõsulatus annos decem interfuisse. Hóc anno Fabius, & Decius prorogato in sex menses imperio multa Samnitum oppida ceperunt. sunt tamen quidã qui nouorum consulum eam gloriam faciant, alij non amborum, sed alterius L. Volumnij, cui Samnium prouincia euenerat. is certe in Samnio, atq; in Etruria, cum ad Claudium collegam se cum exercitu contulisset, prospere pugnauit.

DE COS. AN. CDLVIII. C

DEINCEPS subsequutos consules esse Q. Fabium V, P. Deciũ IIII, qui iam duobus cõsulatibus, & censura collegæ fuerat auctor est Liuius, & Cassiodorus. Rullum, & Murem fasti Siculi. Quorũ consulum meminit etiam in an. DXXIX Liuius, cum ait. Referebant senes sic Maximum Rullum cum P. Decio ad bellum Gallicum consules declaratos. Valerius lib. V. Fabium Rullianum V consulem memorat. Plutarchus hunc Q. Maximi cunctatoris προπάππον uocat, & quinquies consulem fuisse, & triumphos clarissimos egisse. Liuius à M. Valerio, A. Cornelio cos. hunc esse annum XLVI ait. in quo à nostra supputatione discedit.

De deuotione P. Decij cos. IIII, & triumpho Qu. Fabij Max. cos. V. de Samnitibus, Etruscis, & Gallis.

HOC anno consules Q. Fabius, & P. Decius ad bellum profecti sunt, quod Samnites, Galli, Etrusci, & Vmbri, collatis armis, grauissimũ inferebant. cum autem audissent apud hostes Samnitibus, & Gallis delegatam pugnam, inter ipsum certamen Etruscos, Vmbrosq; castra Romana oppugnare iussos, Cn. Fuluio, ut ex Falisco, L. Postumio, ut ex Vaticano agro exercitum ad Clusium admoueant. summaq; ope fines hostium depopulentur, scribunt. Ita Etruscis ad suos fines tutandos reuocatis, Samnites, Gallosq; in agro Sentinati iusto certamine prouocant. in quo cum equitatus Romanus à Gallis, quibus oppositus erat Decius, in fugã uerteretur, Decius exemplum patris sequutus, qui bello Latino ad Veserim se pro populo Rom. deuouerat, adhibito M. Liuio pontifice, pariter se deuouit, & morte sua populo R. uictoriam tradidit. Fabius castris Samnitũ captis, atq; Egnatio hostiũ duce interfecto, Gallos à tergo circumuentos cæcidit. Hæc Liuius, qui idem paulo post adijcit, ita. Magna eius diei, quo in Sentinati agro bellatum fama est etiam uero stanti. sed superiecere quidam augendo fidem. qui in hostium exercitu peditum XL millia CCCXX, equitum sex millia, mille carpentorũ scripsere fuisse, scilicet cum Vmbris, Tuscisq;, quos & ipsos

Decij filij deuotio uictoria insignem peperit ex Samnitibus, Gallis, Etruscis, Vmbris

A & ipsos pugnæ affuisse. & ut Romanorum quoq; augerent copias L. Volumnium proconsulem ducem consulibus, exercitumq; eius legionibus consulum adijciunt. In pluribus annalibus duorum ea consulum propria uictoria est. Q. Fabius Deciano exercitu relicto in Etruria, suis legionibus deductis ad urbem, de Gallis, Etruscisq;, & Samnitibus triumphauit. milites triumphantem sequuti sunt. De ijsdem populis triumphatum esse scriptum est etiam in tabulis Capitolinis, quanquam in libro de uiris illustrib. proditum est, Q. Fabium tertio de Gallis, Vmbris, Marsis, & Tuscis triumphasse nulla Samnitum facta mentione. deuotionem Decianam, & uictoriam Fabianam omnes historici, Orosius, Florus, Cicero in II de finib. & in Catone, memoriæ mandarunt.

DE COS. AN. CDLIX.

INSEQVVTI deinceps consules sunt L. Posthumius Megellus, M. Attilus Regulus. auctor Liuius, & Cassiodorus. utrunq; ex Capitolino ipso eorũ triumpho descripsi. in consulatu enim tantum extant parua fragmenta cognominum Megelli, & Reguli. quæ expressa sunt in fastis Siculis.

De censoribus, & lustro XXX.

CENSORES hoc anno lustrum XXX condidisse scriptum est in tabulis Capitolinis. Liuius horum meminit in anno sequenti, ita. Lustrum conditum est eo anno à P. Cornelio Aruina, & C. Marcio Rutilo censoribus Idem tamen, qui in insequentẽ annum lustrum reiecit, hoc anno de C. Marcio loquens patrẽ nominat eius, qui tunc censor erat. ex quo intelligi potest, censores hoc anno fuisse illos quidem, at postero lustrum fecisse. Idem Liuius hos censores uicesimos sextos à primis, & lustrum hoc undeuicesimum numerat. Ex quo perspici licet, aliquot nos censores scriptoris eius incuria amisisse. Quod autem in Capitolinis tabulis hoc lustrum XXX sit, nõ XIX,
C ut à Liuio scribitur, obscura caussa est. Ego, nisi in numerorum notis XXIX. & XIX menda sit, lustra eum undecim præterire, alios sequutũ annales, putauerim. Cæterũ ut C. Marcius post ea Censorinus appellatus sit, in secunda eius censura dicemus.

De triumphis L. Postumij Megelli cos. de Samnitibus, & Etruscis.
M. Atilij Reguli cos. de Volsonibus & Samnitibus.

LIVIVS affert diuersas horũ de consulũ triumphis sententias. Eius à nobis uerbis expositis, facile quid ipse, quid ceteri senserint, apparebit. Re ab ambobus cõsulib. in Samnitibus gesta, Atilius, inquit, comitiorũ caussa Romã profectus est. Cui de triumpho agenti negatus honos, & ob amissa in Samnio septem millia militum & tercentos, & quòd captiuos sine pactione ad Luceriam in Apulia sub iugum misisset. Postumius re primũ in Samnitibus, post in Etruscis bene gesta auxilio tribunorũ pl. triumphauit contra septem tribunorum intercessionẽ, & repugnantem senatum uix triumphauit.
D obstabat enim quòd tardius ab urbe ualetudinis caussa exisset, & quod iniussu senatus ex Samnio in Etruriam transisset. Huius tamen anni parum constans memoria est. Postumium auctor est Claudius in Samnio captis aliquot urbibus, in Apulia fusum, fugatumq; saucium ipsum cum paucis Luceriam compulsum, ab Atilio in Etruria res gestas, eumq; triumphasse. Fabius ambos consules in Samnio, & ad Luceriam res gessisse scribit, traductumq; in Etruriam exercitum. sed ab utro consule non adiecit, & ad Luceriam utrinq; multos occisos. Hæc Liuius. ex Capitolinis tabulis apparet L. Postumio de Samnitibus, & Etruscis, M. Attilio de Volsonibus, & Samnitibus triumphum esse decretum. ita ut ille & in Samnio, & in Etruria, hic & in Samnio, & in Apulia ad Luceriam (hos enim Volsones uocant) rem gesserit. M. Atilium Regulum consulem æquo Marte cum Samnitibus pugnasse scribit Zonaras.

Duæ caussæ triumpho Postumij obstabant

DE COS. AN. CDLX. A

IN hunc annum consules fuerunt L.Papirius Cursor, & Sp. Caruilius, auctore Liuio, & Cassiodoro. Cursor, & Maximus fastis Siculis. lapis Capitolinus Papirij L.F. Sp.N. Cursoris meminit. quem Papirium Liuius L. Papirij Cursoris quinquies consulis filium tradit. de quibus sic Plinius lib. VII. Princeps Romanis solarium horologium statuit ante duodecim annos, quàm cum Pyrrho bellatum est, ad ædem Quirini L.Papirius Cursor, cum eandem dedicaret à patre suo uotam, ut à Fabio Vestali proditur. Sp. Caruilij Q. F. Maximi meminit Liuius in anno CDLV, in quẽ annum eum ædilem curulem profitetur. Ita etiam Capitolinæ tabulæ. Eundem scribit Velleius lib. II. equestri loco natum, & nouum hominem ad summos honores populi Ro. suffragijs peruenisse.

Solarium horologium ad ædem Quirini Papirius Cursor

De triumphis L. Papirij Cursoris, & Sp. Caruilij Max. consulum de Samnitibus. B

Triumphi de Samnitibus ...

HOC anno L.Papirius cos. Samnitium exercitum, qui iureiurãdo obstrictus, quo maiore constantia uirtutis pugnaret, ad bellum uenerat, fudit, atq; ingentem uictoriam peperit. Itaq; de triũpho eius sic subijcit Liuius. Papirius consul de Samnio exercitum deduxit. uenienti Romam triumphus omnium consensu delatus est. triumphauit in magistratu insigni, ut illorum temporum erat, triumpho. Idem triumphus est etiam inter Capitolinos, & apud Zonaram. De Caruiliano autem triumpho ita Liuius. Sp. Caruilius re primum in Samnitibus, post in Etruria bene gesta, Faliscis annuis inducijs datis ad triumphum decessit, ut minus clarum de Samnitibus, quàm collegæ triumphus fuerat, ita cumulo Etrusci belli æquatum. de eodem sic Plinius lib. XXXIIII. Fecit & Sp. Caruilius Iouem, qui est in Capitolio uictis Samnitibus sacrata lege pugnantibus. Eundem Sp. Caruilium de Samnitibus triumphasse incisum est in tabulis Capitolinis. pecuniam tantum in ærarium intulisse scribit Zonaras. C

DE COS. AN. CDLXI.

INSEQVENS annus consules habuit Q.Fabium Gurgitem, D.Iunium Brutum Scæuam, teste Liuio, & Cassiodoro: Iunium Brutum, & Q. Fabium Maximum Zonara, Maximum, & Scæuam fastis Cuspiniani, Brutum, & Maximũ Siculis. Fabium Q.Maximi Rulliani quinquies ante consulis filium Liuius, Plinius lib. VII. Capitolinæ tabulæ, & Zonaras prodiderunt. Brutum D.Iunij Bruti Scæuæ filium esse opinor consulis anno CDXXVIII.

De re gesta cum Samnitibus, & Faliscis.

HORVM consulum res gestæ apud Liuium exciderunt. quo nos eas diligentius ex alijs annalibus conquisitas afferemus. sic igitur scriptum est in II Historiarum Zonaræ: Cum Samnites, & Falisci Romanorum opibus, uel pestilentiæ caussa, qua ciuitas laborabat, uel consulum, quos, ut pacatis temporibus, non ex uirtute delegerant, contemptis mouissent, Romani Camilium Iunio Bruto, Q. Fabio Maximum Rullianum patrem legatum decreuerunt. Ac Brutus quidem Faliscis uictis & eorum, & aliorum Tuscorum agros populatus est. Fabius autem cum educere sine patre Roma copias, quòd Samnites Campanum agrum populabundos inisse audierat, propera sset, atq; in speculatores quosdam hostium incidisset, ut eos pedem referentes uidit, exercitum uniuersum hostium fugientem ratus, ut ad se uniuersæ rei gloriam ante patris aduentum traheret, manum conserere festinauit. Incomposito uero profectus agmine atq; in confertos delapsus hostes cum uniuerso exercitu cæsus fuisset, nisi nox superuenisset. Multi tamen post periere, cum neq; medicorum, neq; aliarum opportunitatum copia esset, quod spe uictoriæ momento temporis comparandæ post se impedimenta reliquissent. Samnites autem eos postridie uniuersos cæcidissent, nisi Fabium imperatoris patrem aduentare rati, recessissent. Quibus rebus Ro- D

mam

A mam nunciatis, populus R. indignatus consulem ad supplicium ab exercitu reuocauit. Pater autem eius senex, rebus suis, & familiæ suis gestis commemoratis, cum idem filium suum nihil maiorum suorum dignitate alienum facturum esse promitteret, atq; cladem acceptam in ætatem transferret, populum placauit, & cum filio egressus Samnites uictos castris exuit, agrisq; uastatis prædam, quæ magna erat, partim in ærarium intulit, partim militibus distribuit. Hæc Zonaras. Quæ eadem ab Eutropio uideo confirmari his uerbis: Samnites reparato bello Q. Fabium Maximum uicerunt tribus millibus hominum occisis. postea cum pater eius Fabius Maximus legatus datus fuisset, & Samnites uicit, & plurimorum oppida cepit. & ab Orosio his: Fabius Gurges consul male aduersus Samnites pugnauit. Namq; commisso prœlio, uictus in urbem refugit. Itaque cùm senatus de immouendo eo deliberaret, pater Fabius Maximus ignominiam filij deprecatus legatum se filio iturum ultro obtulit, si illi depellendæ ignominiæ, & gerendi iterum B belli facultas daretur. qua impetrata, prœlioq; conserto cum subito pugnantem filium consulem insistente Pontio Samnitium duce, & infestis hostium telis conclusum uideret, in medium se agmen pius senex equo uectus intulit. Quo facto permoti Romani tota ibi incubuere acie, donec ipsum ducem Pontium deleto hostili exercitu uictum, oppressumq; uiderunt. Cæsa sunt in eo prœlio Samnitium uiginti millia, capta quattuor millia cum rege suo, tandemq; Samniticum bellum, quod per XLIX annos multa Romanorum clade trahebatur, capti ducis destitutione finitum est. Hinc etiam illa sunt apud Valerium capite De institutis: Q. Fabius Maximus quinquies consul uir iampridem summæ auctoritatis, & tunc ultimæ senectutis à filio consule inuitatus, ut inter se, & lictorem procederet, ne hostium Samnitium turba, ad quorum colloquium descendebant, elideretur, id facere noluit. Quod autem Valerius addit: Idem à senatu legatus missus ad filium consulem Suessam: turpem eius ἀνοψίαν ostendit, cum id Fabio Veruccoso contigerit, non Rulliano. auctores omnes.
C

DE COS. AN. CDLXII.

CVM EX HOC consulatu Liuij libri X interciderint, quem locupletissimum auctorem huius historiæ hucusq; habuimus, iamq; maximis prope annalium præsidijs destituti simus, Dionysii, Diodori, & Liuij, nemo est, qui non intelligat, quantum nobis sit in posterum laborandum in his magistratuum, & triumphorum tabulis & confirmandis, & perficiendis. Itaque abhinc Cassiodori, & Siculis fastis in primis auctoribus utemur in annis per consules digerendis. neq; uero interea, si quid ab alijs nobis adiumenti suppeditabitur, reijciemus. In hunc igitur annum creatos consules esse L. Postumium, & C. Iunium scribit Cassiodorus, quorum cognomina Megellum, & Brutum Bubulcum ne fasti quidem Cuspiniani, & D Siculi omiserunt. Itaque Liuius libro XXVIII horum ita meminit: L. Postumius Megellus Interrex ijs comitijs, quæ ipse habuit, cum C. Bubulco creatus est. L. Postumius ex binis superioribus consulatibus describtus est. C. Iunius filius est, ut puto, C. Iunij C. F. C. N. Bruti Bubulci consulis anno CDXL. Consulibus his quæ prouinciæ obuenerint, incompertum est. Nam Fabio Gurgiti pro consule prorogatum in Samnites imperium est. Postumius autem consul quietam uidetur sortitus esse prouinciam. quod milites in agris colendi caussa habuerit. qua de re sequenti anno damnatus est. Sic enim scriptum est in epitoma Liuianarum XI: L. Postumius consularis, quoniam cum exercitui præesset, opera militum in agro suo usus esset, damnatus. & apud Suidam, Postumius duob. consulatibus, & gener s splēdore elatus, cum collegā plebeiū esset nactus, in eum superbius se gessit, et milites in agro habuit. Collegam aūt plebeium, opinor, Brutū intellexit. Cum ciuitas pestilentia laboraret, missis legatis, ut Æsculapij signū Romā ab Epidauro trāsferrēt, anguē, qui se in nauē corum

eorum contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportauere, eoq; in insulam A Tiberis egresso, eodem loco ædes Æsculapij constituta est. epitoma XI. Valerius capite de miraculis.

De triumpho Qu. Fabij Maximi Gurgitis pro cos. de Samnitibus.

HOC anno, qui est ab V.C. CLXII Maximum triumphasse fragmenta triumphorum Capitolina indicant. is autem est Q. Fabius Maximus Gurges, qui priore anno consul rem bene cum Samnitibus, patre adiuuante, gessit, atq; hoc anno de ijs procos. triumphauit. Siquidem scriptum est apud Zonaram: Victoria Fabiana de Samnitibus Romam nunciata, & patri honorem habitum, & filio imperium in alterum annum, ut pro consule bellum gereret, prorogatum. Patrem autem, qui & tum legatus erat, omnia, ita tamen, ut à filio gesta uiderentur, administrasse. quin etiam in epitoma XI inuenio Fabium filium consilijs, & opera patris sui adiutum cæsis Samnitibus triumphasse, C. Pontium Samnitium imperatorem ductum in triumpho B securi percussisse. & apud Valerium hæc sunt: Fabius Rullianus quinq; consulatibus summa cum gloria peractis legatus ire Fabio Gurgiti filio ad bellum difficile, & periculosum conficiendum grauatus non est. Idem triumphantis currum equo insidens sequi, quem ipse paruulum triumphis suis gestauerat, in maxima uoluptate posuit.

Pontius in triumpho ductus et securi percussus.

Fabius pater equo insidens filij triumphum secutus.

DE COS. AN. CDLXIII.

IN hunc annum consules edit Cassiodorus P. Cornelium Rufinum, M. Curium Dentatum. pro quibus inuenio in fastis Siculis Maximum III, & Murem VI, quos in annum CDLXXXVIII rejiciendos puto. Horum autem meminit Plinius lib. VII. cum inquit: P. Cornelius Rufus, qui cos. cum M. Curio fuit, dormiens oculorum uisum amisit. & Velleius primo: Sabinis, inquit, sine suffragio data ciuitas Curio, & Rufino cos. Eutropius item M. Curium Dentatum, & P. Cornelium Rufinum in hunc annum consules commemorat. Rufini porro consulis meminit Plutarchus in Sylla. Cicero in Catone M. Curium consulatum quinquennio cepisse post Decij filij deuotionem scribit P. Cornelius filius, ut puto, fuit P. Cornelij Rufini dictatoris anno CDXIX. Curium Dentatum inde appellatum tradit Plinius lib. VII, quòd cum dentibus natus esset. Idem ex quarto Capitolino triumpho descriptus est. C

Cornelius Rufus dormiens cecitatem [illegible]

Dentatus cum dentibus natus.

De re gesta cum Samnitibus, Lucanis, & Sabinis, & triumphis Rufini, & Curij consulum.

HOC anno cum Samnitibus, Lucanis, & Sabinis acie dimicatum est. Samnites ueteres hostes erant. Lucanos, & Sabinos alios aliæ ad bellum caussæ, sed parum nobis compertæ, incitarunt. Triumphasse autem Curium de omnibus, Rufinum de Samnitibus, uerbis scriptorum expositis, demonstrabo. Eutropius. Deinde P. Cornelius Rufinus, M. Curius Dentatus consules ambo contra Samnites missi ingentibus prælijs eos confecere. tum bellum cum Samnitibus per annos XLIX gestum sustulerunt. & in epitoma XI: Curius Dentatus consul Samnitibus cæsis, & Sabinis, qui rebellauerant, uictis, & in deditionem acceptis bis in eodem magistratu triumphauit. Cicero etiam in Catone, Curium de Samnitibus, Sabinis, & Pyrrho scribit triumphasse. Sed de Pyrrho paulò pòst. Appuleius item apologia prima M. Curium ter triumphum una porta egisse, de Samnitibus, de Sabinis, de Pyrrho ait. Plutarchus denique in Catone maiore Curium scribit ter triumphasse. Nam ab eo etiam in Sabinis rem prospere gestam esse ostendit Florus, cum ait: Populus R. à Latinis aggressus est gentem Sabinorum, qui immemores factæ sub T. Tatio affinitatis, quodam contagio belli se Latinis adiunxerant. sed Curio Dentato consule omnem cum tractum, D

qua

A qua Nar ambit, fontesq; Velini Adriatico tenus mari igne, ferroq; uastauit. qua uictoria tantum hominum, tantum agrorum redactum in potestatem, ut ni utro plus esset, ne ipse quidem posset existimare, qui uicerat. & Orosius, cum inquit: Cum Sabinis Curio consule bellum gestum est. ubi quot millia hominum interfecta, quot capta sint, ipse consul ostendit, qui cum in senatu magnitudinem acquisiti agri Sabini, & multitudinem capti populi referre uellet, numerum explicare non potuit. De eodem autem Curio in Sabinis sic Frontinus libro primo. M. Curius aduersus Sabinos, qui ingenti exercitu conscripto, relictis finibus suis nostros occupauerant, occultis itineribus manum misit, quæ desolatos agros eorum, uicosq; per diuersa incendit. Sabini ad arcendam domesticam uastitatem recesserunt. Curio contigit & uacuos infestare hostium fines, & exercitum sine prœlio auertere, sparsumq; cædere. Hinc autem est, quòd Cicero lib. IIII epist. ad Att. Lacum Velinum à M. Curio monte interciso in Nar emissum ait. & quod Sabinis hoc anno ciuitatem datam sine
B suffragio scribit Velleius. Eundem porro Curium eodem anno cum Lucanis secundo prœlio decertasse inde intelligi potest, quòd de ijs ouans urbem ingressus est; Quod ex libro de uiris illustribus liquet, in quo ita est, M. Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphauit, quos usq; ad mare superum pacauit, regressus, in concione dixit: tantum agri cepi, ut solitudo futura fuerit, nisi tantum hominum cepissem, tantum porro hominum cepi, ut fame perituri fuerint, nisi tantum agri cepissem. iterum de Sabinis triumphauit. tertio de Lucanis ouans introiuit urbem. Hunc autem auctorem sequutus ouationis etiam memini, ut post cum de Pyrrho triumphauit, quartum triumphauerit. quemadmodum in Capitolino eius triumpho incisum est. Hoc autem tempore bellum gestum esse cum Lucanis docet etiam epitoma XI. in qua sic scriptum est: Res aduersus Lucanos gestas continet, contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuerat. Significat autem Romanos Tyrrhenorum caussa bellum suscepisse, contra Lucanos, ut ante Campanorum caussa contra Samnites.
C Bellum autem Lucanum eodem anno, quo & Tarentinum, & Samniticum, qui post arma coniunxerant, est confectum. Hoc est autem tempus illud, quo M. Curius ad focum sedens aurum offerentibus Samnitibus aspernatus est, & malle se aurum habentibus imperare, quàm aurum habere dixit. auctor Cicero in Catone. Plinius lib. X. cap. V. Plutarchus in Catone maiore, & in apophthegmatis. quanquam Athenæus aurum oblatum à Sabinis tradit libro decimo. Hæc de triumphis Curij. Rufini autem triumphi obscurior multo memoria est. eum uero tradit Plinius lib. XXXIII. cap. XI. cum ait: Propter quinq; pondo notatum à censoribus triumphalem senem, fabulosum iam uidetur. senem enim triumphalem uocat Rufinum, quem post ab Æmilio, Fabricioq; censoribus notatum ea de caussa in eorum exponenda censura ostendemus. Adijciam illud hoc loco Samnites hoc demum anno bello fractos pacem petisse, & cum ijs fœdus quarto renouatum esse, de quo fœdere scriptum est in epitoma XI ante res Curij gestas, ut puto, præpostere. Siquidem Eutropius his de-
D mum etiam consulibus bellum Samniticum sublatum esse testis est. neq; uerisimile uidetur, eos aut tam cito è fœdere decessuros, aut per tot annos sine fœdere nouo quieturos fuisse. siquidem nouem post annis eosdē cum Tarentinis defecisse constat.

DE COS. AN. CDLXIIII.

M. VALERIVS, Q. Cædicius deinceps consulatum ineunt auctore Cassiodoro, quorum cognomina CORVINVS, & NOCTVA, ut sunt in fastis Cuspiniani, sic in Siculis prætereuntur. Est autem Coruinus M. Valerij Corui, qui iam sexies consul fuit, sine dubio filius. Noctua Cædicij cognomen. quem Cædicium patrem esse arbitror Q. Cædicij Q. F. Q. N. consulis anno CDXCVII. Hoc, ut opinor, anno triumuiri capitales primum creati, de quibus scriptum est in epitoma XI. Per hos annos quiescentibus Samnitibus sæpius cum Vulsiniensibus, & Lucanis pugnatum, uerum quibus consulibus, aut quo euentu, parum compertum est. Hoc autem

declarant uerba epit. XI hæc: Res contra Vulsinienses, & Lucanos gestas continet. A

De censoribus, & lustro XXXI.

HOC anno censores fuisse, cùm quinquennale spacium docet, tum uerba epitomæ XI. in qua post Curianum triumphum est ita: Census actus est. lustrum conditum. censa sunt ciuium capita CCXXIII millia. Censores qui fuerint, parum exploratum est. fuisse autem M: Curium cum L. Papirio consentaneum est. de quibus sic scripsit Frontinus in libro de aquæ ductibus: Vetus Anio post annos XL, quàm Appia aqua, perducta est anno ab V.C. CCCCLXXXIX. M: Curius Dentatus, qui censuram cum L. Papirio Cursore gessit, Anionis, qui nunc dicitur Vetus, aquam perducendam in urbem ex manubijs de Pyrrho captis curauit Sp. Caruilio, L. Papirio cos. Scriptor autem libri de uiris illustribus sic: Curius aquam Anienem manubijs hostium in urbem induxit. Videtur autem hic esse Frontini sensus Curium Caruilio, & Papirio cos. aquam ex manubijs Pyrrhi fortasse duumuirum perduxisse, B cum multo ante cum L. Papirio censor fuisset. fit enim Curij duumuiri apud eundem mentio. Nam si in eum consulatum hos censores reijciamus, L. Papirium consulem, & censorem eodem anno faciemus. Lustrum autem non hoc anno, sed postero conditum, ut in multis alijs animaduerti, puto.

DE COS. AN. CDLXV.

CASSIODORVS consules subrogatos in hunc annum scribit Q. Marcium, P. Cornelium, eos credo, qui anno CDXLVII collegæ fuerunt, quorum cognomina Tremulus, & Aruina extant in fastis Cuspiniani, & Siculis. Consulum prouinciæ quæ fuerint, excidit. cum Lucanis tamen, & Vulliniensibus interea bellatum esse ante ostendimus.

DE COS. ANN. CDLXVI.

INSEQVENS annus consules habuit auctore Cassiodoro M. Marcellum, Sp. C Nautium: Marcellum, & Rutilum fastis Siculis, & Cuspiniani. Marcellum filium esse puto M. Claudij Marcelli consulis anno CDXXII. Sp. Nautium Sp. Nautij Sp. F. Sp. N. Rutili consulis an. CDXXXVI. Et horum consulum res gestæ desiderantur.

DE COS. AN. CDLXVII.

M. VALERIVM, C. Ælium consules prodit in hunc annum Cassiodorus. eorum cognomina sunt in fastis Cuspiniani Maximus, & Pætus, Siculis Potitus, & Pætus.

De tertia secessione plebis, & Q. Hortensio dictatore.

PER hos annos populum R. ab externis difficilibus bellis quieuisse, seditione autem domestica laborasse existimo. Huius rei secessionem plebis in montem Ianiculum habeo testem, quæ hoc certe triennio facta est. Cuius seditionis sedandæ caussa D Q. Hortensium dictatorem creatum inuenio, uerum quibus potissimum consulibus, exploratum non habeo. Illud uero dubium non est, quin post lustrum conditum dictus sit. Siquidem post eius mentionem ita scriptum est in epitoma XI: Plebs propter æs alienum post graues, & longas seditiones ad ultimum secessit in Ianiculum, unde à Q. Hortensio dictatore deducta est. isq; in ipso magistratu decessit. Adijcit Zonaras seditionem hoc tempore lege de nouis tabulis à tribunis plebis promulgata, & à creditoribus impedita excitatam esse, neque ante compositam, quàm hostes urbem inuaserint. de eadem autem re sic scribit Augustinus libro tertio de ciuitate Dei: Post graues, & longas Romanorum seditiones ad ultimum plebs in Ianiculum hostili diremptione secessit. cuius mali tam dira calamitas fuit, ut eius rei caussa dictator creatus Hortensius sit. qui plebe reuocata in eodem magistratu expirauit, quod nulli dictatori ante contigerat. Idem etiam legem in hoc magi-

A magistratu tulisse dicitur, de qua scriptum est apud Plinium libro XVI: Q. Hortensius dictator cum plebes secessisset in Ianiculum, legem in Esculeto tulit, ut quod ea iussisset, omnes Quirites tenerent. unde scriptum est in primo libro Institutionum, Plebiscita lege Hortensia lata non minus, quàm leges ualere cœpisse. qua de re Gellius etiam lib. XV. cap. XXVII. Hæc autem lex lata ante fuerat à Q. Publilio dictatore anno CDXIIII. sed forte nō obseruata. Magistri equitum certum nomen, neque aliud quicquam de tanto plebis motu inuenire potui. Lex Hortensia de plebiscitis.

DE COS. AN. CDLXVIII.

CASSIODORVS consules suggerit C. Claudium, M. Æmilium. Caninam, & Lepidum fasti Siculi, & Cuspiniani, quorum illud Claudij, hoc Æmilij cognomen est. Horum consulum res gestæ ignorantur. Bruttios tamen hoc tempore cum Lucanis, & Etruscis ad arma excitos hortatu Tarentinorum sequentibus annis explanandis docebo.
B

DE COS. AN. CDLXIX.

C. SERVILIVM, L. Cælium consules edit in hunc annum Cassiodorus. Cælium tamen ego puto esse mendose pro Cæcilio. Cicero enim nouam gentem Cœliam uocat, & paucis ante se annis consulatum adeptam pro Murena, cum ait: Quanquam ego putabam Iudices, multis uiris fortibus ignobilitas ne obijceretur, meo labore esse perfectum. qui non modo Curijs, Catonibus, Pompeijs, antiquis illis fortissimis uiris, nouis hominibus, sed his recentibus Marijs, Didijs, Cælijs commemorandis iacebunt. Intelligit autem M. Curium Dentatum, M. Porcium Catonem, Q. Pompeium, C. Marium, T. Didium, C. Cælium Caldum, qui primi ex suis consulatum ceperunt. C. autem Cælius anno DCLIX consul factus est. In fastis Siculis cognomina horum sunt ὀδόντωρ & τύκκΘ. utrunque, ut puto, mendose. Dentrem enim legendum existimo, quod, ut Liuiorum, sic etiam Cæciliorum fuisse accepimus. alij Tuccam Seruilio cognomen adijciunt. Cic. pro Murena.
C

De Censoribus.

QVINQVENNIVM absolutum postulat, ut in hunc annum censores referantur. de quibus tamen nihil accepimus. Coniecturæ autem si dandus locus est, alter ex his fuit Sp. Caruilius C. F. C. N. Maximus uir consularis, ac triumphalis, quem Velleius lib. II. ad censuram etiam euectum à populo R. cum equestri esset loco natus, significat. Lustrum tamen ab his factum non esse ex sequentibus lustris apparet. Collegæ eius patricij nomen ne colligere quidem diuinatione possumus.

De bello Gallico Senonico, & L. Cæcilio cos. cæso.

D HOC anno Gallos Senonas bellum, quo funditus deleti sunt, excitasse, inde intelligi potest, quòd & Polybius post decimum annum, quàm à Fabio V consule uicti fuerant, arma mouisse ait, & quod id bellum L. Cæcilio duce, qui & in eo cecidit, gestum fertur, quem hoc anno consulem fuisse accepimus. neque uero me mouent uerba Orosij, qui postero anno Dolabella, & Domitio consulibus illata à Gallis arma inquit. exarsisse enim tum bellum, quod hoc anno susceptum est, puto: De caussis porro huius belli scriptum est ita in epitoma XII: Cum legati Romanorum à Gallis Senonibus interfecti essent, bello ob id Gallis indicto L. Cæcilius prætor cum legionibus ab ijs cæsus est. & Orosius: Dolabella, & Domitio consulibus Lucani, Bruttij, Samnites quoque cum Etruscis, & Senonibus Gallis facta societate cum rediuiuum contra Romanos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos misere legatos, quos cum Galli interfecissent, Cæcilius prætor ob ulciscendam legatorum necem, & comprimendum multorum hostium impetum cum exercitu missus ab Etruscis, Gallisque oppressus interijt. septem tribuni mil. cæsi, multi nobiles trucidati. XIII Cæc. cæsus a Gallis cum septem tribunis et XIII m. libus militibus.

millia militum R. ibi bello prostrata sunt. Polybius autem aliquanto secus, qui Lucium ante cæsum, quàm legatos uiolatos ait. Post decimum, inquit, annum, quàm cum Gallis ad Clusium pugnatum est, ijdem comparato ingenti exercitu in Etruria Arretium obsident. Romani cum Arretinis auxilio uenissent, non longe ab urbe acie conflixerunt. in qua pugna superati sunt Lucio duce amisso. M: Curium in eius locum suffecere. Hic statim legatos in Galliam ad redimendos captiuos misit, quos uiolato iure gentium Galli interfecere. Reliqua in posterum annum referenda existimo. Ex his apparet bellum Gallicum hoc anno initum, & L. Cæcilio consule, ut consentaneum est, non prætore gestum, & in eius locum M: Curium consulem esse subrogatum. A.

DE COS. AN. CDLXX.

P. CORNELIVM Dolabellam, Cn. Domitium consules suggerit Cassiodorus, Dolabellam, & Caluum fasti Cuspiniani. Dolabellam Maximum Siculi. Maximum autem Dolabellæ cognomen putant quidam. Quod ex Gallici belli parta laude sibi uidetur comparasse. Hic est autem Cn. Domitius Cn. F. Caluinus, cuius ædilis curulis meminit Liuius in anno CDLV. Horum consulum alij etiam meminerunt, ut Orosius. B.

De re gesta cum Gallis à P. Dolabella cos. & triumpho eius.

GALLICI belli perfecti decus penes Dolabellam consulem fuisse, nemo est, qui neget. Significat hoc Eutropius, cum ait: Interiectis aliquot annis iterum se Gallorum copiæ contra Romanos Tuscis, Samnitibusq́; iunxerunt. sed cum Romam tenderent à P. Cornelio Dolabella consule deletæ sunt. Significat & Florus, cum inquit: Post aliquot annos omnes reliquias Gallorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella deleuit, ne quis extaret in ea gente, qui incensam à se Romam urbem gloriaretur. Vnde inquit etiam Polybius: Romani nouo delectu habito in Galliam penetrant. Quibus cum Senones Galli occurrerent, magno prælio uicti sunt. ijsq́; è regione pulsis Romani Senam urbem eorum coloniam deducunt. Boij autem cum deletos Senones intelligerent, & suis rebus timerent, aduocatis Etruscis exercitum aduersus Romanos eduxerunt, atq; ad lacum Vadimonis congressi, plerisq; Etruscis cæsis ipsi uix euaserunt. Quæ cum ita sint, quanquam triumphasse Dolabellam consulem nemo tradit, tamen quin tam gloriosa parta uictoria triumpharit, neminem dubitare posse opinor. Hac enim uictoria ab Æsi fluuio quondam Italiæ termino usq; ad Rubiconem Italiæ fines producti sunt. Ad hoc etiam bellum illa pertinere existimo, quæ sunt apud Suetonium in Tiberio: Liuius Drusus hostium duce Druso cominus trucidato, sibi, posterisq́; suis cognomen inuenit. Traditur etiam proprætore ex prouincia Gallia retulisse aurum, Senonibus olim in obsidione Capitolij datum, nec, (ut fama est) extortum à Camillo. C.

DE COS. AN. CDLXXI. D.

C. FABRICIVM, Q. Æmilium consules subijcit Cassiodorus, Luscinum, & Papum Siculi fasti. Horum autem sic meminit Cicero in Lælio: Videmus Papum Æmilium C. Luscino familiarem fuisse. sic à patribus accepimus, bis una consules, & collegas in censum. Præterea C. Fabricij, & Q. Æmilij Papi meminit etiam Valerius capite de paupertate. Æmilium mendose Paulum uocat Plutarchus in Parallelis. Pater est L. Æmilij Q. F. Cn. N. Papi consulis anno DXXVII. C. Fabricius descriptus est ex secundo ipsius Capitolino consulatu.

De-

De triumpho C. Fabricij Lucinij cos. de Etruscis, & Gallis.

C. FABRICIVM priore hoc consulatu triumphasse ex Capitolinis fragmentis colligo. primum, quia eundem consulem iterum triumphasse iterum scriptum est, deinde, quia uestigia extant etiam prioris triumphi. Nam syllabæ illæ EISQVE, quæ sunt proxime ante triumphum Q. Marcij consulis, sine dubio pertinent ad C. Fabricium, qui consul Q. Marcium consulem præcedit. Triumphasse autem Fabricium scripsi de Etruscis, Galleisq́; quòd Polybius anno postquam ad lacum Vadimonem cum Etruscis Boij deleti fuerant, eosdem nouo delectu habito arma mouisse, atq; uictos pacem petijsse à Romanis tertio ante Pyrrhi in Italiam aduentum anno scribit. ut ex eo intelligi possit, ne Boios quidem, atq; Etruscos clade priore perculsos hoc anno ocium habuisse. In epitome quidem XII etiam scriptum est aduersus Bruttios, & Lucanos & Etruscos aliquot prœlijs à complurib. ducibus bene esse pugnatum.

DE COS. AN. CDLXXII.

DEINCEPS sequuti sunt consules Q. Marcius cum L. Æmilio. auctor Cassiodorus. Horum alter Philippus, alter Barbula nominatus est. Quod ex fastis Siculis, & eorum triumphis Capitolinis intelligi potest. ex quibus uterq; descriptus est. Marcio Etrusci, Æmilio Tarentini obuenerunt.

De triumpho Q. Marcij Philippi cos. de Etruscis.

Q. MARCIVM Philippum consulem de Etruscis triumphasse scriptum est in tabulis Capitolinis. cuius triumphi mentionem nemo facit. ad hunc tamen pertinent hæc uerba epitomæ XII: Aduersus Lucanos, Bruttios, & Etruscos res à compluribus ducibus bene gestæ. Adde, quòd Iornandes scribit, nondum Etrusco bello confecto cum Tarentinis bellari cœptum.

De bello Tarentino, & regis Pyrrhi.

BELLVM autem Tarentinum inter Romana bella nobilissimum hoc anno initum est, cum priore anno caussam, Orosio auctore, habuisset. quæ apud Zonaram ita narratur. Cum Tarentini maximum aduersus Romanos bellum Gallorum, atq; Etruscorum concissent, neq; ipsi tamen arma cepissent, casu euenit, ut bello grauissimo caussam dederint. Nam cum L. Valerius classis præfectus Tarentum, quam sociam esse ciuitatem rebatur, accessurus esset, ut inde, quo mittebatur, iret, Tarentini ex conscientia scelerum suorum eum aduersus se uenisse suspicati, ipsum nihil hostile metuentem adorti cum multis alijs demerserunt. Qua re Romæ cognita Romani etsi hanc iniuriam grauissimo animo tulerunt, tamen per legatos cum eis questi sunt. quibus non modo nihil æqui responsum est, sed etiam contumelia illata, L. Postumij legatorum principis ueste sordibus inquinata. Ea caussa fecit, ut bellum L. Æmilio consuli sit decretum. qui cum eò uenisset, idoneis uerbis animos eorum tentauit, ratus eos pacem facile æquis conditionibus accepturos. sed in magna ciuium dissensione, cum seniorum, ac locupletiorum animi ad pacem, iuniorum, ac tenuiorum ad bellum inclinarent, iuniorum sententia uicit. Suis autem diffisi uiribus Pyrrhum Epirotam legatis, & muneribus ad eum missis ad belli societatem accersiuerunt. Quibus rebus cognitis Æmilius agrum populatus est, eosq; in acies egressos in fugam uertit, ut oppida quædam etiam ceperit. Cum autem captiuos diligenter curaret Æmilius, & aliquot etiam ex potentioribus dimisisset, Tarentini & humanitatem eius admirati, & in spem pacis impetrandæ erecti, Agidem Romanis amicum cum summo imperio ducem creauerunt. Qui cum uix magistratum iniisset, Ci-

Valerium classis præfectum Tarentini adorti hostiliter demerserunt.

Postumium legatorum principem ueste sordibus inquinarunt

neas legatus à Pyrrho præmissus aduenit, atque pacis omnia consilia disturbauit. Etenim Pyrrhus cum ingenij facilitate, tum disciplina, ac rerum usu præstans maxima Græciæ parte uel beneficijs, uel metu sibi adiuncta, Tarentinorum societatem rationibus suis accommodatam futuram existimans, cum iampridem Siciliam, Carthaginem, & Sardiniam affectaret, & tamen cum Romanis inire inimicitias uereretur, se ijs auxilio futurum esse spoponderat. Sed ne in Romanorum suspicionem incideret, statim se domum rediturum esse ostendit, & in fœdere excepit, ne diutius, quàm opus esset, ab eis in Italia detineretur. Hæc pactus maiorem legatorum partem, ut in colligendis militibus operam nauaturos, obsidum loco retinuit, paucos & Cineam cum exercitu præmisit. Quorum aduentu confirmati Tarentini, pace repudiata, imperium Agidi abrogatum uni legatorum detulerunt. Neque multo post Milo à Pyrrho cum copijs missus arcem eorum ad Pyrrhum recipiendum occupauit, & muros sibi custodiendos assumpsit. Id quod gratum Tarentinis fuit, quod neque in præsidijs esse, neque laborem militarem quenquam suscipere cogerentur. Itaque cibaria præbuerunt, & Pyrrho pecuniam miserunt. Æmilius, qui ad id tempus in agro erat, Pyrrhi militum aduentu percepto, cum hiberna incommoda tolerare non posset, in Apuliam abire statuit. Sed cum Tarentini angustiis quibusdam faucibus occupatis, per quas ei necessario transeundum erat, iter ei sagittis, iaculis, & fundis interclusissent, captiuos eorum, quos adducebat, opposuit. Illi uerò ueriti, ne suos pro Romanis conficerent, destiterunt. Hæc Zonaras. Eadem belli caussa scripta est in epitoma XII, ita: Cum à Tarentinis classis Romana direpta esset, duumuiro, qui præerat classi, occiso, legati ad eos à senatu, ut de iniurijs quererentur, missi pulsati sunt. ob id bellum ijs indictum est. Samnites defecerunt. eadem apud Florum. Valerius autem capite de institutis, legatum Romanum non pulsatum, sed urina respersum scribit. Liuius præterea libro XXXI cum Tarentinis Samnitem, & Bruttium, & Lucanum defecisse tradit.

A B C (margin letters)

DE COS. AN. CDLXIII.

P. VALERIUM cum Ti. Coruncanio consulem in posterum annum prodit Cassiodorus. Læuinũ, & Coruncaniũ fasti Siculi. Valerio item cognomen addunt Florus, Orosius, Eutropius, epitomę. omnes demũ pręter Plutarchum, qui ἀλβῖνον habet pro λαιβῖνον. Ti. Corũcanius ex triũpho Capitolino descriptus est. Valerio Tarẽtini, Coruncanio Etrusci, quæ duæ hoc tempore consulares prouinciæ erant, obtigerunt.

De re gesta cum Pyrrho à P. Læuino cos.

HOC anno ineunte Pyrrhum in Italiam uenisse opinor. scribit enim Zonaras, eum non expectato uere cum maximo, & lectissimo exercitu, & uiginti elephantis (quæ animalia non ante in Italia conspecta admirationem, ac terrorem hominibus attulerũt) profectum, dum Ionium trajceret, fœdissima tempestate multis amissis, ceteris dissipatis uix pedestri itinere Tarentum peruenisse. quod idem significat Pausanias in Atticis, cum ait: Primus in Italiam rex Pyrrhus trans mare Ionium aduersus Romanos exercitum transportauit à Tarentinis accitus, qui priore anno suscepto cum Romanis bello suis se sustinere uiribus id posse diffidebant. cum maximum Tarentinorum erga Pyrrhum beneficium extaret, quòd eum Corcyrensium bello implicatum classe adiuuerant. Venit ergo in Italiam Pyrrhus P. Læuino consule. quod etiam indicat Plinius libro VIII, cum ait; anno urbis conditæ DLXXLII Italiam primum elephantos uidisse Pyrrhi bello. & Polybius, cum inquit, Gallis pacem datam tertio ante Pyrrhi in Italiam aduentum anno. De Pyrrhi porro aduentu loquuntur omnes historiæ, Plutarchi, Iustini, Eutropij, alij. Res autem aduersus eum à Læuino consule gestas his prope uerbis narrat Zonaras: Cum Tarentum Pyrrhus peruenisset, iuuentutem Tarentinam conscriptam copijs suis inseruit, ne seorsum instructi nouis rebus studerent, ac theatrum clausit, ne eò conuenientes aliquid molirentur

A rentur, & conuiuiorum, commessationumque usum interdixit. iuuenes autem in armis exerceri, aut totos dies in foro agere iussit. Vt autem quosdam harum rerum molestia se subducere animaduertit, suos portis, ne eos exire paterentur, praefecit. His igitur rebus & commeatu suppeditando, & satellitibus eius intra aedes suas recipiendis oneratos Tarentinos poenituit, cum dominum, non socium Pyrrhum experirentur. Ille uero ne ad Romanos inclinarent, ueritus, eos qui gerendae reip. & tractando populo idonei erant, partim per caussas aliquas in Epirum ad filium misit, partim clam sustulit. Aristarchum uero summum apud illos uirum, & summa eloquentia praeditum sibi conciliauit, ut ob suam familiaritatem populi in suspicionem incideret. Sed cum ei nihilominus fidem à populo haberi uideret, eum in Epirum ire iussit. qui aduersari non ausus conscendit ille quidem, sed Romam profectus est. Quae cum Tarenti agerentur, Romani Pyrrhi aduentu anxij, tum quod Italiam infestam haberent, tum quòd illum rei militaris peritum firmissimum adducere exercitum fama e-
B rat, delectibus habitis, coactaque pecunia sociorum oppida praesidijs firmant, ne illi quoque deficerent. & quos nouis rebus studere senserunt, eorum principes multarunt. Contra Pyrrhum uero, ac Tarentinos, eorumque socios Valerium Laeuinum miserunt, parte exercitus in urbe praesidij caussa retenta. Is statim Roma profectus est, ut bellum quàm longissime à patria gereret, & terrorem Pyrrho incuteret, qui ab ijs ultro lacesseretur, quorum se moenia oppugnaturum arbitrabatur. ac motis castris munitum, atque opportunũ in Lucanis oppidũ cepit, ac praesidiũ reliquit, ne illi hostibus esse adiumento possent. Pyrrhus Laeuini aduentu cognito, eductis copijs, tẽpus terere, dum auxilia conuenissent, cupiens, litteras ad Laeuinum misit superbas, quibus se litis, quae inter Romanos, ac Tarentinos esset, arbitrum fore professus est, atque Laeuinum ea de caussa ad se acciuit. Cui Laeuinus se cum toto exercitu uenturum ad poenas de Tarentinis, atque ipso repetendas respondit. Atque ita properans castris interiecto flumine positis, speculatores aliquot comprehendit, quos per castra circum
C ductos, cum se multo maiorem alium habere exercitum gloriaretur, dimisit. Quo facto perculsus Pyrrhus pugnã detrectauit, tum quod socij eius nõdum conuenissent, tum quod Romanos in hostili agro re frumentaria laboraturos sperabat. Eadem Laeuinus quoque reputans cõfligere quàm primum statuit. & quia milites Pyrrhi famam, & elephantes timebant conuocato exercitu, & longa oratione ad confirmandos militum animos habita, ita se parat, ut cum Pyrrho uel inuito pugnaturus. qui quamuis à pugna abhorreret, tamen ne Romanos formidare uideretur, & ipse milites suos ad pugnam cohortatus Laeuinum flumen iuxta castra transire conantem prohibuit. Is igitur cum peditatu ibi se continens equitibus per speciem praedae petendae ablegatis, mandat, ut longe prouecti trajciant. Qui cum ex improuiso terga hostium inuasissent, & ordines turbassent, Laeuinus flumine superato praelium & ipse init. Sed Pyrrhus dum suis fugientibus succurrit, equo ex uulnere amisso perijsse putabatur, unde Epirotis animi imminuti sunt, Romanis creuerunt, mutata proelij facie. Qua re Pyr-
D rhus intellecta uestem insignem dat Megacli induendam, eumque passim circumuehi iubet, ut se uiuere arbitrati hostes terrerentur, sui confirmarentur. ipse priuati hominis habitu cum toto exercitu, elephantis exceptis in Romanos inuehitur, & ubique laborantibus succurrens suos subleuat. Pugna igitur initio anceps fuit, donec quidam Megacle occiso, Pyrrhum se occidisse ratus, effecit, ut & idem alij crederent. Tum uero & Romanis aucti sunt animi, & hostes cesserunt. Quod cùm Pyrrhus sensisset, abiecto pileo, & nudato capite circumiens pugnae fortunam mutauit. & cum Laeuinus equites, quos extra aciem in insidijs habebat, à tergo in hostes incurrere iussisset, signum elephantis dedit. Ibi ex insuetato belluarum conspectu, & horrendo barritu, armorumque sonitu, quem qui in turribus ferebantur, edebant, tum Romani perterriti sunt, tum equi perturbati sessores partim excutiẽtes, partim uehentes fugerũt. Itaque fractis animis in fugã uersi partim ab ijs, qui in elephãtorũ turrib. erant, occidebanť, partim ab ipsis belluarũ proboscidib. & cornibus, aut dentib. conficiebanť, partim pedib. earum cõterebanť. Multos etiã equites insequuti occiderũt. neque euasisset

quisquam, nisi elephantus uulneratus regrediens barritu suo ceteros disturbasset. A Nam cum ea de caussa Pyrrhus persequendi finem fecisset, Romani flumine superato in oppidum quoddam Apuliæ peruenerunt. multi tamen ex Pyrrhi militibus, & ducibus ceciderunt. Quare cum ei quidam uictoriam gratularetur, si iterum inquit, ita uicerimus, actum de nobis erit. & Romanos quanuis uictos admiratus, si eis imperaret, se orbis terrarum imperio facile potiturum affirmauit. Ex ea uictoria magnam laudem adeptus est, & multi ad eum defecerunt. Socijs, cum uenissent, ob moram nonnihil castigatis partem spoliorum dedit. Qui Romæ erant, ob acceptam cladem mœsti Læuino supplementum miserunt, & Tiberio ex Etruria reuocato urbem præsidijs firmarunt. Nam Pyrrhum ad eam tendere audierant. Læuinus uero saucijs curatis, & dispersis recollectis, acceptisque missis ab urbe militibus Pyrrhum persequutus est. & Capuam cuius illum potiendi cupidum esse audierat, defendit. quo consilio frustratus Pyrrhus Neapolim recessit, quam cum occupare non posset, Romam properans, ac per Etruriam transiens, ut eam quoque sibi gentem adiungeret, ubi eos cum Romanis fœdus percussisse didicit, & Tiberium sibi obuiam ire, Læuinum à tergo sequi, ne ab eis in regione ignota circumueniretur, extimescens, longius non est progressus. Vt uero recedenti, & Campaniæ fines ingresso Læuinus cum exercitu multo maiore, quàm ante habuerat, se ostendit: hydræ instar, inquit, Romanorum legiones cædendo renascuntur. & aciem instruxit ille quidem, uerum prælio abstinuit. Nam cum suos milites clypeos hastis pulsantes clamorem tollere, & classica canere, & elephantos barrire iussisset, ut Romanos ante congressum perterrefaceret, illi autem multo ferocius reclamassent, ut ipsius milites consternarentur, pugnare, auspicia infausta caussatus, noluit. ac motis castris Tarentum redijt. Hæc ex Zonara. Eadem alij, sed breuius. & maxime in Pyrrho Plutarchus. Pyrrhum, ubi P. Læuinum consulem aduersus se exercitum adducere, atque una Lucanorum agros uastare accepit, non expectatis socijs castra in eum mouisse, præmisso præcone, qui Romanos moneret, si de controuersijs cum Italis disceptare iure, C quàm armis mallent, se eos uti arbitro posse. pugnatum præterea ab his esse in Campania inter Pandosiam, & Heracleam urbes ad flumen Sirim. ibique uictis, ac pulsis Romanis maxime elephantorum inusitata tum apud eos pugna, Pyrrhi haud incruentam uictoriam fuisse. Post autem cum Samnitium, Bruttiorum, Lucanorumque sociorum copiæ accessissent, eum propius Romam populabundum castra admouisse, ac Præneste usque uenisse. inde Romanis nouo delectu occurrentibus iterum in Campaniam se recepisse. Itaque in epitoma XIII sic scriptum est: Pyrrhus Epirotarum rex, ut auxilium ferret Tarentinis, in Italiam uenit. Cum in præsidium Rheginorum legio Campana cum præfecto Decio Iubellio missa esset, occisis Rheginis Rhegium occupauit. Valerius Læuinus consul parum prospere aduersus Pyrrhum pugnauit, elephantorum maxime inusitata facie territis militibus. Post id prælium cum corpora Romanorum, qui in acie ceciderant, Pyrrhus inspiceret, omnia uersa in hostem inuenit, populabundusque ad urbem Romam processit. & apud Frontinum libro III. Valerius Læuinus aduersus Pyrrhum occiso quodam gregali tenens gladium cruentum exercitui utrique persuasit, Pyrrhum interremptum. quamobrem hostes destitutos se ducis morte credentes, consternati à mendacio, se pauidi in castra D receperunt. & libro IIII: P. Valerio consuli senatus præcepit, exercitum ad Sirim uictum ducere Serinum, ibique castra munire, & hiemem sub tentorijs exigere. Hoc eodem anno C. Fabricium legatum à senatu ad Pyrrhum Tarentum de captiuis redimendis missum, summo ab eo in honore habitum, captiuos sine pretio à Pyrrho remissos scribit Zonaras. Qua de re ita est in epitoma XIII scriptum: C. Fabricius missus ad Pyrrhum à senatu, ut de redimendis captiuis ageret, frustra, ut patriam desereret, à rege tentatus est. Captiui sine pretio remissi sunt. Hæc eadem Plutarchus, Orosius, Eutropius, Florus, Iustinus. Ennius apud Ciceronem libro primo de Officijs. Quin etiam eodem hoc anno à Pyrrho Cineam legatum Romam de componenda pace missum auctor est Zonaras, eundem muneribus nobilium

animis

A bilium animis tentatis in senatum uenisse, atque exposita regis in eum uoluntate pacem petijsse. ad quam cum maior pars senatus inclinaret, Ap. Cæcum se lectica in curiam deferri iussisse, & eam frequenti senatu dissuasisse, atque ex eius sententia Cineam eodem die urbe abire à senatu iussum, Pyrrho regi bellum indictum. Captiuos uero militari ignominia notatos, cum ijs neque contra Pyrrhum usi sint, neque usquam alibi uniuersis, ne quid coniuncti rerum nouarum molirentur, sed alios in alia præsidia dimisisse. Ex quo apparet, locum illum Ciceronis in Catone, in quo ait, Ap. Cæcum eam sententiam dixisse decem, & septem post alterum consulatum annos, ita intelligendum esse, ut extremos etiam annos comprehendamus, & eum, quo consul Appius fuit, & eum, quo pacem dissuasit. Hac de re item Plutarchus in Pyrrho, & Florus. Illud noui est in epitoma, Cineam egisse, ut pacis componendæ caussa rex in urbem reciperetur.

Appius pacem dissuadet et Cineas statim abire iussus.

Captiui uidentur suspecti Romanis fuisse.

De triumpho T. Coruncanij cos. De Vulsiniensibus.

B TI. Coruncanium consulem de Vulsiniensibus, & Vulcientibus triumphasse nemo est, qui tradat præter Capitolinos scriptores. Rem quidem gestam à Tiberio consule in Etruria, & fœdus cum Etruscis ictum tradit Zonaras. Ex quo intelligi potest Coruncanium cõsulem reliquias Etruscæ uictoriæ Vulcientibus, & Vulsiniensibus domitis, ac pace illis data confecisse. neque enim Etrusci belli post ulla per aliquot annos mentio fit. Hinc etiam Castrum, & Cossam per hos annos in Etruria Colonias deductas in epitomis legimus. Addo etiam Coruncanium triumphalem à Velleio libro II. extremo significari.

De censoribus, & lustro XXII.

CENSORES hoc anno creatos ex quinquennalibus sequentibus Lustris opinor. Auget hanc opinionem, quod in epitoma XIII, post pacis, quam cum Pyrrho Ap.

C Claudius dissuasit, mentionem sic scriptum est: Cn. Domitius censor primus è plebe Lustrum condidit. Censa sunt ciuium capita CCLXXVIII millia CCXXII. Ego uero Cn. Domitium Caluinum esse arbitror, qui consul fuit anno CDLXX. Consularẽ enim quærimus qui censor factus sit. Vt autẽ C. Marcius primus è plebe censor fuit, sic hic primus è plebe Censor lustrum fecit. Domitij collega, si coniecturis standum est, fuit Q. Fabius Maximus Gurges consularis, quem Plinius libro VII principem Senatus appellat. Principem autem senatus legi, qui ex censorijs uetustissimus esset, moris fuisse ante II bellum Punicum prodit Liuius. Accedit quod patricius, & plebeius censores comparantur, quod his temporibus factitabatur.

Censa CCLXXVIII m. ci.

Princeps senatus.

DE COS. AN. CDLXXIIII.

DEINCEPS P. Sulpicium cum P. Decio consules suggerit Cassiodorus. Sauenionem, & Murem fasti Siculi. P. Decium P. Decij, qui se Samnitico & Gallico bello de-

D uouit, filium fuisse auctor est Cicero libro II. De finibus, & in Tusculanis disputationibus. P. Sulpicium P. Sulpicij Sauenionis filium esse arbitror, qui consul fuit anno CDXLIX. Vtrique Tarentinum, & cum Pyrrho bellum decretum.

De re gesta cum Pyrrho à consulibus.

QVAE Romani hoc anno cum Pyrrho gesserint, ea his fere uerbis apud Zonaram scripta esse inuenio: Per hiemem utrinque bellum paratum est. Vere autem ineunte, Pyrrhus impressione in Appuliam facta, multa ui, multa deditione sibi adiunxit, donec Romani ad Asculum oppidum aduersus eum castra posuerunt. Permultos autem dies utrinque, cum alter alterum metueret, ocium fuit. Interea cum nonnulli rumore dissipato, Decium ad deuouendum se exemplo patris & aui paratum esse, Epirotis terrorem inferrent, quasi ex illius obitu omnes perituros, Pyrrhus suos milites hortatus est, ne perturbarentur; indagaroque habitu, quo Decij se deuouissent, monuit, si quem ita ornatum conspexissent, ne occiderent, sed uiuentem comprehenderent.

Pyrrhus habitum indagauit quo se Decij deuouissent.

rent. Decio uero nunciari iussit, facinus illud ei non successurum, & si uiuus caperetur, male periturum esse minatus est. Cui consules nulla sibi deuotione opus esse responderunt. Se enim alia ratione uictoriã adepturos. Ac traiecto flumine, quod inter utraq; castra interiectum erat, signa contulerunt. Cum Græci pellerentur, Pyrrhus elephantis in auxilium, nõ qua falcati currus stabant, sed in alteram partem adductis, equitatum Romanorum terrore belluarum ante congressum profligauit, sed pedites non magno admodum detrimento affecit. Interea quidem Appuli Epirotarum castra ingressi Romanis uictoriam attulerunt. Nam cum Pyrrhus pugnatores aliquot ad eorum impetum comprimendum misisset, reliqui omnes turbati, & castra capta esse, & illos fugere opinati, inclinarunt, eorumq; multi cæsi sunt. Pyrrhus ipse, & ex præfectis alij multi uulnerati, cum ob commeatus, tum ob medicamentorũ inopiam grauiter affecti sunt. Quare, antequam id Romani sentirent, Tarentum recessit. Cõsules etsi flumen pugnandi caussa transierãt, tamen cũ audissent hostes omnes dissipatos esse, in urbes Appuliæ in hiberna regressi propter saucios milites eos persequi non potuerunt. Hæc Zonaras. quæ breuius Eutropius ita: Missi sunt contra Pyrrhum duces P. Sulpicius, & P. Decius Mus consules. certamine commisso Pyrrhus uulneratus est. elephanti interfecti. XX millia cæsa hostium. at ex Romanis tantum quinq; millia. Pyrrhus Tarentum fugatus. Hoc autem in prælio P. Decium cecidisse auctor est Cicero lib. II. de finibus. Quæ cum ita sint, profecto uerba hæc epimæ XIII ad hunc annum pertinent: Iterum aduersus Pyrrhum dubio euentu pugna tum est. Dubio enim euentu ait, quod rex ab una parte uulneratus, consul ab altera interfectus sit, plures tamen inde quàm, hinc ceciderint. Postremo apud Frontinum lib. II. scriptum est, Pyrrhum pro Tarentinis apud Asculum dextro cornu Samnitas, Epirotasq;, sinistro Bruttios, atq; Lucanos cũ Sallentinis, in media acie Tarentinos collocasse, equitatũ, & elephantos in subsidijs esse iussisse contra consules diuisis aptissime in cornua equitibus legiones in prima acie, & in subsidijs posuisse, his immiscuisse auxilia, utrinq; XL millia fuisse. Pyrrhi dimidiã partem exercitus amissam, apud Romanos quinq; millia desiderata. A B C

Pyrrhus vulneratus.

Decius cos. interfectus.

Quo modo instructa acies Pyrrhi, et Romanorum.

DE COS. AN. CDLXXV.

DEINCEPS C. Fabricius, Q. Æmilius consulatum inierunt, ut ait Cassiodorus, quorum cognomina Luscinum, & Papum edunt fasti Siculi. Hi sunt, qui etiam ante collegæ fuerunt anno CDLXXI. Hos enim bis una consules fuisse scribit in Lælio Cicero. Eorundẽ meminit Plutarchus in Pyrrho, Gellius lib. III. & Cicero pro Cornelio, cum Heraclea, inquit, fœdus ictum C. Fabricio cos. Pyrrhi temporibus. Vtriq; consuli Tarentinum bellum decretum,

De re gesta cum Pyrrho à consulibus, & triumpho C. Fabricij cos.

QVAE uero consules hoc anno cum Pyrrho gesserint, ea fere, quantum ex annalibus Zonaræ colligitur, hæc sunt. Pyrrhus Tarenti, quo aduerso prælio facto recesserat, cùm alia parauit, tum milites, ac pecunias domo aduehi iussit. Sed cum Fabriciũ, & Papum consules in castra uenisse audisset, sententiam mutauit. Tum uero Nicias quidam, qui ei fœdus esse putabatur, consules adijt, pollicitus se dolo Pyrrhum interfecturum. Quod ægre ferens Fabricius insidias Pyrrho indicauit. qua ille humanitate permotus captiuos iterum gratuito remisit. atq; iterum de pace legatos misit. Cum autem Romani nihil de pace responderent, sed tum deniq;, cum Italia excessisset, eum de pace agere iuberent, in Siciliã, quo à Syracusanis aduocabatur, regressus est, Milone, qui Tarentum, & reliqua Italiæ loca tueretur, relicto. Hæc Zonaras. quæ breuius multo uideo confirmari ab Eutropio, his uerbis: Interiecto anno contra Pyrrhum Fabricius missus est, qui prius inter legatos sollicitari non poterat. tunc cum uicina castra ipse, & rex haberet, medicus Pyrrhi ad eum nocte uenit, promittens ueneno Pyrrhum occisurum, si sibi aliquid polliceretur, quem Fabricius uin- D

fidus

ctum

A ctum reduci iussit ad dominum; Pyrrhoq; dici, quæ contra caput eius medicus spopondisset.tunc rex in Siciliam profectus est. Fabricius uictis Samnitibus & Lucanis triumphauit. Idem in epitoma XIII scriptum est ita: Cum C. Fabricio consuli is, qui ad eum à Pyrrho transfugerat, polliceretur, se regi uenenum daturum, cum indicio ad regem remissus est. res præterea contra Lucanos, Bruttios & Samnites prospere gestas continet. Pyrrhus in Siciliam traiecit. C. etiam Fabricium Luscinum consulem scribit Valerius de miraculis. Prospere cum Bruttijs, & Lucanis auxilio Martis dimicasse. Itaq; in tabula triumphali Capitolina est, unum C. Fabricium II consulem II de Lucanis, Bruttijs, Tarentinis, & Samnitibus triumphasse. Ex his autem apparet, neutrum horum consulum cum Pyrrho signa côtulisse. Itaq; miror Critolaum (ut est in Parallelis Plutarchi) scripsisse Æmilium Papum consulem uictoria ex Pyrrho parta elephantos Romam misisse centum sexaginta. Itemin Plinius auctor est, Romam primum elephantos uidisse in Curij triumpho de Pyrrho. miror etiam multo magis Plutarchum pugnam ad Asculum in consulatum Æmilij, & Fabricij referre. quod uideiur facere, cum eius pugnæ post indicatas Pyrrho ab his consulibus insidias meminerit. Sed hæc atq; eiusmodi alia grauiora uitia uel scriptorum negligentia, uel historiæ uarietas contrahit. quale uitium illud est Flori, & eius qui librum scripsit de uiris illustribus, qui Curium, Fabriciumq; consules comparant, Æmiliumq; prætereunt. De insidijs porro à consulibus his regi demonstratis, quæq; de ea re inter scriptores côtrouersia sit, Gellius lib. III. Plutarchus in Pyrrho, & in Apophthegmatis, Cicero lib. I. De officijs, Valerius libro VI.

Fabricij triumphus de Lucanis, Bruttijs, Tarentinis, &c.

DE COS. AN. CDLXXVI.

INSEQVENS annus auctore Cassiodoro consules habuit P. Cornelium, C. Iunium, quorum cognomina inuenio in fastis Siculis Rufinum, & Bubulcum. P. Cornelium bis consulem profitetur Gellius lib. IIII, & XVII. De hoc etiam consulatu

C idem loquitur lib. IIII. cum ait: C. Fabricius Luscinus P. Cornelium Rufinum manu quidem strenuum, & bellatorem bonum, sed furacem hominem, & auaricia acri odio habebat. Sed cum reip. difficillimis temporibus creandi consules forêt, & Rufinus peteret consulatum, competitoresq; eius essent imbelles, summa ope adnixus est Fabricius, ut Rufino consulatus deferretur. eam rem plerisq; admirantibus, Fabricius inquit, nihil est, quod miremini, si malui compilari, quàm uenire. Idem Cicero lib. II. de oratore. C. Iunius ex triumpho suo Capitolino descriptus est. Vtriq; consuli bellum Tarentinum decretum.

Malo compilari, quam venire.

De triumpho C. Iunij Bubulci cos. de Lucanis, & Bruttijs. & rebus gestis à consulibus.

RES autem hoc anno à consulibus gestas his uerbis memoriæ mandauit Zonaras. Romani per absentiam Pyrrhi confirmatis animis, ad ulciscendos eos, à quibus

D accersitus erat, conuersi, Tarentinorum uindicta in aliud tempus dilata, Rufini, & Iunij côsulum ductu, atq; auspicijs Samnium inuaserunt. Samnites enim in aspetos montes carissima pignora, & pretiosissima quæq; contulerant. Igitur Romani contemptim eo conscendere ausi pleriq; aut ceciderunt, aut capti sunt. Eius cladis culpam consules cum alter in alterum conferrent, bellum de communi sententia gerere destiterunt. ac Iunius partem Samniticæ regionis uastauit, Rufinus Lucanos, & Bruttios afflixit, & ad Crotonem recuperandam, quæ à Romanis defecerat, profectus est, à familiaribus suis accersitus. Sed ceterûante aduentum eius præsidium, cui Nicomachus præerat, à Milone aduocarant. Cuius rei ignarus, cum ut ad amicorum mœnia negligentius accessisset, subita hostium eruptione cladem accepit, deinde arte quadam urbe potitus est. duos enim captiuos perfugarum nomine Crotonem misit, quorum alter diceret, cum desperata urbis expugnatione Locros, quo à proditoribus uocetur, discessurum, alter affirmaret, eum iam in itinere esse. quæ oratio ut esset probabilior, collectis sarcinis se properare simulauit. Id Nicomachus uerum esse ratus

Rufini strategema ut Croton peteretur

se ratus (nam speculatores idem renunciabant) Crotone relicta breuiore uia celeriter Locros contendit. Quo cum peruenisset, Rufinus conuerso Crotonem itinere, animaduertente nemine, quod & præter expectationem aderat, & nebula conspectum eripuerat, urbem cepit. Quo Nicomachus cognito Tarentum rediturus cum in itinere in Rufinum incidisset, multos amisit. Locri ad Romanos se contulerunt. Hæc Zonaras. De Rufino autem idem propè etiam Frontinus libro III. Cornelius Rufinus consul cum aliquanto tempore Crotonē oppidum frustra obsedisset, quod inexpugnabile faciebat assumpta in præsidia Lucanorū manus. simulauit, se cœpto desistere. captiuum deinde magno præmio solicitatum misit Crotonem, qui tanquã ex custodia effugisset, persuasit discessisse Romanos. Id uero Crotonienses arbitrati dimisere auxilia, destitutiq; propugnatoribus inopinati, & inualidi capti sunt. Est etiam in epitoma XIIII, quod ad hanc rem attinet, ita: Res contra Lucanos, Samnites, & Bruttios prospere gestas continet. In tabulis autem Capitolinis tantum inuenio, C. Junium Bubulcum cos. II. de Lucanis, & Bruttijs triumphum egisse. De Crotone item per hæc tempora capto tradit Eusebius. A B

DE COS. AN. CDLXXVII.

Q. FABIUM, C. Genucium consules suggerit Cassiodorus Gurgitem; & Clepsinam fasti Siculi. Horū consulum sic meminit Orosius: Fabio Gurgite II. C. Genucio Clepsina consulibus pestilentia grauis urbem, & fines eius inuasit.

De P. Cornelio Rufino dictatore.

DE dictatura P. Cornelij Rufini hæc habeo, quæ dicã. Gellius lib. IIII, ex XVII, ita scriptum reliquit: P. Cornelius Rufinus bis cos. & dictatura functus, notatus est à Fabricio censore. & Valerius de censoria nota: Cornelius Rufinus duobus cõsulatibus, & dictatura speciosissima functus à Luscino censore est notatus. Hæc uerba me adduxerūt, aut ante censuram Fabricij dictaturam P. Cornelij collocarem. quanquã quo potissimum anno, aut qua de caussa dictus ille fuisset, parum certum haberem. Quoniam autem hoc anno graui pestilentia ciuitas laborauit, uidendum putaui, ne claui figendi caussa, ut alij ante alias, dictus esset. Nam Augustinus lib. III. de ciuitate dei hanc pestilentiam summa ui in homines, pecudesq; sæuisse scribit. Si quis tamen certiora attulerit, & ipse sequar. meam coniecturam in re omnino non contemnenda ne obscuram quidem esse cuiquam uolui. C

De triumpho Qu. Fabij Gurgitis cos. II. de Samnitibus, Lucanis, & Bruttijs.

QUAE res ab his consulibus gestæ sint, nemo tradit. apparet tamen Romanos cū Samnitibus, Lucanis, & Bruttijs bellum continuasse, ex eo, quia in Capitolinis tabulis scriptum est, Q. Fabium Gurgitem in hoc consulatu de Samnitibus, Lucanis, & Bruttijs triumphasse. cui triumpho seruiunt etiã illa epitomæ XIIII uerba: Res contra Lucanos, Samnites, & Bruttios prospere gestæ. Victoriam autem ingentē fuisse, inde intelligi potest, quod Tarentini, ac Samnites rebus suis diffisi Pyrrhū ex Sicilia reuocauerint. D

DE COS. AN. CDLXXVIII.

DEINCEPS M. Curium, L. Lentulum subijcit consules Cassiodorus, & Eutropius, Dentatum & Lentulum fasti Siculi. Hic est tertius M. Curij consulatus, qui una cum Lentuli consulatu ex Capitolino huius anni triumpho descriptus est, Bellū Tarentinum, & Samniticum utriq; consuli datum.

De triumpho IIII M'. Curij cos. de Samnitibus, & Pyrrho. & L. Lentuli cos. de Samnitibus & Lucanis.

HOC anno reuerso in Italiam ex Sicilia Pyrrho, bellum cum eo, & Tarentinis renouatum

a nouatum, cum Samnitibus, & socijs eorum continuatum est. quod ipsum ita esse ex-
positis annalium uerbis facile quiuis intelliget: Scribit Zonaras ita: Anno insequen-
te Romani exercitu cõtra Samnites, & Lucanos adducto, belloq; Bruttijs illato Pyr
rhus Sicilia pulsus, & in Italiam reuersus permolestus fuit. Locros, qui Romano præ-
sidio cæso defecerant, recepit, sed à Rhegij oppugnatione depulsus & ipse uulnera-
tus est, & multos milites amisit. Inde in Locridem profectus, quibusdam aduersæ fa-
ctionis multatis, frumentoq;, & pecunia à ceteris acceptis Tarentum redijt. A Sam-
nitibus, quos Romani grauiter urgebant, in auxilium euocatus, in fugam conie-
ctus est. Nam cum pullus elephanti uulneratus, sessoribus excussis, matrem passim
quæreret, eaq; perturbata ceteri etiam elephanti conciti essent, omnia sine discrimi-
ne immiscuerũt. Postremo Romani multis occisis, & VIII elephantis captis castris
etiam potiri uicerunt. Pyrrhus cum paucis equitibus Tarentum refugit, atq; inde in
Epirum, ut rediturus, Milone cum præsidio Tarenti relicto, nauigauit. Hæc Zona-
b ras. De quibus sic scriptum est apud Iustinum: Interiecto tempore legati ab Italicis
socijs uenere, nunciantes, Romanis resisti non posse, deditionemq; futuram, nisi
subueniat. Pyrrhus anxius tam ambiguo periculo, incertusq;, quid ageret, uel quibus
primum subueniret, in utrunq; pronus consultabat. quippe instantibus hinc Cartha-
giniensibus, inde Romanis, periculosum uidebatur exercitum in Italiam non trajce
re, periculosius à Sicilia deducere, ne aut ille non lata ope, aut hi deserti amitteren-
tur. Itaq; conserto prælio cum superior fuisset, quoniam tamen à Sicilia abiret, pro ui
cto fugere uisus est. ac propterea socij ab eo defecerunt, & imperium Siciliæ tam ci-
to amisit, quàm facile quæsiuerat. Sed nec in Italia fortuna meliore usus in Epirum re
greditur. Eutropius autem scribit hoc modo: Curius Dentatus, & Cornelius Lentu-
lus aduersus Pyrrhũ, qui ex Sicilia in Italiam reuerterat, missi sunt. Curius cõtra eum
pugnauit, exercitũ eius cecidit, ipsum Tarento fugauit, castra cepit. ea die cæsa sunt
hostium XXIII millia. Curius in consulatu triumphauit. Primus Romam elephan-
c tos quattuor duxit. Pyrrhus etiam à Tarento mox recessit. in epitoma autem XIIII
ita est. Curius Dentatus cum delectum haberet, eius, qui citatus non responderat, bo
na primus uendidit. Is iterum Pyrrhum ex Sicilia in Italiam reuersum uicit, & Italia
expulit. Hoc item anno tertium cum Pyrrho pugnatum, idq; in Lucania in Aurusi-
nis campis auctor est Orosius, & Florus, ad Beneuentum autem Plutarchus. Idem
Florus Pyrrhum bis castris exutum, bis saucium ex Italia uictum excessisse adscribit.
De acie Pyrrhi hoc prœlio instructa sic Frontinus lib. IIII: Pyrrhus rex primus to-
tum exercitũ sub eodem uallo continere instituit. Romani deinde uicto eo in cam-
pis Aurusinis ad Beneuentum castris eius potiti, & ordinatione notata, paulatim ad
hanc usq; metationem, quę nunc effecta est, peruenerunt. Triumphasse porro M: Cu
rium de Pyrrho rege tradit Cicero in Catone, & in defensione Murenæ, Eutro-
pius, & Florus, cuius hæc uerba sunt: Nec ullus pulchrior in urbem aut specio-
sior triumphus intrauit, cum ante hunc diem nihil, nisi pecora Volscorum, greges
d Sabinorum, Carpenta Gallorum, fracta Samnitiũ arma uidisset. Tum si captiuos a-
spiceres, Molossi, Thessali, Macedones, Bruttius, Appulus, atq; Lucanus; si pompas,
aurum, purpura, signa, tabulæ, Tarentinæq; deliciæ. Sed nihil libentius populus R.
aspexit, quam illas, quas timuerat cum turribus suis belluas, quæ non sine sensu capti
uitatis summissis ceruicibus uictores equos sequebantur. Plutarchus item M: Cu-
rium Pyrrhum regem uicisse, ac Samnitum opes fregisse scribit. Itaq; in tabulis Ca-
pitolinis eum de Samnitibus & Pyrrho rege quartum triumphasse scriptum est. De
L. autem Cornelij Lentuli Consulis triumpho, quem de Samnitibus actum in Ca-
pitolinæ tabulæ fragmento incisum est, hæc accepimus. Pyrrhum scribit Plutar-
chus partem copiarum in Lucaniam misisse, ut alterum consulem morarentur, ip-
sum Curio ad Beneuentum occurrisse. Plinius etiam libro XXXIII, L. Lentulus
consul, inquit, Ser. Cornelio Merendæ Samnitum oppido capto coronam auream
ex præda dedit. Quibus ex uerbis intelligi potest, Lentulum item de Samnitibus,
ac (quoniam fragmentum huius triumphi Capitolinum habet, SAMNITIBUS,
n ET) Lu-

ET) Lucanis etiam fortasse triumphasse. A

De censoribus, & lustro XXXIII.

Qua caussa Rufinus a Censoribus notatus

HOC anno censores fuisse Fabricium, & Papum tradit his uerbis Zonaras: eodem anno Fabricius, & Papus censores facti cum alios equites, & senatores, tum Rufinũ quanuis dictatorium, atq; iterum consulem notarunt, quòd decem pondo argenti facti haberet Cui uerba epitomæ XIIII astipulantur, quæ Curianam uictoriam proxime subsequuntur: Fabricius censor P. Cornelium Rufinum consularem senatu mouit, quod decem argenti pondo facti haberet. Lustro censoribus condito censa sunt ciuium capita CCLXXI millia CCXXIIII. Cuius census meminit quoq; Eusebius. Collegam Fabricij Q. Æmilium Papum nominat Cicero in Lælio, & Gellius libro XVII. De Rufino à Fabricio censore notato itẽ Gellius, & Plutarchus in Sylla, Florus de bello Tarentino, Valerius de censoria nota. Hinc etiam illud Iuuenalis Satyra IX: Argenti uascula puri, Sed quæ Fabricius censor notet. B

DE COS. AN. CDLXXIX.

SER. Cornelium, M'. Curium consules tradit in hunc annum Cassiodorus, Dentatum, & Merendam fasti Siculi. Ego Ser. Cornelium Merendam esse opinor eum, quem scribit Plinius ab L. Lentulo consule anno priore capto Samnitium oppido coronam ex auro accepisse. M'. Curius iam quartum consul est. Consules cum Bruttijs, & Lucanis, & Samnitibus bellasse opinor. Illud tantum est apud Zonarã, quod ad hunc annum pertinet: Tarentini quidam Milonem, à quo male tractati erant, Nicone duce aggressi, cum nihil profecissent, castello quodam suæ ditionis occupato, inde in eum impressionem fecerunt, & cum Romanos aduersus se bellum parare cognouissent, legatis Romam missis pacem impetrarunt.

DE COS. AN. CDLXXX. C

CASSIODORVS suggerit consules C. Fabricium, C. Claudium. fasti Siculi Licinum, & Caninam, Cuspiniani Licinium, & Cinnam, Eutropius Fabium Licinium, & C. Claudium Caninam, Velleius Fabium Dorsonem, & Claudium Caninam. ex quo intelligi potest hos cõsules uocatos C. Fabium Dorsonem Licinum, & C. Claudium Caninam. Nam Dorso antiquum fuit Fabiorum cognomen, Licinus autem post etiam in ijs uel Capitolinis tabulis testibus celebrabitur. ut sit pater M. Fabij C. F. M. N. Licini consulis anno DVII. C. autem Claudius Canina is est, qui ante consul cum M. Æmilio Lepido fuit. unde intelligi potest, eum fuisse plebeium, præsertim qui tum cum Æmilio, nunc cum Fabio patricijs comparatus sit. neq; enim per hæc tempora nisi ex utroq; corpore consules fiebant. Aliquando in hunc annum Fabricium Luscinum consulem cõtuli, parum emendatis annalibus antiquorũ deceptus. D

De rebus hoc anno gestis, & triumpho C. Claudij Caninæ cos. II. de Samnitibus, & Lucanis.

Senatus munera a Ptolemaeo accepta legatis concessit, cum illi in aerarium ea referre vellent

QVAE in hunc annum ex Zonara gesta referenda sunt, hæc fere sunt: Ptolemæus Philadelphus Ægypti rex, Pyrrhi cladib. & Romanorũ incrementis cognitis, & munera eis misit, & amicitiam pepigit. Quare Romani læti & ipsi ad eum legatos miserunt, qui magnifice ab illo donati, munera in ærarium referre uoluerunt, sed ea senatus legatos habere iussit. His consulibus legatos Alexandrinos Romam uenisse à Ptolemæo, & societatem cum Romanis iunxisse tradit etiam Eutropius. Cossam, & Pæstum Colonias deductas Velleius. Cossa autem Vulcientium est, de quibus paulo ante triumphatum est, auctore Plinio. Quibus de rebus sic scriptum uideo in epitoma XIIII: Cum Ptolemæo Ægypti rege societas iuncta est. Sextilia uirgo Vestalis damnata incesti uiua defossa est. Coloniæ deductæ sunt Posidonia, & Cossa.

Legatos

A Legatos porro, qui à senatu ad regem missi sint nominat Valerius Q. Fabium Gurgitem consularem, N. Fabium Pictorem, & Q. Ogulnium, qui post consulatum adipiscentur. lib. IIII. cap. IIII. & Iustinus lib. XVIII. Postremo C. Claudiū Caninam consulem triumphasse de Samnitibus, & Lucanis apparet in fragmento triumphi Capitolino. cuius rei meminit nemo. Continetur autem hic triumphus his uerbis epitomæ XIIII: Res contra Lucanos, Samnites, & Bruttios prospere gestas cōtinet.

DE COS. AN. CDLXXXI.

SP. Caruilium, L. Papirium Cursorem consules deinceps prodit Cassiodorus. Cursorem, & Maximū Siculi fasti & Cuspiniani. Hi ambo iterum consules fuerunt, quod ex Capitolinis eorum triumphis liquet. Meminit horum Frontinus de aquæ ductibus, & Liuius lib. XXIIII. Ambobus consulibus Tarentini cum Samnitibus, & socijs euenerunt.

B *De triumpho II L. Papirij cos. II. & Sp. Caruilij cos. II & re cum Tarentinis, & Samnitibus gesta.*

HOC demum anno bellum Samniticum, & Tarentinum confectum est. cuius rei hæc habeo annalium priscorum testimonia: Zonaras: Post hęc, inquit, Samnites per Caruilium subegerunt, Lucanos, & Bruttios per Papirium uicerunt. Idem Papirius etiam Tarentinos domuit. qui cum Milonem ferre non possent, & à suis, ut dixi, uexarentur, qui Miloni erant infesti Carthaginiensium præsidium Pyrrhi morte percepta, implorarunt. At Milo in angustum adductus Romanis terra, Carthaginiensibus mari prementibus, arcem Papirio ea conditione tradidit, ut sibi cum pecunijs, & militibus incolumi discedere liceret. Inde Carthaginienses, ut Romanis fœderati recesserunt. urbs Papirio armis, & nauibus traditis, murisq; dirutis, & tributo pacto se dedidit. Quæ autem scribit Zonaras ea à Liuio etiam confirmantur, cum inquit libro C XXIIII, Papirium, & Caruilium consules aduersus Samnites, Bruttiosq;, & Lucanum cum Tarentino populum declaratos esse. & epitoma XIIII, in qua est: Carthaginiensium classis auxilio Tarentinis uenit. quo facto ab ijs fœdus uiolatum est. res præterea contra Lucanos, & Samnites, & Bruttios prospere gestas, & Pyrrhi regis mortem continet. uictis Tarentinis pax, & libertas data est. His adde Orosium, qui inquit: Tarentini Pyrrhi morte comperta noua arma sollicitār aduersus Romanos. Carthaginiensium auxilia poscunt per legatos, atq; accipiunt. Conserto prælio Romani uicere. & Frontinum lib. III: Papirius Cursor consul apud Tarentum Miloni, qui cum præsidio Epirotarum urbem obtinebat, salutem ipsi, & popularibus, si per illū oppido potiretur, pollicitus est. Quibus præmijs ille corruptus persuasit Tarentinis, ut se legatum ad consulem mitterēt. à quo plena promissa ex pacto referens in securitatem oppidanos resoluit, atq; ita incustoditam urbem Cursori tradidit. Vnde Eusebius etiam Romanos Tarentum à Milone accepisse notauit. De Samnitico D bello, illud apponam, quod ipsi apud Liuium libro XXIIII in oratione ad Annibalem posuerunt: Per centum prope annos cum populo R. bellum gessimus, nullo externo adiuti, nec duce, nec exercitu. nisi quod per bienniū Pyrrhus nostro magis militre suas auxit uires, q̄ suis uiribus nos defenderit. Itē: Hostes populi R. fuimus primū per nos ipsi, quo ad nostra arma, nostræ uires nos tutari poterant. Posteaquā ijs parū fidebamus, Pyrrho regi nos adiunximus, à quo relicti pacem necessariā accepimus. Libro autem XXXI propius ad ueritatem loquitur, cum ait, Samnites cum Romanis per an. LXX bellasse. Nam Florus per L annos Samnites domitos imprudenter scribit. ac nescio an imprudētius Appianus in procemio historię, qui LXXX prodit, cum ad nostram supputationē sint LXXI. Siquidem bellum initum est anno CDX, finitū CDXXXI. Capitolina porro fragmenta utrunq; cōsulem de Tarentinis triumphasse significant, sed ita, ut de alijs etiam triumphatum ab ijs esse intelligi possit, ut de Lucanis, Samnitibus, & Bruttijs. Florus uiginti quatuor triūphos de Samnitibus actos tradit, nos autem unum & triginta collegimus. Hac uictoria magna pars Italię in po-

in potestatem redacta est, uictis præsertim Tarentinis, Samnitibus, Lucanis, & paulo ante quoque Etruscis. A

DE COS. AN. CDLXXXII.

C. QVINCTIVM, L. Genucium consules prodit in hunc annum Cassiodorus. Claudum, & Clepsina fasti Siculi cum Cuspiniani, quorum illud Quinctij, hoc Genucij cognomẽ uidetur. Liuius lib. VII, T. Quinctij meminit altero pede claudi à quo hoc forte cognomen tractum est.

De legione Campana à Genucio cos. cæsa.

Octaua legionis milites omnes uirgis cæsi, securique percussi, quod Rhegium occupassent.

HOC anno (ut ait Orosius) magnam uiscerum suorum partem seueritas Romana concidit. Nam octaua legio, quæ aduentante Pyrrho, diffidens Romanæ spei Rheginos omnes, quibus subsidio præerat, interfecerat, ac prædam sibi omnẽ, atque ipsum oppidum uindicauerat, L. Genucio consuli punienda data est. qui obsessa Rheginorum urbe, captisque omnibus, ipse quidem in reliquos perfugas & latrones exercuit digna supplicia, Romanos uero milites integræ legionis Romã misit, qui populi iussu medio foro uirgis cæsi, securique percussi sunt, qua de re in epitoma quoque XV post pacem Tarentinam ita scriptum est: Legio Campana, quæ Rhegium occupauerat, obsessa, deditione facta, securi percussa est. Eandem rem Polybius libro primo tradit pluribus uerbis, & postremus omniũ Zonaras. & Valerius, qui libro II ita loquitur: Populus R. milites, qui Rhegium iniusto bello occupauerant, mortuoque duce D. Iubellio M. Cæsium scribam eius sua sponte imperatorem delegerant, carcere inclusit, ac M. Fuluio Flacco tribuno pl. denunciante, ne in ciues R. aduersus morem maiorũ animaduerteret, nihilo minus propositũ executus est. ceterũ minore cum inuidia ut id perageretur, quinquagenos per singulos dies securi percuti iussit, eorumque nullũ sepulturæ mandari, mortemque lugeri uetuit. B

Quinquageni singulis diebus plectebantur. Illos lugeri uetitum.

DE COS. AN. CDLXXXIII. C

C. GENVCIVM, Cn. Cornelium consules prodit deinceps Cassiodorus. Clepsinam, & Blasionẽ fasti Cuspiniani. C. Genucius idem est, ut puto, qui ante consul fuit an. CDLXXVII. Cn. Cornelius ex censura Capitolina descriptus est, quam gerebat anno CDLXXXVIII. Hi in fastis Siculis prætermissi sunt.

De triumpho Cn. Cornelij Blasionis cos. de Sassinatibus.

FRAGMENTA Capitolinorum triumphorum satis indicant, Cn. Cornelium consulem de Sassinatibus triumphasse. Cuius uictoriæ auctor extat nemo. Sassina eadẽ, quæ Sarsina est. Vmbriæ oppidum, quos Polybius libro II. uocat ὀμβροι ϴ βαρσαρῖται. Vmbros autem hoc tempore mouisse apparet ex XV epitoma, in qua est: Vmbri uicti in deditionem accepti sunt. quanquam id factum est anno CDLXXXVII.

De censoribus, & lustro XXXIIII. D

QVINQVENNII ratio postulat, ut in hũc annũ censores cõferamus, quos quidẽ nemo tradit. Quod si cõiecturis standũ est, eorũ alterũ esse Ti. Coruncaniũ T. T. N. dicemus, quem ut consularem, ac triumphalem, sic censoriũ lib. II. Velleius significat. Collega autẽ eius patricius ne cõiecturæ quidẽ auxilio indagari potest. Lustrum aũt ab his conditũ, & quidem XXXIIII ex sequenti lustro XXXV Capitolino opinor.

DE COS. AN. CDLXXXIIII.

CASSIODORVS Cornelio, & Genucio cõsulibus P. Semproniũ, & Ap. Claudiũ cõsules suggerit, atque Quinctiũ Gulonem, Fabium Pictorẽ consulto trãscendit. Quorum meminit Eutropius cum ait: Quinctio Gulone, Fabio Pictore cõsulibus Picentes bellum cõmouere, & ab insequentibus consulibus P. Sempronio, Ap. Claudio uicti sunt. & Plin. lib. XXXIII, Q. Fabio cõsule, inquit, argentũ signatum annis quinque ante

A ante Punicum bellum. Hos etiam numerat Velleius, cū inquit lib. I, Ap. Claudiū, & P. Semproniū quinquennio post consulem C. Claudiū Caninam consules fuisse. Ne hos quidem consules prætereunt fasti Siculi, aut Cuspiniani, in quibus est Gallus, & Pictor, aut Zonaras, qui Q. Galliū, & C. Fabium edit. ex quo intelligi potest Eutropij librū habere mendū in altero horū consulum graue, & pro Quinctio Gulone, Quinto Ogulnio (sic enim manuscripti aliquot habēt libri) esse reponendū, ut sit Q. Ogulaius L.F.A.N. Gallus. qui paulo ante legatus ad Ptolemæū missus est, & post Dictator erit an. CDXCVII Capitolinis tabulis testibus. Cadit aūt præclare, ut Ogulnius plebeius cum Fabio patricio comparetur. C. Fabium Pictorē fratrem esse natu maiorem puto N. Fabij C.F.M.N. Pictoris post consulis anno CDLXXXVII. in Plinio uero mendose Q. pro C. legi.

De re gesta à consulibus.

B HOC anno Lollius Samnis Romæ obses, fuga elapsus, manu contracta, & ualido regiōis suę castello occupato latrocinari cœpit. Aduersus quē cū Q. Gallus, & C. Fabius exercitū eduxissent, ipsum, & qui cum eo erant, cōuenas, & plerosq; inermes ceperunt. Inde cū in Caracenos mouissent, apud quos illi prædam deposuerant, magna pericula adierūt. Tandem uero superato muro nocte à perfugis pene in tenebris cæsi sunt. cum aūt Luna illuxisset castellum expugnarunt. tunc etiam magna pecuniarū uis Romanis accessit, ita ut denarios argenteos usurparint. Hæc Zonaras. Hoc est autem id, quod extat in epitoma. Tunc primum populus R. argento uti cœpit.

DE COS. AN. CDLXXXV.

P. SEMPRONIVM, Ap. Claudium, consules subijcit, ut dixi Cassiodorus, & Eutropius, Sempronium, & Rufum fasti Siculi. Sempronium Sophum, & Appium Cæci filium Velleius, Sophum, & Rufum Cuspinianus. P. Sempronius Sophus ex cen-
C sura Capitolina anni DI descriptus est. Ambobus consulibus Picentes euenerunt.

De re gesta cum Picentibus, & triumphis Ap. Claudij, & P. Sempronij consulum.

HOC tempore cum Picentibus bellū susceptū est, de quo quid inuenerim, exponā. Eutropius: Quinto Ogulnio, C. Fabio Pictore consulibus Picentes bellum cōmouere, & ab insequentibus cōsulibus P. Sēpronio, Ap. Claudio uicti sunt. & de his triumphatum est. Conditæ à Romanis ciuitates Ariminū in Gallia, & Beneuentū in Samnio. in epitoma XV: Cum legatos Apollinatium ad senatum missos quidam iuuenes pulsassent, dediti sunt Apolloniatibus. Picentibus uictis pax data. Coloniæ deductæ Ariminū in Piceno, Beneuentū in Samnio. & Valerius lib. VI: Legatos ab urbe Apollonia Romam missos Q. Fabius, Cn. Apronius ædiles orta contentione pulsauerunt. quod ubi cōperit senatus, cōtinuo eos per fœtiales dedidit. quæstoremq; cū his Brundusiū ire iussit, ne quam in itinere à cognatis deditorū iniuriā acciperent. De Pi-
D cētibus aūt uictis sic scribit Florus: Domiti sunt post Tarētinos Picētes, & caput gentis Asculū, Sempronio duce, qui tremente inter prœliū campo Tellurē deā promissa æde placauit. & Orosius ita: Sempronius consul aduersus Picentes duxit exercitū, & cum directe intra iactū teli utraq; acies cōstitisset, repente ita cum horrendo fragore terra tremuit, ut stupore miraculi utrunq; pauefactū agmen hebesceret. diu attoniti utriq; populi hæsitauere. præiudicata incœpti conscientia tandem procursu concito iniere certamē. Romani, qui admodū pauci eo prælio remanserunt, uicerūt. & Frontinus lib. primo ita: Ti. Sempronius Gracchus cōsul acie aduersus Picentes directa, cum subitus terræmotus utrasq; partes confudisset, exhortatione cōfirmauit suos, & impulit, ut consternatū superstitione hostem inuaderēt, adhortatusq; deuicit. In quo illud est mendose, quod Ti. Gracchū pro P. Sopho edit: uterq; enim ex gente Sēpronia fuit. Postremo Velleius li. I, Ariminū, inquit, & Beneuentū coloni missi, & suffragij ferendi ius datū Sabinis, Sēpronio Sopho, & Ap. Cæci filio cōsulibus. Hos cōsules ambos Picētibus triūphasse, facile ex fragmētis eorū Capitolinis intelligi potest.

DE COS. AN. CDLXXXVI. A

M. ATILIVM, L. Iulium Libonem consules suggerit Eutrop. Regulum & Libonem fasti Siculi, M. Atilium, L. Iulium Cassiodorus. Vterq; ex triumphis Capitolinis descriptus est.

De bello Sallentino. & triumphis M. Atilij, & L. Iulij consulum.

HOC anno bellum initum est cum Sallẽtinis; auctor est Eutropius, cum inquit: M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone cos. Sallentinis bellum indictum. captiq; sunt cum ciuitate simul Brundusini, & de his triumphatũ est. & Florus, apud quem ita scriptum est: Sallentini Picentibus additi. caputq; regionis Brundusium inclyto portu M. Atilio duce. & in hoc certamine uictoriæ pretium templum sibi pastoria Pales ultro poposcit. Itaq; in epitoma XV etiam est: Sallentini in deditionem accepti sunt. & apud Zonaram hoc modo. Deinde Calabriæ arma intulerunt, id crimini dantes, quod Pyrrhum hostem recepissent, & socios suos uexassent, sed reuera, ut Brundusium subigerent, & inclyto portu instructum, & ad traijciendum ex Illyrico, & Græcia adeo commodum, ut eodem uento in portum accedere, & soluere portu liceret. Quod cum in potestatem redegissent, eò coloniam deduxerũt. Quas res cum gessissent, ac mirum in modum opes suas adauxissent, non tamen superbia euecti sunt. sed Q. Fabium senatorem Apolloniatibus Ionum sinum accolentibus dediderunt, quod eorum legatos cõtumelia affecisset. quem illi acceptum incolumem remisere. M. etiam Atilium Regulum fusis Sallentinis triumphasse scriptum inuenio in libro de uiris illustrib. & Cicero de finib. lib. II. M. Atilium bis consulem fuisse, ac triumphasse scribit. Ab his tamen consulibus bellum confectum non esse indicant triumphi sequentium consulum. quos una cum horũ cõsulũ triumphis integros in tabulis Capitolinis habemus. B

DE COS. AN. CDXXCVII. C

D. IVNIVM, M. Fabium consules edit in hunc annum Cassiodorus, Peram, & Pictorem fasti Siculi. D. Iunium D. F. D. N. Peram, N. Fabium C. F. M. N. Pictorem Capitolini triumphi. Hic est N. Fabius, qui cum Q. Fabio Gurgite, & Q. Ogulnio Gallo legatus ad Ptolemæum ante missus est.

De triumphis duobus D. Iunij Peræ, & N. Fabij Pictoris consulum de Sassinatibus, & Sallentinis.

HOS consules ambos bis in magistratu triumphasse scriptum est in tabulis Capitolinis, primum de Sassinatibus, deinde de Sallentinis, Messapieisq;. Quos triũphos probãt uerba epitomę XV hæc: Vmbri, & Sallentini uicti in deditionẽ accepti sunt. & quod Eutropius ait, de Sallentinis triumphatum esse. Sunt autem Sassinates, ut dixi, Vmbriæ populi. nec quicquam aliud de hoc bello accepimus.

DE COS. AN. CDXXCVIII. D

CASSIODORVS Iunio, & Fabio consulibus suggerit Ap. Claudium, M. Fuluiũ. atq; sine dubio annum transcendit. Nam si Iunius, Fabiusq; an. CDXXCVII, M. aũt Fuluius an. CDXXCIX triumpharunt, profecto interserendus est annus CDXXCVIII. Itaq; recte in fastis Siculis Pictori, & Peræ Maximus, & Vitulus suggeruntur, & apud Zonaram Q. Fabius, & Mamilius. & apud Cuspinianum Q. Fabius Maximus, & L. Mamilius Vitulus. Ego uero hunc Q. Fabium Gurgitem ex Flori sentẽtia esse existimo, qui Vulsinios hoc tempore à Fabio Gurgite uictos esse tradit.

De re gesta cum Vulsiniensibus.

HOC anno bellatum est cum Vulsiniensibus. Huius belli caussam his uerbis expositam apud Zonaram uideo: Q. Fabio, & Mamilio cos. ad Vulsinienses socios suos in libertatem uindicandos exercitum adduxerunt. qui cum Etruscorum antiquissimi essent, magnas opes sibi compararãt, & mœnia ualidissima cõstituerant, & remp;

A bonis legibus instituerant. qua de caussa diu Romanis bello restiterant. Vt autē subacti sunt, ad delicias conuersi reip. administrationem seruis commiserūt, & bella per eos plerunque gerebant. atque eò tandem eos euexerant, ut ipsi se in libertatē uindicantes, dominas etiam suas uxores ducerent, & dominis succederent, & in senatum legerentur, & magistratus caperent, & ipsi omnem auctoritatē obtinerēt, & iniurias à dominis factas petulanter obijcerent. Cum aūt ueteres ciues eos neque perferre, neque ulcisci uirib. suis possent, clam legatos Romam miserunt, qui precib. secreto impetrarūt, ut senatus, ne res palam fieret, priuatim in ędib. conueniret. Ac illi quidem ut nemine audiente deliberabant. Samnis aūt quidam ædium domini hospes, ægrotans per incuriam ibi relictus cognito senatusconsulto, monuit eos, qui accusabant. Illi uero legatos reuersos comprehenderūt, ac de ijs quæstione habita cum quid ageret, cognouissent, eos una cum alijs primorib. interfecerūt. Quare Fabius à Romanis cōtra eos missus qui sibi occurrerunt in fugam uertit, ac plerosque in fuga assecutus occidit, reliquis intra mœnia inclusis ad oppidum exercitum adduxit. Vbi cum ex uulnere occubuisset, serui audenti animo eruperunt, atque iterū uicti pedem rettulerunt. atque obsessi tandem ob cibariorum inopiam sese dediderunt. Consul aūt eos, qui dominis suis magistratus ademerant, excruciatos necauit, urbē euertit, indigenas uero, & seruos, qui in dominorum fide manserunt, alibi collocauit. Ita Zonaras. at Florus hoc modo: Postremi Italicorum in fide mansere Vulsinij opulentissimi Etruscorū implorātes opem aduersus seruos quondam suos, qui libertatem à dominis datam in ipsos erexerant, translataque in se rep. dominabant. sed hi quoque duce Fabio Gurgite pœnas dederūt. auctor autem libri de uiris illust. ita: Vulsinij Etruriæ nobile oppidum luxuria pene perierunt. nam dum temere seruos manumitterent, dum in curiā legerent, cōsensu seruorum oppressi cum multa indigna paterent, clam Roma auxiliū petierūt. missusque Decius Mus libertinos omnes, aut in carcere necauit, aut dominis in seruitutem restituit. Ex his intelligi potest, Q. Fabium Gurgitē hoc bellum gessisse hoc anno. eo mortuo Decium Murem bellum confecisse. quoniam autem M. Fuluium Flaccū de Vulsiniensibus sequenti anno triumphasse scriptum est in Capitolinis tabulis, fit ut non hoc anno, neque à Decio, sed postero anno, & à M. Fuluio Flacco consule bellum finitum esse putem, atque hunc esse consulem eum, cuius Zonaras post Fabij mortem meminit, à quo huic bello finem impositum tradit.

C

De censoribus, & lustro XXXV.

CENSORES hoc anno Cn. Cornelium Blasionem, & C. Marcium Rutilū II, qui in hoc magistratu Censorinus appellatus est, lustrū XXXV condidisse, scriptū est in tabula Capitolina. Qua de re sic Eutropius: Cum iam clarum urbis Romæ nomē esset, arma tamen extra Italiam mota non fuerunt; ut igitur cognoscerent, quæ copiæ Romanorū essent, census est habitus, tum inuenta sunt ciuiū capita CCXCII millia CCXXIIII. & Orosius, Sæuiente per bienniū pestilentia, inquit, census indictus est, D qui non quantum hominum deperisset, sed quantum superfuisset, inquireret. Lustrum autem sequenti anno conditum puto, quia in epitoma lustri mentio fit post pacem Hieroni regi datam, ita: Lustrum à censoribus conditum, censa sunt ciuium capita CCXCII millia CCXXIIII. De Marcio autem censore iterum sic Valerius libro IIII: Marcius Rutilus Censorinus iterum censor creatus ad concionem populum uocatum quàm potuit grauissima oratione corripuit, quod eam potestatem bis sibi detulisset. Plutarchus item in Coriolano ait ē Marciorum gente fuisse Censorinum, quem populus bis censorem creauit. Hic ex censura bis nouo exemplo capta Censorinus in hoc honore appellatus est.

De bello Punico primo.

HOC anno bellum Punicū primum excitatum est, susceptū aūt anno sequenti Ap. Claudio, qui primus bellum intulit Pœnis, consule, anno (ut ait Solinus) CDXXIX. in quo cum Capitolina summa consentit. Belli caussæ ferebantur hæ, ut inquit Zona

ras. à Romanis, quod Poeni Tarentinis aduersus se auxilio uenissent, à Poenis, quod Romani cum Hierone amicitiam iniissent. uera autem caussa erat, quod se inter se suspectos haberent, atque uterque salutem suam in eo poneret, si alterum subegisset. Cum autem ita affecti essent, hæc belli gerendi occasio incidit. Quo tempore Rhegium, ut inquit Polybius, à legione Romana D. Iubellio duce, qui urbis præsidio præerat, in finibus Italiæ occupatum est, eodem etiam Messana in Sicilia Campani, qui sub Agathocle meruerāt, intra mœnia recepti, uiolata fide, ciuibus partim interfectis, partim expulsis, potiti sunt. supplicio de legione Romana à Romanis sumpto, anno, ut scripsi, CDLXXII, qui Messanam tenebant cum metu perterriti, tum prœlio aduerso cum Hierone, quo ille uictor rex Syracusanorum appellatus fuerat, fracti, alij Carthaginiensium, alij Romanorum præsidium implorarunt. Romani ueriti, ne Carthaginienses hac occasione tota Sicilia potirētur, cum illi cetera omnia præter Messanam, & Syracusas tenerent, Mamertinis a duo cōtibus opem ferendā esse censuerunt. Hæc multis uerbis Polybius. breuius Florus, & Zonaras. Hoc autem loco magna habēda uetustati gratia est, qua cum omnia prope historiarū huius temporis monimēta consumpserit, integras nobis consulares, triumphalesque tabulas usque ad secundum bellum Punicum reliquerit. quas quibus poterimus antiquorum annalium testimonijs confirmabimus.

A

B

DE COS. AN. CDXXIX.

IN hunc annum edunt consules Ap. Claudium, Q. Fuluium Cassiodorus, Eutropius, Orosius, & Florus. Caudicem, & Flaccū fasti Cuspiniani cum Siculis. Hi à Gellio lib. XVII nominantur Ap. Claudius Caudex Cæci frater, & M. Fuluius Flaccus. ut etiam in Capitolinis tabulis.

De re ab Ap. Claudio cum Pœnis gesta.

AP. CLAVDIO consuli Sicilia prouincia obuenit, M. Fuluio Etruria. Appius C. Claudium tribunum militum præmisit, qui cum nauicula Messanam traiecisset, ac frustra de pacis conditionibus cum utrisque egisset, classe fretum superare conatus, partim ui tempestatis, partim Pœnorum solertia multis nauibus amissis uix Rhegium tenuit. Hanno uero Pœnorum imperator captis nauibus remissis Claudium ad componendam pacem prouocauit, qua ille repudiata, ac classe refecta, æstusque natura, & freti notata, in Siciliam traiecit. Annone autem arcis præfecto in carcerem à Romanis approbantibus Mamertinis condito, Pœni legatum ad Romanos miserunt, atque ut certa die Sicilia excederent, edixerunt. quibus non obedientibus Italos omnes, qui sub se stipendia faciebāt, necarunt, & Hierone Syracusanorum rege socio assumpto Messanam obsederunt, ac fretum, ne aut copiæ, aut commeatus importarentur, custodiuerunt. Consul autem Appius præsidijs Pœnorum deceptis nocte traiecit, consiliū quo usus est, tale narrat Frontinus. Ap. Claudius cos. inquit, cum à Rhegio Messanam traijcere militem nequiret, custodientibus fretum Pœnis, sparsit rumorē, quasi bellum iniussu populi inceptum gerere non posset, classemque Italiam uersus te agere simulauit. digressis deinde Pœnis, qui profectioni eius habuerant fidem, circumactas naues appulit Siciliæ. Hieronem porro improuiso adortus cum eo ita conflixit, ut equestri prœlio uictus pedestri prospere pugnauerit, ac Hieronem Syracusas fugauerit, Varijs deinde prœlijs cum Carthaginiensibus ad Messanam factis, præsidio Messanæ relicto Hieronem persecutus est, ac Syracusas obsedit. Postremo in angustum adductus captus esset, nisi antequam circumueniretur de pacis conditionib. ad regem legatum misisset. nam cum quidam uenisset, quo cum de pace ageret, inter colloquendum paulatim recessit, donec in tutum peruenit. Itaque Messanæ relicto præsidio Rhegium se recepit. Huius triumphum nullum ascripserunt Capitolini scriptores, triumphasse autem eum Eutropius auctor est, & Silius lib. VI. cum ait: Appius astabat pugnæ, lauroque reuinctus
Iustum Sarrana ducebat cæde triumphum.

C

D

De

A De re gesta cum Vulsiniensibus & triumpho M. Fulvij Flacci cos.

VVLSINIENSE bellum, ut dixi, à Q. Fabio cos. priore anno initum, hoc anno excidio Vulsiniorum à M. Fulvio Flacco cos. finitum est. ostendit hoc triumphus eius Capitolinus, quem de Vulsiniensibus hoc anno ab eo actũ esse scriptum est. ostendit etiam Zonara, qui cõsulem alterum mortuo Fabio supplicium de seruis sumpsisse, & oppidum euertisse ait. atq; hunc esse eum, quem Decium Murem uocat ille, qui scripsit de uiris illustribus, puto. Accedit, quod idem Zonaras in rebus huius anni exponendis ait, Romanos rebus Etruriæ compositis, atq; Italia plane pacata ambos consules in Siciliam misisse. significat enim hoc anno alterum tantũ esse missum Ap. Claudium, cum alter M. Fuluius Etrusco bello esset implicatus. Metrodorus, auctore Plinio libro XXXIIII, cap. VII. Vulsinios expugnatos esse propter duo millia statuarum Romanis obiecit.

B DE COS. AN. CDXC.

M: VALERIVM, M: Otacilium consules suggerunt Cassiodorus, atq; Eutropius, Valerium Maximum, & Otacilium Crassum Zonaras, Maximũ Messallam, & Crassum fasti Cuspiniani, & Siculi. Vt autem in hoc honore Valerius Messalla dictus sit, testibus Capitolinis scriptoribus, mox ostendam. Vtriq; Sicilia obuenit.

De Cn. Fuluio Centumalo dictatore.

DICTATOREM hoc anno Cn. Fuluium Centumalum cum magistro equitũ Q. Marcio Philippo claui figendi caussa dictum nemo prodit, nisi qui tabulas Capitolinas scripsit. Id autem mihi probatur, propter pestilentiæ uim, quæ acrius ciuitatẽ per hos annos auctore Orosio, & Zonara uexauit. Clauo enim figendo pestilentiam remitti persuasum erat Romanis, ut ante diximus.

C De re gesta cum Pœnis à consulibus, & triumpho M: Valerij Messallæ.

HVIVS anni res cum Pœnis gestæ non eodem modo tradũtur ab omnibus. Nam Polybius sic scribit: Consules inde M: Valerius, & M: Otacilius in Siciliam traijciũt. quorum aduentu non solum pleræq; Carthaginiensium urbes ad Romanos defecerunt, sed ipse etiam rex Hiero rebus suis diffidẽs pacem petijt, atq; impetrauit his conditionibus, ne captiuos Romanorũ sine precio dimitteret, argenti talenta centũ penderet, socius populi R. esset. His rebus auditis Carthaginiẽses in Siciliam supplementum miserunt, Agrigentum tanq; arcem aduersus Romanos tenuerunt. Consules fœdere cum Hierone icto ex Sicilia recesserunt. & Zonaras: Consules Valerius Maximus, & Otacilius Crassus tam seorlum, q; una insulam peruagãtes multos in deditionem acceperunt, ac locis plerisq; adiunctis Syracusas contenderunt. Hiero uero per territus redditis urbibus, quas ademerat, promissaq; pecunia, & captiuis dimissis pacem petijt, atq; impetrauit. quòd consules opib. eius adiunctis facilius debellari Pœ-

D nos posse rebantur. Pactis firmatis ad alias urbes, in quibus Punica præsidia erãt, conuersi, & ceteris repulsis Segestum ultro se dedẽtem receperunt. atq; ob hybernũ tempus Rhegiũ reuersi sunt maiore Punicarũ copiarũ parte in Sardiniã transportata. Ita si Polyb. sequamur & Zonarã, res ab his consulib. sine prælio cũ Hierone bene gesta est. Qui aũt triumphũ Messallæ Capitolinũ de Pœnis, & Hierone rege, & Valerium in hoc magistratu Messallam appellatum scripserunt, alios annales sequuti uidentur, eosdem prope quos etiam Plin. qui lib. XXXV scribit: M: Valerius Maximus Messalla princeps tabulam picturæ prœlij, quo Carthaginienses, & Hieronem in Sicilia deuicerat, proposuit in latere curiæ Hostiliæ anno ab V.C. CDXC. & lib. VII: M: Valerium Messallam bello Punico primo consulem Catina in Sicilia captã primum horologium in publico statuisse secundum rostra in columna M. Varro tradit, & Eutropius, qui ait: M: Valerio, & Otacilio consulibus in Sicilia à Romanis res magnæ gestæ sunt, Taurominitani, Catanenses, & præterea quinquaginta ciuitates in fidem

acceptæ

acceptæ sunt. idem etiam Eutropius in eo dissensit, quod pacem Hieroni regi datam non primo belli anno scribit, ut est in libro de uiris illustribus, & apud Florum, & Orosium; nec secundo, ut apud Polybium, sed tertio insequenti. cum Capitolinis autem scriptoribus stat etiam Macrobius, qui libro primo Saturnalium scribit: Valerius Maximus postquam Messanam urbem Siciliæ nobilissimam cepit, Messala cognominatus est. Credo etiam Liuium hos annales sequutum esse. sic enim scriptũ est in epitoma eius XVI: Origo Carthaginiensium, & primordia urbis eorum referũtur. contra quos & Hieronem regem Syracusanorum auxilium Mamertinis ferendum censuit senatus. cum de ea re inter suadentes, ut id fieret, dissuadentesq; contẽtio fuisset, transgressis tum primum mare equitibus R. aduersus Hieronem sæpius bene pugnatum. petenti pax data est. res præterea contra Pœnos, Vulsinios prospere gestas continet. A

DE COS. AN. CDXCI.

CONSVLES subdunt Cassiodorus, & Polybius L. Postumiũ, Q. Mamilium, Zonaras Postumium Albinum, & Q. Mamilium. fasti Siculi Albinũ, & Vitulum. at Capitolini L. Postumium L.F.L.N. Megellũ, Q. Mamiliũ Q.F.M.N. Vitulum. Vtriq; Sicilia decreta. B

De re gesta cum Pœnis.

CONSVLES in Siciliam profecti Agrigentum, quod à Pœnorum duce Anniba le tenebatur, obsident; Erbesus, quod erat horreum populi R. ab Annone receptum. Pœni nihilominus fame oppressi ad summam dimicationẽ cum uenissent uicti sunt. Agrigentum clam præsidio Pœnorum egresso in potestatem Romanorũ uenit. Hęc Polybius. at Eutropius ita. Afri tertio anno belli Punici primi in Sicilia uicti sunt. & de his iterum Romæ triumphatum est. Hunc tamen triumphum Capitolini scriptores non probant. De Agrigento obsesso à Romanis, & capto latius etiam Orosius, Zonaras. C

DE COS. AN. CDXCII.

L. VALERIVM, T. Otacilium consules comparant inter se in hunc annum Polybius, & Cassiodorus. Valerij cognomen est Flaccus, Otacilij Crassus, ut est in Capitolinis tabulis, itemq; in Siculis.

De re gesta cum Pœnis.

VT Valerius, & Otacilius consules nouo delectu habito in Siciliam missi plerasq; mediterraneas ciuitates pedestrium copiarum Romanarum metu, ita Pœni maritimas classis terrore ad se traxerunt. Id cum Romani animaduertissent, quinqueremes centum, triremes uiginti exædificandas curant, quibus partim Italię oram tuerentur, partim Africam ipsam uexarent. Polybius. Atq; hoc primum tempore Romani classem belli gerendi caussa habuerunt. Hos consules nihil memorabile in Sicilia gessisse tradit Zonaras.

DE COS. AN. CDXCIII. D

CONSVLES suggerit Cassiodorus & Zonaras Cn. Cornelium, C. Duilium. item etiam Polybius, præterquam quod Λίλιον habet pro Δυίλιον. Scipionem, & Duilium fasti Siculi. Cn. Cornelius Scipio Asina nominatur à Capitolinis scriptoribus, Orosio, Eutropio, & Valerio lib. VI. cap. x. de quo cognomine sic Macrobius lib. I. Saturn. Asinæ cognomentum Cornelijs datum est, quoniam princeps Corneliæ gentis empto fundo, seu filia data marito, cum sponsores ab eo solenniter poscerentur, asinam cum pecuniæ onere produxit in forum, quasi pro sponsoribus præsens pignus. De C. Duilio mox dicam.

De nauali triumpho C. Duilij cos. de Pœnis.

CN. Cornelius cos. classi præfectus omnibus nauibus, ubi perfectæ essent, ad fretũ uenire iussis, ipse cum decem & septẽ Messanã contẽdit. inde cum paratis necessarijs rebus

A rebus, quadam oblata spe, aliquanto celerius, quàm necesse erat, Liparas cum XVII nauibus concessisset, ibi ab Annibale Pœnorum duce conclusus, & captus est. Annibal cum ad classem Romanorum speculandam iret, atq; improuiso in eam instructam incidisset, magna suarum nauium parte amissa, ipse uix uiuus effugit. his rebus auditis C. Duilius pedestribus, quibus præerat, copijs tribunis militum traditis, ad classem se contulit, ac Pœnos, nauali prœlio congressus, deuicit. Annibal uix Carthaginem incolumis rediit. Romani Segestam obsidione exemerunt, ac Macellam oppidum in Sicilia ui ceperunt. Hæc Polybius & Zonaras. quæ eadem sunt in epitoma XVII, ita. Cn. Cornelius cos. à classe Punica circumuentus, & per fraudem ueluti in colloquium euocatus, captus est. C. Duilius cos. aduersus classem Pœnorum prosperè pugnauit, primusq; omnium Romanorum ducum naualis uictoriæ duxit triumphum. ob quam caussam ei perpetuus quoq; honos habitus est, ut reuertenti à cœna tibicine canente funale præferretur. Itaq; apud Ciceronem Cato merito ita loquitur.
B C. Duilium M. F. qui Pœnos primus classe deuicerat, redeuntem à cœna senem sæpe uidi puer. delectabatur crebro funali, & tibicine, quæ sibi nullo exẽplo priuatus sumpserat. tantam licentiam dabat gloria. & Florus. Duilius uictor ad Liparas mersa, & fugata hostium classe primum illum maritimum egit triumphum. cuius quod gaudium fuit? cum Duilius imperator non contentus unius diei triumpho per uitam omnem, ubi à cœna rediret, prælucere funalia, & præcinere sibi tibias iussit, quasi quotidie triumpharet. Eadem Eutropius, & Orosius, & Plinius lib. XXXIIII, Columna posita C. Duilio cos. qui primus naualem triumphum egit de Pœnis, quæ est etiam nunc in foro. & Tacitus lib. II. Iano templum apud forum olitorium C. Duilius struxit, qui primus rem R. prosperè mari gessit, triumphumq; naualem de Pœnis meruit. Idem est etiam apud scriptorem libri de uiris illust. De manibus ferreis, quas excogitauit in prœlio Duilius, & coruos nominauit scribit Polybius, Frontinus libro II. cap. III.

C

DE COS. AN. CDXCIIII.

C. AQVILLIVM, L. Cornelium consules Cassiodorus; Florum, & Scipionem fasti Siculi; C. Florum, L. Scipionem Zonaras. C. Aquillium Florum, L. Cornelium Scipionem Eutropius, & Orosius suggerunt. Hos prætermittit Polybius. Tabulæ Capitolinæ cum annalibus consentiunt Eutropij, & Orosij.

De triumpho L. Cornelij Scipionis cos. de Pœnis, & Sardin. & Corsica.

L. C. CORNELIVM Scipionem consulem de Pœnis, Sardis, & Corsis triumphasse scriptum est in tabulis Capitolinis. De quo triumpho sic Eutropius. C. Aquillio Floro, L. Cornelio Scipione cos. Scipio Corsicam, & Sardiniam uastauit, multa millia inde captiuorum abduxit, triumphum egit. In epitoma XVII. L. Cornelius in Sardi-
D nia contra Sardos, & Corsos, & Annonem Pœnorum ducem feliciter pugnauit. & Florus. L. Scipio cos. serpente latius bello in Sardiniam, annexamq; ei Corsicam transit. ubi & Caracalæ urbis excidio incolas terruit, & omnes Pœnos ita terra, mariq; expugnauit, ut iam uictoriæ nihil nisi Africa ipsa restaret. Item Orosius. item Zonaras. item Valerius libro quinto. L. Cornelius cos. primo Punico bello cum Olbiam oppidum cepisset, pro quo fortissime pugnans Anno dux Carthaginiensium occiderat, corpus eius è tabernaculo suo amplo funere extulit. & Frontinus libro III, L. Scipio in Sardinia cuiusdam ciuitatis per tumultum relicta oppugnatione, quam instruxerat, speciem fugientis præstitit, insecutisq; temere oppidanis, per eos, quos in proximo occultauerat, oppidũ inuasit. Hoc anno nihil memorabile gestum in Sicilia scribit Polybius. Quanquam utrunq; consulem de Pœnis triumphasse scriptum est in Capitolinis tabulis. id quod probatur. quia Zonaras scriptum reliquit Amilcarem Pœnorum ducem totam Siciliam in ditionem suam fuisse redacturum, nisi à C. Floro consule ei obuiam itum esset.

DE

DE COS. AN. CDXCV. A

A. ATILIVM, C. Sulpicium consules edit in hunc annum Polybius. A. Atilium Calatinum, C. Sulpicium Cassiodorus. CALATINVM & PATERCVLVM fasti Cuspiniani cum Siculis. A. Atilium Calatinum, C. Sulpicium Paterculum Capitolini. Atilium Calatinum, C. Sulpicium Zonaras.

De triumpho C. Aquillij Flori pro cos. de Pœnis.

C. AQVILLIVM Florum pro consule de Pœnis hoc anno triumphasse scriptum inuen o in tabulis Capitolinis. Ex quo intelligi potest rem priore anno ab ambobus cos. & in Sicilia, & in Sardinia gestam. quamuis Polybius nihil gestum memoria dignum tradiderit.

De triumpho C. Sulpicij Paterculi cos. de Pœnis, & Sardis. B

CONSVLES in Siciliam profecti Panormum, ubi Pœnorum tum copiæ hiemabant, totum belli impetum conuertunt. eo uero oppido relicto Hippanam, & Mytistratum capiunt, Camarinam, quæ à se defecerat, recipiunt, Ennam, & alia Pœnorum oppida occupant, Liparas obsident. Ita Polybius. Qui uero scripsit de uiris illustribus, hoc modo. Atilius Calatinus Enna, Drepano, Lilybæo hostilia præsidia deiecit, Panormum cepit, totamque Siciliam peruagatus paucis nauibus magnam hostium classem duce Amilcare superauit. cum ad Camarinam ab hostibus obsessam properaret, à Pœnis in angustijs clausus est. ubi tribunus militum Calpurnius Flamma acceptis trecentis in superiorem locum euasit, consulem liberauit. ipse cum trecentis pugnans cecidit, & postea ab Atilio semianimis inuentus, & sanatus est. Florus autem sic. Calatino dictatore omnia fere præsidia Pœnorum Agrigento, Drepano, Panormo, Eryce, Lilybæo detracta. trepidatum semel circa Camarinensium saltum. sed eximia uirtute Calpurnij Flammæ tribuni militum euaserunt. In epitoma autem XVII ita. Atilius Calatinus consul, cum in locum iniquum à Pœnis circumsessum temere duxisset exercitum, M. Calpurnij tribuni militum uirtute, & opera euasit. qui cum trecentis militibus eruptione facta hostes in se conuertit. De eodem Calpurnio Orosius, Gellius lib. III. cap. VII, Plinius lib. XXII. cap. VI, Frontinus de stratagem. Valerius. Agrigentum non recte Florus hoc anno captum scribit, cum biennio ante per obsidionem in potestatem Romanorum uenerit. Præterea uerò illud etiam apud scriptorem libri de uiris illustribus est imprudenter scriptum, quod A. Atilio prœlium nauale tribuit, quod C. Atilio sequenti anno consuli tribuendum est, ut post dicam. apud Florum iterum, quòd res has à Calatino dictatore gestas prodit, cum in consulatu gestæ sint. Porrò autem C. Sulpicium in Sardinia rem gessisse, ut A. Atilium in Sicilia apparet inde, quòd Sulpicius de Pœnis, & Sardis consul triumphauit. Atilius sequenti anno pr. de Pœnis ex Sicilia, auctoribus Capitolinis tabulis. C b

De censoribus, & lustro XXXVI.

IN tabulis Capitolinis hoc anno censor est C. Duilius. collega eius interciderat, neque annalium ope ulla reperiri adhuc potuit. in fragmentis Capitolinis est syllaba SCI, ex qua apparet Scipionem fuisse, credo eum, qui priore anno consulatum gessit. lustrum factum esse XXXVI probat sequens lustrum XXXVII.

DE COS. AN. CDXCVI.

CN. Cornelium, C. Atilium Serranum consules prodit Cassiodorus. C. Atilium Polybius, C. Atilium Regulum Capitolinæ tabulæ. REGVLVM, & BLASIONEM iterum fasti Cuspiniani, & Siculi. Hic Atilius primus fuisse uidetur, qui Serrani cognomen tulerit. de quo Cicero pro Roscio. Næ tu Eruci accusator ridiculus esses, si illis temporibus natus esses, cum ab aratro accersebantur, qui consules fierent. etenim

A nim qui præesse agro colendo flagitium putes, profecto illum Atilium, quem sua manu spargentem semen qui missi erant, conuenerunt, hominem turpissimum iudicares. & Valerius lib. IIII. Atilium, qui ad eum accersendum à senatu missi erant ad imperium populi R. suscipiendum semen aspergentem uiderunt. sed illæ rustico opere attritæ manus salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessundederunt, quæque modo arantium boum iugum rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt. & Appuleius in apologia. Romanorum etiam maioribus Quinctijs, & Serranis non modo uxores, uerum etiam consulatus & dictaturæ in agris offerebantur. Plin. lib. XVIII. Ipsorum tunc manibus imperatorum colebantur agri (ut fas est credere) gaudente terra uomere laureato, & triumphali aratore. serentē inuenerunt, dati honores, Serranū unde cognomen. Ex his enim intelligitur, Atilium eum, qui Serranus dictus est, & consulatum gessisse, & triumphū egisse. quæ duo huic cōtigerunt.

De Q. Ogulnio dictatore.

B Q. OGVLNIVM Gallum dictatorem cum M. Lætorio Planciano magistro equitum dictatorem hoc anno creatum feriarum Latinarum caussa, nisi scriptum esset in Capitolinis tabulis, id ut multa alia, uetustas obruisset. Hūc esse opinor eum, qui consul ante fuit anno CDXXCIIII.

De triumpho A. Atilij Calatini pr. ex Sicilia de Pœnis.

IN tabulis Capitolinis est, A. Atilium Calatinum pr. ex Sicilia de Pœnis triumphasse. de quo triumpho scribit etiam auctor libri de uiris illustribus. De rebus autem ab eo gestis diximus in anno priore. Illud admonendum hoc loco uidetur, prętorem pro pro consule poni in tabulis Capitolinis. hoc enim significant, Atilium prorogato ultra consulatum imperio, non in magistratu triumphasse. nisi malis eum post consulatum absentem prætorem creatum in prætura triumphum egisse. Quod quidem ego potius crediderim.

C

De triumpho nauali C. Atilij Reguli cos. de Pœnis.

C. ATILIVM Regulum consulem de Pœnis naualem egisse inuenio scriptum in tabulis Capitolinis. qui triumphus probatur etiam auctoritate Orosij, qui sic ait. Annibal senior à Carthaginiensibus iterum classi præpositus infeliciter cum Romanis nauali prœlio congressus, & uictus, ab exercitu suo seditione orta lapidibus obrutus est. Atilius consul Liparam, Melitamque insulas Siciliæ nobiles peruagatus euertit. Item Zonaras. Item in epitoma XVII. Annibal dux Pœnorum uicta classe, cui præfuerat, à militibus suis in crucem sublatus est. Huc etiam referuntur quæ de A. Atilio Calatino sunt in libro de uiris illustrib. Totam Siciliam peruagatus paucis nauibus magnam hostium classem duce Amilcare superauit. Hos annales sequuti sunt ij, qui triumphum huius naualem Capitolinum scripserunt. nam Polybius bis mari pugnatum esse ab C. Atilio, & Pœnis ait, ita, ut ambo sibi uictoriæ gloriam uindicarent. ceterum terra nihil memorabile gestum esse. Hinc factum est, ut Plinius hunc triumphalem aratorem appellauerit, & Valerius triumphalis currus habenas eum tractasse tradiderit, ut ante exposui.

D

DE COS. ANN. CDXCVI.

Q. CAEDICIVM, L. Manlium consules edit deinceps Cassiodorus; Vulsonem, & Cædicium fasti Siculi; M. Regulum, L. Manlium Zonaras. M. Atilium Regulum, L. Manlium Vulsonem Eutropius; M. Atilium, L. Manlium Polybius. Liuius etiam libro trigesimonono, post M. Atilium Regulū, inquit, & L. Manlium consules Africa nullas copias Romanas uidit, nisi post annos fere quinquaginta, cum P. Scipio traiecit. Eorundem meminit etiam Iustinus lib. XLI. Est autem intelligendum Q. Cædicium in magistratu mortuum, M. Atilium in eius locum subrogatum, atque iterum factum esse. quod ex Capitolinis tabulis patet, in quibus est L. Mālius Vulso Longus,

O &

& in locum Q. Cædicij M. Atilius Regulus II. & ex libro Cuspiniani, apud quem est LONGVS, & REGVLVS. A

De triumpho nauali L. Manlij Vulsonis cos. de Pœnis, & rebus à M. Atilio Regulo cos. cum Pœnis gestis.

Primus in Africã transitus.

Ann. et Amilcar victi in navali certamine.

Tres duces Carthag. victi.

Pœni LXIIII naues, Romani XII amiserunt.

Serpens a Regulo occisus cuius corium longũ pedes CXX.

Regulus victus a Xantippo, et in carcerē coniectus.

HOC anno Romani pararunt omnia, ut in Africam traijcerent. Pœni id pro uiribus impedire conati prœlium nauale commiserunt. duces hinc erant consules M. Atilius, L. Manlius, inde Anno, & Amilcar. uictoria penes Romanos fuit. ijdem reparatis, quas ceperant, nauibus ad Mercurij promontorium, quod est in Africa, inde Aspidem urbem à litore primam ueniunt, eaq; in deditionem accepta in agrum Carthaginiensem impetum faciunt. L. Manlius Romam cum parte classis reuocatus est. M. Atilius in Africa cum XL nauibus, & XV millib. peditum, & D equitibus mansit. Carthaginienses tribus ducibus Asdrubali, Bostari, & Amilcari regionis præsidium tradunt. Atilius Adi oppido obsesso, Tunete expugnato, cum successorem timeret, facere fœdus cum Carthaginiensibus uoluit. quod ab ijs propter acerbiores conditiones repudiatum est. Hoc Polybius. Eutropius paulo secus de eadem re ita. L. Manlio Vulsone, M. Atilio Regulo cos. bellum in Africam translatum est. contra Amilcarem Carthaginiensium ducem in mari pugnatum, uictusq; est. nam amissis LXIIII nauibus regressus est. Romani XII amiserunt. cum in Africam transissent, primam Clypeam Africæ ciuitatem in deditionem acceperunt. consules usq; ad Carthaginem processerunt, multisq; uastatis oppidis Manlius uictor Romam redijt, & XXVII millia captiuorum cum ingentibus spolijs reduxit. Atilius in Africa remansit, contra tres Carthaginiensium duces aciem instruxit Asdrubales duos, & Amilcarem, ac dimicans uictor fuit. XVIII millia hostium cæcidit, V millia cum XVIII elephantis cepit. serpentem miræ magnitudinis, qui milites multos, qui ad flumen Bagradam aquatum descenderant, deuorauerat, occidit. cuius corium CXX pedes longum fuit, Romam delatum aliquãdiu cunctis miraculo fuit. tum uicti Carthaginienses pacem à Romanis petierũt. In epitoma autem XVII sic est. Atilius Regulus cos. uictis nauali prœlio Pœnis in Africam traiecit. item, in Africa serpentem portentosæ magnitudinis cum maxima militum clade occidit. Eadem sunt apud Orosium, & Florum, & Zonaram, & Silium. De serpente, & corio eius Gellius lib. VI. cap. III. Valerius de miraculis. Hæc & naualem triumphum L. Manlij, de quo est in Capitolinis tabulis, & nobilem uictoriam M. Atilij confirmare possunt. Eodem anno extremo captum M. Atilium puto. id enim & tradit Zonaras, & hæc uerba Liuij probant, quæ sunt lib. XXIIII: M. Atilius primo accessu ad Africam non offendit. eiq; portus Africæ patuerunt, & quantum ad Carthaginienses duces inuictus ad ultimum permansit. Captum autem ita scribit Eutropius: Cum Regulus pacem, nisi duris conditionibus, duret, Pœni auxilium à Lacedæmonijs petierunt, & dux eis missus Xantippus eius belli uictor fuit. Regulus uictus est ultima pernicie. II millia tantum ex Romanis effugerunt, XV millia cum Regulo capta, XXX millia cæsa. Xantippus ilico Græciam nauigauit, Regulus in Cathenas coniectus. Polybius elephantorum maximè caussa cladem acceptam scribit. De eodem etiam capto pluribus agit Zonaras.

B C D

DE COS. AN. CDXCVIII.

SER. Fuluium, M. Aimilium consules in hunc annum prodit Polybius. Nobiliorem, & Paullum fasti Cuspiniani, Paetinum, & Paullum Siculi. Ser. Fuluium Nobiliorem, M. Aimilium Paullum Cassiodorus, & cum fastis Capitolinis Eutropius. Vterq; in Siciliam missus.

De triumphis Ser. Nobilioris, & M. Paulli pro cos. de Cossurensibus, & Pœnis.

IGITVR Æmilius Paullus, & Fuluius Nobilior consules audita captiuitate Reguli (inquit Orosius & Zonaras,) & clade exercitus Romani transire in Africã cum classe CC nauiũ iussi Clupeam petunt. Eò & Carthaginienses cũ pari classe confestim uenerunt.

A uenerunt. nec differri potuit nauale certamē. CIIII naues Carthaginiensium demersæ. XXX cum pugnatoribus captæ. præterea XXXV millia militum cæsa sunt. Romanorum autem nouem nauibus deprehensis mille centum periere milites. cōsules Clupeæ castra posuerunt. cum duo Annones eò cum magno exercitu conuenissent, prœlio commisso IX millia militum perdiderūt. post autem cum Romana classis ad Italiam prædis onusta remearet, infando naufragio euersa est. nam ex CCC nauibus CCXX perierunt, LXXX uix abiectis oneribus liberatæ sunt. Amilcar cum exercitu in Numidiam, Mauritaniamq; missus postquam hostiliter in uniuersos egit, quòd Regulum libenter suscepisse dicerētur, mille argenti talentis, & XX millibus boum reliquos cōdemnauit. Eadem sunt apud Polybium fere & Eutropium. de naufragijs Romanis in epitoma XVIII. Itaq; in Capitolinis tabulis scriptum est utrunq; consulem de Cossurentibus, & Pœnis pro consule sequenti anno triumphasse. ut omnino naufragia consulibus, quo minus uictoriæ honorem meritum adepti sint, impedimento fuisse non uideantur. Cossura autem insula fuit in mari Africo. ad quam B consules tempestate delatos esse, eamq; uastatam præsidijsq; firmatam reliquisse tradit Zonaras.

DE COS. AN. CDXCIX.

CN. Cornelium, A. Atilium cōsules memorat in hunc annum Cassiodorus, & Polybius. A. Atilium Calatinum II, Cn. Cornelium Scipionem Asinam II scribūt Capitolini auctores. De Cn. Cornelio Asina cos. II sic Valerius lib. VI. Cn. Cornelius Scipio Asina, qui cōsul à Pœnis apud Liparas captus fuit, cum belli iure omnia perdidisset, cuncta recuperauit consul iterum creatus. ita ex consule captiuus, ex captiuo iterum consul factus.

De re gestis à consulibus cum Pœnis & triumpho Cn. Cornelij Asinæ pro cos. de Pœnis.

C ROMANI ducentarum, & uiginti nauium classe refecta, consules Cn. Cornelium, A. Atilium in Siciliam miserunt, qui acceptis ijs, quæ ex naufragio superfuerunt, & classe trecentarum nauium facta, Panormum Pœnorum urbem obsidione ceperūt. Ita Polybius, & Zonaras. Eutropius item classem ducentarum nauium statim à Romanis reparatam scribit. Hac de caussa factū est, ut Cn. Cornelius de Pœnis, sed pro consule, atq; insequenti anno triumphauerit. eius enim triumphus in Capitolinis tabulis scriptus est, præterea nusquam.

DE COS. AN. D.

CONSVLES suggerit Cassiodorus, & Polybius Cn. Seruilium, C. Sempronium. Cæpionem, & Blæsum fasti Siculi, Seruilium Cæpionem, & C. Sempronium Zonaras. Cn. Seruilium Cæpionem, C. Semproniū Blæsum Eutropius & Orosius. Eorundem meminit etiam Solinus capite XXX, & lapis Capitolinus.

D

De Censoribus abdicatis.

CENSORES in hunc annum conijciunt Capitolini scriptores D. Iunium Peram, L. Postumium Megellum, qui idem prætor erat. Ceterum abdicatos eos morte Postumij intelligendum est. Nam nec lustrum adscriptū est, & postero anno alteri censores creati sunt. Horum autem meminit, quod legerim, nemo.

De triumpho C. Sempronij Blæsi cos. de Pœnis.

CONSVLES CLX nauibus in Siciliam, inde in Africam transgressi uniuersam oram maritimam, quæ circa Syrtes est, depopulati sunt. ignari autem locorum cum in Syrtes impulissent, onera abijcere omnia, ut naues subleuarent, coacti, cum retro in Siciliam, atq; ex Sicilia in Italiam irent, coorta tempestate, CL naues onerarias, & prædam amiserunt. Itaq; S. C. factum, ne amplius, quàm LX nauium classis ad subsidium Italiæ haberetur. Hæc Polybius, Eutropius, & Orosius, & Zonaras. Itaq; Soli-

nus cap. XXX. Cn. Seruilio. C. Sempronio cos. inquit, inter Syrtes classis Romana impulit. Adijcit etiam Polybius à consulibus his nihil memorabile gestum, ut non eosdem omnes sequuti annales uideantur. siquidem rem præclare gestam esse indicant ij, qui Capitolinum triumphum C. Sempronij Blæsi cõsulis de Pœnis descripserunt. forte autem, quia maritimã oram late populatus erat, Sempronius triumphum impetrauit. A

DE COS. AN. DI.

CONSVLES subijcit Cassiodorus C. Aurelium Cottam, & P. Geminum. Cottam, & Geminum fasti Siculi; C. Aurelium Cottam, P. Seruilium Geminum Capitolini. P. Seruilium, C. Aurelium Zonaras. Cicero in Lucullo C. Cottã cum P. Seruilio Gemino bis consulem fuisse scribit. C. Cottæ consulis in Sicilia meminit etiam Frontinus lib. IIII de stratagematis, & Orosius.

De censoribus, & lustro XXXVII. B

M'. VALERIVM Maximum, P. Sempronium Sophum censores edunt in eũdem annum Capitolinæ tabulæ, ab ijsq; lustrum XXXVII conditum profitentur. De quibus hæc tantum Valerius capite de censoria nota. P. Sempronius Sophus, M'. Valerius censores quadringẽtos iuuenes equites, quia in Sicilia ad munitionem opus ire iussi, facere id neglexerant, equis publicis spoliatos in numerum ærariorum retulerunt. & in epitoma XVIII. P. Sempronius Sophus, M'. Valerius Maximus censores cum senatum legerent, XIII senatu mouerunt, lustrum condiderunt, quo censa sunt ciuium capita CCXCVII millia DCCXCVII.

De triumpho C. Aurelij Cottæ cos. de Pœnis, & Siculis.

C. AVRELIVM Cottam consulem de Pœnis, & Siculis triumphasse nemo prodit, nisi is, qui Capitolinos triumphos digessit. Probant autem hunc triumphum uerba Orosii ita scribentis. Patres decreto rupto Cottam cõsulem in Siciliam miserunt. qui plurimis prœlijs aduersus Pœnos, & Siculos terra, mariq; pugnauit, & per totam Siciliam partim hostium, partim etiam sociorũ inhumanas strages reliquit. & Frontinus lib. IIII sic. Aurelius Cotta consul cum ad opus equites necessitate cogente iussisset accedere, eorumq; pars detrectasset imperium, questus apud cẽsores, effecit, ut notarentur. à patribus deinde obtinuit, ne eis præterita æra procederent. Tribuni quoq; plebis de eadem re ad populum pertulerunt, omniumq; consensu stabilita disciplina est. Item. Cotta consul in Sicilia in Valerium nobilem tribunum militum uirgis animaduertit. Idem P. Valerium Peculiolam sanguine sibi iunctum, quem obsidioni Liparitanæ ad auspicia repetenda Messanam transiturus, præfecerat, uirgis cæsum militiæ munere inter pedites fungi coegit, quod eius culpa ager incensus, & pene castra erant capta. Polybius Cottæ nomen omisit, uictoriam autem his (ut puto) uerbis expressit. Romani accepta ab elephantis in Africa clade adeo perculsi erant, ut per biennium partim in agro Africo, partim in Selinuntio, cum prope hostes quinque aut sex stadia castra fecissent, nec pugnam inire, nec æquis se campis committere ausi sint, quod elephantorum incursionem pertimescerent. Thermam autem, ac Liparas interea obsederunt. Cum hæc ratio facit, ut Orosio non assentiar, qui Cottam mari pugnasse tradidit, tum uero quod nec Cottæ triumphus naualis fuisse traditur, & Romani nisi biennio post, decretum de classe restituenda fecerunt. Cottam Zonaras nauibus Hieronis regis usum scribit. C D

DE COS. AN. DII.

L. CAECILIVM, Cn. Furium consules Polybius suggerit. Metellum, & Pacilum fasti Siculi; Cæcilium Metellum, C. Furium Zonaras. L. Cæcilium Metellum, C. Furium Cassiodorus. L. Cæcilium Metellum, C. Furium Pacilum Eutropius, Orosius, & lapis Capitolinus. Hic est L. Metellus bis consul, & Pont. Max. de quo Plin. lib. VII. cap. XLIII.

De

A

De re gesta cum Pœnis à L. Metello cos.

L. CAECILIVM Metellum consulem rem cum Pœnis in Sicilia bene gessisse nemo negat. pro consule etiam gessisse indicat triumphus eius, quem proconsule egit VII idus Septemb. Hoc enim tempore consules iniisse arbitror aut Maio, aut Iunio mense. quòd priore anno C. Cotta extremo, ut par est, consulatu de Pœnis, & Siculis id. Aprilis triumphauerit. De rebus autē à Metello gestis sic Polybius. L. Metellus, C. Furius in Siciliam cum pedestribus copijs missi. ijs naues tantum LX comportandi frumenti caussa datæ, quòd Romani sæuissimis naufragijs conflictati mari sibi abstinēdum esse decreuissent. Asdrubal autem Romanorum metu cognito, cum altero consule cum parte copiarum Romā reuerso, solum Metellum Panormi se continere audiret, ex Lilybæo in Panormitanū agrum irrupit, ut, si posset, Metellum ad prœlium prouocaret. cum Metellus traijcientem flumen adortus, maxime elephantorum, quos in Romanos ille impulerat, in suos fuga summo prœlio superauit. quo
B factum est, ut urbe egressus castra & ipse sub dio habuerit. Ita Polybius. Orosius autem hoc modo. Asdrubal nouus Pœnorum dux cum elephantis CXXXIII, & equitum, peditumque amplius XX millib. Lilybæum uenit ex Africa, & cum Metello consule apud Panormum pugnauit. sed Metellus uim belluarum timens eas consilio uel fugauit, uel cæcidit. & sic facile magnam uim hostium superauit. XX millia Carthaginiensium cæsa. elephanti XXVI interfecti. CIIII capti, & per Italiam ducti maximum Italis spectaculum præbuere. Asdrubal cum paucis Lilybæum profugit. & absens à Pœnis capite damnatus est. & Eutropius. Metellus consul in Sicilia Asdrubalem cum CXXX elephantis, & magnis copijs uicit. apud Panormum XX millia hostium occidit. XXVI elephantes cepit. reliquos errātes collegit. De eodem ita etiam in Parallelis Plutarchus. Pœnis, ac Siculis socia aduersus Romanos arma parantibus Metellus imp. omnibus dijs, præterquam Vestæ, sacrificium fecit. quæ cum aduersos
C uentos immisisset, C. Iulius augur eos cessaturos dixit, si ante filiam immolasset. quod cum ille facturus esset, dea buculam supposuit. Hoc anno uictos Pœnos Regulum captiuum Romam de pace, aut de captiuis commutandis misisse, utrunque eum in senatu dissuasisse scribit Eutropius, Orosius, Gell. lib. VI cap. IIII, Valerius lib. primo, cap. I, Cicero de Off. de finibus, epitoma XVIII, Zonaras pluribus, & Silius.

DE COS. AN. DIII.

C. ATILIVM, L. Manlium consules edit hoc anno Polybius. C. Atilium Regulum, L. Manlium Cassiodorus. C. Atilium Regulum, L. Manlium Vulsonem ambos iterum Orosius, & lapis Capitolinus. C. Atilium Reguli fratrem, & L. Manlium Zonaras; Regulum, & Vulsonem fasti Siculi.

De triumpho L. Metelli pro cos. de Pœnis.

L. METELLVM pro consule triumphasse de Pœnis tradunt Capitolini scripto-
D res. Qui triumphus omnium pene annaliū uocibus celebratur. sic enim loquitur Plinius lib. VIII: Roma plurimos elephantos anno quingentesimo secundo uidit uictoria L. Metelli pont. in Sicilia de Pœnis captos. & lib. VII: L. Metellus pont. bis cos. dict. magister eq. primus elephantos primo Punico bello duxit in triumpho. & lib. XVIII: M. Varro auctor est, cum L. Metellus in triumpho plurimos duxit elephantos, assibus singulis farris modios fuisse. Epitoma autem XIX, ita. Cæcilius Metellus rebus aduersus Pœnos prospere gestis speciosissimum egit triumphum XIII ducibus hostium, & CXX elephantis in eo ductis. & Florus: Argumentum ingentis uictoriæ Metelli centum circiter elephantorum captiuitas. Eutropius CXXX elephantos in triumpho ductos scribit. Quo præterea consilio elephantos traiecerit in Italiam Metellus, Frontinus docet libro primo cap. VII.

De re gesta à consulibus cum Pœnis. A

HOC anno Romani, inquit Polybius, Metelli uictoria elati noua ędificata classe, & uetere refecta, consules C. Atilium, & L. Manlium in Siciliam miserũt. hi acceptis pedestribus copijs ad Lilybæum obsidendum pergunt. Imilco urbi pręerat. cum obsidio differretur Annibal Amilcaris filius ex Africa cum classe missus, atq; intra oppidum receptus Pœnorum animos confirmauit. multis Romanorũ diuturna obsidione deletis Romani supplementum miserunt. Hæc Polybius. Orosius autem sic. Remisso Regulo captiuo Carthaginem alter Atilius Regulus, & Manlius Vulso ambo II consules cum classe CC nauium, & IIII legionibus Lilybæũ profecti sunt. quod oppidum obsidere Romani conati superueniente Annibale Amilcaris filio uicti maiore exercitus sui parte amissa ipsi ægre euaserunt.

DE COS. AN. DIIII. B

CONSVLES subijcit P. Claudium, L. Iunium Cassiodorus, & Polybius. L. Iuniũ, Claudium Pulchrum Zonaras. Claudio Pulchrum Florus, & Suetonius in Tiberio: Iunio Pullum Censorinus cognomina adijciunt. quæ eadem sunt etiam in Siculis, & Capitolinis tabulis. Hunc P. Claudium Cicero de diuinatione, & de natura deorum Ap. Cæci filium, Plinius lib. XV. nepotem uocãt. cum Cicerone stant Capitolini scriptores. Eorundem consulum meminit Valerius lib. I. cap. IIII.

De re gesta à consulibus cum Pœnis.

P. CLAVDIVS consul in Siciliam, ut exercitui præesset, missus cum Drepanum, ubi Adherbal erat, nauigaret, cum eodem occurrente congressus uix cum XXX nauibus incolumis euasit. XCIII in manus hostium peruenere. propterea à Romanis postea iudicio condemnatus, quòd eius temeritate cladem eam acceptam satis constabat. L. Iunius consul alter refecta classe à Romanis in Siciliam mittitur, ut ijs, qui C Lilybæum obsiderent, adesset. classis Romana, quæ in portu Lilybætano erat, interea à Carthalone, & Imilcone præfectis partim incenditur, partim capitur. ad cuius rei nuncium, cum L. Iunius, qui Syracusis erat, properaret, orta sęua tempestate omni classe amissa solicitus Lilybæum contendit. inde in Eryce mõte, & oppido capto præsidijs impositis Romam redijt. Hæc Polybius. De eadem autem re Orosius sic. Claudius consul cum classe CXX nauium ad Drepani portum contra hostem profectus, ibiq; mox exceptus classe Pœnorum superatus est. & ipse quidem cum XXX nauibus Lilybæum in castra confugit, reliquæ omnes aut captæ, aut demersæ fuerunt. VIII millia militum cæsa, XX millia capta referuntur. L. Iunius collega Claudij uniuersam classem naufragio amisit. Eutropius autem ita. Claudius contra auspicia pugnauit, & à Carthaginiensibus uictus est. Iunius classem naufragio amisit. exercitum tamen saluum habuit, quia uicina litora erant. De neglectis ab utroq; consule auspicijs Cicero de diuinatione, & de natura deorum, sic. P. Claudius Ap. Cæci filius primo Punico bello etiam per iocum deos irridens, cum cauea liberati pulli non pascerentur mergi eos in aquam iussit, ut biberent, quoniam esse nollent. qui risus multas ipsi lacrymas, magnam populo Ro. cladem attulit. itaq; à populo condemnatus est. L. autem Iunius P. Claudij collega tempestate classem amisit, cum auspicijs non paruisset. itaq; necem sibi ipse consciuit. Valerius tamen lib. VIII Claudium damnatum non esse ostendit, cum ait. P. Claudius neglectis auspicijs amissa classe infesto populo obiectus cum effugere debitam pœnam nullo modo posse crederetur, subito coorti imbris beneficio à damnatione tutus fuit. discussa enim quæstione aliam uelut dijs interpellantibus de integro instaurari non placuit. Iunium à Carthalone captum scribit Zonaras. D

De M. Claudio Glicia dict. abd. A. Atilio Calatino dictatore suffecto.

HOC anno M. Claudio dictatore creato, eoq; abdicato A. Atilium Calatinum subro-

A subrogatum esse inuenio non solum in Capitolinis tabulis, sed etiam apud Suetoniū in Tiberio, & in epitoma XIX. Suetonius quidem sic scribit. Claudius Pulcher apud Siciliam non pascentibus in auspicando pullis, ac per contemptum religionis mari demersis, ut biberent, quando esse nollent, prœlium nauale iniȷt, superatusq; cum dictatorem dicere à senatu iuberetur, uelut iterum illudens crimini publico Glicīam uiatorem suum dixit. In epitoma autem scriptum est ita. Claudius Pulcher consul, qui contra auspicia profectus iussit immergi pullos, qui cibari nolebant, infeliciter aduersus Carthaginienses classe pugnauit, & reuocatus à senatu, iussusq; dictatorem dicere, C. Glauciam dixit ultimæ sortis hominem. qui coactus abdicare se magistratu postea ludos prætextatus spectauit. Atilius Calatinus primus dictator exercitum extra Italiam duxit. Dio etiam lib. XXXVI, obseruatum esse diligenter ait, ne dictator extra Italiam imperium haberet. ac nemini unquam nisi uni in Siciliam id esse delatum. De L. Cæcilio Metello magistro equitum agit Plin. lib. VII. cap. XLIII.
B Quæ Calatinus dictator in Sicilia gesserit, ea ad nos non peruenerunt. Zonaras à Calatino dictatore, & Metello magistro equitum memorabile gestum nihil esse ait.

DE COS. AN. DV.

P. SERVILIVM, C. Aurelium consules suggerit Cassiodorus. Hos bis consules fuisse scribit in Lucullo Cicero. Quod etiam ex Capitolinis & Siculis tabulis intelligitur. in quibus cognomina horum sunt Geminus II, & Cotta II.

De re gesta cum Pœnis.

HOC anno C. Aurelius, & P. Seruilius consules Lilybęum, & Drepanum oppida oppugnarunt, ac Pœnos terra prohibuerunt, & socias eorum urbes populationibus infestas reddiderunt. Quos ut auerteret Carthalo, classe oram Italiæ peragrauit. Sed inito consilio, mercenariorum militum seditione permotus in Siciliam rediȷt. Hæc.
C Zonaras. Polybius aūt Romanos inquit, prioris anni naufragiȷs afflictos per quinq; annos mari abstinuisse. sic enim potius apud eum legendum puto, quàm quindecim. Classem Punicam insequentibus post Claudium consulem annis Italiæ oram infestam reddidisse, eamq; longe, lateq; uastasse auctor est Eutropius, & Polybius. Multa interea per tres annos prœlia ad Erycem cōmissa esse inter Romanos, & Pœnos, cum summum, & imum montem Romani Amilcar Barca eorū imperator mediam urbem teneret; uerum quibus Romanis ducibus, ac quid quoq; anno sigillatim gestum sit, memoriæ proditum non esse ait Polybius.

DE COS. AN. DVI.

L. CAECILIVM, M. Fabium consules in hunc annum edit Cassiodorus. Cæcilium Metellum, & Numeriū Fabium Zonaras. METELLVM II, & BVTEONEM II, fasti Cuspiniani & Siculi. L. Cæcilium Metellum II N. Fabium Buteonem II, Ca-
D pitolini. Metellum bis consulem fuisse tradit etiam lib. VII Plinius. Hoc anno Metellus cos. ad Lilybæum fuit, Fabius Drepanum obsedit, & Columbariam insulam cepit. Pœni Italiæ oram classe uexarunt. Zonaras.

De censoribus, & lustro XXXVIII.

CENSORES A. Atilium Calatinum, A. Manlium Torquatum Atticum hoc anno lustrum fecisse XXXVIII inuenio in tabulis Capitolinis scriptum. De censorū nominibus nihil proditum ab aliȷs est. De lustro ita est in epitoma XIX. Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt ciuium capita CCLI millia CCXXII.

DE COS. AN. DVII.

M. FABIVM, M. Otacilium consules suggerit Cassiodorus. Crassum, & Licinum fasti Siculi. Fabium Licinum, & Otacilium Crassum Gellius libro X. capite VI. M.

Fabium Licinum, M. Otacilium Crassum Capitolini lapides. His consulibus, aucto- A
re Gellio, Claudia Cæci filia, P. Claudij soror à ludis diuertens cũ turba premeretur,
dixit, Vtinam frater meus uiueret, iterumq; classem duceret. propterea C. Fundanius, & Ti. Sempronius ædiles pl. multam dixerunt ei æris grauis XXV millia. Idem scriptum est apud Suetonium in Tiberio, & Valerium, & in epitoma XIX. Hi consules cum insequentibus nihil memoria dignum in Sicilia gesserunt.

De Ti. Coruncanio dictatore.

. TI. Coruncanium dictatorem cum magistro eq. M. Fuluio Flacco comitiorũ habendorum caussa creatum nisi Capitolinæ tabulæ tradidissent, in huius profecto historiæ ignoratione, in tanto præsertim annalium silentio, uersati essemus, nec clarissimum hunc summi uiri titulũ cognouissemus. hic est enim Ti. Coruncanius, qui consul triumphauit, & primus de plebe pontifex maximus factus est. B

DE COS. AN. DVIII.

M. FABIVM, C. Atilium consules in hunc annum memorat Cassiodorus. Buteonem, & Bulbum Siculæ tabulæ: M. Fabium Buteonem, C. Atilium Bulbum Capitolinæ. De re à M. Fabio consule gesta sic Florus. M. Fabio Buteone cõsule populus Romanus classem hostiũ in Africo mari apud Ægimurum in Italiam ultro nauigantem cæcidit. Quantus ô tum triumphus tempestate intercidit. classis autem intelligenda est, quam ad tutanda Italiæ litora Romani habuerunt. Eodem anno Fregenæ colonia deducta. Velleius lib. primo, epitoma XIX.

DE COS. AN. DIX.

CASSIODORVS consules prodit A. Manlium, C. Sempronium. Torquatum, & Blæsum fasti Siculi. ATTICVM, & BLAESVM liber Cuspinianus. A. Manliũ Torquatum Atticum, C. Sempronium Blæsum τι. Capitolini. Horum consulum sic meminit Velleius. Brundusium colonia deducta Sempronio, & Torquato cos. cuius rei mentio est etiam in epitoma XIX. C

DE COS. AN. DX.

C. FVNDANIVM, C. Sulpicium consules subdit Cassiodorus. Fundulum, & Gallum Siculi scriptores. C. Fundanium Fũdulum, C. Sulpicium Gallum Capitolini. Horum meminit præterea nemo.

DE COS. AN. DXI.

CONSVLES in hunc annum prodit Cassiodorus C. Lutatium, A. Postumium Catulum, & Albinum fasti Siculi; C. Lutatium Catulum, A. Postumiũ Albinum Eutropius, & Capitolini. Horum & alij meminerunt, ut mox dicemus. Cæcilius Metellus pont. max. A. Postumium consulem, quoniam & idem flamen Martialis erat, cum ille ad bellum gerendũ proficisci uellet, in urbe tenuit, nec passus est à sacris recedere. D
epitoma XIX. C. Lutatio consuli Sicilia obuenit. Q. Valerius Falto prætor adiutor Lutatio datus. hoc anno primum prætores duos creatos opinor. (quod ex epitoma etiam ipsa cognosci potest.) unum, qui in urbe ius diceret, alterũ, qui Lutatium consulem in bello iuuaret. Zonaras hunc prætorem Q. Valerium Flaccum appellat.

De re gesta à C. Catulo consule cum Pœnis.

HOC anno Romani reparata classe C. Lutatium consulem aduersus Pœnos miserunt. Huic, cũ iam Drepani portũ, ceterasq;, quæ circa Lilybæũ sunt, stationes in potestatẽ redegisset, Anno classis præfectus ad Amilcarẽ nauigans occurrit. summo cõmisso prœlio res Romana superior fuit. naues Pœnorũ submersæ L, captæ LXX, reliquæ Hieronesum refugerunt. uiui capti amplius X millia hominum. Hæc Polybius & Zo-

A & Zonaras. Orosius autem ita: Lutatius cum classe CCC nauium in Siciliam transuectus, dum apud Drepanum ciuitatem pugnam inter primores Siciliæ cieret, transfixo fœmore, ægerrime, cum iam obrueretur, erectus est. porro autē Pœni cum CCC nauibus magnisq; copijs ad Siciliam duce Annone concurrunt. nec tamen Lutatius segnior. immo consilia Pœnorum mira celeritate præuenit. postquā proxime sibi utrorumq; classes apud Ægates insulam per totam noctem intertextis propemodum anchoris constiterunt, orta luce prior Lutatius signum bello dedit. crudescente pugna uictus Anno nauem auertit, & dux fugę primus fuit. aliquanta cum eo pars exercitus sui Africam petunt. alij Lilybæum confugere. LXIII Punicæ naues captę sunt, CXXV demersæ, XXII millia hominum capta, cæsa XIII millia. Romanorum autem XII naues demersæ sunt. Lutatius deinde ad Erycinam ciuitatem, quam Pœni tenebant, uenit. ibiq; duo millia Carthaginensiū conserta pugna interfecit. Idem scribit Eutropius. Idē est in epitoma XIX his uerbis. Rebus aduersus Pœnos á pluribus B ducibus prospere gestis summam uictoriæ C. Lutatius consul uictá ad Ægates insulam classe Pœnorum finem bello imposuit. Liuius lib. XXII. Modo C. Lutatio quæ alia res, quam celeritas uictoriam dedit? quòd postero die, quā hostem uidit, classem grauem commeatibus impeditam suo & ipsam instrumento & apparatu oppressit?

DE COS. AN. DXII.

Q. LVTATIVM, A. Manliū consules in hunc annū edūt Cassiodorus, Eutropius, & Orosius. Cerconem, & Torquatum fasti Siculi, Q. Lutatium Cerconem, A. Manlium Torquatū Atticum II Capitolini. C. Lutatius Cerco legatus etiam quidam lib. XLII nominatur à Liuio. C. Lutatio, & Q. Valerio prorogatum imperium est. His cos. cum templum Vestæ arderet L. Metellum pont. max. sacra ex incendio rapuit. Orosius, Epitoma XIX, Plinius lib. VII, Valerius lib. I, Plutarchus in Parallelis. Velina, & Quirina tribus adiectæ. Epitoma XIX. Spoletum colonia deducta, Flora- C lia instituta. Velleius lib. primo, epitoma XIX, & Plin. lib. XVIII. cum ait. Floralia XIIII K. Maij ex libris Sibyllæ, ut omnia bene deflorescerent, instituta.

De pace Pœnis data, & triumphis naualibus C. Lutatij Catuli cos. Q. Valerij Faltonis pro pr. de Pœnis.

HOC anno petentibus Carthaginiensibus pax data est. Loquitur enim Anno sic apud Liuium lib. XXI. Lutatio & Postumio consulibus uicti apud Ægates sumus & lib. XXX Liuius ipse ita. Q. Lutatio, A. Manlio cōsulibus pax postremo cum Carthaginiensibus facta est. Zonaras etiam Q. Lutatium consulem cum Catulo fratre res in Sicilia composuisse, atq; prouinciam ordinasse ait. Probus Amilcarē, cum eum Eryce excedere relictis armis Catulus iuberet, se periturū potius respondisse tradit, quàm ut arma cōtra hostes à patria data hostibus traderet. Itaq; merito Liuius ita ait lib. XXVI. Fœdera Carthaginiensiū cum Romanis Amilcaris scripta manu sunt. A- D milcar iussus à cōsule præsidium ab Eryce deduxit, & graues leges impositas Carthaginiensibus mœrens accepit. & lib. XXI. Pœni ab Eryce duodeuicenis denarijs æstimati emissi. Leges aūt hæ latę sunt. Pœni Sicilia, & omnibus insulis quę inter Italiam, & Africā sunt excedunto. duo millia & ducenta talenta in annos XX pendunto, in præsens mille. Captiuos Romanos sine pretio reddunto. Vtriusq; populi socij apud utrunq; populū tuti sunto. Alterius socios neuter in amicitiā recipito. Neuter in alieno imperio imperato, ne ue milites conducito. Polybius, Eutropius, alij. Itaq; Liuius lib. XXI. ait. Pœni nauali ad Ægates clade accepta, Sicilia & Sardinia cessere, & se uectigales, ac stipendiarios fieri passi sunt. Hic autē annus est huius belli XXIIII. quē qui negligunt, bellū hoc per XXIII annos duntaxat gestū tradunt. Ceterū C. Lutatiū Catulū, qui Pœnos uicit, & bellū confecit hoc anno pro consule de Pœnis naualē triumphū egisse, idemq; Q. Valeriū Faltonē pro prætore fecisse scriptū est in Capitolinis tabulis. quos triūphos probāt hæc uerba Valerij capite de institutis. C. Lutatius cōsul, & Q. Valerius prætor circa Siciliā insignē Pœnorū classem delerāt. eo nomine

Luta-

Lutatio consuli triumphū decreuit senatus. cū sibi decerni etiā Valerius cuperet, negauit id oportere fieri Lutatius, ne in honore triumphi minor potestas minori æquaretur. Valerius sponsione Lutatium prouocauit. non se petiturum triumphum, nisi suo ductu Punica classis esset oppressa. Lutatius restipulatus est. iudex inter eos conuenit Atilius Calatinus. apud quem egit Valerius sic. consulem ea pugna claudum in lectica iacuisse. se omnibus imperatorijs partibus functum. Calatinus adhuc tacente Lutatio secundum eum ipsum litem dedit. quoniam auspicio cōsulis esset bellum gestum. Apparet tamen contra Calatini sententiam Valerium etiam triumphasse. Primus certe hic pro prætore triumphauit. Hoc bello Siciliam primam prouinciam populi Ro. factam regno Hieronis Syracusani excepto opinor. quòd Cicero in Verrē Siciliam omniū exterarum nationū principem se ad amicitiam fidemq; populi Ro. applicuisse, primam omnium prouinciam appellatam esse prodit. Vniuersa autem Marcelli aut certe eius, qui Marcello successit, Læuini uictoria captis Syracusis in potestatem populi Rom. bello Punico II uenit.

De triumphis A. Manlij Torquati cos. Q. Lutatij Cerconis cos. de Faliscis.

FALISCOS hoc anno mouisse tradit his uerbis Eutropius. Q. Lutatius, A. Manlius consules creati bellum Faliscis intulerunt, quod ambo consules intra sex dies, quàm uenerant, transegerunt, quindecim millibus hostium cæsis, ceteris pace concessa, dimidio tamen agro sublato. & epitoma XIX sic. Falisci cum rebellassent sexto die domiti in deditionem uenerunt. Itaq; Valerius etiam lib. VI. in hunc modum loquitur. Faliscorum ciuitas aliquoties rebellando, semperq; aduersis contusa prœlijs, tandem se Q. Lutatio consuli dedere coacta est. Plutarchus in Gracchis, Faliscis bellum motum ait, quia Genucius quidam tribunus pl. contumelia ab ijs affectus fuit. Orosius tamen hoc bellum bellatum esse Ti. Sempronio Graccho, P. Valerio Faltone cōsulibus scriptum reliquit. Me autem haud aliorum esse sententiæ pœnitet, presertim uero cum consules ambos Manliū Lutatiumq; de Faliscis triumphasse in Capitolinis tabulis scriptum inueniam, & Faliscos à Manlio Torquato consule hoc anno domitos etiam apud Zonaram reperiam.

De censoribus, & lustro XXXIX.

CENSORES hoc anno creatos ostendunt Capitolinæ tabulæ, censum actum Eusebius in temporibus. Censorem alterum C. Aurelium Cottam uirum consularem edunt Capitolini scriptores, alterum, (nomē enim eius exesum est) N. Fabium Buteonem esse arbitratus sum. scribit enim Liuius lib. XXIII, dictatorem creatum esse anno DXXXVII N. Fabium Buteonē, qui censor fuisset, & ex ijs, qui uiuerent, censorijs uetustissimus esset. & certe nisi in hunc annū hunc cōijcias, profecto quo alio anno fuerit, non inuenies. cum autem hoc tempore & N. & M. Fabij Buteones consulares essent, mihi probatum est magis N. Fabium, qui prior cepit cōsulatum, quàm M. Fabium, censorem esse factum. nam apud Liuium M. Fabius dictator legitur, sed forte mendose. Nam Numerij prænominis nota in uulgatis libris omnino ignorata euanuerat. Lustrum factum esse XXXIX apparet ex sequenti XL.

DE COS. AN. DXIII.

HIC annus consules habuit C. Claudium Centhonem, M. Sempronium Tuditanum Cassiodoro, & Capitolinis tabulis auctoribus. Eorundem cognominum fasti Siculi meminerunt. Horum autem consulum sic meminit Cicero in Catone. Liuius poeta senex fabulam docuit Centhone, Tuditanoq; consulibus. & in Bruto. Liuius primus fabulam C. Clodio Cæci filio, & M. Tuditano consulibus docuit anno ipso ante quam natus est Ennius post Romam conditā anno quingentesimo quarto decimo. Idē scribit in Tusculana prima. & Gellius lib. XVII. M. Liuius poeta fabulas docere Romæ cœpit consulibus Claudio Centhone Ap. Cæci filio, & M. Sempronio Tuditano. C. Claudiū Ap. F. Centhonē interregem prodit anno DXXXVI Liuius.

Liuius poeta primus fabulas docuit.

De

A DE COS. AN. DXIIII.

CONSVLES deinceps sequuti sunt teste Cassiodoro C. Mamilius, Q. Valerius. Turrinus, & Falco Siculis tabulis. C. Mamilius Turrinus, Q. Valerius Falto, Capitolinis tabulis. Horum sic meminit Gellius lib. XVII. Claudium & Tuditanum consules sequuntur Q. Valerius, & C. Mamilius, quibus natum esse Q. Ennium poetam M. Varro in primo de poetis scripsit. Liuius etiam lib. XXVIII meminit prætoris Q. Mamilij Turrini anno DXLVII. His consulibus Valentia colonia deducta. auctor Velleius libro primo.

Q. Ennius poeta nascit.

DE COS. AN. DXV.

CONSVLES in insequentem annum inuenio apud Cassiodorum Ti. Sempronium, & P. Valerium. GRACCHVM, & FALTONEM in fastis Cuspiniani, & Siculis. Sempronium Gracchum, & P. Valerium apud Zonaram: Ti. Sempronium Gracchum, P. Valerium Faltonem apud scriptores Capitolinos. Horum sic meminit Orosius. Ti. Sempronio Graccho, P. Valerio Faltone consulibus cum Faliscis bellauere Romani eoque prœlio XV millia Faliscorum interfecta. potiores autem apud me auctores sunt, qui Faliscorum bellum triennio ante gestum scripserunt.

B

De bello Gallico & Ligustino, & Sardoo.

HOC anno Gallos Boios mouisse constat. testes sunt omnes. Eodem anno, inquit Orosius, Galli Cisalpini noui extitere hostes. aduersus quos uaria sorte bellatum est. nam primo conflictu Valerio consule III millia D Romanorum cecidere, secundo XIIII millia Gallorum cæsa, duo millia capta, sed ob priorem cladem triumphus cõsuli negatus est. Item Zonaras: P. Valerius à Gallis primum superatus cum auxilia sibi mitti Roma audisset, Gallos iterum est aggressus, ut aut per se uictoria potiretur, aut gloriose occumberet. ac forte quadam acie superior excessit. Eodem etiam anno bellum Ligustinum initum significat Zonaras, cum ait Ligures à Sempronio Graccho Valerij Collega prælio superatos. Quin etiam idem Sardiniam hoc anno in potestatem Romanorum uenisse scribit his uerbis: Tum etiam Sardinia Pœni citra pugnam Romanis cesserunt, ac pecunias alias tribuerunt, quòd cum negociatores Romanos populati esse mari incusarentur, Romanorum arma nondum satis firmatis opibus timuerunt. Bellum porro Ligustinum latrocinia Ligurum excitarunt, de quibus ita Florus: Ligures imis Alpium iugis adhærentes inter Varum, & Macram flumen implicitos dumis syluestribus maior labor erat inuenire, quàm uincere. tutum locis, & fuga, durum, atque uelox genus ex occasione latrocinia magis, quàm bella faciebat. Itaque cum diu multumque eluderēt, saltu, uijs, latebris, Deccates, Oxybij, Euburiates, Inganari, tandem Fuluius latebras eorum igni sepsit. Significat autem, ut puto, uictoriam M. Fuluij Nobilioris procos. anno DXCV partam. Siquidem cum Liguribus annos LXXX bellatum scribit Strabo lib. IIII.

C

Bellum aduersus Gallos Boios, qui primi cladem Romanis intulere more eorum XIIII milia caesa.

Valerio cos. triumphus ob priorem cladem negatus.

Belli Ligustici initium.

D

DE COS. AN. DXVI.

DEINCEPS L. Cornelium, Q. Fuluium consules profitetur Cassiodorus. L. Lentulum, Q. Flaccum Zonaras, L. Cornelium Lentulum, Q. Fuluium Flaccum Eutropius. Capitolini scriptores Lentulo Caudenum cognomen adijciunt, Itaque in fastis Cuspiniani est CAVDINVS, & FLACCVS. hi cõsules in fastis Siculis prętereuntur.

De re gesta cum Gallis, & Liguribus, & triumpho L. Lentuli cos.

HOS cõsules ambos cum Gallis rem gessisse inuenio apud Zonaram. pergit enim hoc modo: Sequenti anno L. Lentulus, & Q. Flaccus bello contra Gallos suscepto, dum communi consensu rem gesserunt, uinci non potuerunt. Sed ubi distractis copijs prædę cupiditati agros populari cœperũt, Flacci castra à Gallis undique cincta in discrimen adducta sunt, unde tum repulsi maiore post conatu in Romanos redierũt. ego

Primi coss. trans Padum legiones duxerunt

Triumphus de Insubribus et Liguribus.

caesis XIII M. captis V M.

ego autem existimo Flaccum Gallis, Lentulum Liguribus esse appositum. Scribit A
enim Eutropius his consulibus contra Ligures intra Italiam bellum esse gestum: eosdemq; consules primos trans Padum Romanas duxisse legiones, pugnatumq; ibi esse cum Insubribus, & Liguribus, quorum interfecta sint XIII millia, V millia capta. & de his triumphatum. Itaq; in Capitolinis etiam triumphis scriptū est L. Cornelium Lentulum consulem de Liguribus triumphasse.

DE COS. AN. DXVII.

CASSIODORVS consules subijcit C. Licinium, P. Corneliū, Zonaras P. Lentulum, Licinium Varum. Capitolini Scriptores C. Liciniū Varum, P. Cornelium Lentulum Caudinum. Itemq; Censorinus, qui hunc annum ab V. C. numerat DXVIII, Varronianam, Ciceronianam, & Plinianam sequutus summam. Caudinum, & Varum fasti Cuspiniani cum Siculis.

De rebus gestis cum Gallis, Liguribus Corsis. & motu Sardiniae. B

Galli Ariminum, ut suum repetunt.

GALLI P. Lentulo, & Licinio Varo se multitudine sua terrorem incussuros rati, per legatos Ariminensem agrum, ut suum repetierūt, & Romanos Arimino oppido cedere iusserunt. Consules neq; copiarum exiguitate confligere, neq; postulata concedere ausi inducias fecerunt, ac Gallorum legatos Romam ad senatum reiecerunt. Qui irrita re in castra reuersi res suas perditas repererūt. Quidam enim ex socijs suis Romanorū opes timentes, mutata sententia, Boios ipsos aggressi sunt. quo in proelio multi utrinq; ceciderunt. Vnde reliqui se domum receperunt, Boij agri parte mulctati pacem impetrarunt. Haec Zonaras. Nescio autem, an hoc sit id, quod scriptum est apud Polybium in hanc fere sententiā libro II: Galli cum post priores clades annos XLV quieuissent, rursus arma mouent, transalpinis Gallis clam, inconsulta plebe accitis. Itaq; cum Transalpini ad Ariminū uenissent, multitudo Boiorum harum rerum ignara repentino aduentu illorum perculsa, regibus suis Ate, & Galato, qui eos acciuerant interfectis, acie cum transalpinis ipsis conflixit. Romani autem motu transalpinorum perterriti cum exercitū eduxissent, audita Gallorum interse pugna domum reuerterunt. Gallico autem tumultu composito, inquit Zonaras, Lentulus contra Ligures exercitum duxit, atq; ijs, qui occurrerunt, uictis castella etiam quaedā in ditionem suam redegit. Varus Corsicam petiturus, cum propter nauigiorum penuriā traijcere non posset, Claudiū Cliniā cū copijs praemisit, qui terrore Corsis iniecto, in colloquium uenit, & quasi imperator esset, foedus cum ijs fecit. Varus autem eo neglecto Corsos nihilominus oppugnare non destitit, donec eos subegit. Romani uero ut à se uiolati foederis crimen remouerent, Claudium eis dediderunt, atq; ab ijs non receptum expulerunt. Hunc M. Claudium uocat Valerius, atq; eundem ob infamem pacem Corsis à senatu deditum, nec acceptum ab hostibus, iussu senatus in carcere necatum scribit. quod idem est etiam apud Marcellinum lib. XV, atq; Arnobium. Sardiniae etiam hoc anno arma illata satis cōstat. Huius enim rei testes sunt Eutropius, & Zonaras. Eutropius quidem ita: Carthaginienses bella reparare tentabāt, Sardinienses, qui ex conditione pacis Romanis parere debebant, ad rebellandum impellentes. uenit tamen legatio Carthaginiensium, & pacem impetrauit. at Zonaras ita: Bellum aduersus Carthaginienses ob mercatorū suorum iniurias susceptum deposuerunt, exactaq; pecunia foedus renouarunt, nec sic quidem diu duraturum. C D

De Censoribus.

CENSORES hoc anno fuerunt L. Cornelius Lentulus, Q. Lutatius Cerco, qui quidem in magistratu mortuus est. Auctores duntaxat Capitolini scriptores, quibus quanta fides habenda sit, qui totum hunc cōmentarium leget, facile etiam me tacente intelliget. abdicasse eos, nec lustrum fecisse cùm mors Lutatij, tum sequentium census ostendit.

De

A

DE COS. AN. DXVIII.

CONSVLES hic annus habuit auctore Cassiodoro T.Manlium Torquatum;C. Atilium; Torquatum, & Bulbum fastis Siculis, Eutropio uero, & Orosio, & Capitolinis tabulis T.Manlium Torquatum, C.Atilium Bulbum. Bulbo II adijciunt Capitolinæ. Eorum meminit Plutarchus, Liuius, Velleius, alij, ut post dicam.

De re gestis cum Sardis, & Triumpho T. Manlij Torquati cos.

SARDOS hoc anno defecisse, Torquati consulis triumphus ostendit. de quo ita Eutropius: T.Manlio Torquato, C.Atilio Bulbo cos. de Sardis triumphatum est, & pace omnibus locis facta Romani nullum bellum habuerunt, quod his post Româ conditam semel tantum Numa Pompilio regnante contigerat. Itaq; Orosius etiã ita scripsit: T. Manlio Torquato, C. Atilio Bulbo cos. Sardinia rebellauit, auctoribus
B Pœnis, mox subacta est. Sed eis pacem supplicantibus tandem concessa est. & Velleius ita: Sardinia inter primum, & secundum bellum Punicum ductu T. Manlij consulis certum accepit imperium. & Liuius lib. XXIIII: T.Manlius in consulatu subegit Sardos. & lib. XXI: Sardinia inter motum Africæ fraude Romanorum stipendio etiã superimposito intercepta. & epitoma XV: Sardi cum rebellassent, subacti sunt. Qua de re etiam Polybius libro primo extremo. T. etiam Manlium Torquatum cos. de Sardis triumphasse scriptum est in Capitolinis triumphis. Hæc prima populi R. prouincia hoc tempore facta est. nam Sicilia non nisi Syracusis à Marcello captis in prouinciæ formam tota redacta est. Quod ad templum Iani attinet, Varro lib. IIII De lingua Latina eodem anno clausum, & patefactũ scribit. Eius clausi meminerunt Plutarchus in Numa Liuius lib. I. Velleius lib. II. Orosius & Eutropius.

DE COS. AN. DXIX.

C CONSVLES nominat in hunc annum Cassiodorus L. Postumium, Sp. Caruilium; Albinum; & Rugam fasti Siculi; Postumium Albinum, Sp. Caruilium Zonaras, L. Postumium Albinum, Sp. Caruilium Maximum Capitolini scriptores. Rugam autem esse Caruilij cognomen ex Gellio apparet, qui Sp. Caruilij Rugæ meminit, qui hoc tempore primus diuortium cum uxore fecit. Caruilio Sardi, Albino Ligures euenerunt,

De re gesta cum Corsis, Sardis, & Liguribus, & triumpho Sp. Caruilij cos.

SARDOS, & Corsos, & Ligures defecisse hoc anno, aperte docet Zonaras: qui Postumium Albinum consulem aduersus Ligures, Sp. Caruilium contra Corsos, P. Cornelium prætorem in Sardiniam missos cum exercitu scribit. ac Corsos quidem & Ligures quanuis non sine labore, tamen summa celeritate esse deuictos. Cornelio au-
D tem, & plerisque alijs morbo mortuis Caruilium Sardos nihil moderatum animis agitantes ingenti prœlio superasse. Itaq; Sp. Caruilium de Sardis in consulatu triumphasse scriptum est in triumphalibus tabulis Capitolinis. Quod nisi earum testimonio cognitum esset, id uetustas, ut alia etiam multa, obliuione obruisset.

De censoribus, & lustro XL.

CENSORES C. Atiliũ Bulbum, A. Postumiũ Albinũ lustrũ hoc anno fecisse XL, nisi nos tabulæ Capitolinæ docuissent, in huius historiæ ignoratione uersaremur.

DE COS. AN. DXX.

Q. FABIVM, M'. Pomponium consules suggerit Cassiodorus; Maximũ, & Mathonem fasti Siculi; Q. Fabium Maximum Veruccossum, M'. Pomponium Mathonem Capitolini; Q. Fabium Maximũ, Manium Pomponium Zonaras. Maximi cognomen Fabius ab auo accepit, non ipse primus inuenit, contra quàm scribit Poly-

Secus ac Polyb

bius lib. III. Veruccossus à verucca in labris dictus. Plutarchus auctor, & qui scripsit de uiris illustribus. Horum consulum alteri Ligures, alteri Sardi obtigerunt. A

De re gesta cum Liguribus, & Sardis & triumphis Q. Fa. Maximi, & M. Pomponij consulum.

ROMANIS digressis Sardi, & Ligures de integro defecerūt. Contra Ligures missus est Q. Fabius Maximus, contra Sardos M. Pomponius. Carthaginienses, ut eorum bellorum auctores, hostes iudicati, iussi numerare pecuniam, & omnibus cedere insulis, ut quæ Romanorum essent. & ut sententiam suam Romani magis declararent, hastam illis & caduceum miserunt, optione data, utrum mallent. Sed Carthaginienses nihil territi tum ad alia responderunt asperius, tum se neutrum uelle dixerunt, sed illud alacriter accepturos, quod legati reliquissent. Hinc mutuis odijs concepti neutri bellum inire sunt ausi. Hæc Zonaras. Hanc autem rem his uerbis prodidit Gellius lib. X. cap XXVIII. Q. Fabius Imperator Romanus dedit ad Carthaginienses epistolam. ibi scriptum fuit, populum R. misisse ad eos hastam & caduceum signa duo belli, aut pacis, ex queis utrum uellent, eligerent. quod elegissent, id unum ut esse missum existimarent. Carthaginienses responderunt, neutrum sese eligere, sed posse qui attulissent, utrum mallent relinquere. quod reliquissent, id sibi pro lecto futurum. M. Varro autem nō hastam ipsam, neq; ipsum caduceum missa dicit, sed duas tesserulas, in quarum altera caduceum, in altera simulachra hastæ fuerunt incisa. De uictoria Q. Fabij ita Plutarchus: Q. Fabius primo consulatu aduersus Ligures profectus summo eos prælio superauit. qua clade accepta ad alpes recesserunt, ac finem populandi fecerunt. Notat idem Plutarchus, Q. Fabium in primo consulatu non solum de Liguribus triumphasse, sed ex nulla unquam ipsum pugna nisi ex ea, ex qua triumphauit, uictorem excessisse. Huc etiam pertinet, quod scriptum reliquit Cicero in lib. de natura deorum, Q. Maximum bello Ligustino templum Honori dedicasse. eundem consulem de Liguribus triumphasse Capitolini scriptores cum eo, qui de uiris illustribus tradidit, prodiderunt. Sp. autem Caruilij cos. de Sardis triumphum nemo nisi Capitolini auctores memoriæ mandarunt. B C

[marginal handwritten note, partly illegible:] ... Romani ... / ... hasta et caduceo mis... / ... ut utrum uel... / ... [illegible]

DE COS. AN. DXXI.

M. LEPIDUM, M. Publiciū consules in hunc annum suggerit Cassiodorus; Lepidum, & Malleolum fasti Siculi; M. Malleolum, & M. Æmilium Zonaras; M. Æmilium Lepidum, M. Publicium Malleolum Capitolinæ tabulæ.

De re gesta cum Sardis.

NE Sardi quidem priore bello fracti quieuisse uidentur. Contra eos arma capientes ambo consules M. Malleolus, & M. Æmilius missi magnam prædam abegerunt. qua à Corsis, cum ad eos accessissent, spoliati sunt.

DE COS. AN. DXXII. D

INSEQUENS annus consules habuit C. Papiriū, M. Pomponiū auctore Cassiodoro, & Zonara, & Dionysio lib. II; Masonem, & Mathonem fastis Siculis; C. Papirium Masonē, M. Pomponium Mathonē Capitolinis. M. Pomponium Mathonem prætorem urb. nominat Liuius anno DXXXVII. C. Papirium C. F. Masonem Pontificem; C. Papirium L. F. Masonem decemuirū sacrorum mortuos scribit an. DXL. Cicero etiam ad Pœtum numerans Papirios claros uiros: Inde, inquit, L. Maso ædilicius, inde multi Masones, qui patricij minorum gentium fuerūt. His consulibus Sp. Caruilius Ruga primus Romæ cum uxore diuortium fecit, quòd sterilis esset, iurassetq; apud censores, uxorē se liberorū quærendorū caussa habere. auctor Dionysius lib. II. Itaq; Gell. lib. XVII hos cōsules intelligens, id factū esse scribit anno urbis conditę DXIX. nam lib. IIII. ex Ser. Sulpicij sententia hoc factū tradit M. Atilio, P. Valerio cos. an. urbis cōditæ DXXIII. qua in re omnino sequit Liuianā supputationē.

De

A

De re gestis cum Sardis, & Corsis, & triumpho C. Papirij Masonis cos.

CORSOS, & Sardos ob caussam, de qua in priore anno diximus, hoc anno Romani inuaserunt. M. Pomponius, qui Sardis arma intulerat, cum eorum plerosque in saltuosis specubus abditos indagare non posset, sagaces canes ex Italia ad se adduci iussit, per eosque tramitibus hominum, & pecudum inuestigatis, multos inde extinxit. C. uero Papirius Corsos campis pulsos cum in montes exegisset, per insidias milites multos amisit, & præ siti plures amisisset, ni postremo aqua inuenta, Corsis, ut deditionem facerent, persuasisset. Hæc Zonaras. Hinc in epitoma XX scriptum est: Sardi, & Corsi subacti sunt. Porro autem C. Papirium consulem de Corsis primũ in monte Albano triumphasse inuenio non solum in Capitolinis tabulis, sed etiam apud Plinium, Valerium, & Festum. Plinius quidem lib. XV sic loquitur: L. Piso tradit Papirium Masonem, qui primus in monte Albano triumphauit de Corsis, myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum. Valerius autem lib. III sic: Papirius Maso cum bene gesta rep. triumphum à senatu non impetrasset in Albano monte triumphandi & ipse initium fecit, & cæteris postea exemplum præbuit, proque aurea corona, cum alicui spectaculo interesset, myrtea usus est. Festus uero ita: Papirius myrtea corona usus est, quòd Corsos in campis Myrteis superasset. Exemplũ Papirij sequutus Marcellus uictis Syracusanis & ipse postea in monte Albano triumphauit, qui mons non procul ab urbe erat.

B (margin letter beside "natum ludos Circenses")

Sagaces canes ex Italia ad se adduci iussit [handwritten marginal note, partly legible]

Papirius primus in monte Albano triumphauit de Corsis [handwritten marginal note, partly legible]

In spectaculis usus myrtea corona pro aurea [handwritten marginal note, partly legible]

Ex Festo myrtea corona Papirij, quod vicisset Corsos in campis Myrteis [handwritten marginal note, partly legible]

De C. Duilio Dictatore.

DICTATOREM hoc anno comitiorum habendorum caussa creatum C. Duiliũ cum C. Aurelio Cotta magistro equitum reperio tantũ in tabulis Capitolinis. ex quo intelligi potest, ambos consules tum reip. caussa abfuisse, nec eos à bello auocari è re pub. uisum esse.

C

De Censoribus abdicatis.

T. MANLIVS Torquatus, Q. Fuluius Flaccus in hunc annum creati censores uitio facti abdicarunt. auctores sunt Capitolini fasti. Quod cõfirmat etiam Liuius, qui lib. XXIII, & XXV T. Manlium bis consulem, & censorem uocat. & lib. XXVII, T. Manlium ex censorijs, qui uiuerent, uetustissimum. & lib. XXIII, Fuluium Flaccum consulem, & censorem fuisse tradit.

DE COS. AN. DXXIII.

M. AEMILIVM, M. Iunium consules suggerit Cassiodorus, & Zonaras, Barbulam, & Peram fasti Siculi; M. Æmilium Barbulam, M. Iunium Peram Capitolini.

De re gesta cum Gallis, & Liguribus.

D BOIIS, cæterisque Gallis ex uenditione tum aliarum rerum, tum plurimorum captiuorum, magnã pecuniam facientibus, ueriti Romani, ne ijs opibus contra se uterentur, edixerunt, ne quis homini Gallo uel aurum, uel argentum daret. Hinc Galli M. Æmilij, & M. Iunij in Ligures expeditione cognita, se, ut Romam contenderent, compararunt. Qua re consules audita improuiso eos adorti adeo terruerunt, ut per amicitiæ speciem obuiam eis egrederentur. illi uero simularunt, se non contra illos esse profectos, sed per eorum agrum in Ligures transituros. Zonaras.

Gallorum et Romanorum foedus [handwritten marginal note, partly legible]

De censoribus, & lustro XLI.

CENSORES Q. Fabium Maximum Veruccossum, M. Sempronium Tuditanum hoc anno lustrum fecisse XLI tradunt tantum Capitolinæ tabulæ. Q. Fabij Maximi censoris mentio est in quodam epigrammate, quod est in libro epigrammatum antiquæ urbis.

DE COS. AN. DXXIIII.

L. POSTVMIVM, Cn. Fuluium consules subijcit Cassiodorus; Albinum, & Centumalum fasti Siculi; L. Postumium Albinum, Cn. Fuluium Centumalum cum Eutropio Capitolini. Polybius C. Fuluium, A. Postumium nominat.

DE COS. AN. DXXV.

CASSIODORVS consules suggerit Q. Fabium Maximum II, & Sp. Caruilium Maximũ, & Rugam fasti Siculi. Adijciunt etiam iterati honoris notam Caruilio Maximo Capitolini scriptores. De his consulibus sic Cicero in Catone. Q. Fabius Maximus consul iterum Sp. Caruilio collega quiescente, quoad potuit, C. Flaminio tribuno pl. restitit agrum Picenum, Gallicumq; contra senatus auctoritatem diuidendi, augurq; cum esset, ausus est dicere, optimis auspicijs ea geri, quæ pro reip. salute gererentur; quæ contra remp. fierent, contra auspicia fieri. Item Valerius capite de pietate erga parentes, & Cicero de inuentione lib. II. Fuluio aduersus Illyrios imperium prorogatum. B

De triumpho Cn. Fuluij Centumali pro cos. & bello Illyrico.

SVPERIORE anno primum cum Illyrijs bellum initum est. Huius belli hanc tradit caussam Polybius lib. II. Illyrij & ante sæpe, & maxime nuper cum Phœnicen Epiri urbem tenerent, mercatores Italicos nauigantes prædati erant. ea de re Romani C. & L. Coruncanios legatos ad Teutam Illyriorum reginam Agronis regis nuper mortui uxorem miserant. factum est autem, ut dum superbæ reginę agenti superbius multo legatus alter Romanus respondisset, iussu reginæ occisus sit. ea de re Romani comparata classe ad ulciscendam legati necem Fuluium, & Postumiũ consules miserunt. cum Fuluius Corcyram, quæ ab Illyrijs capta à Demetrio Phario tenebatur, uenisset, atq; insulam in fidem cum Demetrio ipso recepisset, Postumius autem pedestres copias ad XX millia peditum, & duo millia equitum Brundusium perduxisset, ambo coniunctis copijs Apolloniam in potestatem redegerunt. quo metu perculsi Dyrrhachini, atq; alij populi se Romanis tradiderunt. Teuta cum paucis Rhizonem confugit. Fuluio inde cum magna copiarum parte Romam reuerso Postumius Dyrrhachij statiua fecit, secum omnes, qui se fidei Romanorum cõmiserant, habens. uere autem appetente Teuta legatos Romam de pace misit. quæ his cõditionibus conuenit; ut Teuta quotannis tributũ penderet, ac omni fere Illyrico excederet. neq; ei extra Lissum nisi cum duobus ijsq; inermibus lembis nauigare liceret. Polybius & Zonaras ita. Itaq; in epitoma XX sic est scriptum. Bellum Illyrijs propter unũ ex legatis, qui ad eos missi erant, occisum, indictum est. subactiq; in deditionem uenerunt. & apud Eutropiũ ita: L. Postumius Albinus, Cn. Fuluius Centumalus bellum cõtra Illyrios gesserunt, & multis ciuitatibus captis etiã reges in deditionẽ acceperunt. ac tum primum de Illyrijs triumphatum est. Item Orosius. Florus autem Cn. Fuluio Centumalo duce late domitos Illyrios scribit. Itaq; in Capitolinis etiam tabulis scriptũ est Cn. Fuluiũ Centumalum hoc anno proconsule de Illyrijs triumphasse. Quo fit, ut malim Postumiũ in consulatu, quàm Fuluium Romam reuocatũ. Coruncanijs duobus legatis occisis à Teuta statuas populũ posuisse auctor est Plinius lib. XXXIIII. cap. VI. Atq; hac quidem de caussa Romani primum in Illyricũ arma transtulerunt. quo bello perfecto Achæos etiam, atq; Ætolos, & Athenienses, atq; Corinthios legatis missis de uictoria, quæ uniuersæ Græciæ grata futura erat, certiores fecerunt, atq; à Corinthijs in societatem etiam ludorum Isthmiorum uocati sunt. Polybius. C D

DE COS. AN. DXXVI.

P. VALERIVM, M. Atilium cõsules in hunc annum inuenio apud Cassiodorũ. Flaccum, & Regulum in fastis Siculis. P. Valerium Flaccũ, M. Atilium Regulum in Capitolinis. Eorum meminit Gellius lib. IIII, cum ait. Sp. Caruilius Ruga diuortiũ

cum

A cum uxore fecit anno urbis conditæ DXXIII, M. Atilio, P. Valerio cos. iurare à censoribus coactus uxorem se liberorū caussā habiturum. P. Valerius Flaccus is est, qui postea consularis legatus ad Annibalem mittitur cum Q. Bæbio Tamphilo. M. Atilius Regulus, qui postea consul iterum, & censor fuit, auctore Liuio. Hoc anno prætores duos additos opinor, ut essent quatuor. id enim factum esse inter Illyricum, & Gallicum bellum testis est epitoma XX. Factos autē, ut in Siciliam, Sardiniamq; nouas prouincias mitterentur, tradit Pomponius de origine iuris. Hos uero fuisse C. Flaminium, & M. Valerium ostendit Solinus capite de Sicilia, cum inquit. Sardinia, & Sicilia utraq; insula in Romanam potestatem redacta iisdem temporibus prouincia facta est, cum eodem anno Sardiniā M. Valerius, alteram C. Flaminius prætores sortiti sunt. Sardiniæ porrò, & Corsicæ administrationem iunctam, atq; eidem prætori traditā fuisse, auctor est Rufus. Ex his autem prætoribus M. Valerius insequenti anno consulatum cepit, C. Flaminius quadriennio post.

B DE COS. AN. DXXVII.

L. APVSTIVM, M. Valerium consules subdit Cassiodorus. Maximum, & Apustium Siculæ tabulæ. L. Apustium Fullonem, M. Valeriū Messallam Capitolinæ. De Fullone Apustij cognomine, rectè. L. enim Apustium Fullonē ædilem pl. quendam nominat etiam Liuius anno DLIII.

DE COS. AN. DXXVIII.

DEINCEPS sequuti sunt consules C. Atilius, L. Æmilius, auctore Cassiodoro, & Polybio. Quos C. Atilium Regulum, L. Æmilium Papum uocant Capitolini scriptores. Regulum, & Papum Siculi; Regulum, & Aimilium Zonaras. Horum etiam consulum meminit Orosius, & Plinius lib. III cap. XX. ubi Paulus pro Papo mendosè legitur. Regulo Sardinia, Papo Italia obuenit. Sardi enim prætoris Romani assiduam C præsentiā, non ferentes arma ceperant, Galli in Italiā irrumpere parabant. Zonaras.

De censoribus, & lustro XLII.

CREATOS in hunc annum censores C. Claudium Centhonem, M. Iuniū Peram lustrum XLII condidisse inuenio duntaxat scriptum in fastis Capitolinis. quibus quē auctorem meliorem, aut certiorē quærimus? Centho cōsul fuerat anno DXIII, Pera DXIX.

De bello Gallico Cisalpino, & triumpho L. Aemilij Papi cos. de Gallis.

EODEM anno bellum Gallicum Cisalpinum initum est. Hoc lex C. Flaminij tribuni pl. excitauit, quā ille uel octauo, ut ait Polybius, ante anno, M. Lepido consule, uel quinto, ut Cicero, Maximo II cōsule de agro Piceno, & Gallico, unde pulsi Senones fuerant, uiritim diuidendo tulit. Nam cum reliqui Galli, ac maxime finitimi Boij Se- D nonum casu perculsi rebus suis timerent, inita cum Insubribus societate, Gallos eos, qui trans alpes ad Rhodanum accolunt, atq; à mercede, qua ducti militant, Gessatæ dicuntur, aduocarunt. Itaq; cum reges eorum Congolitanus, & Aneroestus magnis inducti pecunijs cum ingentibus copijs alpes in Italiam traiecissent, ac se cum Boijs, & Insubribus coniunxissent (Veneti enim ac Cænomani à Romanis per legatos sollicitati quieuerunt.) peditū ad quinquaginta millia equitum ad uiginti adducentes, in Etruriā irruperunt, octauo, ut scribit Polybius, post agri Piceni diuisionem anno, L. Æmilio, C. Atilio cos. in quem etiam annum bellum Gallicum Cisalpinum à Capitolinis auctoribus est collatum. Romani aūt Gallorum tumultu nunciato maximas, siquando unquam alias, copias compararunt. tota etiam tum Italia enixe pro imperio Ro. laborauit. summa peditum Romanorū, ac sociorum fuit supra quingenta millia, equitum supra sexaginta, auctore Polybio. Itaq; Plinius lib. III, L. Æmilio Paulo, C. Atilio Regulo cōsulibus, inquit, Italia nunciato Gallico tumultu sola sine externis ullis auxilijs, atq; etiam tunc sine transpadanis equitum LXXX millia, peditum DCC

P 3 millia

[Handwritten marginalia: "Quatuor Praetores"; "Sardinia et Corsica eidem Praetori tradita"; "Caussa belli Gallici Cis[alpi]ni"; "... Gessatae"; "Gallorum exercitus ... M. peditum, et XX M. equitum"; "Romanorum exercitus et sociorum adversus Gallos ex D M. peditum, et LX M. equitum"; "ex Plinio LXXX M. equitum, DCC M. peditum"; "Ex Fabii historia, qui bello interfuit DCCC M. hominum ad bellum parata"]

millia armauit. Cænomanos añt transpadanos intelligit, qui ex Gallis soli pro Roma A
nis contra Annibalem steterũt. Cum harũ igitur copiarum parte L. Æmilius consul
Ariminum, ut Gallorũ transitum impediret, contendit, alteram prætor in Etruriam,
quòd C. Atilius consul alter iam in Sardiniã nauigaret, adduxit. iam Clusiũ Galli per
uenerãt, prætor ad Fæsulas collatis signis fugatus in collẽ editũ se receperat. cuius cũ
obsidionẽ Galli pararent Æmilius consul Apennino superato improuiso aduenit. is
igitur Gallos cum præda abeuntes ab una parte, ab altera Atilius, iam ex Sardinia re
uocatus, adorti ita pugnarũt, ut Gallorũ XL millia cæciderint, X millia ceperint. Ati-
lius in prœlio, & rex Congolitanus occisus est, Aneroestus semetipsum in fuga occi-
dit. Æmilius uastato Boiorum agro Romã triumphans rediit, ac Capitoliũ armis, &
torquibus Gallorũ exornauit. Hęc Polybius & Zonaras. Hinc Eutropius scripsit: L.
Æmilio consule ingentes Gallorum copiæ alpes transierunt, sed pro Romanis tota
Italia consensit. traditum est à Fabio historico, qui ei bello interfuit, DCCC millia ho
minum parata ad id bellum fuisse. sed res per cõsules tum prospere gesta est. XL. mil- B
lia hostium interfecta sunt, & triumphus Æmilio decretus. & Florus. Galli Britoma
ro duce se non prius soluturos balthea, quàm Capitolium ascendissent, iurauerunt. fa
ctum est. uictos enim Æmilius in Capitolio discinxit. & epitoma lib. XX. Galli trãs
alpini, qui in Italiam irruperant, cæsi sunt. eo bello populus R. sociorum Latini nomi
nis trecenta millia armatorũ habuisse dicitur. Triumphus item L. Æmilii consulis de
Gallis est in Capitolinis tabulis. quanquam mors Atilii collegæ notata non est.

DE COS. AN. DXXIX.

CONSVLES insequens annus habuit T. Manliũ, Q. Fuluium II. auctore Cassio-
doro, & Polybio. T, Manlium Torquatum, Q. Fuluium Flaccum Orosio. Cuspinia-
næ tabulæ cum Capitolinis TORQVATVM II, & FLACCVM II horum consulũ
cognomina edunt. Ambobus consulibus Gallia prouincia decreta.

De re gesta cum Gallis. C

NEQVE uero hoc etiam anno Romani quieuerũt. etenim ex re bene priore anno
gesta in spem adducti Gallos finibus expellendi, Q. Fuluiũ, & T. Manlium consules
in Galliam cum legionibus miserunt. Ii in prouinciam ingressi, Boiorum gente in fi-
dem accepta, cum ad reliquos Gallos bellum transferrent, imbriũ, ac pestilentiæ ma-
gnitudine deterriti sunt. quod scribit Polybius. quanquam Orosius aliquanto secus.
Manlius Torquatus, inquit, & Fuluius Flaccus primi trans Padum legiones duxere
Romanas. pugnatum est ibi cum Insubribus Gallis, quorum interfecta sunt XXIII
millia, capta V millia. in epitoma etiam XX, exercitus Romanos tum primum trans
Padum ductos, Gallos Insubres prœlio fusos, scriptum est. quin etiam Zonaras Pa-
do superato in Insubres arma à Romanis illata scribit.

De L. Metello dictatore.

IN hunc etiam annum L. Metellum dictatorem cum N. Fabio Buteone magistro D
equitum comitiorum habendorũ caussa creatũ produnt Capitolini fasti. credo quòd
consules à bello Gallico auocari non placebat. L. Metelli dictatoris meminit quoq;
Plinius lib. VII, & epigramma uetus, quod est in libro antiquæ urbis eiusmodi.

S. P. Q. R.

L. METEL. PONT. II. COS. DICT. MAG. EQ. XV. VIR. AG.
DAND. QVI PRIMVS ELEPHANTOS PRIMO PVNICO BELLO
DVXIT IN TRIVMPHO, PRIMARIVS BELLATOR, OPTVMVS
ORATOR, FORTISSIMVS IMP. AVSPICIO SVO MAXIMAS RES
G. MAXIMO VSVS HONORE, SVMMA SAPIENTIA. MAX. SEN.
PARTAM EX AEQVO PECVNIAM MAG. SIG. L. RELIQVIT.
CLARISSIMVS IN CIVITATE FVIT, TRIBVIT EI, VT QVO-
TIES IN SENATVM IRET, CVRRV VEHERETVR AD CVRIAM
QVOD A CONDITO AEVO NVLLI ALII CONTIGIT.

A

DE COS. ANN. DXXX.

CASSIODORVS consules suggerit C. Flaminium, P. Furiũ, itemq; Polybius. Flaminium, & Furium Zonaras, & Plutarchus in Marcello. Flaminium, & Philum Siculæ tabulæ, C. Flaminium, & P. Furium Philum Capitolinæ. De Flaminio sic Cicero in Lucullo: C. Flaminius aliquot annis ante secundum bellum Punicum tribunus pl. legem agrariam tulit, ac bis consul factus est. Ambobus Gallia prouincia decreta.

De triumphis C. Flaminij cos. de Gallis: P. Furij cos. de Gallis, & Liguribus.

HOC anno consules C. Flaminius, & P. Furius item in Galliam legiones duxerūt. cumq; repulsi ab Insubribus se in Cænomanorum sociorum fines recepissent, atq; inde rursus se in Insubres intulissent, maxima tribunorum militum in instruenda acie
B prudentia egregiam uictoriam retulerunt. auctor Polybius. Addit Plutarchus in Marcello ita: Cum Flaminius, ac Furius, inquit, aduersus Insubres castra haberẽt, fluuius, qui per Picenum agrum labitur, sanguine fluxisse uisus est: tres Lunas Arimini apparuisse nunciatum est. cum augures consulti uitio creatos uideri consules respondissent, senatus eos subito ab exercitu literis reuocauit. eas acceptas Flaminius non prius aperuit, quàm collatis signis barbaros fuderit. itaq; redeunti ei, ac multa spolia referenti populus obuiam non processit, ac uix triumpho concesso eum cum collega cõsulatu abire coegit. Quod cum ita sit, ergo merito Orosius etiam sic scripsit. Flaminius consul contemptis auspicijs, quibus pugnare prohibebatur, aduersum Gallos conflixit, & uicit. in quo prœlio octo millia Gallorũ cęsa, XVII millia capta sunt. & Liuius lib. XXI ita. Non cum senatu modo, sed cum dijs immortalibus C. Flaminium bellum gerere. consulem ante inauspicato factum, reuocantibus ex ipsa acie dijs, atq; hominibus non paruisse. Item. C. Flaminius memor certaminum cum patri-
C bus, quæ tribunus pl. & quæ postea consul prius de consulatu, qui abrogabatur, dein de triumpho habuerat, posteriorem consulatum Romæ inire noluit. & lib. XXXII. M. Iunius dictator sex millia hominum Gallicis spolijs, quæ triumpho C. Flaminij translata erant, armauit. & Florus. De torquibus Gallorũ Flaminius aureũ trophæũ Ioui erexit. Hæc satis probare mihi posse uidentur triumphum Capitolinum C. Flaminij cos. de Gallis. quem uero egit collega eius P. Furius de Gallis, & Liguribus nihil inuenio, quod confirmet, nisi quod scriptum est apud Polybium, rem bene ab utroq; consule cum Gallis gestam. quanquam ille Ligurum non meminit, nisi forte ἀναμὶξ Ligurum populos intellexit, quos non longe à Massilia incolentes ad amicitiam Romanorum à consulibus traductos ille scriptum reliquit. Zonaras triumphum consulibus à senatu negatum, à populo concessum scribit.

DE COS. AN. DXXXI.

D DEINCEPS consules nominat Cassiodorus M. Marcellum, Cn. Cornelium. Polybius M. Claudium, Cn. Cornelium. fasti Siculi Scipionem, & Marcellum. Claudium Marcellum, & Cn. Scipionem Zonaras. Eutropius M. Claudium Marcellum, Cn. Cornelium Scipionem. Capitolinæ tabulæ M. Claudium Marcellum, Cn. Cornelium Scipionem Caluum. Hic est Marcellus, qui post quinquies consul fuit. Scipio, qui postea in Hispania ab Asdrubale Pœno occisus est cum fratre P. Scipione. Ambobus decreta Gallia est. Eosdem consules primos inisse magistratum idibus Martijs arbitror, qui dies deinde solennis ineundo consulatui mansit usq; ad annum ab V. C. DC. cuius rei rationem cum à me paulo ante Horatius Malegutius Regiensis, iuuenis moribus, & literis ornatissimus, quæreret, hanc esse respondi. Video anno DXXXVI C. Flaminium II, & Cn. Seruilium consules auctore Liuio idib. Martijs inisse. anno autẽ DXX M. Pomponium, quia de Sardis idib. Mart. consul triumphauit, necessario multo ante illũ diem inisse. ex quo intelligo medijs inter Pomponiũ, et Flaminium consules annis initiũ ineundi idib. Mart. cõsulatus esse factũ. Quod cum

ita sit, cum prioris anni cõsulem C. Flaminium statim post triumphum (triumphauit A
autem, quod extat in Capitolinis tabulis, VI. id. Mart.) coactum magistratu abisse, ac statim per interregem Marcellum consulem factum magistratũ occepisse apud Plutarchum inueniam, non dubito affirmare, Marcellum primum cum collega Cornelio idib. Martijs inisse. sic anno CCCLII ab idib. Decẽbr. propterrem male ad Veios gestam ad K. Octobris abdicatis prioribus magistratibus, regressus factus est.

De triumpho M. Marcelli cos. de Gallis Insubribus, & Germanis, & spolijs opimis ab eo relatis.

INSVBRES accisis opibus suis pacem petentes M. Claudius, Cn. Cornelius consules eductis repente aduersus eos copijs ad arma capienda inuitos cõpulerunt. consules Acerras Gallorum oppidum, Insubres Clastidium sociorum Romanorum obsidebant. Marcellus inde ab Acerris ad Clastidium liberandum cum equitatu profectus, cum in Gessatarum occurrentem exercitum incidisset, eum rege illorum Virdumaro interfecto fudit, fugauitq́. cepit deinde etiam Acerras, cum ij, qui in præsidio B
erant, Mediolanum, quod Insubrium caput erat, confugissent. quos Cornelius insequutus, cum post recedentem eum aggressi essent, supremo prœlio superauit, ac Mediolanum & Comũ oppidum expugnauit. quo facto Insubres desperatis rebus suis se Romanis dediderunt. atq; ita bellum confectũ est. Hæc Polybius & Zonaras. Adijcit Plutarchus Marcellum in prœlio uouisse Ioui Feretrio spolia regis Virdumari, atq; ipsi soli triumphum esse decretũ. Quam rem Eutropius his uerbis memoriæ mandauit. Marcellus cum parua manu equitum dimicauit, & regem Gallorum Virdumarum sua manu occidit. postea cum collega suo Cn. Cornelio ingentes Gallorum copias peremit, Mediolanum expugnauit, grãdem prædam Romam pertulit, ac triumphans spolia Gallorum regis stipiti imposita humeris suis uexit. His de spolijs cum nuper sermo incidisset domi Andreæ Lauredani patricij Veneti, qua ille summa tum humanitate, tum antiquitatis Romanæ cognitione præditus est, nummos ueteres ar C
genteos aliquot pulcherrimos mihi ostendit, in quibus Marcellus ipse spolia Virdumari stipiti imposita templo inferens incisus esset. de quibus etiam sic loquitur Florus. Galli Virdumaro rege Romana arma Vulcano promiserunt. aliorsum uota ceciderunt occiso enim rege Marcellus tertia post Romulum patrem Feretrio Ioui arma suspendit. & epitoma XX. Insubres aliquot prœlijs fusi in deditionem uenerunt. M. Claudius Marcellus consul occiso Insubrium Gallorum duce Virdumaro opima spolia rettulit. & Virgilius lib. VI.

Aspice ut insignis spolijs Marcellus opimis
Ingreditur, uictorq́; uiros super eminet omnes.
Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Sistet eques, sternet Pœnos, Gallumq́; rebellem.
Tertiaq́; arma patri suspendet capta Quirino.

& Frontinus lib. IIII: M. Marcellus cum in manus Gallorum imprudens incidisset, D
circumspiciendæ regionis, qua euaderet, caussa, equum in orbem flexit, deinde cum omnia esse infesta uidisset, precatus deos, in medios hostes irrupit. quibus inopinata audacia perculsis ducem quoq; eorũ trucidauit. atq; ubi spes salutis uix superfuerat, inde opima rettulit spolia. De ratione autem opimorum spoliorum diximus ante satis in primis, & secundis spolijs à Romulo, & Cosso relatis. In tabulis Capitolinis etiam scriptum est M. Marcellum de Gallis Insubribus, & Germanis triumphasse, atq; spolia opima rettulisse duce hostium Virdumaro ad Clastidium interfecto. quo in loco Germani uocantur, qui à Polybio Gessatæ, quorum rex fuit Virdumarus, non Insubrium, ut est in epitoma, quod etiam docet his uerbis Orosius. Claudius cõsul Gessatarum XXX millia deleuit. ubi etiam ipse Virdumarum regem in primam aciem progressus occidit. & inter multa Insubrium, quos ad deditionem coegit, oppida Mediolanum quoq; cepit. Boios, ac Insubres à Romanis paulo ante aduentum Annibalis socijs Venetis, ac Cænomanis oppressos scribit etiam Strabo lib. V.

DE

A

DE COS. AN. DXXXII.

CASSIODORVS in hunc annum prodit consules P. Cornelium, M. Minucium. & Zonaras; Scipionem, & Rufum fasti Siculi. Eutropius P. Cornelium, M Minucium Rufum. P. Cornelium Scipionem Asinam esse opinor Cn. Cornelij Asinæ bis consulis filium, quòd Liuius inter sententias de Capua à consularibus senatoribus anno DXLII dictas sententiæ etiam P. Cornelij Asinæ meminit. Hoc loco & fastos, & triumphos Capitolinos una cum Liuianis annalibus desideramus, quibus plurimum splendoris huic prope deplorato triennio afferri potuit. Istri ambobus consulibus decreti.

De triumpho P. Scipionis Asinæ cos. de Istris.

HOC anno Istros primum arma mouisse constat. sic enim scribit Eutropius M. Minucio Rufo, P. Cornelio cos. Istris bellum illatum est, quia latrocinati naues Romanorum fuerant, quæ frumentum exhibebant. perdomitiq; sunt omnes. & Orosius. Istri noui hostes excitati sunt, quos Cornelius, Minuciusq; consules multo quidem Romanorum sanguine, subegerunt. & epitoma XX. Istri subacti sunt. & Zonaras: P. Cornelius, M. Minucius consules aduersus Istros exercitum duxerunt, & multas earum gentes partim ui, partim deditione in potestatem redegerunt. Liuius etiam libro XXI, uictorias, & bella horum annorum commemorans, ait, Sardos, Corsos, Istros, atq; Illyrios lacessisse magis, quàm exercuisse Romana arma, cum Gallis tumultuatum magis, quàm belligeratum. Hæc de re gesta. Triumphasse autem consules nemo auctor est. Ego tamen aut ambos, aut certe alterũ P. Scipionem triumphasse existimo, ut de Sardis, Corsis, Illyrijs, Gallis his annis sæpius triumphatum est. præsertim uero cum minime dubia hæc uictoria narretur, immo subacti, perdomitiq; Istri ab his consulibus tradantur. Quot autem, & quàm magnos triumphos amiserimus, quorum nemo, præter Capitolinos scriptores, meminerit, facile qui hunc commẽtarium leget, intelliget. neq; uero dubito, quin si lapis ille, qui Marcelli triumpho Capitolino annectebatur, haberetur, meam suspicionem facillime confirmaret. confirmat id certe, quòd Liuius lib. XXXVIII negat exemplum proditum esse, ut imperator, qui perduellibus deuictis, confecta prouincia exercitum reportasset, sine curru, & laurea priuatus, inhonoratusq; urbem iniret. sed quoniam fieri potest, ut consul alter tantum triumphum obtinuerit, quod etiam priore anno euenit, ut Claudius solus triumphatit, quanquam Cornelius egregiam operam Gallico bello nauarit, propterea triumphum de Istris soli Scipioni attribui, suspicatus Liuium, si M. Minucius triumphasset, triumphum eius postea non fuisse prætermissurum, tum cum de eo magistro eq. Q. Fabio dictatori æquato, atq; eius inani ferocia dixit. sed hæc alij iudicarint.

B

C

De Q. Fabio Maximo dictatore.

C D Q. FABIVM Maximum dictatorem cum C. Flaminio magistro equitum creatum auctor est Valerius libro primo, cum ait. Occentus soricis auditus Fabio Maximo dictaturam, C. Flaminio magisterium equitum deponendi caussam præbuit. eadem de re tradit Plutarchus in Marcello, uerum dictatorem Minucium uocat, non Fabium. Ego uero de Fabio Valerio assentior, quòd in epigrammate antiquo, & apud Liuium bis eum dictatorem fuisse inuenio. Quibus autem consulibus fuerit, ex ijs, qui hoc triennio fuere, parum liquet. Ego ubi rem in omnes partes diu multumq; uersaui, hoc potissimum anno Q. Fabium dictatorem comitiorum habendorum caussa creatum coniectura ductus sum ad suspicandum, cum consules ambo bello Istrico implicati abessent, neq; eos à bello auocari è rep. uideretur. Dictatore autem uitio creato comitia deinde per interregem, ut alias sæpe, esse habita.

Coniectura de triumpho consulis de Istris

Quibus triumphus non potest denegari

DE COS. AN. DXXXIII. A

L. VETVRIVM, C. Lutatium consules edit in hunc annum Cassiodorus & Zonaras. Philonem, & Catulum fasti Siculi. Hunc L. Veturium Philonem esse opinor post in censura mortuum apud Liuium, patrem L. Veturij L.F.L.N. Philonis consulis anno DXLVII. C. Lutatio quidam Scaeuolae cognomen adijciunt. Id cum qua dicti ratione fecerint nesciam, neq; affirmare, neq; arguere ausim. Polybius ubi de triumuiris coloniae deducendae captis agit lib. III, hunc C. Lutatium consularem nominat. Hūc C. Lutatij C.F.C.N. Catuli filium puto, eius, qui consul fuit anno DXI. Hos cōsules in Istros profectos, atq; cum exercitu usq; ad Alpes progressos citra pugnam multos sibi adiunxisse, auctor est Zonaras.

De censoribus, & lustro XLIII.

IN hunc porrò annum censores contuli tum propter quinquennalem lustrorum B rationem, tum quia Cassiodorus, & Liuius id mihi subsignificare uisi sunt. fuerunt autem L. Æmilius Papus, & C. Flaminius uiri consulares, eorum enim censorum meminit post saepe Liuius, ab ijsq; lectum senatum tradit. in primis autem Paullo, & Varrone cos. senatum legendum fuisse inquit, quia per quinquennium multi & bello, & alijs casibus senatores perierant. tumq; post L. Æmilium, & C. Flaminium censores esse lectum. Cassiodorus etiam C. Lutatio, L. Veturio consulibus uiam Flaminiam, & circum Flaminium factum prodit. facta autem sunt à C. Flaminio censore. Itaq; in epitoma XX haec uerba sunt: Lustrum à censoribus conditum est. quo censa sunt ciuium capita CCLXX millia CCXIII. libertini in quatuor tribus redacti, cum antea dispersi fuissent, Esquilinam, Palatinam, Suburranam, Collinam. C. Flaminius censor uiam Flaminiam muniuit, & circum Flaminium extruxit. & Festus: Flaminius circus, & Flaminia uia dicta est à Flaminio consule, qui interfectus est ad lacum Trasimenum. Plinius quoq; libro XXXV horum censorum meminit, cum ait, Legem C Metiliam de fullonibus dictam C. Flaminius, & L. Æmilius censores dedere ad populum ferendam. Lustrum autem, quod intelligi ex epitoma potest, postero anno conditum est.

[manu: Censa ciuium capita CCLXX millia CCXIII. Libertini in quatuor tribus redacti]

DE COS. AN. DXXXIIII.

CONSVLES inde sequuti sunt M. Liuius, L. Æmilius. auctor Cassiodorus. Eorum cognomina sunt in Siculis fastis Salinator, & Paullus. Eorundem consulum sic meminit Plinius libro XXXIX: L. Æmilio, M. Liuio consulibus anno urbis conditae DXXXV primus è medicis Romam uenit è Peloponneso Arcagathus Lysaniae filius. M. Liuius ex censura, & consulatu secundo Capitolino M.F.M.N. Salinator uocatus est. L. Æmilius Paullus quia, auctore Plutarcho, pater fuit L. Æmilij L.F.L.N. Paulli, qui Persen debellauit, filius fuisse uidetur M. Æmilij M.F.L.N. Paulli consulis anno CDXCIIX. Eius meminit una cum collega postea Liuius, ita. L. Æmilius D Paullus, qui cum M. Liuio consul fuit, & damnatione collegae, & sua prope ambustus euaserat. Ambobus consulibus Illyrij euenerunt.

[manu: Primus medicus e Peloponneso Romam uenit Arcagathus Lysaniae F.]

De triumphis L. Aemilij Paulli, & M. Liuij cos. de Illyrijs.

HOC anno iterum cum Illyrijs rebellantibus dimicatum est. Huius belli caussam attulit Demetrius Pharius rex Illyriorum, beneficiorum populi R. oblitus. qui cum Romanos ante Gallorum, post Poenorum mouentium metu perculsos animaduerteret, ac Macedonum maxime rege confideret, Illyrica oppida Romanis subiecta uastabat, finesq; foedere constitutos transcendebat. aduersus hunc L. Æmilius consul missus. Demetrius consulis aduentu cognito Dimalum praesidio, & commeatu muniit, ex reliquis Illyricis oppidis amicis Romanorum exactis, ac suis impositis cum sex millibus ueteranorum Pharum contendit. Æmilius Dimalo oppido intra VII dies expugnato, atq; Illyrijs in fidē acceptis aduersus Pharū infestus pergit. eoq;

[manu: Demetrius Pharius bellum in Illyrijs concitat]

oppido

A oppido, rege aufugiente, capto, ac reliquis Illyrij ciuitatibus sibi adiunctis, autumno ineunte, Romam triumphans rediit. Hæc Polybius, qui idem huius uictoriæ gloriam unius L. Æmilij facit, ut etiam Iustinus lib. XXIX. at uero si auctorem libri de uiris illustribus audiamus, M. Liuius Salinator cos. & ipse de Illyrijs triūphauit. bellum certe ab utroque consule gestum tradit Zonaras, & de Salinatore testis est quoque Frontinus, cum ait lib. IIII: Salinator consularis damnatus est, quod prædam nō æqualiter diuiserat militibus. & Liuius eundem ex consulatu priore populi iudicio damnatum scribit. Hoc bellum bis uerbis expressum est in epitoma XX. Iterum Illyrij cum rebellassent domiti in deditionem uenerunt. Demetrius ad Philippum Macedonum regem confugit, Pineus rex stipendium dare coactus est. Liuius lib. XXII.

DE COS. ANN. DXXXV.
& bello Punico II.

B CONSVLES subijcit Cassiodorus, & Polybius P. Cornelium, Ti. Sempronium. Zonaras Sempronium Longum, & P. Scipionē; Longum, & Scipionem fasti Siculi; P. Cornelium Scipionem, Ti. Sempronium Longum Liuius, Eutropius, Probus, Orosius, Pædianus. P. Scipio pater fuit P. Scipionis Africani P. F. L. N. consulis anno DLIX. Ti. Sempronius pater Ti. Sempronij Ti. F. C. N. Longi cōsulis eodem anno, auctor Liuius. His consulibus bellum Punicū secundum initium est. Hoc intulit Annibal Amilcaris filius eius, qui priore bello imperator ad Ægates insulā uictus a C. Lutatio consule fuit. Hic cum iam inde ab ineunte pueritia Romano odio esset imbutus, ubi primum per ætatem potuit, animum ad renouandum bellum adiecit. extremum cum Asdrubale Pœnorum duce fœdus Romani icerant, ne Pœni armati Iberum flumen in Hispania traijcerent, neue Saguntinos populi R. socios uexarent. hoc ille fœdere uiolando satis magnam ad lacessendos Romanos caussam se habiturum ratus est. itaque P. Cornelio, M. Minucio cos. imperator in demortui Asdrubalis locū
C in Hispania declaratus in Olcadum fines irrupit, atque Altheiam expugnauit. sequenti anno in Vaccæos ducens Helmandicam, & Arbocalam urbes cepit, Carpetanos ad deditionem adduxit. quo terrore finitimi Saguntini compulsi legatos, qui hæc senatui nunciarent Romam miserunt. bellum à Romanis Annibali, nisi Sagunto abstineret, per legatos indictum. M. Liuio, & L. Æmilio cos. Annibal Saguntum oppugnauit, atque intra octo menses cepit. legati tum à Romanis Carthaginem missi, qui Annibalem rupti fœderis auctorem deposcerent, & nisi traderetur, bellum indicerent. indictum est. hoc autem anno Annibal traiecto Ibero Ilergetes, Bargusios, Ausetanos, & ceteros Hispaniæ populos usque ad Pirenæos montes subegit, ac per Galliam ad alpes uenit, & in Italiam transgressus P. Cornelium consulem, qui se ei ex alpibus descendenti opposuerat, ad Ticinum, Ti. Sempronium iam ex Sicilia, re ex sententia gesta, reuersum ad Trebiam acie fudit. Hæc Polybius, ac paulo secus etiam Liuius, & alij. Solinus anno urbis conditæ DXXXV hoc bellum initum scribit. initum
D autem P. Cornelio, Ti. Sempronio cos. omnes consentiunt. quorum alteri Hispania, alteri Africa cum Sicilia obtigerat. Eodē anno Cn. Scipio consulis frater in Hispaniam pro consule missus, ut Asdrubalem Annibalis fratrem inde expelleret, cum Annone bene pugnauit. Boij solicitatis Insubribus defecerunt, atque in triumuiros, qui Cremonam, & Placentiam colonias deduxerant, impetum fecerunt. Liuius. Polybius.

DE COS. AN. DXXXVI.

CONSVLES inde subsequuti Cn. Seruilius cum C. Flaminio. ut auctor est Polybius, Cassiodorus, & Liuius, qui duo cum fastis Siculis Seruilio cognomen Geminum adiecerunt. C. Flaminius II consul eadem, qua ante, superbia usus magistratum idibus Mart. non Romæ, sed Arimini inijt. Idem neglectis auspicijs cum se Annibali, qui primo uere ex Gallia in Etruriam, Apennino superato, oculo etiam frigoribus amisso, transgressus erat, ad lacum Trasumenum obtulisset, collatis signis, exerci-

exercitu amisso, occisus est. Paucis post diebus quatuor millia equitum cum C. Cen- A
tenio pro prætore missa ad collegam à Seruilio cos. in Vmbria, quò post cladem ad
Trasimenum auditam auerterant iter, ab Annibale circumuenta sunt. Liuius, Poly-
bius, Valerius libro primo, Plutarchus in Fabio, Probus, alij.

De Q. Fabio Max. dictatore II.

CVM ad cladem ad Trasimenum acceptam Centenij clades accessisset, in magno
terrore ciuitas ad dictatorem dicendum confugit. & quia consul aberat, à quo uno
dici posse uidebatur, nec per occupatam armis Punicis Italiam facile erat aut literas,
aut nuncium mitti, nec dictatorẽ populus creare poterat, quod nunquam ante eam
diem factum erat: pro dictatorem populus creauit Q. Fabium Maximum, & mag. e-
quitum M. Minucium Rufum. Igitur Q. Fabius Max. dictator II. procuratis prodi-
gijs, ac ludis magnis uotis, delectu habito, ac Seruiliano exercitu accepto cũ ad An-
nibalem hostem peruenisset, haud procul Arpis in Apulia castra fecit. eò enim iam B
Annibal ex Etruria per Vmbriam & Picenum, Marsis inde, & Pelignis uastatis, con
cesserat. Ibi cum se castris tenens Fabius ab Annibale elici nulla ratione ad pugnam
posset, à magistro equitum assidue tanquam segnis, ac timidus appellatus est. Anni-
bal inde in Samnium mouit, atq; aliquot oppidis captis, spe Capuæ recipiendæ obla
ta, cum se Casinum inde duci cuperet, Casilinum per errorem ductus castris ad Vul-
turnum flumen positis agrum sociorum in cõspectu Fabij, qui per iuga Massici mon
tis eum persequutus fuerat, exussit. quo in loco iterum magister equitum dictatoris
cunctationem palam concionibus inuidiosis exagitauit. Inclusus inde ad Casilinum
Annibal sarmentis ad cornua boum alligatis, ijsq; per noctem incensis, atq; ex colli-
bus castris Romanis imminentibus bobus ipsis immissis, dum nouo Romanos appa
ratu perturbauit, per Calliculæ iugum agmen traduxit, atq; in Pelignos populabun-
dus redijt, ex Pelignis inde retro Apuliam repetens Gerunium peruenit. Dictator in
terea nec absistens, nec congrediens castris in agro Larinate positis sacrorum caussa C
Romam reuocatus est. Cum absente dictatore bene à magistro equitum cum Anni-
bale dimicatum Romæ nunciatum esset, M. Metilij tribuni pl. concionibus populus
incitatus, qui cunctationem Fabij infamem ad populum fecerat, rogationem eius de
iure dictatoris & magistri equitum adæquando accepit. Dictator inde consule in C.
Flaminij locum M. Atilio Regulo suffecto in castra redijt. Minucius solito etiam fe-
rocior exercitus parte à Fabio accepta cum Annibale signa contulit, cumq; iam Ro-
mana acies inclinaret, à Fabio cum exercitu suo accurrente seruatus, patrem eum ap-
pellauit, ac se imperio statim abdicauit. Fabius summis laudibus in cœlum & in ca-
stris, & Romæ sublatus. omnium prope annales Fabium dictatorem aduersus Anni
balem rem gessisse tradũt. Cœlius etiam eum primum à populo creatum dictatorem
scribit. sed & Gellium, & ceteros fugit, uni consuli Cn. Seruilio, qui tũc procul in Gal
lia prouincia aberat, ius fuisse dicendi dictatoris, quam moram quia expectare terri-
ta iam clade ciuitas non poterat, eò decursum esse, ut à populo crearetur qui pro di- D
ctatore esset. res inde gestas, gloriamq; insignem ducis, & augendæ titulum imaginis
posteris, ut dictator pro prodictatore diceretur, facile obtinuisse. Hæc Liuius. Poly-
bius tamen dictatorem eum creatum scribit. idemq; in epigrammate antiquæ urbis
libri scriptum est, hoc modo.

Q. FABIVS MAXIMVS DICTATOR BIS. COS. V. CENSOR. INTER
REX II. AED. CVR. Q. II. TRIB. MILITVM. PONT. AVGVR. PRI
MO CONSVLATV LIGVRES SVBEGIT. EX HIS TRIVMPHAVIT.
TERTIO, ET QVARTO ANNIBALEM COMPLVRIBVS VICTORIIS
FEROCEM SVBSEQVENDO COERCVIT. DICTATOR MAGISTRO
EQVITVM MINVCIO, CVIVS POPVLVS IMPERIVM CVM DICTA
TORIS IMPERIO ADAEQVAVERAT, EXERCITVI PROFLIGATO
SVBVENIT, ET EO NOMINE AB EXERCITV MINVCIANO PA-
TER APPELLATVS EST. CONSVL QVINTVM TARENTVM CEPIT.
TRIVM-

A TRIVMPHAVIT. DVX AETATIS SVAE CAVTISSIMVS, ET REI MILITARIS PERITISSIMVS HABITVS EST. PRINCEPS IN SENATV DVOBVS LVSTRIS FACTVS EST.

Eodem anno Cn.Scipio in Hispania minus terra cum hoste propter ingẽtem famam nouorum auxiliorum concurrere ausus, delecto milite in naues imposito XXXV nauium classe ire obuiam hosti pergit. ad ostium Iberi fluminis Punica classis stabat. cum auidè utrinq; pugna commissa esset, meliore fortuna Romani pugnarunt. una enim leui pugna toto eius oræ mari potiti sunt. ex Balearibus insulis, & ex continenti Hispania populi amplius centum uiginti pacem petierunt. Interea P. Scipio proro gato post consulatum imperio ab senatu missus in prouinciam uenit. obsides Hispanorum, qui Sagunti custodiebãtur, Aceducis artificio Romanis traditi sunt. Cn. Seruilius, & M. Atilius consules, cum exemplo Fabrij in casum uniuersæ dimicationis, quam omnibus artibus petebat hostis, non uenirent, adeo inopia Annibalem presse B runt, ut nisi tum fugæ speciem abeundo timuisset, Galliam repetiturus fuerit. Legati ad Philippum Macedonum regem missi ad deposcẽdum Demetrium Pharium, qui bello uictus ad eum fugisset. Liuius, Polybius.

Scipio leui pugna potitus ora maris Iberie.

De L. Veturio Philone dictatore.

EXTREMO anni à consulibus rescriptum est, sine detrimento reip. abscedi non posse ab hoste. itaq; per interregem comitia habenda esse potius, quàm consulum alter à bello auocaretur. patribus rectius uisum est dictatorem à consule dici comitiorum habendorum caussa. dictus L. Veturius Philo M. Pomponium magistrum equitum dixit. His uitio creatis, iussisq; die quarto decimo se magistratu abdicare ad interregnum res redijt Liuius. L. Veturium esse reor, qui consul fuit anno DXXXIII, M. Pomponium, qui anno DXX.

C DE COS. AN. DXXXVII.

DEINCEPS consules suggerit Polybius L. Æmilium, C. Terentium. Paullum, & Varronem fasti Siculi; Plutarchus in Paullo Terentium Varronem, Æmilium Paullum. Liuius, Cassiodorus, alij C. Terentium Varronem, L. Æmilium Paullum. Varro non humili solum, sed sordido loco natus, pater lanius, ipse institor mercis. quæstura, & duabus ædilitatibus patricia, & plebeia, ac prætura perfunctus ad consulatum uenit. L. Paullus is est, qui ante cum M. Liuio consul fuit, auctore Liuio. Consules (ambobus cum Annibale bellum decretum erat) ut in castra uenerunt, castris bifariam factis, ut noua minora essent propius Annibali, in ueterib. maior pars, & omne robur uirium esset, M. Atilium ætatem excusantem Romam miserunt, Cn. Seruilium minoribus castris præfecerunt. Annibal cum haud ultra pati inopiam cibi, qua ualde laborabat, posset, aduentu consulum audito, ex Varronis temerario, ac præpropero ingenio D in spem rei bene gerendæ erectus, locum insidijs quotidie quærere. quæ ubi non processerunt, mouere inde statuit in calidiora, atq; eo maturiora messibus Apuliæ loca. profectus est nocte. ea res nunciata Romanis, Varro, uel repugnante Paullo Annibalem cum exercitu insecutus est. prope Cãnas uicum castra posuerat Annibal auersa à Vulturno uento, qui campis torridis siccitate nubes pulueris uehit. Consules sequuti Pœnum, ut uentum ad Cannas est, ubi in conspectu Pœnum habebant, bina castra communiunt, eodem ferme interuallo, quo ad Gerunium, sicut ante, copijs diuisis. Annibal spem nactus loci ad equestrem pugnam, qua parte inuictus erat, facturus copiam pugnandi consulibus, dirigit aciem, lacessitq; Numidarum procursatione hostes, neq; ad prœlium, quia eo die imperium penes Paullum fuit, elicere potuit. Varro autem postero die, cui sors eius diei imperij erat, nihil cõsulto collega signum proposuit, instructisq; copijs flumen Aufidum transiuit, sequente Paullo, quia magis non probare, quàm non adiuuare consilium poterat. Acie utrinq; instructa concursum est. Maxima, siquando unquam alias, à Romanis clades accepta est. L. Paullus consul cum Romanorum quadraginta millibus, senatoribus LXXX, consulari-

Cannen. clade Paulus consul occisus cu' Romanor XL M. senatoribus LXXX consularibus &c.

bus, prætorijs, & ædilicijs multis occisi sunt. septem millia hominum in minora castra, decem in maiora, duo ferme in uicum ipsum Cannas, Varro cum quinquaginta equitibus Venusiam profugit. capta tria millia peditum, & equites trecenti dicũtur. Ex maioribus, & minoribus castris multi cum euasissent Canusium incolumes peruenerunt, reliqui post ab Annibale circumuenti in eius deditionem uenerunt. cum ab ijs, qui Canusii erant, imperium P. Scipioni tribuno mil. adolescẽti mandatum esset, atq; is à nobilibus adolescentibus propter desperationem consilium de relinquenda Italia iniri audisset, stricto super capita deliberantium ferro, iurauit se pro hoste habiturum eum, qui in uerba sua non iurasset, effecitq;, ut omnes non relictum à se iri Italiam iureiurando astringerentur. Interea Venusiam etiam ad consulem ad quatuor millia peditum equitumq;, qui sparsi fuga per agros fuerant, peruenere. Romæ ingens luctus fuit, sed tamen S.C. x x x diebus finitus. Liuius, Polybius, Florus, alij. A

Qui Canusium effugerunt, a P. Scipione iureiurando astricti sunt se Italiam non deserturos.

Luctus xxx diebus finitus ex S. C.

De M. Iunio Pera dictatore. B

Praetextati ad bellum scripti. Spolia hostium ex templis remota ad milites armandos. Servi empti et armati.

CVM ad Cannensem cladem nũciatum esset, regnum Hieronis in Sicilia classe Punica uastari, dictator ex auctoritate patrum dictus M. Iunius, & Ti. Sempronius magister equitum delectu edicto iuniores ab annis x v i i, & quosdam prætextatos scribunt. ad socios, Latinumq; nomen ad milites ex formula accipiendos mittunt, arma, tela alia parari iubent, & uetera hostium spolia detrahunt templis, porticibusq;. octo millia seruitiorum empta publice armauerunt. Captiuis ab Annibale permissum, ut de se redimendis legatos Romam mitterent. quos redimi non placuit senatui. Cannensi clade defecerunt ad Pœnum hi populi, Attellani, Calatini, Hirpini, Apulorum pars, & Samnitum, Bruttij omnes, Lucani, Surrentini, & Græcorum omnis fere ora. Tarentini, Metapontini, Crotonienses, Locriq; & Cisalpini omnes Galli. Redeunti Romam Varroni gratiæ actæ, quòd de rep. non desperasset. Hæc Liuius. Hinc Valerius lib. v i i: Cannensis clades adeo ciuitatem nostram contudit, ut opera M. Iunij dictatoris spolia hostium affixa templis, deorum numini consecrata instrumenta militiæ futura conuellerentur, & lib. i i i i Dictaturam Varroni consuli post cladem Cannensem à senatu delatam, lib. autem i i i, ab eo non acceptam scribit. qua de re nihil Liuius. Hic est M. Iunius Pera, qui consul ante, & cẽsor fuit, & Ti. Sempronius Gracchus, sequenti anno consul futurus, quem Liuius in ædilitate magistrum equitum factum tradit, filius (ut opinor) Ti. Sempronij Ti. F. C. N. Gracchi cõsulis anno D X V. C

Neapoli frustra saepe tentata.

Annibal inde ex Apulia in Samnium profectus Cossam in deditionem accepit. post Neapoli, ad quam oppugnandam duxerat, infecta re profectus, Capuam flectit iter, seditione intestina senatorum, plebisq; laborantem. Legatis à Campanis Virio auctore ad Annibalem missis, fœdus cum eo initum, Annibal Capuæ receptus est. Dictator M. Iunius rebus diuinis rite perfectis præter duas urbanas legiones, & seruorum delectum, dixit, qui capitalem fraudem ausi, quiq; pecuniæ iudicati in uinculis essent, qui eorum apud se milites fierent, eos se noxa, pecuniaq; exolui iussurum, & sex millia hominum armauit. atq; cum x x v millibus armatorum urbe proficiscitur. Annibal Capua recepta, cum iterum Neapolitanorum animos tẽtasset, in agrum Nolanum exercitum traducit. Nolani nuncios ad M. Marcellum, qui Canusii cum exercitu erat, mittunt. quanto in discrimine sit Nolana res, plebem nouarum rerum auidam ad defectionem spectare, ostendunt. sub aduentum Marcelli, qui eò propere accurrerat, Pœnus agro Nolano excessit, ac Neapolim, quò concesserat, non admissus petit Nuceriam, quam demum fame in deditionem recepit, eamq; incendit. inde Nolam, quam Marcellus tenebat, castris motis, cum Marcello congressus tum primum à Romanis fugatus est. Itaq; spe potiundæ Nolæ adempta Acerras contendit, easq; captas incendit, atq; diripuit. Inde Casilinum oppugnatum ducit. ea oppugnatio cum diuturnior uideretur, castris communitis, ac præsidio modico imposito, ne omissa res uideretur, in hiberna Capuam concessit. Ibi maiorem hyemis partem exercitum in tectis habuit. post autem mitescẽte hyeme ducto ex hibernis eneruato Campana luxuria milite Casilinum redit, quod continuata obsidione ad extremum iam D

Hanibal primum victus a Marcello.

inopiæ

A inopiæ uenerat, idq; postremo Graccho magistro equitum se, absente dictatore, in aciem non committente recepit. Liuius, Valerius, alij.

De N. Fabio Buteone dictatore.

CVM patres se, & solitudinem curiæ, paucitatemq; conuenientium ad publicum consilium respexissent, neq; enim post L. Æmilium, C. Flaminium censores senatus lectus fuerat, cum tantum senatorũ aduersæ pugnæ, ad hoc sui quenq; casus per quinquennium absumpsissent, ac ea de re relatum absente dictatore à prætore esset; dictatorem, qui censor ante fuisset, uetustissimusq; ex ijs, qui uiuerent, censorijs esset, creari placuit, qui senatum legeret. accirìq; C. Terentium consulem ad dictatorem dicendum iusserunt. Is N. Fabium Buteonem ex S.C. sine magistro equitum dictatorem in sex menses dixit. Is ubi cum lictoribus in rostra ascendit, neq; duos dictatores tempore uno, quod nunquam antea factum esset, probare se dixit, neq; dictatore se sine ma-
B gistro equitum, nec censoriam uim permissam uni, & eidem iterum, nec dictatori nisi gerendæ rei caussa creato in sex menses datum imperium. quæ immoderata sors, tempus, ac necessitas fecerint, ijs se modum impositurum. nam neq; senatu quenquã motorum ex ijs, quos C. Flaminius, L. Æmilius censores in senatum legissent, transcribi tantum, recitariq; eos iussurum, & ita in demortui locum sublecturum, ut ordo ordini, non homo homini prælatus uideretur. eoq; facto exemplo magistratu se abdicauit, & priuatus de rostris descendit. Dictator Iunius Romã reuocatus comitia creandis consulibus habuit. Consules designati Ti. Sempronius Gracchus, qui magister equitum erat, L. Postumius Albinus. qui antequam iniret, in Gallia insidijs ipse cum exercitu à Boijs deletus est. Eodem anno res bene à Scipionibus in Hispania gestæ. Asdrubal, ut in Italiam traijceret, ac se fratri Annibali coniungeret, ad Iberum descendit. cuius consilio à Romanis cognito ambo duces iunctis copijs obuiam ierunt, ac collatis cum eo signis bene pugnarunt, castra hostium ceperunt, atq; diripuerunt. re-
C liquæ Hispaniæ ciuitates Romanis iunctæ sunt. Asdrubali non modo in Italiam traducendi exercitus, sed ne in Hispania quidem tuto manendi spes relicta est. Liuius.

Dictator legendi senatus causa creatus, sine magistro equitum.

Fabius Buteo qui dictator rostra ascenderat ex iis privatus descendit.

DE COS. AN. DXXXVIII.

CONSVLES in hunc annum designatos prodit Liuius L. Postumium Albinum III, qui tum prouinciam Galliam obtinebat, & Ti. Sempronium Gracchũ, qui magister equitum erat. Item liber Cuspinianus, in quo est, GRACCHVS & ALBINVS. Postumium autem antequam magistratum iniret in Gallia occisum tradit Liuius. Quod idem Polybius intelligit, cum prætorem à Gallis interfectum scribit. In eius mortui locum subrogatus est M. Marcellus, qui priore anno prætor ad Nolam rem bene gesserat. Ei uero ineunti consulatum cum tonuisset, uocati augures uitio creatum uideri pronunciarunt. uulgoq; patres ita ferebãt, quòd tum primum duo plebeij consules facti essent, id deis cordi non esse. In locum Marcelli, ubi is se abdicauit, suffe-
D ctus Q. Fabius Maximus tertium. Liuius, & Plutarchus auctores. Hac de caussa Cassiodorus, & Eutropius Ti. Sempronium, & Q. Fabium Maximum, fasti Siculi Maximum, & Gracchum, in hunc annum consules edunt. Quod autem inquit Liuius consules plebeios ambos fieri nõ licuisse, idem admonet etiam, ne patricios quidem ambos creari potuisse, ut anno DXLV, cum C. Neroni M. Læuinum, & Q. Fabium addere collegã cogitabant. primi aũt consules ambo de plebe facti sunt anno DXXCI. Hoc anno Philippus rex Macedonum inclinato ad Pœnos animo legatos ad Annibalem de fœdere, & belli societate iungẽda misit. qui à Romanis capti, atq; quia Romam se ire præ se ferebant, dimissi, cum fœdus sanxissent, iterum in reditu capti, atq; ex literis Annibalis, quas ad Philippum deferebant, inuentis re, & fraude patefacta Romam missi sunt, & in uincula conditi. Ti. Sempronius cõsul circa Liternum cum castra posuisset, quia ociosa statiua erant, crebro decurrere milites coegit, ut tyrones (ea maxima pars uolonum erat) assuesceret signa sequi. castra inde Campana ad Hamas posita, ut in peruigilio neglecta, simul omnib. portis inuadit. alios stratos som-

Ambo coss. nequid esse ex plebeii neque patricii.

Legati Philippi Macedonis ad Annibalem intercepti a Romanis.

A

De censoribus abdicatis.

EODEM anno M. Atilius Regulus, & P. Furius Philus censores creati L. Metiliũ principem eorum, qui post Cannensem pugnam Italiam deserendi consilium ceperant, qui tum forte quæstor erat, equo adempto tribu mouerunt, ærariumq́ fecerunt. Liuius, & Valerius auctores. Addit Liuius, ne lustrum facerent, mortem prohibuisse P. Furij, M. Atilium magistratu se abdicasse. M. hic Atilius M. Atilij Reguli, qui à Pœnis primo Punico bello captus fuerat, filius fuit, ut ait Valerius lib. II, cap. IIII. Hũc in pugna Cannensi cecidisse tradit Polybius, sed falso, si Liuio credimus. Ambo consulares fuerunt.

DE COS. AN. DXL.

IN hunc annum creati consules ambo absentes Q. Fabius Maximus Verrucosi
B consulis F. & Ti. Sempronius Gracchus iterum. Liuius auctor, & cum fastis Siculis Cassiodorus. Fabius priore anno prætor fuerat, Gracchus biennio ante consul. Prorogata imperia, prouinciæq́; M. Marcello Sicilia finibus eis, quibus regnum Hieronis fuisset, P. Lẽtulo pro prætori prouincia uetus. T. Otacilio classis, M. Valerio Græcia, Macedoniaq́; Q. Mucio Sardinia. Bellum undecunq; cum Annibale consulibus mandatum. Sempronius in Lucanos, in Apuliam Fabius profectus est. Fabius pater filio in castra ad Suessulam legatus cum uenisset, equo à filio descendere iussus est. Arpi oppidum, quod præsidio tenebatur Annibalis, à Fabio consule ui recepti. equites CXII Campani nobiles in fidem à Cn. Fuluio, qui castra super Suessulam habebat, accepti. in Hispania nihil memorabile gestum, nisi quòd Syphax rex Numidarum à Scipionibus ad amicitiam Romanorũ traductus est. Romani mercenarium militem in castris habere Celtiberos cœperunt. Annibal in agro Tarentino æstatem consumpsit spe potiundæ per proditionem Tarentinorum urbis. Sempronius consul multa
C prœlia parua, haud ullum memoratu dignum fecit. Liuius, Appianus.

De C. Claudio Centhone dictatore.

COMITIORVM consularium iam appetebat tempus. sed quia consules à bello intentos auocare non placebat, Ti. Sempronius consul comitiorum caussa dictatorem dixit C. Claudium Centhonem. ab eo magister eq. dictus est Q. Fuluius Flaccus. Dictator primo comitiali die creauit consules. Hæc Liuius. C. Claudius ex consulatu descriptus est, quem gessit anno DXIII. Q. Fuluius ex consulatu, quem gessit anno DXVI, & DXXIX.

DE COS. ANN. DXLI.

CONSVLES à dictatore creati in hunc annum Q. Fuluius Flaccus III, qui tum erat magister equitum, & Ap. Claudius Pulcher, cui in prætura Sicilia prouincia fue-
D rat, teste Liuio, Plutarcho in Fabio, Cassiodoro, & Festo libro XVII. Itaq; in tabulis etiam Siculis est Pulcher, & Flaccus. Ap. Claudius filius est P. Claudij Pulchri consulis anno DIII. Hoc anno de publicanis, qui naufragia ementiti fuerant, supplicium sumptum. Annibal Tarentum præter arcem, in quam præsidium Romanorum fugerat, per Tarentinos iuuenes, qui se noctu uenatum ire simulauerant, cepit. ea tamen defectio utrum priore anno, an hoc facta sit, in diuersum auctores trahunt, propioresq; ætate memoriæ rerum hoc anno tradunt factam. Ludi Apollinares uictoriæ caussa ex Martij uatis carminibus, quibus Cannensis clades prædicta fuerat, instituti sunt, eorum curatio prætori urbano mandata est. Consules Annonem Pœnorum ducem prœlio fuderunt, uiceruntq́;. Beneuento ad oppugnãdum Capuam ducunt, Beneuentum ex Lucanis Gracchum accersunt, qui antequam ueniret, hospitis Lucani fraude insidijs circumuentus à Magone Pœno interfectus est. Crispinus Badium Campanũ hospitem suum, à quo prœlio prouocatus fuerat, interfecit. Annibal cum

castra ad Capuam mouisset, collatis cum consulibus signis prope æquo marte pugna A
uit. Consules cum à Capua abijssent, item eò redierunt. M. Centenius Penula, qui cen
turio militauerat, cum petisset à senatu, ut sibi exercitus daretur, pollicitusq; esset, si
hoc impetrasset, de Annibale uictoriam: octo millibus acceptis militum dux factus,
conflixit acie cum Annibale, & cum exercitu cæsus est. Dum Capua à consulibus
summa ui obsideretur, Cn. Fuluius Flaccus Quinti frater prætor circa Herdoniam
male aduersus Annibalem pugnauit, ac fugatus, & castris exutus est. Annibal inde
Tarentum duxit spe potiundæ Tarentinæ arcis. Syracusæ in Sicilia à M. Marcello
pro cos. in potestatem redactæ sunt tertio anno, quàm obsideri fuerant cœptæ. In Hi
spania cum Scipiones adhuc Asdrubalem, ne in Italiam tenderet, retinuissent, iam de
finiendo bello agitantes, à mercenarijs Celtiberis deserti, prope cum totis exercitib.
cæsi sunt anno octauo, quàm in Hispaniam iuerant, Cn. Scipio post Publium fratrem
die undetrigesimo. amissaq; Hispaniæ possessio fuisset, nisi L. Marcij equitis Ro. uir-
tute, & industria cōtractis exercituum reliquijs eiusdem hortatu bina castra hostium B
expugnata essent. ad triginta septem millia cæsa, ad mille octingentos triginta capti,
præda ingens parta. Liuius, Appianus, Florus.

DE COS. AN. DXLII,

LITERIS acceptis inter se consules compararunt, ut Claudius comitia perfice-
ret, Fuluius ad Capuam maneret. Consules Claudius creauit Cn. Fuluium Centuma-
lum, & P. Sulpicium Ser. F. Galbam, qui nullum antea curulem magistratum gessis-
set. Hæc Liuius. Eosdem consules edit quoq; Cassiodorus, Orosius, & Festus libro
XVII. Galbam, & Centumalum Siculi profitentur. Ser. Sulpicius Ser. F. P. N. Gal-
ba Maximus appellatur in secundo eius consulatu Capitolino. Cn. Fuluius filius
fuit, ut opinor, Cn. Fuluij Cn. F. Cn. N. Centumali consulis anno DXXIIII, prætor
anno DXL. Q. Fuluio. Ap Claudio prioris anni consulibus prorogatum imperium
est, atq; exercitus, quos habebant, decreti. adiectumq;, ne à Capua, quam obsidebant, C
abscederent, priusquam oppugnassent. prorogatum & M. Marcello, ut pro consule
in Sicilia reliquias belli perficeret, eo exercitu, quem haberet. T. Otacilio, & M. Va-
lerio Siciliæ, Græciæq; ora cum legionibus, classibusq;, quibus præerant, decretæ.
Annibal à Tarento, cuius arcis potiundæ spes erat, à Campanis ad Capuæ obsidio-
nem soluendam attractus, ubi se nec hostes elicere ad pugnam, nec per castra eo-
rum perrumpere ad Capuam posse sensit, caput ipsum belli Romam petendi consi-
lium cepit. atq; ad tertium ab urbe lapidem super Anienem castra posuit. ipse uero
cum duobus millibus equitum, ut urbis situm exploraret, obequitauit, & cum per
triduum exercitus utrinq; in aciem descendissent, tempestas certamen diremit. nam
cum in castra redissent, statim serenitas erat. Annibal deserta Capua in Lucanos,
atq; inde Rhegium contendit. Capua Romanis tradita est, cum principes Campa-
ni ueneno sibi ante mortem consciuissent. cum senatus Campanorum deligatus es-
set ad palos, ut securi feriretur, literas à senatu missas Q. Fuluius, quibus iubebatur D
parcere, antequam legeret, in sinu posuit, & lege agi iussit, & supplicium peregit.
Capuam institutum ut quotannis præfectus mitteretur. Asdrubal in Hispania à Ne-
rone in saltu conclusus, specie pacis componendæ dum ducem Romanum detinet,
è saltu exiuit. P. Scipio P. Scipionis, qui interierat, filius annos XXIIII natus, pro-
fessus se in Hispaniam imperium, quod reliqui omnes post duos occisos Scipiones
recusabant, accepturum, eò extra ordinem pro consule missus est. ei M. Iunius Sila-
nus proprætor adiutor ad res gerendas datus est, qui Neroni successit. M. Læuinus
cum Ætolis amicitiam, & societatem aduersus Philippum firmauit, & cum Attalo
Asiæ rege. Liuius.

De triumpho & ouatione M. Marcelli pro cos. de Syracusanis.

EIVSDEM æstatis exitu M. Marcellus ex Sicilia prouincia cum ad urbem uenis-
set, de rebus ab se gestis in senatu sibi ad Bellonę dato disseruit. questus leuiter nō suā
magis

A magis, quàm militum uicem, quòd prouincia confecta exercitum deportare non licuisset. postulauit, ut triumphanti urbem inire liceret, id non impetrauit. Cum multis uerbis actum esset, utrum minus conueniret, cuius nomine absentis ob res prospere ductu eius gestas supplicatio decreta foret, & dijs immortalibus habitus honos, ei præsenti negare triumphum, an quem tradere exercitum successori iussissent, quod nisi manente in prouincia bello non decerneretur, eum quasi debellato triumphare, cum exercitus testis meriti, atque immeriti triumphi abesset, medium uisum, ut ouans urbem iniret. Tribuni pl. ex auctoritate senatus ad populum tulerũt, ut M. Marcello, quo die urbem ouans iniret, imperiũ esset. Pridie quàm urbem iniret, in monte Albano triumphauit. inde ouans multam præ se prædam in urbem intulit. Hæc Liuius, & Plutarchus. Valerius capite de iure triumphandi, quòd sine magistratu ad hoc bellũ missus esset, Marcello negatũ triumphum scribit. Itaque in libro de uiris illustribus hæc uerba sunt: Marcellus Syracusas per tres annos expugnauit, & cum per calumniam B triumphus ei à senatu negaretur, de sua sententia in Albano monte triumphauit. Fecit aũt initiũ, ut dixi, in Albano triumphandi C. Papirius Maso cõsul anno DXXII. Plutarchus item Marcellum quinquies consulem notat fuisse, ter triumphasse. quod est, semel de Gallis, bis de Syracusanis. Hac uictoria Sicilia tota in potestatem populi R. uenit, atque prouincia facta est. Velleius.

Quaestio de modo triumphi Marcelli.

Triumphat in monte Albano et urbem init ouans

[illegible] triumphauit in Albano

DE COS. AN. DXLIII.

CVM prærogatiua iuniorum consules T. Manlium Torquatum, & T. Otacilium declarasset, Manlius ualetudinem oculorum excusauit, & bellum Punicum in Italia, & hostium ducem Annibalem esse cogitare eos iussit. Quo factum est, ut M. Marcellum fulgentem iam Sicilia domita, & M. Valerium Læuinum, qui egregie res ad uersus Philippum terra, mariq; gesserat absentes consules dicerent. auctoritatem prærogatiuę omnes centurię sequutæ sunt. Hæc Liuius. Cassiodorus autẽ Marcellum III C consulem edit omisso consulatu, quẽ uitio creatus non gessit, qui unus est ex quinque, quos ipse gessisse fertur. fasti Siculi Læuinum, & Marcellum suggerunt. Læuinus anno DXXXVIII præturam gessit. Tributum à populo Ro. in Læuini consulis sententiam belli caussa collatum. A M. Læuino cõsule in Sicilia Agrigento, & alijs oppidis occupatis, Pœnis ex insula pulsis debellatum est. Itaque Cicero in Verrem trium Siculorum bellorum confectores nominans ait: Qui M. Læuino, aut P. Rupilio, aut M. Aquillio prætoribus in eam prouinciam successerunt. nam seruilia duo bella, alterũ à P. Rupilio, alterum à M. Aquillio pro consulibus post sunt perfecta. P. Scipio in Hispania Carthagine Noua urbe opulentissima uno die expugnata rem bene gessit, (alij in insequentem annum eam expugnationem contulerunt.) uirginem captiuam ad se adductã ad parentes, & sponsum intactã remisit. Marcellus consul in Italia Salapiam per proditionẽ recepit, aliaq; in Sãnitibus oppida occupauit. Cn. Fuluius Centumalus pro cõsule in Apulia, cum castra ad Herdoneã haberet, spe eius oppidi reci-D piendi, quod post Cannẽsem cladẽ ab Romanis defecerat, cũ exercitu ab Annibale cæsus est. castris, prædaq; uictor potitus. post aũt cũ eodẽ ad Numistronẽ Marcellus bene pugnauit. eundẽq; noctu digressum insequutus, atque ad Venusiã adeptus tumultuosa magis prœlia, quàm magna, sed ferme omnia secunda fecit. Liuius, Plutarchus.

De Q. Fuluio Flacco dictatore.

BELLICI apparatus ad repetendam Siciliã, & inuadendã Italiam ex Africa nunciati mouere senatum, ut non expectanda comitia Valerio consuli censerent, sed dictatorẽ comitiorũ habendorum caussa dicendum. Illa disceptatio tenebat, quòd consul in Sicilia se M. Valerium Messallam, qui tum classi præesset, dictatorẽ dicturum esse aiebat. patres extra Romanum agrum (eum autem in Italia terminari) negabant dictatorẽ dici posse. M. Lucretius tribunus pl. cũ de ea re consuleret, ita decreuit senatus, ut cõsul prius quã ab urbe discederet, populum rogaret, quem dictatorẽ dici placeret, eumq;, quẽ populus iussisset, diceret dictatorem. si consul noluisset, prætor ur-

banus populum rogaret;si ne is quidem uellet,tum tribuni ad plebẽ ferrent.cum con A
sul se populum rogaturũ esse negasset, quod suæ potestatis esset, prætoremq; uetuisset rogare,tribuni pl.rogarunt, plebesq; sciuit, ut Q. Fuluius qui tum ad Capuam erat,dictator diceretur.sed quo die id plebis concilium futurum erat,consul clam noctu in Siciliam abijt.destitutiq; patres literas ad M.Claudium mittendas censuerunt, ut desertæ ab collega reip.subueniret, diceretq;, quem populus iussisset,dictatorem. Ita à M.Claudio consule Q. Fuluius Flaccus dictator dictus,& ex eodem plebiscito ab Q.Fuluio dictatore P.Licinius Crassus pont.max.magister equitum dictus.magistratibus in annum creatis Q. Fuluius dictatura abdicauit. Hæc ex Liuio & Plutarcho in Marcello.P.Licinius ex consulatu Capitolino anni DXLVIII descriptus est. idem etiam cognomine Diuitis afficitur à Liuio in prætura anno sequenti. apud Plutarchum mendose est Q.Fabius dictator,pro Q.Fuluio.

De Censoribus abdicatis. B

CENSORES hic annus habuit L. Veturium Philonem, P.Liciniũ Crassum pont. maximũ. Crassus nec cõsul,nec prætor ante fuerat,quàm censor factus est.ex ædilitate gradum ad censuram fecit. Hi censores neq; senatum legerunt, neq; quicquã reip. egerunt.mors diremit L. Veturij, & inde Licinius censura se abdicauit.Hæc Liuius. L.Veturium esse reor, qui consul fuit anno DXXXIII. neq; enim ut rem nouam in Crasso notasset, censorem non consularem fuisse, si ne collega quidem eius consulatum cepisset.

DE COS. AN. DXLIIII.

CONSVLES in hunc annum creati Q.Fabius V, Q. Fuluius Flaccus IIII idem, qui dictator comitia habebat: Liuio auctore, & Cassiodoro.Fabium,& Flaccum edunt quoq; fasti Siculi. His consulibus Cicero cõtra Rullum Capuam receptam scribit,quod biennio ante factum prodidit Liuius.Marcellus ex hibernis profectus Annibali ad Canusium occurrit, Solicitabat ad defectionem Canusinos Pœnus,cedentemq; inde eum assequutus bis cũ eo congressus est. priore prœlio Annibal superior C
fuit,Marcellus insequenti. Annibal in Bruttios abijt. Q.Fabius cõsul Tarentum per proditionem arte Punica recepit.P.Scipio in Hispania ad Bætulam cum Asdrubale bene pugnauit.Inter alia captum puerum regalem nomine Massiuam eximię formę ad auunculum Massanissam cum donis remisit. in epigrammate antiquo, quod supra attuli, scriptum est,Q.Fabium Maximum ob receptum Tarentum triumphasse.quẽ cum prætermiserit Liuius,& cum contra morem fuerit,quod non pro recuperatis rebus,sed pro aucto imperio triumphus auctore Valerio decerneretur,& ipse omisi.

De censoribus,& lustro XLIIII.

HOC etiã anno M.Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus censores creati, ambo qui nondum consules fuerant, senatum, & senatus principem Q. Fabium Maximum legerunt, quæq; locanda erant,locarunt.ceterum anno sequenti lustrum D
condiderunt.censa sunt ciuium capita CXXVII millia CVII.Hæc Liuius.De his etiam sic Ennius in Bruto Ciceronis.

Additur orator Cornelius suauiloquenti.
Ore Cethegus Marcus Tuditano collega
Marci filius.

Vterq; ex consulatu Capitolino, quem unà gesserunt anno DXLIX,descriptus est.

DE COS. AN. DXLV.

VNDECIMO anno Punici belli consulatum inierunt M.Marcellus V(ut numeretur consulatus,quem uitio creatus non gessit) & T.Quinctius Crispinus.Hæc Liuius.in fastis item Siculis Marcellus,& Crispinus subsequuntur.Plutarchus itẽ Marcellum quintũ,& Crispinũ,Cassiodorus Marcellum IIII,præterito uitioso consulatu prodit.T.Quinctius priore anno prætor fuerat.Hoc anno item P. Scipioni,& M. Silano

A Silano fuæ Hispaniæ, fuiq; exercitus in annum decreti. Scipio ex LXXX nauibus, quas aut fecum ex Italia adductas, aut captas Carthagine habebat, quinquaginta in Sardiniam transmittere iussus, quia fama erat magnum naualem apparatum eo anno Carthagine esse, CC nauibus omnem Italiæ, Siciliç, Sardiniæq; oram impleturos. Ludi Apollinares, qui ante in annum uoueri soliti fuerāt, in perpetuum in statum diem uoti sunt, factiq; ante diē III Nonas Quinctiles. isq; dies deinde solēnis seruatus. Crispinus consul ex Bruttijs, Marcellus Roma profectus in Apuliam inter Venusiam, Bantiamq; coniunxerunt copias. eodem & Annibal rediit auersus ab Locris. cū consules ingenio feroces pugnę, Annibal insidijs locū quęrerēt, ijdem speculandi caussa cum paucis equitibus è castris egressi insidijs eius circumuenti sunt, ita ut Marcellus occisus sit, Quinctius saucius fugerit. P. Sulpicius Galba pro cos. aduersus Philippū, & Achæos rem gerit. Liuius, Plutarchus in Marcello.

De T. Manlio Torquato dictatore.

B EXITV huius anni T. Quinctius consul, dictatore comitiorū, ludorumq; faciendorum caussa dicto T. Manlio Torquato ex uulnere moritur. alij Tarenti, alij in Campania mortuum tradunt. Dictator Manlius magistrū equitum C. Seruilium, qui tum ædilis curulis erat, dixit. Senatus quo die primum est habitus, ludos magnos facere dictatorem iussit, quos M. Aemilius prætor urbis C. Flaminio, Cn. Seruilio consulibus fecerat, & in quinquennium uouerat. Tum dictator fecit, & in insequens lustrū uouit, & comitia consulibus creandis habuit. Hæc Liuius. De T. Manlio sæpius ante dictum est. C. Seruilius ex Consulatu Capitolino anni DL descriptus est. Ludi uotiui erant, quos A. Postumius dictator bello Latino ad lacum Regillum primū uouerat, ut scribit Dionysius. De his ludis sic Liuius lib. XXII post cladem ad Trasimenum acceptam. Ludi magni Ioui uoti, si res populi R. ad quinquennium proximum salua fuisset.

DE COS. AN. DXLVI.

C CVM circunspicerent patres, quosnam consules facerent, longe ante alios eminebat C. Claudius Nero. ei collega datus est M. Liuius, multis ante annis ex consulatu populi iudicio damnatus, ac octauo ferme anno post damnationem à M. Marcello & M. Læuino consulibus in urbem reductus. Nero prætor fuerat anno DXLI. Hæc ex Liuio. Neronem item cum Salinatore fasti Siculi suggerūt. C. Claudium Neronē cum M. Liuio Salinatore II Capitolini. Neroni aduersus Annibalē Bruttij, Lucani, Liuio aduersus Asdrubalem, quē Alpibus appropinquare fama erat, Gallia decreta.

De triumphis M. Liuij Salinatoris & C. Claudij Neronis cos. de Pœnis.

ASDRVBALI Annibalis fratri, qui ex Hispania cum maximis copijs in Italiam irruperat, M. Liuius consul in Gallia erat oppositus, in Apulia uero Annibali C. Claudius. Asdrubalis literas, quibus se Annibali fratri in Vmbria occursurum esse scribe-
D bat, cū Claudius intercepisset, non id tempus esse reip. ratus, quo consilijs ordinarijs prouinciæ suæ quisq; finibus per exercitus suos cum hoste destinato ab senatu bellum gereret, cum timeret, ne Asdrubal inuito collega ad Annibalem perueniret, atq; cum eo castra coniungeret, id quod non sine summo totius imperij Ro. exitio futurū uidebatur, atq; senatui ante consilium suum aperuisset, magnis itineribus sex dierum spatio longitudinē Italiæ emensus, & inscio Annibale, Asdrubaleq; castra Salinatoris ingressus, consilio, ac celeritate perfecit, ut Asdrubal cum ad pugnā descendisset, ipse cum toto exercitu ad Senā oppidum deleretur: atq; ante ad statiua sua ex Gallia in Apuliā rediret quā eum discessisse Annibal sentiret. Quò ubi peruenit, caput Asdrubalis, quod seruatū cum cura attulerat, proijci ante hostium stationes, captiuosq; Afros uinctos, ut erant, ostendi, duos etiā ex ijs solutos ire ad Annibalē, & expromere, quæ acta essent, iussit, quo dolore perculsus Annibal in extremū Italiæ angulum Bruttios recessit. Cum aūt utriq; consuli à senatu ob rem bene gestā triumphus decretus esset, inter ipsos, ne, cum bellum cōmuni animo gessissent, triumphum separarēt, ita con-

ita conuenit, ut quoniam & in prouincia M. Liuij gesta res esset, & eo die, quo pugna- A tum foret, eius forte auspicium fuisset, & exercitus Liuianus deductus Romam uenisset, Neronis de prouincia deduci nō potuisset, M. Liuium quadrigis urbem ineuntem milites sequerentur, C. Claudius equo sine militibus inueheretur. Hæc Liuius, Frontinus, scriptor libri de uiris illustrib. Eosdem triumphos his etiam uerbis prodidit Valerius lib. IIII: C. Claudius Nero, qui Liuij Salinatoris in opprimendo Asdrubale particeps gloriæ fuerat, eum triumphantem equo sequi, quam triumpho, quem ei senatus æque decreuerat, uti maluit, quia res in prouincia Salinatoris gesta fuerat, sine curru ergo triumphauit. Hinc Liuius: Itaq; iret alter consul sublimis curru multiiugis, si uellet, equis. unius equo per urbem uerum triumphū uehi, Neronisq; etiam si pedes incedat, uel parto eo bello, uel spreto triumpho, gloriam memorabilē fore, hi sermones spectantium Neronem usq; in Capitolium prosecuti sunt. Eodem anno in Hispania nouus imperator Anno in locū Asdrubalis cum nouo exercitu ex Africa transgressus, Magoniq; iunctus, cum in Celtiberia breui magnum numerum hominum armasset, Scipio aduersus eum M. Silanum misit. qui collatis signis Magonē fugauit, Annonemq; uiuum cepit. Scipio per Lucium fratrem Oringin opulentissimam urbem occupauit, ac dimissis in hiberna legionibus, ipse Tarraconem concessit. Eodem anno classis Romana M. Valerio Læuino proconsule ex Sicilia in Africam transmissa in Vticensi, Carthaginiensiq; agro late populationes fecit. repetentibus Siciliam classis Punica occurrit. decemq;, & septem naues ex ijs captæ sunt, quatuor in alto mersæ. cetera fusa, ac fugata classis. terra, mariq; uictor Romanus fuit. B

De M. Liuio Salinatore dictatore.

CVM comitiorum tempus appeteret, & per dictatorē comitia haberi placuisset, C. Claudius consul M. Liuium collegam dictatorem dixit, Liuius Q. Cæcilium magistrū equitū. à M. Liuio creati consules L. Veturius, Q. Cæcilius, is ipse, qui tum erat magister equitū. Hæc Liuius. Idem M. Liuius Salinator cum Q. Cæcilio Metello magistro equitum dictator comitiorum habendorum caussa est in tabulis Capitolinis. C

DE COS. AN. DXLVII.

L. VETVRIVM Philonem, Q. Cæcilium Metellum consules suggerit in hunc annum Liuius, Cassiodorus cum Capitolinis fastis. Metellum, & Philonē Siculi. Horum sic meminit Cicero in Bruto: Orator habitus est temporibus illis Q. Metellus is, qui bello Punico secundo cum L. Veturio Philone consul fuit. Philo prætor fuit anno DXLIIII, Metellus tantum ædilis plebis fuerat anno DXLIII, ædilis curulis anno DXLV. Hoc anno Annibal nece fratris perculsus quieuit. neq; à Romanis consulibus lacessitus est, quibus ambobus, ut cum eo bellum gererent, prouincia decreta fuerat. Liuius.

De triumpho Hispaniensi P. Scipioni negato.

EODEM anno P. Scipio Asdrubale, & Magone acie ad Bætulam urbem fugatis, D atq; inde ex tota Hispania pulsis, uindicatisq; armis Hispanijs in Africam profectus amicitiā cum Syphace Massylorū rege icto fœdere firmauit. post ē graui morbo recreatus, seditionem, quę in parte exercitus mortis suæ falsa fama cōmota erat, discussit, ac rebellantes Hispaniæ populos ad deditionem compulit. & fœdere cum Massanissa Masæsulorum rege, & Gaditanis facto, prouincia L. Lentulo, & L. Manlio Acidino tradita Romā reuersus est ac senatu extra urbem dato in ęde Bellonę, de rebus, quas in Hispania gessisset, disseruit. Ob res gestas magis est tentata triumphi spes, quàm petita pertinaciter, quia neminē ad eam diem triumphasse, qui sine magistratu res gessisset, constabat. senatu misso urbem est ingressus, argentiq; præ se in ærarium tulit quatuordecim millia pondo CCCXLII, & signati argenti magnum numerum. Liuius, Valerius de iure triumphandi, Marcellinus libro XXV. Hispaniam primam continentis prouinciam factam esse scribit Liuius lib. XXVIII, factam aūt uictoria Scipionis

A Scipionis & Rufus,& alij prodiderunt.ego tamen nō hoc anno,sed anno DLVI ordinatam existimo, tum cum prætores duo, qui in eam quotannis mitterentur,primū creati,atq; ipsæ terminatæ Hispaniæ sunt,auctore Liuio.

DE COS. AN. DXLVIII.

COMITIA creandis cōsulibus habuit L.Veturius Philo,centuriæq; omnes ingenti fauore P.Scipionē consulem dixerunt.collega additur ei P.Licinius Crassus pontifex maximus.Hæc Liuius.Scipionē cum Crasso Siculæ tabulæ; P.Corneliū Scipionem,qui postea Africanus appellatus est,cum P.Licinio Crasso diuite Capitolinæ edunt. De quibus item Cassiodorus, & Cicero sic in Bruto:Orator fuit P.Crassus,qui cum Africano consul fuit. ipsum Scipionē accepimus non infantē fuisse.P.Scipio anno DXL ædilis curulis fuit ante legitimā ætatem creatus, inde anno DXLII accepit extraordinariū in Hispaniam imperium,ex qua reuersus consulatū adeptus est.Crassus anno DXLV præturā gesserat.Scipioni consuli extra sortem Sicilia,& XXX rostratæ naues decretæ,permissumq;,ut in Africā,si id ē rep. esse cēseret,traijceret.Crasso Bruttij, & bellum cum Annibale. in Bruttijs nihil ferme memorabile gestum est. Scipio in Sicilia quæ ad bellū essent necessaria comparauit.C.Lælius ex agro Hipponensi in Africa cum prædam abegisset, maximū Carthagine tumultū exciuit.Belllū, quod in Hispania Indibilis, & Mandonius excitauerant à L. Manlio, & L. Lentulo pro cōsulibus oppressum est. Indibilis in acie occisus est. Mandonius exposcentibus Romanis à suis deditus est.Magoni,qui in Galliam,& Liguriam fuerat, ex Africa & exercitus,& pecuniæ missæ,quibus auxilia conduceret.præceptumq;,ut se Annibali iungeret.Scipio à Syracusis in Bruttios traiecit,& Locros urbem, quæ ad Pœnos & ipsa sub defectionē Italiæ desciuerat, pulso Punico præsidio,fugatoq; Annibale recepit.ac Q.Pleminio legato,præsidioq;,quod arcem ceperat,ad tuendā urbem relicto, cum quibus uenerat copijs,Messanā traiecit.Pleminius cum in Locrenses impotenter se gereret, ab ijsdem hostiliter laceratus est. quo dolore cōpulsus Pleminius multo crudelius adhuc Locrensiū principes tractauit. Carmine in libris Sibyllinis inuento,pelli Italia hostem alienigenam posse,si mater Idæa deportata Romam esset,legati qui eam deportarent in Phrygiam missi sunt.Hæc ex Liuio,& Appiano,& alijs.

De Q. Cæcilio Metello dictatore.

EXITU anni Q. Cæcilius Metellus ab consule dictator comitiorum habendorū caussa in Bruttijs dictus magistrum equitum sibi cooptauit L. Veturium Philonē.auctor cum Capitolinis fastis Liuius. Vterq; ex prioribus magistratibus notus est.

DE COS. AN. DXLIX.

P. SEMPRONIUM Tuditanum, M.Cornelium Cethegum consules in hunc annum produnt Liuius, Cassiodorus,& fasti Capitolini.Cethegum,& Tuditanū Siculi.Quorum sic meminit Cicero in Bruto: Atq; hic Cethegus consul cum P.Tuditano fuit bello Punico II.& Cato apud eundē:Quadriennio post factus sum prætor, quē magistratū gessi Tuditano, & Cethego consulibus.& hi collegæ ante in censura fuerunt,cum neuter eorū esset consularis. Tuditanus item præturam gessit anno DXL, Cethegus anno DXLII.Cornelio Etruria, Sempronio Bruttij euenerūt.Scipioni in Sicilia in annum,Crasso in Bruttijs, quoad consuli ē rep. uideretur,prorogatū imperium est.De Hispaniæ imperio, quòd in eam prouinciā duos pro consules mitti placeret,latum ad populum est, omnes tribus eosdem L.Cornelium Lentulū,& L.Manlium Acidinum pro consules, sicut priore anno tenuissent, obtinere eas prouincias iusserunt. Legatis Romanis mater Idæa tradita est per Attalum regem Asiæ, ac Romam deportata.lapis erat,quem matrem deūm incolæ uocabant. excepit eam P.Scipio Nasica,uir optimus à senatu iudicatus,adolescens non dum quæstorius; quoniā ita responsum fuerat,ut numen id ab optimo uiro reciperetur,cōsecraretur q;.Ludi Megalenses ei deæ primū instituti sunt, ut fierent pridie idus Apriles. Locrenses legatos

Romam

Romam miserunt, qui de impotentia Q. Pleminij quererentur, quòd pecuniam Proserpinæ abstulerat, & liberos eorum, ac coniuges stuprauerat. legati Locros missi, ut Scipionem, si ea, quæ Locrenses facta quererentur, iussu, aut uoluntate Scipionis facta comperissent, de prouincia decedere iuberent. si Scipio iam in Africã traiecisset, inde reducerent. Pleminius Romam translatus in carcerẽ conditus est. atq; ante mortuus, quàm de eo iudiciũ perfici potuerit. cumq; falsus rumor de P. Scipione pro con sule percrebuisset, tanquam luxuriaretur, ab ijsdem legatis, qui, ut, an ea uera essent, explorarent, missi erant, purgatus infamia, senatus iussu in Africam traiecit. Syphax accepta in matrimonium Asdrubalis filia, amicitiæ, quam cum Scipione iunxerat, renunciauit. Massanissa, ad Scipionem cum ducentis equitibus cum uenisset, Annonẽ Pœnorum ducem interclusum occidit. Scipio aduentu Asdrubalis, & Syphacis, qui propè cum centum millibus armatorum se obtulerant, ab obsidione Vticæ depulsus hiberna cõmuniuit. P. Sempronius consul in agro Crotoniensi cum Annibale in ipso itinere tumultuario prœlio conflixit, Romani pulsi sunt, postero die cum iterum B in aciem consul descendisset, Pœnos fudit, fugauitq;, ac supra quatuor millia armatorum cæcidit. Liuius, Appianus, alij.

De censoribus, & lustro XLV.

CENSORES interim Romæ M. Liuius, & C. Claudius senatus recitarunt. princeps iterum delectus Q. Fabius Maximus. notati septem, nemo tamen, qui sella curuli sedisset. Vectigal nouum ex salaria annona statuerunt. id uectigal commentum alterum ex censoribus satis credebant, populo iratum, quòd iniquo iudicio quondã damnatus esset. & in pretio salis maxime oneratas tribus, quarum opera damnatus erat, credebant. inde Salinatori Liuio inditum cognomen. Lustrum cõditum serius, quia per prouincias dimiserunt censores, ut ciuium Romanorũ in exercitibus quan tus ubiq; esset, referretur numerus. censa cum ijs CCXV millia hominum condidit lustrum C. Claudius Nero. Erant inter hos censores nobiles inimicitiæ, ex quibus mira C in ipsa censura contentio exarsit, ut censor alter alteri equum ademerit. Hæc Liuius, & Valerius lib. II, cap. I, & IIII. Eosdem censores lustrum quadragesimumquintum fecisse adijciunt Capitolini scriptores.

DE COS. AN. DL.

LIVIUS, & Cassiodorus una cum fastis Siculis, & Capitolinis consules suggerũt Cn. Seruilium Cæpionẽ, C. Seruilium. quorũ Cæpio prætor fuerat anno DXLVIII, Seruilius anno DXLVII. Cæpioni Brutij, & Annibal, Seruilio Etruria, ac Liguria euenit. P. Scipioni non temporis, sed rei gerendę fine, donec debellatum in Africa foret, prorogatum imperium est. decretumq;, ut supplicatio fieret, quod is in Africam prouinciam traiecisset, ut ea res salutaris populo R. ipsiq; duci, atq; exercitui esset. Hispaniæ ueteribus imperatoribus L. Manlio, & L. Lentulo decretæ. Scipio Syphacis regis castra incendit, eaq; una cum castris Asdrubalis una die deleuit. cæsa aut hausta D flammis ad XL millia hominum sunt. capti supra VI millia, neq; haud ita multo post in Magnis campis cum ijsdem, qui exercitu reparato bellum redintegrabant, congressus eos fugauit, atq; ciuitates circa omnes partim ui, partim metu subegit. quo terrore compulsi Carthaginienses legatos, qui Annibalem cum exercitu eius in Africam ex Italia ad patriæ defensionem reuocarent, miserunt. Lælius cum Massanissa in Numidiam cum exercitu profectus, cùm acie cum Syphace rege congressus esset, eum in prœlio uiuum cepit, atq; paternum regnum Massanissæ recuperauit. Massanissa Sophonisbam uxorẽ Syphacis, filiam Asdrubalis captam statim adamauit, & nuptijs factis uxorem habuit. castigatusq; à Scipione uenenum ad eam misit. quo hausto illa decessit. Quibus cladibus perculsi Carthaginienses oratores ad pacem petendam mittunt XXX seniorum principes. pacis conditionibus à Scipione latis induciæ, dum ad senarum Romã legati mitterentur, factæ sunt. Mago in Gallia à P. Quinctilio Varo prætore, & M. Cornelio proconsule acie superatus, ac uulneratus, dum

reuocatus

A reuocatus in Africã nauigaret, ex uulnere mortuus est. C. Seruilius cos. nulla re me-
morabili in Etruria, & Gallia gesta patrem C. Seruiliũ post XVI annũ ex seruitute re
cepit. Cn. Seruilius consul alter cum Annibale in agro Crotoniensi acie cõflixit. ob-
scura eius pugnæ fama est. Annibal ex Italia mœstus, ac dolens in Africam legato-
rum iussu reuertit. Legati Carthaginienses pace infecta, ac propè sinę responso di-
missi, quòd speculatores, non legati uenisse arguerentur. Polybius, Liuius, Appia-
nus, Florus, alij.

De P. Sulpicio Galba dictatore.

CN. Seruilius cõsul haud dubius, quin pacatæ Italię penes se gloria esset, uelut pul
sum ab se Annibalem persequens, in Siciliã, inde in Africã transiturus, traiecit. Quod
ubi Romæ uulgatum est, primo censuerunt patres, ut prætor scriberet consuli, sena-
tum æquum censere, in Italiam reuerti eum, deinde cum prætor spreturum eum lite-
B ras suas diceret, dictator ad id ipsum creatus P. Sulpicius pro iure maioris imperij cõ
sulem in Italiam reuocauit, reliquum anni cum M. Seruilio magistro equitũ circum-
eundis Italiæ urbibus, quę bello abalienatæ fuerant, consumpsit. comitia eius anni u-
trum C. Seruilius habuerit, an quia eum res in Etruria tenuerint, quæstiones ex S. C.
de coniurationibus principum habentem, dictator ab eo dictus P. Sulpicius, incertũ
diuersi auctores faciunt. Ita Liuius. Cum ijs qui comitiorũ caussa scripserunt consen-
tiunt Capitolini scriptores, qui P. Sulpiciũ Galbam Miximum cum M. Seruilio Puli
ce Gemino magistro equitũ dictatorẽ prodiderũt comitiorũ habendorũ caussa crea
tos. meminit quoq; Liuius lib. XLV M. Seruilij, qui consul, & magister equitũ fuerat.

DE COS. AN. DLI.

M. SERVILIVM Geminum, Ti. Claudium Neronem consules in hunc annum
prodũt Liuius, Cassiodorus, & fasti Capitolini, in quibus Seruilius Pulex Geminus
C nominatur. Neronem cum Seruilio Siculi. Nero prætor fuit anno DXLIX, Gemi-
nus eodem anno ædilis curulis, post magister equitum, nunc consul. Est illud etiam
in his notandum, ambos consules patricios esse, quod fieri nõ licuisse scribit supra in
consulatu C. Neronis Liuius. Etenim Seruilij Gemini patricij erant itẽ, ut Cæpiones.
Quamobrẽ initio huius belli Cn. Seruilius Geminus cum C. Flaminio plebeio con-
sul comparatus est. Consules prouinciam Africã (ita enim senatus decreuerat) in sor-
tem cõiecerunt. Ti. Claudio Africa euenit, ut quinquaginta nauium classem, omnes
quinqueremes in Africam traijceret, pariq; imperio cum Scipione imperator esset.
M. Seruilius Etruriam sortitus. In ea prouincia & C. Seruilio prorogatum imperium,
Annibal tentata per colloquiũ cũ Scipione pace, nec impetrata, prælio extremo ab
eo uictus est in Africa. post etiã Vermina Syphacis filius, qui auxilio Carthaginiensi
bus uenerat, superatus. Tum demum à Carthaginiensibus uere, qui pacem peterent,
legati missi sunt. Scipio conditiones dixit, ac Romam eos ad senatum misit. Poly-
D bius, Liuius, Appianus.

De C. Seruilio dictatore.

M. SERVILIVS, ne comitiorum caussa ad urbem reuocaretur, dictatore dicto
C. Seruilio in prouinciam est profectus. dictator magistrum equitum P. Ælium Pæ-
tum dixit. Liuius. Eadem dictatura est in fastis Capitolinis.

DE COS. AN. DLII.

IN hunc annum creati consules Cn. Cornelius Lentulus, P. Ælius Pætus auctor
Liuius, Cassiodorus, & Plinius lib. XVIII, cap. XVIII. in fragmento Capitolino est
LENTVLVS & P. AILIVS. in fastis Siculis Lentulus, & Pætus. Hi ambo præto-
res fuerunt anno DL. Cn. Lentulus pater fuit, ut opinor, L. Cornelij Cn. F. L. N. Len-
tuli Lupi consulis anno DXCVII, P. Ælius ex Capitolina censura descriptus est an-
ni DLIIII. Hunc annum uocat Liuius XL post Q. Lutatium, & A. Manliũ cõsules.

Cn. Lentulo classis, P. Ælio Italia obuenit. Cum in senatum introducti Carthaginiensium legati pacem petijssent, inclinatis omnibus ad pacem animis Cn. Lentulus consul senatusconsulto intercessit. Tum M. Acilius, & Q. Minucius tribuni pl. ad populum tulerunt, uellent, iuberent ne senatum decernere, ut cum Carthaginiensibus pax fieret, & quem eam pacem dare, quemq; ex Africa exercitum deportare iuberēt. De pace, uti rogas, omnes tribus iusserūt, pacem dare P. Scipionem, eundem exercitum deportare, ex hac rogatione senatus decreuit, ut P. Scipio ex X legatorum sententia pacem cum populo Carthaginiensi, quibus legibus ei uideretur, faceret. Ita dimissi ab Roma Carthaginienses cum in Africam uenissent ad Scipionem, his conditionibus pacem fecerunt. Vt liberi suis legibus uiuerēt, quas urbes, quosq; agros, quibusq; finibus ante bellum tenuissent, tenerent. perfugas, & fugitiuos, & captiuos omnes, & naues rostratas præter X triremes traderent, elephantosq;, quos haberent domitos, neq; domarent alios. bellum neq; in Africa, neq; extra Africam iniussu populi R. gererent. Massanissæ res redderent, fœdusq; cum eo facerent. decem millia talentûm argenti descripta pensionibus æquis in annos quinquaginta soluerēt. obsides centum arbitratu Scipionis darent. Liuius, Appianus, alij. B

De triumpho P. Cornelij Scipionis Africani de Pœnis, & Syphace rege.

SCIPIO concione aduocata Massanissam ad regnum paternum Cirta oppido, & cæteris urbibus, agrisq;, quæ ex regno Syphacis in populi R. potestatem uenissent, adiectis donauit. legatos Carthaginiensium Romam proficisci, ut quæ ab se ex decē legatorum sententia acta essent, ea patrum auctoritate, populiq; iussu confirmarentur, iussit. pace terra, mariq; parta, exercitu in naues imposito, in Siciliam Lilybæum traiecit. inde magna parte militum in nauibus missa, ipse per lætam pace non minus, quàm uictoria Italiam, effusis non urbibus modo ad habendos honores, sed agrestiū etiam turba obsidente uias Romam peruenit, clarissimoq; omniū triumpho urbem est inuectus. argenti tulit in ærarium pondo centum millia XXIII. morte subtractus C spectaculo magis hominū, quàm triumphantis gloriæ Syphax est, Tybure haud ita multo ante mortuus, quò ab Alba traductus fuerat. Hunc regem in triumpho ductū Polybius auctor est. Africanū cognomē militaris prius fauor, an popularis aura celebrauerit, an sicuti Felicis Sullæ, Magniq; Pompeij patrum memoria cœptū ab assentatione familiari sit, parum compertū habeo. Primus certe hic imperator nomine uictæ ab se gentis est nobilitatus. Liuius, Polybius, Appianus, Florus, Eutropius, alij. Liuius iterum lib. XXXVIII P. Scipioni de Pœnis, & Annibale, ac Syphace rege triumphum decretum scribit. Zonaras. Libyæ partem illam, in qua Carthago erat, iam tum Africam præcipue dici cœptam scribit, unde Scipio Africani cognomen inuenit.

De bello Philippico.

SEQVITVR deinceps bellum Philippicum, quod Macedonicū primum dictum D est, gestum cum Philippo Macedonum rege. Ceterū cœptum bellum aduersus Philippum decem fermè ante annis, triennio prius depositum erat, cum Ætoli & belli & pacis fuissent caussæ. uacuos deinde pace Punica iam Romanos, & infensos Philippo cùm ob infidam aduersus Ætolos, aliosq; regionis eiusdem socios pacem, tum ob auxilia cum pecunia nuper in Africā missa Annibali, Pœnisq;, preces Atheniensiū, quos agro peruastato in urbem compulerunt, excitauerūt ad renouandum bellum. P. Sulpicio Galba, C. Aurelio consulibus bellum initum est paucis post pacem Carthaginiensibus datam mensibus. Vt ergo cum Pœnis pro Mamertinis socijs primū, deinde pro Saguntinis pugnatū est, sic cum Philippo pro Atheniensibus. contra Athenienses autem Philippum Acarnanes incitauerant, quorum iuuenes duo nō initiati in sacrariū Cereris cum intrassent, Athenis fuerāt interfecti, uel si uerius dicendū est, quòd Philippus bello Punico II fœdere icto Annibalē cōtra Romanos iuuerat. Hæc ex Liuio, & Floro. Hoc idem bellū hoc tēpore susceptū indicāt Capitolini fasti.

De

A DE COS. AN. DLIII.

P. SVLPICIVM Galbam, C. Aurelium Cottam consules suggerunt Liuius, & Cassiodorus. P. Sulpicius anno DXLII primũ consul fuit, C. Cotta biennio ante praetor. Iidem cõsules sunt in Capitolinis tabulis, Galba, & Cotta in Siculis. Sulpicio Macedonia, Aurelio Italia prouincia obuenit. Sulpicius exercitu in Macedoniã ducto equestribus praelijs cum Philippo rege bene pugnauit.

De L. Cornelio Lentulo pro cos. ouante ex Hispania, & triumpho L. Furij Purpureonis pr. de Gallis.

L. CORNELIVS Lentulus anno DXLVII proconsule Hispaniam citeriorẽ sortitus est. successit enim P. Scipioni. hoc autem anno ex Hispania redijt. qui cum in senatu res ab se per multos annos, fortiter, feliciterq; gestas exposuisset, postulassetq;,
B ut triumphanti sibi urbem inuehi liceret, res triumpho dignas esse censebat senatus, sed exemplum à maioribus non accepisse, ut qui neq; dictator, neq; consul, neq; praetor res gessisset, triumpharet. pro consule illum prouinciam Hispaniam, non consulem, aut praetorem obtinuisse. decurrebatur tamen eò, ut ouans urbem iniret. intercedente Ti. Sempronio Longo tribuno pl. qui nihilo magis id more maiorum, aut ullo exemplo futurum dicebat, postremo uictus consensu patrum tribunus cessit, & ex S. C. L. Lentulus ouans urbem est ingressus. Atq; hic primus triumphus sine magistratu actus est. Liuius. Hic autem ex sequenti consulatu Capitolino descriptus est. Insubres autem Caenomaniq;, & Boij excitis Sallyis, Iluatibusq;, & caeteris Ligustinis populis Amilcare Poeno duce, qui in ijs locis de Asdrubalis exercitu substiterat, Placentiam inuaserant, & direpta urbe, ac per iram magna ex parte incensa, uix duobus millibus hominum inter incendia, ruinasq; relictis, traiecto Pado ad Cremonam diripiendam pergunt. Id bellum L. Furio Purpureoni praetori decretum. Galli à praetore
C re praelio uicti, ac caesi sunt. Triumphauit de Gallis in magistratu L. Furius praetor, quanquã negantibus eum triumphum maioribus natu, & quòd alieno exercitu Aurelij consulis rem gessisset, & quòd prouinciam reliquisset auiditate rapiendi per occasionem triumphi. auctor Liuius, & Zonaras.

DE COS. AN. DLIIII.

HIC annus consules habuit L. Cornelium, P. Villium, auctore Cassiodoro. Liuio autem, & Capitolinis, Lentulum, & Tappulum Siculis. L. Cornelium Lentulum, P. Villium Tappulum. P. Villij consulis meminit etiã Plutarchus in Quinctio. hic praetor fuit anno DL, Lentulus pro cos. priore anno triumphauit. Villio Macedonia obtigit, Lentulo Italia. Pleriq; Graeci, Latiniq; scriptores nihil memorabile à Villio actum in Macedonia tradunt. L. Manlius Acidinus ex Hispania decedẽs à M. Porcio Leca trib. pl. ne ouans urbem iniret, cum id ab senatu impetrasset, prohibitus, priua-
D tus ingressus est. Cn. Baebius Tamphilus praetor prope cum toto exercitu ab Insubribus Gallis est circum uentus. Liuius.

De censoribus, & lustro XLVI.

L. LENTVLVS consul comitia censoribus creandis habuit. multis claris uiris petentibus creati censores P. Cornelius Scipio Africanus, P. Aelius Paetus. Haec Liuius. qui tamen lustri conditi non meminit, quod conditũ ab his censoribus esse XLV docent Capitolinae tabulae. P. Scipionem Africanum censorem principem senatus ab his censoribus lectum tradit Liuius in censura sequenti.

DE COS. AN. DLV.

T. QVINCTIVM Flamininum, Sex. Aelium Paetum consules suggerunt Liuius, Cassiodorus, & Capitolinae tabulę, una cum Plutarcho in Quinctio. Flamininum, & Paetum Siculę. Turpiter erratum esse inuenio ab auctore libri de uiris illustribus, qui

hunc Flamininum C. Flaminij, qui ad Trasimenũ interfectus est, filium tradidit. cum A tamẽ hic è gente Quinctia patricia fuerit, ille è Flaminia plebeia. Flamininus autem cognomen est Quinctiorum. Est etiam in hoc notandum, Flamininum annos nondum XXX natum à quæstura ad consulatum ascendisse, ut Sex. Ælius collega eius ab ædilitate. auctor Liuius, & Plutarchus. Hic est autem Sex. Ælius Pætus Catus iuris peritus, de quo Cicero, Egregie cordatus homo Catus Ælius Sextus, ex Ennio. Itaq; in tabulis Capitolinis Pætus Catus uocatur. Ælio Italia, Quinctio Macedonia euenit. quorum ille memorabile nihil gessit, Quinctius aduersus Philippum in faucibus Epiri prospere pugnauit, fugatumq; coegit in regnum reuerti. ipse Thessaliam, quæ est uicina Macedoniæ socijs Ætolis, & Athamanibus uexauit. L. Quinctius cõsulis frater nauali prœlio Attalo rege, & Rhodijs adiuuantibus Euboeam, & maritimam oram occupauit. Achæi in amicitiam accepti sunt. Coniuratio Setiæ seruorum facta de soluendis Carthaginiensibus obsidibus oppressa est. Liuius, Plutarchus in Quinctio. B

DE COS. AN. DLVI.

HOC anno C. Cornelius Cethegus, Q. Minucius fuerunt consules. auctor Liuius, Cassiodorus, Cap. tab. Eorũ cognomina Cethegus, & Rufus sunt in Siculis. de quibus sic in Bruto Cicero: C. Cornelio, Q. Minucio consulibus ludis Iuuentatis, quos Salinator Senensi prœlio uouerat. Liuius docuit fabulam. Minucius prætor fuit anno DLIII, Cethegus ædilis curulis anno DLV. Consulibus bellum cum Gallis Cisalpinis decretum, T. Quinctio prorogatum in Macedonia imperium, donec successor mitteretur. Hispaniæ terminatæ, atq; in eas primum duo noui prætores, qui ad quatuor additi fuerant, missi: Sempronius Tuditanus in citeriorem, M. Heluius Blasio in ulteriorem. Nabis Lacedæmoniorum tyrannus Argos in potestatem redegit, cum eoq; amicitia iuncta est. T. Quinctius pro consule cum Philippo ad Cynoscephalas in Thessalia acie uicto debellauit. L. Quinctius frater eius Acarnanes, Leucade urbe, quæ caput est Acarnaniæ, expugnata in deditionẽ accepit. Attalus rex Thebis Pergamum æger aduectus moritur. Hispania ulterior, quam M. Heluius prætor obtinebat, rebellauit. Legati à rege Philippo uenerunt, qui quæcunq; senatus censuisset, id regem facturum esse dixerunt. decem legati more maiorum, quorum ex consilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, decreti. Polybius, Liuius, Plutarchus, alij. C

De triumphis C. Cornelij cos. de Gallis Q. Minucij cos. de Liguribus.

GALLI Cisalpini defecerant à populo R. Itaq; consulibus binæ legiones, ut bellum cum ijs gererẽt, decretæ. Cornelius recta ad Insubres uia, qui tum in armis erant, Cænomanis assumptis, Minucius in læua Italiæ ad inferũ mare flexit iter, Genuamq; exercitu abducto ab Liguribus orsus est bellum. Liguribus in deditionem acceptis in agrum Boiorum legiones duxit. Insubres, & Cænomani à Cornelio prœlio superati sunt. Ei omnium consensu decretus triumphus. Q. Minucius tentata tantum relatione, cum aduersum omnem senatum uideret, in monte Albano se triumphaturum, & iure imperij consularis, & multorum clarorum uirorum exemplo dixit. C. Cornelius de Insubribus, Cænomanisq; in magistratu triumphauit. Q. Minucius consul de Liguribus, Boijsq; Gallis in monte Albano. Is triumphus loco, & fama rerum gestarum, & quòd sumptum non erogatum ex ærario omnes sciebant, inhonoratior fuit. Hæc Liuius, & Zonaras. D

DE COS. AN. DLVII.

HIC annus consules habuit L. Furium Purpureonem, M. Claudium Marcellum. Liuius, Cassiodorus, Capitolinæ tabulæ Porphyreonem, & Marcellum edunt Siculæ. L. Furius, prætor anno DLIII triumphauit, M. Claudius Marcelli quinquies consulis filius prætor fuit anno DLV. Consulibus ambobus Italia prouincia decreta.

Quinctius

A Quinctius Macedoniam cum eodem exercitu obtinere iussus. Pax Philippo ex X legatorum sententia Graeciæ à Quinctio libertas data est. Sempronius Tuditanus pro cos. in citeriore Hispania uictus ex uulnere mortuus.

De ouatione Cn. Cornelij Lentuli pro cos. ex Hispania.

P. SCIPIONI in Hispaniam citeriorem successit, ut diximus, L. Lentulus L. Lentulo C. Cornelius Cethegus, Cethego anno DLIIII C. Cornelius Lentulus. De quo Lentulo, quod ad triumphi suspicionem attinet, ita ait Liuius. Cn. Cornelius Lentulus, qui citeriorem Hispaniam obtinuerat cum ex S. C. ouans urbem esset ingressus, tulit præ se auri mille, & quingenta pondo. L. Stertinius ex ulteriore Hispania ne tentata quidem triumphi spe quinquaginta millia pondo auri in ærariū tulit. de quo loco quid sentirem, dixi in scholijs Liuianis.

B *De triumpho M. Marcelli cos. de Insubribus, & Comensibus.*

M. MARCELLVS cos. cui Italia prouincia obuenerat, Pado confestim traiecto in agrum Comensem, ubi Insubres Comensibus ad arma excitis castra habebant, ducit, Gallos fundit, castra diripit, Comum oppidū capit, castella duodetriginta in deditionem recipit. Triumphauit in magistratu de Insubribus, Comensibusq;. Boiorum triumphi spem collegæ reliquit. Liuius. Huius etiam triumphi uestigia sunt in Capitolinis tabulis. in quibus est scriptum, triumphasse eum IV NON. M. id est, ut ego interpretor, Martias, extremo iam consulatu, quem idib. Mart. inierat.

DE COS. AN. DLVIII.

M. PORCIVM Catonem, L. Valerium Flaccum consules suggerit Liuius, Cassiodorus. Capitolinæ tabulæ, Plutarchus. Cato anno DLV, Flaccus anno DLIIII
C præturam gesserat. Plutarchus M. Porcium M. F. Priscum ante dictum, post abusu rerum Catonem nominatum scribit. unde Priscum, & Flaccum in hunc annum edunt Siculæ tabulæ. Nouum hominem fuisse, & Cicero sæpe, & Plutarchus asserunt. Cicero in Verrem de eo sic loquitur: M. Cato se uirtute, non genere populo R. cōmendauit, & ipse sui generis initium, ac nominis ab se gigni, ac propagari uoluit. L. Valerius P. F. Flaccus dicitur etiam à Liuio anno DLXIII, ubi de eo triumuiro ad coloniam deducendam agit. Cato Hispaniā, Valerius Italiam sortitus est. Annibal frustra in Africa bellum moliens, & ob hoc Romanis per epistolas aduersæ factionis principum delatus, propter metum Romanorum, qui legatos ad Carthaginiensium senatum de eo miserant, profugus ad Antiochum Syriæ regem se contulit bellum contra Romanos parantem. Lex Oppia quam C. Oppius tribunus pl. bello Punico de stringendis matronarum cultibus tulerat, cum maxima contentione abrogata est, dissuadente Catone. Idem Cato in Hispaniā profectus bello, quod ab Emporijs orsus est,
D citeriorem Hispaniam pacauit. Valerius Flaccus consul alter in Gallia cum Boiorū exercitu propter Litanam syluam signis collatis secundo prœlio conflixit. Cum senatus T. Quinctio permisisset, an bellum cum Nabide Lacedæmoniorum tyranno, qui Argos seruitute oppresserat suscipere uellet, Quinctius Græcorum, qui opem tulerunt, uoluntate Nabidi arma intulit, atq; Argis, qui in potestate eius erant, liberatis, pacem tyranno dedit. Polybius, Liuius, Plutarchus, Appianus.

De ouatione M. Heluij Blasionis pret. & triumpho Q. Minucij Thermi pro pret. ex Hispania.

ANNO DLVI prætores duo additi, ut essent sex, qui in Hispanias citeriorē & ulteriorem quotannis mitterentur. Hispaniæ eodem anno terminatæ sunt. Missus est C. Sempronius Tuditanus in citeriorē, M. Heluius Blasio in ulteriorē anno DLVII successit Tuditano Q. Minucius Thermus prætor. Hellio Q. Fabius Buteo. anno

DLVIII, Thermo successit P. Manlius prætor adiutor consuli M. Catoni, qui & ipse eam prouinciam sortitus fuerat, datus, Buteoni Ap. Claudius Nero. Hoc autem anno Heluio decedenti ex Hispania ulteriore cum præsidio sex millium dato ab Ap. Claudio prætore Celtiberi agmine ingenti ad oppidum Illiturgi occurrerunt. uiginti millia armatorum fuisse Valerius scribit, duodecim millia ex ijs cæsa. oppidum Illiturgi receptum, & puberes omnes interfectos. inde ad castra Catonis Heluius peruenit, & quia tuta iam ab hostibus regio erat, præsidio in ulteriorem Hispaniam remisso Romam est profectus, & ob rem feliciter gestam ouans urbem ingressus est. Caussa negati triumphi fuit, quòd alieno auspicio, & in aliena prouincia pugnasset. Ceterum biennio post redierat, cum prouincia quoque successori Q. Minucio tradita, annum insequentem retentus ibi longo, & graui fuisset morbo. Itaque duobus modo mensibus ante Heluius ouans urbem est ingressus, quàm successor eius Q. Minucius triumpharet. Is autem ad Turbam oppidum cum Budare & Besaside imperatoribus Hispanis signis collatis prospere pugnarat. duodecim millia hostium cæciderat. Budarem imperatorem ceperat. Hæc Liuius. Mirum autem est, quòd Q. Minucium successorem M. Heluij nominet. cum Heluius ulteriorem, Minucius citeriorem Hispaniam sortitus sit. Blasionem cognomen esse Heluij cùm fragmenta Capitolina huius triumphi indicant, tum etiam Dio, qui libro XLVI Heluij cuiusdam Blasionis meminit.

A

B

DE COS. AN. DLIX.

P. CORNELIUM Scipionem Africanum II, Ti. Sempronium Longum cos. in hunc annum comparant Liuius, & Cassiodorus cum Siculis, & cum Capitolinis tabulis. Horum meminit etiam Cicero pro Cornelio perduellionis reo apud Pædianũ his uerbis: P. Africanus cum consul esset cum Ti. Longo passus est à populari consessu senatoria subsellia separari. quæ uerba sic interpretatur Pædianus: Hoc factum est secundo consulatu Scipionis post septimum annum, quàm Carthaginiensibus bello secundo data pax est. & de aruspicum responsis: Ludis Megalensibus primum ante populi consessum senatui locum P. Africanus iterum consul ille maior dedit. & Valerius lib. IIII A condita urbe usque ad Africanũ, & Ti. Longũ consules promiscuus senatui, & populo spectandorum ludorum locus erat. item capite de institutis. Idem scribit etiam Liuius. Horum consulum patres primo anno secundi belli Punici consules fuisse idem tradit. Ti. Sempronius anno DLVII præturam gessit. Consulibus ambobus Gallia prouincia decreta. Sempronius uario euentu cum Boijs pugnauit. Scipio nulla re memorabili gesta Romam comitiorum caussa rediit.

C

De censoribus, & lustro XLVII.

IN hunc annum censores referunt Liuius, Pædianus in Cornelianam una cum Capitolinis tabulis Sex. Ælium Pætum, C. Cornelium Cethegum. P. Scipio Africanus, quem priores censores principem senatus legerant, iterum lectus. lustrum sequenti anno condidit C. Cornelius. censa sunt ciuium capita CXLIII millia septingenta quatuor. Liuius. Hoc lustrum quadragesimumseptimum nominant Capitolinæ tabulæ.

D

De triumpho M. Catonis. cos ex Hispania.

PRIORE anno cum tantum glisceret in Hispania bellum, ut iam consulari & duce, & exercitu opus esset, placuit patribus consules Hispaniam citeriorem sortiri. Cato sortitus est. Bello, quod ab Emporijs orsus est, totam citeriorem Hispaniam, quæ rebellauerat, pacauit. atque pro cos. hoc anno ex ea triumphauit. Hæc Liuius, Plutarchus, Appianus in Iberica, Frontinus, is qui de uiris illustribus scripsit, & Florus, & Zonaras.

De

A *De triumpho T. Quinctij Flaminini pro cos. de rege Philippo ex Macedonia.*

T. QVINCTIVS Flamininus prouinciã Macedoniam in consulatu sortitus, cum Philippo rege ad Cynoscephalas in Thessalia debellauit, filium eius Demetrium obsidem accepit, regi petenti pacem, Græciæ nec opinanti libertatem dedit. Idem bellum aduersus Lacedæmonios, & tyrãnum eorum Nabidem suscepit, ac liberatis Argis, qui sub ditione eius erant, pacem illis, qualem ipse uoluit, dedit, filiumq; tyranni Armenem obsidem accepit. Pacis Philippo datæ hæ conditiones fuerunt; ut Macedoniæ regno contentus Græcia tota excederet, talenta mille penderet, naues nisi X haberet. Nabidi uicto Lacedæmon relicta. His de caussis per triduum hoc anno pro consule triumphauit. ante currum obsides duo ducti regis, & tyranni filij. Liuius, Plutarchus, Florus, Eutropius. ab eo Macedonicum bellum finitum esse omnes consentiunt.

B DE COS. AN. DLX.

LIVIVS, Cassiodorus, & Capitolini auctores consules in hunc annum subrogatos scribunt L. Cornelium Merulam, & Q. Minucium Thermum. Eadem cognomina in fastis Siculis inuenio. Merula prætor fuit anno DLV, Thermus anno DLVII. Cornelius cõsul Galliam, Minucius Ligures sortitus est. ille ad Mutinam cum Boijs, hic ad Pisas cum Liguribus pugnauit. Cornelio triumphum petenti se intercessuros esse tribuni pl. professi sunt. Liuius.

DE COS. AN. DLXI.

L. QVINCTIVS Flamininus, Cn. Domitius Ahenobarbus hoc anno consules fuerunt. auctor Liuius, Cassiodorus, Capitolinæ tabulæ. quorum cognomina suggerunt quoq; Siculæ. His comitijs P. Scipio Nasica, & C. Lælius, quos Africanus deducebat, repulsam tulerunt. L. Quinctius T. Quinctij frater germanus fuit, ut Liuius, & Cicero & Plutarchus tradiderunt. Idem anno DLIIII, Domitius anno DLIX præturam gessit. Vtriq; consuli Italia decreta, Ligurũ fines late peruastati à Quinctio sunt. Boij, aduersus quos Domitius ierat, quieuerunt. Liuius.

C

De bello Antiochino.

ANTIOCHVS Syriæ rex bellum Romanis intulit Quinctio, & Domitio cos. regem mouere partim Thoas Ætoliæ princeps, qui Ætolos populi R. socios haud satis dignis præmijs bello Macedonico confecto à Romanis affectos querebatur, partim Annibal Pœnus, qui in Africa uictus, profugus, & pacis impatiens hostem populo Ro. toto orbe quærebat. Intulit autem nimia opum suarum fiducia adductus, specie Lysimachiæ repetendæ, quam à maioribus suis in Thracia conditam Romani possidebant. statimq; Græciam, ac insulas eius occupauit. Hinc Cicero pro Pompeio Romanos cum Antiocho rege pro socijs dimicasse ait. Primus aduersus Antiochum missus est M: Acilius Glabrio consul. Hoc bellum Antiochinum, Syriacum, & Asiaticum dictum est. Liuius, Florus, Qui scripsit de uiris illustrib. Capitolinæ tabulæ.

D

DE COS. AN. DLXII.

IN hunc annum consules creati P. Cornelius Scipio Nasica Cn. F. M: Acilius Glabrio, auctore Liuio, Cassiodoro, Capitolinis fastis, Plutarcho in Quinctio, Appiano in Syriaca historia. Glabrio, & Nasica Siculis, Ceterum P. Scipio præturam gessit anno DLIX, idem, qui uir optimus à senatu iudicatus Idæam matrem bello Punico secundo in urbem uexit, filius Cn. Scipionis Calui, eius qui consul cum Marcello fuit, post autem in Hispania occisus est cum fratre P. Scipione, Africani patre. Quapropter Liuius fratres patrueles hunc, & Africanum uocat. Manij Acilij Glabrionis consulis meminit Plutarchus in Quinctio, in Catone, & in Sylla, item

Appianus in Syriaca, Cicero in Catone, & Macrobius libro primo Saturnalium his uerbis: Flauius primum intercalasse Manium consulem dicit ab urbe condita anno quingentesimo sexagesimo secundo inito mox bello Ætolico. Itaque cum Capitolina etiam summa consentit. hic prætor fuit anno DLVII. Acilio Græcia, Cornelio Italia obuenit. Bellum Antiocho regi, & Ætolis, ac qui sectam regis sequerentur ex S. C. & populi iussu illatum. Antiochus in Euboea luxuria elanguit, hospitis sui Chalcidensis filiam uirginem duxit. Itaque cum aduentu Acilij consulis Thermopylas occupasset, inde uirtute M. Catonis tribuni militum eiectus in Asiam refugit. Ætoli Heraclea ab Acilio capta fracti pacem petierunt. Liuius, Appianus. A

De ouatione M. Fuluij Nobilioris præt. ex Hispania, & triumpho P. Scipionis Nasicæ cos. de Boijs.

M. FVLVIVS Nobilior prætor anno DLX Hispaniam ulteriorem sortitus est. ibi re bene gesta cum domum redisset, hoc anno urbem ouans ingressus est. Liuius. B unde in libro de uiris illustribus legendum est: M. Fuluius Nobilior prætor Hispanos superauit. unde ouans urbem introijt. Hic ex consulatu eius Capitolino descriptus est. Eodem anno P. Cornelius consul, cui Gallia prouincia euenerat, Boios Gallos mouentes acie uicit, castris exuit, in deditionem accepit. Idem à senatu contra intercessionem P. Sempronij Blæsi tribuni pl. ut sibi triumphanti urbem ingredi liceret, impetrauit. auctor Liuius.

DE COS. AN. DLXIII.

L. CORNELIVM Scipionem, C. Lælium consules subijciunt in hunc annũ Cassiodorus, Liuius, & Cap. tabulæ. Scipionem, & Lælium Siculæ. Eosdem Gellius lib. XVI, cap. IIII, C. Lælium, C. F. L. Scipionem P. F. uocat. Lælio cognomen Africani adijcit solus Cassiodorus. prætor fuit anno DLVII. L. Scipio frater est Africani, qui post ab Asia deuicta Asiaticus appellatus est. præturam gessit anno DLX. Lælio Italia, Scipioni Græcia decreta, si frater eius Africanus ei legatus iret. C

De triumpho M'. Acilij Glabrionis pro cos. de Aetolis, & rege Antiocho.

SVB idem tempus duo fere cum triumphi spe prætores de prouincijs redierunt, Q. Minucius ex Liguribus, M'. Acilius ex Ætolia. auditis utriusque rebus gestis Minucio negatus triumphus, Acilio magno consensu decretus. isque triumphans de rege Antiocho, & Ætolis urbem ingressus est. Ita Liuius. Ceterum Ætoli cum ab amicitia populi R. defecissent, se Antiocho regi iunxerãt. rex autem bello Græciæ illato complures urbes occupauerat. Itaque M'. Acilius consul eum rege Philippo adiuuãte apud Thermopylas uictum Græcia expulit, atque Ætolos deuicit. Horum autem alter est Q. Minucius Thermus, cui consuli anno DLX Ligures prouincia obuenit, alter M'. Acilius Glabrio, qui consul anno priore bellum in Græcia cum Antiocho, & Ætolis gessit. quos Liuius prætores uocat pro proconsulibus. D

DE COS. AN. DLXIIII.

CN. Manlius Vulso, M. Fuluius Nobilior in hunc annum consules nominantur à Liuio, Cassiodoro, & Capitolinis Siculisque tabulis. quorum Mãlius prætor fuit anno DLVII, Fuluius anno DLX. Ætolorum legati, cum de pace acturi in senatum uenissent, interrogati ab uno senatore permitterent ne arbitrium de se populo R. deinde ab altero habituri ne eosdem, quos populus Romanus, socios, & hostes essent, nihil ad ea respondentes egredi templo iussi sunt. conclamatum deinde prope ab uniuerso senatu est, totos adhuc Antiochi Ætolos esse, & ex unica ea spe pẽdere animos eorum. itaque bellum cum haud dubijs hostibus gerendum. Illa etiam res accendit, quod eo ipso tempore, quo pacẽ ab Romanis petebant, Dolopiæ, atque Athamaniæ bellum inferebãt. Senatusc̃osultum in M'. Acilij sententiam factũ est, ut Ætoli eo die iuberentur proficisci ab urbe, & intra quintũdecimũ diem Italia excedere. ita dimissi Ætoli.

consu-

A consules sortiri Ætoliam, & Asiam placuit. qui Asiā sortitus esset, exercitus ei, quem L. Scipio haberet, est decretus. alteri consuli exercitus, qui erat in Ætolia. isq; iussus non solum cum Ætolis bellum gerere, sed etiam in Cephalleniam insulam traijcere. Ætolia M Fuluio, Asia Cn. Fuluio sorte euenit. Fuluius Apolloniam exercitu traiecto Ambraciam Ætolorū urbem nobilissimā obsessam cepit, atq; Ambraciensibus pacem petentib. dedit. Ætoli diu iactati, tandē ut ad conditiones pacis conuenirent, effecerunt. fuerunt autem hæ: Imperium maiestatemq; populi R. gens Ætolorum conseruato sine dolo malo. ne quem exercitum, qui aduersus socios, amicosq; eorum ducetur, per fines suos transire finito, neue ulla ope iuuato. hostes eosdem habeto, quos populus Romanus, armaq; in eos ferto, bellumq; pariter gerito. obsides XL arbitratu consulis Romani dato. Cephallenia extra pacis leges esto. De pecuniæ summa, quam penderent, pensionibusq; eius nihil ex eo, quod cum consule conuenerat, mutatum. Cn. Manlius consul alter cum Ephesum uenisset, bellum Gallis Asia
B ticis, quòd eos Antiochum auxilijs iuuisse diceret, mouit. atq; ad singula eorum oppida Attalo rege ducente, arma circumtulit. Fuluius interea in Cephalleniam transgressus omnes ciuitates in deditionem sine prœlio ullo accepit. Samij soli obsidione in potestatem uenerunt. Idem, quia in exitu annus erat, comitiorum caussa Romam regressus est. Hæc ex Liuio.

De censoribus, & lustro XLVIII.

CVM censuram multi, & clari uiri peterent, T. Quinctius Flamininus, P. Cornelius Cn. F. Scipio, L. Valerius Flaccus, M. Porcius Cato, M. Claudius Marcellus, M' Acilius Glabrio, T. Quinctius, M. Marcellus creati. Marcellus sorte superato Quinctio lustrum condidit. conditum est autem anno sequenti. senatum perlegerunt. princeps in senatu lectus tertium P. Scipio Africanus. Hæc Liuius. T. Quinctij censoris ante M. Catonem censorem meminit Cic. in lib. de senectu. eundem cum M. Marcel
C lo M. Marcelli quinquies consulis filio censorem fuisse scribit Plutarchus.

De triumphis L. Aemilij Regilli pr. & L. Scipionis pro cos. de rege Antiocho. Q. Fabij Labeonis pr. ex Creta.

HOC anno tres triumphos actos inuenio, duos de Antiocho rege, tertium ex Creta insula, quorum nauales duo fuerunt, L. Æmilij Regilli pr. de Antiocho, & Q. Fabij Labeonis pr. ex Creta. tertius à L. Scipione Asiatico actus est de Antiocho rege ex Asia. de quibus ferè ita Liuius. L. Æmilius Regillus pr. anno priore classem sortitus aduersus Antiochum profectus inter Ephesum, Samum, Chiumq; cum præfectis regis congressus, classem eius uicit, fudit, contudit, fugauitq;, ac naues longas cum omnibus socijs cepit sexaginta duas. Ei uero hoc anno extra urbem in æde Apollinis cum senatus datus esset, auditis rebus gestis eius, quantis cum classibus hostium dimicasset, & quot inde naues demersisset, aut cepisset, magno consensu patrū triumphus decretus est. triumphauit K. Februarijs. Eadem de uictoria sic scriptum est in libro de
D uiris illustribus in Antiocho. atq; etiam Florus ut Antiochum Xerxi comparat, sic Æmilium Alcibiadi. Idem est apud Appianum in Syria. L. autem Cornelius Scipio, cum in consulatu Asiam, & bellum cōtra Antiochum regem obtinuisset, eò cum Africano fratre legato profectus, regem ipsum absente fratre, Eleæ ægrotante, Eumene Pergami rege adiuuāte, cum arcus hostium pluuia hebetati essent, apud Sipylum montem ad Magnesiam acie uicit, ac bellum confecit. Itaq; de triumpho eius sic Liuius. L. Scipio ad urbem uenit, qui ne cognomine fratri cederet, Asiaticum se appellari uoluit, & in senatu, & in concione de rebus à se gestis disseruit. imperatori triumphus decretus est. triumphauit mense intercalario prid. K. Mart. anno fere, quàm consulatu abijt. Pacis Antiocho datæ hæ leges fuerunt: ut Europa abstineret, Asiaq; omni, quæ cis Taurum est, decederet. pro impensis in bellum factis XV millia talentorum Euboicorum daret. mille talentum per XII annos penderet. Eumeni CCCC talenta redderet. cum Asianis autē ita pactum, ut cis Taurum montē, quæ intra regni

 Antio-

Antiochi fines fuissent, Eumeni attribuerentur, praeter Lyciā, Cariamq; usq; ad Maeandrum amnem, ea Rhodiorum essent. ceterae omnes ciuitates, quae Attali stipendiariae fuissent, eaedem Eumeni uectigal penderent. quae uectigales Antiochi fuissent, eae liberae, atq; immunes essent. Eumeni Phrygia utraq;, & Mysia restituta. De eadem uictoria Appianus in Syriaca, Florus, Eutropius, & scriptor libri de uiris illustribus. Q. autem Fabius Labeo praetor hoc anno classem sortitus, ne ociosam prouinciam habuisse uideri posset, optimum iudicauit in Cretam insulam traijcere. Cydoniatae bellum aduersus Gortinios, & Gnosios gerebant. & captiuorum Romanorum, atq; Italici generis magnus numerus in seruitute esse per totam insulam dicebatur. classe autem Epheso profectus, cum primum Cretae litus attigit, nuncios circa ciuitates misit, ut armis abstinerent, captiuosq; reducerent. nihil magnopere ea Cretenses mouerunt. captiuos praeter Gortynios nulli reddiderunt. Valerius Antias ad quatuor millia captiuorum, qui belli minas timuerunt, ex tota insula reddita scripsit, eamq; caussam Fabio, cum rem nullam aliam gessisset, naualis triumphi impetrandi ab senatu fuisse. Haec Liuius lib. XXXVII extremo. at lib. XXXVIII in oratione Cn. Manlij haec uerba sunt: Vos tribunos plebei nuper uiros fortes, ac strenuos impedientes Q. Fabij Labeonis triumphum auctoritate uestra deterruistis. triumphauit, quem non bellum iniustum gessisse, sed hostem omnino nō uidisse inimici iactabant. Hic idem Q. Fabius ex consulatu sequenti Capitolino descriptus est. A B

De triumpho L. Paulli pro cos. ex Hispania ulteriore.

L. AEMILIVS Paullus ulteriorem Hispaniam in praetura sortitus est Nasica & Glabrione cos. Postero autē anno prorogato imperio haud satis prospere rem gessit. siquidem sic scribit Liuius: Aetolici triumphi minuit laetitiam nuncius ex Hispania tristis, aduersa pugna in Vascetanis ductu L. Aemilij Paulli proconsulis apud oppidum Lyconem cum Lusitanis, sex millia de exercitu Romano cecidisse, ceteros pauentes intra uallum compulsos aegre castra defendisse, & ad modum fugientium magnis itineribus in agrum pacatum reductos. Postero autem hoc anno rem melius ab eodem gestam ita tradit: In Hispania ulteriore, prius aliquanto quàm L. Baebius successor ueniret, L. Aemilius Paullus, qui postea regem Persen magna gloria uicit, cum priore anno haud prospere rem gessisset, tumultuario exercitu collecto, signis collatis cum Lusitanis pugnauit. fusi, fugatiq; sunt hostes. caesa decem, & octo millia armatorum, tria millia CCC capti, & castra expugnata. Plutarchus autem Paullum bis acie conflixisse cum hostibus ait, ac XXX millia caecidisse. neuter tamen eorum eum triumphasse adscribit. cum tamen eius triumphi meminerit Velleius, cum inquit, L. Paullum iam tum cum aduersus Perseum cos. II. missus est, praetorem, ac consulem triumphasse, & lapis antiquissimus, in quo L. Paullum ter triumphasse, & nummus argenteus peruetustus, in quo tria trophaea cum his literis sunt impressa, L. PAVLL. TER. Quoniam autem hunc triumphum Capitolinorum triumphorum auctores omiserunt, quippe qui Persicum eius triumphum secundum, non tertium, ut fuit faciendum, notarunt, ne in fastis mihi quidem inscribendum putaui. C D

DE COS. ANN. DLXV.

DEINCEPS consules insequuti M. Valerius Messalla, C. Liuius Salinator. auctor Liuius, Cassiodorus, & tum Siculis tabulis Capitolinae. Messalla praeturam gessit anno DLX, Salinator DLXII. C. Salinatorem Catonis aequalem uocat Cicero in Catone. Messallę Ligures, Salinatori Gallia obtigit. nihil ab ijs memorabile gestum. Fuluio in Aetolia, Manlio in Asia prorogatum imperium est. Manlius foedus cum Antiocho scripsit, cuius ante meminimus, atq; per Macedoniam in Thessaliam exercitum traduxit. inde per Epirum Apolloniam cum peruenisset, nondum adeo hiberno contempto mari, ut traijcere auderet, Apolloniae hibernauit. Liuius.

DE

A DE COS. AN. DLXVI.

CONSVLES inde M. Æmilius Lepidus, C. Flaminius. Testes sunt Liuius, Cassiodorus, Zonaras, Strabo lib. V, Siculæ, & Capitolinæ tabulæ. Horum meminit Valerius lib. VI, cum ait: M. Æmilio Lepido, C. Flaminio consulib. L. Minucium, & L. Manlium Carthaginensium legatis, quia manus his intulerant, per feciales dedendos curauerunt, idem scribit Liuius. Hic est M. Lepidus, qui bis consul, & censor, & sexies princeps senatus fuit, cuius meminit Cicero de prouincijs. prætor fuerat anno DLXII, Flaminius collega eius, anno DLX. Vtrique Ligures prouincia decreti. Hoc anno P. Scipioni à Petillijs tribunis pl. de capta ab Antiocho rege ob pacem dandam pecunia dies dicta est. quo cum in Capitolium dijs gratulatũ è rostris secessisset, concionem à tribunis pl. primum auertit, deinde die longiore producta in Literum cõcessit, ne ad caussam dicendam adesset. citatus absens morbum excusauit, ac rure mor-
B tuus est. tum rogatio lata de pecunia capta, ablata, coacta ab Antiocho rege, quæ in publicum relata non esset. eaque de re L. Scipio Publij frater postulatus damnatus est. Hæc Liuius, qui tamen de anno inter annales non conuenire ait. Consules quietam prouinciam nacti uias Æmiliam, & Flaminiam strauerunt. Liuius, Strabo.

De triumpho M. Fuluij Nobilioris pro cos. de Aetolis.
Cn. Manlij Vulsonis pro cos. de Gallis Asiaticis.

M. FVLVIVS Nobilior consul, qui aduersus Ætolos, ut dixi, missus, prœlijs frequentibus uictos, & in Ambraciam oppidum coactos in deditionem accepit, ac serpente latius bello Cephalleniam etiam subegit, Romam hoc anno reuersus triumphum postulauit. atque eum contra M. Aburij tribuni pl. intercessionem impetrauit. Triumphauit pro cos. a. d. x. K. Ian. de Ætolis, & de Cephallenia Lepido, Flaminioque consulibus auctore Liuio, uel, (ut ait Eutropius) Albino, & Philippo. Eiusdem uicto-
C riæ mentio fit apud eum, qui scripsit de uiris illustribus. De hoc consule sic Cicero in prima Tusculana: Cato obiecit ut probrum Marco Nobiliori, quòd is in prouinciam poetas duxisset, duxerat autem consul ille in Ætoliam, ut scimus, Ennium. & Plinius lib. XXXV: Zeuxis fecit figulina opera, quæ sola in Ambracia relicta sunt, cum inde Musas Fuluius Nobilior transferret. At uero Cn. Manlius Vulso consul ad ordinandam Scipionis Asiatici prouinciam, & fœdus cum Antiocho scribẽdum missus Pisidas, Gallogræcos, Tolistobogios, Tectosagas, & Trocmos, qui Brenno duce in Asiam transierant, cum soli citra Taurum montem non parerent, quòd auxilia Antiocho regi præstitisse dicerentur, ut dixi, adortus, bello sine S. C. aut iussu populi suscepto, in potestatem adduxit. Itaque Romam reuersus, ac clade à Thracibus, per quos exercitum traduxerat, accepta, extremo hoc anno a. d. III. Non. Mart. de Gallis, qui Asiam incolunt, triumphauit, contradicentibus X legatis, ex quorũ consilio fœdus cum Antiocho scripserat, quòd iniussu senatus bellum gessisset. Hæc Li-
D uius, & Rufus. Florus autem ita: An fuisset cupidus triumphi Manlius, an Gallos Asiaticos inuisos simulauerit, dubiũ. certe negatus est uictori triumphus, quia caussam belli non approbauit senatus. De triumpho eiusdem sic Plinius lib. XXXIIII: Cn. Manlius Asia deuicta triumphum duxit anno DLVII. Hic idem Manlius luxuriam Asiaticam Romam in triumpho duxisse à Liuio, & Plinio traditur. Hoc bello leges quædam regulis Gallorum, quibus pacem cum Eumene rege seruarent, dictæ. ijsque ut agrorum suorum finibus se continerent, denunciatum. Liuius.

DE COS. AN. DLXVII.

SP. Postumium Albinum, Q. Marcium Philippum consules inuenio in hunc annum apud Liuium, Cassiodorum, Eutropium, & tabulas Capitolinas. Albinum, & Philippũ apud Siculas. Horũ meminit Valer. lib. VI, cap. III. & Plin. lib. XXXIII, cap. X: Populus, inquit, Romanus stipem spargere cœpit Sp. Postumio, Q. Marcio cos. tanta abundantia pecuniæ erat, ut eam cõferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit.

Postu-

Postumius anno DLXIIII fuit prætor, Marcius anno DLXV. Cõsulibus ambobus quæstio de clandestinis coniurationibus, quæ in sacris Bacchanalibus fiebant, decreta, deq; earum socijs supplicio sumpto in Ligures profecti sunt. Liuius. A

DE COS. AN. DLXVIII.

HIC annus consules habuit Ap. Claudium Pulchrum, M. Sempronium Tuditanum. auctor Liuius, Cassiod. & tabulæ Capit. Pulchrum, & Tuditanum in Siculis inuenio. Tuditanus anno DLXIIII præturam gessit, Pulcher anno DLXVI. Vterq; in Liguribus rem gessit.

De ouatione L. Manlij Acidini pro pr. ex Hispania citeriore.

L. MANLIVS Acidinus prætor an. DLXV Hispaniã citeriorẽ sortitus rem bene gessit. Hic hôc anno ex Hispania reuersus est. Cui postulanti ab senatu in æde Bellonæ triumphum, rerum gestarum magnitudo impetrabilem faciebat, exemplum obstabat, quòd ita comparatum more maiorum erat, ne quis, qui exercitum non deportasset, triumpharet, nisi perdomitam, pacatamq; prouinciam tradidisset successori. Medius tamen honos Manlio habitus, ut ouans urbem iniret. Liuius. Hic ex sequenti consulatu Capitolino descriptus est. B

DE COS. AN. DLXIX.

P. CLAVDIVS Pulcher, L. Porcius Licinus consules sequuti sunt in hunc annũ, testes Liuius, Cassiodorus, Capitolinæ tabulæ. Pulcher, & Licinus est in tabulis Siculis. Pulcher prætor fuit anno DLXV, Licinus anno DLX. P. Claudius Ap. Claudij consulis frater est auctore Liuio. Consulibus Ligures, quia nusquam alibi bellum erat, decreti. Liuius.

De censoribus, & lustro XLIX.

M. PORCIVS Cato cum L. Valerio Flacco censor in hunc annum editur à Liuio, Plutarcho, & Capitolinis tabulis. Horum meminit etiam Valerius lib. II, cap. IIII. & lib. IIII, cap. V. & Cicero in Bruto, cum ait: Plautus P. Claudio, L. Porcio cos. uiginti annis post M. Cethegum, & P. Tuditanum consules mortuus est Catone censore. & in Catone: Scipio maior anno ante Catonem censorem mortuus est, cum nouem ante annis ipse consul Cato fuisset. Item: Cato censor L. Flamininum T. Flaminini fratrem IX annis, postquam consul fuit, è senatu eiecit. Lustrum conditum quanquam non exprimit Liuius, factum tamen esse XLIX ex Capitolina censura intelligi potest. Princeps senatus lectus L. Valerius, qui censor erat, præsertim mortuo Africano, qui tribus ante lustris lectus fuerat. C

De triumphis C. Calpurnij Pisonis pr. & L. Quinctij Crispini pr. ex duabus Hispanijs.

ANNO DLXVII C. Calpurnius Piso, & L. Quinctius Crispinus prætores Hispaniam sortiti sunt, ille ulteriorem, hic citeriorem. cum autẽ copias in Hispania iunxissent, bellum communi animo gesserunt, ac Lusitanos, Celtiberosq; subegerunt. Romam autem reuersi hoc anno prior Calpurnius, deinde Quinctius de Lusitanis, Celtiberisq; triumpharunt. auctor Liuius. Piso ex sequenti consulatu Capitolino descriptus est. D

DE COS. AN. DLXX.

IN hunc annum creati consules M. Claudius Marcellus, Q. Fabius Labeo, ex Liuio, Cassiodoro, lapidibus Capitol. cognomina quoq; eorum in Siculis tabulis reperiũtur. Horum sic meminit Probus in Annibale: M. Claudio Marcello, Q. Fabio Labeone consulibus mortuum Annibalem scribit Atticus. Labeo prætor fuit anno DLXIIII, Marcellus anno DLXV. Vterq; Ligures sortitus est. Marcellus tamen in Galliã aduersus Gallos transalpinos, qui in Italiã transgressi oppidum in agro Aquileiensi

A leiensi ædificabant, Gallis ex prouincia exactis, Istricum bellum moliri cœpit, literis ad senatum missis, ut sibi liceret in Istriam legiones traducere. Id senatui placuit. In Liguribus nihil memorabile à Q. Fabio gestum. Marcellus ex Istria reuocatus exercitu dimisso Romam comitiorum caussa rediјt. Liuius, Zonaras.

DE COS. AN. DLXXI.

CN. Bæbius Tamphilus, L. Æmilius Paullus in hunc annum creati consules fuerunt. auctor Liuius, Cassiodorus, Capitolinæ tabulæ. &, si cognominum tantum rationem habeas, etiam Siculæ. L. Æmilius L. Æmiliј, qui periјt ad Cannas est filius teste Plutarcho, & Velleio. Idem prętor fuit anno DLXII, Bæbius anno DLIIII. Consulibus præter Ligures nulla prouincia, quæ decerneretur, erat. M. Marcello in Gallia prorogatum imperium, & Q. Fabio in Liguribus. Ligures sine prœlio in deditionem accepti. Liuius.

B *De A. Terentio Varrone pro pr. ouante ex Hispania citeriore.*

A. TERENTIVS Varro prætor anno DLXIX Hispaniam citeriorem sortitus in Suessetanis oppidum Corbionem uineis, & operibus expugnauit, posteriore anno prorogato imperio secunda prœlia cum Celtiberis fecit, & oppida, quæ ibi cōmunierant, aliquot expugnauit. hoc autem anno Romam reuersus urbem ouans iniјt, auctore Liuio.

DE COS. AN. DLXXII.

P. CORNELIVS Cethegus, M. Bæbius Tamphilus cōsules hoc anno subsequuntur apud Liuium, Cassiodorum, & tabulas Capitol. Cethegus, & Tamphilus apud Siculas. P. Corneliј, M. Bæbiј consulum meminit Plutarchus in Numa. P. Corneliј, M. Bæbiј Tamphili Valerius lib. I, cap. I. P. Corneliј Lentuli, M. Bæbiј Tamphili lib. II, cap. I. Plinius autem lib. XIII, cap. XIII P. Cornelium L. F. Cethegum. M. Bæbium C Q. F. Tamphilum uocat. M. Bæbius frater fuit Cn. Bæbiј cōsulis auctore Liuio. idem prætor anno DLXI, P. Cornelius anno DLXV. Iidem Ligures prouinciā sortiti sunt.

De triumpho L. Aemiliј Paulli pro cos. de Liguribus.

CONSVLIBVS ambobus anni prioris Ligures, quæ una tum consularis prouincia fuit, decreti fuerunt. Cn. autem Bæbio ad comitia Romam reuerso, L. Paullus prorogato in hunc annum imperio cum Liguribus Ingaunis prospere dimicauit, atq; ex iјs triumphum egit. Hæc Liuius. Apud Frontinum etiam lib. II. sic scriptum est: Æmilius Paullus uniuersis Liguribus improuiso adortis castra eius, simulato timore militem continuit, deinde fatigato iam hoste à quatuor portis eruptione facta strauit, cepitq; Ligures. Plutarchus item uictos ab hoc consule Ligures prodit. In libro autem de uiris illustribus scriptum est, L. Paullum priore cōsulatu de Liguribus triumphasse, Velleius hunc & prætorem, & consulem triumphasse tradit. parum prudēter. neq; D enim ex Hispania, quam in prætura obtinuit, triumphauit. nisi mēdose sit apud eum: Qui prætor & consul triumphauerat. pro, qui priore consulatu triumphauerat.

DE COS. AN. DLXXIII.

A. POSTVMIVM Albinum, C. Calpurnium Pisonem consules suggerunt in hūc annum Liuius, Cassiodorus, & Capitolinæ tabulæ. Albinum, & Pisonem Siculæ. Piso prætor fuit anno DLXVII, Albinus anno DLXVIII. Consulibus ambobus prouinciam Ligures esse senatus iussit. Cum autem pestilentia tertium iam annum urbem Romanam, atq; Italiam uastaret, Ti. Minucius prætor, atq; haud ita multo post consul C. Calpurnius moritur. suspecta consulis erat mors maxime. necatus à Quarta Hostilia uxore dicebatur. ut quidem Q. Fuluius Flaccus in locum uictrici consulis est declaratus, aliquanto magis infamis mors Pisonis cœpit esse. Hic Flaccus prætor fuerat anno DLXVI. auctor Liuius, & Capitolinæ tabulæ.

De triumphis P. Cornelij Cethegi pro cos. M. Bebij Tamphili pro cos. de Liguribus. Q. Fuluij Flacci pr. de Hispanis. A

INTERIM P.Cornelius,& M. Bæbius, qui in consulatu nihil memorabile gesse-
runt,in Apuanos Ligures exercitum induxerũt. Ligures,qui ante aduentum in pro-
uinciam consulum non expectassent bellum, improuiso oppressi sunt. ad duodecim
millia hominum dediderunt se. Eos consules consulto prius senatu ex montibus in
agros campestres procul ab domo deduxerunt. cumq́ ueterem exercitum Romam
reduxissent,ut triumpharent, impetrarunt. atq́ omnium primi nullo bello gesto tri-
umpharunt.tantum hostes ducti ante currum. Liuius. Hunc Bæbium credo intelligi
à Floro, cum inquit: Ligures Bæbius in plana deduxit. Q. autem Fuluius Flaccus
prætor anno DLXXI Hispaniam citeriorem, in qua Celtiberi bellum renouabant,
sortitus hoc anno Romam redijt cum magna fama rerum gestarum.qui cum extra ur-
bem triumphi caussa esset,consul est creatus cum L.Manlio Acidino.& post paucos B
dies urbem triumphans ingressus est. Liuius. De eodem Orosius: Q.Fuluius Flaccus
prætor in citeriore Hispania maximo prœlio uigintiquatuor millia hominum fudit,
quatuor millia cepit.Item Appianus in Iberica.

DE COS. ANN. DLXXIIII.

L. MANLIVM Acidinum, Q. Fuluium Flaccum consules edunt in hunc annum
Liuius, Cassiodorus, tabulæ Capitolinæ. Acidinum cum Flacco Siculæ. Acidini con-
sulis meminit Cicero secundo de Orat. cum ait: Maluginensem illum M.Scipionem
aiunt cum ex centuria sua renunciaret Acidinum consulem, præcoq́ dixisset, dic de
L.Manlio. uirum bonũ, & ciuem egregium esse arbitror. Hos fratres germanos esse
notatum est in tabulis Capitolinis. Qua de re sic Velleius lib. II: Non minus clarum,
& adhuc unicum Fuluij Flacci, eius, qui Capuam ceperat, filiorũ, sed alterius in ado- C
ptionem dati in collegio cõsulum fuit. adoptiuus in Acidini Manlij familiam datus.
Hæc ille. Hinc factum est, ut L. Manlius Acidinus Fuluianus ex adoptiuorum ratio-
ne in Capitolinis tabulis nominetur. Acidinus prætor fuit anno DLXV, Fuluius
DLXXI. Consulibus prouincia eadem, quæ superioribus, decreta.

De censoribus, & lustro L.

COMITIIS censorijs creati M. Æmilius Lepidus pont. max. & M. Fuluius Nobi-
lior, qui ex Ætolia triumphauerat, auctore Liuio. Eorundem censorum meminit Va-
lerius lib. IIII, cap. II. Cicero de prouincijs, Gellius libro XII, cap. VIII, & Festus.
Gellius tamen Fuluium Flaccum nominat, non Nobiliorem. Lustrum cõditum esse
ab his censoribus quinquagesimum tradunt Capitolini scriptores. excidit autem a-
pud Liuium. at de eo ita scriptum est in epitoma libro XLI: Lustrum à cẽsoribus con-
ditum. censa sunt ciuium capita CCLXXIII millia, CCXLIIII. M. Lepidus censor
princeps senatus lectus. D

De triumpho II. Q. Fuluij Flacci cos. de Liguribus.

Q. FVLVIVS cos. profectus in Ligures per inuios montes, uallisq́ saltus cum
exercitu transgressus signis collatis cum hoste pugnauit. neq́ tantum acie uicit, sed
castra quoq́ eodem die cepit. tria millia ducenti hostium, omnisq́ ea regio Ligurum
in deditionem uenit. consul deditos in campestres agros deduxit, præsidiaq́ monti-
bus imposuit. ab altero consule L. Manlio nihil memoria dignum in Liguribus ge-
stum. Q. Fuluius ex Liguribus triumphauit. quem triumphum magis gratiæ, quàm
rerum gestarum magnitudini datum constabat. armorum hostilium magnam
uim transtulit. nihil in eo triumpho magis insigne fuit, quàm quòd for-
te euenit, ut eodem die triumpharet, quo priore anno ex
prætura triumphauerat. Liuius.

DE

A

DE COS. AN. DLXXV.

DEINCEPS M. Junius Brutus, A. Manlius Vulso consules creati sunt, auctore Liuio, Cassiodoro, & Capitolinis tabulis. Brutus, & Vulso Siculis. Brutus an. DLXII prætor fuit, Vulso DLXXI. M. Iunio Ligures, A. Manlio Gallia obtigit. qui tamen sine S.C. bellum cum Istris parum prospere gessit.

De triumphis Ti. Sempronij Gracchi pro pr. L. Postumij Albini pro pr. ex Hispanijs.

L. POSTVMIVS Albinus, Ti. Sempronius Gracchus prætores Hispanias anno DLXXIII obtinuerunt, ille ulteriorem, hic citeriorem. Rerum ab his gestarum mentio intercidit apud Liuium. De ijs autem in epitoma XLI est ita: Ti. Sempronius Gracchus pro cos. Celtiberos uictos in deditionem accepit, monumentumq; operum suorum Gracchurim oppidum in Hispania constituit. à Postumio Albino pro
B consule Vaccæi, ac Lusitani subacti sunt. uterq; triumphauit. Rerum item in Celtiberia gestarum à Graccho, & triumphi eius meminit Appianus in Iberica, & Orosius. De quibus triumphis hæc Liuius: Triumphi deinde duo ex Hispania continui acti. prior Sempronius Gracchus de Celtiberis, socijsq; eorum, postero die L. Postumius de Lusitanis, alijsq; eiusdem regionis Hispanis triumphauit. Polybius, quod apud Strabonem extat, CCC Celtiberum oppida à Ti. Graccho deleta tradit. Ti. hic Sempronius pater duorum Gracchorum fuit, quem Plutarchus bis triumphasse scribit. Hi ambo ex sequenti consulatu Capitolino descripti sunt.

DE COS. AN. DLXXVI.

C. CLAVDIVM Pulchrum, Ti. Sempronium Gracchum consules suggerunt Liuius, Cassiodorus, & tabulæ Capitolinæ. Pulchrum, & Gracchum Siculæ. Gracchus
C prætor fuit anno DLXXIII, itemq; Pulcher Ti. Minucio mortuo suffectus. Sardinia propter belli magnitudinem consularis facta. Gracchus eam sortitur, Istriam Claudius. auctor Liuius.

De triumpho C. Claudij Pulchri cos. de Istris, & Liguribus.

HOC anno prouinciæ, quæ in bello erant, Sardinia, atq; Istria decretæ. Claudio Istria, Sempronio Sardinia obuenit. Claudius Istris subactis ex S. C. in Ligures legiones duxit, atq; duarum gentium uno anno uictor, duabus, quod rarò alius, in consulatu pacatis prouincijs Romam reuertit. cui cum in senatu de rebus in Istria, Liguribusq; prospere gestis disseruisset, postulanti triumphus decretus est. triumphauit in magistratu de duabus simul gentibus. Victoriæ Istricæ meminit etiam Florus de bello Istrico.

DE COS. AN. DLXXVII.

D CN. Cornelium Scipionem Hispalum, Q. Petillium Spurrinum consules inuenio in hunc annum apud Liuium, Cassiodorum, & tabulas Capitolinas. Scipionem, & Petillium apud Siculas. Scipio prætor fuit anno DLXXIIII, Spurrinus DLXXII. Pisæ Cn. Cornelio, Ligures Petillio obuenerunt. Is autem cum ex monte Albano rediens concidisset, & parte membrorum captus ad aquas Cumanas profectus ingrauescente morbo Cumis decessisset, Q. Petillius consul collegam, qui ex templo magistratum occiperet, creauit C. Valerium Læuinum. Liuius. Itaq; Obsequens etiam ita: Cornelius ex monte Albano rediens membris captus ad aquas Cumanas mortuus. C. Valerius pr. fuit anno DLXXVI. Porrò autem ijdem auctores sunt Q. etiam Petillium consulem cum Liguribus dimicantem in acie cecidisse. quod tradunt etiam Valerius lib. I, cap. VI. & lib. II, cap. II. Frontinus lib. IIII, cap. II. Item in Capitolinis tabulis.

DE COS. AN. DLXXVIII. A

1 CONSVLES suggerunt Orosius Lepidum, & Mucium; Cassiodorus, & Obsequens M. Lepidum, P. Mucium; Siculæ tabulæ Lepidum, & Scæuolam. Capitolinæ P. Mucium Scæuulam, M. Æmilium Lepidum Ti. consularia huius anni comitia apud Liuium interciderunt. meminit tamen P. Mucij consulis. qui alter est ex ijs fratribus, qui anno DLXXIIII prætores ab eo fuisse traduntur Q. & P. Mucij Q. F. Scæuulę. M. Æmilium Lepidum hunc bis consulem fuisse scribit etiam Cicero de prouincijs, & Valerius lib. VI, cap. VI.

De triumpho Ti. Sempronij Gracchi pro cos. de Sardis.

DE triumpho Ti. Sempronij Gracchi pro cos. quem de Sardis egit, sic Liuius: Ti. Sempronio Graccho consuli Sardinia obuenit, isque prospere rem gessit. exercitum in agrum Sardorum Iliensium duxit. Balarorum magna auxilia Iliensibus uenerant. B cum utraque gente signis collatis conflixit. fusi, fugatique hostes, castrisque exuti. XII millia armatorum cæsa. sequenti anno Ti. Sempronius in Sardinia multis secundis prœlijs Sardos perdomuit. XV millia hostium sunt cæsa. omnes Sardorum populi, qui desecerant, in ditionem redacti. Pacata prouincia legati Romam, qui ea nunciarent, missi, quique ab senatu peterent, ut Sempronio de prouincia decedenti exercitum secum deportare liceret. Senatus Ti. Sempronium proconsulem, exercitumque eo anno in prouincia manere iussit. Hæc Liuius lib. XLI. Ex quo intelligi potest tertio anno Gracchum Mucio, & Æmilio cos. triumphasse. qui triumphus apud Liuium cum tota fere huius anni historia amissus est. at anno sequenti tabulam in æde Matris Matutæ positam ait, in qua scriptum erat, Ti. Sempronium Gracchum subacta Sardinia iterũ triumphasse. In libro etiam de uiris illustribus inuenio Gracchum consulem Hispaniam, altero consulatu Sardiniam subegisse, atque inde tantum captiuorum adduxisse, ut longa uendiitione res in prouerbium uenerit, Sardi uenales. in C quo eius scriptoris (ut sæpe alias) fœda rerum Romanarum inscitia coarguitur; cum Hispaniam Gracchus in prætura, Sardiniam in primo consulatu, &, ut post dicam, in secundo obtinuerit. Plutarchus etiam hunc bis triumphasse scribit.

De triumpho C. Valerij Læuini pro cos. & P. Mucij Scæuulæ cos. de Liguribus.

C. AVTEM Valerius Læuinus consul iam diu cupidus prouinciæ Ligures & ipse sortitus est, quibus bellum faciebat Q. Petillius collega eius. diuisis autem copijs cum ipsi bellum gerere communi animo in diuersas profecti regiones cœpissent, Petillius in acie occisus est. C. Valerius audita morte collegæ accurrisse creditur, atque rem præclare gessisse. Hæc quidem Liuius. quanquam quæ pars uictoriam eius indicabat, magna historię iactura amissa desideratur. Puto autem ego eum rem bene gessisse, ac triumphasse. nam proxime ante triumphum P. Mucij cos. de Liguribus in Capitolinis tabulis est fragmentum alterius de Liguribus triumphi. qui nemini alij tribui potest, nisi C. Valerio, qui ante eum in Ligures pugnauit. P. etiam Mucium Scæuulam consulem cum Liguribus prospere dimicasse apparet ex his Liuij uerbis: Inter Audenam amnem P. Mucius cum ijs, qui Lunam, Pisasque depopulati erant, bellum gessit, omnibusque in ditionem redactis arma ademit. ob eas res in Gallia, Liguribusque gestas duorum consulum ductu, auspicioque senatus in triduum supplicationes decreuit. Triumphasse eundem de Liguribus docent Capitolina fragmenta, in quibus ante ouationem Ap. Claudij, quæ sequitur, ita est: Q. F. P. N. de LIGVRIBVS. quibus notis P. Mucius Q. F. P. N. Scæuula cos. significatur. sic enim in cõsulatu Capitolino describitur. Triumphus autem apud Liuium excidit. Alterum consulem Lepidum, qui in Gallia res gessisse uidetur, triumphum non impetrasse existimo. D

A DE COS. AN. DLXXIX.

CONSVLES subijcit Cassiodorus Sp. Postumium, Q. Mucium. Capitolinæ tabulæ Sp. Postumium Albinum Paullum, Q. Mucium Scæuulam. PAVLLVM, & SCAEVOLAM liber Cuspinianus. Horum meminit Plinius lib. II, cum ait. Trinos soles antiqui sæpius uidere, sicut Sp. Postumio, Q. Mucio cos. Comitia huius anni cõsularia apud Liuium exciderũt. Albinus prætor fuit anno DLXX, Scæuula DLXXIIII. Quæ consulibus prouinciæ decretæ sint, intercidit apud Liuium. Hos consules transcendunt fasti Siculi.

De censoribus, & lustro LI.

CENSORES in hũc annum edit Liuius una cum Capitolinis tabulis Q. Fuluium
Flaccum, A. Postumium Albinum. Liuius item lib. XLV meminit A. Postumij Lusci
B censorij. de his censoribus multi scripsere. Velleius libro I: Aspera cẽsura Fuluij Flacci, & Postumij Albini fuit, quippe Fuluij censoris frater, & quidem consors Cn. Fuluius senatu motus est ab ijs censoribus. Idem tradit Liuius, Valerius lib. II, cap. II. Cicero in Verrem, Frontin. lib. IIII. De Fuluio etiam censore sic. idem Valerius lib. I. Lactantius lib. II, & Liuius lib. XLII: Censor Fuluius ex Iunonis Laciniæ templo marmoreas tegulas cum abstulisset, quibus ædem Fortunæ equestris, quam Romæ fecerat, tegeret, & mente captus est, & amissis duobus filijs in Illyrico militantibus summo animi mœrore consumptus est. & Plinius lib. VII amborum meminit, sic: Qua in re & illud annotare succurrit, unum omnino quinquennium fuisse, quo senator nullus moreretur, cum Flaccus, & Albinus censores lustrum condidere anno urbis quingentesimo septuagesimo nono. De lustro anno sequenti condito sic Liuius. Eo anno lustrum conditum. censores erant Q. Fuluius Flaccus, A. Postumius Albinus. Postumius condidit. censa sunt ciuium R. capita CCLXIX millia & XV. M. Æ-
C milius Lepidus pont. max. princeps senatus lectus, is qui etiam priore lustro lectus fuerat. Hoc lustrum LI uocant Capitolini fasti.

De ouatione Ap. Claudij Centhonis pro pr. ex Celtiberia.

AP. Claudius Centho prætor, ut puto, anno DLXXVIII Hispaniam citeriorem sortitus est. Liuij enim historia illa desideratur. De rebus autem, & triumpho eius hęc apud eum scripta extant. Celtiberi in Hispania, qui bello domiti se Ti. Graccho dediderant, pacati manserant M. Titinio prætore prouinciam obtinente, rebellarant sub aduentum Ap. Claudij. Item: Exitu prope anni diem unũ supplicatio fuit ob res prospere gestas in Hispania ductu, auspicioq; Ap. Claudij pro cos. Item: cum Ap. Claudius ex Hispania Romam redisset, decreuit senatus, ut ouans urbem iniret. Item: Comitijs perfectis Ap. Claudius Centho ex Celtiberis ouans urbem inijt. Huius triumphi uestigia apparent etiam in fragmento quodam Capitolino, quæ qualia sint, ex
D triumphis ipsis intelligi potest.

DE COS. AN. DLXXX.

IN hunc annum creati consules L. Postumius Albinus, M. Popillius Lænas. auctor Liuius, Cassiodorus, tabulæ Capit. Albinus, & Lænas in Siculis suggeruntur. His cos. Floralia instituta esse docet Ouidius fastorum V. his uersibus,

Annuimus uotis, consul cum consule ludos
Postumio Lænas persoluēre mihi.

Postumius anno DLXXIII, Popillius DLXXVII præturam gesserunt. Vterq; autem in consulatu Ligures sortitus est. Popillius Statellatibus deditis arma ademit, ipsos bonaq; eorum uendidit. Postumius ne prouinciam quidem suam uidit. Liuius.

DE COS. ANN. DXXCI.

C. POPILLIVM Lænatem, P. Ælium Ligurem cõsules hic annus habuit Liuio, Cassiodoro, & Capitolinis tabulis testibus. Lænatem, & Ælium Siculis. Horum preturæ anno DLXXV apud Liuium, ut puto, desiderantur. Hucusq; plebeij consules in eundem annum nulli sunt comparati. hoc enim anno primum ex plebe ambo consules facti sunt, quemadmodum notatum est in Capitolinis tabulis. Itaq; posthac patricij consules ambo nunquam erũt, plebeij ambo sæpe; plebeius, & patricius sæpissime. Lex, qua iubebatur, uti liceret ambos cõsules plebeios creare, lata est auctore Liuio, anno CDXI. neq; unquam nisi hoc primum anno seruata est. Ligures ambobus consulibus decreti.

De triumpho C. Cicereij pro pr. ex Corsica.

C. CICEREIO prætori prioris anni ad ædem Bellonæ senatus datus est. Is expositis, quas in Corsica res gessisset, postulatoq; frustra triumpho, in mõte Albano, quod iam in morem uenerat, ut sine publica auctoritate fieret, triumphauit. Liuius. Idem triumphus ouationi Claudianæ in tabulis Capitolinis subijcitur.

De bello Persico.

BELLVM, quod Perses Philippi Macedonis filius cum Romanis gessit, iam meditatum, ac comparatum à patre accepit potius, quàm ut ipse primus excitauerit. is enim ægre ferens se iussu Romanorum fœdus ac pacem habere, Bastarnas sedibus suis exciuerat, quorum auxilijs fretus in Italiam trãsiret, uerum antequam rem aggrederetur, morte oppressus est. Perses regnum suscepit ex concubina natus, qui hæreditario quasi sibi à patre relicto aduersus Romanos bello, ingenti comparata per aliquot annos pecunia, ciuitates Greciæ Populi R. socias solicitauit, Abrupolim regno expulit, Artetarum interfecit, auxilium Byzantijs aduersus fœdus tulit, Dolopiæ bellum fecit, Thessaliam & Doridem cum exercitu peruasit, legatos Romanos ad res repetendas, & renunciãdam regi amicitiam missos inhumanius, cum eos triduo regni sui finibus excedere iussisset, tractauit. His de caussis bellũ ei à senatu, populoq; Romano indictum est, quod Persicum, ac secundum Macedonicũ dictum est. quod aduersus fœdus cum Philippo patre ictum, & secum post mortem eius renouatũ socijs populi R. arma intulisset, quodq; belli parandi aduersus populum R. consilia inijsset, arma, milites, classem eius rei caussa comparasset. Liuius, Florus, Plutarchus.

DE COS. AN. DXXCII.

CONSVLES in hunc annum subsequuti P. Licinius Crassus, C. Cassius Lõginus, ut est apud Liuium, Cassiodorum, Orosium, & in tabulis Capitolinis. Nam in Siculis tantum est Crassus, & Longus. Eorundem meminit Plinius lib. VII cum ait: In annalibus inuenimus P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino consulibus Cassini puerum factum ex uirgine sub parentibus. Quæ uerba Plinij transtulit Gellius in lib. IX, cap. IIII. Horum præturæ apud Liuium interciderũt anno DLXXVII, & DLXXVIII. P. Licinius, cui Macedonia, & bellum cum rege Perse euenerat, in Macedoniã cum traiecisset, equestri prœlio à rege uictus est, ac petenti tamen pacem regi, nisi se senatus, & populi R. arbitrio permitteret, negauit. Lucretius pretor Aliartum ui, Thebas sine certamine in Bœotia recepit. Iterum Licinius cum Perseo congressus feliciore euẽtu equestri pugna cõflixit. C. Cassius cui Gallia obtigerat, nihil memorabile gessit, & cum per Illyricũ in Macedoniam alienam prouinciam exercitum duxisset, à senatu reuocatus est. Liuius, & Eutropius.

DE COS. AN. DXXCIII.

CONSVLES subijcit Cassiodorus C. Hostilium Mancinum, C. Atilium. Siculę tabulæ Mancinum, & Serranum. Capitolinę A. Hostilium Mancinum, A. Atilium Serranum. Horum comitia consularia, & res gestæ exciderunt in Liuianis annalibus. Manci-

A Mancinus prætor fuit anno DLXXIII, Serranus DLXXX. Hostilio Macedonia, Atilio Italia obuenit. Hostilius ut nullam rem bellicam memorabilẽ gessit, ita ad cun ctam militarem disciplinam ab effusa licentia formauit militem, & socios cum fide coluit & ab omni iniuriæ genere defendit. Liuius.

DE COS. AN. DXXCIIII.

Q. MARCIVM Philippum iterum Cn. Seruilium Cæpionem consules in hunc annum comparant Liuius, Cassiodorus, & tabulę Capitolinæ. Philippum, & Cæpionem Siculæ. Cicero in Bruto: Q. Marcio, Cn. Seruilio consulibus obijt Ennius. & in Catone: Cæpione, & Philippo consulibus mortuus est Ennius. Cæpio prætor anno DLXXIX. Consulum Q. Seruilius Italiam, Q. Marcius Macedoniã sortitus est. Marcius cum in Macedoniam per saltus inuios penetrasset, improuiso, ac inopinato aduentu suo ita regem perterrefecit, ut abiecto auro, ne in uictoris manus ueniret, fugã B cepecit. quo belli impetu Marcius complures urbes occupauit. Liuius.

De censoribus, & lustro LII.

C. CLAVDIVM Pulchrum, Ti. Semproniũ Gracchum censores edunt in hunc annum Liuius, & Capitolinæ tabulæ. Valerius lib. VI. cap. V. Ti. Gracchũ, & C. Claudium censores scribit ob nimis seuere gestam censuram maiorẽ partem ciuitatis exasperasse. Plinius item lib. XLV C. Claudij censorij meminit, Gracchi censoris Plutarchus. Cicero etiam libro primo de Orat. Ti. Gracchus censor, inquit, libertinos in urbanas tribus transtulit. Hos in unam Esquilinam coniectos scribit Liuius. qui idem hoc anno censum actum à censoribus tradit. lustri mentio intercidit. de eo tamen sic est in epitoma: Lustrum cõditum à censoribus. censa sunt ciuium capita CCXII millia DCCCV. M. Æmilius Lepidus princeps senatus ab tertijs iam censoribus lectus. Hoc lustrum LII uocant Capitolini auctores. De his loquitur lib. VI de rep. Cicero, C cum ait: Quod quidem eò fuit maius, quia cum in caussa pari collegæ essent, non modo inuidia pari non erant, sed etiam Claudij inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Gellius lib. VI.

DE COS. AN. DXXCV.

CONSVLES subsequuti L. Æmilius Paullus iterum septimo decimo anno, postquam primum consul fuerat, C. Licinius Crassus. auctor Liuius, Cassiodorus, tabulę Capitolinæ. Paullus item, & Crassus in Siculis est. De secundo consulatu L. Paulli Plutarchus, Velleius, Orosius, Eutropius, Florus, Iustinus libro XXXIII, Is, qui scripsit de uiris illustribus. Plutarchus adijcit Paullum LX annos natum consulem iterũ esse factũ. Eidem Macedonia, Crasso Italia euenit. Paullus cos. & Cn. Octauius prætor, cui classis mandata erat, in Macedoniam profecti sunt. Perseus postquam intrasse saltum Romanos, & adesse discrimen ultimum belli animaduertit, Gentium Illyriorum regem ad belli societatẽ magnæ pactione pecuniæ per legatos attraxit. Gal- D lorum, qui se mercede pro co militaturos offerebant, opportuna auxilia auaritia dimisit. Gentium promissæ pecuniæ parte fraudatum à se alienauit. aduersus quem L. Anicius Gallus prætor à Romanis missus, ut Ap. Claudio circa Lyenidum succederet; Illyricum intra triginta dies subegit, ac Gentium ipsum regem cepit. Paullus III. Non. Sept. collatis apud Pidnam signis Perseum, XX millibus peditum occisis, equitatu cum ipso rege integro fugiente, uicit, castris exuit, atq; Macedoniæ urbes in deditionem accepit. Rex ab amicis desertus postea apud templum Samothracũ à Cn. Octauio classis præfecto captus est. quarum tamẽ rerum apud Liuium debilitata ob uetustatẽ memoria est. C. Popillius legatus uirga Antiochum regem circumscripsit, ac subito responsum, quod differebat, dare coegit. Liuius.

DE COS. AN. DXXCVI.

IDEM consules subdit Q. Ælium, M. Iunium. fasti Siculi Pætum & Pennum. Obsequens, & Cassiodorus Q. Ælium Pætum, M. Iunium Pennum. Cicero item in Bru-

in Bruto M. Iunij Penni, qui cum Q. Ælio conſul fuit, meminit. Pennus prætor fuerat anno DLXXXI. alterius prætura apud Liuium deſideratur. Iunio Piſæ obuenerunt, Aelio Gallia. Macedoniã, & Illyricum L. Paullus, & L. Anicius obtinere iuſſi, donec ex ſententia X legatorum eas prouincias compoſuiſſent. Conſules agrum Ligurum populati nullam rem memorabilem geſſerunt. Rhodijs legatis, cum ad purganda crimina, quòd Perſeum iuuiſſent, Romam ueniſſent, ita reſponſum eſt, ut nec hoſtes fierẽt, nec ſocij permanerent. L. Anicius Gabinio, & Licinio Illyrico prępoſitis, cum reliquo exercitu in Epirum profectus Phanotem, ac totam Moloſſidem recepit, inde regreſſus in Illyricum, ex legatorum quinq; ſententia liberos eſſe Illyrios iuſſit. Paullus dum Roma legati decem uenirẽt, totam Græciam circumiuit. inde reuerſus, ex eorũ ſententia & ipſe Macedonas liberos eſſe, habentes urbes eaſdem, agrosq;, utentes legibus ſuis, annuos creantes magiſtratus, tributũ dimidiũ eius quod pēpendiſſent regibus pendere populo R. iuſſit, leges Macedoniæ dedit cũ tanta cura, ut non hoſtibus uictis, ſed ſocijs benemeritis dare uideretur. inde in Epirum cum B
traieciſſet, oppidorum, quę Perſeum iuuerant, circa LXX muros diruit, prædam uendidit, atq; de ea ſumma militi numerauit. Liuius, Plutarchus, Eutropius, alij.

De triumphis { *L. Aemilij Paulli pro cos.* / *Cn. Octauij pro pr. de rege Perſe ex Macedonia.* / *L. Anicij Galli pro pr. de Gentio rege ex Illyrio.* }

PAVLLVS poſt paucos dies, quàm Epiri urbes diruerat, regia naue ingentis magnitudinis, quam XVI uerſus remorum agebant, ornata Macedonicis ſpolijs, aduerſo Tiberi ad urbem ſubuectus eſt. Paucos poſt dies Anicius, & Octauius claſſe ſua aduecti. Tribus ijs omnibus decretus eſt ab ſenatu triumphus. mandatumq; Q. Caſſio prætori, cum tribunis pl. ex auctoritate patrum ageret, rogationẽ ad plebem ferrent, ut ijs, quo die triumphantes urbem inueherentur, imperiũ eſſet. Nec de Anicij, nec de Octauij triumpho dubitatũ eſt. Ser. Sulpicius Galba, qui tribunus militum ſe C
cundæ legionis in Macedonia fuerat, priuatim imperatori inimicus, exercitum, cui Paullus de præda parcius, quàm ſperauerant ex tantis regijs opibus, dederat, incitauit, ut rogationẽ de triumpho eius non acciperet. cum aũt nobilium uirorum, qui accurrerant, opera factum eſſet, ut tribus in ſuffragiũ reuocarentur, rogatio lata eſt. atq; ita triumphauit. ductus eſt ante currum rex Perſeus una cũ Philippo, & Alexandro filijs. Triumphaſſe eum per triduum ſcribit Plutarchus. primo die ſigna, tabulasq;, ſecundo arma, pecuniasq;, tertio captiuos, ipſumq; regem eſſe tranſuectos. eiuſdem triumphi meminit Oroſius, Florus, & Velleius, qui bis millies centies HS in ærariũ ab eo illatum prodit. ſummã omnis captiui auri, argentiq; tranſlati HS millies ducenties fuiſſe Valerius Antias tradit, ut refert Liuius. Plutarchus tantam uim pecuniæ à Paullo illatam auctor eſt, ut ciues uſq; ad Hirtium, & Panſam conſules tributum nullum contulerint. triumphaſſe autem IIII. III. prid. K. Decemb. ſcriptum eſt in Capitolino eius triumpho. Cn. Octauius K. Decembr. de rege Perſeo naualem triumphũ D
egit. is triumphus ſine captiuis fuit, ſine ſpolijs. patres cenſuerunt, ut Perſeus rex cum Alexandro filio Albam in cuſtodiam duceretur. Ita Liuius. Eiuſdem triumphi meminit Velleius, & Plinius lib. XXXIIII, ita: Inuenio à Cn. Octauio, qui de Perſeo rege naualem triumphum egit, factam porticum duplicem, quæ Corinthia ſit appellata à capitulis æreis columnarum. & Feſtus lib. XIII: Octauiæ porticus duæ appellantur, quarum alterã theatro Marcelli propiorem Octauia ſoror Auguſti fecit, alterã theatro Pompeij pròximã Cn. Octauius Cn. F. qui fuit ædilis curulis, prætor, conſul, X uir ſacris faciundis, triumphauitq; de rege Perſe nauali triumpho. quam combuſtam reficiendam curauit Cæſar Auguſtus. Idem triumphus eſt in Capitolinis tabulis. L. autem Anicius, Quirinalibus triumphauit de rege Gentio, Illyrijsq;, ante currum ducti Gentius rex cum coniuge, & liberis, & Carauantius frater regis, & aliquot nobiles Illyrij. Lætior hunc triumphum eſt ſecutus miles, multisq; dux eſt carminibus celebratus. HS ducenties ex ea præda redactum eſſe auctor eſt Antias, præter aurum, argentumq;,

A tumq́, quod in ærarium sit latum. quod quia unde redigi potuerit, non apparebat, auctorē pro re posui. rex Gentius cum liberis, & coniuge, & fratre Spoletium in custodiam ex S. C. ductus. ceteri captiui Romæ in carcerem coniecti. Hæc Liuius. at Velleius ita: Quo anno L. Paullus Persem in triumpho duxit, eodem Cn. Octauius prætor naualem egit, & Anicius de Gentio Illyriorum rege triumphauit. Eiusdem triumphi meminit Eutropius, & Florus, & Athenæus lib. XIIII, Plutarchus in Paullo, Appianus in Illyrica & Capitolini auctores. Sex. etiam Rufus Illyrios, qui auxiliū Macedonibus tulerāt, ex eadem occasione per L. Anicium prætorem uictos, & cum rege Gentio in deditionem acceptos: Iornandes eos in prouinciæ formam redactos scribit. Hos tres triumphos Paulli, Octauij, & Anicij hoc anno actos significauit Plinius lib. XVII, cum ait: Palma enata bis in Capitolio bello Persei uictoriam, triumphosq́ portendit. Eadem fere Zonaras.

DE COS. AN. DXXCVII.

B CONSVLES in hunc annum prodit Liuius cum Capitolinis tabulis M. Claudiū Marcellum, C. Sulpiciū Gallum. Obsequens, & titulus Andriæ Terentianæ M. Marcellum, C. Sulpicium. Ambo prætores fuerunt anno DLXXXIIII, auctore Liuio. hic est Marcellus, qui postquā ter consul fuit, in mari perijt, nepos M. Marcelli quinquies consulis, ut tradit Pædianus. His consulibus Eumenes rex Romam uenit, qui quia Persico bello se medium egerat ne aut hostis iudicatus uideretur, si exclusus esset, aut liberatus crimine, si admitteretur, in commune lex lata est, ne cui regi Romā uenire liceret. epitoma XLVI.

De triumphis M. Claudij Marcelli cos. C. Sulpicij Galli cos. de Gallis, & Liguribus.

EX hoc loco Liuiana historia tota desideratur. quam si haberemus, facilius multo fastos, triumphosq́, qui sequuntur, digereremus. in magna autem annalium penuria C dabimus operam, ne quid, quod opem ferre huic historiæ possit, prætermittamus. Satis autem constat ex fragmentis triumphalibus Capitolinis, ambos hos consules de Gallis, & Liguribus triumphasse. Videtur enim Claudius Galliam, Sulpicius Ligures prouinciam obtinuisse. Hi enim ambo hoc tempore in armis erant. Itaq; in epitoma XLVI ita est: Claudius Marcellus cos. alpinos Gallos, C. Sulpicius Gallus Ligures subegit. & apud Obsequentē ita: Marcello, & Sulpicio cos. Galli Ligures deleti. In fragmentis Capitolinis truncata quædam nomina populorum sunt & Gallorū, & Ligurum, quæ propter obscuritatem hucusq; non inueni. adeo ut merito Cicero in Bruto scribat: plus attulit huic populo dignitatis, qui genuit in hac urbe dicēdi copiam, quam illi, qui Ligurum castella expugnauerūt. ex quibus multi sunt triumphi. Item: Malim L. Crassi unam pro M. Curio dictionem, quàm castellanos triumphos duos. Nos autem Ligustinos triumphos amplius quindecim numeramus.

DE COS. AN. DXXCVIII.

D CONSVLES subdit Cassiodorus, & Obsequēs Cn. Octauium, & T. Manlium. Siculæ tabulæ Octauium, & Torquatum. Capitolinæ Cn. Octauium, T. Manlium Torquatum. Eorundem cōsulum mentio est in titulo Hecyræ Terentianæ. T. Torquati, qui cum Cn. Octauio consul fuit meminit etiam Cicero de finibus primo. Cn. Octauij lib. primo de officijs. Cn. Octauio, inquit, qui primus ex illa familia cos. factus est, honori fuisse accepimus, quòd præclarā ædificasset in Palatio, & plenam dignitatis domum, quæ cum uulgo uiseretur, suffragata domino nouo homini putabatur. & Philipp. IX. Cn. Octauij clari & magni uiri, qui primus in eam familiam, quæ postea uiris fortissimis floruit, attulit cōsulatum, statuam uidemus in rostris. Suetonius item in Augusto scribit, Octauios qui à Cnæo orti sunt, summis honoribus functos esse. Octauius prætor fuit anno DLXXXII, Torquatus DLXXXIII. Liuius. His consulibus pestilentia, famesq́ ita laboratum, ut ex Sibyllinis populis circa compita, facellaq́ operaturus sederit. auctor Obsequens.

De

DE COS. AN. DLXXXIX. A

CASSIODORVS consules in hunc annum comparat A.Manliū, Q.Cassium. fasti Siculi Torquatum, & Longinum, Capitolini A. Manlium Torquatum, Q.Cassium Longinum, qui in magistratu mortuus est. Hi collegæ in prætura fuerunt anno DLXXXVI, teste Liuio.

De censoribus, & lustro LIII.

CENSORES in eundem annum edunt Capitolini scriptores L.Æmilium Paullū, Q.Marcium Philippum, ab ijsq; lustrum LIII conditum notant. de quo ita est in epitoma XLVI: Lustrum conditum à censoribus est. censa eo sunt ciuium capita CCCXXVII millia XXII, princeps senatus lectus M.Æmilius Lepidus. Eorundem meminit Plutarchus in Paullo sic: L.Æmilius Paullus censor CCCXXXVII millia recensuit. in senatu M. Æmilium Lepidum prætulit, qui quater ante princeps fuerat. è senatu tres mouit, in recensendis equitibus Ro. ipse & collega eius Marcius Philippus modum seruauit. cum censuram magna ex parte gessisset, in morbum incidit. Plinius etiam lib. XXVI, L.Paullo, Q.Marcio censoribus primum in Italia carbunculū uenisse tradit. & lib. VII: Paruerunt Messallæ horologio Romani annis undecentū, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L.Paullo fuit censor, diligentius ordinatū iuxta posuit. idq; munus inter censoria opera gratissime est acceptum. at Messalla Catina capta anno CDXC suum deportauerat. & Censorinus: Horologium Valerij ex Sicilia aduectum, cum à climate Siciliæ descriptum ad horas Romæ nō conueniret, Q. Philippus censor aliud iuxta constituit. & Cicero pro domo: Q.Marcius censor signum Concordiæ fecerat, idq; in publico collocarat. Valerius etiā lib. VII, L.Paullus, inquit, cum iam campum repulsis suis fatigasset, bis consul, & censor factus est. B

DE COS. AN. DXC.

TI. Sempronium, M. Iuuentium consules inuenio in hunc annum apud Cassiodorum. apud Obsequentē Ti. Gracchum, M. Iuuentium. in Capitolinis tabulis Ti. Sempronium Gracchum II, M. Iuuentium Thalnam. ut ualde mirer, cur in fastis Siculis Dolobella cum Thalna sit comparatus. Plutarchus item patrem Gracchorū bis consulem scribit fuisse; Valerius autem Ti. Gracchum patrē, quia in censura nihil inscienter collega fecerat, à populo Romano iterum consulem esse factum. M. Iuuentium in magistratu mortuum prodit idem Valerius his uerbis: M. Iuuentius Thalna cos. collega Ti. Gracchi consulis, cum in Corsica, quam nuper subegerat, sacrificaret, receptis literis decretas ei à senatu supplicationes nunciantibus, intento illas animo legens caligine orta ante foculum collapsus mortuus humi iacuit. & Plinius lib. VII: M. Iuuentius Thalna consul, cum sacrificaret, mortuus. Hic prætor fuit anno DLXXXVI. His autem consulibus decretas fuisse prouincias Iuuentio Corsicam, Sempronio Sardiniam appatet ex Valerij loco citato, & Cicerone ad Q. Fratrē. Habet, inquit, profecto quiddā Sardinia appositū ad recordationē præteritæ memoriæ. nam ut ille Gracchus augur, posteaquā in istam prouinciā uenit recordatus est, quid sibi in campo Martio accidisset, sic tu mihi uideris in Sardinia recogitasse. In epitoma etiam XLVI fit mentio rei aduersus Corsos per hæc tempora uario euentu gestæ. C D

DE COS. AN. DXCI.

CASSIODORVS, & Obsequens consules suggerunt P. Scipionem Nasicam, C. Marcium. fasti Siculi Scipionem Nasicam, & Figulum. quos Cicero de Nat. deorum libro I uocat P. Scipionem, C. Figulum, & Valerius libro I Scipionem Nasicam, C. Figulum. Hinc Plutarchus in Marcello Scipionem Nasicam, & C. Marcium consules à Ti. Sempronio declaratos scribit. Hos autem consules abdicasse scriptum est in Capitolinis tabulis, atque apud Ciceronem libro II de Nat. his uerbis: Atqui & nostrorum augurum, & Etruscorum, & aruspicum disciplinam P. Scipione, C. Figulo cos. res ipsa probauit. quos cum Ti. Gracchus consul iterum crearet,

primus

A primus rogatorum ut eos rettulit, ibidem est repente mortuus. Gracchus cum comi-
tia nihilominus peregisset, remq; illam in religionē populo uenisse sentiret, ad sena-
tum rettulit. senatus quos ad soleret referendum censuit. aruspices introducti respon
derunt, non fuisse iustum comitiorum rogatorem. tum Gracchus incensus ira, ita ne
uero: ego non iustus, qui & consul rogaui, & augur, & auspicato: an uos Tusci, ac bar
bari auspiciorum populi R. ius tenetis, & interpretes esse comitiorum potestis: itaq;
tum illos exire iussit. post autem ex prouincia literas ad collegium misit, se cum lege
ret libros, recordatū esse uitio sibi tabernaculū captū fuisse in hortos Scipionis, q cū
pomœrium postea intrasset senatus habendi caussa, in redeundo cum idem pomœ-
rium transiret, auspicari esset oblitus. itaq; uitio creatos esse consules. augures rem ad
senatum. senatus ut abdicarent. consules abdicauerunt. Eadem scribit fere Valerius
de cultu deorum. A Ti. Graccho, inquit, ad collegium augurum literis ex prouincia
missis, quibus significabat, se cum libros ad sacra populi pertinentes legeret, animad
B uertisse uitio tabernaculum captum comitijs consularibus, quæ ipse fecisset, eaq; re
ab auguribus ad senatum delata, iussu eius C. Figulus è Gallia, Scipio Nasica è Corsi
ca Romam redierunt, & se consulatu abdicauerunt. Idem Plutarchus in Marcello, &
Cicero ad Q. Fratrem. Ex quibus uerbis intelligi potest consules Marcium Galliam,
Scipionem Corsicam, Sempronium pro cos. Sardiniam obtinuisse. Figulus prætor
fuerat anno DLXXXIIII. Hic Scipio Corculum dictus. de quo sic Cicero in Bru-
to: P. Scipionem Nasicam, qui est Corculum appellatus, qui bis consul, & censor fuit
habitum eloquentem aiunt, illius, qui sacra acceperit, filium. de eodem scriptum est
in libro de uiris illustribus. His consulibus abdicatis suffectos esse P. Cornelium Len
tulum, Cn. Domitium Ahenobarbum scriptum est in Capitolinis tabulis, præterea
nusquam. Marcio, & Scipione cos. Cn. Octauius legatus consularis Laodiceæ occi-
sus est, auctore Obsequente. De quo sic Cicero: Cn. Octauius, cum esset missus à se-
natu ad animos regum perspiciendos, liberorumq; populorum, maximeq; ut nepo-
C tem Antiochi regis eius, qui cum maioribus nostris bellum gesserat, classes habere,
elephantos alere prohiberet, Laodiceæ in gymnasio à quodam Leptine est interfe-
ctus. Obsequens autem ita: Cn. Octauius legatus in Syria per Lysiam tutorē Antio-
chi pueri in gymnasio occisus. Appianus in Syriaca Cn. Octauium legationis princi
pem à Leptine occisum, à Lysia sepultum tradit. De eadem re etiam Zonaras.

DE COS. AN. DXCII.

M. MESSALLAM, C. Fanniū consules suggerit Cassiodorus. Messallam, & Stra-
bonem Siculæ tabulæ; M. Valerium Messallam, C. Fannium Strabonem Capitoli-
næ. & titulus Phormionis Terentiani. Horum consulum sic meminit Suetonius de
claris rhetoribus, & Gellius lib. XV: C. Fannio Strabone, M. Valerio Messalla cos.
M. Pomponius prætor senatum consuluit, quòd uerba facta sunt de rhetoribus, &
philosophis D. E. R. I. C. ut M. Pomponius prætor animaduerteret, curaretq;, ut si è
D rep. fideq; sua uideretur, uti Romæ ne essent. & Gellius libro II: C. Fannio, M. Vale-
rio Messalla cos. S. C. factum, quo iubentur principes ciuitatis, qui ludis Megalensi-
bus antiquo ritu mutitarent, id est mutua inter se cōuiuia agitarent, iurare apud con-
sules uerbis conceptis non amplius in singulas cœnas sumptus esse facturos, quàm
centenos, uicenosq; æris præter olus, & far, & uinum. neq; uino alienigena, sed pa-
trio usuros, neq; argenti in conuiuio plus pondo, quàm libras centum illaturos. post
hoc S. C. lex Fannia lata est, quę ludis Ro item ludis plebeijs, & Saturnalibus, & alijs
quibusdam diebus in singulos dies centenos æris insumi cōcessit. decemq; alijs die-
bus in singulis mensibus tricenos, ceteris autem omnibus diebus denos. Eiusdem le-
gis meminit Macrobius lib. III, Athenæus lib. VI, Plinius lib. X; cap. X: C. Fannium
consulem XI annos fuisse notat ante tertium Punicum bellum. Per hos annos cum
Liguribus, Corsis, & Lusitanis uario euentu bellatum, scriptum est in epi-
toma XLVI; uerum quibus ducibus, parum
constat.

De

DE COS. AN. DXCIII.

L. ANICIVM, M. Cornelium consules subijcit Cassiodorus, & titulus Adelphorum Terentianorum. Siculae, & Capitolinae tabulae cognomina ijs adijciunt Gallum, & Cethegum. Anicij consulis meminit Cicero in Bruto, Cethegi epitoma XLVI. Pontinae paludes à Cornelio Cethego cõsule, cui ea prouincia obuenerat, siccatae, agerq; ex ijs factus. His consulibus L. Æmilium Paullum mortuum apparet ex titulo Adelphorum Terentij. de quo sic est in epitoma lib. XLVI: L. Æmilius Paullus, qui Persen uicerat, mortuus, cuius tanta abstinentia fuit, ut cum ex Hispania, & Macedonia maximas opes rettulisset, uix ex auctione bonorum eius redactum sit, unde dos uxori eius redderetur.

DE COS. AN. DXCIIII.

INSEQVENS annus consules habuit, teste Cassiodoro, Cn. Cornelium Dolabellam, M. Fuluium. Siculis fastis Dolabellam, & Fuluium; Capitolinis, C. Cornelium Dolabellam, M. Fuluium Nobiliorem. item est in uita Terentij, quibus consulibus mortuum Terentium scriptum est. Lex de ambitu his consulibus, quantum ex epitoma XLVII colligi potest, lata. B

De censoribus, & lustro LIIII.

IN hunc annum censores produnt Capitolini auctores P. Scipionẽ Nasicam, M. Popillium Laenatem, ab ijsq; lustrum factum LIIII notant. De censoribus ijsdem loquitur Plinius lib. XXXIIII: L. Piso, inquit, prodidit M. Æmilio, C. Popillio II cos. à censoribus P. Cornelio Scipione M. Popillio statuas circa forum, eorum qui magistratum gesserunt sublatas omnes, praeter eas, quae populi, aut senatus sententia statutae essent. item in libro de uiris illustribus. at lib. VII: Scipio Nasica, inquit, collega Laenatis censor proximo post L. Paullum, & Q. Philippum censores lustro primus aqua diuisit horas aeque noctium, ac dierum, idq; horologium sub tecto dicauit anno ab urbe condita DXCV. & Censorinus: P. Cornelius Nasica censor ex aqua fecit horarium. & Gellius lib. IIII: Censor P. Scipio Nasica, & M. Popilius cum equitum censum agerent, equum nimis strigosum, & male habitum, sed equitem eius uberrimum, & habitissimum uiderunt; &, cur, inquiunt, ita est, ut tu sis, quàm equus curatior? quoniam, inquit, ego me curo, equum Statius seruus meus. Velleius autem Nasicam censorem porticus in Capitolio ait fecisse. Haec de censoribus. de lustro autem sic est in epitoma XLVII: Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt ciuium capita CCCXXVIII millia CCCXIIII, & princeps senatus lectus Æmilius Lepidus. C

DE COS. AN. DXCV.

DEINCEPS consules M. Æmilius, C. Popillius, ut ait Cassiodorus. Lepidum, & Laenatem edunt Siculae tabulae; M. Æmilium Lepidum, & C. Popillium Laenatem II Capitolinae. Eorundem meminit Censorinus capite de distinctionibus aetatum. Roma condita, inquit, anno DVII saeculum accipit his consulibus, qui proximi sunt consules M. Æmilius M. F. Lepidus. C. Popillius II. absens. quae uerba menda, ut puto, non carent. D

De triumpho M. Fuluij Nobilioris pro cos. de Liguribus.

SVLPICII Galli consulis triumpho subijcitur in Capitolinis fragmentis M. Fuluij M. F. M. N: NOBILIORIS PRO COS. De Liguribus & VELEATIBVS XII K. SEPT. Is autẽ priore anno consul fuit. Itaq; nisi ea nobis fragmenta hunc triumphum restituissent, clarissimum triumphum, & nobilissimam uictoriam ignoraremus. Etenim quantum ex uerbis Flori, & Strabonis lib. IIII intelligi potest, bellum Ligustinum quod anno DXV cœptum ante dixi, hoc anno uirtute Fuluij profligatum est. quod & ille indicat, cum ait: Tandem Ligurum latebras Fuluius igne sepsit. &

A psit. & hic, cum inquit, diuturnum à Romanis cum Liguribus gestum bellum, quòd iter in Hispaniam impedirent, ac terra mariq; latrocinia latissime exercerent. Octogesimum autem post annum bello gerendo effectū, ut ijs qui publice facerēt iter, uia ad stadia XII lata pateret. post autem alio bello eos in prouinciæ formam redactos.

DE COS. AN. DXCVI.

SEX. Iulium, L. Aurelium consules prodit deinceps Cassiodorus. his cognomina addunt Iulio Cæsarem, Aurelio Orestem Siculæ, & Capitolinæ tabulæ. De his etiam loquitur Plinius, cum scribit lib. XXXIII: Auri in ærario populi Romani fuere Sex. Iulio, L. Aurelio cos. septē annis ante bellum Punicū tertium pondo DCCXXVII, argenti nonaginta duo millia, & extra numerum CCC & LXXV millia.

DE COS. AN. DXCVII.

L. LENTVLVM, C. Marcium consules memorāt in hunc annum Cassiodorus, B & Obsequens. Lentulum, & Figulum Siculæ tabulæ; L. Cornelium Lentulum Lupum, C. Marcium Figulum II. Capitolinæ tabulæ. De his loquitur Cicero in Bruto, his uerbis: Dicunt etiam L. Lentulum, qui cum C. Figulo cos. fuit, habitum eloquentem. De Figulo II consule sic Valerius cap. de ira: C. Figulus iuris ciuilis iudicio celeberrimus cōsulatus repulsio dolore accensus, eò quidem magis, quòd illum bis patri suo datum meminerat, cum ad eum postero comitiorum die multi consulendi caussa uenissent, omnes dimisit, præfatus, omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

De Dalmatis à C. Marcio cos. uictis.

HOC anno C. Marcius consul Dalmatas uicit. sic enim scriptum est in epitoma XLVII: C. Marcius consul aduersum Dalmatas parum prospere primum, postea feliciter pugnauit. cum quibus bello confligendi caussa fuit, quòd Illyrios populi R. socios uastauerunt. Appianus item, Dalmatas, quòd Illyrios inuasissent populi Ro. so-
C cios, & eius legatos non accepissent, à Marcio Figulo consule bello petitos, scribit, cuius cum primum legiones fudissent, post ab eo usq; ad Delminiū urbem fugatos. quo expugnato finem bello esse impositum. Obsequens etiam his cōsulibus Dalmatas Scordis superatos esse notat. & Florus: Dalmatæ, inquit, plerunq; sub syluis agūt, inde ad latrocinia promptissimi. Hos iam quidem Marcius incensa urbe Delminio quasi detruncauerat. Huic tamen negatum esse triumphum puto ob rem primo infeliciter gestam. neq; enim fragmenta Capitolina hunc triumphum admittūt, cum Nobilioris triumpho Marcelli triumphus subijciatur, nō Figuli. Eadem huius belli caussa est apud Zonaram.

DE COS. AN. DXCVIII.

P. SCIPIONEM, M. Claudiū Consules subdit Cassiodorus. Nasicā, & Marcellū fasti Siculi; P. Cornelium Scipionem Nasicam II, M. Claudiū Marcellum II. Capito-
D linī. De his sic in Lucullo Cicero: Legi apud Clitomachum, cum Carneades & Stoicus Diogenes ad senatum in Capitolio starent, A. Albinum, qui tum P. Scipione, & M. Marcello cos. prætor esset, iocantem dixisse Carneadi, ego tibi Carneade prætor esse non uideor, quia sapiens non sum, nec hæc urbs, nec in ea ciuitas. Tum ille; huic Stoico non uideris. Scipionem item hunc bis consulem fuisse Cicero in Bruto, Marcellum ter Pedianus, & Cicero sunt auctores.

De triumpho M. Marcelli cos. II.

EX fragmentis Capitolinis satis aperte intelligi potest M. Marcellū consulem II alterum etiā triumphum egisse. uerum de quibus populis, gentibúsue triumpharit, parum ex ijs, ceterisq; Romanorū monumentis compertū est. nisi forte de Liguribus transalpinis triumphasse eum dicas, quibus cum Niceam, & Antipolim Massyliensium oppida uastantibus sequēti anno etiā Q. Opimius cōsul dimicauit. Extat enim extrema fere syllaba eius nominis, VS. & hæ uoces: MARCELLVS II. COS. II.

De triumpho P. Scipionis Nasicæ cos. II. de Dalmatis. A

VT Ligures Marcello, sic Dalmatæ Scipioni consuli obuenerunt. Vtrunq; autem triumphasse Capitolina monumenta indicant. de Marcello quidem aperte, de Scipione uero obscurius. cum autem post Marcelli triumphum hæ literæ subsequantur =VS P. F. C.=, eæ mihi pertinere ad P. Scipionem consulem P.F.Cn.N. uisę sunt. de quo sic scriptum est in epitoma XLVII: C. Marcius aduersus Dalmatas primum parum prospere, postea feliciter pugnauit. eandemq; gentem Cornelius Nasica consul domuit. & in libro de uiris illustribus: P. Scipio Nasica consul Delminiũ urbem Dalmatarum expugnauit. imperatoris nomen à militibus, à senatu triumphum oblatum recusauit. Miror autem, cur Appianus huius imperatoris non meminerit in Illyrica, aut Delminio expugnato bellum Dalmaticum à Figulo confectum scripserit. Frontinus certe eam uictoriam Scipioni tribuit lib. III, cap. VI; idq; consilium Scipioni in eius urbis expugnatione adscribit, quod Appianus Figulo, cum ait: P. Cornelius B Scipio intellecta difficultate expugnãdi Delminiũ, quia omniũ cõcursu defendebatur, aggredi alia oppida cœpit. quin etiã Zonaras Illyrios à Scipiõe Nasica domitos urbibus captis, ac captiuis uenditis ait. & Strabo Delminium à Nasica afflictũ scribit.

DE COS. AN. DXCIX.

HIC annus consules habuit Q. Opimium, L. Postumium, auctore Cassiodoro, & Obsequente. Siculis tabulis Opimium, & Albinum; Capitolinis autem, Q. Opimiũ L. Postumium Albinum. Q. Opimij cos. mentio fit à Cicerone in Bruto, & in epitoma XLVII. L. Postumium in magistratu mortuum, præterquam quod scriptum est in Capitolinis consulatibus, inuenio etiam scriptum apud Obsequentem his uerbis: Postumius consul in prouinciam proficiscens, cum immolaret, in plurimis uictimis caput in iocinore non inuenit, profectusq;, post diem septimum æger Romam relatus expirauit. In eius locum suffectum esse M. Acilium Glabrionem docent Capito- C lini auctores, præterea nemo. Hoc anno scribit Obsequens Romanos à Lusitanis, & Gallis grauiter per arma fuisse uexatos. De Lusitanico bello haud ita multo post dicam. Gallos autem inalpinos bellum hoc tempore fecisse & priores, & posteriores de ijs triumphi facile esse documento possunt.

De censoribus, & lustro LV.

IN hunc annum censores produnt Capitolini scriptores M. Valerium Messallam, C. Cassium Longinum, eosq; lustrum LV tradunt fecisse. De quibus censoribus ita Valerius capite de institutis: Theatra à Messalla, & Cassio censoribus excogitata sunt. & Augustinus de ciuitate Dei lib. I: Censores Messalla, & Cassius theatrum faciendum locauerant, in quo populus Ro. sedens spectaret ludos. & Orosius: Eodem tempore censores theatrũ lapideũ in urbe construi censuerunt. & epitoma XLVIII: Cum locatum à censoribus theatrum extrueretur, P. Nasica auctore tanquã inutile, D & nociturum publicis moribus, ex S. C. destructum est, populusq; aliquandiu stans ludos spectauit. Et Appianus lib. primo: Theatrum, quod L. Cassius cœperat, ac fere absoluerat, cõsul Scipio euertit. & Velleius lib. priore: Cassius censor, à Lupercali in Palatium uersus theatrum facere instituit, cui in moliendo eximia ciuitatis seueritas, & consul Scipio restitere. Miror autem cur consulem Scipionem appellent, cum nõ in consulatu, sed post consulatum annos quinq; restiterit, quemadmodum ex epitoma intelligi potest. Lustrum sequenti anno cõditum esse intelligi potest ex epitoma XLVIII. eo censa sunt ciuium capita CCCXXIIII millia. M. Lepidus sextis censoribus princeps senatus lectus. Plinius lib. XVII: Palma tempestatibus prostrata eodẽ loco ficus enata est M. Messallæ, C. Cassij censorum lustro. à quo tempore pudicitiã subuersam Piso tradidit.

De triumpho Qu. Opimij cos. de Liguribus.

Q. OPIMIVM consulẽ de Liguribus triũphasse suspicor ex his epitomæ XLVII uerbis:

A uerbis: Q. Opimius cos. transalpinos Ligures, qui Massyliensiū oppida Antipolim, & Nicæam uastabant, subegit. Probatur autem mihi eum triumphasse, uel quia multi de Liguribus acti sunt triumphi, uel quia in epitomis hoc uerbum, Subigi, fere nō nisi de ijs, qui triumpharint, usurpari obseruaui, uel denique quia Ligures hac uictoria domiti in posterum uidentur quieuisse.

DE COS. AN. DC.

CONSVLES subsequuti sunt Q. Fuluius, T. Annius, auctore Cassiodoro. In fragmētis Capitolinis est, NOBILIOR, & T. ANNIVS. in Siculis Nobilior, & Luscus. His de consulibus sic Cicero in Bruto: Q. Nobiliorem M. F. iam patrio instituto deditum studio literarum, qui etiam Q. Ennium, qui cum patre eius in Ætolia militauerat, ciuitate donauit, cum triumuir coloniam deduxisset. etiam T. Annium Luscum huius Q. Fuluij collegam non indisertum fuisse. Liuius etiam T. Annium Luscum legatum commemorat anno DLXXXI.

B

De bello Celtiberico.

CELTIBERI à Ti. Graccho prætore uicti anno DLXXV, in pace manserunt annos XXV. hoc autem tempore bellum renouarunt, cum Segida Areuaccūm (ut ait Strabo) oppidum, muros urbis extruxisset, ac tributa pendere Romanis recusasset, contra quàm legibus pacis à Graccho latis cautum fuisset. Itaque cum eadem caussa ad bellum alios etiam populos accendisset, uisum est consulari duce, & exercitu rem gerendam esse. Q. Fuluius Nobilior consul missus bis parum feliciter pugnauit. auctor Appianus in Iberica. Hoc anno consules K. Ian. inire cœperunt, cum à DXXXI ad hunc usque annum Idib. Martijs inissent. hoc scriptum est apud Cassiodorū, ita: Q. Fuluius, T. Annius consules primi K. Ian. propter subitum Celtiberiæ motum inierunt. & in epitoma XLVII: Cōsules anno quingentesimo nonagesimo VII ab urbe con-

C dita magistratum peractis comitijs, insequentisque anni consulibus creatis inire cœperunt. mutandi comitia caussa fuit, quòd Hispani rebellabant. Hic dies deinde solennis consulatui ineundo rep. stante in perpetuum mansit. Hoc autem bellum per annos XX gestum Numantiæ excidio finitum esse tradit Strabo lib. III. Cuius belli duces consules omnes fuerunt: Q. Fuluius Nobilior, M. Marcellus III, L. Licinius Lucullus, & post aliquot annos Q. Metellus, Q. Pompeius, M. Popilius Lænas, C. Hostilius Mancinus, M. Æmilius Lepidus, C. Calpurnius Piso, P. Africanus Æmilianus II. de quo bello loquitur Cicero in primo lib. de officijs: Cum Celtiberis, inquit, bellum, ut cum inimicis gerebatur, uter esset, non uter imperaret.

De triumpho L. Mummij prætoris & bello Lusitanico.

QVO anno Celtiberi subacti sunt à Ti. Graccho prætore, eodem etiā Lusitani uicti à L. Albino prætore. Neque uero post quieuisse Lusitani uidentur. siquidem in Epi

D toma XLVI scriptum est, cum Lusitanis uario euentu bellatum. & in XLVII, in Hispania à compluribus ducibus parum prospere dimicatum. & apud Obsequentem, Q. Opimio, L. Postumio cos. Romanos à Lusitanis grauiter per arma uexatos esse. Appianus etiam in Iberica Lusitanos, qui suis legibus uiuebant hoc tempore mouisse scribit, cumque Africano quodam duce socios populi Romani inuasissent, Maniliū, & Calpurnium Pisonem Romanorum duces fudisse. Mummium præterea successorem re præclare gesta triumphasse; Mummio deinceps M. Acilium, Acilio Ser. Galbam successisse. Quæ cum ita sint, cum Ser. Galba (ut post ostendam) L. Lucullo consule prætor fuerit, profectò Acilius Marcello, Mummius Nobiliore, Piso Opimio, Manilius Nasica consulibus prætores cum Lusitanis bellum gesserunt. ut autem Celtibericum bellum Numantia auxit, sic Lusitanicum Viriathus, unde Viriathinum bellum post appellatum. quod bellum primum per prætores, post autem per consules administratum est. Prætores hi commemorantur.

M. Manilius, qui post cos. fuit anno DCIIII.

L. Calpurnius Piso, qui post cos. fuit an. DCV. a
L. Mummius, qui post cos. fuit an. DCVII.
M. Acilius Balbus, qui post cos. fuit an. DCIII.
Ser. Sulpicius Galba, qui post cos. fuit an. DCIX.
C. Venilius.
C. Plautius.
Claudius Vnimanus.
C. Nigidius.
C. Lælius.
Consules deinde missi.
Q. Fabius Æmilianus.
Quinctius prætor.
Q. Fabius Seruilianus
Q. Seruilius Cæpio, qui Viriatum interfecit. b
L. Mummij meminit etiam Eutropius ita: L. Mummius in Lusitania bene pugnauit.

DE COS. AN. DCI.

HIC annus consules habuit M. Marcellum, L. Valerium Cassiodoro teste. Marcellum, & Flaccum Siculis fastis; M. Claudium Marcellum, L. Valerium Flaccum, Obsequente. Hic Marcellus ter, ut dixi, consul fuit. auctor Pædianus in Or. pro Scauro, Cicero de diuin. & de fato. L. Valerium Flaccum in magistratu mortuum inuenio scriptum duntaxat in Capitolinis tabulis. in quibus Marcellus etiam III cõsulis notatur. His cos. turbinis ui in campo columna ante ædem Iouis decussa cum signo aurato. cumq; aruspices respondissent, magistratuum, & sacerdotum interitum fore, omnes magistratus se protinus abdicauerunt. Obsequens. Eodem anno prospere in Gallia dimicatum idem auctor est. c

De re in Hispanijs gesta.

HOC anno ulterior Hispania M. Acilio prætori prouincia obtigit, citerior M. Marcello cõsuli. siquidem ille Mummio, hic Fuluio successisse ab Appiano traditur. Obsequẽs in Lusitania his consulibus uarie pugnatum scribit. recte: Appianus enim M. Acilium rem aduersus Lusitanos bene gessisse ait, uerum, ubi in hyberna exercitum reduxerit, omnes rebellasse, ac Romanorum socios inuasisse. M. Claudius cos. ut prospere pugnauerit in Celtiberia, in triumpho eius exponam.

DE COS. AN. DCII.

L. LVCVLLVM, A. Postumium cos. subdit Cassiodorus. Lucullum, & Albinum Siculæ tabulę; Lucullum, & A. Postumium A. F. Albinum Capitolina fragmenta. L. Licinium Lucullum, A. Postumium Albinum cum epitoma XLVIII Orosius. Eorundem sic meminit in Bruto Cicero: A. Albinus, is qui græce scripsit historiam, qui consul cum L. Lucullo fuit, & literatus, & disertus fuit. & in Lucullo: A. Albinus, qui cum auo tuo Luculle consul fuit. Auum autem appellat L. Luculli eius, qui cum Mithridate bellum gessit. quod etiam tradit Plutarchus in Lucullo. D

De re gesta in Celtiberia, & Lusitania. & triumpho III. M. Claudij Marcelli cos. III.

M. CLAVDIVS Marcellus cos. auctore, ut dixi, Appiano bellum in Celtiberia post Q. Nobiliorem excepit. Eundem consulem in Hispania rem prospere gessisse auctor est Eutropius. omnes Celtiberiæ populos pacasse epitoma XLVIII. tributi ex Celtiberia DC talentum exegisse, Cordubam oppidum condidisse Strabo lib. III. Appianus item multa oppida Celtiberum Marcellum in ditionem redegisse scribit. Nergo-

A Nergobrigas pacem petentes ad senatum reiecisse, senatum Lucullum consulem in Hispaniā misisse. Marcellum circumsessa Numantia rem ante Luculli aduentū composuisse, atq; huic bello finem fecisse. Quibus ex rebus intelligi potest Marcellum etiam in consulatu Luculli pro cos. rem gessisse. an uero triumphauerit, parum exploratum est. mihi quidem res triumpho dignas gessisse uidetur, cum bellum confecisse ante successoris aduentum tradatur. De rebus autem à L. Lucullo cōsule gestis sic scriptum inuenio in epitoma XLVIII: L. Licinius Lucullus, A. Postumius Albinus consules, cum delectum seuere agerent, nec quenquam gratia dimitterent, à tribunis pl. qui pro amicis suis uacationē impetrare non potuerunt, in carcerē coniecti sunt. Hispaniense bellum cum parum prosperè aliquoties gestum ita confudisset ciuitatem Romanam, ut ne ij quidem inuenirentur, qui aut tribunatū exciperent, aut legati ire uellent, P. Cornelius Æmilianus processit, & excepturum se militiæ genus, quodcūq; imperatum esset, professus est. quo exemplo ad militandi studium omnes incitauit. L. Lucullus cōsul, cū M. Claudius Marcellus, cui successerat, pacasse omnes B Celtiberiæ populos uideret, Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas natiōes subegit. Ibi P. Scipio Æmilianus L. Paulli F. Africani nepos, sed adoptiuus prouocatorem barbarū tribunus militum occidit, & in expugnatione Intercatiæ urbis maius etiam periculum adijt. nam murum primus omnium trāscendit. Appianus item hoc primum anno milites sorte lectos scribit, P. Scipionem ultro se ad militare munus suscipiendum, quodcunq; delatum esset, obtulisse; Lucullum Vaccæos sine S.C. insontes adortum Cauceam oppidum contra fidem datam expugnasse, Intercatiam in fidem recepisse, Pallantiæ obsidione dimissa in Turditaniam hybernorum caussa se recepisse, fine autem Vaccæorum bello imposito Lusitanos, qui finitima loca populati erant, ad mille quingentos cæcidisse; Lusitaniæ partē ipsum, alteram Galbam prætorem diripuisse; eosdem pacem petentes contra fidem interpositam, paucis, ex quibus Viriathus fuit, elapsis, interfectos; ipsum, quòd sine S.C. bellū Vaccæis intulisset, die dicta absolutum. De Scipione ad Intercatiam à barbaro prouocato scriptum est etiā C apud Appianum, & eum qui de uiris illustribus tradidit. eundem à Lucullo in Numidiā ad elephantos à Massanissa petendos missum tradit Appianus in Libyca. Quo autem anno L. Lucullus consul Vaccæis subactis Lusitaniæ partem uastabat, eodem alteram partem, ut dixi, populatus est Ser. Sulpicius Galba prætor. ita ut scelus Lusitanorū contra fidem interfectorū ab alijs non Lucullo, sed Galbæ tribuatur. sic enim Suetonius in Galba: Familiam illustrauit Ser. Galba consularis temporū suorum eloquentissimus, quē tradunt Hispaniā ex prætura obtinentem XXX Lusitanorū millibus perfidia trucidatis Viriathini belli caussam extitisse. & Valerius cap. de perfidia: Ser. Galba trium Lusitaniæ ciuitatum conuocato populo, tanquam de cōmodis eius acturus, nouē millia, in quibus flos iuuentutis consistebat, electa, & armis exuta partim trucidauit, partim uendidit. Itaq; biennio post rogatio lata à L. Scribonio trib. pl. ut Lusitani, qui in fidem populi Ro. dediti à Ser. Galba in Gallia uenissent, in libertatem restituerentur. cui Galba ipse respondit, se Lusitanos prope se castra habētes cæ D cidisse, quòd compertum haberet, equo, atq; homine suo ritu immolatis, per speciem pacis adoriri suum exercitum in animo habuisse. Eundem Galbam ante fusum à Lusitanis fuisse tradit Appianus, & Orosius, ita: Ser. Galba prætor à Lusitanis magno prœlio uictus est, uniuersoq; exercitu amisso ipse cum paucis uix elapsus effugit. & in epit. XLVIII: Ser. Sulpicius Galba prætor male aduersus Lusitanos pugnauit.

DE COS. AN. DCIII.

CONSVLES hic annus habuit L. Quinctium, M'. Acilium, auctore Cassiodoro. quos Plinius lib. VII, cap. XXXVI, C. Quinctium, M'. Acilium uocat. Cicero libro XIII epistolarum ad Atticum Quinctium, & Manium, in Catone T. Flaminīnū, M'. Acilium, eosq; undeuigesimo post Ennij mortem anno ait factos. Siculæ tabulæ Flamininū, & Balbū. Capitolina fragmēta • FLAMININVM. M'. ACILIVM BALBVM. Hunc T. Quinctij Flaminini, qui Philippū deuicit, filium esse opinor. Victo-

ria L.Luculli cõſulis Celtiberi, ac Vaccæi, perfidia Ser.Galbæ prætoris Luſitani hoc A
anno, atq; etiã ſequentibus quieuiſse uidenť. quãdo aũt rebellauerint, poſt indicabo.

DE COS. AN. DCIII.

IN hunc annũ conſules profitetur Caſſiodorus L.Marciũ, M.Maniliũ, itemq; epi-
toma XLIX. Cenſorini, & M.Manilij Cic. in Lucullo meminit. Cenſorini, & Manilij
lib. XII ad Atticũ. M.Manilij in ſexto de rep. Eoſdẽ nominat Appianus in Libyca L.
Marcium Cenſorinũ, M. Maniliũ, itemq; Cenſorinus de die natali. Cenſorinũ, & Ma
nilium Siculi faſti; Cenſorinũ, M. Maniliũ P. F. P. N. Capitolini, in quibus Cẽſorinus
etiã C.F.C.N. poſt in cẽſura diciť. Vtriq; Africa prouincia decreta eſt his cos. Pruſias
rex Bithyniæ à Nicomede filio adiuuãte Attalo rege Pergami occiſus eſt. Cũ legatos
ad pacẽ faciendã inter Nicomedẽ, & patrẽ Pruſiã Romani miſiſſent, & unus ex ijs ca
put multis cicatricib. fartũ haberet, alter pedib. æger eſſet, tertius ingenio ſocors habe
reť, Cato dixit, eã legationẽ nec caput, nec pedes, nec cor habere. Appianus, Epit. L. B

De bello tertio Punico.

IISDEM conſulibus bellum tertium non ſolum Pœnis indictũ, ſed etiam initum
eſt. quod poſt intra quadrienniũ Carthaginis ipſius eſt excidio terminatum. de quo
bello indicendo ſæpius ante etiam à Romanis agitatum fuerat. Nam cum Q.Fuluio,
T.Annio, ut opinor, conſulibus legati Carthaginem ad diſceptandum de agro inter
Maſſaniſam, & Carthaginienſes controuerſo miſſi, inter quos fuit etiã M.Cato, Car-
thagine uim ingentẽ naualis materiæ ſe deprehendiſſe renunciaſſent, uniuerſum ſe-
natum ualde cõmouerunt. Itaq; ſequenti, ut puto, anno Marcello, & Flacco conſuli-
bus, cum in finibus Carthaginienſiũ maximus Numidarũ exercitus, Archobarzane
duce Syphacis nepote, diceretur eſſe, M.Cato ſuaſit, ut Carthaginienſibus, qui exer-
citum ſpecie contra Maſſaniſam regem, ſed reuera contra Romanos accitum in fini-
bus haberent, bellum indiceretur. contra dicente P.Cornelio Naſica eo, qui à ſenatu
uir optimus iudicatus fuerat, placuit legatos mitti Carthaginem, qui ſpecularentur, C
quid agerent, caſtigato ſenatu Carthaginienſium, quòd contra fœdus exercitũ, & na
uales materias haberent, pacem inter eos, & Maſſaniſam facere uoluerũt, Maſſaniſſa
agro, de quo lis erat, cedente. ſed Giſgo Amilcaris filius, homo ſeditioſus, qui tunc in
magiſtratu erat, cum ſenatus pariturum ſe iudicio legatorum dixiſſet, ita, bellum ad-
uerſus Romanos ſuadendo, concitauit, ut legatos, quo minus uiolarentur, fuga ex-
plicuerit. id nunciantes infeſtum iam ſenatum Carthaginienſibus infeſtiorem fece-
runt. Lucullo autem, & Albino conſulibus, Guluſſa Maſſaniſæ filius denunciauit
Carthagine delectus agi, claſſem comparari, & haud dubium bellum ſtrui. cum Ca-
to ſuaderet, ut ijs bellum indiceretur, Naſica dicente, nihil temere faciundum, placuit
decem mitti legatos exploratum. Acilio autem, & Quinctio conſulibus, cum legati
ex Africa cum Carthaginienſium oratoribus, & Guluſſa rediſſent, dicerentq; ſe &
exercitum, & claſſem Carthagine deprehendiſſe, perrogari ſententias placuit. Ca-
tone, & alijs principibus ſenatus ſuadentibus, ut in Africam confeſtim tranſporta- D
retur exercitus quòd Naſica dicebat, non dum iuſtam ſibi cauſſam bellandi uideri,
placuit, ut bello abſtinerent, ſi Carthaginienſes claſſem exuſſiſſent, & exercitum di-
miſiſsent. ſi minus: proximi conſules de bello Punico referrent. Quo factum eſt, ut
Cato ſic loquatur apud Ciceronem illo anno: Ego ſenatui quæ ſunt gerenda præſcri
bo, & quo modo Carthagini male iandiu cogitanti bellum inferatur, multo ante de-
nuncio. Marcio autem, & Manilio conſulibus inter Catonem, & Naſicam uarijs cer
tatum eſt ſententijs. Catone ſuadente bellum, & ut tolleretur Carthago, Naſica diſ-
ſuadente, placuit tamen, & quòd contra fœdus naues haberent, & extra fines exer-
citum eduxiſsent, quodq; ſocio Maſsaniſæ arma intuliſsent, & quòd filium eius Gu
luſsam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidum non recepiſsent, bellum ijs indi-
ci. Conſulibus ambobus Africa prouincia decreta, & ut bellum cum Carthaginien-
ſibus gererent, atq; Carthaginem excinderent, quorum Manilius pedeſtribus co-
pijs, Cenſorinus claſſi præfectus eſt. Prius quàm ullæ copiæ in naues imponerentur,
Vticenſes legati Romam uenerunt, ſe, ſuaq; omnia dedentes. ea legatio uelut maxi-

A mum belli omen grata patribus, acerba Carthaginiensibus fuit. legati triginta Romam uenerunt, per quos Carthaginienses se dedebant. Catonis sententia peruicit, ut decreto perstaretur, & ut consules quàm primum proficiscerentur ad bellum. qui ubi in Africam traiecerunt, Carthaginiensibus euocatis primum arma tradere, classemq; comburere, mox eos iussa diligentissime facientes procul à mari passuum x millibus considere urbe relicta iubent. Iis imperatis, quippe quę crudelissima essent, Carthaginienses incensi, cum omnino aut urbem defendere, aut una cum ea pugnando cadere statuissent, apparantur ad bellum. Itaq; protinus & Asdrubalem toti bello, imperioq; præficiunt, & non ferrea solum, & ænea arma, sed etiam ea deficiente materia aurea, atq; argentea faciunt. Cum ergo Carthaginiensium hoc loco res essent, magnaq; in ipsa urbe trepidatio uersaretur, tum consules urbem ipsam, quòd infirmis adhuc Pœnorum opibus ea se facilius potituros esse sperarent, omni conatu extemplo oppugnare aggressi sunt. uerum cum re sæpius tentata nihil adhuc efficere
B potuissent, tandem commodissimum rati futurum, si per quandam murorum partem, quæ paulo ante deiecta non dum probe fuerat restituta, inuaderent, ea omnino ex improuiso irrumpere constituerant. at uero P. Scipio Æmilianus, qui tribunus militum M. Manilio ad quartam legionem uenerat, cum Pœnos cognito consulum consilio suos ita disposuisse audisset, ut alij armati Romanorum impetum sustinerent, alij inermes ligna, & lapides in eos ingredientes ex loco superiore conijcerent, maximum, quod Romanis militibus imminere periculum prouidebat, sibi esse propulsandum censuit. Itaq; cum cohortes suas in plures partes distribuisset, easq; non procul à muris ex interuallo constituisset, datis mandatis effecit, ut non eos solum, qui in urbem irrumpere, sed illos etiam, qui lacessentibus instare hostibus cuperent, à certamine cohiberent. in epitoma Liuiana scriptum inuenio, hanc consilij temeritatem non consulibus tribui, sed duobus tribunis, qui cum neglectos ab una parte muros cum cohortibus inuasissent, & ab hostibus grauius cæderentur, à Scipione
C esse potissimum conseruatos. ab eodemq; castellum Romanorum, quod nocte oppugnabatur, paucis equitibus adiuuantibus liberatum. Adhæc uero cum Censorini discessu, qui Romam comitiorum caussa decesserat, maioribus animis Pœni sumptis summa ui ex urbe silentio noctis egressi castra Romanorum infesta redderent, Scipio è portis castrorum egressus ijs, quæ longius à prœlio aberant, cum impetum in Carthaginienses fecisset, eos tum repentina eruptione adeo exterruit, ut extemplo castra Romanorum reliquerint, & intra mœnia se receperint. Paucis etiam post diebus cum Carthaginienses Romanorum nauium præsidium inuasissent, simulq; ciues in urbe ad arma conclamauissent, Scipio, Manilio se, quòd clamoris caussam ignoraret, castris tenente, magno animo trepidantes cohortes suas educit, tum quosdam cum accensis præire facibus iubet, non ut per noctem acie dimicaret, sed ut illis tumultuosius omnia peruagantibus maioris speciem multitudinis offerret, atq; terrorem hostibus incuteret. quo facto hostes perterriti statim nauium expugnatione o-
D missa in urbem refugerunt. Interea Manilius castra contra Asdrubalem mouere cum statuisset (is tum ad Nepherim urbem cum exercitu erat) perægre id Scipio patiebatur. uidebat enim imperatori per angusta, ac difficilia quędam loca exercitum esse ducendum. cum autem promotis copijs ad ipsa Asdrubalis castra per tria fere stadia peruenissent, ac flumen quoddam traijciendum esset, de receptu suorum cogitans se anxio esse animo dixit. ea uero res sollicitum Scipionem habebat, quòd alio tempore, atq; alio ordine in Asdrubalem mouendum fuisse censebat. tribunis autem reliquis repugnantibus, minimeq; uicino iam hosti cedendum arbitrantibus, ne, si pedem referrent, ab hostibus quasi metu fugientes à tergo inuaderentur, monuit cõsulem Scipio, ut se saltem ante fluuium ualli presidio communiret, quo se, si forte pelleretur, recipere statim, ac sine periculo posset. quod consilium ita ab illis irrisum est, ut quidam etiam ex ijs gladium se abiecturum esse diceret, si Scipio, non Manilius imperaret. eorum ergo auctoritatem sequutus Manilius fluuium traijcere statuit. quo facto repente cum occurrente sibi Asdrubale ad manus uenit. Asdrubal autem, postquam uario utrinq; prœlio dimicatum est, suas in castra copias, ubi à Romanis legionibus nihil

accipere detrimenti poterat, sibi reducẽdas, nullamq; Romanis copiam dandam esse A
pugnæ putauit, ratus, id quod res monebat, Romanos inopia commeatus ex ijs locis mouere se coactos sibi in ipso flumine trajciendo occasionem ad eos adoriendos uel maximam daturos. itaq; obseruato diligenter eo tempore, quo ipsi pedem referentes in ipso tranando flumine impediti essent, atq; ordines propter angustias uadorum interrupissent, eductis copijs undiq; in eos incautos inuadit, eosdemq; secum dimicare uel iniquissimo loco compellit. Scipio autem cum rem Romanam summum in discrimen adductam uideret, haud sibi moram interponendam ad suos quoquo modo posset subleuandos ratus, satis ut in re trepida potuit, salutare consilium cepit. ad trecentos equites, quos secum habebat, alijs, quos maxime potuit, conuocatis, omnes in duas partes distribuit mandauitq;, ut alij iacula, sagittasq; in hostes conijcerent, alij interim ijs, qui defessi iaculando essent, recentes, integriq; succederent. atq;
ita orbe quasi quodam mutua pugnantium commutatione prœlio certaretur. ipse ad B
omnes partes adequitans omnem pugnam fortitudine, atq; consilio sustinebat. cum iussa diligentissime, fortissimeq; ab omnibus fierent. grauiusq; premi iam Asdrubal uideretur, eos, qui flumen transibant, relinquere coactus, se totum in Scipionem conuertit. Ita illis fluminis commode trajciendi spatium datum est. Scipio post se fortissime ab Asdrubalis impetu liberauit. in ea pugna multi Romani desiderati sunt. inter quos tres potissimum tribuni ex ijs, quibus prœlium maxime committi placuerat, ceciderunt. Interea Romanis, postquam in castra peruentum est, cohortes octo (alij alium numerum ediderunt) quę se a flumine prœlij eius initio in editum collem quendam subduxerant, ab Asdrubale obsideri, magnoq; in periculo positas esse renunciatum est. omnibus eo nuncio grauissime perturbatis, cum quidnam opus facto esset, consultaretur, ceteri quidem deserendos eos, nec paucorum conseruandorum gratia plurimos tantis periculis obijciendos censebant. at Scipio monens in suscipiendis rebus prudentia, in adeundis periculis animi magnitudine opus esse, se quidem
nunquam passurum esse dixit, uiros fortes subsidij inopia in manus hostium perueni C
re, sed semetipsum ad eos eximendos obsidione, si posset, aduolaturum. quare paucis equitibus delectis, & commeatu paucorum dierum sumpto, pollicitus se aut uictorem in castra reuersurum, aut pugnando unà cum ceteris periturum, ad hostes contendit. cum autem ad collem eum, in quo cohortes obsidebantur, peruenisset, cliui summa contento cursu superat, sic, ut tantummodo uallis inter se, & hostes intercederet. inde omnia contemplatus, in Pœnos, qui iam acrius Romanos obsidione urgebant, diuersis è partibus impetum facit. Ii cum se repente undiq; circumuentos uiderent, fuga salutem petere contenderunt. eos fugientes Scipio suos longius persequi uetuit, & quòd se equitum numero inferiorem esse non ignorabat, & quòd satis sibi hoc esse putabat, suos se è maximis obsidionis periculis contra spem omnium facile eripuisse. Angebat interim ea cura plerosq;, quòd occisorum tribunorum corpora sine sepultura iacerent, eiusq; rei procuratio requiri à Scipione tacitis fere uocibus om
nium uidebatur. id quod sentiens Scipio, quendam dimitti ex captiuis Carthaginien D
sium iussit, eumq; ad Asdrubalem proficisci, præcipiens, ut uerbis ab eo suis sepulturam cadaueribus peteret. Asdrubal autem, siue quod hoc humanitatis esse censeret; siue quòd iam tum Scipionem metuens ei obsequi potissimum cuperet, corpora tribunorum ex annulis aureis, cum ceteri ferreo uterentur, scrutatus, diligentissime sepelienda curauit. His de caussis Manilius, ac tribuni, & uniuersus deniq; exercitus, cum legati adessent ad res Africæ inuisendas à senatu missi, ea de Scipionis fortitudine rettulerunt, ut incredibile uideretur, uirtutem cuiusquam aut maioribus, aut grauioribus posse laudibus celebrari. quæ eadem cum legatorum oratione Romæ in senatu exponerentur, non illum ordinem solum magna spe, ac uoluptate compleuint, sed plebem etiam ei ita conciliarunt, ut is proximis comitijs consul à compluribus tribubus diceretur. Hæc ex Appiani Libyca historia, epitomis, Orosio, Eutropio, Strabone, alijs.

A

DE COS. AN. DCV.

DEINCEPS consules creati sunt Sp.Postumius,& L. Piso, Cassiodoro, & Obse-
quente auctoribus. In fragmētis Capitolinis est, ALBINVS MAGNVS. L. CAL
PVRNIVS C. F. C. N. PISO CAESONINVS. in Cuspiniani, MAGNVS; &
CAESONINVS. in Siculis Albinus, & Piso. sunt autem illa Postumij, hoc Calpurnij
cognomina. Sp. Postumium Sp. Postumij filium esse arbitror consulis an. DLXXX-
IX, quorum ille Paullulus, hic Magnus appellatus est. Hoc anno ex tribus legatis,
qui ad Massanissam missi fuerant, M. Marcellus, qui ter consul, coorta tempestate flu-
ctibus obrutus est. epitoma L, Pædianus.

De rebus in Africa gestis.

M: MANILIO in Africam prorogatum in hunc annum imperium puto. L. certe
Piso consul Africam obtinuit. Vtranq; rem auctoritate ueterum annalium confirma
B bo. primum de Matilio sic est scriptum apud Valerium lib. V: Massanissa in lectulo
cum iam ætate deficiente laberetur, M: Manilium, qui pro consule Africam obtine-
bat, literis obsecrauit, ut ad se Scipionem Æmilianum sub eo tunc militantem mitte-
ret, feliciorem mortem suam futuram ratus, si in complexu dextrę eius supremum spi
ritum, ac mandata posuisset, ut regnum filijs suis divideret. in epitoma autem XLIX
ita est: Massanisa Numidiæ rex decessit. inter tres filios eius P. Scipio, cum commune
eis pater regnum reliquisset, & diuidere eos arbitro Scipione iussisset, administratio-
nem regni diuisit. item: Phameæ Imilconi præfecto equitum Carthaginiensium per-
suasit, ut cum equitatu suo ad Romanos transiret. cum autem ædilitatem peteret, con
sul à populo dictus, quotiam per annos consulem fieri non licebat, legibus solutus,
consul creatus est. M: Manilius nonnullas urbes circumpositas Carthagini expugna
uit. & apud Orosium: Scipio Massanisa mortuo inter filios eius regnū diuisit. eo Car-
C thaginem reuerso Manilius Tezagam urbem expugnauit. XII millia Afrorum cęsa,
sex millia capta sunt. Appianus: Manilius audiens Pisonem sibi successorem uenire,
Scipionem cum Phamea Romam dimisit. Piso cum in Africam peruenisset, atq; L.
Mancinum classis præfectum secum haberet, neq; Carthaginem, neq; Asdrubalem
adortus est. uerum cum ad singulas urbes arma circuntulisset, frustra consumpta ęsta
te Vticam in hiberna concessit. Pœni interea auxilijs undiq; accersitis animos ad bel
lum uehementius intenderunt, atq; Andriscum, qui in Macedonia bellum aduersus
populum Romanum gerebat, incitarunt.

De bello III Macedonico cum Andrisco.

CETERVM L. Lucullo A. Postumio, ut opinor, consulibus, Andriscus qui Phi-
lippi nomine sumpto se Persei regis Macedoniæ filium ingenti asseueratione men-
tiretur à Demetrio Syriæ rege ob generis mendacium Romam missus, cum L. Mar-
D cio, M: Manilio consulibus ab urbe Roma clam profugisset, multis ad falsam eius fa-
bulam, uelut ad ueram coeuntibus, contracto exercitu, totam Macedoniam aut uo-
luntate incolentium, aut armis occupauit. Thessalia, cum & illam inuadere armis, at-
que occupare uellet, per Romanos legatos auxilijs Achæorū defensa est. Pseudophi
lippus in Macedonia M. Iuuentiū prætorē cū exercitu cæcidit. Hæc ex epitomis. Ad
dit ad hæc Zonaras: Romani Andriscū primo contempserunt, deinde Scipionē Na-
sicam ad eos motus placide componendos miserunt. Qui cum in Gręciam peruenis-
set, quæq; gesta erant, cognouisset, de omnibus certiore senatu facto, collecto ab so-
cijs exercitu in Macedoniam usq; penetrauit. Quibus rebus cognitis Romani P. Iu-
uentium prætorem miserunt, quo cum Andriscus in Macedonia acie congressus, &
eum cæcidit, & alios profligasset, nisi per noctē pedem retulissent. Itaq; facto in Thes
saliam impetu maiorem partem eius uastauit, & Thraces sibi adiunxit. Hac de caussa
Q. Metellus prætor maximo cum exercitu missus, in Macedoniam uenit. classe au-
tem Attali usus Andriscum de maritima ora solicitum longius progredi uetuit. Qui

paulo

paulo extra Pydnam producto exercitu, ab equitatu uictor, peditum R. timore re- A
cessit, atq; exercitum in duas partes diuisit, quarum unam ad populandam Thessa-
liam misit, alteram sibi reseruauit. Qua contempta Metellus in aciem descendit, ac
qui primi occurrerunt, pulsis reliquos crimen suum aperte confitentes subegit. Ille
cum in Thraciam refugisset, collecto exercitu, cum Metello signa contulit, ac socijs
suis fusis ipse à Byze regulo Thrace proditus pœnas dedit. Alexāder etiam quidam
Persei filium se professus, contracta manu, regionem Mesto flumini uicinam occupa
uit. quem Metellus usq; in Dardaniam est persequutus. Itaq; de eadem re sic scribit
Eutropius: Interim in Macedonia quidam Pseudophilippus arma mouit, & Roma-
num prætorem Iuuentium contra se missum ad internecionem uicit. & Appianus in
Libyca duces contra Persei filium in Macedoniam missos scribit Manilio, & Mar-
cio consulibus. L. autem Calpurnio, & Sp. Postumio eum à Q. Metello prætore dele
tū notat Obsequens. id quod in epitoma XLIX his uerbis traditur: Pseudophilip-
pus à Q. Cæcilio uictus, captusq; est recepta Macedonia. & in libro de uiris illustri- B
bus ita: Q. Cæcilius Metellus prætor Andriscum, qui Pseudophilippus dictus est, ui-
cit, unde Macedonicus dictus est. & apud Vellcium lib. I: Q. Metellus prætor, cui ex
uirtute Macedonici cognomen inditum, præclara uictoria Pseudophilippum, qui
Macedoniam occupauerat, gentemq; superauit. & apud Eutropium: Post Iuuētium
Q. Metellus dux à Romanis contra Pseudophilippum missus est, & XXV millib. ex
militibus eius occisis Macedoniam recepit, ipsum etiam Pseudophilippū in potesta-
tem suam redegit. idem Florus. Hęc fere de tanto bello repperi. reliqua enim inimica
uetustas obliuione, ut uideo, in perpetuū nō dico obscurauit, sed penitus etiā obruit.

DE COS. AN. DCVI.

POPVLVS Romanus cum superiorem imperatorum ignauia bellum Punicum
longius trahi, iamq; Pœnos ex aduersis eorum prœlijs receptis animis se ad bellum C
acrius instruxisse animaduerteret, omnem in unum Scipionem cogitationem suam
conuerterat. Ita cum res reminisceretur eas, quas ille legatus in Hispania primum, de
inde tribunus in Africa administrasset, easq; cum præsentibus aliorum rebus compa
raret, in spem maximam ueniebat, posse se bellum illud facile per Scipionem confice
re. Quare cum Scipio nullum adhuc in urbe magistratum cepisset, ædilitatem autem
curulem petiturus in campum descendisset, populus eum non ædilem, sed consulem
creare uoluit. cui cum patres aduersarentur, legemq; proferentes eam, qua certe cui-
que ad singulos magistratus capiendos anni sunt constituti, longius eum à consulari
abesse ætate ostenderent, tum populus rogare, instare, demum etiam clamare cœpit,
& ex Romuli, & Tullij legibus penes se comitiorum esse ius dicere, ita ut cui uellet,
mandare, cui nollet, abrogare magistratum suo iure posset. quibus rationibus uictus
senatus tribunis pl. permisit, ut rogationem ad populum ferrent, qua Scipioni peten
di ante tempus consulatus potestas fieret. qua lata Scipio uniuersi populi consensu D
consul declaratus est. collega ei additus est C. Liuius Drusus. Hæc fere Appianus,
Epitomæ, Velleius, Plutarchus, & Valerius lib. VIII. Apud Cassiodorum etiam, &
Obsequentem consules subsequuntur P. Africanus, & C. Liuius. in fastis Siculis Sci-
pio, & Drusus; in Capitolinis autem fragmentis AFRICANVS AEMI-
LIANVS. C. LIVIVS M. AIMILIANI F. M. N. DRVSVS. Hic Sci
pio Paulli Æmilij filius fuit, adoptatus à P. Cornelio Scipione Africani filio, unde i-
pse Africanus minor, & Æmilianus appellatus est. auctor Velleius, epitomæ, alij.

De re gesta in Africa.

CONSVLES inito magistratu cum de prouincijs rettulissent, Drusus Scipionem
post se debere sortiri prouinciam contendebat; populus aūt reclamans, & mādanda
rum etiam prouinciarū ius suum esse dicens, Scipioni Africā, ac totū bellum sine sor-
te cōmisit. atq; exercitum ei tantum, quantus ante superiores clades fuerat, habendi,
itemq;

A itemq; à socijs,& à regibus,& à ciuitatibus,quot uellet,& quos ipse probaret,educẽdi facultatem dedit.Ille autem omnibus rebus ex sententia comparatis, quas ad bellum necessarias esse putauit, magna spe ciuium in Africam proficiscens Vticam primum aduehitur. Tum Piso educto iam ex hibernis exercitu Carthaginis partẽ eam, quæ continentem spectat,oppugnabat. Mancinus autem ex altera parte murorum partem alteram,quæ neglecta uidebatur,adortus,quòd rupes asperæ,& inuiæ undique essent,scalis clam appositis, militibus egregie laborantibus urbem ingredi conabatur,iamq; perterritos Pœnos insequens portam urbis intrauerat, cum imminente nocte,ad quam pugna perducta erat,rerum necessariarum inopiam,imminensq; periculum contemplatus nuncios statim ad principes Vticensium mittit,qui eos,quanto ipse in periculo sit,quantaq; commeatuum penuria conflictetur,edoceant, eosq; è uestigio,ut sibi subsidio sint,rogent. Hæc Scipioni cum forte uespere Vticam accessisset,tertia fere uigilia nunciata sunt. quibus cognitis milites tuba confestim uocari,
B ab adolescentibus Vticensium,qui per ætatem poterant,commeatum ad naues comportari iubet. post captiuis quibusdam dimissis eos Carthaginiensibus nuntiare iubet,mox affore Scipionem.inde equitibus alijs super alios missis, qui Pisonem ad opem Mancino ferendam excirẽt,atq; militibus interea postrema uigilia in naues impositis Vtica soluit,ijs admonitis,ut cum hostib. appropinquassent,erecti super stramenta,in illos ora conuerterent.His rebus ita à Scipione pro tempore raptim instructis,Mancinus prima luce Carthaginiensibus ex omni parte urgentibus quingẽtos, quos solos in armis habuit,duobus hostium millibus à fronte opposuit,iamq; uulnere accepto à muris pulsus profligari uidebatur, cum subito Scipionis naues armatorum manu refertæ, magnoq; cursu in Pœnos contendentes in alto apparuere. quibus conspectis Carthaginienses, qui à captiuis Scipionem suis subsidio uenire didicerant,statim substitere.Illis cedentibus Scipio Mancini milites iam periculo proximos suis nauibus excipit,& Mancinum ipsum Romam,(nam alter in eius locũ classi
C præpositus fuerat) è uestigio mittit.ipse non procul Carthagine castra ponit. Interea Pœni ex muris per stadia quinq; progressi uallum faciunt, in eoq; spatio Asdrubalem,& Bythiam collocant.quorum uni sex millia peditum aderant,alteri equites mille satis ad dimicandum,si ita res postulasset,instructi.Scipio autem, cum exercitum à Pisone acceptum luxui,auaritiæ,ac desidiæ deditum accepisset, ante eum sibi emendandum constituit, quàm cum hostibus ad pugnam aliqua ratione descenderet. post autem insidijs per noctẽ positis Megara,qui locus est urbis amplissimus, cumq; mœnibus ipsis urbis coniunctus, aggredi statuit. ita præmissis aliquot è suis, qui ab una parte hostes imparatos inuaderent,ipse cum alijs ab altera cum securibus, scalis, ac uectibus ad duo millia passuum silentio magno procedit. cum perceptis à Pœnis insidijs uox è muris edita esset,hostes adesse monentis,tum Scipio in primis, ac cum eo sui omnes clamorem sustulerunt. qui autem à contraria parte constiterant, uehementius extulere uocem,ita ut Pœni tot hostibus undiq; ac tam repente circunsisten
D tibus magnopere terrerentur. sed tes tamen Scipioni, licet tentaret omnia diligentius,prout ipse statuerat, non processit. erat tum forte priuati cuiusdam turris extra muros urbis deserta, cuius fastigium altitudinis prope mœnia ipsa urbis æquabat, à quibus non longe aberat.hanc cum adolescens quidam audacter ascendisset, accitis properè alijs,ab ea ad muros urbis hastis,asseribusq; traiectis pontem facere instituerunt,per quem cum ad mœnia, inde ad Megara peruenissent, statim refractis portis Scipionem cum quatuor hominum millib. receperunt.hac re cognita adeo ingẽs intus luctus Carthaginienses excepit,ut urbs ab hostibus capta eodem uestigio uideretur. itaq; tumultu facto,clamoreq; edito omnes se repente contulerunt in arcem tam ij,qui in urbe erant,quàm ij qui foris in uallo consederant.Scipio autẽ cum Megarorum campũ angustum,atq; arboribus obsitum,ac rubis,& uepribus impeditũ conspiceretur,ueritus,ne insequẽti exercitui difficile iter esset, aut in aliquas insidias ipse incideret,quibus erat ille maxime locus idoneus, gradũ sibi referendũ esse cõstituit. postridie eius diei Asdrubal Megara capta indigne ferens captiuos omnes Romanorũ

in

in muris statuit eo maxime in loco, quo à suis facile uideri possent, eosq; ibi crudeli- A
ter per contumeliam Romanorum uarijs generibus tormentorum excruciatos in-
terfecit. Dum hæc agebantur, Scipio ratus Carthaginem nisi obsidione expugnari
posse, eam, quoad potuit, circumuallare instituit. primum autem succẽso uallo, quod
hostes in arcem confugientes deseruerant, Isthmum omnem complectens à mari us-
que ad mare per iactum teli fossa muniuit. idq; opus per tria millia passuum perduxit,
cum continenter foderet, atq; pugnaret. ea fossa perfecta alteram è regione cõtinen-
tem uersus eduxit, hisq; duas alias similes à lateribus addidit, ita ut quadratum opus
effingeretur. has autem posttemas sudibus præacutis, stipitibusq; transuersis muni-
uit, reliquas, ex quibus in urbem despectus esset, uallo firmauit, ac per tria millia pas-
suum muro sepsit, cuius altitudo pedes duodenos supergressa est, profunditas dimi-
dio amplior fuit. in medio turrim excitauit, & super ipsam quadratum è ligno propu
gnaculum statuit, ex quo procul quæ fierent in urbe prospiceret. quibus comparatis
Scipio intra spatium illud copias deduxit, ita, ut uno tempore & castrametaretur, & B
hostes obsidens re omni frumentaria intercluderet, quæ à terra deferrẽ. atq; hinc ma
lorũ omnium fons in Carthaginienses manauit. nam cum maxima ex agris in urbem
multitudo se coniecisset, neq; commeatus quicquam aut terra propter munitiones,
aut mari propter classem Romanorũ, supportaretur, res eos frumentaria deficere cœ
pit. quanquam Bythias præfectus equitum nouam quandam rationem excogitauit
importandi frumenti. nam cum iampridem ad commeatum deferendum missus, nec
clam accedere, nec Scipionis uallum ui superare posset, illum lembis paruis imponi
iubebat, qui secundi uim uenti expectantes haud ita multo post in portum fereban-
tur; cum Romanorum triremes propter scopulos, & fluctus inter se minime possent
hærere, aut lembos ob celeritatem eorum nimiam impedire. Sed hoc modicum erat,
nec nisi magno spirante uento subuehi poterat. quantum autem quantum erat, id to-
tum ab Asdrubale triginta millibus militum solis diuidebatur, quos sibi ex omnibus
ipse delegerat. ex quo efficiebatur, ut reliqua ciuitas fame acrius premeretur. Scipio C
autem, cum omnino ne minimũ quidem importari uellet, portum ipsum Cothonis,
atq; omnem illam nauigationem, quæ ad occidentem spectat, obstruere commodissi
mum statuit esse. ita aggerem perlongum à mole, quæ lingua dicebatur, in pelagus
educit, eumq; totum saxis ingentibus, & densis firmat, ne opus undarum alluuie sol-
ueretur. id autem opus primum Carthaginienses irridere, ac uocibus è muris increpi
tare cœperunt, quòd ea machinatio compararetur, quæ nunquam habitura finem ui
deretur. ubi uero totum in eam rem incumbere exercitũ, neq; dies, aut noctes inter-
mittere, seq; omnino mari interclusos, & prohibitos senserũt, suis maxime rebus diffi
dere incœperunt. haud tamen his casibus fracti animum abiecerunt, sed portum alte
rum ex contraria parte orientem uersus effodere statuerunt. ergo in urbe ita occulte,
ut ne captiui quidem Romani Scipioni quicquam nunciare possent, naues primum
ex uetere materia refecerunt. Strabo duobus mensibus C X X constratas naues ab ijs
esse constructas scribit, cum antiqua materia suppeteret, & fabrorum multitudo con D
ducta nunquam cessaret, deinde portũ pelagi in medio, qua nullam molem ob pro-
funditatem, uimq; uentorum educi posse confidebãt, suffoderunt, magno etiam mu-
lierum, ac puerorum unà perpetuo laborãtium studio. his rebus completis triremes,
ac quinqueremes, myoparones, aliaq; complura nauigia paratissima, atq; omni gene
re armorum instructissima è portu profecta Romanis aduersa constitere. Romanos
autem & os portus improuiso patefactum, & longus nauium ordo celeriter è portu
erumpens adeo exterruit, ut si Carthaginienses eorum naues è uestigio inuasissent,
quæ nautis, atq; remigibus uacuæ erant, eas nullo fere negotio superare potuerint. at
Carthaginienses tantum, ut se ostentarent, classem mouere, inde se in portum subito
recepere. post triduum deinde prœlium maritimum cõmittere parant. ad id Romani
nullo interposito spatio sese omnib. rebus compositis instruũt. itaq; signo dato haud
ulla mora pugnandi facta est. magno clamore ab utraq; parte concursum est. eaq; pu
gna, cum remigum utrinq;, ac gubernatorum, militumq; uirtus, atq; audacia eniteret,

est

A eſt uſq; ad ſolis occaſum magna cõtentione perducta; preſertim uero cum illi omni-
no in eius diei caſu ſummæ uictoriæ, hi ſummæ ſalutis euentum conſiſtere intellige-
rent. in eo prœlio Romani ab Afrorum lembis magnis detrimentis affecti ſunt. qui
ſumma leuitate præditi in maiores eorum, grauioresq; naues inuecti remis earum, ac
gubernaculis amputatis, ex eorum conſpectu ſe repente proripiebant. ſole autem oc
cidente Pœnis ſeſe recipere uiſum eſt, non quo prœlio cederent, ſed ut poſtridie ala-
crius ad dimicandum redirent. ea de cauſſa Carthaginienſiũ lembi regredientes, cum
nauigandi ſe uelocitate impedientes, aditum portus interclusiſſent, a maioribus Ro-
manorum nauibus occupati, cum progredi non poſſent, aggerem petiere. is locus
ante mœnia urbis fuit ampliſſimus. in quo pacatis rebus negotiatores onera ſua ex-
ponere antea conſueuerant. uerum imminẽte bello in anguſtiorem formam eo con-
ſilio redactus fuerat, ne hoſtes patenti in loco ſub muris aliquando uerſarentur. huc
ergo ob portus inopiam delati conuerſo impetu prœlium inſtaurarunt, cum alij ab
B aggere, alij è nauibus, alij è muro pugnarent. ac Carthaginiẽſibus quidem conſiſten
tibus & leuis nauigatio, & facilis pugna Romanis erat. cum autem regrederẽtur, dif-
ficili grauiorum nauium ſuarum agitatione magna ſæpe incõmoda à circumcurſanti
bus Pœnis accipiebant. quoad quinq; Sidetum naues, quæ Scipionem eius adductæ
amore ſequebantur, commiſſa pugna commodiorem quandam euadendi rationem
edocuerunt. illi enim longis funibus cum ſuas naues inter ſe conſtrixiſſent, magno
tum in hoſtes impetu ferebãtur. prœlio uero commiſſo, id pugnabant; ut firmiſſimis
funibus in hoſtium puppes iniectis, eorum naues arctiſſime religarent, earumq; cele
ritatem hoc modo retardarent. quos deinde ſequuti ceteri magno periculo euaſerũt.
eo prœlio ad noctem, ut dixi, dirempto, Carthaginenſium naues, quotquot incolu-
mes fuere, urbem petierunt. Scipio poſtridie mane aggerẽ aggreſſus, cum infirmum
admodum propugnaculum id eſſet, quod portis imminebat, arietibus, machiniſq;
admotis partem muri deturbauit. ea re compulſi Pœni, quanquam omnibus defeſſi
C malis rei etiam frumentariæ ad ſummam inopiam adducti erant, nocte è muris ad i-
pſas munitiones Romanorum incẽdendas erumpunt. cum autem ad eas propius ac-
cedere nequirent, omni aditu terra, mariq; præſepto, nudi, facibus extinctis, ne con-
ſpecti præuenirentur, natantes exierunt, ad eaſq; delati ignem intulerunt. re à Roma
nis percepta fit prœlium atrox, cum ab utraq; parte multi, & uulnerarentur, & cade-
rent. Pœnorum autem uirtus incredibilis, atq; animi magnitudo excellentiſſima fuit,
quorum cum in ora, pectoraq; aduerſa gladij eſſent, telaq; multa coniecta, non antè
tamen pugnare deſtiterunt, quàm aut opera ſuccenſa, aut pulſos loco Romanos con
ſpexerunt. turbatis ex hoc tumultu rebus, cum trepidatio in caſtris Scipionis orta eſ-
ſet, qualis nunquam antea extitiſſet, ille equo accurrens, ac terrorem mortis illis inij-
ciens, qui terga dediſſent, plurimos conſeruauit. totam autem noctem Romani arma
ti traduxerunt, hoſtium maxime deſperatione permoti. Pœni incenſis operibus Ro-
manorum in urbem ſe recipiunt, poſtridie murum, qui labefactus erat, inſtaurant, tur
D reſq; ſuper ipſum multas ædificant. Romani etiam alias machinas comparant, agge-
remq; ualidiſſimum contra turres hoſtium extruunt. ex quo cum faces in eas emitte-
re inſtituiſſent, hoſtes loco depellunt, eoſq; perſequi fugientes incipiunt. uerum cum
ingreſſum cruore, ac limo terra madefacta non ſuſtineret, eos perſequi deſinunt. ag-
gere Pœnorum potitus Scipio, eum foſſa, & muro lapideo ſepſit, in eoq; quatuor mil
lia hominum ſtatuit, qui hoſtium incurſiones reprimerent; quorum multa cum ijs è
muris dimicantibus prœlia extiterunt. atq; hoc modo æſtas ab utriſq; traducta eſt.
Hæc omnia ex Appiano. Eadem fere in epitoma LI ſunt, his uerbis: Carthago in cir-
cuitu millia XXIIII paſſuum patens magno labore obſeſſa, & per partes capta eſt,
primum à Mancino legato, deinde à Scipione conſule, cui extra ſortem prouincia
Africa data erat. Carthaginienſes portu nouo, quia uetus à Scipione erat obſtructus,
facto, & contracta clam exigua claſſe, nauali prœlio infeliciter pugnarunt. & Flo-
rus: Mancino deinde conſule terra, mariq; feruebat obſidio. ubi mendoſe eſt, conſu-
le, pro legato. Hunc eundem L. Hoſtilium Mancinum primum cum exercitu Car-

thaginem irrupisse scribit Plin. lib. XXXV, cap. IIII, & lib. VII, cap. IX. A

De bello Achaico.

IISDEM etiam, ut opinor, consulibus bellum in Achaia excitatum est. caussa huius belli in epitoma LI traditur, quod legati populi Romani ab Achæis pulsati sint. Corinthum missi erant, ut eas ciuitates, quæ sub ditione Philippi fuerant, ab Achaico concilio secernerent. qua de re plenius Iustinus scribit lib. XXXIIII: Quærentibus, inquit, Romanis caussas belli aduersus Achæos tunc solos ex uniuersa Græcia nimis potentes, tempestiue fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à senatu responsum est, legatos se ad inspiciendas res sociorum, & ad iniuriam demendam in Græciam missuros, sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus Achæorum dissoluerent, singulasq; urbes proprij iuris facerent. igitur legati omnium ciuitatum principibus euocatis Corinthum decretum senatus recitant; quod consilij habeant, aperiunt; expedire B omnibus dicunt, ut singulæ ciuitates leges suas, & sua iura habeant. quod ubi omnibus innotuit, uelut in furorem uersi, uniuersum peregrinum populum trucidant. legatos quoq; ipsos Romanorum uiolassent, nisi audito tumultu trepidi fugissent. Florus Critolaum Achæorum ducem, dubium an manu, oratione certe legatos Romanos uiolasse ait. Itaq; Cicero cum pro lege Manilia diceret, Corinthum euersam dixit, quòd legati appellati fuerant superbius. Pausanias item in Achaicis hanc historiam latius narrat: missos esse in Achaiam legatos, quorum unus erat Orestes, qui Achæorum, & Lacedæmoniorum bellum dirimerent; eosdem conuocatis populis sententiam senatus aperuisse, placere Spartam, ac Corinthum ab Achæorum concilio seiungi. tum Achæos in Lacedæmonios, & reliquos, qui tum Corinthi peregrinabantur, sine ullo legatorum Romanorum respectu inuasisse, Lacedæmonios in carcerem condidisse, reliquos dimisisse. Critolaum ducem ab ijs lectum bellum contra Romanos suasisse. Pytheam item, qui Thebis magistratum gerebat, Bœotos ad arma, quòd C à Metello prætore Macedoniæ magna pecunia multati fuerant, concitasse. quibus rebus Romam nunciatis Romanos Achæis bellum indixisse. Hæc de caussis belli. Hoc autem bellum primum commissum uidetur Q. Metello, qui prætor Macedoniam priore anno subegerat, deinde L. Mummio consuli. Res ab utroq; imperatore gestas in sequentem annum contuli.

De censoribus, & lustro LVI.

EX fragmentis Capitolinis satis intelligi potest, in hunc annum censores creatos L. Lentulum Lupum, L. Marcium C. F. C. N. Censorinum lustrum fecisse LVI. Quibus de censoribus sic Valerius lib. VI. L. Lentulus consularis lege Cæcilia repetundarum crimine oppressus censor cum L. Censorino creatus est. Fuit autem consul L. Lentulus anno DXCVII, Censorinus anno DCIII. Censa esse ciuium Romanorum CCCXXII millia scribit Eusebius anno antequam Carthago euersa sit. Hoc lustro D P. Lentulum principem senatus lectum fuisse puto, eum, quem Cicero sæpissime memorat, presertim M. Lepido quadriennio ante mortuo, qui iam sexies lectus fuerat. hic autem Lentulus consul fuit anno DXCI.

DE COS. AN. DCVII.

DEINCEPS sequuti sunt consules Cn. Cornelius, L. Mummius, teste Cassiodoro. Cn. Cornelius Lentulus, L. Mummius Orosio, Velleio, Censorino, Cicerone lib. XIII epistolarum ad Atticum. in fastis Siculis est Lentulus, & Mummius; In fragmentis Capitolinis LENTVLVS. L. MVMMIVS. L. N. Cn. Cornelium Lentulum Cnæi filium uoco eius, qui consul fuit anno DLII. L. Mummius in hoc magistratu ex Achaica uictoria Achaici cognomen inuenit. Plutarchus in Mario, & Velleius auctores.

De

A

De rebus in Achaia gestis, & triumpho Q. Metelli pro pr. ex Macedonia.

BELLO Achæis indicto Q. Metellus, qui prætor Macedoniam pacauerat, prorogato in alterum annum imperio, in Achaiam aduersus hostes cum exercitu descendisse uidetur. cuius de rebus gestis sic Orosius: Metellus prætor Achæos, Bæotosque duobus prœlijs, primo ad Thermopylas, altero in Phocæis deuicit. quorũ priore occisa esse XX millia, posteriore VII millia Claudius refert. Valerius Antias in Achaia pugnatum esse, XX millia Achæorum cum duce Diæo cecidisse ait. Polybius semel in Achaia pugnatum Critolao duce asserit, Diæum uero adducentem ex Arcadia milites ab eodem Metello oppressum. post extincta autem totius Achaiæ præsidia destitutarum urbium euersionem Metello meditante consul Mummius repente cum paucis uenit in castra. ac dimisso statim Metello Corinthum sine mora expugnauit. Pausanias etiam eadem tradit, his fere uerbis: Q. Metellus, qui Pseudophilippum in Ma-
B cedonia deuicerat, cum L. Mummium consulem ad bellum Achaicum cum exercitu mitti audisset, omni ope bellum, antequam ueniret, conficere conatus est. Itaque missis ad Achæos de cõditionibus pacis legatis, ipse in Macedoniam exercitum per Thessaliam, & sinum Maliacum duxit. Critolaus pace spreta primum Heracleam obsidione cinxit, deinde ut Metellum Sperchium traiecisse exercitum accepit, Scarphiam Locrorum confugit. quem cum toto exercitu non longe à Scarphia adorti Romani fuderunt, fugaruntque. post autem Critolao interfecto Arcadas etiam retrocedẽtes ad Chæroneam ceciderunt. Hinc Metellus Thebas obsidere aggressus, quòd Thebani Achæis ad Heracleam obsidendam, ac prœlio ad Scarphiam interfuerãt, eas cum Pythea imperatore in potestatem redegit. Inde cum Megaras, ubi Acheorum exercitus cum duce Alcamene erat, duceret, atque omnes inde egressos Corinthum se contulisse audisset, recepta in fidem urbe ad Isthmum uenit, atque iterum de conditionibus pacis agere cœpit. Interea uero Mummius aduenit. qui remisso in Macedoniam Metello
C maximo exercitu, quem ex Italia, & Græcia comparauerat, cum Diæo Achæorum duce collatis signis Achæos in fugam coniecit. Diæus fugiens ueneno sibi mortem consciuit. Mummius patentibus portis ingressus Corinthum incendit. reliquorum mœnia, qui contra Romanos steterant, diruit, atque ijs arma, priusquam Roma legati X mitterentur, ademit. ex eorum sententia, ubi uenerunt, tributum Græciæ constitutum est, concilia sublata sunt. institutum autem, ut eò quotãnis prætor mitteretur, qui non Græciæ, sed Achaiæ præfectus appellatur, quòd Greciam Romani per Acheos tum Græciæ principes subegerunt. Hoc etiam bello Epirotas cum Achiuis, & Thessalis, & Macedonibus in prouinciæ formam redactos prodit Iornandes, & Rufus. Eadem fere scripta sunt in epitoma LII, ita: Cũ Achæis, qui in auxiliũ Bœotos, & Chalcidenses habebant Q. Cæcilius Metellus ad Thermopylas bello conflixit. quibus uictis dux eorum Critolaus ueneno sibi mortem consciuit. in cuius locũ Diæus Achaici motus primus auctor ab Achæis dux creatus ad Isthmon à L. Mummio consule ui-
D ctus est, qui omni Achaia in deditionem accepta, Corinthum ex S. C. diruit, quia ibi legati Romani uiolati erant. Thebæ quoque, & Chalcis, quæ auxilio fuerant, dirutæ. ipse Mummius se abstinentissimum uirum egit. & in libro de uiris illustribus: Q. Cæcilius Macedonicus Achæos bis prœlio fudit, triumphandos Mummio tradidit. Item: L. Mũmius à deleta Achaia Achaicus dictus, aduersus Corinthios missus uictoriam alieno labore quæsitam intercepit. nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fudisset, & duce Critolao priuasset, cum lictoribus, & paucis equitibus in castra Metelli properauit, Corinthios apud Leucopetram uicit duce Diæo. item Florus, item Velleius, qui Corinthum Lentulo, & Mummio cos. euersam adijcit. Hæc de rebus à Metello, & Mummio in Achaia gestis accepimus. Metellus autẽ ubi prouinciam Macedoniam composuit (siquidem Macedoniam seruitute multatã, ac in prouinciæ formam redactam à Metello Iornandes, & Rufus auctores sunt) cum hoc anno Romam uenisset, triumphum tãtum de rebus à se in Macedonia gestis aut petijt, aut certe impetrauit. cuius triumphi hæc adhuc ueterum annalium testimonia extãt.

Valerius libro VII: Q. Cæcilium Metellum de Pseudophilippo triumphantem uniuersus senatus lætum, & alacrem in Capitolium prosequutus est. & Florus: Populus R. de Andrisco imaginario rege, & scenico, ut de uero triumphauit. Cicero etiam pro Murena triumphi Metelli meminit de Pseudophilippo. & in epitoma LI scriptum est: Q. Metellus de Andrisco triumphauit, Scipio de Carthagine, & Asdrubale. Appianus quoque Scipionem de Carthagine triumphasse ait, tum cum de Macedonibus tertius triumphus actus est. Ergo si Scipio hoc anno triumphauit, ut mox probabimus, Metellus etiam triumphauerit necesse est. Florus belli ducem ab eo, ad quem confugerat, Thraciæ regulo in urbem uinctum reductum tradit. A

De re gestis in Africa, & triumpho P. Scipionis Aemiliani de Poenis.

INEVNTE hyeme cum plurimos esse in Africa Scipio comperisset, qui Pœnos commeatu, ceterisque rebus iuuarēt, eos sibi de medio tollendos statuit. itaque ad eorum motus comprimendos militibus in diuersas partes in hiberna dimissis, ipse in Diogenem, quē Asdrubali fauere audiuerat, Nepherim uersus per stagnū contendit, cumque castra procul ab eo stadia duo fecisset, iis Gulussam præfecit, qui cum Diogene dimicaret. ipse interea modo Carthaginem, modo Nepherim petens totum bellum summa sapientia administrabat. duabus turribus ad Nepherim collapsis locum sibi insidiis datum esse Scipio arbitratus mille delectos equites in insidiis post Diogenem locat, tria millia à fronte constituit: quibus cum ipse quà turres prociderant, ascendit, non multitudine stipatus, sed per partes agmen ducēs, ne priores ui deiecti aliis subsequentibus fugarentur. cum clamore, ac strepitu Romanorum omnia personarent, Afris ad pugnam concurrentibus, ii, qui à tergo dispositi erant, ut mandatum eis fuerat, uallum ne suspicante quidem quoquam aggrediuntur. qua re Afri, qui intus erāt, perculsi, cum multo plures hostes, quàm quos conspicabantur, adesse putarēt, iamque Diogenis castra, quæ ipse cum leui præsidio reliquerat, in hostium potestatem uenisse non ignorarent, in fugam coniiciunt. ex altera parte Gulussa magna manu, & præterea elephantis instructus eos adortus cædem ingentem facit. eo prœlio ad septuaginta millia hominum cum inutilibus cæsa dicuntur, decem millia capta, quatuor euaserunt. capta inde Nepheris est post duos, & uiginti dies, quàm obsideri à Scipione cœpta est, cum multa ibi incommoda hibernorum difficultate temporum pertulisset. qua uictoria cum eo plures præterea Libyæ urbes ad eum defecissent, ipse potissimum ad Carthaginem expugnandam accensus est. Interea uero cum Pœnorum opes in dies magis minuerentur, quòd neque ex Libya, quæ tota fere in Scipionis ditionem concesserat, neque mari, uel propter Romanorum præsidium, uel propter minus idoneum ad nauigandum anni tempus, cōmeatus quicquam subueheretur, Scipio in spem maximam Carthaginis potiundæ adductus, portum ipsum Cothonis aggredi statuit. putabat enim eo propugnaculo superato, præsidioque deiecto reliquas se urbis partes in suam potestatem esse nullo ferme negotio redacturum. id autem præsentiens Asdrubal Cothonis partem nocte succendit, ratus ea parte se ex improuiso in Scipionis exercitum inuasurum. atque eo quidem consilio ex urbe cum lectissima militum manu egressus prœlium fortissime cum Scipione committit. Interim C. Lælius à tergo per ambitum Cothonis nauibus circumuectus ex altera parte longe aliter, quàm Pœnus putauerat, magno clamore sublato, in eos impetum facit. Romanorum uim Pœni etsi primum pro uiribus propulsare conati, cum diuturnitate inediæ languescentes diu sustinere nō possent, in omnes partes passim fugam capessunt. eos fugientes insequutus Scipio partim cæcidit, partim cepit. pauci in urbem se cōiicientes uix mortis periculum euitarūt. Scipio Cothonem ingressus, cōmeatum omnem, qui non procul aberat, intercepit. post hæc quòd & nox suberat, & ipse militibus ex superiore totius diei cōtinenti labore fatigatis parum se proficere posse intelligebat, sub armis tota nocte quieuit. ubi illuxit, facta in muros urbis, qua parte ceciderāt, impressione, urbem frustra renitentibus Pœnis ingreditur cum grauioris armaturæ militum quatuor millibus. Irruptione eius in urbem magna Carthaginiensium pars in B C D

Byrsam

A Byrsam arcem confugerat, & ex ea pugnabat. Igitur cum eam Scipio adoriri statueret, tria ad illam è foro patere itinera reperiebat, quæ frequentibus illustrium ciuium ædificijs undequaq; erant instructa. cum autem quantum subire periculum posset, si ea ingrederetur, animaduerteret, statim hoc ille consilij capit. prima ædificia sibi occurrentia deijcit, hinc ad proximas transgressus ædes lignis, asseribusq; uiarum interualla coniungit, ac per ea, tanquam per pontes, ingreditur, cum ijs interim acerrime dimicans, qui ex inferiore loco pugnabant. hinc omnia clamore, gemitu, ac lamentationibus complebantur, cum alij ferro interea cæderentur, alij è tectis præcipites agerentur. neq; enim ignis ante in ædes iniectus est, quàm Scipio ad Byrsam peruenit eorum caussa Romanorum, qui tecta subierant. ubi uero eò accessit, tum iussu eius tribus partibus illato incendio reliquus in urbem exercitus accersitus est. urbis autem interea deflagrantis cùm per se satis miser, tum uero miserior, ac terribilior aspectus erat, quòd igne omnia peruagante ædes sæpe finitimæ incendium præuertentes sua
B sponte corruebant, suaq; ruina ingentem fragorem edebāt. cumq; ijs senes, pueri, mulieres, ceteraq; turba eorum, qui pauore se intra tecta cōiecerant, aut semianimes, aut saucij, aut afflati incendio procumbebant. quin etiam fabri, ceteriq;, qui iussu Scipionis ad aperiendum militibus iter immissi erant, rem multo etiam acerbiorem efficiebant; cum interim fossas, reliquaq; depressa urbis loca mortuis, uiuētibusq; sine discrimine crudelitate summa replerent. atq; hæc quidem sex dierum spatio gesta sunt. Scipio autem, ne milites aut labore diuturno defatigarentur, aut rerum terribilium aspectu animum aliqua ratione summitterent, munera partito exercitu permutauit; cum ipse quotidie rebus omnibus uix aut cibum, aut quietem capiēs interesset. postremo uero labore defessus excelso quodam in loco consedit, ex quo omnia, quę gesserat, facile circumspicere poterat. Interea qui in arce erant, urbis direptione ac deorum ira perculsi, cum se in extremum casum adductos, nullamq; spem salutis sibi reliquā esse uiderent, legatos ad Scipionem de deditione miserunt. qui ad eum profecti uelamen
C ta supplicum Æsculapij ritu, cuius è templo descenderant, porrigētes, seq; ad eius pedes abijcientes, fidem, ac misericordiam eius implorare cœperunt, in primisq; eum orare, ut sibi uel iniquissima etiam conditione exire ex arce permitteret. Scipio autem precibus, atq; habitu ipso supplicantium motus, omnibus pręterquam fugitiuis, ac transfugis exeundi potestatem fecit. Ita patefactis Byrsæ portis extemplo ex ea se hominum ad quinquaginta millia eiecerunt. primum agmen mulierum in primis miserabile fuit ad XX millia, alterum uirorum ad XXX millia, ut tradit Orosius. Trāsfugæ autem, qui ad nongentos fuerunt, cum propter impositū arci præsidium locum non esse eruptioni uiderent, se in Æsculapij templum cum Asdrubale, & uxore, & liberis eius contulerunt, atq; ad pugnam ex eo loco se instruxerunt. Posthæc omnibus ad salutis desperationē adductis Asdrubal paulatim se suorum è concilio subducens, cum sibi saltem extremis urbis temporibus, quoad posset, consulendum putaret, supplex ad Scipionem è templo confugit. eum humaniter acceptum, atq; ad pedes suos
D sedere iussum Scipio transfugis conspiciēdum proposuit. transfugæ primum habuere silētium spectaculi nouitate perculsi, deinde hominis perfidiam uoce maxima criminantes desperatione acti in templum incendium intulerunt, ac sese in illud continuo coniecerunt. Asdrubalis etiam uxorem memoriæ proditum est, cum paulo ante integris rebus à marito, ut se ad uictorem transferret, impetrare nō potuisset, hoc tempore se, quātum per ærumnas licuit, exornasse, liberisq; tribus paruis ante interfectis se cum ijs in ignem medium iniecisse. Asdrubalem autem paulo post sibi necem consciuisse à multis traditum est. urbem interea per decem, ac septē dies ipsos arsisse scribit Orosius. His rebus gestis Scipio nauem spolijs ornatam Romam nunciatum uictoriam misit, itemq; in Siciliam alias, quæ Siculis significarent, ut iam tandem quæcunq; sibi superiorib. bellis Carthaginienses eripuissent, recuperatum uenirent. post hæc sacrificia, ludosq; fecit, ac fugitiuos omnes, quos capere potuit, bestijs dilaniandos obiecit. inde prædam omnē militibus præter aurum, argentumq;, & insignes statuas dispartiuit. Interim Romæ gaudium ingēs ortum hac Scipionis uictoria cogni-

ta. supplicationes, sacrificia dijs immortalibus facta sunt. ludi, & certamina edita. Decem legati ex more in Africam missi, qui cum Scipione Africam prouinciam constituerent. his mandatum est, ut siquid superesset urbis, disturbarent, quæ ciuitates Pœnorum rebus studuissent, earum oppida diruerent, quæ pro Romanis stetissent, præmijs, agrisq; donarent. quibus rebus perfectis Scipio transportato Romam exercitu, cum de rebus à se gestis disseruisset, permissu senatus de Carthagine, & Asdrubale triumphum egit, auro, statuis, omnibusq; monumentorum generibus ornatissimum. argenti quater millia quadringenta, & septuaginta millia pondo præ se eum tulisse scribit Plin. lib. XXXIII. Ita Carthagine, Africaq; in potestatẽ redacta Africani cognomen sibi, ut auus etiam eius fecerat, uindicauit. Triumphum autem hunc hoc anno actum significat Plin. lib. XXXV, cum scribit: L. Mancinum, quo tempore Scipio de Carthagine triumphauit, pictam Carthaginem, & prœlia facta in foro proposuisse, eaq; comitate proximis comitijs consulem creatũ esse. haud secus Macrobius in Somnium lib. II, tradit Scipionem deleta Carthagine triumphasse anno ab urbe condita DCVII. eademq; ratione in epitoma L post L. Mummij consulis mentionem scriptum est, P. Scipionẽ de Carthagine, & Asdrubale triumphasse. Hac uictoria Africæ tributum impositum, & ut quotannis eo prætor mitteretur decretũ tradit Appianus. Velleius etiam, & Strabo lib. ultimo Carthaginiensium regionem tum in prouinciæ formam redactam tradũt. Rufus deletam à Scipione Carthaginem prouinciã factam scribit. Itaq; Salustius bello Iugurthino ait: Pleraq; ex Punicis oppida, et fines Carthaginiensium, quos nouissime habuerant, populus R. per magistratus administrabat. Hæc ex his, reliqua fere omnia ex Appiano, Orosio, Floro, Eutropio, epitomis, alijs. B

De bello Viriathino.

IISDEM consulibus Viriathum in Lusitania mouisse tradit Orosius. quod idem ex epitoma LII colligitur, in qua triumpho P. Africani, & uictoriæ L. Mummij hæc uerba subijciuntur: Viriathus primum in Hispania ex pastore uenator, & ex uenatore latro, mox iusti quoq; exercitus dux factus uniuersam Lusitaniam occupauit, & Vetilium prætorem fuso eius exercitu cepit. post quem C. Plautius prætor nihilo secius rem gessit, tantumq; terrorem is hostis intulit, ut aduersus eum consulari opus esset & duce, & exercitu. Hoc idem in Appiani historia est, in qua ille bella Romanorum in Hispania gesta est diligentissime persecutus. Lusitani, inquit, qui è Galbæ, & Luculli manibus euaserãt, cum haud ita multo post in unum coacti Turdetaniam incursarent, à M. Vetilio prætore, qui aduersus eos Roma profectus erat, amissis aliquot castello quodam plerīq; inclusi sunt. Eos & loci, & cõmeatus angustijs oppressos metus incesserat, ne iterum in manus Romanorum peruenirent. Itaq; legatis ad prætorem missis agri partem, quam incolerent, petierant, ceteris in rebus affirmantes se Romanis dicto audientes futuros. resq; ipsa sine dubio conuenisset, nisi Viriathus, qui unus ex ijs erat, qui è Galbę manibus effugerant, commemorata Romanorum perfidia ad bellum eos à pacis consilijs auocasset, professus, si ipsi se sequerentur, inde se incolumes educturos. Tum ille, cum orationi suæ omnes assensi, se & ducẽ, & imperatorem appellassent, ne fugam quidem sibi tutam arbitratus, milites dispersos abire iussit, admonitos quem in locum uellet conuenire; atq; ita copias Romanorũ, & loci iniquitatem sparso exercitu, deinde recollecto euasit. quæ res tantam ei apud barbaros auctoritatem peperit, ut ad eum undiq; copię conuenirent. Vetilius hostes palantes, ac tramitum peritos propere insequutus tantum abfuit, ut assequeretur, ut, dum incautius se in eos inferret, in insidias præcipitauerit. Etenim Viriathus cedere se Romanis equitibus simulans usq; ad locum uoraginosum, & præaltum eos perduxit. & cum ipse per solitos, ac notos sibi trãsitus euaderet, Romanos ignaros locorũ, immersosq; limo, à tergo ijs, qui in insidijs erãt, adoriẽtibus, cecidit. quo in prœlio Vetilius ipse captus occisus est. ex decem millib. uix sex millia Carpessum oppidũ peruenerũt. quos cum quæstor eius, ac quinq; præterea millia, quę Belli, Tithiq; socij miserãt, assumpsisset, cum Viriatho cõgredi ausus oẽs amisit. Ea uictoria Viriathus elatus, C D

cum

A cum se quæstor oppidi mœnibus teneret, Capetanorũ agros opimos, ac fertiles prædatus est. C. autem Plautium Roma cum exercitu aduersus se missum simulata fuga, ac conuerso inde agmine insequentem cum magna eorum clade primum fudit, post autem traiecto Tago se in Aphrodisio monte castra habentem, quòd priorem acceptam cladem meliore pugna emendare cuperet, assecutũ collaris signis uictum, atq; in oppidum compulsum, nunquàm adducere potuit, ut in aciem descenderet. Quibus rebus Romæ nunciatis Q. Fabium Maximum Æmilianum Paulli filium in Hispaniam miserunt. Hæc Appianus. Orosius autem ita: Viriatho Iberum, & Tagum maxima, & diuersorum locorum flumina late transgredienti, & peruaganti C. Vetilius prætor occurrit. continuo cæso usq; ad internecionem pene omni exercitu, suo uix ipse prætor cum paucis fuga lapsus euasit. deinde C. Plautium prætorem idem Viriathus prœlijs multis fractum fugauit. post etiam Claudius Vnimanus cum magno apparatu belli contra Viriathũ missus, quasi pro abolenda superiore macula turpiorem auxit infamiam. nam cõgressus cum Viriatho uniuersas, quas secum deduxerat,
B copias, maximasq; uires Romani exercitus amisit. Viriathus trabeas, fasces, ceteraq; insignia Romana in montibus suis trophæa præfixit, eodem tempore CCC Lusitani cum mille Romanis in quodam saltu contraxere pugnam. in qua LXX Lusitanos, Romanos autem CCCXX cecidisse Claudius refert. & cum uictores Lusitani sparsi, ac securi abirent, unus ex ijs longe à ceteris segregatus eum circumfusis equitibus pedes ipse deprehensus, unius eorum equo lancea perfosso ipsius equitis ad unum gladij ictum caput desecuisset, ita omnes metu perculit, ut prospectantibus cunctis ipse contemptim, atq; ociosus abiret. & Florus: Viriathus non contentus suorum libertatem defendere per XIIII annos omnia citra, ultraq; Iberum, & Tagum igni, ferroq; populatus, castra etiam prætorũ, & præsidium aggressus, cum Claudiũ Vnimanum pene ad internecionem exercitus cæcidisset, insignia trabeis, & fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis trophæa fixisset, tandem eum Fabius Maximus consul oppresserat. In libro autem de uiris illustribus scriptum est, Claudium Vnimanum, dein
C de C. Nigidium à Viriatho esse oppressos. Quinetiam Cicero in Lælio, C. ipsum Lælium in prætura Fabio, & Hostilio consulibus egregie cum Viriatho ait pugnasse. Quę si uere omnia scripta sunt, profecto apparet ante Lælium à quatuor prætoribus rem gestam esse, Vetilio, Plautio, Claudio, & Nigidio. quibus singulis si annos singulos tribuamus, relinquitur Viriathinum bellum non hoc anno, sed triennio ante initum. neq; enim eodem anno omnes prætores pugnarunt, cum eorum quisq; ad prioris cladem quasi corrigendam accurrerit.

DE COS. AN. DCVIII.

CONSVLES deinceps edit Cassiodorus Q. Fabium Maximum cum L. Hostilio. Q. Maximum Scipionis fratrem, L. Mancinum Cicero in Lælio. Maximum, & Mancinũ fasti Siculi, AEMILIANVM, & L. HOSTILIVM L. N. MANCINVM fragmenta Capitolina. Q. hic Fabius Paulli Æmilij filius fuit adoptatus à Q. Fabio Ma
D ximo Verrucosi filio. auctor Appianus in Hispaniensi. neq; enim Plinium laudare possum, qui libro XXXI, cap. XI, fratrem Scipionis Q. Fabium Allobrogicum uocat, qui fuit huius Fabij filius. Vt L. Mancinus consulatum adeptus sit, supra exposui. Idem autem uidetur filius esse A. Hostilij L. F. consulis anno DLXXXIII. Consuli Fabio Viriathus euenit.

De triumpho L. Mummij pro cos. de Achæis.

TRIVMPHASSE L. Mummium de Achæis uictis, ac domitis multos habeo auctores. eius enim triũphi meminit Cic. pro Murena, cũ ait: Deridearˀ de rege Pyrrho triumphus M. Curij, de Philippo T. Flaminini, de Ætolis M. Fuluij, de rege Perse L. Paulli, de Pseudophilippo Q. Metelli, de Corinthijs L. Mummij. Item Virgilius:

Ille triumphata Capitolia ad alta Corintho
Victor aget currum cæsis insignis Achiuis. & epitoma LIII: L. Mummius

de Achæis triumphauit, signa ærea, marmoreaq́; & tabulas pictas in triumpho tulit. A
& Eutropius: Tres igitur Romæ simul celeberrimi triumphi fuerunt, Africani ex Africa, Metelli ex Macedonia, Mummij ex Corintho. & Appianus, qui in Libyca scribit, primum de Græcis triumphum à Mummio actum, tum cum tertius ex Macedonia actus est. Quoniam autem rei magnitudo non patitur Mummium eundem in consulatu hostes deuicisse, prouinciam ex decem legatorum sententia constituisse, exercitũ deportasse, ac triumphasse, propterea eum hoc post consulatũ anno triumphum egisse scripsi.

De re gestis cum Viriatho.

HOC anno C. Lælium prætorem cum Viriatho rem gessisse constat. id enim scribit nõ cõtemnẽdus Romanę auctor historiæ Cic. lib. II de Officijs. Viriathũ, inquit, Lusitanũ, cui exercitus nostri, imperatoresq́; cesserunt, C. Lælius is, qui Sapiens usurpatur, prætor fregit, & cõminuit, ferocitatemq́; eius ita repressit, ut facile bellum reliquis traderet. B & in Bruto: C. Læliũ in bellica laude egregiũ Viriathino bello scimus fuisse. & iterum in Lælio ipse Lælius ita loquitur: Q. Maximo fratre Sipionis, & L. Mancino cos. quã popularis lex de sacerdotijs C. Licinij Crassi uidebatur? atq; id actum est prætore me, quinquennio ante, quàm cõsul sim factus. Eodem etiã anno Q. Fabium Æmilianũ consulem, cuius meminit post Plautium prætorem Appianus, uenisse in Hispaniã censeo. quem intellexit scriptor epitomæ LII, cum dixit, opus fuisse consulari & duce, & exercitu. Hic exercitum ex tyronibus collectum in Hispaniã adduxit, at leuibus tantũ prœlijs priore anno hostem lacessiuit, summũ pugnæ discrimen, ante q̃ milites exercuisset, detrectauit. atq; ita summa prudentia ætatẽ exercendis militibus patris Paulli exemplo traduxit. Ita Appianus. ut uere scripsisse Velleius uideaẽ, Fabiũ Æmilianũ Paulli exemplo seueritate disciplinæ in Hispania floruisse.

DE COS. AN. DCIX. C

CONSVLES hic annus habuit Ser. Galbam, L. Aurelium, auctore Cassiodoro. quos Ser. Sulpicium Galbam, & L. Aureliũ Cottam uocat Valerius lib. VI. Galbam, & Cottam fasti Siculi; GALBAM, & L. VALERIVM COTTAM fragmenta Capitolina. Hic est Sulpicius Galba, qui prætor auctore Suetonio Viriathinum ante bellum excitauit, orator uehemens, cuius sæpe meminit Cicero. L. autem Cotta ille est, quem postea ab Africano accusatum Q. Metellus Macedonicus defendit. Cicero in Bruto, pro Murena, in Verrem, Pædianus, alij: Ser. Sulpicio Galba, & L. Aurelio Cotta consulibus, inquit Frontinus, cum Appiæ aquæ, Aniensisq́; ductus uetustate quassati priuatorum etiam fraudibus interciperentur, datum est à senatu negotium M. Titio, qui tum prætor inter ciues, & peregrinos ius dicebat, eorum ductuũ reficiendorum, & uindicandorum.

De re gestis cum Viriatho. D

CONSVLVM neuter hoc anno in Hispaniam missus est. hoc docet Valerius libro VI, his uerbis: P. Scipio Æmilianus, cum Ser. Sulpicius Galba, L. Aurelius consules in senatu contenderent, uter aduersus Viriathum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter patres conscriptos dissensio esset, omnibus, quonã eius sententia inclinaretur, expectantibus, neutrum, inquit, mihi mitti placet. alter nihil habet, alteri nihil est satis. quo dicto, ut neuter in prouinciam mitteretur, obtinuit. Q. autem Fabius, quod apud Appianũ extat, prorogato ultra cõsulatum imperio doctum exercitum ex hibernis eduxit, ac Viriathum ipse secundus fregit, duobusq́; ei oppidis ademptis cum magna exercitus eius clade munitum quendam illum in locum persecutus Cordubam inde in hiberna recessit. Placet autem hoc loco, ut gratiam ineam ab ijs, qui Romanæ antiquitati student, testamentum cuiusdam militis apponere, in quo & belli Viriathini, atq; horum consulum mentio fit. quod in agro Lusitano dicitur esse effossum.

EGO

A EGO GALLVS FAVONIVS IOCVNDVS L. F. QVI BELLO CONT. VIRIATHVM OCCVB. IOCVNDVM ET PVDENTEM FILIOS EX TEST. HERR. RELINQVO. ET BONORVM IOCVNDI PATR. MEI ET EOR. QVAE MIHI ADQVISIVI. HAC TAMEN CONDITIONE VT AB VRBE ROMA HVC VENIANT, ET OSSA MEA INTRA QVINQVENNIVM EXPORTENT E LVSITANIA. ET VIA LATINA CONDANT SEPVLCHRO MARM. COND. MEA VOLVNTATE. SI SECVS FEC. NISI LEGITIMAE ORIANTVR CAVSSAE, VELIM EA OMNIA, QVAE FILIIS RELINQVO PRO TEMPLO DEI SILVANI REPARANDO, QVOD SVB VIMINALI IN VRBE MONTE EST, ADTRIBVI, MANESQVE MEI OPEM PONT. MAX. ET FLAMINVM DIAL. QVI IN CAPITOLIO SVNT, IMPLORENT AD IMPIET. CONTRA FILIOS MEOS VLCISCENDAM. TENEANTVRQVE SA-
B CERDOTES DEI SILVANI ME IN VRBEM REFERRE ET SEPVLCHRO ME CONDERE. VOLO QVOQVE QVOTQVOT DOMI MEAE VERNAE SVNT LIBEROS A PRAETORE CVM MATRIBVS DIMITTI. SINGVL. QVE LIBRAM ARG. ET VESTEM DARI. ACTVM VI K. QVINTILES. SER. GALBA. L. AVRELIO COS.

DECVRR. TRASCVNDANDI HOC TESTAM. ORE EIVSDEM GALLI EMISSVM LAPIDE IVSSERE ADSCVLPI.

DE COS. AN. DCX.

AP. CLAVDIVM, Q. Metellum nominat in hunc annum consules Cassiodorus. Ap. Claudium, Q. Cæcilium Metellum Orosius. Claudium, & Metellum fasti Siculi. Ap. Claudium, Q. Cæcilium Metellum Orosius. Claudium, & Metellum fasti Siculis Ap. Claudium, Q. Cæcilium Metellum Orosius. Claudium, & Metellum fasti Siculis
Ap.Claudium,Q.Cæcilium Metellum Orosius.Claudium,& Metellum fasti Siculis
PVLCHRVM,& Q.CAECILIVM MACEDONICVM fragmẽta Capitolina.Eo-
C rundem consulũ his uerbis meminit Frontinus: Eodem tẽpore decemuiri, dum alijs ex caussis libros Sibyllinos inspiciunt, inuenisse dicuntur, non esse aquam Marciam, sed Anienẽ in Capitolium perducendam, deq; ea re in senatu à Lepido pro collegio uerba faciente actum Ap. Claudio, Q. Cæcilio cos. Q. porrò Metellũ non sine repulsa consulem factum indicat Valerius, cum ait lib. VII: Q. Metellum pauci & mœsti consulatus repulsa afflictum domum reduxerunt. & scriptor libri de uiris illustribus: Q. Metellus inuisus plebi ob nimiam seueritatem, & ideo tertio post duas repulsas consul ægre factus. Hic est, qui in prætura Macedonas, atq; Achæos fregit, unde Macedonicus dictus fuit, quẽ L.F.Q.N. esse docet Plinius lib. VII. Claudio Gallia, Metello Hispania obtigit. His consulibus (ut opinor) P. Scipio Africanus à senatu legatus in Ægyptũ, Syriam, Asiam, Græciamq; ad regum, ciuitatũ, & gentiũ animos perspiciendos cum L. Metello, & Sp. Mummio missus est. quam legationem ante censuram Panætio præceptore comite Africanum obijsse scribit Cicero in Lucullo, & li-
D bro de rep. VI. neq; enim Valerium audiendum existimo, qui post duos triumphos hoc ei obtigisse tradidit libro IIII. Cuius legationis, ut alios mittam, Plutarchus, Iustinus, Athenæus, & Strabo meminerunt.

De triumpho Ap. Claudij cos. de Salassis.

SALASSOS Gallos his consulibus mouisse satis constat. cur autem mouerint, parum comperta caussa est. Strabo scribit lib. IIII, prætoribus R. qui in Galliam mitterentur, caussas belli cum Sallassis gerendi ob aurifodinarũ possessionẽ nunquã defuisse. Illud autẽ inuenio hoc anno scriptum apud Obsequentem; cum à Salassis illata clades esset Romanis, decemuiros pronunciasse, se inuenisse in libris Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi essent, sacrificari in eorum finibus oportere. Itaq; eosdem etiam Salassos gentem alpinam ab Ap. Claudio consule domitos traditũ est in epitoma LIII. quam rem his uerbis prodidit Orosius: Ap. Claudius aduersus Salassos Gallos conuersus, & uictus decem millia peditum amisit. reparata pugna quinq; millia

millia hostium cæcidit. triumphum propter damna superiora cum non impetrasset, A
infami impudētia, atq; ambitione usus priuatis sumptibus triūphauit. Recte. triumphanti enim pecunia ex ærario erogabatur, ut Liuius in triumpho Minuciano tradit. Hunc eundem Claudium intelligi à Valerio arbitror lib. v i, cum ait: Claudia uirgo Vestalis, cum patrem suum triumphantem è curru uiolenta tribuni pl. manu detrahi animaduertisset, mira celeritate utriq; se interponendo amplissimam potestatem inimicitijs accensam depulit. igitur alterum triumphum pater in Capitolium, alterum filia in ædem Vestæ duxit. & à Suetonio in Tiberio: Etiā uirgo Vestalis Claudia fratrem iniussu populi triumphantem ascenso simul curru usq; in Capitoliū prosecuta est, ne uetare, aut interdicere fas cuiquam tribunorum esset. & à Cicerone in Cœliana: Non uirgo illa Vestalis Claudia, quæ patrem complexa triumphantem ab inimico tribuno pl. de curru detrahi passa non est. & à Macrobio lib. i i i: Ap. Claudius uir triumphalis usq; ad senectutem salius fuit. Hic autem est Sextus triumphus ex ijs, quos à Claudijs patricijs actos scripsit Suetonius. B

De re gesta cum Viriatho, & cum Celtiberis.

EODEM anno in Lusitania (quantū ex mendosa Appiani historia conijci in tanta rerū uetustate potest.) Quinctio quodam prætore res cum Viriatho gesta est. Viriathus primum ab eo pulsus in Aphrodisium se recepit, deinde eruptione in Quinctium facta multis ex eius militibus occisis signa ei etiam aliquor ademit, eoq; intra uallum compulso, ac præsidio Romanorum Vtica depulso agros Bastetanorum effuse populatus est, Quinctio ipso metu, atq; inscitia Cordubæ se statiuis medio autumno tenente. Idem Viriathus, cum priore anno à Q. Fabio uictus rebus suis diffidere cœpisset, bellum in Celtiberia, in qua post res à Lucullo gestas summum ocium fuerat, Areuaccibus, Tirhis, ac bellis ad arma solicitatis, excitauit. Ea caussa fecit, ut Celtiberia prouincia Q. Metello consuli sit decreta. cuius res gestæ apud Appianum interciderunt. illud tantum extat, Vaccæos summa celeritate ab eo subactos esse. scriptor etiam libri de uiris illustribus Arbachos ab eo consule domitos prodidit. Sed C
quoniam ille rem etiam pro consule gessit, quæ ab eo in Celtiberia gesta inuenerimus, in insequentem annum reijcimus.

DE COS. AN. DCXI.

CONSVLES Cassiodorus suggerit L. Metellum, Q. Maximum. fasti Siculi Metellum, & Maximum; Orosius L. Cæcilium Metellum, Q. Fabium Maximum Seruilianum. fragmenta item Capitolina CALVVM, & SERVILIANVM. Hic Seruilianus frater est germanus Q. Seruilij Cæpionis biennio pōst consulis, auctore Appiano, adoptiuus Q. Fabij Æmiliani. ambo enim à Q. Fabio Maximo Verrucossi filio adoptati fuerunt, alter ex gente Æmilia, alter ex Seruilia. L. Metellus frater est Q. Metelli Macedonici, ut tradit Valerius de testibus. Fabio Viriathus euenit.

De censoribus, & lustro LVII. D

EODEM anno P. Africanus Æmilianus deiecto Ap. Claudio Pulchro competitore, censor cum L. Mummio Achaico factus est. Insignis hæc maxime censura est, quippe Græcorum, Latinorumq; annaliū monumentis plurimis ad posteritatis memoriam commendata. Scipionem tradit Gellius orationem pro rostris censorem dixisse, qua populum hortatus est ad mores maiorum suorum imitandos. Eundem etiā multos ignominia notasse constat. nam iuueni cuidam equum, auctore Plutarcho, ademit, quia cum oppipare hilarem in modum epularetur eo tempore, quo Carthago oppugnabatur, libū urbis Carthaginis instar sodalibus diripiendū dedisset. cuius notæ caussam cū quæreret adolescens, quia me (inquit Scipio) in expugnanda Carthagine anteuertisti. an hic autem Claudius Asellus fuerit, parum compertū habeo. Illud certe tradit Cicero lib. i i. de oratore: Claudio Asello equum à Scipione fuisse ademptū, eundemq; in ærarios à Scipione fuisse relatum, sed à L. Mummio statim ex

A ærarijs esse exemptum. Idem tribu alium mouit, qui cum esset patris Paulli in Macedonia centurio, in prœlio non affuerat. cum autem ille se custodię caussa in castris remansisse diceret, quæreretque à Scipione, cur notaretur, quia non amo, inquit, nimium diligentes. Iam uero, cum in equitum censu recognoscendo C. Licinius Sacerdos citatus prodijsset, clara uoce, ita ut omnis concio audiret, dixit, se scire illum uerbis conceptis peierasse. itaque si quis contra dicere uellet, usurum esse cum testimonio suo. nemine contra dicente, traduc equum, inquit, Sacerdos, ne ego in te uidear, accusatoris simul, ac testis, & censoris, ac iudicis partes egisse. Cum autem M. Fuluius censor pilas pontis ante in Tiberim locasset, Scipio, & Mummius cẽsores ijs pilis fornices imponendos curarunt. Lustrum ab utro conditum sit incertum diuersi auctores faciũt. Valerius lib. IIII, à Scipione conditũ significat, his uerbis: Africanus posterior, cum censor lustrum conderet, & in solito sacrificio scriba ex publicis tabulis solenni eius precationis carmine præiret, quo dij immortales, ut populi R. res meliores, amplio-
B resque facerent, rogabantur, satis, inquit, bonæ, ac magnæ sunt. itaque precor, ut eas perpetuo incolumes seruent. ac protinus in publicis tabulis in hunc modum emendari iussit. qua uotorum uerecundia deinceps censores in condendis lustris usi sunt. at Cicero à L. Mummio conditũ notat his uerbis in secundo de oratore: Asello Africanus obijcienti lustrũ illud infelix, noli, inquit, mirari. is enim, qui te ex ærarijs exemit, lustrũ condidit, & taurũ immolauit. Qua de re sic etiam Lucilius apud Gelliũ lib. IIII.

Scipiadæ magno improbus obijciebat Asellus,
Lustrum illo censore malum, infelixque fuisse.

Hoc lustrum LVII à Mummio conditum, censa ciuium capita CCCCXXVIII millia CCCXLII facile ex fragmento Capitolinæ huius censuræ, & epitoma LIIII cognosci potest. fuisse aũt summã inter hos censores discordiam id esse potest argumento, & quod Scipio in dedicatione ædis Herculis cum epulum splendide, ac magnifice apparauisset, amicos inuitauit omnes præter Mummium, & quòd Mummij segni-
C tiem notans, pro rostris dixit, se ex maiestate reip. omnia fuisse gesturum, si Quirites sibi collegam uel dedissent, uel non dedissent. Hæc ex Plutarcho fere collecta sunt in Politicis, in apophthegmatis, & in Paullo, Valerij lib. VI, & IIII, Gellij lib. II, IV, V, & VII, Cicerone in Bruto, in II de oratore, & pro Cluentio. Gellius etiã lib. XVI omnes Africani honores paucis complexus est, ita: P. Scipio Paulli F. & bis consul fuit, & triumphauit, & censura functus est, & collega in censura L. Mummij fuit. qui tituli uetere etiam epigrammate, quod Romæ esse dicitur, continentur, ita:

P. CORNELIVS PAVLLI F. SCIPIO
AEMILIANVS COS. II. CENSOR
AVGVR. TRIVMPHAVIT.

De re gesta cum Pseudoperse, Viriatho, & Celtiberis.

HOC anno in Macedonia, quæ à Metello prætore ante pacata fuerat, nouum bel-
D lum coortũ est, Pseudoperseo quodam, siue Pseudophilippo altero auctore. quo de bello sic scriptum inuenio apud Eutropiũ: Iterum in Macedonia Pseudoperseus, qui se Persei filium esse ferebat, collectis seruis rebellauit, &, cum XVII millia armatorũ haberet, à Trebellio quęstore superatus est. his diebus Androgynus Romę uisus iussu aruspicum in mare mersus est. hæc ille. Androgynum autem his consulibus uisum tradit Obsequens. in epitoma etiã LIII sub Ap. Claudij consulis mentionẽ ita est: Alter Pseudophilippus in Macedonia à L. Trebellio quæstore cum exercitu cæsus est. Quã uictoriã nescio an quisquã aut plenius aut elegantius literis mandare potuerit, quã M. Varro lib. II de re rustica prodidit, apud quẽ Cn. Trebellius Scrofa ita loquitur: Ignorare mihi uideris, cur appeller Scrofa. itaque ut etiã hi propter te sciant, cognosce meam gentẽ suillum cognomen non habere, nec me esse ab atauis eius cognominis ortum. auus meus primũ appellatus est Scrofa, qui quæstor cũ esset, Licinio Nerua prætore, in Macedonia prouincia relictus, qui præesset exercitui, dum prætor rediret, hostes arbitrati occasionem se habere uictorię, impressionem facere cœperunt in ca-

in castra. auus cum hortaretur milites, ut caperent arma, ac exirent contra, dixit, celeriter se illos, ut scrofa porcos, disiecturum, idq; fecit. nam eo proelio hostes ita fudit, ac fugauit, ut eô Nerua praetor Imperator appellatus sit, & auus cognomen inuenerit, ut diceretur Scrofa. Haec inueni hoc anno in Macedonia gesta. In Hispania autem Q. Fabius Seruilianus, quod apud Appianum extat, Fabij Aemiliani frater consul in locum Quinctij aduersus Viriathum missus, cum iter Vticam intendisset, Viriathũ in itinere, à quo proelio lacessebatur, fortissime repulit. post elephantis decẽ à Micipsa rege Numidarum acceptis, ac castris loco idoneo communitis eundem saepe fugauit, fugatumq; insecutus est, semel ab eo cum exercitu intra castra compulsus. Inde cum per Viriathum quiescere non posset, castris Vticam uersus motis, cum eundem inopia commeatus adactum in Lusitaniam se per noctem referre comperisset, haud cunctandum ratus, quin eum persequeretur, uastatis amicorum illius agris, quanquã amissa in itinere praeda à latronibus, in quos forte inciderat, erepta in Lusitaniam duxit, atq; oppidis eius multis in potestatem adductis alijs pepercit, alia incendit, atq; in hiberna, cum iam annus imperij eius alter appeteret, exercitum reduxit. Haec Appianus. Itaq; hac (ut opinor) de caussa Obsequens his consulibus dubiè cum Lusitanis dimicatum scribit. At uero Q. Metellus in Celtiberia prorogato in alterũ annum imperio res maximas gessit, atq; eorum populorũ opes ualde attriuit. Id quod ex epitoma LIII colligi potest, in qua ita scriptum est: Q. Metellus pro cos. Celtiberos cecidit, & apud Valerium capite de stratagematis: Q. Metellus cum proconsul bellum in Hispania aduersus Celtiberos gereret, urbemq; Trebiam caput eius gentis uiribus expugnare non posset, intra pectus suum multum ac diu consilijs agitatis uiam reperit, qua propositũ ad exitum perduceret. itinera magno impetu ingrediebatur, deinde alias, atq; alias regiones petebat. hos obsidebat montes, paulo post ad illos transgrediebatur, cum interim tam suis omnibus, quàm ipsis hostibus ignota erat caussa inopinatae eius, ac subitae fluctuationis. Interrogatus quoq; à quodam amicissimo sibi, quid ita sparsim, & incertum militiae genus sequeretur, absiste, inquit, istud quaere. nam si huius consilij mei interiorem tunicam consciam esse sensero, continuo eam cremari iubebo. quorsum igitur ea dissimulatio erupit? aut quẽ finem habuit? postquam uero & exercitum suum ignorantia, & totam Celtiberiam errore implicauit, cum aliò cursum direxisset, subito ad Trebiam reflexit, eamq; inopinatam, & attonitam oppressit. & de disciplina militari: Q. Metellus cum apud Trebiam res gereretur, collocatas à se in statione quinq; cohortes, atq; ex ea uiribus hostium depulsas, repetere eandem stationem è uestigio iussit, nõ quod speraret ab ijs amissum locum recuperari posse, sed ut praeteritae culpam pugnae insequentis certaminis manifesto periculo puniret. edixit etiam, ut siquis ex ijs fugiens castra petisset, pro hoste interficeretur, qua seueritate compressi milites, corporibus fatigatis, & animis desperatione uitae implicatis loci tamen iniquitatem, multitudinemq; hostium superarunt. & Velleius: Metellus cum urbem Contrebiam in Hispania oppugnaret, pulsas praecipiti loco quinq; cohortes legionarias eodem protinus subire iussit, facientibusq; omnibus in procinctu testamenta, uelut ad certam mortem eundem foret, non deterritus proposito perseuerantia ducis, quem moriturum miserat, militem uictorem recepit. Vnde etiam Florus: Contrebiam Metellus memorabili cum cepisset exemplo Versobrigis maiore gloria pepercit. Hoc idem scriptum est apud Frontinum, & in libro de uiris illustribus. Triumphasse tamen Metellum, quanquam tantis rebus gestis, negat Valerius capite de ira, cum scribit: Metellus, cum utranq; Hispaniam cõsul prius, deinde pro cos. pene iam subegisset, postquam cognouit Q. Pompeium consulẽ inimicum suum successorem sibi mitti, omnes, qui modo militiam uoluerant finire, dimisit commeatus petentibus nec caussis excussis, nec constituto tempore dedit, horrea custodibus remotis opportuna rapinę praebuit, arcus, sagittasq; Cretensium frangi, atq; in amnem abijci iussit, elephantis cibaria dari uetuit. quibus factis ut cupiditati suae indulsit, ita magnifice gestarũ rerum gloriam corrupit, meritumq; honorem triumphi hostium, quam irae fortior uictor amisit. Velleius tamen excellenteis huius trium-

A triumphos cum inquit, eum sæpius triumphasse significat.

DE COS. AN. DCXII.

CN. Cæpionē, Q. Pompeium deinceps consules profitetur Cassiodorus. eorumq́;
sic meminit Velleius lib. II: Seu duæ, seu tres Pompeiorum familiæ fuerunt, primus è
Pompeijs cum Cn. Seruilio consul fuit. itemq́; Cicero lib. XII. ad Atticum. Q. Pom-
peium humili atq́; obscuro loco natum testatur idem in Verrē, & in Bruto, cum ait:
Q. Pompeius non contemptus orator, qui summos honores homo per se cognitus
sine ulla commendatione maiorum adeptus est. & pro Murena: Nec mihi unquam
minus in Q. Pompeio nouo homine, & fortissimo uiro uirtutis esse uisum est, quàm
in homine nobilissimo M. Æmilio. eundem Valerius capite de testibus, Q. Pompeiū
Aufidium uocat, librariorum (ut opinor) uitio, pro, Auli filium. eademq́; ratione Ap
pianus in Hispaniensi κόϊντον πομπήϊον αὖλον, pro, αὔλου υἱόν. Idem Pompeius Scipione fa
B miliariter utebatur. cumq́; pollicitus ei esset, se pro C. Lælio, quem Scipio dilexit u-
nice, rumq́; consulatus candidatum deducebat, prensaturum, pro se prensauit. Plutar
chus auctor in dictis. Cn. & Q. Seruilios Cæpiones fratres fuisse docet Cicero in Ver
rinis, & in Fonteiana, & Valerius capite de testibus. natos autem eos opinor ex Cn.
Seruilio Cæpione consule an. DLXXXIIII. His, ut opinor, consulibus cum Mace-
donum legati conquestum uenissent de D. Iunio Silano prætore, quòd acceptis pe-
cunijs prouinciam spoliasset, & senatus de querelis eorum uellet cognoscere T. Man
lius Torquatus, Silani pater petijt, impetrauitq́;, ut sibi eiusmodi cognitio mandare-
tur, & domi caussa cognita filium condemnauit, abdicauitq́;, ac ne funeri quidem e-
ius cum suspendio uitam finisset, interfuit, sedensq́; domi potestatem consulentibus
ex instituto fecit. epitoma LIIII, Cicero de finibus, Valerius de seueritate paren-
tum. Iisdem etiam consulibus in L. Tubulum quæsitum ostendit idem Cicero de fini
bus, cum scribit: L. Tubulus, cum prætor quæstionem inter sicarios exercuisset, ita a-
C perte cepit pecunias ob rem iudicandam, ut anno proximo P. Scæuola tribunus pl.
ferret ad plebem, uellentne de ea re quæri. quo plebiscito quæstio decreta à senatu
est consuli Cn. Cæpioni.

De re gesta cum Viriatho, & cum Numantinis.

ET hoc anno Q. Fabium Seruilianum pro consule cum Viriatho rem gessisse re-
perio. sic enim pergit Appianus, quem unum in hoc bello digerendo (quantum ex
mendosis eius libris intelligere potuimus) maxime sequuti sumus: Q. Fabius cum la-
tronum principem quendam cepisset, ipsum dimisit, socijs eius manus præcidit. Vi-
riathū insequutus oppido inclusum circumuallare cœpit. ex quo Viriathus erupti-
one facta exercitum Seruiliani fugauit, atq́; in hunc locum asperum, ac præruptum, un
de nulla exeundi facultas erat, compulit. neq́; idcirco secunda fortuna elatus, cum ho
nestam sibi finiendi belli occasionē datam intelligeret, pacem his conditionibus pe-
D tijt, ut ipse socius populi R. esset; quiq́; sectā suam sequuti essent, quæ quisq́; haberet,
teneret. quæ à populo confirmata est. Hinc etiam in epitoma LIII legimus ita: A Q.
Fabio Maximo pro consule pars maxima Lusitaniæ expugnatis aliquot urbibus re-
cepta est. Item: Q. Fabius pro consule rebus in Hispania prospere gestis labem impo
suit pace cum Viriatho æquis conditionibus facta. Orosius autem res eius gestas his
uerbis prodidit: Fabius consul contra Lusitanos, & Viriathum dimicans Bacciā op-
pidum, quod Viriathus obsidebat, depulsis hostibus liberauit, & in deditionem cum
plurimis alijs castellis recepit. quingentis etiā principibus eorū, quos societate inui-
tatos deditionis iure susceperat, manus præcidit. Hinc factū est, ut Valerius de disci-
plina militari ita scripserit: Q. Fabius Maximus in Hispania omniū, qui ex præsidijs
Romanis ad hostes transfugerant, captiq́; erāt, manus abscidit, ut trunca præ se bra-
chia gestantes, metum defectionis reliquis inijcerent. & Frontinus lib. IIII: Fabius
Maximus transfugarum dextras præcidit. Atq́; hoc quidem modo cum Viriatho in
Lusitania dimicatum est. In Celtiberia uero quanquam omnibus fere Celtiberis à

Metello deletis acrius quàm unquam ante pugnari cœptum. Vni erant, quod est a- A
pud Appianū, Termestini, ac Numantini, qui propè intacti arma retinebāt. Cum his
ergo bellum illud susceptum, quod postea Numantinum est appellatum. cuius belli
caussam sic expressit Florus. Numantini, inquit, Segidenses socios, ac cōsanguineos
suos manibus Romanorum elapsos exceperant. habita pro eis deprecatio nihil ua-
luit. cum se ab omni bellorum contagione remouerent, in legitimi fœderis pretium
iussi arma deponere. hoc sic à barbaris acceptum, quasi manus abscinderentur. itaq;
statim Megara uiro fortissimo duce ad arma conuersi, Pompeium prœlio aggressi,
fœdus tamen maluerunt, cum debellare potuissent. Hoc tamē sequenti anno factum
est. non enim nisi extrema hieme hoc anno Metellus Pompeio successori exercitum
in Hispania tradidit, ut scribit Appianus.

DE COS. AN. DCXIII.

DEINCEPS consules factos inuenio Q. Cæpionem cum C. Lælio. auctor cum fa- B
stis Siculis Cassiodorus, & Obsequens. His consulibus L. Crassum oratorem natum
scribit Cicero in Bruto. Frontinus etiam de aquæductibus C. Lælio, Q. Seruilio cos.
à L. Lentulo tractatum ait, ut pro aqua Marcia Anio in Capitolium deduceretur. C.
Lælium non sine repulsa consulatū adeptum auctor est Cicero in Tusculanis, & Plu
tarchus de rep. Idem Lælius, (quod apud Ciceronem extat in Philippica XI. & apud
Velleium lib. II.) C. Lælio natus est, eo qui consulatum gessit an. DLXIII. Sapientia
cognomen tulit teste Cicerone lib. II. de Officijs, atq; in Lælio, cuius rationem affert
Plutarchus in Gracchis. De Q. Cæpione supra dictum est. cuius nominis parua ex-
tant in fragmentis Capitolinis uestigia.

De re gesta cum Viriatho, & cum Numantinis.

PVGNATVM est hoc anno in utraq; Hispania à Romanis, sed turpiter. Viriathus
enim dolo, non armis sublatus est à Q. Cæpione consule, cui ea prouincia euenerat. C
Cum Numantinis pax à Q. Pompeio proconsule iniussu senatus, ac populi propter
infirmitatem facta. Dicamus primum de Viriatho. Q. Cæpio cum ad exercitum ue-
nisset, ocij impatiens, pacem à Seruiliano fratre factā assidue improbare, ea de re quo
tidie literas ad senatum mittere. senatus primū tacite Cæpioni quod è rep. fideq; sua
duceret permittere, post eidem aperte, ut neglectis pacis conditionibus bellum susci
peret, mandare. quo senatus consulto accepto Cæpio repente Viriathū adortus Ar-
sam oppidum eius occupauit, ipsum cum magna, quacunq; iter faciebat, agrorū dire
ptione fugientem insequens, tandem in Carpetaniam est adeptus. Cum autē ille in-
de simulata pugna repente se abstulisset, Cæpio assequendi spe abiecta Vectonū, &
Gallæcorum fines populabundus iniuit. Qua re animaduersa Viriathus legatos ad
Cæpionem de pace misit. quos Cæpio pecunia corruptos, atq; promissis ingentibus
oneratos ad occidendum Viriathum impulit. quo haud ita multo post à proditori-
bus interfecto, exercitus etiam eius, qui duce Tantalo Saguntum profectus, atq; in- D
de repulsus Bætim traiecerat, in Cæpionis, qui à tergo instabat, potestatem peruenit,
atq; ab eo uenia impetrata, agros etiam fertiles, quos coleret, ne inopia coactus ad la
trocinia uerteretur, obtinuit. Hæc Appianus. quid alij? Florus quidē ita: Viriathū Fa
bius Maximus consul oppresserat, sed à successore Seruilio uiolata uictoria est. quip
pe qui conficiendę rei cupidus fractum ducem, & extrema deditionis agitantem per
fraudem, & insidias, & domesticos percussores aggressus hanc hosti gloriam dedit,
ut uideretur aliter uinci non potuisse. Valerius uero sic: Viriathi cædes duplicē perfi
diæ accusationem recepit, in amicis, quòd eorum manibus interemptus est, in Q. Ser
uilio Cæpione consule, quòd is sceleris huius auctor impunitate promissa fuit, uicto
riamq; non meruit, sed emit. Itaq; in epitoma etiam LIIII sic scriptum est: Viriathus
à proditoribus consilio Seruilij Cæpionis interemptus est. & in libro de uiris illustri
bus: Cæpio Viriathum cum aliter uincere non posset, duos satellites pecunia corru-
pit, qui cum humi depositum perimerent, quę uictoria, quia empta erat, à senatu non
probata

A probata. Hæc in ulteriore Hispania gesta, & hoc anno à Cæpione consule, & sequenti ab eodem proconsule arbitror. Viriathum tamen his consulibus uictum scribit Obsequens. In citeriore uero Q. Pompeius consul, cum extrema hieme exercitum à Q. Metello accepisset, castra ad Numantiam posuerat. Tum Numantini, cum eum forte abesse castris animaduertissent, è colle subito degressi in equites Pompeianos impetum facere, Pompeius re nunciata ad exercitum reuersus hostibus acriter instare, illi leniter ad montes recedere, dum Romanos ad locum impeditum, quem constituerant, attraxerunt. Quamobrem cum ad Numantiam nihil se proficere Pompeius sentiret, Termantiam, cuius potiundæ spes certior affulserat, exercitum adduxit. ibi cum & sæpe male pugnasset, Malia oppido per proditionem recepto, in Sedetaniam, quam latrocinijs infestam esse cognouerat, castra mouit. post cum se ad Numantiam retulisset, ne tum quidem, cum flumen aliò deriuare, ut hostes fame opprimeret, esset aggressus, rem ex sententia gessit. Tot igitur aduersis prœlijs fractus,
B cum Roma & senatores aliquot qui consilio, & nouus exercitus, qui manu eum iuuaret, accessissent, etiam per hiemem exercitum rei gerendæ, & cladium corrigendarum caussa, si qua pugnę daretur occasio, sub dio habebat. Postremo autem cum morbus, quem & aquæ, & aeris grauitas uulgauerat, grauissime totum exercitum affligeret, & milites aliquot ad ea paranda, quæ uictui sunt necessaria, egressi in insidias Numantinorum præcipitati omnes fere deleti essent, exercitum in hiberna re infecta reducere coactus est. Tum uero uel quòd successorem expectaret, uel quòd Romæ iudicium formidaret, clam de pacis conditionibus cum Numantinis agere cœpit, quas ne illi quidem diuturno bello fessi sunt aspernati. Itaq; legatis eorum, cum ad se de pace uenissent, palam pro dignitate imperij Romani respondit, pacem ijs nulla alia ratione, nisi si Romanorum se potestati permitterent, dare posse. clam uero certas, in quas conuenerant, pacis conditiones tulit. quibus acceptis, illi se statim Pompeij arbitrio in speciem dediderunt. Pompeius obsidibus, & transfugis, & XV auri talen-
C tis, hæc enim imperauerat, excitis successorem, dum accederet, expectauit. Hæc pluribus uerbis Appianus. In eandem sententiã loquitur etiam Orosius. Pompeius consul, inquit, fines Numantinorum ingressus accepta maxima clade discessit, nõ solum exercitu pene omni profligato, uerum etiam cum plurimis nobilium, qui eius militiæ aderant, interemptis. & in epitoma: Q. Pompeius consul in Hispania Termestinos subegit. cum eisdem, & Numantinis pacem ob infirmitatem fecit, & apud Eutropium: Q. Pompeius, qui Metello successit, à Numantinis uictus pacem ignobilẽ fecit. Sunt, qui Pompeium morbum excusasse ferunt, ne cum interesset deditioni, animos Numantinorum irritaret. Liuius libro LVI. ex Prisciani lib. XVIII.

DE COS. AN. DCXIIII.

CASSIODORVS in hunc annum prodit consules Cn. Pisonem cum M. Popillio. M. POPILLIVM Capitolinum fragmentũ. M. Popillium Lænatem Appianus, &
D epitoma M. Popillium Lænatem, L. Calpurnium Valerium libro primo, cum, ait: C. Cornelius Hispalus prętor peregrinus M. Popillio Lænate, L. Calpurnio cos. edicto Chaldæos citra decimum diem abire ex urbe, atq; Italia iussit.

De re gesta cum Numantinis.

VIRIATHO interfecto, atq; ulteriore pacata Hispania, bellum tamen in Celtiberia non omnino sublatũ erat. Etenim cum M. Popillius Lænas consul ad exercitum in Hispaniam cõtendisset, ut Q. Pompeio succederet, Pompeius omni iam belli metu uacuus, cum se indigne sine iussu senatus pacem cum Numantinis fecisse animaduerteret, negare se cum ijs pactum quicquam esse: illi testibus ijs, qui fœderi feriendo affuerant, confirmare. Popillius eos Romam ad senatum, ut cum Pompeio de fœdere disceptarent, reiecit. re in senatu agitata, placuit cum Numantinis bellum renouari. Interea uero Popillius Lusonum, qui Numantinis finitimi sunt, fines ingressus, inde re infecta discessit. Hæc Appianus. Q. Cæpio hoc forte anno Viriathini belli reli-

quias persecutus prouinciã ordinauit. neq; enim tot res ab eo in cõsulatu gestas esse A
uidetur uerisimile, præsertim uero cũ ad exercitũ cõsules, nõ nisi sero uenire possent.

DE COS. AN. DCXV

P. SCIPIONEM, D. Brutum consules in hunc annum inuenio apud Cassiodo-
rum. Nasicam, & Brutum fasti Siculi; quorum, ut ex ijs quæ dicam, patebit, pleriq; re
rum Romanarum scriptores meminerunt. sic enim scriptum est in epitoma: P. Corne
lio Nasica, cui cognomen Serapionis fuit ab irridente C. Curatio tribuno pl. impo-
situm, & D. Iunio Bruto cos. delectum habentibus in conspectu tyronum res salu-
berrimi exempli facta est. Nam C. Matienus accusatus est apud tribunos pl. quod
exercitum in Hispania deseruisset, damnatusq; sub furca diu uirgis cæsus est, & sester
tio nummo uenijt. Tribuni pl. quia non impetrarent, ut sibi denos, quos uellent mili-
tes eximere liceret, consules in carcerem duci iusserunt. Hinc Cicero etiam libro III B
de legibus scripsit: D. Brutum, & P. Scipionem consules, quos, & quantos uiros, ho-
mo omnium infimus, & sordidissimus tribunus pl. C. Curatius in uincula coniecit,
quod ante factum non erat. Valerius præterea capite de fiducia sui ita scriptum reli-
quit: C. Curatius tribunus pl. productos in concionem consules compellebat, ut de
frumento emendo, atq; ad id negotium explicandum mittendis legatis in curia refer
rent. cuius instituti minime utilis interpellandi gratia Nasica contrariam actionem
ordiri cœpit. obstrepẽte deinde plebe, tacete, quæso Quirites, inquit. plus enim ego,
quàm uos quid reip. expediat, intelligo. qua uoce audita omnes pleno uenerationis
silentio maiorem auctoritatem eius, quàm suorum alimentorum respectum habue-
runt. & Frontinus capite de disciplina: P. Cornelio Nasica, D. Iunio cos. qui exerci-
tum deseruerant, damnati uirgis cæsi publice uenierunt. Hic Scipio P. Scipionis Na-
sicæ filius fuit eius, qui Corculum est appellatus, P. Scipionis eius, qui optimus uir à
senatu iudicatus matrem Idæam excepit, nepos, P. Scipionis eius, qui Iugurthæ bel-
lum intulit, pater, ut tradit Velleius, ante in ædilitate repulsam passus, post Ti. Grac- C
chum occidit. unde miror Valerium in tantorum uirorum ignoratione uersatum
esse, atq; ita scripsisse capite de repulsis: P. Scipio Nasica togatæ potentiæ clarum lu-
men, is, qui consul Iugurthæ bellum indixit, qui matrem Idæam è Phrygijs sedibus
ad nostras aras, focosq; migrantem sanctissimis manibus excepit, qui multas, & pe-
stiferas seditiones auctoritatis suę robore oppressit, quo principe senatus aliquot an
nos gloriatus est, cum ædilitatem curulem adolescens peteret, manumq; cuiusdam
rustico opere duratam more candidatorum tenacius apprehendisset, ioci gratia in-
terrogauit eum, num manibus solitus esset ambulare. quod dictum à circunstanti-
bus exceptum ad populum manauit, caussamq; repulsæ Scipioni attulit. Vnde Cice-
ro pro Plancio: auus tuus P. Nasica tibi ædiliciam prædicaret repulsam, quo ciue ne-
minem ego statuo in hac rep. fortiorem. De eodem Plinius lib. XXI: Florum hono-
rem populus Ro. Scipioni tantũ habuit. Serapio cognominabatur propter similitu-
dinem suarij cuiusdam negociatoris. ob id erat in tribunatu plebei admodũ gratus, di D
gnusq; Africanorũ familia. D. Brutum M. F. uocat Cicero in Bruto. hunc postea Cal
laicum appellatum ostendemus. Eidem Hispania ulterior obtigit. Scipionis incom-
perta prouincia est.

De re gesta cum Lusitanis, & Numantinis.

VIRIATHO interfecto nc diuturnum quidem in Lusitania ocium fuit. Nam cum
multi Viriathum imitati latrocinij Lusitaniam uexarent, placuit senatui eorum libi-
dinem armis coercere. id bellum, atq; ea prouincia D. Bruto consuli mandata est. Ve
nisse autem eum hoc anno ad exercitum uerba hæc epitomæ LV indicant: Iunius
Brutus consul in Hispania ijs, qui sub Viriatho militauerant, agros, & oppidũ dedit,
quod Valentia uocatum est. M. Popillius à Numantinis, cum quibus pacem factam
senatus irritam censuerat, cum exercitu fusus, fugatusq; est. Popillium porrò pro con
sule hoc anno parum secunda fortuna Numantiam obsedisse testatur Frontinus lib.

III cum

A III cum ait: Numantini obsessi ne pro uallo quidem instruxerunt aciem, adeoq; se continuerũt, ut Popillio Lænati fiducia fieret scalis oppidum aggrediendi. quo dein de suspicante insidias, quia ne tunc quidem obsistebatur, ac suos reuocãte, eruptione facta auersos, & descendentes adorti sunt. Qua de re miror nihil esse in Appiani historia proditum.

DE COS. AN. DCXVI.

CONSVLES comparant in hunc annum Cassiodorus, & Obsequens M. Æmiliũ, C. Hostilium Mancinũ. Lepidum & Mancinũ fasti Siculi; Orosius, & Appianus M. Æmilium Lepidum, & C. Hostilium Mancinum. Mancini consulis etiã in fragmentis Capitolinis uestigia extant. De Lepido sic loquitur Cicero in Bruto: M. Lepidus, qui est Porcina dictus, ijsdem temporibus fere, quibus Galba, sed paulo minor natu, & summus orator est habitus, & scriptor sane bonus. Item: L. Cassij legi tabellarię M.
B Ancius Briso tribunus pl. diu testitit, M. Lepido cõsulẽ adiuuãte, eaq; res P. Africano uituperationi fuit, quòd eius auctoritate de sententia deductus Briso putabatur. Is, ut opinor, natus est è M. Lepido, principe senatus, consule anno DLXXVIII. His consulibus M. Claudius prætor in naue fulmine conflagrauit. Obsequens.

De re gesta cum Numantinis, & Lusitanis.

CETERVM Popillio pro consuli C. Mancinus consul ad Numantiam successit. D. Bruto in Lusitania prorogatum imperium est. Dicamus autem primum de Mancino. Hostilius Mancinus consul, inquit Obsequens, in portu Herculis cum conscenderet nauẽ, uox improuiso audita: mane Mancine. cumq; egressus postea nauem Genuæ conscendisset, anguis in naui inuentus è manibus effugit, ipse consul deuictus. & Valerius lib. primo: Mancino consuli in Hispaniã ituro hæc prodigia acciderunt. cum Lauinij sacrificium facere uellet, pulli e cauea emissi in proximam siluam fuge-
C runt, summaq; diligentia quæsiti reperiri nequiuerunt. cumq; ab Herculis portu, quo pedibus peruenerat, nauem conscenderet, talis uox sine ullo auctore ad aures eius peruenit; Mancine mane. qua territus cum itinere conuerso Genuam petisset, & ibi scapham esset ingressus, anguis eximiæ magnitudinis uisus è cõspectu abijt. ergo numerum prodigiorum numero calamitatum æquauit infelici pugna, turpi fœdere, deditione funesta. Idem est in epitoma LV: C. Hostilio Mancino consule sacrificante pulli ex cauea auolauerunt. conscendenti deinde nauim, ut in Hispaniã proficisceretur, accidit audiri: mane Mancine. quæ auspicia tristia fuisse euentu probatum est. uictus enim à Numantinis, & castris exutus, cum spes nulla seruandi exercitus esset, pacem cum eis fecit ignominiosam, quã ratam esse senatus uetuit. triginta millia Romanorum à Numantinorũ millibus quatuor uicta erant. Idem Orosius. Appianus Mancinum rumore, qui, Cantabros, & Vaccæos Numantinorum auxilio uenisse percrebuerat, perculsum exercitum, trepidum in castra, quæ quondam Fuluius Nobilior fe
D cerat, reduxisse, atq; ibi obsessum ad turpes pacis cõditiones à Numantinis latas descendisse auctor est. qua re Romæ cognita ipsum à bello auocatũ, collegam eius M. Lepidum ad exercitum esse missum. Hæc ad Numantiam. In Lusitania uero D. Brutus proconsule, si latrones Lusitanos palantes, atq; dispersos per calles, tramitesq; insequi uellet, eos se adspici posse diffisus, ad singula eorum oppida arma circumferre cœpit, quòd se facilius singulos ad suorum oppidorum defensionẽ attractos esse oppressurum speraret. Ita cum Durium flumen transisset, atq; populabundus ad Lethen peruenisset, Primus Romanorũ Lethen, deinde Bænim uictor traiecit. qui, ut ait Strabo, Bruti expeditionis terminus fuit. Hæc ex Appiano. Hinc etiam in epitoma LV ita scriptum inuenimus: D. Iunius Lusitaniam urbium expugnationibus usq; ad Oceanum perdomuit. & cum milites flumen Obliuionem transire nollent, rapto signifero signum ipse transtulit, & sic, ut transgrederentur, persuasit. & apud Strabonem lib. III: Brutus cognomine Callæcus Morone urbe ad faciendas excursiones usus bellum gessit cum Lusitanis, eosq; deleuit. & apud Valeriũ lib. VI: Cum

X 3 sed D.

se D.Bruto tota pene Lusitania dedidisset, ac sola gentis huius urbs Cinania pertinaciter arma retineret, tentata redemptione propemodũ uno ore legatis Bruti respondit, ferrum sibi à maioribus, quo urbem tuerentur, non aurum, quo libertatem ab imperatore auare emerent, relictum. A

DE COS. AN. DCXVII.

CONSVLES suggerit Cassiodorus P.Furiũ, Sex. Atilium Serranum. Cicero lib. III de officijs L.Furium, Sex. Atilium. Obsequens L.Furium, Atilium Serranum. fasti Siculi Philum, & Serranum: De Furio Cicero sic in Bruto: L.Furius Pilus perbene loqui putabatur, literatiusq; quàm ceteri. In fragmentis Capitolinis uestigium etiam apparet SERRANI consulis. Furio Hispania citerior obrigit. Bruto in ulteriore prorogatum imperium est.

De censoribus, & lustro LVIII.

IN fragmentis Capitol. hæ literæ Serrano cos. suggerũtur. -OR. L. F. LVIII. quibus literis censores hoc anno lustrum fecisse LVIII significatur. Qui autẽ hi fuerint, incerta memoria est, quoniam autem non nisi ex consularibus ad censuræ honorem per hæc tempora efferebantur, suspicari quis poterit, alterũ ex his Q. Fuluium Nobiliorem fuisse, qui anno DC consulatum gessit. id enim extrema illa cognominis eius syllaba OR indicat. atq; etiam fragmentum quoddam Festi confirmat. in quo trunca nomina sunt censorum à quinquagesimo lustro deinceps usq; ad LX, ita: B

-----Or cum M.----
-----mius.Q. F.----
----Ti.Sempron.---
----L.Æmilij Paulli----
L.Cornelij Sc------
---- Opillius------
----- M.Vale-----
----ginus censores----
----L.Cornelij Lentuli---
----Mummi------
Q.Fului No------
cili Metelli.

C

id est. M.Fuluius Nobilior cum M.Lepido.
A.Postumius Albinus. Q.Fuluius Flaccus.
Ti.Sempronius Gracchus.
L.Æmilij Paulli
P.Cornelij Scipionis Nasicæ cuius collega M.Popillius Lænas.
M.Valerius Messalla. C.Cassius Longinus.
L.Cornelij Lentuli Lupi.
L.Mummij.
Q.Fuluij Nobilioris.
Q.Cœcilij Metelli Macedonici.

D

Nobiliore ergo censore constituto, quærendus est ei collega, & is quidem patricius. nam Fuluius e plebe fuit. ambo aũt e plebe censores nondum creabantur. ego uero Ap.Claudium Pulchrũ collegam Nobilioris scripsi; primũ, quia censorius fuit, deinde, quia superiore lustro censuræ honore ab Africano deiectus est, tum, quia patricij locum tenet, postremo, quia nisi eum hoc anno Africano censorem statuas, quo anno fuerit, non reperies. est enim mortuus, auctore Appiano lib. I ante C. Tuditanum cõsulem. Plutarchus in Gracchis hunc uocat uirum consularem, censorium, & principem senatus. de lustro ita in epitoma LVI post deditionem Mancini: Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt ciuium capita CCCXXIII millia.

De

A

De rebus gestis cum Lusitanis, & Numantinis.

IN hunc annum res contuli à D.Bruto pro consule cum Gallæcis gestas, quòd in epitoma L V I ante earum mētio fiat, quàm Lepidi pro consulis, quē hoc anno à Vaccæis uictū ex Obsequente constat. Verba aūt epitomæ sunt hæc: D.Brutus in ulteriore Hispania aduersus Gallæcos pugnauit. quam rem apertius Florus tradidit, his uerbis: D.Brutus aliquando latius Gallæcos, atq; oēs Gallæciæ populos, formidatumq; militibus flumen Obliuionis, peragratoq; uictor Oceani litore non prius signa conuertit, quàm cadentem in maria solem, obrutumq; aquis ignem non sine quodam sacrilegij metu, & horrore deprehēdit. Itaq; apud Orosium quoq; ita scriptum est: Brutus in interiore Hispania L X millia Gallæcorū, qui Lusitanis auxilio uenerant, aspero bello, & difficili quanuis incautos circūuenisset, oppressit. & apud Velleium: Ante tempus excisæ Numantiæ preclara in Hispania militia A. Bruti fuit, qui penetratis
B omnibus Hispaniæ gentibus ingenti ui hominum, urbiumq; potitus numero, aditis, quæ uix adita erant, Gallęci cognomē meruit. & apud Rufum: Hispanias per D. Brutum obtinuimus, & usq; ad Gades ad Oceanum peruenimus. & apud Strabonē lib. III: Gallæci ultimi sunt, montes incolentes, ac propterea, qui subiguntur difficillimi, qui Bruto, qui Lusitanos debellauit, cognomen dederunt. Hęc de bello Lusitanico à Bruto hoc (ut opinor) anno confecto. qui tamen non nisi quadriennio post triumphauit, diu in ordinanda, credo, prouincia occupatus. In citeriorē autem prouinciam uenit L.Furius consul, ac soluendi fœderis caussa, iussu senatus Mancinū ad Numantinos uinctum perduxit. M.Lepidus pro consule male cum Vaccæis pugnauit. quæ ita esse, postquam eò Romanorū bellorum dignitas recidit, ut annalium uerbis hinc inde collectis illustranda, atq; exponēda sint, uerbis ipsis annalium, quales quales habemus, ut solemus, allatis demonstrabimus. De prouincia Furij sic Valerius lib. III: P. Furius Philus consul Q. Metellum, & Q. Pompeium inimicos suos cupitam sibi
C profectionem in Hispaniam prouinciam, quam sortitus erat, identidem exprobrātes legatos secum illuc ire coegit. De Mancino ita Cicero lib. III de officijs: C. Mancinus, qui ut Numātinis, quibus cum sine senatus auctoritate fœdus fecerat, dederetur, rogationem suasit eam, quam L.Furius, & Sex. Atilius ex S.C. ferebant. qua accepta est hostibus deditus. in epito. L V I: Ad exoluēdum Numantini fœderis religione populum, Mancinus, cum huius rei auctor fuisset, deditus Numantinis nō est receptus. Appianus etiam Mancinum à Furio in Hispaniam ductum, ac nudum hostib. traditum, nec ab ijs receptum ait. de Lepido autem sic scriptum reliquit: Lepidus cum legatos Numantinos Romam de fœdere cum Mancino icto profectos expectare graue duceret, ocij impatiēs, ac gloriæ cupidus Vaccæis sine senatusconsulto bellum intulit, frumētum Numantinis eos suppeditasse criminatus. Itaq; à Pallantinis Vaccæorum populis, quos ope D.Bruti generi adortus erat, fusus, fugatusq;, domum reuocatus imperio abdicatus est. & Orosius ita: In citeriore Hispania M.Lepidus pro consu
D le Vaccæos innoxios, & supplices inuito senatu pertinaciter expugnare tentauit. sed mox accepta clade grauissima improbę pertinacię pœnas luit. sex millia Romanorū cæsa. reliqui exuti castris, & armis amissis euaserunt. & in epitoma sic scriptū est: M. Lepidus pro cōsul aduersus Vaccęos rem gessit, cklademq; similē Numātinę accepit.

DE COS. AN. DCXVIII.

DEINCEPS consules subijcit Cassiodorus, & Obsequens Ser. Fuluium, Q. Calpurnium. fasti Siculi Flaccum, & Pisonem. Orosius Ser. Fuluium Flaccū, Q. Calpurnium Pisonem. Fragmenta Capitolina PISONEM. Fuluij Flacci cos. mentio est in epitoma L V I, & apud Appianum in Illyrica, Calpurnij Pisonis in Hispaniensi. Horum consulum mentio est in antiqua, quæ uulgata est tabula, hoc modo: SER. FVLVIO. FLACCO. Q. CALPVRNIO PISONE COS. A. P. V. C. DCXX. REMP. BELLO SERVILI TVRBANTE. Fuluio Illyricum, Pisoni Hispania euenit.

De re gestis cum Numantinis, Illyrijs, & Scordiscis. A

HOC anno Romani, ut ait Appianus, deditione Mancini se fœdere solutos esse rati, Calpurnium Pisonem consulem aduersus eos miserunt. qui cum Numantinorum, Pallantinorumq; agros populabundus iniisset, eosq; uastasset, reliquũ imperij sui tempus in hibernis apud Carpetanos traduxit. Vnde Obsequens his etiam consulibus rem apud Numantiam male gestam, exercitum Romanum oppressum scripsit. Dum hæc autem in Hispania gerebantur, ne quietæ quidem in Illyrico, & in Macedonia res erant. Illyrij bello Persico à Romanis uicti ad hæc usq; tẽpora pacati fuerant. quibus Vardæi, quod extat apud Appianum, Illyricum, quod erat sub Romanorum ditione, armis inuasisse dicuntur. aduersus quos cum legati ad eos missi nihil profecissent, profectus cum exercitu Fuluius Flaccus consul bellum una duntaxat excursione confecit. Itaq; in epitoma etiam LVI ita scriptum est: Fuluius Flaccus consul Vardæos in Illyrico subegit. De triumpho Fuluij nihil aperte traditum comperi, uerum ex obseruatione epitomarum, & uerbi Subigendi ui triumphasse Fuluium consulem puto. Eodem etiam tempore bellatum est in Macedonia, quam Thraces incursionibus, ac populationibus diuexabãt. ex Thracibus autem maxime Scordisci. Hoc item ex eadem epitoma intelligi potest, in qua uictoriæ Fuluij Flacci consulis hæc uerba subijciunt: M. Cosconius prætor in Thracia cum Scordiscis prospere pugnauit. neq; enim de eo quicquam aliud accepi. Hunc tamen prætorem triumphasse non puto. Hoc ita cecidisse, coniectura ducor ad suspicandum, quòd Cicero in Pisonem Macedonicos horum annorũ triumphos enumerans, T. Flamininum, L. Paullum, Q. Metellum, T. Didium nominet, non omissurus etiam M. Cosconiũ, qui inter Metellum, & Didium prætores & ipse prætor in Macedonia rem gessit, si triumphasset, cum id maxime ad caussam pertineret. Quẽadmodum autem hoc bellum postea exarserit, ita ut consulares exercitus, imperiumq; desiderarit, post demonstrabimus.

De priore Seruili bello Siculo. & M. Perpenna propr. ouante. C

IISDEM consulibus bellum in Sicilia à seruis commotum extat in Orosii commentarijs. Huius autem belli hæc caussa à Floro traditur: Syrus quidam nomine Eunus fanatico furore simulato, dum Syriæ deæ cæremonias iactat, ad libertatẽ, & arma seruos, quasi numinum imperio concitauit. Id ut diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure, & igne stipauerat, leuiter inspirans flammam inter uerba fundebat. hoc miraculo primo duo millia ex obuijs, mox iure belli refractis ergastulis quadraginta amplius militum fecit exercitum, regijsq; decoratus insignibus castella; oppida, uicos miserabili direptione uastauit. Idẽ scriptum est etiam in epitoma LVI: Bellum in Sicilia ortum. Eius initium fuit Eunus seruus natione Syrus, qui contracta agrestium seruorũ manu, & solutis ergastulis iusti exercitus numerũ impleuit. Cleõ quoq; alter seruus ad LXX millia seruorum contraxit, & copijs iunctis contra populum R. exercitumq; eius bellum sæpe gesserũt. & apud Orosium: Ser. Fuluio Flacco, Q. Calpurnio Pisone cos. bellum in Sicilia seruile ortum, quod adeo graue multitudine seruorum tunc ad arma instructorum, copiaq; & magnitudine uirium fuit, ut non dicã prætores Romanos, quos penitus profligauit, sed consules quoq; terruerit. nam LXX millia seruorũ tunc in arma conspirantium fuisse referuntur, excepta urbe Messana, quæ seruos liberaliter habitos in pace continuit. Hæc ex annalibus. Mihi uero eorum uerba intentius intuenti ne hoc quidem anno hoc initum bellum uidetur. sed potius renouatum. siquidem uideo scriptum in epitoma: bellum seruile cum à prætoribus opprimi non potuisset, C. Fuluio consuli esse mandatum. prætores autem nominat Florus, cum ait: capta sunt castra prætorum Manilij, Lentuli, Pisonis, Hypsæi. Itaq; qui per fugitiuos distrahi debuissent, prætorios duces profugos prœlio ipsi sequebantur. tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptum est. hic enim uictos, & apud Ennam nouissime obsessos cum fame quasi pestilentia consumpsisset, reliquias latronum compedibus catenis religauit. crucibusq; puniuit. fuitq; de seruis ouatione contentus ne, dignitatem triumphi seruili inscriptione uiolaret. Eundem

A etiam M.Perpennam triumphasse scribit Valerius lib. III. quãquam eundem in consulatu, atq; ex Asia, non in prætura, neq; ex Sicilia triumphum egisse falso, ut post ostendam, ille uidetur significare. Quando igitur Fuluio consuli Pisonem, Pisoni Rupilium consules subsequentibus deinceps annis successisse, atq; Rupilium ipsum bello demũ confecto leges Siciliæ dedisse inuenio, propterea fit, ut credam, ante C. Fuluium consulem prætores quatuor, quos Florus cõmemorauit, cum seruis rem male gessisse, quintum autem Perpennam supplicio de eis sumpto bellum sustulisse, ita ut ouans urbem inierit. cumq; ille è prouincia decessisset, hoc anno nouo Cleonis alterius serui motu commoto bellum, quod à Perpenna extinctum uidebatur grauius exarsisse, atq; propterea consulares inde ad id exercitus missos esse.

DE COS. AN. DCXIX.

INSEQVENS annus P. Africanum, C. Fuluium Flaccum consules habuit. ut scriB ptum est apud Cassiodorum, & Obsequentem; ut autem in fastis Siculis Scipionem, & Flaccum. quem eundem Flaccum suggerunt Capitolina fragmenta. C. Fuluij mentio est etiam in epitoma LVI. Africani II consulis apud Appianum in Hispaniensi, Orosium, Florum, Valerium lib. VIII, cum inquit, Æmilianum cum quæstorijs comitijs suffragator Q. Fabij Max. fratris filij in campum descendisset, populus consulem iterum reduxit. Quod autem Cicero in sexto de rep. scribat: Cum autem Carthaginem deleueris, triumphum egeris, censor fueris, & obieris legatus Ægyptum, Syriam, Asiam, Græciam, delegere iterum absens consul: non est quod id quisquam Valerij sententiæ repugnare arbitretur. Est enim absens accipiendus pro eo, qui non petendi caussa in campum descendisset, & omnino qui non peteret. quomodo sæpe locutum esse Dionysium, & Liuium docui in scholijs Liuianis. nunquam autem petijsse Africanum ostendit Cicero in Lælio, cum ait: Qui consulatum petijt nunquam, factus est consul bis, primum ante tempus, iterum sibi suo tempore, reip. pene serò. Est C autem solutus lege, nõ ętatis, ut ait Appianus, (quod quisq; intelliget, qui annos eum hoc tempore quinquaginta natum cognouerit. si quidem erat capiendo consulatui legitimus annus XLIII.) sed ea lege, quam Cato suaserat; Ne quis iterum consul fieret. quod in scholijs Liuianis demonstraui. Africano Hispania, Fuluio Sicilia euenit.

De re gesta cum Numantinis, & seruis in Sicilia.

FACTVS ergo magna populi uoluntate, maiore reip. ab eo bene gerendę spe Scipio consul, cum bellum Numantinum extra sortem, ut etiam ante Punicum gerere iussus esset, animum ad belli apparatus necessarios applicauit. Igitur diffidens ueteri exercitui, à quo res sæpe male gesta esset, alias sibi copias scribendas, auxilia undique aduocanda, arma, tela, equos, & cetera instrumenta militiæ præparanda putat. In delectu autem habendo nullius ex ueteribus legionibus nomen accipit, quòd aD lio bello detinerentur, uerum nouos milites omnes conscribit. Cum autem Itali frequentes studio, atq; amore Scipionis ad id bellum nomina darent: senatus ueritus, ne Italia proprio præsidio nudaretur, nón solum id eos uetuit facere, sed ne pecunias quidem ex pręparatis eum sumere passus est, uerũ annuas pensiones, quarum nondũ tempus uenerat, attribuit. quorũ alterũ Scipio, quod ad pecunias in bellum suppeditandas pertinebat, minime se indigne dixit ferre, quòd suas, & amicorum copias diceret ad id bellum gerendum satis multas futuras. de altero uero, quo milites Italiæ fortissimos secum ad bellum difficillimum uetabatur educere, senatum leuiter reprehendit. Nam si propter hostium fortitudinem Romani toties uicti essent, strenuis omnino sibi militibus opus esse, quoniam cum ijsdem hostibus dimicandum esset; sin autem propter suorum ignauiam minus bene sæpe pugnatum esset, uiris item se fortibus indigere, ne copijs ijsdem parem ipse calamitatem acciperet. Quare cõsensu senatus multos, qui se ultro militię offerebãt, cõscripsit, quos reges, ciuitatesq; miserũt. magnam præterea seruorum manum armauit, amicis quoq; quingentis, quos secum educe-

educeret, ex omni nobilitate delectis. His autem, ac reliquis necessarijs rebus apparatis partem exercitus ad quatuor millia hominum fratri Fabio tradidit. ipse ante eum, quàm maximis itineribus potuit, cum reliquis copijs in Hispaniam ire contendit. Eò uero cum uenisset, non protinus in hostes se intulit, ut eos tanquam imparatos circumueniret: quòd exploratum haberet, nunquam id genus hominum adeo ocio, luxuriaq; diffluere, quin ipsa naturæ suæ ferocitate apparatus aliorum facile superaret, uerum accepto à Pisone exercitu, cum eum ita inertem, imbellemq; factum intelligeret, ut nihil eiusmodi motibus strenue se gerere posse consideret, ita porrò libidini, & auaritiæ deditum, ut uoluptati ille tantum, & quæstui, nihil gloriæ, & laudi studeret, ita deniq; seditionibus plenum, ut omnino sine ullo imperio habitus uideretur; propterea non ante sibi bellum attingendum esse arbitratus est, quàm præsentem intemperantiam ad pristinam maiorum continentiam reuocasset, ac milites ipsos more maiorum laborare coegisset. Post autem eum militarem disciplinam restituisset, militesq; obedientes, ac laborum patientes reddidisset, ineunte æstate motis castris Numantiam uersus contendit. Erat autem eius in hoc bello administrando consilium, ut nec nimis firma ad stationes loca deligeret, nec copias ullo mòdo diduceret; ne si quid à principio detrimenti cepisset, ab hostibus, à quibus adhuc irridebatur, omnino contemneretur, ac ne prœlio quidem hostes ullo modo lacesseret, quòd genus belli, ac Numantinorum uires, quantæ essent, non ignotas haberet, uerum interea frumenta eorum incenderet, & agros ipsos perpetuis populationibus infestos faceret. Cùm autem uastatis agris castra sibi propius urbem putaret esse admouenda, duo esse itinera, quibus eò perueniri posset, inueniebat: unum angustum, atq; difficile, alterum, quanquam multo superiore longius, tamen & facilius, & expeditius. Multis autem suadentibus, ut breuiorem uiam iniret, ijs haud sibi esse parendum putauit. cuius rei consilium hac ratione explicabat, quòd timendum sibi esse diceret, ne si angustiore uia exercitum duceret, repentinam in se hostes eruptionem facerent iumentis, plaustris, & impedimentis reliquis implicatum, neq; ea de caussa satis uel ad pugnandum, uel ad pedem referendum paratum. Quod si illi fecissent, se, nec si uicisset, magnum quæstum facturum, nec si uictus esset, nisi cladem incredibilem accepturum. duci autem prudenti in primis eius rei habendam rationem esse, ut nullo unquam tempore, nisi aut monente occasione, aut necessitate urgente certaret. neq; enim turpius quicquam in re militari posse contingere, quàm si quid imperator eiusmodi commisisset, ut sibi dicendum esset: non putaram. Hisq; rebus dictis simul tribunis imperat, ut longiore itinere agmen ducant, atq; ita exercitum in fines Vaccæorum perducit. Ibi frumento, quantum plurimum potuit, coacto, omne præterquam quod sibi necessarium esse arbitrabatur, incendit. Cùm autem in Vaccæis morans quosdam Pallantinorum equites sub Coplanij collibus in insidijs latentes animaduertisset in suos sæpe, quoties frumentatum exirent, impetum facere, Rutilium Rufum cum delecta equitum manu, qui eorum incursiones contineret, immittit. Is cùm ad manus cum Pallantinis uenisset, illud fecit imprudentius, ut eos terga dantes usq; ad collem insequeretur. quò postquam peruenit, patefactis insidijs, statim ille suis ne hostem insequi, aut adoriri contenderent, imperat, sed pilis tantum eum à se quoad possent, propulsarent. Scipio autem interea cùm Rutilium longius, quàm mandatum ei fuerat, esse progressum uideret, quod euenerat, ne accideret, ueritus, cum cum reliquo exercitu sequi cœpit. cumq; ad locum uenisset, equitatum in duas partes distribuit, eumq; ab utraq; parte signa inferre in hostes iubet, iactisq; iaculis gradum sensim, quoad se cum reliquis copijs coniungeret, referre, atq; hac ratione equites incolumes in campum reduxit. Moturo interim ex Vaccæis castra Scipioni nunciatur flumen ad trajciendum difficile in medio situm esse, ad idq; hostium esse insidias collocatas. ea res fecit, ut priore itinere relicto longiorem alteram uiam, eamq; ab insidijs tutiorem ingressus sit. Ibi aquarum inopia multos effodere puteos est coactus, in quibus plerunq; cum aqua amarior inueniretur, pars iumẽtorum siti confecta est, homines uix incolumes iter fecerunt. Inde trajeiẽs per

A per fines Cauceorum, quibus superioribus annis Lucullus contra fœdera bellum intulerat, edixit, ut suam quisq; domum ad negotia sua reuerteretur. post ad hiberna in fines Numantinorum progressus est. Eo tempore cum rex Numidarum Micipsa populo Ro. peditum atq; equitum auxilia mitteret, Iugurtham Manastabilis fratris filium, eum quo cum postea populus R. bellauit, cum XII elephantis, ac sagittarijs, & funditoribus multis misit. quem uirum & in amicis Scipio habuit, & ad res grauissimas, periculosissimasq; sæpe adhibuit. Hæc Appianus, Orosius, epitoma LVII ab Africano consule hoc anno gesta in Hispania prodiderunt. In Sicilia uero C. Fuluius consul rem gessit, ut in epitoma LVI, & apud Orosium scriptum est. uerũ quo euentu parum cognitum est, quòd annalium ueterum memoria interierit.

DE COS. AN. DCXX.

HIC annus consules habuit P. Mucium, L. Calpurnium, auctore Cassiodoro. Scæ-
B uolam, & Calpurnium fastis Siculis; Velleio autem P. Mucium Scæuolam, & L. Calpurnium. Horum sic meminit Pædianus in Verrinas: Scæuola iuris peritissimus cum L. Pisone consul fuit, quo anno Ti. Gracchus occisus est. P. Scæuola filius est P. Scæuolæ consulis anno DLXXVII. Cicero auctor in Bruto. frater P. Crassi biennio post consulis, ut idem significat in Lucullo. In fragmentis Capitolinis est L. CALPVRNIVS PISO FRVGI. recte. scribit enim Cicero in Verrem, & pro Fonteio, primum hunc è Pisonibus esse FRVGI uocatum. Idem tribunus pl. legem tulit de repetundis Marcio, & Manilio consulibus, & annales Romanos scripsit. Cicero in Bruto. Hic idem consularis legem C. Gracchi frumentariam post dissuasit. auctor idem in III Tusculana.

De seditione Ti. Gracchi tribuni pl.

HIS consulibus resp. Romana seditione à Ti. Graccho tribuno pl. excitata, uehe-
C mentissime perturbata est, quòd ipsum aliorum, quæ plurima sequuta sunt, malorum initium fuisse existimatur. Res autem acta sic est. Ti. Sempronius Gracchus clarissima familia, atq; optimis maiorum exemplis tribunus pl. ad popularem aucupandam auram legem tulit inuitis senatoribus, atq; equitibus, ne quis ex agro publico plus quàm D iugera possideret. cui cum M. Octauius collega caussam diuersæ partis defendenti intercederet, in eum furorem exarsit, ut ei potestatem lege lata abrogaret, seq; & Caium fratrem. & Ap. Claudium socerum triumuiros ad diuidundum agrum crearet. promulgauit & alteram legem, qua si quis latius agrum patefaceret, ut ijdem triumuiri iudicarent, quà publicus ager, quà priuatus esset. deinde cum minus agri esset, quàm quod diuidi posset sine offensa etiam plebis, quoniam eos in summam spem opum erexerat, legem se promulgaturum ostendit, ut ijs, qui Sempronia legẽ agrum accipere deberent, pecunia, quæ regis Attali fuisset, diuideretur. hæredem autem populũ R. reliquerat Attalus rex Pergami, Eumenis filius, paulò ante mortuus.
D Tot igitur indignitatibus commotus grauiter est senatus, ante omnia P. Mucius consul. qui cum in senatu in Gracchum perorasset, raptus ab eo ad populũ, rursus in eum pro rostris concionatus est. Cum autem iterum tribunus pl. creari Gracchus uellet, quod cum summo reip. exitio futurum optimates arbitrabantur, auctore P. Cornelio Nasica in Capitolio ab optimatibus occisus est, ictus fragmentis subselliorum, & inter alios, qui in eadem seditione occisi erant, insepultus est in flumen proiectus. hæc fere ex epitoma LVIII. in libro autem de uiris illustribus in eandem sententiam ita scriptum est: Ti. Gracchus tribunus pl. legem tulit, ne quis plus D agri iugera haberet. Octauio collegæ intercedenti nouo exemplo magistratum abrogauit. deinde tulit, ut ea familia, quæ de Attali hæreditate erat, ageretur, & populo diuideretur. post cum prorogare sibi potestatem uellet, aduersis auspicijs in publicum processit, statimq; Capitolium petijt, manum ad caput referens, qua salutem suam populo cõmẽdabat. hoc nobilitas ita cepit, quasi diadema posceret. segniterq; agẽte Mucio consule Scipio Nasica sequi se iussis, qui saluam rẽp. uellẽt, Gracchũ in Capitolium

perse-

persequutus oppressit. cuius corpus Lucretij ædilis manu in Tiberim missum, unde A
ille Vispillo dictus. Eadem uberius Appianus, Plutarchus, & Velleius. Hinc Cicero
de aruspicum respon. dixit: Ti Graccho inuidia Numantini fœderis, cui feriẽdo, quæ
stor C. Mancini consulis cum esset, interfuerat, & in eo fœdere improbando senatus
seueritas dolori, & timori fuit. istaq; res illum à grauitate patrum desciscere coegit. &
pro Sextio: Ti. Gracchus legem ferebat agrariam. grata res erat populo. nitebantur
contra optimates, quòd ea discordiam excitari uidebãt. & cum locupletes possessio
nibus diuturnis mouerentur, spoliari remp. propugnatoribus arbitrabantur. & in Ca
tilinam: Ti. Gracchus, quòd iterum tribunus pl. fieri uellet, occisus. & de legibus: Ti.
Gracchum nihil aliud perculit, nisi quòd potestatem intercedendi collegæ abroga-
uit. & pro domo: P. Scipionis factum statim P. Mucius consul, qui in gerenda rep. pu
tabatur fuisse segnior, multis senatusconsultis non modo defendit, sed etiam ornauit.
& pro Plancio: P. Mucius arma, quæ priuatus P. Scipio sumpserat, ea Ti. Graccho in-
terempto iure optimo sumpta esse defendit. B

De re gesta cum seruis in Sicilia, & Italia, & cum Numantinis in Hispania.

HOC anno bellum in Sicilia L. Piso consul ita gessit, ut eius uirtutis populum Ro
manum haud pœnituerit, quemadmodum ueterum in commentarijs scriptum est,
quorum uerba proferam, ut quid de eo nobis scriptum relictum sit, omnes intelligãt.
sic loquitur Orosius: Post Fuluium Piso consul in Sicilia Mamercium oppidum ex-
pugnauit, octo millia fugitiuorum interfecit, quos capere potuit patibulo affixit. &
Valerius ita lib. II; L. Calpurnius Piso in Sicilia bellum cum fugitiuis gessit, & acerri
me in Titium equitum præfectum, qui fugitiuis arma tradiderat, animaduertit. Idem
scribit Frontinus lib. IIII, cap. I, ac Valerius lib. IIII, hoc modo: Calpurnius Piso
consul graui fugitiuorum bello à se liberata Sicilia, eos quorum præcipua opera u-
sus fuerat, imperatorio nomine donis cum prosequeretur, inter eos filium suum ali-
quot locis prœliatum fortissime titulo trium librarum aureæ coronæ decorauit. Atq; C
hæc quidem minime dubiam uictoriam Pisonis ostẽdunt. at in epitoma LVIII rem
aduersus fugitiuos uario euentu gestam scriptum est, & apud Obsequentem, in Sici-
lia à fugitiuis Romanos exercitus esse necatos. Neq; uero Sicilia solum hoc tempo-
re seruili peste uexata est, sed etiam Italia, quod & apud Obsequentem, & apud Oro-
sium extat. Orosius quidem post Gracchanam seditionem ita scribit: Orta in Sicilia
belli seruilis contagio multas late infecit prouincias. Nam & Minturnis CCCCL ser
ui in crucem acti, & Sinuessæ ad IIII millia seruorum à Q. Metello, & Cn. Seruilio
Cæpione oppressa sunt. & Obsequens: In Italia multa millia seruorum, quæ conjura-
uerant ægre comprehensa, & supplicio consumpta. Hæc autem dum in Sicilia, Ita-
liaq; cum seruis geruntur, P. Scipio in Hispania prorogato imperio debellauit, atq;
Numantiam ipsam eius belli caput excidit. significat hoc ipsum cùm Obsequẽs, tum
etiam Cicero in primo de officijs, cum scribit: Africanus in excidẽda Numantia non
plus reip. profuit, quàm eodem tempore P. Nasica cum Ti. Gracchum interemit. Res D
autem ex sententia Appiani gesta sic est. Cum omne studium Scipio in populando
agro, ubi hibernauerat, collocaret, accidit ut quodam die ad pagum nescio quem ual
le, rupeq; altissima cinctum exercitus eius maximum in discrimen adduceretur. Ere-
nim cum magna pars militum intra pagum populationibus esset intenta, equites au-
tem pauci agros incursionibus prædarentur, ab insidijs hostium, qui non procul à pa
go in rupe consederant, circumuenti uix satis firmi ad se tutandum esse uidebantur,
nisi propere Scipio accurrisset. qui cum ad signa extra pagum constitisset, suis repen-
te per tubicinem euocatis, facta in hostes impressione, eos in fugam coniecit. neq; ta
men illos persecutus, se intra munitiones suas recepit paucis utrinq; occisis. atq; ita
quidem Appianus. Orosius autem, cum partem æstatis, inquit, totamq; hiemem ne
tentata quidem pugna Scipio transegisset, hoc eum demum profecisse, quòd ubi pu
gnandi copia facta est, Romani impetu Numantinorum oppressi cum terga uertis-
sent, increpatione minisq; imperatoris erecti, conuersis signis hostem fugarũt. cuius
etiam

A etiam ſententiam Frontinus comprobat, qui Scipionem tradit, cum exercitum ſuum
in fugam compulſum uideret, ſe palam eum pro hoſte habiturum pronunciaſſe, qui
in caſtra rediſſet. Eodem tempore Antiochus Syriæ rex cùm ad Scipionem munera
miſiſſet ampliſſima, magnitudinem animi ſui Scipio declarauit. qui, cùm alij impera-
tores munera regum occultare ſoliti eſſent, ea ipſe pro tribunali accepit, atq; omnia
quæſtorem referre in tabulas publicas iuſſit, cùm ex ijs ſe fortiſſimum quenq; uirum
palam donaturum eſſe profiteretur. Poſthæc bina ad Numantiam caſtra poſuit. quo-
rum unis ipſemet præfuit, alteris Q. Maximum fratrem præfecit. eo tempore accidit,
ut à Numantinis ſeſe ex urbe proripiẽtibus ſæpe pugna laceſſeretur. at ille haud cum
ijs eſſe pugnandum ratus, qui deſperatione acti ad dimicandum deſcenderent, ſui po
teſtatem non faciebat. cumq; id circo à nonnullis nimię quaſi tarditatis argueretur, id
potiſſimum reſpondebat, ſe à matre ſua imperatorem genitum eſſe, non bellatorem.
Ergo à prœlio abhorrens animum ad hoſtes obſidione premendos, ac fame confi-
B ciendos intendit. ea cauſſa fecit, ut literas per omnes prouincias, & ſocias ciuitates di
mitteret, à quibus auxilia peteret. quæ cum ad diem conueniſſent, urbem ipſam hoc
modo circunuallare instituit. primũ copias ſuas, atq; auxilia ciuitatum in plures par-
tes diſtribuit, ſimulq; ijs, ut totam undiq; urbem foſſa, ualloq; cingerent, imperauit.
Quod ſi ab erumpentibus hoſtibus opere forte prohiberentur, ſe interdiu purpureo
uelo, noctu ignibus fieri certiorem iuſſit. His uero perfectis alteram foſſam poſt hãc
ducere cœpit, & murum erigere, qui in altitudinem pedes decem, in latitudinem o-
cto pateret, in eoq; turres iugeri inter ſe interuallo diſtantes excitare. cum autem ſta-
gnum quoddam cum mœnibus coniunctum muro ſepire non poſſet, aggere ualido
circundedit. Hoc apparatu ita clauſa omni ex parte à Scipione Numantia erat, ut ne
mo egredi, neq; ingredi terra inuito illo poſſet. Verum cum flumen Durius urbẽ præ
terlaberetur, erat id quidem Numantinis commodiſſimum tum ad commeatus im-
portandos, quos ſecundum nacti uẽtum paruis in urbem nauiculis inuehebant, tum
C ad homines emittendos, qui ſe undis obruentes, foras enatabant. Igitur eius fluminis
uſum cum eripere Numantinis Scipio ſtatuiſſet, ubi illud propter eius altitudinẽ, lati
tudinẽ, rapiditatemq; iungi põte nõ poſſe animaduertit, caſtellũ in utraq; ripa conſti
tuit, ab ijsq; caſtellis proceras trabes firmiſſimis funibus utrinq; ſuſtẽtatas in aquam
demiſit. trabes autem erant mucronibus enſium circunfixæ, quæ magno impetu in
orbem ductæ prohibebant, ne quis nauigando, aut natando exire, aut ingredi poſ-
ſet. ex quo Numantini inopia rei frumentariæ ſimul, & conſilij laborare cœperunt;
cum nec quicquã neceſſarium poſſet inuehi, nec quid foris ageretur, ulla ratione co-
gnoſci. Quod ſi qui forte aliquo modo frumentatum exiſſent, eos tamen Scipio in-
terfici prohibebat, quòd diceret, hoc celerius eos abſumpturos frumentum, quod ha
berent, quò plures fuiſſent. His rebus ita conſtitutis ſuper turres machinas, ceteraq;
ad iacienda tela tormenta collocauit, omnibusq; non cohortibus ſolum, ſed etiam
centurijs funditores, & ſagittarios interiecit. pariq; ratione uiros in muris ex interual
D lo diſpoſuit, qui omnium, quæcunq; gererent, clamore edito, eoq; inde ab alijs dein-
ceps excepto, & proximis tradito certiorem ſe repente facerent. Iis uero, qui in turri-
bus erant, edixit, ut ſi quid ſciri opus eſſet, id ſigno dato denunciarent, quæ uero cer-
tius ab ſe cognoſci oporteret, ea ut per nuncios indicarent. adhæc totum exercitum,
qui ad ſexaginta millia hominum continebat, quadripartito diuiſit. quorum alios
pro muris uoluit excubare, alios in uſus neceſſarios, ſi quò forte contendendum eſ-
ſet, reſeruauit. uiginti porrò millia, quæ uſu poſtulante pugnarent, totidemq;, quæ ſi
quid ijs durius accidiſſet, ſubſidio eſſent, conſtituit. ijsq; locus erat ſuus cuiq; attribu-
tus, ex quo decedere cuiquam iniuſſu imperatoris permiſſum non erat. ex qua dili-
gentia efficiebatur, ut quoties hoſtes impetum feciſſent, tum omnes, qui ad id parati
erant, ex qua parte ſignum datum fuiſſet, ſe proriperent. Numãtini uero quoties mu-
ri cuſtodias inuadebant (ſæpe autẽ id faciebant) partim multitudine ſignorum, quæ
ad ceteros excitandos è turribus edebantur, partim aſpectu eorum, qui propere ad-
uolabant, tum nunciorum huc, & illuc curſitantium copia, tum fortitudine eorum,

qui uallum, murumq; acerrime defendebant, tum deniq; tubarũ, quæ bellicum è tur- A
ribus canebant, altissimo perterriti sono nihil proficiebant. Hac ergo ratione Scipio
cum septos illos teneret, putabat haud diutius obsidionem esse passuros, presertim
cum neq; uirorum, neq; armorum, neq; cibariorum subsidij quicquam ijs posset ulla
ex parte suppeditari. Cùm autem illi ita iam fame afflictarētur, ut diutius obsidionem
sustinere non posse uiderentur, Rhetogenes quidam extitit inter Numantinos lon-
ge & audacia & fortitudine princeps, qui periclitanti patrię ultimis eius temporibus
auxilium ferret. Is comitibus quinq;, quos in suam sententiam pertraxerat, totidemq;
famulis, atq; equis assumptis, noctis silentio spatium illud, quod inter urbem, & mu-
nitiones erat cùm traiecisset, scalis secum allatis munitiones superat. Ibi custodes im-
paratos adortus, remissis famulis equos conscēdit, ac protinus singulas Areuaccum
urbes adit, simulq; eos docet, quanto res Numantinorum in periculo sint, uidendum
eis diligentius esse, ne similis ad eos casus recideret. optimam autem ad id rationem B
futuram, si cognatę ciuitati maxime necessario tempore subuenirent. Hęc oratio nul
lius populi animos permouit, nisi Lucensis. quæ ciuitas à Numantia quinque millia
passuum distat. cuius cum iuuentus omnis subsidio Numantinorum esset intenta, ma
iores natu ueriti, nequid prauis adolescentum consilijs detrimenti acciperent, confe-
stim Scipionem certiorē faciunt. Ea de caussa Scipio hora noctis octaua magna ma-
nu sine impedimentis accurrit, & ante lucem urbem exercitu circumsedit, simulq; pe
tijt, ut iuuentutis principes in potestatem sibi dederentur. Ciuibus eos euasisse dicen
tibus, sese bello ciuitatem persecuturum esse demonstrat. qua de caussa traditi sunt ei
iuuenes ad quadringentos, quibus cùm manus præcidisset, subito motis castris Nu-
mantiam se recepit. Vltimis temporibus Numantini, ubi diligentia Romanorũ nihil
his rebus profici posse intellexerunt, cùm omnino non dum animo defecissent, sex le
garos ad Scipionem de pacis conditionibus mittunt. Eorum princeps Auarus lauda
ta Numantinorum animi magnitudine magnifice apud Scipionem locutus, Numan
tinos se dedere ei paratos dixit esse, si tolerabilia imperarentur; sin minus, omnino se C
in acie interfici malle, quàm non ueterem belli gloriam, libertatemq;, quam à maiori
bus acceperant, retinere. Scipio cum ex captiuis, quo statu res in urbe essent, compe-
risset, ueram sine ulla exceptione deditionem fieri uelle respondit, simul urbem eos,
arma, & se, atq; omnia sua fidei, & potestati suæ committere. Hæc cùm legati populo
Numantinorum exponerent, quanquam non aliud Scipionem daturum esse respon
sum suspicati antea fuerant, tamen ira incensi, libertatis amore, quia nunquam alias
ante seruitutem seruissent, iamq; præsenti calamitate acerbius efferati, & de sua pote-
state deiecti essent, Auarum, ceterosq; legatos, tantorum malorum nuncios interfi-
ciunt, suspicati ne illi publica salute neglecta aliquid cum Scipione priuatim de incò
lumitate propria pepigissent. Postremo ad id inopiæ uentum est, ut omnibus gene-
ribus ciborum deficientibus, ac fructibus, iumentis, herbisq; omnibus consumptis
lora, detractasq; scutis pelles, ubi feruida mollissent aqua, comesse incœperint. qui-
bus confectis se ad morientium hominum cadauera transtulerunt. cùm interim ægro D
torum nullam rationem haberent, ac pro se quisq; quò plus posset, imbecilliori uim
facere conaretur. adhæc uero grauis etiam pestilentia inuaserat, quam diutina con-
clusio, & mutatio uictus, præterea teterrimus cadauerum odor tota passim iacētium
urbe uulgauerat. Quibus illi fracti, ac superati malis cōsilium tandem se Scipioni de-
dendi ceperunt, seq; horrido, & incompto capillo supplices ad eum contulerunt. Sci
pio postulatis eorum auditis iussit, ut eodem illo die arma certum quēdam in locum
omnia comportarent, ipsi postridie in alium omnes conuenirent. Numantini diem
sibi ad id faciendum ut produceret, petierunt. quòd adhuc in urbe non pauci essent,
qui libertatis amore sibi mortem afferre uel ferro, uel fame cuperent. ex ijs autem ubi
alij sese alio modo interemissent, reliqui tertio die, uti imperatum fuerat, in constitu-
tum locum se contulerunt, deformes, truculento aspectu, atq; multo sordidiore habi
tu, ita ut ea fortuna facile misericordiam commouere in animis etiam hostium pos-
sent. quorum Scipio cum paucos ad triumphum seposuisset, reliquos sub hasta uen-
didit

A didit, urbemq; ipsam funditus euertit. Hæc Appianus. Florus autẽ, atq; Orosius Numantinos cum omnino erumpere in hostes, ac uiriliter occumbere statuissent, carne prius semicruda, & largiore potione sumpta se ingurgitasse scribunt, non uini, cuius is locus minime ferax est, sed succi tritici artificiose confecti, quam Celiam incolæ uocant. Scipio uero, cum hostium consilium præsensisset, haud pugnandi copiam fecit. Id ægre primum Numantini tulerunt, quòd sibi uel ad patriam defendendam, uel ad gloriosam mortem oppetendam intercludi aditum intelligerent. deinde uero cum omnino repentina eruptione prœlio Romanos lacessere decreuissent, & siquid ipsi extremis temporibus proficere possent tentare, ex improuiso in aciem descendentes Romanos inuadunt. Ibi magno spatio utrinq; dimicatum est. iterumq; Romani se pugnare cum Numantinis fugiendo sensissent, nisi duce Scipione pugnassent. Numantinorum tamen res deterior fuit, qui fortissimo quoq; ex suis amisso prœlio excesserunt, ita tamen, ut compositis ordinibus, nec ueluti fugientes se reciperent, nec oblaB ta ad sepulturam cadauera suorum acciperẽt. Postremo omnia experti, quòd res nulla processerat, decernunt ex oppido profugere, atq; ex hostium manibus occulte, si possent, euadere. at eorum incœptum uxores nimio uirorum amore flagrãtes ruptis cingulis equorum impediunt. Quare ultima desperatione ad moriendum impulsi portas urbis clauserunt, ac se, duces, patriamq; ferro, ueneno, & subiecto undiq; igni perdiderunt. Frontinus Numantinos ait, ne se dederent, mori præclusis domorum suarum foribus maluisse. Eodem tempore Theogenem quendam tradit Valerius uirum genere, pecunia, honoribusq; præstantem uicum suum, qui erat in urbe pulcherrimus, incendisse nutrimentis ignis raptim ex omni parte contractis, protinusq; districtis gladijs duobus in medium constitutis binos uiros ea conditione inter se dimicare iussisse, ut qui uictus esset abscissis à capite ceruicibus in ardentia tecta conijceretur. qua ratione cùm omnes prorsus eos neci tradidisset, tum demum etiam se ipsum in ignem medium iniecisse. Scipio autem urbem ingressus nihil prædæ inue-
C nit, quòd aurum, argentum, arma, uestes, ceteraq; eiusmodi omnia igni absumpta essent. ac ne unum quidem Numantinorum in uincula cõiecit, quòd omnes perijssent. Ita de Numantiæ interitu fama duplex est: alij à Numantinis eam incensam scribunt, alij à Scipione deletam, idq; etiam sine auctoritate senatus, uel quòd Scipio id è rep. esse censeret, uel quòd natura crudelis in eos esset, quos ui caperet, uel certe, quòd maximis urbium euersionibus clarius se nomen suum esse redditurum putaret. Numantia deleta reliquam regionem in fidem accepit, ceteras, quæ defecerãt Hispaniæ ciuitates, partim ui, partim deditione in potestatem suam redegit, agros Numantinorum urbibus uicinis distribuit, labantes in fide confirmauit, reliquis tributa imposuit.

DE COS. AN. DCXXI.

IN hunc annum creati consules fuerunt auctore Cassiodoro P. Popillius, P. Rupilius. Lænas, & Rupilius fastis Siculis: eorum meminit Cicero lib. XIII ad Att. C. Tu-
D ditanum, inquit, uideo in Libonis prætorem P. Popillio, P. Rupilio cos. & in Verrẽ: Ennam tenuerunt P. Popillio, P. Rupilio cos. serui fugitiui. In fragmentis etiam Capitolinis est P. POPILLIVS C. F. P. RVPILIVS P. F. P. N. Rupilium, & Popillium cos. nominat Velleius lib. II. Rupilium, & Lænatem Cicero in Lælio. Eumdemq; intelligit cum ait: Scipio Rupilium consulem fecit, Lælium non potuit. P. Rupilij mentio est etiam in epitoma LIX. C. Popillium C. Popillij filium esse arbitror consulis an. DXCV. His cos. S. C. factum in eos, qui Ti. Gracchum sequuti essent. quęstione habita multi damnati sunt. Plutarchus in Gracchis. id quod auctore maxime P. Popillio cos. factum est.

De triumphis D. Bruti, & P. Scipionis Africani ex Hispanijs.

RES à D. Bruto consule, & pro cos. prospere in Lusitania, & Gallæcia, unde Callæcus postea appellatus est, per triennium gestas supra commemorauimus. Ob eas triumphum ei decretum esse nemo dubitat. cum enim Plutarchus in Gracchis de Lu

sitanis, Eutropius de Lusitanis, & Gallæcis triumphasse scribit. Quin etiam idem Eutropius indicat eundem hoc anno triumphasse, cum ita scribat: Attalus rex Asiæ hæredem populum R. reliquit. mox etiam D. Brutus de Gallæcis, & Lusitanis triumphauit, & P. Scipio Africanus de Numantinis secūdum triumphum egit. XIIII anno, postquam priorem de Africa egerat. Ergo in eundem annum reiecti duo nobilissimi triumphi sunt, alter ex ulteriore, alter ex citeriore Hispania, in quibus prouincijs per multos iam annos bellum à Romanis sine effectu gerebatur. credo autem serius Brutum triumphasse, quòd ulterior Hispania nunquam ordinata prouincia sit, nisi excisa Numantia, ac missis in utrasq; Hispanias X legatis. Appianus. P. etiam Scipionis præclaræ res ad Numantiam per biennium gestæ ante expositę sunt. Triumphasse autem eum hoc anno docet aperte Cicero in Philippicis, ubi ait triumphatum ab eo esse anno ante Valerium, & Licinium consules. item Eutropius, Orosius, & epitoma LIX. apud quos est Scipionem posteriorē triumphum egisse XIIII anno, quàm priorem de Carthagine egerat. In hoc triumpho XII millia pondo argenti translata auctor est Plinius lib. XXXIII, cap. XI. Appianus Numantini cognomen ex hac uictoria inuenisse Scipionem scribit. A B

De seruis in Sicilia debellatis, & ouatione P. Rupilij pro cos.

EODEM etiam anno ad bellum seruile in Siciliam profectus P. Rupilius consul seruos subegit, ac bello confecto prouinciā ordinauit. Id enim ex Romanorum monumentis elicitur, quorum uerba, ut res apertius demonstretur, ac certius, subiungentur. sic Orosius: Pisoni cum Rupilius cos. successisset, Taurominium, & Ennam firmissima fugitiuorum refugia bello recepit, ubi amplius, quàm XX millia seruorum trucidata referuntur. Valerius lib. II: P. Rupilius cos. eo bello, quod in Sicilia cum fugitiuis gessit, Q. Fabium generum suum, quia negligentia Taurominitanam arcem amiserat, prouincia iussit decedere. Cicero in Verrem: Ennam tenuerunt P. Popillio, P. Rupilio cos. serui fugitiui. at Valerius lib. IX: P. Rupilium cos. Ennam, quam prędones tenuerunt, in potestatem populi R. redegit. in epitoma autem LIX: P. Rupilius cos. in Sicilia cum fugitiuis debellauit. & rursus Val. lib. VI: P. Rupilius in Sicilia operam publicanis dedit, & ultimam inopiam suam auctorato socijs officio sustentauit. ab hoc postmodum consule leges uniuersi Siculi acceperunt, acerbissimoq; prædonum, ac fugitiuorum bello liberati sunt. Pædianus quoq; in IIII Verrinam: P. Rupilius quondam ex publicano factus consul, postea X legatorum sententia leges Siculis conscripsit. Ex hac uictoria P. Rupilium ouātem iniisse opinor. quod idem post fecit etiam M. Aquillius, qui secundum seruile bellum confecit. Ego tamen P. Rupilium non in consulatu triumphasse, sed pro cos. puto. si quidem scribit in Verrem Cicero, leges à P. Rupilio prætore Siculis esse conscriptas. prætorem autem, ut alias, pro consulem intelligit. C

DE COS. AN. DCXXII. D

CONSVLES suggerit in hūc annum Cassiodorus P. Crassum, L. Valerium. Crassum, & Flaccum fasti Siculi: Cicero Philippica XI L. Valerium Flaccū, P. Licinium Crassum. P. Licinij Crassi consulis meminerunt omnes, qui de bello Aristonici scripserunt. Hic P. Crassus Diues Scæuolæ frater dicitur à Cicerone in libris de oratore, & in Bruto, unde eum Mucianum uocat Velleius lib. II. ut adoptatum eum ex gente Mucia in Crassorum familiam notet. Idem ditissimus, nobilissimus, eloquentissimus, iurisconsultissimus, pontifex maximus fuisse traditur à Gellio lib. I, cap. XIII. L. Valerium, quem eundem flaminem Martialem fuisse scribit Cicero in Philippicis, L. Valerij filium esse reor consulis anno DCI. Hoc loco fragmenta duo Capitolina inter se diuulsa, nec suo loco ab ijs, qui ea in Capitolio digesserunt, posita, composui; ex quo hic, & insequens annus maxime illustratur.

Eorum fragmentum unum est hoc.

ANCI-

A

▪ANCI▪
SERRA▪
▪OR. L. P. LVIII.
PISO.
FLACCVS.

DCXX. ▪. MV▪ | L. CALPVRNIVS FRV▪
P. POPI▪ | P. RVPILIVS P. F. P N.
P. LICI▪ | ▪ VALER▪
CE▪
I

alterum autem, quod non huic annexum, atque affictum est, uerum longo post interuallo post annum DCXXC collocatum, est hoc.

IVS C. P.
VS P. F. P. N | CR▪
B CAECIL▪

quod fragmentum ita cum parte superioris coniungendum est.

DCXX. P. MVcius Scæuula. L. CALPVRNIVS Piso FRVgi.
P. POPIllivs C. F. Lænas. P. RVPILIVS P. F. P. N.
P. LICInivs P. F. P. N. CRassus. L. VALERius Flaccus.
CEns. Q. CAECILius Metellus
M. Perperna.

De censoribus, & lustro LIX.

EX fragmentis Capitolinis intelligitur his consulibus censorẽ Q. Cæcilium fuisse. is fuit Q. Cæcilius Metellus Macedonicus, cui collega additus Q. Pompeius. sic est enim in epitoma LIX: Q. Pompeius, & Q. Metellus tunc primum uterque ex plebe censores facti. Lustrum à censoribus est cõditum. censa sunt capita, CCCLXVIII
C millia DCCCXXXIII, præter pupillos, & uiduas. Q. Metellus censor censuit, ut omnes cogerentur ducere uxores liberorum procreãdorum caussa. extat oratio eius, quam Augustus Cæsar cùm de maritandis ordinibus ageret, uelut in hæc tempora scriptam in senatu recitauit. C. Atinius Labeo tribunus pl. Q. Metellum censorem, à quo in senatu legendo præteritus erat, de saxo deijci iussit. quod ne fieret, ceteri tribuni pl. auxilio fuerunt. Hunc autem fuisse Q. Metellum Macedonicum docet Plinius libro VII, cap. XLIIII. Q. Pompeij censoris meminit etiam Cicero in Bruto. Lustrum factum esse anno sequenti puto M. Perperna cos. eius certe mentio fit in epitoma post M. Perpernæ cos. mentionem.

De bello Aristonici Asiatico.

HOC tempore nouum in Asia bellum coortum est, quæ ab Attalo Eumenis filio Pergami rege moriente populo Ro. relicta Mucio, & Calpurnio consulibus fuerat.
D Quo de bello sic Iustinus lib. XXXVII: Aristonicus Eumenis filius non iusto matrimonio, sed ex pellice natus, post mortem Attali uelut paternum regnum inuasit Asiam. cum multa secunda prœlia aduersus ciuitates, quæ metu Romanorum se tradere ei nolebant, fecisset, iustusque rex iam uideretur, Asia Licinio Crasso consuli decernitur, qui intentior Attalicæ prædæ, quàm bello, cum extremo anni tempore inordinata acie prœlium conseruisset, uictus pœnas incõsultæ auaritiæ sanguine dedit. Florus autem ita: Attalus rex Pergamenorum Eumenis filius regnum populo R. testamento reliquit. Aristonicus regij sanguinis ferox iuuenis urbes regibus parere consuetas partim facile sollicitat, paucas resistentes Mindon, Samon, Colophonen ui recepit. Crassi quoque prætoris cecidit exercitum, ipsum quoque cepit. sed ille memor & familiæ & Romani nominis custodem sui barbarum uirgula excæcat in exitium sui. quod uolebat, ita concidit. Crasso consuli affuisse Nicomedem Bithyniæ, Mithridatem Ponti, Ariarathen Cappadociæ, & Pylemenem Paphlagoniæ reges, Crassum ipsum interfectum, caput eius Aristonico oblatum, corpus Smyrnæ sepultum tradit

Eutropius. In epitoma autem LIX hoc pacto scriptum est: Aristonicus regis Eumenis filius Asiam occupauit, cum testamento Attali regis legata populo Ro. libera esse deberet. aduersus eum P. Licinius Crassus consul, cum idem pont. max. esset, quod nunquam antea factum erat, extra Italiam profectus praelio uictus, & interemptus est. & Strabo lib. XIIII: Aristonicus Attalo Philometore mortuo, cum de regno occupãdo, tanquam ex eius stirpe unus, cogitaret, nauali praelio ad Cumaeam ab Ephesius superatus, in mediterraneam regionem recedens uocatis ad libertatem seruis maximum exercitum comparauit, atque Thyatira primum, deinde Appolloniadem occupauit. cùm autem ciuitates, atque Nicomedes Bithyniae, & Ariarathes Cappadociae reges exercitus summisissent, atque Romani legati quinque aduenissent, & cum maximis copijs P. Crassus consul, ipse Crassus ad Leucas, cùm quidam eum adorirentur, praelio dimicauit. De eodem sic Cicero Philip. XI: Cum Aristonico bellum gerendum fuit L. Valerio. P. Licinio cos. rogatus populus, quem id bellum gerere placeret, Crassus consul pont. max. Flacco collegae flamini Martiali multam dixit, si à sacris discessisset. sed ne tum quidem populus Ro. ad priuatum detulit bellum, sed consuli potius Crasso, quàm priuato Africano gerendum dedit. Hunc autem interfectum esse sequentibus cos. scribit Obsequens. rectè. scribit enim etiam Velleius Crassum ex Asia decedentem pro consule interemptum. De eodem in Asia imperatore tradit Gellius lib. I, cap. XIII. & Valer. lib. VIII, cap. VI de nece eius, capite de fortitudine.

DE COS. AN. DCXXIII.

AP. CLAVDIVM, M. Perpernam cos. in hunc annum subdit Cassiodorus, & Obsequens. Ceterum hunc C. Claudium uocat Cicero lib. III de legib. cum ait: Crassi sapientissimi hominis sententiam senatus secutus est, cùm decreuisset C. Claudio consule de Carbonis seditione referente, eò inuito, qui cum populo ageret, seditionem non posse fieri. Hunc autem C. Claudium cum Cicerone uoco. siquidem idem pro Plancio scribit, Ap. Claudium, qui consul fuit anno DCLXXIIII, repulsam in aedilitate passum C. Claudio patre uiuo. Hoc etiam confirmat uulgata uetus lapidea tabula, in qua est: C. CLAVDIO. M. PERPERNA COS. cùm autem in fastis Siculis sit Lentulus. & Perperna, intelligẽdum est, aliquam in Claudio Lentulo subesse adoptionem. M. Perpernae consulis meminerunt omnes, qui de Aristonici bello scripserunt. Hunc ante consulem, quàm ciuem fuisse tradit Valerius lib. III, cap. V. His cos. cum Carbo tribunus pl. rogationem tulisset, ut eundem tribunum pl. quoties uellet, creari liceret, rogationem eius P. Africanus grauissima oratione dissuasit, in qua dixit, Ti. Gracchum iure caesum uideri. Gracchus contra suasit rogationem, sed Scipio tenuit. epitoma LIX. & Obsequens: M. Fuluij Flacci triumuiri dissensione in legibus ferendis angues duo nigri in cella Mineruae allapsi ciuilem caedem portenderũt. Antiocho regi Syriae ingenti exercitu dimicanti hirundines in tabernaculo nidum fecerunt, quo prodigio neglecto praelium commisit, & à Parthis occisus est. qua de re scriptum est etiam in epitoma, quam citaui.

De re gesta in Asia cum Aristonico.

M. PERPERNA consul successit Crasso in Asiam, atque Aristonico acie uicto, captoque bellum confecit. ante tamen mortuus, quàm Romam rediret, triumphare non potuit. Vt autem tota res gesta sit, latius in sequentis anni historia explicanda demonstrabo.

DE COS. AN. DCXXIIII.

HIC annus consules habuit M'. Aquillium, C. Sempronium, auctore Cassiodoro. Aquillium, & Tuditanum fastis Siculis. Orosio aũt, C. Sempronium Tuditanum, M'. Aquillium. Horum meminit Cicero de natura deorum: Sol geminatus est, inquit, Tuditano, & Aquillio cos. quo quidẽ anno P. Africanus sol alter extinctus est. & ad Q. Fratrem

A Fratrem: Nouendiales feriæ fuerunt Aquillio, & Tuditano cos. paulo ante mortem Africani. Appianus lib. primo, Strabo lib. XIIII, alij, M: Aquillij cos. meminerunt. Horum uterq; ex triumphis eorum Capitolinis descriptus est. His cõsulibus seditiones à triumuiris Fuluio Flacco, C. Graccho, & C. Carbone agro diuidundo creatis, excitatæ. quibus cum P. Scipio Africanus aduersaretur, fortisq; ac ualidus pridie domum se recepisset, mortuus in cubiculo inuentus est. suspecta fuit, tanquam uenenũ dedisset, Sempronia uxor, hinc maxime, quòd soror esset Graechorum, cum quibus simultas Africano fuerat. de morte tamen eius nulla quæstio lata. Defuncto eo seditiones triumuirales acrius exarserunt. epitoma LIX. Appian. lib. I.

De re cum Aristonico in Asia gesta, & bello confecto, & triumpho M: Aquillij pro cos.

CRASSO, ut dixi, in Asiam Perperna consul, Perpernæ M: Aquillius successit. Perpernam triumphasse indicare forte quibusdam uideatur Valerius, cum scribit ita

B capite de ijs, qui humili loco nati clari euaserũt: Non paruus cõsulatus rubor M. Perperna, ut pote qui cõsul ante, quàm ciuis. sed in bello gerendo utilior aliquanto reip. Varrone. regem enim Aristonicũ cepit, Crassianæq; stragis punitor extitit. cum interim cuius uita triumphauit, mors Papia lege damnata est. at triumphasse eum negant alij omnes. siquidem M: Aquillius successor eius triumphauit. Id autem ut ceciderit, æquum est collectis ueterũ annalium uerbis intelligere. sic scribit Velleius: Asiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho; sed beneficio senatus, populiq; Ro. mox ab Attalis possessam regibus M. Perperna capto Aristonico fecit tributariã. & alibi: Aristonicus uictus à M. Perperna, ductusq; in triũpho, sed à M: Aquilio, capite pœnas dedit. Orosius aũt: Perperna consul, qui Crasso successerat, audita morte Crassi, & clade exercitus Ro. raptim in Asiam peruolauit. Aristonicum recenti uictoria furentẽ improuiso bello adortus nudatũ omnibus copijs in fugam uertit, cumq; Stratonicen urbem, ad quã ille confugerat, obsidione cinxisset, trucidatũ fame ad deditionẽ coe-

C git. Perperna cos. correptus morbo apud Pergamum obijt. Aristonicus uero ductus ad urbem Romã iussu senatus in carcere strangulatus est. Addit Eutropius: Triumphari de eo nõ potuit, quia Perperna apud Pergamũ Romam rediens diem obijt. Iustinus autẽ: In Crassi locum missus Perperna consul prima congressione Aristonicũ superatum in potestatem suam redegit, Attalicasq; gazas hæreditarias populi R. nauibus impositas Romam deportauit. quod ægre ferens successor eius M: Aquillius consul ad eripiendum Aristonicũ Perpernæ, perinde ueluti sui potius triumphi munus esse deberet, festinata uelocitate cõtendit. sed contentionẽ consulum mors Perpernę diremit. Strabo etiam lib. XIIII: M. Perperna, inquit, capto Aristonico, & Romam misso bellum confecit. Aristonicus ipse in carcere mortuus est. Perperna morbo absumptus. postea M: Aquillius consul cum decem legatis missus prouinciã composuit. Florus: Aristonicus à Perperna domitus, & captus, & per dedirionẽ in uinculis habitus. Aquillius Asiatici belli reliquias cõfecit mixtis ueneno fontibus ad dedi

D tionem quarundam urbium. quæ res ut maturam, ita infamem confecit uictoriã. De eiusdem triumpho sic scriptum est in epistola Mithridatis apud Salustium: Romani simulato impio testamento filium Eumenis Aristonicum, quia patrium regnum petiuerat, hostium more per triumphum duxere. Triumphauit autem sero uel in prouincia constituenda occupatus, uel inimicorum, à quibus post etiam accusatus est, inuidia impeditus, siquidem in annum DCXVII triumphus M: Aquillij M: F. M: N. pro cos. ex Asia rejeitur ab ijs, qui Capitolinos triumphos cõscripserũt. Eadem belli occasione etiam Lydiam sedem antiquam regnorum, Cariam, Hellespontũ, ac Phrygias ambas in potestatẽ populi Ro. deditione uenisse Rufus, & Iornandes produnt. Phrygiam uero ab Aquillio Mithridati regi Pontico pecunia accepta concessam, ipsum eo nomine Romæ postulatum, senatũ Phrygiam liberum esse iussisse tradit Appianus lib. primo bellorũ ciuilium, & in Mithridatica. Iustinus adijcit lib. XXXVII Phrygiã Mithridati patri, Ariarathis Cappadociæ regis, qui in hoc bello ceciderat, filijs Lycaoniam, & Ciliciam datas.

De triumpho C. Sempronij Tuditani cos. de Iapudibus. A

HOC anno Illyrios mouisse, ac domitos esse indicat triumphus C. Tuditani cos. qua de re sic scriptum inuenio libro primo apud Appianum: Cum Tuditanus consul uereretur ne iudex constitueretur litis, quæ plebi cum patribus de agrorum diuisione erat, in Illyricum prouinciam profectus est. in Illyrica uero ita: Iapudes intra alpes incolentes Sempronius Tuditanus pugna superauit. in epitoma autem LIX: C. Sempronius cos. contra Iapudas primo male rem gessit, mox uictoria cladem acceptam emendauit uirtute D. Iunij Bruti eius, qui Lusitaniam subegerat. Eundem intelligi à Plinio puto lib. III cum ait: Tuditanus, qui domuit Istros, in statua sibi inscripsit, ab Aquileia ad Titium flumen stadia CC. Hunc demum consulem de Iapudibus triumphasse scriptum est etiam in tabulis Capitolinis.

DE COS. AN. DCXXV. B

DEINCEPS Cn. Octauius, T. Annius consules sequuti. autor Cassiodorus, præter eum nemo. Octauium, & Rufum in fastis Siculis inuenio. Plutarchus etiã T. Annium quendam narrat cum Ti. Graccho in seditione contendisse. Cn. Octauius Cn. F. est eius, qui cos. fuit anno DCLXXXVIII.

DE COS. AN. DCXXVI.

L. CASSIUM, L. Cinnam consules in hunc annum edit Cassiodorus. Longinum, & Cinnam fasti Siculi. Hic est L. Cassius Longinus, qui postea censor fuit anno DCXXIX, tribunus ple. fuerat Lepido, & Mancino cos. Cicero in Bruto, pro Roscio, pro Sextio. L. Cinnã L. Cornelij Cinnæ patrem esse arbitror eius, qui postea consul quater fuit.

DE COS. AN. DCXXVII. C

M. AEMILIUM, L. Aurelium cõsules in hunc annum memorat Cassiodorus, & Obsequens, Lepidum, & Orestem fasti Siculi; M. Æmilium Lepidum, L. Aurelium Orestem Censorinus. M. Lepidum, L. Orestem Cicero in Bruto. L. Orestem filium esse puto L. Orestis consulis anno DXCVI.

De re in Sardinia ab Oreste cos. gesta.

L. AVRELIO Oresti consuli Sardinia obtigit. C. Gracchus ei quæstor fuit per triennium, atq; Orestem ipsum decedens Romã in prouincia reliquit. ut ait in Gracc Plutarchus. nam Gracchus ipse se tantum biennium ait fuisse in prouincia apud Gellium lib. XV, cap. XII. sub eodem M. Æmilius Scaurus stipendia fecit, ut est scriptum in libro de uiris illustribus. Sardiniam autem hoc tempore mouisse, atq; ab Oreste subactam esse scriptum est in epitoma LX. Qui si ex ea triumphauit (neq; enim quicquã certum habeo) certe id post M. Fuluium fecit, qui de Liguribus post triennium triumphauit. Nam hic ultra triennium in prouincia fuit, & Capitolini triumphi eum ante M. Fuluium non triumphasse indicant. D

De Censoribus.

QUINQUENNIUM admonet, ut in hunc annum censores conijciamus, quos tamen aliqua de caussa abdicasse arbitror, nec lustrum fecisse. siquidem postero anno alij censores fuisse cõmemorantur. Qui autem fuerint, parum liquet. Ego tamen Q. Fabium Seruilianum, & L. Cæciliũ Metellum Caluum scripsi. & quòd ex ijs, qui consulares essent uetustissimi essent, & quòd in consulatu collegæ fuissent. De Q. Fabio censore sic Valerius capite de pudicitia: Q. Fabius Maximus Seruilianus honoribus, quos splendidissime gesserat, censuræ grauitate consumatis exegit pœnas à filio dubiæ castitatis. De L. Metello sic capite de testibus: Fratribus Metellis Quinto, & Lucio consularibus, & censorijs, altero etiam triumphali in Q. Pompeium A. F. repetun-

A repetundarum reum acerrime testimonium dicentibus non abrogata fides. Hic est L. Metellus Q. Metelli Macedonici frater. Quam tamen infirmæ sæpe in antiquitate concipienda coniecturæ sint, omnes facile intelligere possunt. qui in hac re firmiores habuerit, eas sequetur.

DE COS. AN. DCXXVIII.

M. PLAVTIVM, M. Fuluium consules in hunc annum profitentur Cassiodorus, & Obsequens. Hypsæum, & Flaccum fasti Siculi: M. Plautium Hypsæum, M. Fuluiũ Flaccum Orosius, & Frontinus de aquæ ductibus. De quibus sic Valerius capite de superbia: M. Fuluius Flaccus consul M. Plautij Hypsæi collega, cum perniciosissimas reip. leges introduceret de ciuitate danda, de prouocatione ad populum eorũ, qui ciuitatẽ mutare uoluissent, ægre compulsus est, ut in curiam ueniret. deinde partim monenti, partim oranti senatui, ut incœpto desisteret, responsum non dedit. Ap

B pianus libro primo, M. Fuluium cos. tradit, primum Italos palam excitasse, ut ciuitatem peterent, cumq; in ea sententia persisteret, à senatu in expeditionem missum. His cos. locustarum ingenti agmine in Africa, quæ à uento in mare deiectæ, fluctibusq; eiectæ odore intolerabili Cyrenis mortifero uapore grauem pestilentiam pecori fecerant hominum DCCC millia consumpta tabe proditum est. Obsequens, epitoma LX, & Orosius.

De censoribus, & lustro LX.

HIS Consulibus censores fuisse L. Cassium Longinum, & Cn. Seruilium Cæpionem inuenio apud Frontinum his uerbis scriptum: Cn. Seruilius Cępio, & L. Cassius Longinus, qui Rauilia appellatus est, censores anno ab urbe cõdita DCXXVII M. Plautio Hypsæo, M. Fuluio Flacco cos. aquã, quę uocat Tepula, ex agro Lucullano, quem quidam Tusculanum credunt, Romam, & in Capitolium adducendam cura-

C uerunt. eorum etiam ita meminit Velleius lib. II: Persequamur notam seueritatem censorum Cassij Longini, Cæpionisq;, qui Lepidum Æmilium augurem, quòd sex millibus ædes conduxisset, adesse iusserunt. L. Cassij, & Cn. Seruilij censorum meminit quoq; Cicero in Verr. III. Lustrum anno (ut puto) sequenti conditum est. censa sunt ciuium capita CCCXC millia, DCCXXXVI. ut scriptum est in epitoma LX. quod lustrum, si superiora spectabis, LX numerabis.

De coniuratione Fregellans à L. Opimio pręt. compressa.

EODEM anno ad Fregellas res gesta est à L. Opimio prætore. Id autem significat Obsequens, qui Fregellas, quæ aduersus Romanos cõiurauerant, his cos. dirutas scribit. Coniurandi fortasse caussam attulit M. Fuluius consul, qui Italicos populos primus in spem Romanæ ciuitatis, auctore Appiano, erexit. siquidem in Milonianam scribit Pædianus: L. Opimius in prætura Fregellas cepit, quo pacto uisus est ceteros

D quoq; Latini nominis socios male animatos repressisse. Plutarchus C. Gracchum suspectũ fuisse tradit, ne socios solicitasset, & coniurationis Fregellanæ socius fuisset. In libro de uiris illustribus scriptum est, eum Asculanæ, & Fregellanę defectionis inuidiam sustinuisse. Itaq; Cicero in II agraria bellum Fregellanum cum socijs gestum exponit. Ceterum Marcellinus lib. XV scribit. Opimio post diuersos exitus prœliorum Fregellanis tunc internecinis hostibus ad deditionem compulsis triumphum denegatum. In epitoma autem LX ita est: L. Opimius prætor Fregellanos, qui defecerant, in deditionem accepit. & apud Velleium: L. Opimius prætor Fregellas excidit. & apud Valerium de iure triumphandi: L. Opimius Fregellanis ad deditionem compulsis triumphandi potestatẽ a senatu non impetrauit, non inuidia patrum conscriptorum, sed summa diligentia obseruandi iuris, quo cautum erat, ut pro aucto imperio, non recuperatis, quæ P. R. fuissent, triumphus decerneretur. Pullus aũt Numitor uidetur Opimio Fregellas prodidisse. etenim inquit Cic. lib. de finib. V: Quis Pullum Numitorẽ Fregellanum proditorem, quanquam reip. nostræ profuit, non odit?

De

De bello Allobrogico.

HOC tempore primum cum Gallis trans alpes dimicatum est. Salyes populi huius auctores belli fuerunt, cum Massiliensium fines sociorum populi Ro. inuasissent. Salybus accesserunt Aruerni, Ruteni, & Allobroges, quibus subactis bellum finitũ est, quod ab ijs Allobrogicum appellatum est. Imperatores Romani gesserunt M. Fuluius Flaccus, C. Sextius Caluinus, Cn. Domitius Ahenobarbus, Q. Fabius Max. Æmiliani F. qui postea Allobrogicus dictus est. De hoc bello ita Florus: Prima trans alpes arma nostra sensere Saluij, cum de incursionibus eorum fidissima, atque amicissima ciuitas quereretur. Allobroges deinde, & Aruerni, cum aduersus eos similes Æduorum querelę opem, & auxilium nostrum flagitarent. & in epitoma LX: Fuluius Flaccus primus omnium transalpinos Ligures bello domuit, missus in auxiliũ Massiliensibus aduersus Saluios Gallos, qui populabantur fines Massiliensium, & Marcellinus lib. XV: Gallorum regiones præcipue, quæ Italicis confines primo tentatæ per Fuluium, quassatæ per Sextium, ad ultimum per Fabium Maximum domitæ. & Obsequens his cos. Ligures Salyas trucidatos scribit. B

DE COS. AN. DCXXIX.

CONSVLES subsequutos tradit Cassiodorus, & Obsequens C. Cassium Longinum, & C. Sextium. Longinum, & Caluinum fasti Siculi; Velleius Cassio, & Caluino Fabrateriam coloniam deductam scribit. C. Sextij Caluini meminit his uerbis in Bruto Cicero: Atque etiam ingenio, & sermone eleganti ualetudine incommoda C. Sextius Caluinus fuit. Eutropius consules edit C. Cassium Longinum, & Sex. Domitium Caluinum, ut puto, per mendum.

De re gesta cum Gallis.

M. FVLVIO consuli successit in Gallia C. Sextius consul, à quo Saluij funditus deleti sunt. quemadmodum Romanorum, qui extant, annales omnes loquuntur. sic enim scriptum est in epitoma LXI: C. Sextius pro cos. uicta Saluiorum gente coloniam aquas Sextias condidit ob aquarũ copiam, & calidis & frigidis fontibus, atque à nomine suo ita appellatas. Velleius Sextium Caluinum Salyes apud aquas Sextias, quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuicisse scribit. Strabo lib. IIII Sextium ait redactis in potestatem Salybus non longe à Massilia sui nominis ædificasse oppidum, suæque appellatiõis aquas calidas dixisse. Vnde dixit Solinus cap. VIII: Aquę Sextiæ quondam hiberna consulis, postea excultæ mœnibus. Marcellinus Gallos tentatos per Fuluium, per Sextium quassatos fuisse. Hunc eundem Sextium prorogato imperio sequenti anno rem gessisse arbitror: primum quòd pro cos. Saluios uicisse traditur, deinde quòd non nisi biennio post successor ei missus est Cn. Domitius Ahenobarbus consul. C

DE COS. AN. DCXXX. D

Q. CAECILIVM, T. Quinctium in hunc annũ prodit consules Cassiodorus. Metellum, & Flamininum fasti Siculi; Q. Cæcilium Metellum, T. Quinctium Flamininum Eutropius, & Orosius. T. Flamininum, Q. Metellum uocat Cicero pro domo. Q. Metellus maximus natu est è filijs quatuor Macedonici, quem à deuictis in hoc honore Balearibus Q. Metellum Balearicum uocat Plutarchus de fortuna Romanorum, itemque alij.

De triumpho M. Fuluij Flacci pro cos. de Ligurib. & Gallis.

IN hunc demum annum conijciunt Capitolini scriptores triumphum, quem ob res in Gallia gestas egit M. Fuluius Flaccus. Triumphasse aũt de Liguribus, Vocontijs scriptum est in triumpho Capitolino. puto autem desiderari, & Saluijs: primum quòd aduersus eos missus erat, deinde quòd in consulatu eius Ligures Salyes uictos scribit

A scribit Obsequens. Post Salyas, inquit, Strabo tenent montana Vocuntij, quorum regio ad Allobrogas usq; pertenditur. Plutarchus in seditione Gracchi, quæ biennio post excitata est, Fuluiũ armasse suos ait spolijs ijs, quæ Gallis consul ademerat. Idem cum Velleio hunc consularem, & triumphalem nominat.

De Balearibus uictis. & triumpho Q. Metelli pro cos.

HOC anno Balearicum bellum gestum est. cuius hanc caussam exponit Florus. Baleares, inquit, insulæ piratica rabie corruperant maria. ascendere etiam incondi tas rates, & prӕternauigantes subinde inopinato impetu irruere. sed cum uenientē ab alto Romanam classem prospexissent, prædam putantes ausi etiam occurrere, & primo impetu ingenti lapidum, saxorumq; nimbo classem opperuere, sed non diu. nam postquam cominus uentum est, expertiq; rostra, & pila uenientia, pecudum in morem clamore sublato petierunt fuga litora, dilapsiq; in proximos tumulos, quærendi fuerunt, ut uincerentur. Metelli Macedonici filij auspicio res gesta Balearici ei

B cognomen imposuit. Strabo autem lib. XIII ita: Cum ex Balearibus pauci quidam improbi cum maris prædonibus conspirassent, uniuersos criminatus Metellus cognomento Balearicus inuasit, idemq; colonias condidit. In epitoma autem LX ita est: Aduersus Baleares à Q. Metello cõsule res geritur. Triumphasse porrò ex hac uictoria Metellum cùm partum cognomen indicat, tum quòd Plinius lib. VII scribit, Macedonicum à duobus filijs triumphalibus esse elatum, Balearicum, & Dalmaticum intelligens, triumphasse autem biennio post docet Orosius, cum post se Gracchi cædem L. Opimio cos. factam, ita ait: Metellus Baleares insulas bello peruagatus edomuit, & piraticam infestationem, quæ ab ijsdem tunc exercebatur, plurima incola rum cæde compressit.

DE COS. AN. DCXXXI.

CN. Domitium, C. Fannium consules comparant in hunc annum Cassiodorus, &

C Obsequens. Ahenobarbum, & Fannium fasti Siculi. Eorum sic meminit in Bruto Cicero: C. Fannius C. F. qui cos. cum Domitio fuit, unam orationem de socijs, & nomine Latino contra Gracchum reliquit. & Plinius lib. II, Lunæ, inquit, trinæ Cn. Domitio, C. Fannio consulibus apparuere, quos plerique appellauerunt soles nocturnos. C. Fannium à C. Graccho consulem factum, L. Opimium repulsam tulisse, tradit Plutarchus. Cn. Domitius pater est Cn. Domitij, qui censor fuit anno DCLXI, filius Cn. Domitij eius qui consul fuit anno DXCI. auctor Suetonius in Nerone.

De re. gestis cum Gallis, & triumphis C. Sextij Caluini pro cos. & Cn. Domitij Ahenobarbi pro cos.

QVAS res gesserit C. Sextius consul, atq; pro consule, supra commemorauimus. Cn. autem Domitium Ahenobarbum cõsulem inuenio trans alpes post C. Sextium missum rem cum Aruernis, & Allobrogibus felicissime gessisse. auctores huius histo

D riæ habeo Suetonium in Nerone, qui ait: Cn. Domitius Ahenobarbus in consulatu Allobrogibus, Aruernisq; uictis elephanto per prouinciam inuectus est, turba mili tum quasi inter solennia triumphi prosequente: & epitomam LXI, in qua post uictoriam C. Sextij ita est: Cn. Domitius pro cos. contra Allobroges ad oppidum Vindalium feliciter pugnauit. quibus belli inferendi caussa fuit, quòd Teutomalium Saluiorum regem fugientem recepissent, & omni ope iuuissent, quòdq; Æduorum agros sociorum populi R. uastauissent: & Orosium, qui scribit: Cn. Domitius pro cos. Allobroges Gallos iuxta oppidum Vindaliũ grauissimo bello uicit, maxime cũ elephantorũ noua forma equi hostium, hostesq; cõterriti diffugissent. XX millia ibi Allobrogum cæsa referuntur. III millia capta sunt. Velleius etiam, Domitij Ahenobarbi ex Aruernis uictoriam nobilem scribit fuisse. Obsequens item his cos. Salyes, & Allobroges deuictos scribit. Adijcit Florus: Huius uictoriæ quantum gaudium fuerit, uel hinc existimari potest, quòd & Domitius Ahenobarbus, & Fabius Maximus

ipsis

ipsis, quibus dimicauerant, locis saxeas erexere turres, & desuper exornata armis hostilibus trophæa. Hinc Cicero pro Fonteio dixit: Cn. Domitius, & Q. Maximus nationem Allobrogum, & reliquias armis confecerunt, & oppresserunt. Domitium cum Allobrogibus dimicasse scribit Strabo, ubi Sulga, Rhodanusq; commiscentur. Vtrunque triumphasse & Sextium, & Domitium hæc Eutropij uerba, quanquam mendosa, significant: C. Cassius Longinus, & Sex. Domitius Caluinus consules Gallis Transalpinis bellum intulerunt, & Aruernorum ciuitati, & eorum regi Bituito, infinitamq; multitudinem iuxta Rhodanum fluuium interfecerunt. Deniq; Bituitus superatus Domitio se dedidit, atq; ab eo Romam deductus est, magnaq; gloria consules ambo triumpharunt. Hæc autem uerba mendosa dico, quia Sextium Caluinum cum Domitio miscet. neq; enim C. Cassius Longinus ad hoc bellum quicquam pertinet. Vt Bituitus rex à Domitio, & à Fabio captus sit, in triumpho Fabij ostendam, quem Florus bis in triumpho uisum scribit, Domitij credo, & Fabij. Accedit quòd Suetonius Domitios Ahenobarbos triumpho functos ait, censuraq; duplici. quo tamen in loco errauit uir ille, quòd hunc Domitium cum filio huius tribuno plebis eundem fecit. Triumphauit autem certe Domitius in cõsulatu Fabij, quòd Valerius auctor sit capite de perfidia, Domitium in prouincia fuisse tum, cum ei Fabius successit. A B

DE COS. AN. DCXXXII.

L. OPIMIVM, Q. Maximum cõsules hic annus habuit auctore Cassiodoro. Opimium, & Maximum fastis Siculis; Obsequente uero L. Opimium, Q. Fabium Maximum. Horum meminit Plinius libro II cum ait: Circa solem arcus apparuit L. Opimio, Q. Fabio cos. Ceterum Fabium Maximum Paulli nepotem, Fabij Æmiliani filium esse docet Pædianus in Verr. Velleius lib. II, Cicero in Bruto, epitoma LXI. ut turpissimi erroris coarguantur Strabo & Appianus, qui hunc Fabium Æmilianum uocarunt, & Plinius lib. XXXIII, cap. XI, qui hunc Fabium Allobrogicum, (hoc enim ille cognomen ex uictoria sibi peperit.) Africani fratrem appellat, quasi idem sit Allobrogicus, & Æmilianus. L. Opimij consulis, unde Opimianum uinum dictum est, meminit Plinius libro XIIII, capite IIII, & Plutarchus in C. Graccho, & Velleius libro II. C

De bello Allobrogico confecto, & triumpho Q. Fabij Max. pro cos.

Q. FABIVM consulem contra Allobroges exercitum duxisse, ac bellum confecisse inuenio scriptum in annalibus Romanis. quæ autem inueni, ea exponam, nequis in hoc diligentiam meam fortasse desideret. In epitoma LXI ita est: Q. Fabius Maximus consul Paulli nepos aduersus Allobrogas, & Bituitum Aruernorum regem feliciter pugnauit. ex Bituiti exercitu cæsa millia hominum centum uiginti. & cum ipse ad satisfaciendum senatui Romam profectus esset, Albæ custodiendus datus est, quia contra pacem uidebatur, ut in Galliam remitteretur. decretum quoq; est, ut Congentiatus filius eius comprehensus Romam mitteretur. Allobroges in deditionem accepti. Eadem de Bituito rege uicto, & clade hostium edita sunt etiam apud Strabonem libro IIII, atq; apud Orosium. Addit Cæsar lib. primo de bello Gallico, Aruernos, & Rutenos à Fabio Max. superatos, ijsq; populum R. ignouisse, neq; in prouinciã redegisse, neq; stipendium imposuisse. & Plin. lib. VII: Q. Fabium Maximum consulem apud flumen Isaram prœlio commisso aduersus Allobrogum, Aruernorumq; gentes ante diem VI id. August. CXX. mill. perduelliũ cæsis febri quartana liberatum esse in acie; Appianus CXX. millia Gallorum à Fabio, quanquam ex recenti uulnere imbecillo cæsa esse; Velleius Fabium ex hac uictoria Allobrogicũ, Pædianum Allobrogem appellatum tradit. Marcellinus Galliam Italiæ finitimam à Q. Fabio domitam ait, eiq; rei pleniorem effectum deuicta asperiore Allobrogum gente cognomentum indidisse. Illud in hac uictoria me mouet, quòd Valerius Bituitum captum à Domitio scribit, ac Romæ custodiendum datum, libro IX, his uerbis: D

Iratus

A Iratus Bituito regi Aruernorum Cn. Domitius, quòd tum suam, tum etiam Allobrogum gentem se etiam tum in prouincia morante ad Q. Fabij successoris sui dextram confugere hortatus esset, per colloquij simulationem accersitum, hospitioq; exceptũ uinxit, ac Romam naui deportandum curauit. Senatus eius factum neq; probare potuit, neq; rescindere uoluit, ne remissus in patriam Bituitus bellum renouaret. igitur eum Albam custodiæ caussa relegauit. Eum tamen Bituitum cum Domitio & cum Fabio pugnasse Strabo tradit, atq; bis in triumpho ductũ uidetur significare Florus, cum scribit: Nihil tam conspicuum in triumpho, quàm rex ipse bis uisus discoloribus in armis, argenteoq; carpento, qualis pugnauerat. Hoc bello Narbonensis Gallia in prouinciam redacta, atq; ut quotannis in eam Roma prætores mitterentur, institutũ. Quod cùm ex sequentium annorũ historia patet, tum maxime ex Critognati Aruerni apud Cæsarem oratione lib. VII, cum ait: Quod si ea, quæ in longinquis nationibus geruntur, ignoratis, respicite finitimam Galliam, quæ in prouinciam redacta, iu-
B re, & legibus commutatis, securibus subiecta, perpetua premitur seruitute.

De seditione C. Gracchi trib. pl.

HIS consulibus C. Sempronius Gracchus, Tiberij frater occisus est. cum per biennium tribunus pl. legibus seditiosis latis remp. perturbasset. quæ fuerunt: ut cui abrogatus magistratus fuisset, ei iterum capere magistratum non liceret. ut qui indicta caussa in ciuem Ro. animaduertisset, de eo populus iudicaret, quæ lex præcipue in P. Popillium lata est. ut agri publici tenuioribus diuiderentur. ut uestes militibus gratuito darentur. nequis minor XVII annis ad militiam cogeretur. ut socijs Latinis suffragium, æque ac ciuibus Ro. daretur. ut semisse, & triente frumentum plebi tribueretur. ut à senatoribus ad equites iudicia transferrent. ut uiæ dirigerentur, sternerentur, lapidibus stadia significantibus distinguerentur, pontibus ornarentur. ut coloniæ Capua, & Tarentum in Italia deducerentur. His legibus offensus senatus M. Liuiũ Dru-
C sum Gracchi collegam impulit, ut colligendæ popularis beneuolentiæ caussa leges alias & ipse ad populum ferret, unam de XII colonijs deducendis, alteram, nequis Latinorum in castris uirgis cæderetur. Cum autem Rubrius Gracchi collega legem de Carthagine colonia in Africam deducenda annitente maxime Graccho pertulisset, Gracchus ipse triumuir eò profectus est. Atq; hæc quidem biennio priore acta sunt. Hoc autem anno cum L. Opimius cõsul, uel, ut alijs placet Minucius Rufus tribunus plebis leges Gracchi, qui iam tribunatu abierat, abrogaturus, & Carthaginem coloniam alio translaturus esset, occupatur ab utraq; parte Capitolium. Ibi Atilio ministro Opimij consulis à Gracchanis in turba occiso, eo die tempestatis caussa perfectum nihil est. postero die senatus ab Opimio consule uocatus, ac cõmemorata Atilij nece grauiter offensus, mandat consuli, ut uideat, nequid detrimenti resp. capiat. Ita Opimius postridie armato senatu, atq; equitibus in forum descẽdit. Gracchus, ac Fuluius Flaccus, is, qui ante de Gallis triumphauerat, cum suis Auentinum obtinue-
D runt. Cum de cõditionibus pacis frustra per Fuluij filium legatum actum esset, Gracchus ab Opimianis Auentino armis pulsus unà cum Fuluio interfectus est. caput eius ad Opimium delatum auro redemptum. lustrata ciuitate Concordiæ templum constructum est. Hæc Appianus, & Plutarchus latissime. breuius autem Velleius, Florus, Orosius, atq; epitomæ. De legibus Gracchi sic Pædianus in Verrem: C. Gracchus legem tulit, ut equites Ro. iudicarent. Cicero pro Rabirio: C. Gracchus legem tulit, ne de capite ciuium Ro. iniussu populi iudicaretur, & pro domo de legib. III: C. Gracchus de P. Popillio tulit, ut ei aqua, & igni interdiceretur. & pro Sextio: C. Gracchus frumentariam legem ferebat. res iucunda erat plebi, repugnabant boni, quòd ab industria plebem ad desidiam auocari putabant, & ærarium exhauriri uidebant. Vnde inquit in III Tuscul. C. Gracchus cum largitiones maximas fecisset, & effudisset ærariũ, uerbis tamen defendebat ærariũ. Item pro domo: C. Gracchus prouincias consulares nõ modo non abstulit à senatu, sed ut necesse esset quotannis constitui per senatum. Item pro Cluentio: C. Gracchi lex, ne quis coeat ut publico iudi-

cio condemnet quenquam. De nece autem sic Cicero in Antonium, & in Catilinam: Senatus, quod L. Opimius cos. Verba fecit de rep. de ea re ita censuit, ut L. Opimius consul temp. defenderet. igitur Q. Metellus, cuius quatuor filij consulares, P. Lentulus princeps senatus cum L. Opimio consule, alijq; complures armati Gracchum in Auentinũ persequuti sunt. quo in prœlio Lentulus graue uulnus accepit, interfectus est Gracchus, & M. Fuluius consularis, eiusq; duo adolescentuli filij. Item C. Gracchus, quod agrarios concitaret, occisus. & Salustius: C. Gracchum triumuirum colonijs deducendis occidit Opimius. & Pædianus: C. Gracchus tribunicius est interfectus. Quod dixi, ut ostenderem Valerium errare, qui C. Gracchum in tribunatu necatum scripsit. De M. autem Fuluio sic Cicero pro domo: M. Fuluius, quia cum Graccho contra salutem reip. fecerat, & senatus sententia interfectus est, & eius domus euersa, & publicata est, in qua porticum post aliquanto Q. Catulus de manubijs Cimbricis fecit. & Valerius libro VI: M. Flacci corpore trucidato penates ab imis fundamentis eruti sunt. Flacciana area, cum diu penatibus uacua mãsisset, à Q. Catulo Cimbricis spolijs adornata est. A B

DE COS. AN. DCXXXIII.

P. MANLIVM, C. Papirium consules subdit in hunc annum Cassiodorus. Manilium, & Carbonem fasti Siculi. Vereor igitur, ut P. Manilius sit legendum. Manliorum enim fere cognomen nullum auditum est. eorumq; Publium prænomen fuisse accepimus. at collega eius C. Papirius Carbo est, qui tribunus pl. Claudio, & Perperna cos. post triumuir agris diuidundis à C. Graccho designatus est, quiq; primum plebis partes sequutus, post ad optimates se cõtulit. De quo sic Cicero in II de oratore: L. Opimij caussam defendebat ad populum C. Carbo consul, nihil de C. Gracchi nece negabat, sed id iure pro salute patriæ factum esse dicebat. Id aũt significat, quod est in epitoma LXI: L. Opimius accusatus ad populũ à Q. Decio tribuno plebis, quòd indemnatos ciues in carcerem coniecisset, absolutus est. C

De censoribus, & lustro LXI.

QVINQVENNII ratio poscit, ut in hunc annum censores, & lustrũ conijciamus, qui autem censores fuerint, uix in tanto annalium R. silentio, diuinare possum. utar autem, ut supra, coniecturis ex historiarum libris, quos nobis uetustas reliquit, sumptis. Placet igitur alterum ex his fuisse Q. Metellum Balearicum Macedonici filium; quia tradit Velleius Macedonicum elatum esse à filio uno consulari, & censorio, altero consulari, tertio consule, quarto candidato consulatus, quem magistratũ adeptus est. & Cicero de finibus V, Q. Metellus, inquit, tres filios consules uidit, è quibus unum etiam censorem, & triumphantem, quartum autem prætorem. & Plin. lib. VII, Macedonicum quatuor filijs illatum rogo uno prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, uno censorio scribit. Nũc si quæratur qui sit è duobus triumphalibus, qui censuram gesserit, an Balearicus, an Dalmaticus, profecto Balearicum respondebo; quia Cicero post reditum ad Quirites ait de Metellis his loquens: Non L. Dalmaticus consularis, non C. Metellus censorius, nõ prætermissurus certe etiam in L. Dalmatico censuram, si eam gessisset. Ergo si Q. Metellus censor fuit, & ante patris mortem fuit, qui M. Cæcilio Metello filio consule mortuus est, nec nisi postquam consul fuit, censuram cepit, profecto hoc anno eam gesserit necesse est. Huic autẽ L. Calpurnium Pisonem Frugi adiunxi eum, qui XIII ante annis consul fuit, quem & ipsum censoriũ esse inuenio. De eo enim sic Cicero in Bruto: L. Piso trib. pl. legem primus tulit de pecunijs repetundis, & annales reliquit. Huius testimoniũ ex annalibus profert Dionysius lib. IIII, & uocat Λεύκιος πείσων φρύγι ἐν ταῖς ἐνιαυσίαις ἱστορίαις. & in II, δὲ πίσων Λεύκιος ὁ τιμητικὸς ἱστορεῖ. id est, L. Piso Frugi in annalibus. &, Vt L. Piso Censorius scribit. Plinius etiam libro XIII, cap. XIII eundem Pisonem Censoriũ citat. Nemo est preterea ex consularibus, quem censorium fuisse acceperimus, præter hunc. Nam Cn. Domitij Aheñobarbi certum habemus censuræ annum. plebeij autem, quod fieri cœ- D

ri cœ-

A tri cœptum erat, duo comparati sunt. Factum etiam esse ab his lustrum LXI, & priora, & posteriora lustra demonstrant.

DE COS. AN. DCXXXIIII.

L. CAECILIVM, L. Aurelium consules suggerit Cassiodorus, & Obsequens. Metellum, & Cottam fasti Siculi; Cæcilij Metelli, & Cottæ consulum meminit Plutarchus in Mario. quem Marium his cos. tribunatū plebis gessisse, Metellumque consulem in carcerem coniecisse scribit. Hic est Cotta ille, in cuius consularis locum C. Cæsarem Flaminem dialem esse factum tradit Velleius. L. Metellus est filius L. Metelli Calui eius, qui cos. fuit anno DCXI. Idem post censor, & pontifex Maximus factus est.

DE COS. AN. DCXXXV.

HIC annus consules habuit M. Catonem, Q. Marcium teste Cassiodoro, & Obsequente. Catonem, & Marciū fasti Siculi; Eutropio autem M. Porcium Catonē, & Q. Marcium. Eorum meminit Valerius libro V: Q. Marcius rex, inquit, superioris Catonis in consulatu collega, à rogo filij unici protinus curiam petijt, senatumque, quem eo die lege haberi oportebat, conuocauit. & Plinius lib. II: Tres soles, inquit, antiqui uiderunt Q. Marcio, M. Porcio cos. Gellius porrò scribit lib. XIII, M. Catonem M. F. M. N. consulem cum Q. Marcio fuisse, atque in eo consulatu in Africam profectum in prouincia obijsse. & Velleius lib. I, atque Eutropius, M. Porcio, Q. Marcio cos. Narbonem Marcium in Gallia coloniam esse deductam. Catone autem cōsule, inquit Obsequens, immolante exta contabuisse, caput iocinoris inuentum non esse. Africa hoc anno propter aliquot forte motus prouincia consularis facta est, cum Catoni consuli fuerit decreta.

DE COS. AN. DCXXXVI.

C CONSVLES deinceps tradit Cassiodorus L. Cæciliū, & Q. Muciū. Metellum, & Scæuolam fasti Siculi; L. Cæcilium Metellum, Q. Mucium Scæuolam Eutropius. In tabula etiam uetusta de Genuensium finibus hi consules nominantur, L. CAECILIVS Q. F. & Q. MVCIVS Q. F. Est autem hic L. Cæcilius Metellus, qui postea à Dalmatis uictis Dalmaticus appellatus est. quem Plutarchus in Coriolano. & in libro de fortuna Romanorum Diadematum uocat, quod ulceris caussa diademate diu frontem obligauerit. Q. Mucius Scæuola augur est, de quo Cicero in Lælio, & libro primo de oratore, filius Q. Scæuolæ consulis anno DLXXIX. L. Metello Dalmatæ euenerunt.

De triumpho Q. Marcij Regis pro cos.

HOC anno in Gallia bellum excitatum, indicat uictoria Q. Marcij consulis, de qua scriptum est apud Orosium ita: Q. Marcius consul Gallorum gentem sub radice D Alpium sitam bello aggressus est. qui cum se Romanis copijs circunseptos uiderent, belloque impares fore intelligerent, occisis coniugibus, ac liberis in flammas se proiecerunt. & in epitoma LXII: Q. Marcius consul Sarnos gentem Alpinam expugnauit. Qui autem sint Sarni populi, nondum alias comperi. rem autem gestam à Marcio in Narbonensi prouincia ostendit colonia ipsa Narbo Marcius ab ipso condito re appellata. de qua sic Cicero in Bruto: L. Crassus uoluit adolescens in colonia Narbonensi caussæ popularis aliquid attingere, eamque coloniam, ut fecit, ipse deducere. Triumphasse eum suspicor ex minime dubia uictoria eius. Triumphos enim aliquot ex transalpinis bellis actos indicat Cicero libro II. de off. cum ait de Cæsare ita: Portari in triumpho Massiliā uidimus, & ex ea urbe triumphari, sine qua nunquam nostri imperatores ex transalpinis bellis triumpharunt.

DE COS. AN. DCXXXVII. A

CASSIODORVS prodit in hunc annum consules C.Licinium Getam,& Q.Maximum.Getam, & Maximum fasti Siculi; Getam, & Eburnum Cuspiniani quorum C.Geta post in censura etiam commemoratur. De Q. Maximo loquitur Cicero pro Murena, sic: Quis L.Philippo summo ingenio,opera,gratia,nobilitate à M.Herennio superari posse arbitratus est? quis Q.Catulum humanitate, sapientia,integritate antecellentem à Cn. Manlio? quis M.Scaurum hominem grauissimum,ciuem egregium,fortissimum senatorem à Q.Maximo? & Festus: Pullus Iouis dicebatur Q.Fabius,cui cognomen Eburno erat,propter candorem,quòd eius natis fulmine icta erat. Fabium Eburnum filium impudicum cognita domi caussa necasse tradit Quintilianus declam.III. quin Q.Fabium Seruilianum uocat Valerius.

De triumpho L.Metelli pro cos de Dalmatis. B

DALMATAE pacati quieuisse uidentur,postquam P. Scipio Nasica de ijs triumphauit anno DXCVIII. Hoc autem tempore (ut scribit Appianus) L.Metellus consul nulla eorum culpa,triumphandi libidine bellum illis intulit,atque ab ijs amice exceptus Salonę eorum urbe hibernauit.post autem deportato Romā exercitu sine caussa triumphauit. Prœlio autē opes eorum accisas esse ostendit epitoma LXII, in qua est: L.Cæcilius Metellus Dalmatas subegit.& Pædianus in Verr: Ædem Castoris L. Metellus extruxit de manubijs,qui subactis Dalmatis Dalmaticus appellatus est.De triūpho aūt eius in hūc modū loquitur Eutropius: M. Porcio Catone, Q.Marcio Rege Narbo colonia in Gallia deducta est.annoque codē à L. Metello,& Q.Mucio Scæuola cos. de Dalmatis triumphatū est. Neminē autem esse tam cæcum arbitror,quin horum uerborum mendum uideat. neque enim Scæuola triumphauit,sed solus Metellus.ut uerè Plinius dixerit, Macedonicum morientē reliquisse filios duos triumphales,id est Balearicum,& Dalmaticum. C

DE COS. AN. DCXXXVIII.

DEINCEPS sequuti consules M.Metellus,M.Scaurus; auctore Cassiodoro; Scaurus, & Metellus fastis Siculis. M. Metellus est tertius è filijs Macedonici, de quibus a..te diximus. De M.Scauro ita Pędianus: M.Scaurus ita fuit patricius,ut tribus suprà eum ætatibus iacuerit domus eius fortuna. nam neque pater, neque auus,neque proauus,ut puto, propter tenues opes, & nullam uitæ industriam honores adepti sunt.& Cicero pro Murena: M.Æmilius Scaurus memoriam prope intermortuā generis sui uirtute renouauit. & Plutarchus de fortuna Ro: Æmilius Scaurus ex humili uita, & humiliore genere nouus homo à fortuna sublatus princeps senatus factus est. Hic anno priore superatus fuit in petitione consulatus à Q.Maximo; auctore Cicerone pro Murena. hoc autem anno P. Rutilium superauit, eodem teste in Bruto. M. Scaurus, inquit,& P.Rutilius cum una consulatum petijssent,non ille solum, qui repulsam tulerat,accusauit ambitus designatum competitorem,sed Scaurus etiam absolutus Rutilium in iudiciū uocauit.& Plin.lib.II: Tacta Iunonis ædes Scauro cōsule, qui mox princeps fuit.& lib.VIII: Sorices & ipsos condi hyeme auctor est Nigidius, sicut glires,quas censoriæ leges, princepsque M.Scaurus in cōsulatu nō alio modo cœnis ademere,quàm conchylia.& in lib.de uiris illustribus: M.Æmilius Scaurus nobilis pauper.nam pater eius quanuis patricius, ob paupertatem carbonariam fecit. idem primò dubitauit, honores peteret, an argentariam faceret, sed eloquentiæ consultus ex ea gloriam peperit.consul legem de sumptibus, & libertinorum suffragijs tulit.Scaurus Ligures, Metellus Sardiniam obtinuit. D

De censoribus, & lustro LXII.

CASSIODORVS his cos. censores fuisse L. Metellum, & Cn. Domitium notat, eosdemque artem ludicram ex urbe remouisse præter Latinum tibicinē cum cantore, & ludum

A & ludum talorum. Eorundem mentio est in epitoma LXII, post L. Dalmatici victoriam his verbis: L. Cæcilius Metellus, Cn. Domitius Ahenobarbus censores duos, & triginta senatu mouerunt. & apud Valerium lib. II: Geta cum à L. Metello, Cn. Domitio senatu motus esset, postea censor factus est. L. Metelli, & Cn. Domitij censorũ meminit quoq; Cicero in Verrem. Lustrum ab his conditum puto anno (ut assolebat) sequenti. Nam in epitoma LXIII post C. Porcium consulem sic de lustro agitur: Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt ciuium capita CCCXCIIII millia CCCXXVI. Ab his censoribus lectum principem senatus M. Æmilium Scaurũ, indicat Salustius in Iugurtha anno DCXLI uocat hunc consularem, & tum principem senatus. & Plin. libro II, Tacta, ait, Iunonis ædes Scauro consule, qui mox princeps fuit. Hunc autem L. Metellum non Dalmaticum esse arbitror, sed Calui filium, eum, qui quatuor ante annis consul fuit.

De triumpho M. Aemilij Scauri cos. de Liguribus.

B M. SCAVRVM prouinciam habuisse tradit Cicero in V. Verrina, rem in Liguribus gessisse Strabo lib. V, his uerbis: Magna intra Padum pars paludibus occupabatur, per quas Annibal magnis difficultatibus iter fecit in Tusciam. Ceterum Scaurus deductis ex Pado usq; in Parmensium agrum fossis, nauigationibus commodis paludes ipsas exiccauit è campis. per Placentina enim arua Trebia Padum influens, aliisq; complures ante fluuij præter modũ stagnant. hic est ille Scaurus, qui per Pisas, & Lunam usq; Sabatios uiam strauit Æmiliam, & hinc per Derthonem. Eundem exercitum, & imperium habuisse docet Frontinus lib. IIII, cum ait: Pomifera arbor, quam in pede castrorum fuerat complexa metatio, postero die abeunte exercitu, qui sub M. Scauro meruit: intactis fructibus relicta. postremo in consulatu Ligures ab eo domitos, deq; ijs triumphatum esse, scriptum est in libro de uiris illustribus, quo loco uiam Æmiliam ab eo etiam censore stratam proditum est.

C

DE COS. AN. DCXXXIX.

M. ACILIVM Balbum, C. Catonem consules suggerit Cassiodorus. Balbum, & Catonem fasti Siculi; M. Acilium, C. Porcium Obsequens. eorundem meminit Plinius lib. II. Circa solem, inquit, arcus apparuit C. Porcio, M. Acilio cos. Item: Relatum lacte & sanguine pluuisse M. Acilio, C. Porcio cos. Acilium prænomine Manij afficit Plutarchus in Mario. est autem, ut opinor, filius M. Acilij L. F. Balbi consulis anno DCIII. C. Cato frater est M. Catonis eius, qui quadriennio ante consul fuit, nepos M. Catonis Censorij, atq; Africani sororis filius. ut ait Velleius, Cicero in Verrẽ, & in Bruto. Atq; hic quidem Macedoniã sortitus est. M. Acilium M. Acilij filiũ esse arbitror eius, qui consulatum gessit anno DCIII.

De bello Thracico, & triumpho T. Didij pro pr.

D QVI de bello Thracico scribunt, ij ferè à C. Catone consule illud exordiuntur. quanquã bellum in Thracia multo ante gestũ esse declarat res bene cum Scordiscis à M. Cosconio prætore uiginti ante annis gesta. Puto autem eos iccirco à Catone initium belli narrandi ducere, quòd ante res à prætoribus gesta sit, hic autẽ primus consul eò missus sit. ut ante excitatum, nunc demum grauius factum fuisse uideatur. Missum tamen cum eo prætorẽ T. Didium reor, ut quondam etiam Q. Fabius cos. & C. Lælius prætor in Hispaniam aduersus Viriathum missi sunt; ex his autem consulem Catonem male pugnasse, prætorem prospere. De Catone sic scriptum est apud Eutropium: C. Cato consul bellum Scordiscis intulit, ignominioseq; pugnauit. & in epitoma LXIII: C. Porcius cos. in Thracia male aduersus Scordiscos pugnauit. & apud Velleiũ lib. II: Cato cõsul, cõsularis M. Catonis nepos, Africani sororis filius repetundarum ex Macedonia damnatus est, cum lis eius IIII æstimaretur. Idem Cicero in Verrem. De Didio sic Florus: Non fusus modo à Scordiscis, aut fugatus, sed (simile prodigio) omnino totus interceptus exercitus, quem duxerat Cato. Didius uagos,

& libera populatione diffusos intra suam repulit Thraciam. & Rufus: Didius uagantes Thracas repressit. Eundem ex Macedonia triumphasse auctor est Cicero in Pisonem. Quin tu me, uides, inquit, qui ex qua prouincia T. Flamininus, L. Paullus, Q. Metellus, T. Didius innumerabiles alij leui cupiditate commoti triumpharunt, ex ea sic redij, ut ad portam Esquilinam, Macedonicam lauream conculcarim. Praeterea cũ idem T. Didius iterũ triumphauerit auctoribus lapidibus Capitolinis anno DCLX, facile intelligi potest, eum hoc tempore primum triumphasse. Quanquam si Didius hoc anno praetor in Macedoniam profectus est, eum potius sequenti anno triumphasse pro pr. puto. Sed fortasse, ut saepe alias, uaticinamur. Qui certiora habet, ea sequatur, per me licet. A

DE COS. AN. DCXL.

C. CAECILIVM, Cn. Papirium consules subdit Cassiodorus, & Obsequẽs. Metellum, & Carbonem fasti Siculi; C. Caecilium Metellum, & Cn. Carbonem Eutropius. De his cos. loquitur Plinius lib. II, cum ait: Lumen de coelo noctu uisum est C. Caecilio, Cn. Papirio cos. Eosdem anno DCXL ab V. C. consulatum gessisse, tradit Tacitus de moribus Germanorum. C. Metellus est quartus C. Metelli Macedonici filius, quem moriens praetorium, & candidatum cõsulatus reliquit, ut supra diximus. quem cognomen ex contumelia traxisse auctor est Cicero de orat. lib. II. cognomen autem fuit Caprarius. ut ait Plutarchus de Fortuna Romanorum. Carbonem C. Carbonis filium esse reor, eius, qui VII ante annis consul fuit, patrem Cn. Carbonis consulis anno DCLXIX. Metello Macedonia, Carboni Illyricum euenerunt. B

De triumpho M. Metelli pro cos. de Sardis C. Metelli Caprarij cos. ex Macedonia.

TRIVMPHASSE autem M. Metellum pro cos. hoc anno de Sardis, C. Metellum cos. fratrem eius ex Macedonia scriptum est apud Eutropium, ita C. Caecilio Metello, & Cn. Carbone cos. duo Metelli fratres triumpharunt, alter ex Sardinia, alter ex Thracia. & apud Rufum: Sardiniam, & Corsicam Metellus uicit, triumphauitq; de Sardis, qui rebellauere saepe. Iuncta administratio harum insularum fuerat, post suos praetores habuit. unde etiã scripsit Velleius: Circa eadem tempora II Metelli fratres uno die triumpharũt. Ex quo apparet Catoni Metellum in Thraciam successisse, cuius tamen Metelli non meminerunt ij, qui de bello Thracico tradiderunt. C

De bello Cimbrico.

IISDEM consulibus Cimbros arma mouisse scriptũ reliquit Tacitus de moribus Germanorum. Cimbrorum, inquit, arma primum audita sunt ann. DCXL Caecilio Metello, & Papirio Carbone cos. & Obsequens: C. Caecilio, Cn. Papirio cos. Cimbri, Teutoniq; Alpes transgressi foedam stragem Romanorum, sociorumq; fecerunt. Eutropius item Romae nunciatum his cos. tradit, Cimbros e Gallia in Italiam uenisse. Cur autem mouerint, caussam affert Florus, quòd ab extremis Galliae profugi, cum terras eorum inundasset Oceanus, nouas sedes toto terrarum orbe quaererent. Hi uerò quòd finibus suis nunquam exissent, & quòd longinquis e regionibus proficiscerentur, unde uenirent, aut qui nam essent, ignorabatur. Romani autem eos Germanos esse ex ijs, qui ad Septentrionalem Oceanum incolunt, arbitrabantur, quòd Germanorum lingua praedones Cimbri appellarentur. haec Plutarchus in Mario. Cum autem in Illyricũ uenissent, Cn. Carbo cos. cui ea prouincia obtigerat, ab ijs fusus acie, ac uictus est. siquidem in epitoma LXIII. ita scriptum est: Cimbri gens uaga populabundi in Illyricum uenerunt. ab ijs Papirius Carbo cos. cum exercitu fusus est. & apud Strabonem: Cn. Carbo ad Noreiam oppidum collatis cum Cimbris signis nihil profecit. Velleius etiã scribit effusam immanẽ uim Germanarũ gentiũ, quibus Cimbris, ac Teutonis nomen erat, Carbonem cos. fudisse, fugasseq;, & exercitu exuisse, de eo- D

A de eodem Carbone uicto auctor est etiam Tacitus, & Vegetius. Carbone autem superato quieuisse usque ad Silanum cos. Cimbri uidentur.

DE COS. AN. DCXLI.

M. LIVIUM Drusum, L. Pisonem consulem in hunc annum commemorat Cassiodorus. Drusum, & Pisonem fasti Siculi. L. Piso consularis occisus postea est à Tigurinis L. Cassio consule, auctore Orosio, auus L. Pisonis soceri C. Cęsaris, ut ipse Cęsar scribit lib. primo de bello Gallico. filius L. Pisonis Cæsonini cos. an. DCV. M. Drusus, C. Drusi filius dicitur à Cicerone in Bruto, eius, qui consul fuit anno DCVI.

De triumpho M. Drusi cos. ex Macedonia.

M. DRUSUM in Thracia prospere pugnasse post Didium inuenio apud Florum, qui ita scribit: Didius Scordiscos uagantes intra suam repulit Thraciam. Drusus ulte

B rius egit, & uetuit transire Danubium. & apud Rufum: Thraces M. Drusus intra fines proprios continuit. & in epitoma LXIII: Liuius Drusus cos. aduersus Scordiscos gentem à Gallis oriundam in Thracia feliciter pugnauit, magnumque honorem tulit. puto autem hunc etiam sequenti anno rem in Thracia gessisse, quòd consulum eius anni alter Numidiam, alter Italiam sortitus sit. Drusum autem triumphasse inde apparet, quòd Suetonius tres Liuiæ gentis triumphos edit. quorum priores à Salinatore acti sunt, tertius hic à Druso.

DE COS. AN. DCXLII.

CONSULES edit in hũc annum Cassiod. P. Scipionem, L. Calpurnium Bestiam, fasti Siculi Nasicam, & Bestiam. Obsequens P. Scipionem, L. Calpurnium. Salustius, Eutropius, & Orosius P. Scipionem Nasicam, & L. Calpurnium Bestiam. P. Nasicæ Scipionis, & L. Bestiæ consulum meminit etiam Valerius lib. I, cap. VI. Cicero au-

C tem P. Scipionẽ P. Scipionis Serapionis filium, L. Bestiæ collegam in consulatu mortuum esse tradit in Bruto. Idem pro Plancio P. Nasicam repulsam in ædilitate passum consulem esse factum scribit. Bestiæ etiam mentio est in fragmẽto Capitolino. P. Nasicæ Italia, L. Bestiæ Numidia prouinciæ obtigerunt. Salustius auctor.

De bello Iugurthino.

SALUSTIUS, ac ceteri, qui belli Iugurthini initia literis prodiderunt his consulibus bellum contra Iugurtham susceptum tradũt. Iugurtha auum Masanissam, patrem Micipsam Numidiæ reges per adoptionem adeptus, agitatus regni cupiditate, primum Hiempsalem fratrẽ per insidias necarat, deinde in Adherbalem alterum se conuerterat. Cùm Adherbal Romam de Iugurtha questum profugisset, Iugurtha eò missa ingenti pecunia facile senatum in suam sententiam traxit. Missos deinde à senatu legatos, qui regnum inter illum, Adherbalemque diuiderent, similiter aggressus, corru

D pit pecunia. cùm autem Adherbal bello ab eo petitus, & in oppido Cirta obsessus contra denunciationem senatus occisus esset, Iugurthæ bellum indictum est. Primus in Numidiam cum exercitu missus est L. Calpurnius Bestia, qui captus regis pecunia, pacem cum eo flagitiosam fecit, quæ à senatu improbata est. Hæc Salustius latissimè. Florus, Orosius, Eutropius, alij, breuiores.

De Citeriore Hispania rebellante.

POST aliquot tempora, quàm Hispania à Scipione pacata fuit, nouæ ibi defectionum caussæ extiterunt. ad eosque motus reprimendos missus est Calpurnius Piso, atque in Pisonis locum Ser. Galba. Cimbris autem in Galliam irrumpentibus, ac seruis Siciliam iterum bello uexantibus, legati Roma eò missi sunt, qui honestioribus, quibus potuerunt, conditionibus, Hispanienses tumultus composuerunt. Hæc Appianus in Hispaniensi scribit historia. Quæ hanc mihi uidentur habere sententiam, ut quoniã biẽnio post Cimbri redierũt, ac tertio post anno Ser. Galba consulatũ iniuit,

idem Galba anno, antequam Cimbri recederent, Hispaniam pretor obtinuerit, ante Galbam autem Calpurnius Piso hoc anno. de quo Pisone nescio an forte intelligat Cicero in Verrem, cum scribit: Sunt uestrum iudices quàm multi, qui L. Pisonem cognouerunt, huius L. Pisonis, qui prætor fuit, patrem. is cùm esset in Hispania prætor, qua in prouincia occisus est, nescio quo pacto, dum armis exercetur, annulus aureus, quem habebat, fractus est, & diminutus. &c. eundem autem filium scribit fuisse L. Pisonis Frugi, qui trib. pl. primus de repetundis legem tulit. A

DE COS. AN. DCXLIII.

SP. POSTVMIVM, M. Minucium cos. Cassiodorus suggerit. Albinum, & Rufum fasti Siculi; Sp. Albinum, Q. Minucium Rufum Salustius. M. Minucij meminit etiam Velleius, & epitoma LXV. Alter autẽ est ex duobus fratribus, de quibus mentio fit in tabula quadam uetere de Genuensium finibus. ita: Q. M. MINVCIEI Q. F. RVFEI DE CONTROVERSIIS INTER GENNVATEIS, ET VEITVRIOS IN RE PRAESENTE COGNOVERVNT L. CAECILIO Q. F. Q. MVCIO Q. F. COS. In fragmento Capitolino est etiam mentio Albini. Minucio Macedonia, Postumio Numidia obtigit. B

De re gesta cum Iugurtha. & triumpho M. Minucij pro cos. de Thracibus.

HOC anno Sp. Postumius cos. cui Numidia obuenerat, post Bestiam aduersus Iugurthã missus pecunia (ut creditur) à rege corruptus, bellum traxit, quoad Romam comitiorum caussa redijt. A. Postumius frater eius legatus, quem pro pr. castris consul præfecerat, prœlio aduersus Iugurtham infeliciter gesto pacem quoq; turpem fecit, quam seruandam non esse senatus censuit. auctor Salustius, & alij. At uero M. Minucius, qui Macedoniam sortitus erat, rem cum Thracibus non modo in consulatu, sed etiam pro consule bene gessit. Hoc annalium, qui extant, uerba docent. Frontinus lib. II: Minucius Rufus imp. cum à Scordiscis, Dacisq; premeretur, quibus impar erat numero, præmisit fratrem, & paucos equites unà cum æneatoribus, præcepitq;, ut cum uidisset contractum prœlium, subitus ex diuerso se ostenderet, iuberetq; æneatores concinere. Sonantibus montium iugis species ingentis multitudinis offusa est hostibus, qua perterriti dedere terga. & Eutropius: A Minucio Rufo in Macedonia Scordisci, & Triballi uicti. Florus autẽ post Drusi uictoriam: Minucius Scordiscos toto uastauit Aebro, multis quidem amissis, dum per perfidum glacie flumen equitatur. & Sextus: Minucius Thracas in Aebri fluminis glacie uastauit, in epitoma autem post Silani cos. mentionem: M. Minucius pro cos. contra Thracas feliciter pugnauit. Porrò autem triumphasse eum his tradit uerbis Velleius: Per eadem tempora clarus eius Minucij, qui porticus, quæ hodieq; celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit. quieuisse autem Thracas his uictorijs fractos per multos post annos opinor. C

DE COS. AN. DCXLIIII. D

CONSVLES subsequutos tradit Cassiodorus Q. Metellum, & M. Silanum. fasti Siculi Metellum, & Silanum. Q. Cæcilium Metellum Numidicum, M. Iunium Silanum Pædianus, & Eutropius. Eorum etiam meminit Cicero in Bruto: Q. Metellus Numidicus, inquit, & eius collega M. Silanus dicebant de rep. quod esset illis uiris, & consulari dignitate satis. Metellus à Numidia uicta Numidicus dictus auctore Velleio. Hunc Q. Metellum L. F. uocat Cicero in epistola ad Lentulum, in Sextiana, & Corneliana. fuit autem L. Metelli Calui filius. In fragmento Cap. est etiam SILANI mentio.

De censoribus.

QVINQVENNALE annorum interuallum postulabat, ut in annũ priorem censores conijcerentur; uerum quia fragmenta cõsulum Capitolinorum nullos eo anno inter-

A interponi censores patiuntur, credendum est, eo anno cẽsores nullos in ciuitate fuisse. hoc autem anno quin fuerint, nemo dubitare potest, qui ijsdem fragmentis fidem habeat. neq; enim literæ illæ: IN MAG. M. E. ad quem, præterquam ad censorem mortuum, referantur, inuenio. fuisse autem hos M. Æmilium Scaurum, & M. Liuium Drusum opinor; primum, quod uterq; consularis est, deinde quòd Plutarchus in quæstionibus scribit, hos in censura collegas fuisse: cumq; Drusus in magistratu mortuus esset, Scaurum abdicaturum non fuisse, nisi tribunorum iussu in carcerem ductus esset. M. certe Scaurum censorem Æmiliam uiam strauisse, pontem Æmilium fecisse scriptum inuenio in libro de uiris illustribus.

De re gestis cum Cimbris.

CONSVLEM nullum inuenio post Cn. Carbonem ad hunc usq; annum Galliam prouinciam sortitum. nam Drusus, & Rufus Macedoniam, Nasica Italiam, Bestia, atque Albinus Numidiam obtinuerunt. omnes autem annales post Carbonem consulem Silanum cum Cimbris decertasse produnt. Si autem quærimus, quid Cimbri uicto Carbone gesserint, profecto eos arma aduersus Gallos, eos, qui imperio populi Ro. subiecti non erant, atq; inde aduersus Hispanos transtulisse reperiemus. de Gallis auctorem habemus Cæsarem, apud quem Critognatus Aruernus lib. VII ita loquitur: Mei consilij est facere, quod nostri maiores nequaquam pari bello Cimbrorum, Teutonumq; fecerunt, qui in oppida compulsi, ac simili inopia subacti, eorum corporibus, qui ætate inutiles ad bellum uidebantur, uitam tolerauerunt, neq; se hostibus tradiderunt. cuius rei exemplum si non haberemus, tamen libertatis caussa institui, & posteris prodi pulcherrimum iudicarem. nam quid illi simile bello fuit? depopulata Gallia, magnaq; illata calamitate Cimbri aliquando finibus nostris excesserunt, atq; alias terras petierunt; iura, leges, agros, libertatem nobis reliquerunt. De Gallis, & Hispanis, à quibus expulsi Cimbri hoc anno in Italiam remigrarunt, testis

C est Florus, cum ait: Cimbri exclusi ex Gallia, & Hispania, cùm in Italiam remigrarent, miserunt legatos in castra Silani, inde ad senatum petentes, ut populus R. aliquid sibi terræ daret quasi stipendium; ceterum ut uellet, manibus atq; armis suis uteretur. repulsi, quod precibus nequiuerant, armis petere constituunt. sed primum impetum barbarorum Silanus ferre non potuit. & epitoma: M. Iunius Silanus cos. aduersum Cimbros infeliciter pugnauit. legatis Cimbrorum sedem, & agros, in quibus considerent, postulantibus, senatus negauit. De Silano item uicto sic Pædianus in Cornelianam: Q. Cæcilius Metellus Numidicus, & M. Iunius Silanus consules fuerunt bello Cimbrico, quod diu praue simul & infeliciter gestum est, atq; ipse quoq; hic Iunius male aduersus Cimbros rem gessit, ac plures leges, quæ per eos annos, quibus hæc gerebantur, populo latæ erant, abrogauit. Item: M. Iunius Silanus quinquennio ante consul fuit, quàm Domitius tribunus pl. atq; ipse quoq; aduersus Cimbros male rem gessit. quam ob caussam Domitius eum apud populum accusauit, crimi-

D natusq; est, bellum cum Cimbris iniussu populi gessisse, idq; principium fuisse calamitatũ, quas eo bello populus accepisset, sed plenissime Silanus absolutus est. Cùm autem hæc ita habeant, miror Eutropium ita scribere: A' M. Iunio Silano collega Q. Metelli Cimbri in Gallia uicti.

De re gestis cum Iugurtha, & triumpho Q. Metelli Numidici pro cos.

Q. CAECILIVM Metellum consulem, cui prouincia Numidia obuenerat, exercitu ad pristinam disciplinam redacto, duobus prœlijs Iugurtham fudisse, Thalam oppidum diripuisse, uniuersam Numidiam uastasse, ac regem ipsum per Mauros, ac Gætuliam fugientem insequutum, prorogato in alterum annum imperio, tertio anno Romam in consulatu Marij rediisse tradit latissime Salustius, & alij breuius. Triumphi eius sic meminit Velleius libro II: Marius legatus Metelli criminãdo Metelli lentitudinem, effecit, ut cum commeatu perito Romam uenisset, consul crearetur, bellíq; pene patrati à Metello, qui bis Iugurthã acie fuderat, summa sibi cõmitteret.

Metelli tamen, & triumphus fuit clarissimus, & meritum uirtuti cognomen Numidi cum inditum. In lib. etiam de uiris illustrib. est, Q. Metellum de rege Iugurtha triumphasse. Eutropius item duos triumphos de Iugurtha actos scribit, unum à Metello, alterum à Mario. Gellius deniq; orationis meminit Q. Metelli Numidici, quam habuit de triumpho suo, lib. XII, cap. IX. A

DE COS. AN. DCXLV.

SER. Galbam, M. Scaurum prodit in hunc annum consules Cassiodorus, & Obsequens. Sulpicium, & Scaurū fasti Siculi. Ser. Galbam consularem fuisse Mario VI consule scribit pro Rabirio Cicero. filium esse Ser. Galbæ arbitror, cōsulis an. DCIX. M. Scauri consulis meminit Velleius, & Tacitus. Hic est M. Aurelius Scaurus, qui post legatus à Cimbris est interfectus, ut est in epitoma LXVII. Cicero in Bruto, postquam locutus est de Numidico, & Silano collegis, M. Aurelius Scaurus, inquit, non sæpe dicebat, sed polité. Scaurum autem suffectum fuisse in locum alterius, qui antequam iniret damnatus sit, indicant, si recte ea interpretamur, Capitolina fragmenta. Eidem Gallia obtigit. B

De censoribus, & lustro LXIII.

EX Capitolinis fragmentis satis perspicue intelligi potest, lustrum XLIII factum esse his consulibus. à quibus autem cēsoribus parum compertum est. nos autem, qui nam esse potuerint, cōiecturam sequuti, aperiamus. hos ergo Q. Fabium Maximum Allobrogicum, C. Licinium Getam esse ducimus. consulares enim quærimus. Q. autem Fabius in censura Fabianum fornicem construxisse à Pædiano traditur, his uerbis: Fornix Fabianus arcus est iuxta Regiam in Sacra uia a Fabio censore constructus, qui à deuictis Allobrogibus Allobrox cognominatus est. ibiq; statua eius propterea posita est. De C. Geta sic Cicero pro Cluen. Ponam illud unum C. Getam cum à L. Metello, & Cn. Domitio censoribus ex senatu eiectus esset, censorem ipsum postea esse factum. idem scribit Valerius. neq; uero nisi hoc lustro censor esse potuit, quòd aliorum lustrorum certa censorum nomina habeamus. Vtriusq; meminit Frontinus de aquæ ductibus. quanquam non sine labe uulgatorum librorum, in quibus est: C. Licinius Cesula, & M. Fabius. Vide etiam, ne hoc lustro M. Scaurus iterum princeps senatus lectus sit. nam in seditione Norbani anno DCLVIII, M. Æmilium Scaurum principem senatus, & ciuitatis lapide percussum tradit Cicero II libro de oratore. C

De re gesta cum Cimbris.

M. SCAVRVS cos. in locum Silani missus in Galliam uidetur, atq; tertiam cladem à Cimbris accepisse, ex eo, quod scribit Tacit. in lib. de morib. German. Cimbri Carbone, & Cassio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cæpione, M. quoq; Manlio fusis quinq; simul consulares exercitus populo R. abstulerunt. & Velleius: Cimbri Cæpionem, Manliumq; consules, & ante Carbonem, Silanumq; fuderunt, fugaruntq; in Gallijs, & exuerunt exercitu, Scaurumq; Aurelium consulem, & alios celeberrimi nominis uiros trucidarunt. Quinctilianus item declamatione tertia Scaurum exercitum amisisse scribit. D

De triumpho Q. Cæpionis pro pr. & bello Lusitanico.

BELLVM hoc tempore in ulteriore Hispania redintegratum est, quæ D. Bruti imperio pacata fuerat. excitatum autem à latronibus puto, qui eam passim diripientes uexabant. Hoc indicat Plutarchus, qui scribit C. Marium ex prætura ulteriorem Hispaniam sortitum, eam latrocinijs, quibus infesta erat, liberasse. fuit autem Marius prætor septem annis ante, quàm consul. quem eundem cum Lusitanis pugnasse scribit Appianus. Inter ceteros prætores, qui hoc tempore eò missi sunt, Q. Cæpionis fama excellit. Is priore anno in prætura Lusitanos sortitus, hoc anno, ut puto, de Lusitanis trium-

A triumphauit, ac triennio post pro consule cum Cimbris male rem gessit. Hoc docet Eutropius, qui post Minucianam de Scordiscis uictoriam Lusitanos à Seruilio Cæpione deuictos tradit. quod ab eo in prætura factum elici ex Valerio potest, qui lib. VI scribit: Q. Cæpio præturæ splendore, triumphi claritate, consulatus decore, max. pontificis sacerdotio, ut senatus patronus diceretur, assecutus, in publicis uinculis spiritum deposuit.

DE COS. AN. DCXLVI.

L. CASSIUM, C. Marium consules in hunc annum comparat Cassiodorus. Longinum, & Marium fasti Siculi. Eorum meminit etiam Plinius lib. X. L. Cassio, C. Mario cos. inquit, bubone uiso urbs lustrata est. C. Marium duabus repulsis ædilitatis acceptis consulem factum scribit Cicero pro Plancio, & Plutarchus in Mario. De eodem etiam idem sic libro III de officijs: C. Marius, cum à spe consulatus longe abesset, & septimum annum post præturam iaceret, neque petiturus unquam consulatum B uideretur, Q. Metellum, cuius legatus erat, cum ab eo imperatore suo Romam missus esset, criminatus est, bellum illum producere, se si consulem fecissent, breui tempore, aut uiuum, aut mortuum Iugurtham in potestatem populi R. redacturum. itaque factus est consul. Idem tradit Salustius, Valerius, Plutarchus, Valleius. L. Cassius prætor fuit anno DCXLII, ut est apud Salustium. filius, ut arbitror, L. Cassii consulis anno DCXXVI. idem ille, qui quærere solebat: Cui bono. & cuius tribunal propter nimiam seueritatem scopulus reorum dicebatur. auctor Cicero, & Valerius. Eidē Gallia, Mario Numidia prouincia decreta est.

De rebus gestis in Gallia, & L. Cassio Longino cos. occiso.

SCAURO in Galliam successit L. Cassius consul. qui quidem non solum male pugnauit, sed etiam in prœlio cecidit. Hoc docet epitoma LXV, in qua ita est: L. C Cassius cos. à Tigurinis Gallis pago Heluetiorum, qui à ciuitate secesserant, in finibus Allobrogum cum exercitu cæsus est. milites, qui ex ea clade superauerant, obsidibus datis, & dimidia rerum omnium parte, ut incolumes dimitterentur, cum hostibus pacti sunt. & Orosius: L. Cassius consul in Gallia Tigurinos usque ad Oceanum persecutus, rursumque ab eisdem insidijs circumuentus, occisus est. L. quoque Piso uir consularis legatus Cassii consulis interfectus est. Q. Publilius alter legatus, ne residua exercitus portio deleretur, obsides, & dimidiam partem rerum omnium Tigurinis turpissimo fœdere dedit. & Cæsar lib. I: Cæsar, quòd memoria tenebat L. Cassium consulem occisum, exercitumque eius ab Heluetijs pulsum, & sub iugum missum, concedendum non putabat. & paulo infra: Hic pagus unus, cum domo exisset patrum nostrorum memoria, L. Cassium consulem interfecerat, & eius exercitum sub iugum miserat. item: Qua in re Cæsar non solum publicas, sed etiam priuatas iniurias ultus est, D quòd eius soceri L. Pisonis auum L. Pisonem legatum Tigurini eodem prœlio, quo Cassium, interfecerant. Ex his locis apparet Cimbros hoc anno ex Gallia recessisse, atque cum Gallis tantum Tigurinis à Romanis pugnatum esse. neque enim Tacito assentior, qui Cassium à Cimbris profligatum scribit post Carbonem ante Scaurum. malim enim ibi Silanum intelligi, quam Cassium.

De rebus gestis à C. Mario cos. cum Iugurtha.

AT uero C. Marius consul transportatis in Africam copijs primum oppida quædam aggressus, leuia aliquot prœlia fecit; post Getulos, & Iugurtham ex socijs R. prędas agentes sæpe adortus in itinere fudit, ipsumque regem haud procul oppido Cirta armis exuit. cumque idem, ut Iugurtham ad prœlium traheret, bello ad singula eius oppida transferendo, & alia multa, & maxime Capsam, ac Mulucham cepisset, Iugurtha Bocchum Mauritaniæ regem cum exercitu aduocauit. cumque reges ambo coniunctis copijs Marium in hiberna proficiscentem inuasissent, utrinque acriter pugnatū est.

cum

cùm autem Marius suos in collem opportunum subduxisset, reges uero prœlio deterriti læti pro uictoribus agerent: Marius fessos eos, ac somno captos, ac nihil tale suspicantes adortus, plures eo prœlio, quàm omnibus superioribus interemit. atq; inde cùm in hiberna contenderet, hostibus, à quibus lacessebatur, late fusis, fugatisq; Cirtam oppidum, quò iter intenderat, occupauit. eò legati à Boccho uenerunt, qui regis uerbis à Mario petiuere, duos quàm fidissimos ad se mitteret; uelle de suo, & populi Ro. commodo cum his disserere. ille L. Sullam, & A. Manlium misit. neq; tamē cum Boccho tum quicquam perfectum est, Boccho ipso de sententia ab amicis suis, quos Iugurtha pecunia corruperat, deturbato. Atq; hæc quidem hoc anno à Mario, dum in hiberna profectus est, gesta existimo. Salustius. A

DE. COS. AN. DCXLVII.

DEINCEPS consules profitetur Cassiodorus, & Obsequens Q. Seruilium Cæpionem, & C. Atilium Serranum. Cæpionem, & Serranum fasti Siculi. Q. Cæpione, & C. Serrano natum esse M. Ciceronem oratorem Gellius lib. XV scriptum reliquit. C. Serrani consularis meminit Mario VI consule ipse Cicero pro Rabirio. idem Q. Catulo antelatum esse C. Serranum in consulatu scribit pro Plancio. Q. Cæpionem Q. Cæpionis filium esse arbitror consulis anno DCXIII. cuius meminerunt omnes, qui de bello Cimbrico scripserunt. Cassiodorus præterea & Obsequens iudicia his consulibus per Seruilium Cæpionem consulem equitibus, & senatoribus communicata notant. Vnde Cicero dixit in Bruto: L. Crassus Seruiliam legem suasit ijs consulibus, quibus nati sumus. & paulo infra: Mihi quidem à pueritia quasi magistra fuit illa Crassi in legem Cæpionis oratio, in qua auctoritas ornatur senatus, quo pro ordine illa dicuntur, & inuidia concitatur in iudicum, & accusatorum factionem, contra quorum potentiam populariter fuit dicendum. & lib. primo de oratore: Et animos equitum Romanorum, apud quos tum iudices caussa agebatur, ad Q. Cæpionis odiũ, à quo erant ipsi propter iudicia abalienati, reuocabam. Quibus ex locis intelligi potest, C. Gracchum iudicia ante à senatoribus remouisse, atq; ad solos equites transtulisse, cum Q. Cæpio cos. inter utrunq; ordinem ea communicauerit. Hæc tamen lex aut sublata, aut certe non obseruata est. B C

De re gestis in Gallia, & in Numidia.

Q. AVTEM Cæpio consul Galliam prouinciam sortitus bellum cum Gallis Tectosagibus, ut L. Cassius ante cum Tigurinis fecit. neq; enim Cimbri adhuc reuerterant. Hac de re sic scriptum est apud Iustinum: Cæpio consul auri pondo CX millia, argenti pondo quinquies decies centum millia Tectosagis abstulit. quod sacrilegiũ caussa excidij Cæpioni, & exercitui eius postea fuit. Romanos quoq; Cimbrici belli tumultus, uelut ultor sacræ pecuniæ, insecutus est. & Gellius lib. III: Cum oppidum Tolosanum in Gallia Q. Cæpio cos. diripuisset, multumq; auri in eius oppidi templis fuisset, quisq; ex ea direptione aurum attigit, misero, cruciabiliq; exitu perijt. & Strabo, lib. IIII: Tectosages in belli societatem contra Delphos uenisse memorant, thesauros etiam penes illos ab Imperatore Ro. Cæpione repertos in urbe Tolosa, deprehensamq; ex eis esse pecunijs partem memoriæ proditum. eas autem quia Cæpio attigisse ausus fuerat, misere eiectum è patria fuisse, & turpem mortem oppetijsse, perinde ac fœdo sacrilegio contaminatum creditum est, & in bonorum possessionem relictos filios inter scorta ea obliguriisse, ac fœde mortuos esse, ut scribit Timagenes. Item Orosius: Cæpio pro cos. capta Tolosa centum millia pondo auri, & argenti CX millia è templo Apollinis sustulit. Marius autem interea prorogato (ut par est) imperio, exercitu in hybernaculis composito, cum expeditis cohortibus, & parte equitatus proficiscitur in loca sola, obsessam turrim regiam, quò Iugurtha omnes perfugas præsidium imposuerat. tum rursus Bocchus legatos ad Marium mittit, ac quocunq; modo belli componendi licentiam illis permisit. Ii à Gætulis latronibus in itinere circumuenti, & spoliati ad Sullam perfugiunt, quem Marius in castris pro prætore reli- D

querat

A quærat.eiq; consilia Bocchi patefaciūt. eos Marius Cirtam cùm ad se uenire iussisset, Romā ad senatum ire permisit.senatus Boccho gratiam delicti fecit, amicitiam, ubi eam promeruisset, pollicitus est. Quibus rebus cognitis Bocchus à Mario, ut ad se Sullam mitteret, petiuit. Sulla profectus Boccho, ut sibi Iugurtham uiuum traderet, pace, & amicitia Romanorum promissa, persuasit. quod cùm ille fecisset, (nam Iugurtha amice se à Boccho accersitum putabat), eum uinctum Sulla ad Marium deduxit. Ex his uerbis Salustij Iugurtham hoc anno captum opinor. Ceterum, cùm Marius non nisi biennio post K. Ian. triumpharit, sequentem annum ab eo in ordinanda prouincia Numidia puto esse consumptum. neq; enim quicquam ea de re scribit Salustius. Rufus Iugurtha per Metellum attrito, per Marium capto Numidiam in potestatem populi R. peruenisse scribit.

DE COS. AN. DCXLVIII.

B CONSVLES prodit in hunc annum Cassiodorus & Obsequens P. Rutilium Rufum, & C. Manilium. P. Rutilij consularis meminit Mario VI cos. Cicero pro Rabirio perduell. pro Plancio autem eundem repulsa in tribunatu accepta cōsulatum ait esse adeptum. & in Bruto, M. Scaurus, inquit, & P. Rutilius, cum una consulatum petijssent, non ille solum qui repulsam tulerat, accusauit ambitus designatum competitorem, sed Scaurus etiam absolutus Rutilium in iudicium uocauit. multaq; opera, multaq; industria Rutilius fuit. eundem M. F. eodem in libro uocat. In altero consule uariant annales, alij enim Caium, alij Cnæum, alij Marcum, alij Manlium, alij Manilium habent. Facile autem explicatur hæc quæstio ueteris Puteolani lapidis testimonio, in quo est: P. Rutilio, Cn. Mallio cos. & fastorum Siculorum, in quibus est, Rufus & Mallius. ex quibus apparet Mallios gentem esse à Manlijs diuersos. non enim de Cn. Manlio patricio, eoq; nobilissimo ita loqueretur Cicero pro Plancio: Populus Romanus Q. Catulo in summa familia nato sapientissimo, & sanctissimo uiro
C præposuit Cn. Manlium non solum ignobilem, uerum sine uirtute, sine ingenio, uita etiam contempta. qui locus in manuscripto libro Manilium habet, non Manlium. nec pro Muræna ita: Quis Q. Catulum humanitate, sapientia, integritate antecellentem superari posse à Cn. Manlio arbitratus est? ubi legendum uidetur Mallius. atq; ita loci alij annalium corrigendi. nam in uetere etiam nummo argenteo inuenitur
C. MALLI. L. METELL.

De re gesta cum Cimbris.

CN. MALLIO consuli Gallia prouincia euenit. prorogatum item Q. Cæpioni in ea imperium credo ob Cimbrorum motum, quorum aduentus uehementius in dies celebrabatur. siquidem scribit Iustinus Romanos belli Cimbrici tumultum, quasi sacræ pecuniæ à Cæpione consule direptæ ultorem insecutum esse. Hoc certe anno ab ambobus his imperatoribus cum Cimbris in Gallia dimicatum, atq; clades Alliensi
D ferè par accepta est. Quod ipsum auctorum prolatis uerbis ut ceciderit, exponam. Orosius latissime omnium ita: Cn. Mallius, & Q. Cæpio pro cos. aduersus Cimbros, Teutones, Tigurinos, & Ambrones Gallorum gentes, quæ ad Romanum imperium extinguendum conspirauerant, missi prouincias sibi Rhodano flumine medio diuiserunt. ibi dum inter se grauissima inuidia, & contentione disceptant, cum magna ignominia, & periculo Romani nominis uicti sunt. siquidem in ea pugna M. Aurelius consularis captus, atq; interfectus est. duo filij consulis cæsi. LXXX millia Romanorum, sociorumq; trucidata, LX millia calonum, atq; lixarum interfecta Antias scribit. decem ex omni penitus exercitu homines superfuerunt. hostes binis castris, atq; ingenti præda potiti omnia pessundederunt. maximus Romę non solum luctus, sed metus etiam fuit, ne confestim Cimbri alpes transgrederentur, Italiamq; delerent. & in epitoma LXVII hoc modo: M. Aurelius Scaurus legatus consulis à Cimbris fuso exercitu captus est. & cùm in consilium ab ijs euocatus deterreret eos, ne alpes transirent Italiam petituri, quòd diceret Romanos uinci nō posse, a Bolo rege feroci

iuuene occisus est.ab iisdem hostibus C. Mallius cos. & Q. Seruilius Cæpio pro cos. A
uicti proelio,castrisq; binis exuti sunt. LXXX millia militum occisa, calonum, ac lixarum XL millia:Plutarchus in Lucullo scribit prid.Non.Octob.Cæpionem infeliciter cum Cimbris pugnasse.idem est in Camillo, & in Apophthegmatis. De Cæpione,& Mallio uictis idem Eutropius,Salustius in Iugurthino,Tacitus,alij.

De Q. Cæpione pro cos.damnato.

VISVM est etiam,quemadmodum Q.Cępio,cuius temeritate clades accepta est, nouo exemplo pœnas populi R.iudicio dederit,demõstrare. In epitoma LXIII hac de re ita scriptum est:Secundum populi R.iussionem Cæpionis, cuius temeritate clades accepta erat,damnati bona publicata sunt,primi post regem Tarquinium, imperiumq; ei abrogatum.& Pædianus ita in Cornelianam. L. Cassius L. F. Longinus tr. pl.C.Mario,C.Flauio cos.legem tulit,ut quem populus damnasset,cui'ue imperium abrogasset, in senatu ne esset. tulerat autem eam maxime propter simultates cum Q. B
Seruilio,qui ante biennium cos.fuerat, & cui populus, quia male aduersus Cimbros rem gesserat,imperium abrogauit.Cicero etiam lib.II.de Oratore seditionem excitatam hoc anno ob rogationem C.Norbani tribuni pl.significat,qua imperium Cępioni abrogabatur;in eaq; seditione uim,fugam,lapidationem, crudelitatem tribuniciam in Cępionis graui,miserabiliq; casu fuisse,in qua principem & senatus,& ciuitatis M. Æmilium lapide percussum esse,ui pulsum ex templo L.Cottam, & T. Didium cum intercedere uellent rogationi.Itaq; idem in Bruto ait: Q. Cæpio uir acer,& fortis,cui fortuna belli crimini,inuidia populi calamitati fuit. Pædianus ostendit, ut dixi, Cæpionem etiam post damnationem in senatum uenisse,Cassij autem lege prohibitum fuisse ne iret.at Valerius lib.IIII illum è carcere aufugisse,cum ait: L. Rheginus trib. pl.Cæpionem in carcerem coniectum, quòd illius culpa exercitus noster à Cimbris, & Teutonibus uidebatur deletus, ueteris amicitiæ memor publica custodia liberauit,& fugæ eius comes accessit.at uero lib. VI ostendit,eum misere necatum fuisse.sic C
enim scribit:Q.Cæpio præturæ splendore,triumphi claritate,cõsulatus decore,max. pont.sacerdotio, ut senatus patronus diceretur, assecutus, in publicis uinculis spiritum deposuit,corpusq; eius funesti carnificij manibus laceratum, in scalis Gemonijs iacens magno cum horrore totius fori R. conspectum est. Idem autem sentire uidetur Strabo loco ante prolato.

De re gesta cum Lusitanis.

HIS consulibus exercitum Romanum à Lusitanis cæsum notat Obsequens. quo autem duce,mihi compertum non est.P.quidem Rutilius cos.prouinciam cum exercitu obtinuit,at quam prouinciam, ne adhuc quidem reperire potui. De eo certe sic scribit Valerius lib.II: Armorum iudicandorum meditatio à P. Rutilio cos. collega C.Mallij militibus est tradita. nullius enim ante se imperatoris exemplum secutus ex ludo C.Aurelij Scauri doctoribus gladiatorum accersitis uitandi, atq; inferẽdi ictus D
subtiliorem ratione legionibus ingenerauit.& Frontinus libro IIII: C.Marius,cum facultatem eligendi exercitus haberet,ex duobus,qui sub Rutilio,& qui sub Metello,ac postea sub seipso meruerant,Rutilianum minorem, qui certioris disciplinæ arbitrabatur,præoptauit.& lib.II: P.Rutilius, cùm secundum leges in cõtubernio suo filium posset habere,in legione militem fecit.

DE COS. AN. DCXLIX.

DEINCEPS C.Marium II, C. Flauium Fimbriam consules suggerit Cassiodorus. C. Marium, C. Flauium Obsequens. Marium, & Fimbriam fasti Siculi; C. Marium II, C.Fimbriam; item, C.Marium,C.Flauium Pædianus in Cornel. C.Fimbrię consularis Mario VI consule meminit Cicero pro Rabirio. eundemq; scribit pro Plancio cum tribunus pl.esse non potuisset,consulem factum. C.Marium duabus legibus solutum,una quod absens erat,altera,quod ante tempus, quo ei per legem iterum

A rum capere consulatum licebat, metu Cimbrorum consulem II populus Romanus
fecit. Plutarchus, Salustius, Eutropius, alij.

De triumpho C. Marij cos. II de Iugurtha.

C. MARIVS Iugurtha capto, tota Numidia in ditionē populi R. redacta, nō ante
Romam reuertit, quàm hoc anno, quó ipse K. Ian. consul iterum triumphans urbem
inijt, ac regē, & filios eius duos in triumpho duxit. auctor Salustius, Plutarchus, Flo-
rus, alij. Hinc etiam in libro epigrammatum antiquæ urbis legitur epigramma tale.
C. MARIVS PR. TR. PL. Q. AVGVR. TR. MIL. EX. SORTEM BEL
LVM CVM IVGVRTHA REGE NVMID. VEL PROCOS. GESSIT.
EVM CEPIT, ET TRIVMPHANS IN IOVIS AEDEM SECVNDO
CONSVLATV ANTE CVRRVM SVVM DVCI IVSSIT. III. CONSVL
ABSENS CREATVS EST. IIII. TEVTONORVM EXERCITVM DELE-
B VIT. V. CONSVL CIMBROS FVGAVIT. EX IBIS ET TEVTONIS
ITERVM TRIVMPHAVIT. REMP. TVRBATAM SEDITIONIBVS, ET
TR. PL. ET PRAETOR. QVI ARMATI CAPITOLIVM OCCVPA-
VERANT VI. COS. VINDICAVIT. POST LXX. ANNVM PATRIA
PER ARMA CIVILIA PVLSVS ARMIS RESTITVTVS VII COS.
FACTVS EST, DE MANVBIIS CIMBRICIS, ET TEVTONICIS AE-
DEM HONORI, ET VIRTVTI VICTOR VESTE TRIVMPHALI CAL-
CEIS PVNICEIS.

De re gestis in Gallia, & in Macedonia.

CIMBRI priore anno fusis, uictisq; summo prœlio imperatoribus Romanis quie
uerunt; neq; tum de transitu in Italiam cogitarunt. hoc autem anno in Hispaniam e-
tiam recesserūt. Hoc ex epitoma LXVII elicitur, in qua hæc post Marij triumphum
C uerba sunt: Cimbri uastatis omnibus, quæ inter Rhodanum, & Pyrenæum sunt, per
saltum in Hispaniam trāsgressi, ibiq; multa loca populati, à Celtiberis fugati sunt, re-
uersiq; in Galliam bellicosis se Teutonis coniunxerunt. & ex Obsequente, qui scri-
ptum reliquit Cimbros his cōsulibus alpes transgressos per Hispaniam uastatam iun
xisse se Teutonis. Est autem intelligendum his quidem cos. in Hispaniam Cimbros
se recepisse, uerum non nisi post annum in Galliam redijsse, quo tempore se iterum
Teutonibus coniunxerunt. Mario autem consuli decreta prouincia Gallia est, ac bel
lum cum Cimbris, quorū ex Hispania in Galliam hoc anno reditus timebatur, man-
datum. auctor Plutarchus. Eodem anno Marium cum Tectosagibus rem gessisse su-
spicor, quòd Sylla legatus Marij II consulis Copilum regē Tectosagum cepisse tra-
datur à Plutarcho. Quod autem ad res Macedonicas attinet, intelligendum est, post
M. Minucij cos. in Macedoniam imperium nullius mentionem fieri, qui cōsul in Ma
cedoniam ad comprimēdas Thracum impressiones uenerit. neq; uero ferè mitti con
D sules eò potuerunt. Nam Silanus, Scaurus, Cassius, Cæpio, Manilius, Marius sex con
sules deinceps Galliam sortiti sunt. Metellus autem, & Marius Numidiam. reliquun
tur aliquot consules, quorum obscura prouincia est. Ergo prætores in Macedoniam
profecti sint necesse est. in qua bellum hoc anno fuisse indicat Obsequēs. qui Mario,
& Flauio cos. Thraces in Macedonia subactos notat. à quo autem subacti sint, pro
certo affirmare non possum. Florus quidem post Minucianam uictoriam Pisonis cu
iusdam meminit his uerbis: Piso Rhodopen, Caucasumq; penetrauit. Verum qui Pi-
so fuerit, aut quo in magistratu hoc fecerit, non tradit. L. certe Piso, qui consul cum
Druso fuit, Macedoniam sortitus non est. quippe cum Drusus collega eius in consu-
latu eam obtinuerit, post autem quinquennium L. Cassio cos. à Tigurinis ipse inter-
fectus sit. neq; uero si ille rem bene in Macedonia gessisset, prætermissurum eum fuis-
se Ciceronem puto, cùm contra L. Pisonem nepotem huius diceret, atq; Macedoni-
cum eius imperium exagitaret, cùm omnium ferè, qui in Macedonia rem bene gesse
rint, meminerit. Ergo hæc uictoria in dubio relinquatur.

DE COS. AN. DCL. A

C. MARIVM III, L. Aurelium Orestem tradit in hunc annum consules Cassiodorus. Marium, & Orestē fasti Siculi. Marius absens etiam III consul factus est, metu Cimbrici belli, quod differebatur. auctor Velleius, Eutropius, epitomæ. Hinc Cicero de prouincijs: Inimici Marij non modo illum inimicum ex Gallia sententijs suis non detrahebant, sed & propter rationem Gallici belli prouinciam extra ordinē decernebant. L. Aurelium Orestē L. Orestis filium esse arbitror cōsulis an. DCXXVII.

Ceterum Mario III consuli bellum imminens Cimbrorum iterum decretum. Metus enim erat, ne ineunte uere irrumperent. uerum ne hoc quidem anno mouerunt. Collega autem Marij mortuo, ille Romam è Gallia præfecto castris M. Aquillio reuersus, comitijs ijs, quæ ipse habuit, consul IIII creatus est, L. Saturnino tribuno pl. maximè ad id populum incitante. auctor Plutarchus, & epitoma LXVII.

DE COS. AN. DCLI. B

INDE C. Marium IIII, Q. Lutatium cos. Cassiodorus, & Obsequens suggerit. Marium, & Catulum fasti Siculi; C. Marium IIII, & Q. Lutatiū Catulum Plutarchus, & Eutropius. Q. Catulus superatus est ante in petitione consulatus a C. Atilio Serrano, & C. Manilio. auctor Cicero pro Muræna, & pro Plancio. Idem Q. F. scribitur in monumentis antiquis, ut in filio eius ostendam. Ambobus cōsulibus Gallia cum imminenti Cimbrorum, & Teutonum bello mandata. Cicero Q. Catulum patrem prouinciam habuisse, & frumentum cellæ nomine imperasse tradit in V Verrina.

De censoribus, & lustro LXIIII.

CENSORES in hunc annum coniecimus, propter quinquennale spatium, quod est ab his ad proximos sequentes Flaccum, & Antonium, quorum certum nobis annum Capitolini auctores tradiderunt. Horum autem censorum alterum certum habemus Q. Metellum Numidicum. de quo sic Cicero pro Sextio: Q. Metellus censor florentem hominem in populari ratione L. Saturninum censor notauit, & insititium Gracchum contra uim multitudinis incitatæ censu prohibuit. & Valerius lib. IX: Populus R. Q. Metellum censorem, quod à L. Quinctio tanquam Gracchi filio censum recipere nolebat, lapidibus prosternere conatus est. & in lib. de uir. illustr. Metellus Numidicus Quinctium, qui se Ti. Gracchi filium mentiebatur, in censu non recepit. Gellius item lib. I. Numidicum censorem scribit ad populum orationem de ducendis uxoribus habuisse. Idem in Græca Appiani historia de Saturnino scriptum est, quem à Metello censore notatum fuisse ait iam tribunicium. fuit autem tribunus Mario III consule. Adijcit Valerius, Metellum Mario V consule Quinctium in censu recipere noluisse. ex quo intelligi potest, Metellum hoc anno censorem creatum, sequenti anno censum egisse, ac lustrum condidisse. collegam porrò Numidico adiecimus C. Metellum Caprarium fratrem eius patruelem. scribit enim Velleius singulari D exemplo fratres duos Metellos uno die triumphasse, Fuluios duos germanos collegas in consulatu, duos Metellos patrueles in censura fuisse. Hos igitur ego opinor fuisse; nam de C. Metello censorio scribit Cicero in oratione post reditum ad Quirites, cum ait: pro reditu Q. Metelli Numidici triennio post supplicasse L. Metellū Dalmaticum consularem, & C. Metellum censorium, & in senatu, L. & C. Metellum consulares. quanquam in priore oratione legitur uulgò Q. Metellus censorius, ut puto, mendosè. quod ex sequenti cognoscitur. Nam si Q. Metellum legamus, Balearicum, & ipsum censorium intelligemus. quem tamē eo tempore mortuum puto. neq; enim eum maximum natu Cicero bis postposuisset L. Dalmatico fratri natu minori.

De M. Antonio pr. ouante de piratis.

PIRATAS hoc tempore maria latrocinijs uexasse indicat egregia M. Antonij pr. uictoria ex prædonibus relata, de qua quid à ueteribus acceperimus, exponendum

 est

A est. Obsequens his cos. piratas in Cilicia à Romanis deletos tradit. in epito. LXVIII scriptum est, M. Antonium prætorem in Ciliciam maritimos prædones persecutum. eundem bello piratico à Byzantijs adiutum tradit Tacitus lib. XII. quin ipse etiam Antonius lib. de oratore primo apud Ciceronem, se pro cos. in Ciliciam profectum ait. Triumphasse autem eum significat Plutarchus in Pompeio, cùm inquit, filiam Antonij uiri triumphalis à prædonibus captam. quam rem innuens Cicero pro lege Manilia dixit: Miseno ipsius liberi, qui cum prædonibus antea ibi bellum gesserat, à prædonibus sunt sublati. Ovantem autem, non triumphãtem urbem ingressum esse, genus ipsum belli humile probat. Idem Antonius hoc anno prætor, triennio post ex lege consulatum cepit.

De re gesta cum Cimbris in Gallia.

HOC anno Cimbri à Celtiberis ex Hispania pulsi in Galliam adiunctis sibi Teuto-
B nibus, Ambronibus, & Tigurinis iterum irruperunt, eo animo ut superatis Alpibus, in Italiam traijcerent. Quo nuncio accepto Marius, cùm protinus in prouinciam cõtendisset, ipse Ambronibus, & Teutonibus in Gallia se opposuit, Catulum collegam Cimbris, qui per Noricum impetum facturi uidebãtur, occurrere iubet. Barbari, ubi Marium, (is se castris ad Rhodanum munitis continebat) exciri ad pugnam nõ posse senserunt, castra alpes uersus præter uallum eius mouerunt. Eos Marius ad Aquas Sextias insecutus, Ambrones primo, atque haud ita multo post etiam Teutones secundo prœlio cæcidit. Hæc Plutarchus latissime in Mario. Orosius autem breuius ita: Marius IIII cos. cùm iuxta Isaram Rhodanumque castra posuisset, Teutones, Tigurini, & Ambrones, postquam continuo triduo circa Romanorum castra pugnarunt, si quo pacto eos excuterent uallo, atque in æquum extraherent, tribus agminibus Italiam petere destinarunt. Marius post digressum hostium castra mouit, & collem occupauit, qui campo, & fluuio, ubi hostes sese diffuderunt, imminebat. primis caloni-
C bus cum clamore in pugnam ruentibus subsequutus exercitus, mox iusto certamine compositis ordinibus bellatum est, & uicere Romani. quarto die rursus productæ in campum acies usque ad meridiem pene pari pugnauere discrimine. post ubi incalescente sole fluxa Gallorum corpora in modum niuium distabuerunt, usque in noctem cædes potius, quàm pugna protracta est. Ducenta millia armatorum in eo bello cæsa sunt, LXXX millia capta, uix tria millia effugisse referuntur. Dux eorum Teutobocchus occisus est. Velleius item Marium scribit quarto consulatu cum Teutonis circa Aquas Sextias amplius CL millibus hostium priore, ac postero die ab eo trucidatis conflixisse, ac Teutonum gentem deleuisse. item in epitoma LXVIII: C. Marius consul summa ui oppugnata à Teutonis, & Ambronib. castra defendit. duobus dein de prœlijs circa Aquas Sextias eos hostes deleuit, in quibus cæsa traduntur hostium ducenta millia, capta nonaginta. Marius absens quintũ cõsul creatus est. triumphum oblatum, donec & Cimbros uinceret, distulit. Plutarchus item Romam reuocatum
D Marium, triumphum quem sibi senatus decreuerat, agere noluisse ait. uerũ aduersus Cimbros, à quibus Catulus premebatur, exisse. Qui Catulus an hoc anno, an insequẽti ab alpib. pulsus sit, in obscuro est. sed de eo in anni sequẽtis reb. exponẽdis dicemus.

DE COS. AN. DCLII.

CONSVLES in hunc annũ inuenio C. Marium V. & M'. Aquillium apud Cassiodorum. Marium, & Aquillium in fastis Siculis. Marium absentem quinctum cos. factum scriptum est, ut dixi, apud Plutarchum, & in epitoma LXVIII. Cicero etiam libro de orat. II: M'. Aquillium collegam C. Marij uocat. Hunc Μάνιον ἀκύλλιον uocat Plutarchus in Mario, & Appianus in Mithridatica. est autem M'. Aquillius consularis ille, qui post legatus à Mithridate rege captus, atque per contumeliam excruciatus est. cuius mentionem in nummo argẽteo fieri animaduerti, qui est apud clarissimum uirum, patricium Venetum, Andream Lauredanum, hoc modo: M'. AQVIL. M'. F. M'. N. SICIL.

De bello Cimbrico confecto, & triumphis C. Marij cos. V. & Q. Lutatij Catuli pro cos. A

Q. CATVLVS cos. qui Cimbris per Noricum irrumpentibus se obtulerat, cùm se eorum multitudini in alpium iugis resistere posse diffideret, in æquum in Italiam se receperat, atque Athesim fluuium hostibus, præsidijs in utraque ripa impositis, ne illis transitus esset, opposuerat, ponte in flumen facto, ut eos, qui ulteriorem ripam custodirent, si quam per angustias à barbaris uim paterentur, protinus iuuare auxilio posset. Barbari, cùm ad flumen accessissent, iniectis in flumen arboribus, pontem disturbarunt. quo terrore compulsus Catulus castellum, quod ibi cõstruxerat, reliquit. Romani aliquot à barbaris capti, dimissi sunt. Valerius lib. V, Romanos equites apud Athesim flumen impetu Cimbrorum pulsos deserto consule Catulo pauidos urbem repetijsse scribit. Ob hæc Romam accersitus Marius, triumpho, qui offerebatur, repudiato, protinus ad Catulum collegam se contulit, ac reuocatis suis ex Gallia copijs, B Pado traiecto, hostes omnino ex Italia pellere decreuit; Cimbros fratres suos Teutonas expectantes de clade illata certiores fecit. Cùm de die pugnæ inter Romanos imperatores, & barbaros hostes conuenisset, in agro Vercellensi collatis signis à Mario cos. & Q. Catulo pro cos. Cimbris funditus deletis, bene pugnatum est. Hæc pluribus uerbis Plutarchus. In epitoma autem exilius ita: Cimbri repulso ab alpibus, fugatoque Q. Catulo pro cos. qui fauces alpium obsederat, & ad flumen Athesim castellum editum insederat, reliqueratque, cum uirtute sua explicita fugientem procõsulem, exercitumque persecuti, in Italiam traiecissent, iunctis eiusdem Catuli, & C. Marij exercitibus prœlio uicti sunt ab eis, in quo cæsa traduntur hostium centum quadraginta millia, capta sexaginta. & apud Orosium sic: Cimbri integris copijs Alpium niues emensi Italiæ plana peruaserunt. Marius V cos. & Catulus aduersus eos missi die ad pugnam, & campo dato in nebula disposuere pugnam, in sole pugnauerunt. prima perturbatio Gallorum fuit, quòd Romanam aciem prius inuenere dispositam, quàm C adesse senserunt. cumque ilico uulnerati equites retro in suos cogerentur, & sol cum uento ortus ex aduerso emicuisset, uisus eorum puluis oppleuit, & splendor hebetauit. ita factum est, ut barbari minima Romanorum clade cæderentur. CXL mill. cæsa, LX mill. capta traduntur. reguli eorum duo cæsi, duo capti sunt. Adijcit Florus tertiam Tigurinorum manum, quæ quasi in subsidio Noricos insederat Alpium tumulos, in diuersa lapsos fuga ignobili, & latrocinijs euanuisse. Non conuenit autem de loco huius pugnæ inter Florum, & Plutarchum. Florus enim in Venetia pugnatum ad Athesim Veronæ fluuium in campo Caudio, Plutarchus ad Atisonem in campo ad Vercellas scribit. Ego autem apud Plutarchum mendum esse ex similitudine literarum ortum puto, Veronæ, & Vercellarum. Extat enim Valerij, & Frontini auctoritas, quorum ille M. Scauri filium Cimbris cessisse ad Athesim, hic in saltu Tridentino scribit. Hęc de uictoria. de triumpho autem hæc accepimus. Plutarchus auctor est populum Ro. uoluisse Marium duos triumphos solum agere, ipsum autem recusasse, D ne, si Catulus exclusus fuisset honore, ipse quoque suo spoliaretur, uerum una cum Catulo triumphum communicasse. Eutropius utrique triumphum decretum; Valerius libro IX Q. Catulum Cimbrici triumphi Mario participẽ à senatu datum; Cicero Tuscul. I Marium Cimbricæ uictoriæ gloriam cum collega Catulo communicasse prodit. De quo triumpho sic Iuuenal. satyra VIII:

Hic tamen & Cimbros, & summa pericula rerum
Excipit, & solus trepidantem protegit urbem.
Atque ideo postquam ad Cimbros, stragemque uolabant
Qui nunquam attigerant maiora cadauera corui,
Nobilis ornatur lauro collega secunda.

In epitoma LXVIII: Marius totius consensu ciuitatis exceptus pro duobus triumphis, qui offerebanť, uno contentus fuit. Primores ciuitatis, qui aliquandiu ut nouo homini ad tantos honores euecto inuiderant, conseruatam ab eo remp. fatebantur.

De

A

De triumpho ex Lusitania.

OBSEQVENS consulibus iisdem, quibus Cimbri uicti sunt, Lusitanos deuictos, Hispaniam ulteriorem pacatam scribit. à quo autem uicti, obscurum est. crederem ab Aquillio cos. nisi uiderem eum ad bellum seruile in Siciliam profectum, ac per hæc tempora ad bella in Lusitaniam prætores missos esse. Hic autem idem si pacauit prouinciam, certe etiam triumphauit, ut haud ita multo post ex eadem L. Dolabella pro cos. triumphauit. si autē hoc anno uictoria parta est, certe sequenti anno triumphus actus est, ut etiā de Dolabella dicemus. Cicero pro Cornelio Scipiones, Brutos, Horatios, Crassos, Metellos, Cn. Pompeium in ulteriore Hispania rem gessisse ait. intelligit autem P. & Cn. Scipiones fratres, D. Brutum Callaicū, P. Crassum, Q. Metellum, Cn. Pompeium Magnum. De Horatio incertum est. uidendum est etiam, ne hæc Silani illius uictoria sit, de qua sic scribit Rufus: Hispaniam per D. Brutum obtinuimus,
B & usq; Gades ad Oceanum mare peruenimus. post ad Hispanos tumultuantes D. Iunius Silanus cum exercitu missus eos uicit.

DE COS. AN. DCLIII.

CASSIODORVS, & Obsequens hoc anno edunt consules C. Marium VI, L. Valerium Flaccum. Marium, & Flaccum fasti Siculi: in fragmento Capitolino uestigia sunt etiam L. Valerij. qui ex magisterio equitum Capitolino, quod post geret anno DCLXXI, descriptus est. Eorum meminit Cicero in Bruto, pro Rabirio, in Catilinā, in Antonium, pro Plancio, & Plinius lib. II, cum ait: Clypeus ardens ab occasu ad ortum scintillans transcurrit solis occasu L. Valerio, C. Mario cos. Pædianus item in Pisonianam à C. Mario, L. Valerio cos. ad Ciceronem consulem XXXVI annos numerari ait. Plutarchus Marium sextum consulatum emisse, collegamq; sibi Valerium Flaccum, ut ministrum subrogasse: Velleius, uelut præmium meritorum obtinuisse,
C prodit. Item Plutarchus notat nemini ante Marium, præterquam Valerio Coruo, tot consulatus esse delatos, eoq; Marium prætitisse, quòd inter primum, & ultimum Corui consulatū XL anni interfuerunt, Marius autē duobus interpositis post primum annis, quinq; deinceps consulatus uno fortunæ tenore gessit. His cos. Eporœdiam coloniam deductam in Bagiennis tradit Velleius.

De seditione L. Appuleij Saturnini.

HOC anno Romæ magna coorta seditio est. quam L. Appuleius Saturninus tribunus pl. concitauit. Hic ut Q. Metellum Numidicum, à quo censore notatus fuerat, ulcisceretur, tribunatū pl. Mario V cos. petijt iterum, iamq; nouem creatis tribunis, unoq; loco candidatis duobus sibi, & A. Nonio competitori restante, ut cæde eius facultatem adipiscendæ potestatis adipisceretur, domo eum extractum adiuuante C. Mario consule necauit. Valerio enim potius, qui capite de seditione itā scribit, & O-
D rosio assentior, quàm Appiano, qui Glauciam prætorem comitia tribunicia habuisse, atq; in locum occisi Nonij tribuni pl. Saturninum subrogasse tradit; quòd Glaucia prætor non nisi Mario VI consule fuerit. In hoc magistratu legem Saturninus ex Marij VI cos. sententia promulgauit, ut quem agrum Marius in Gallia, pulsis Cimbris, armis peperisset, is populo Ro. diuideretur, in eamq; ubi à populo accepta esset, à singulis senatoribus iurari uoluit; qui nō iurasset, ei multam irrogauit. Metello in legem popularem non iuranti diem dixit, qui cum à bonis ciuibus defenderetur, ne cædes eorum fieret, ultro in exilium abijt. profecto ei Marius cōsul aqua, & igni interdixit. idem Apuleius cum tertium trib. pl. designatus C. Memmium consulatus petitorem, quem actionibus suis aduersaturum iudicabat, interfecisset, senatum commouit, ut Mario mandaret, uideret, nequid detrimenti resp. caperet. Itaq; Marius Glauciā prætorem, Saturninum trib. pleb. & Saufeium quæstorē in Capitolium armis persecutus obsedit, ac incisis aquarū fistulis ad deditionem compulit, ac contra fidem omnes interfecit, Saturnini ædes ab imis fundamentis diruit. Hæc Appianus, Plutarchus, epi-

tomæ, Valerius, alij. Huius seditionis meminit Cicero pro Rabirio perduell. in Catilinam. atq; etiam in Bruto, C. Seruilium Glauciam prætorē eodem die, quo Saturninum trib. pl. interfectum ait. Idem in oratione de responsis, Saturninum quòd in annonæ caritate quæstorē se à frumentaria procuratione senatus amouit, eiq; M. Scaurum præfecit, dolore factum esse popularem scribit. A

De II seruili bello Siculo, & triumpho M' Aquillij pro cos.

SECVNDVM seruile bellū in Sicilia per hæc tempora motum est. Mouit id Athenio pastor, de quo sic Florus: Athenio pastor interfecto domino familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat, ipse ueste purpurea, argenteoq; baculo, & regiū in morem fronte redimita, non minorem, quàm Ennius prior, conflat exercitum, acriusq; multo etiā, quasi illum uindicaret, uicos, castella, oppida diripiens, in dominos, in seruos infestius, quàm in transfugas sæuiebat. ab hoc quoq; prætorij exercitus cæsi. capta Seruilij castra, capta Luculli. Athenionis fugitiuorum in Sicilia ducis meminit etiam Appianus in Mithridatica. Hæc de belli auctore. Quo autē anno hoc bellum primum initum sit, aut qui prætores bellum gesserint, parum certum est. apud Obsequentem scriptum est, in secundo consulatu Marij à fugitiuis, & desertoribus in Thurinis regiones esse uastatas, hoc autem anno fugitiuos in Sicilia prœlijs trucidatos. Itaq; cum M' Aquillius cum seruis rem gesserit in Sicilia, puto eum hoc bellū in consulatu anno superiore sortitum hoc anno seruos ipsos debellasse. Eusebius certe, bellum seruile excitatum in Sicilia anno, postquam Marius V consul fuit, notauit. De M' autem Aquillio hæc inuenio. Florus: Aquillius P. Rupilij usus exemplo interclusum hostem commeatibus ad extrema compulit, comminutasq; copias armis, fame facile deleuit, dedissentq; se, nisi suppliciorum metu uoluntariam mortem prætulissent. ac ne de duce quidem supplicium exigi potuit, quanuis in manus uenerit. quippe dum circa ad deprehendendum eum multitudo cōtendit, inter rixantium manus præda lacerata est. Cicero etiam in Verrem, Post bellum, inquit, quod M' Aquillius confecit, nullum fugitiuorum in Sicilia bellum fuit. & contra Rullum: Siciliæ ciuitatibus bello fugitiuorum M' Aquillius etiam mutuum frumentum dedit. & pro Flacco: M' Aquillium patres nostri multis auaritię criminibus, testimonijsq; conuictum, quia cum fugitiuis bellum gesserat, iudicio liberauerunt. & in epitoma LXIX hæc uerba post Q. Metellum de exilio reuocatum leguntur: M' Aquillius pro cos. in Sicilia bellum seruile concitatum confecit. reuocatus autem est Metellus insequenti anno. Ouantem porrò in urbem iniisse docet Cicero in II de Oratore, qui Antonium ita loquentē facit: Quare nolite existimare, cū mihi M' Aquillius in ciuitate retinendus esset, quæ in illa caussa perorando fecerim, sine magno dolore fecisse. quem enim ego consulem fuisse imperatorem ornatum à senatu, ouantem in Capitolium ascendisse meminissem, hunc &c. Athenæus etiam lib. V, M' Aquillium consularē ex Sicilia triumphum egisse scribit. B C

De re gesta in Thracia. D

THRACES hoc anno uictos à Romanis notat Eusebius. Quod eò admonui, ut quo imperatore hæc uictoria parta sit, (neq; enim id traditum est.) quæreremus.

DE COS. AN. DCLIIII.

M. ANTONIVM, A. Postumiū cos. in hunc annū produnt Cassiodorus, & Obsequens. Antonium, & Albinum fasti Siculi. In fragmento Capitolino etiam mentio est A. POST. Horū consulum meminit Plin. lib. VIII, cum ait: Romæ pugnasse elephantos Fenestella tradit primum omnium in circo Claudij Pulchri ædilitate curuli, M. Antonio, A. Postumio cos. anno ab V. C. DCLV. & Gellius lib. IIII: S. C. factum est M. Antonio, A. Postumio cos. Quòd C. Iulius Pont. nunciauit in sacrario in regia hastas Martias mouisse, D. E. R. I. C. ut M. Antonius consul hostijs maioribus

Ioui

A Ioui,& Marti procuraret,quod & ceteris dijs, quibus uideretur, placandis,uti procu rasset,satis habendum censuerũt.& post reditum ad Quirites sic Cicero: De Q.Metello non modo C.Marius, qui erat inimicus,sed ne is quidem,qui secutus est,M.Antonius homo eloquentissimus cum A.Albino collega senatum,aut populum est cohortatus. Comitijs consularibus M. Antonium haud dubijs suffragijs consulem lectum scribit App. in primo, in alterum locum C. Memmium, & C. Seruiliũ Glauciã tum prætorem petijsse; Memmium autem,ut dixi,à Saturnino interfectum,Glauciã à Mario. Itaq; in Bruto sic scriptum reliquit Cicero: C. Seruilius Glaucia ex summis & fortunæ, & uitæ sordibus in prætura consul factus esset, si rationem eius haberi licere iudicatum esset. nam & plebem tenebat, & equestrem ordinem beneficio legis deuinxerat. Is prætor eodem die, quo Saturninus tribunus plebis Mario, & Flacco consulibus publice est interfectus. Hic est M. Antonius, qui prætor biennio ante triumphauit. A. Postumius Albinus est frater, ut puto, Sp. Albini consulis bello Iugurthino, is qui pacem ignominiosam cum rege fecit. His cos.Q.Metellus Numidi-
B cus ab exilio ingenti fauore ciuitatis restitutus est.

De re gesta cum Lusitanis, & triumpho L.Cornelij Dolabellæ pro cos.

BIENNIO ante ulterior pacata Hispania fuit subactis Lusitanis. his autem consulibus ijdem rebellantes rursus uicti sunt. Quod ipsum docet Obsequens his uerbis: M.Antonio,A.Postumio cos.Lusitani rebellantes subacti.Item in Lusitania prospere à Romanis pugnatum. Fato autem nescio quo factum est,ut in summo annaliũ silentio, extet lapis ille, in quo triumphus huius imperatoris, cuius auspicijs res bene in Lusitania gesta est, incisus est.is autem est L.Cornelius Dolabella.qui sequenti anno pro cos.triumphat.est autem pro cos.accipiendũ, pro eo qui pro pr.rem gesserit, ut etiam prætor pro proconsule usurpatur. neq; enim L.Dolabella in consulatu,quẽ nunquam cepit,sed in prætura Lusitaniam obtinuit.

C DE COS. AN. DCLV.

Q. METELLVS, T.Didius consules subsequuntur in hunc annũ.auctor Cassiodorus,& Obsequens. Hos etiam memorat Pædianus in Cornelianam.Q.Metellum Nepotem, inquit,Balearici F. Macedonici Nepotem, qui consul fuit cum T.Didio Curio accusauit. Cicero item in orationibus post reditum, Q. Metellum Nepotem petijsse consulatum dicit, tum cum Metellus Numidicus restitutus est. In fragmento Capitolino est etiã METELLVS NEPOS, & T. DIDIVS.Ab his cos.lata est lex Cæcilia Didia,de qua loquitur Cicero pro domo,& in V.Philipp.

De bello in citeriore Hispania renouato, & triumpho T. Didij pro cos.

POST Ser.Galbam,qui prætor anno DCXLIII contra Celtiberos exercitum duxit, cum Cimbrico, & seruili bello populus Ro.implicatus esset, exercitum(ut supra
D etiam diximus) in Hispaniam mitti non placuit. missi aũt legati sunt, qui res eas,quã commodissime potuerunt, composuerunt. Cimbris autem deletis uisum est bellum denuo suscipiendum esse. Itaq; T. Didius consul missus est. Hic XX millia Areuacum occidit, & Termestinorũ urbem captam mœnibus nudauit, & Colendam post nonum mensem obsessam cepit; alios etiam populos in deditionem redactos ex decem legatorum sententia militibus necandos tradidit.hæc Appianus. Obsequens etiam scribit, T.Didio consule Hispanos pluribus prœlijs deuictos. Lentulo aũt Crassoq; cos. Celtiberos esse subactos. & in epitoma LXX, scriptũ est, T.Didiũ pro cos. aduersum Celtiberos feliciter pugnasse. T. Didij meminit item Frontinus lib. II. T. Didius, inquit, in Hispania cum acerrimo prœlio conflixisset, quod nox diremerat, magno numero utrinq; cæso complura suorum corpora atra nocte sepelienda curauit, Hispani postridie ad simile officium progressi, quia plures ex ipsorum numero, quàm ex Romanis cæsos repperierũt, uictos se esse secundum eam dinumerationem argumen-

argumentati, ad conditiones imperatoris descenderũt. Plutarchus etiã Didium post A bellum Cimbricum contra Celtiberos pugnasse ait, eiq; tribunum militum Q. Sertorium fuisse. item Gell. lib. II. cap. XXVII. Triumphasse autem ex hac uictoria T. Didium auctor est Appianus, itemq; Capitolini scriptores, qui T. Didium pro cos. II. triumphasse de Celtiberis ex Hispania citeriore anno DCLX scripserũt, quinq; post consulatum annis.

DE COS. AN. DCLVI.

CN. Lentulum, P. Crassum cum fastis Siculis Cassiodorus. Cn. Cornelium, P. Licinium Obsequens in hunc annum commemorant consules. In fragmento etiam Capitolino est LENTVLVS, & P. LICINIVS, Eorum meminit Plin. lib. XXX. Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso cos. S. C. factum est, inquit, ne homo immolaretur, palamq; in tempus illud sacra prodigiosa celebrata. meminit etiam lib. X, cap. II. P. Crassus pater est M. Cn. Crassi æqualis Cn. Magni. de quo sic Sallust. P. Crassi consularis uiri domum emit Cicero in Palatio. qui ex Capitolino triumpho M. F. P. N. appellatus est. His cos. Mædos, & Dardanos subactos tradit Obsequens, at quo imperatore, non extat. B

De censoribus, & lustro LV.

CENSORES etiam in hunc annum referunt Capitolinæ tabulæ Flaccum, & M. Antonium. Quorum meminit Valerius lib. II, ita: M. Antonius, & L. Flaccus censores Duronium senatu mouerunt, quòd legem de coercendis conuiuiorum sumptibus latam tribunus pl. abrogauerat. de M. Antonio oratore censorio loquitur Quintilianus lib. III. & Cicero de Orat. lib. II, censorẽ eum rostra imperatorijs manubijs ait ornasse. L. Flaccus est, qui collega Marij VI cos. fuit. Lustrũ, si superiora spectes, conditum est LXV.

De re gesta in Lusitania, & triumpho P. Licinij Crassi pro cos. C

L. DOLABELLAE P. Crassum consulem in Lusitaniam successisse puto. eius meminit contra Lusitanos Strabo lib. III. Pædianus etiam hunc ante bellum Italicum de Hispanis ait triumphasse. Sexennio autem post consulatum triumphasse de Lusitanis scriptum est in tabulis Capitolinis. Hunc etiam intelligi à Cicerone puto, cum scribit pro Cornelio Balbo ita: Testantur Gaditani & mortuos nostros imperatores, quorum uiuit immortalis memoria, & gloria, Scipiones, Brutos, Crassos, Metellos, & hunc præsentem Cn. Pompeium. intelligit autem P. & Cn. Scipiones fratres, D. Brutum Callaicum, P. Crassum, Q. Metellum Pium, & Cn. Pompeium Magnum, qui omnes in ulteriore Hispania rem gesserunt. quanquam uulgò apud Ciceronem mendose legitur, Cassios.

DE COS. AN. DCLVII. D

CN. Domitium, C. Cassium hic annus habuit auctore Cassiodoro, & Obsequente. Ahenobarbum, & Longinũ fastis Siculis. In fragmento Capitolino est AHENOBARBVS, & C. CASSIVS L. F. C. Cassij L. F. Longini tribuni pl. anno DCXLIX meminit Pædianus in Cornelianam. Eundem autem L. Cassij Longini Rauillæ consularis. & censorij filium esse opinor. De hoc Cn. Domitio, ceterisq; Suetonius in Nerone. His cos. Ptolemæus rex Cyrenarum, cui cognomen Apioni fuit, mortuus testamento hęredem populum Ro. reliquit. Senatus eius regni ciuitates liberas esse iussit. Obsequens, epitoma LXX. Iustinus tamen eam partem Libyæ prouinciam factam scribit libro XL.

DE COS. AN. DCLVIII.

CONSVLES subsequuti L. Crassus, & Q. Scæuola, auctores Cassiodorus, & Obsequens. In fragmento Capitolino consulari est, CRASSVS Q. MVCIVS. in censorio est

A rio est L. Licinius L. F. L. Crassum oratorem omnes magistratus gessisse cum Q. Scæuola pont. max. præter tribunatum pl. & censuram scribit Cicero in Bruto, iisdemq; cos. Q. Hortensium in foro primũ dixisse. L. Licinij Crassi oratoris, & Q. Mucij Scæuolæ pont. max. & oratoris, ac iurisconsulti consulum meminit Pædianus in Cornelianam. Ab his lata lex est Mucia Licinia de regendis in sua ciuitate socijs. cum enim summa cupiditate ciuitatis Ro. Italici populi tenerentur, & ob id magna pars eorum pro ciuibus Ro. se gereret, necessaria lex uisa est, ut in suæ quisq; ciuitatis ius redigeretur. uerum ea lege ita alienati sunt animi principum Italicorum populorum, ut ea uel maxima caussa belli Italici fuerit, quod post triennium exortum est. Pæd. in Cornelianam, & Cicero de Officijs: Esse pro ciue qui non sit ciuis, rectum est non licere. quam tulerunt legem sapientissimi consules Crassus & Scæuola. Licinio Gallia, Mucio Asia obuenit.

De re gesta à L. Crasso pro cos. in Gallia, Q. Mucio pro cos. in Asia.

B L. CRASSVM pro consulem in Gallia rem gessisse inuenio, atq; ob res ibi gestas triumphum, cum postulasset, non impetrasse. sic enim est apud Ciceronem libro I de Inuen: L. Licinius Crassus cos. quosdam in citeriore Gallia nullo illustri, neq; certo duce, neq; eo nomine, neq; eo numero præditos, ut digni essent, qui hostes populi R. esse dicerentur, quòd tamen excursionibus, & latrocinijs infestam prouinciam redderent, consectatus est, & confecit. Romam redit, triumphum ab senatu postulat. & apud Pędianũ ita in Pisonianam: Crasso collega fuit Q. Scæuola pont. max. qui, cum animaduerteret Crasso propter summam eius in rep. potentiam, ac dignitatem senatum in decernendo triumpho gratificari, non dubitauit reip. magis, quàm collegę habere rationem, ac ne fieret S.C. intercessit. & apud Valerium lib. III: L. Crassus, cum ex consulatu prouinciam Galliam obtineret, atq; in eam Cn. Carbo, cuius patrem damnauerat, ad speculanda acta sua uenisset, non solum eum inde nõ summouit, sed in-
C super locum ei in tribunali assignauit, nec ulla de re nisi eo in consilium adhibito, cognouit. Asiam porrò consul Scæuola rexit. Eius administrationis illustria extant ad immortalitatem annalium literis prodita monimenta. sic scribit Valerius lib. VIII: Q. Scæuola, quem L. Crassus collegam in cõsulatu habuit, Asiam tam sancte, & tam fortiter obtinuit, ut senatus deinceps in eam prouinciam iuris magistratibus exemplum, atq; formam officij Scæuolæ decreto suo proponeret. Pædianus autem in Pisonianam ait, Scæuolam Asiam prouinciam deposuisse, ne sumptui esset ærario. & in Verrinas: Q. Mucij Scæuolæ quæstor Rutilius Rufus damnatus, quòd cum prætore consenserit suo, ne publicani aliquid agerent in prouincia sua, quo cognito equites Ro. (nam tum ante Syllana tempora iudicabant) damnauerunt eum. hic est Mucius, in honore cuius Asiani diem festum Mucia nominabant. & in epitoma LXX: P. Rutilius uir summæ innocentiæ, qui legatus Q. Mucij pro cos. à publicanorũ iniu-
D rijs Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, penes quem iudicia erant, repetundarum damnatus, in exilium abijt.

DE COS. AN. DCLIX.

C. COELIVM, L. Domitium consules edunt in hunc annũ Cassiodorus, & Obsequẽs. Caldũ, & Ahenobarbũ fasti Siculi. De his sic Pędian. in Cornelian. L. Domitio, C. Cœlio cos. S.C. factũ, ne quis Cretensibus mutuã pecuniã daret. In fragmento Capit. est, CALDVS, L. DOMITIVS CN. F. Caldus aũt cognomen est Cœlij. meminit enim etiã Velleius Cœlij cuiusdã Caldi sub Augusto. Cic. scribit, eum, cũ quæstor factus nõ esset, consulẽ tamen factũ, in Planciana. scriptũ est etiã in libro de petitione cõsulatus: C. Cœliũ nouũ hominẽ cũ duobus hominibus nobilissimis petijsse consulatum, atq; eorum alterum superasse. Cicero item pro Murena, cum Marios, Didios, Cœlios nouos homines consulatum adeptos scribit, hunc Cœlium intelligit. Eiusdem C. Cœlij idem meminit, ut oratoris in Bruto proxime ante M. Herennium. L. Domitius post M. Aquillium prætorio imperio Siciliam administrauit. Cicero in

ro in Verrem, & Valerius auctores. Hic paulo post in censura Capitolina Cn. F. Cn. N. appellatur. A

De Ariobarzane Cappadociæ rege à L. Sulla prætore constituto.

BERNARDINVS Lauredanus, patricius Venetus, iuuenis cũ humanitate singulari præditus, tum omni ingenij, industriæ, atq; doctrinæ laude cumulatus, atq; huic antiquitatis studio mirifice deditus, me admonuit, ut uiderem, quid esset, quòd pleriq; annaliũ scriptores bellum cum Mithridate Ponti rege per annos XL, aut etiam XLII gestum proderent: cum tamen à L. Sulla consule, qui primus regi bellum intulisset, usq; ad M. Ciceronem, quo consule Cn. Pompeius bellum Mithridaticum cõfecisse traditur, nõ nisi sex & uiginti anni enumerentur. respondi me putare legendum esse, aut annos XXXII, si diligentem, aut XXX, si rotundum numerum quæreremus. initum autem esse bellum à L. Sulla non consule, sed prætore, C. Cæcilio, & L. Domitio cos. Quod ipsum qua occasione factum sit, ut una & nobilissimi, atq; ingeniosissimi adolescentis quæstioni satisfaciam, & omnium utilitati consulam, hoc loco adscribere uisum est. In epitoma LXX post Ptolemæi Apionis mortem hæc uerba subsequuntur: Ariobarzanes in regnum Cappadociæ à L. Cornelio Sulla reductus est. Tradit etiam Plutarchus L. Sullam non sine repulsa præturam urbanam adeptum. ex prætura uero in Cappadociam aduersus Mithridatem missum non admodum magnis copijs, sociorum auxilijs usum, Gordio pulso, Ariobarzanẽ regem constituisse. In libro etiam de uiris illustribus scriptum est, Sullam prætorem inter ciues ius dixisse, ex prætura Ciliciam prouinciam habuisse. Itaq; Appianus item in Mithridatica, L. Sullam Ciliciæ præfectum Ariobarzanem in Cappadociæ regnum ex S. C. reduxisse scribit. Ariarathen enim Cappadociæ regem cum Mithridates per Gordium cum paruulo eius filio interfecisset, rege ei filio suo imposito prouinciam occuparat. cum autem Nicomedes Bithyniæ rex producto filio suo, quem ementita stirpe Ariarathis filium esse dicebat, eandem ad se traheret, placuit senatui, ad quem rei electa res erat, Mithridatem Cappadocia, Nicomedem Paphlagonia, quam & ipse Pylæmeni ademerat, cedere: Ariobarzanem ex regio genere iuuenem, cum Cappadoces regem, quàm libertatem mallent, Cappadociæ regem appellari. Ita tum Ariobarzanes per L. Sullam prætorẽ in Cappadociã, pulso armis Gordio Mithridatis duce reductus est. tumq; primũ bellum ĩtũ, quod postea XXXII anno à Cn. Pompeio terminatum est. Hæc ex Appiani Mithridatica, Iustini lib. XXXVII, & Strabonis lib. XII. Eodem tempore ad Sullam ad Euphratem morantem Orobazum Arsacis Parthorum regis legatum societatem petitum primum uenisse, atq; Sullam medium inter Ariobarzanem, & Orobazum assedisse, scriptum est apud Plutarchum, & in epitoma LXX. Itaq; Rufus etiam ita scripsit; Primũ à L. Sulla pro consule Arsaces rex Parthorum missa legatione amicitiam populi Ro. rogauit, ac tenuit. B C

De re cum Celtiberis gesta. D

CELTIBERIS post Didij uictoriam rebellantibus, Fuluius Flaccus in Hispaniam missus est, qui eorum conatus XX fere millibus cæsis, atq; oppidis eorum in potestatẽ redactis, repressit, atq; in defectionis principes animaduertit. Hæc tradit Appianus. Quam eandem uictoriam significari apud Obsequentẽ suspicari quis facile poterit, cum ait: C. Cœlio, L. Domitio cos. Per Nasicam Hispaniæ principes, qui rebellabant, supplicio consumpti, urbibus dirutis. pro Nasica autem Flaccum intelligendum esse eundemq; hanc prouinciam ex prætura obtinuisse, atq; Romam reuersum, consulem in insequentem annum factum esse. Ab hoc bello usq; ad Sertorianũ quieta, ut inquit Appianus, citerior Hispania fuit.

DE COS. AN. DCLX.

CONSVLES in hunc annum comparant C. Valerium Flaccum, M. Herennium, Cassiodorus, & Obsequens. Flaccum, & Herennium fasti Siculi; FLACCVM, M. HEREN-

A HERENNIUM, Capitolinum fragmentum. Quorum meminit quoq; Plinius libro XXIX: C. Valerio, M. Herennio cos. inquit, Cyrenis aduecta Romam publice laser picij pondo CXI. De M. autem Herennio sic Cicero in Bruto: M. Herennius summa nobilitate hominem, cognatione, sodalitate, collegio, summa etiā eloquentia L. Philippum in consulatus petitione superauit. & pro Murena: Quis L. Philippum summo ingenio, opera, gratia, nobilitate à M. Herennio superari posse arbitratus est? Herennio consuli bis immolanti caput iocinoris defuit. Lustrationibus prospere expiatum. nam totus annus domi, forisq; tranquillus fuit. His cos. triumphi duo acti, alter ex citeriore, alter ex ulteriore Hispania, à T. Didio, & P. Crasso pro cos. de quibus ante in eorum consulatu diximus.

DE COS. AN. DCLXI.

CONSVLES hoc anno fuerunt C. Claudius Pulcher, M. Perperna. Cassiodorus B auctor, & Obsequens. In fragmento item Capitolino est: PVLCHER. M. PERPERNA. itemq; in fastis Siculis. Horum consulum patres, ut opinor, una consules fuerunt anno DCXXIII. Huius C. Claudij prætoris Siciliç meminit Cicero in Verr. IIII; ædilis Curulis lib. II de off. & Plin. lib. VIII, ut oratoris Cicero in Bruto proxime post M. Herenniū. His cos. notat Obsequens Mædorū in Macedonia gentē prouinciā cruentè uastasse. quā rem his uerbis exprimi puto, quę sunt in epitoma LXX: C. Geminius prætor infeliciter contra Thracas pugnauit.

De censoribus abdicatis.

ET in hunc annum censores conijciunt Capitolini fasti Domitium Cn. F. Cn. N. Ahenobarbum, & L. Licinium L. F. Quos ego contentiosam peregisse censuram inuenio. sic enim scribit de his Plinius libro XVII: Nobilissimarum gentium ambo Crassus, atq; Domitius censuram post consulatum simul gessere, anno ab V. C. DCL-C XII, frequentem iurgijs propter dissimilitudinem morum. cum Domitius Crasso pro domo eius millia nummūm identidem promisisset, Crassus cōcedere eam se exceptis sex arboribus respondisset. Idem scribit libro XXXVI, cap. III. & Valerius libro IX, cap. I. De eadem contentione Macrobius etiam lib. III loquitur. Crassus, inquit, censor supra ceteros disertus murenam in piscina domus suæ mortuam atratus tanquam filiam luxit. neq; id obscurum fuit. quippe collega Domitius in senatu hoc ei quasi deforme crimen obiecit. & Suetonius in Nerone, in Domitium, ait, L. Crassum dixisse non esse mirandum, quòd æneam barbam haberet, cui esset os ferreum, cor plumbeum. Meminit quoq; Cicero lib. II. de Orat. orationis, quam Crassus censor in collegam Domitium dixit, qua anno ætatis duodequinquagesimo usum eum esse scribit in Bruto. Hunc Cn. Domitium consulem, censorem, & pont. max. fuisse reperio apud Valer. libro VI. cap. V. Itaq; de eodem merito Cicero dixit pro domo: Cn. Domitium nos pueri consulem, censorem, pont. max. uidimus. Suetonius quoq; D in lib. De claris Rhetoribus, & Gell. lib. XV. edictum horum censorū eiusmodi referunt: Renunciatum est nobis esse quosdam homines, qui nouum genus disciplinæ instituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat. eos sibi nomen imposuisse Latinos rhetores. ibi homines adolescentulos totos dies desidere. maiores nostri, quæ liberos nostros discere, & quos in ludos itare uellent, instituerūt. Hæc noua, quæ præter consuetudinē, ac morem maiorum fiunt, neq; placent, neq; recta uidentur. Quapropter & ijs, qui eos ludos habent, & ijs qui eò uenire consueuerunt, uidetur faciendum, ut ostendamus nostram sententiam, nobis non placere. Ob eam rem Cicero sic loquentem fecit Crassum anno sequēti in III de orat: Rerum est sylua magna, quam cum Græci iam non tenerent, ob eamq; caussam iuuentus nostra dedisceret pene discendo, etiam Latini si dijs placet, hoc biennio magistri dicendi extiterunt. quos ego censor edicto meo sustuleram, non quo (ut nescio quos dicere aiebant) acui ingenia adolescentum nollem, sed contra ingenia obtundi nolui, corroborari impudentiam. & Tacitus in dialogo de oratoribus ait: Rhetoras paulo ante Ciceronis

B tempo-

tempora extitisse, nec placuisse maioribus nostris ex eo manifestũ est, quod L. Crasso, Cn. Domitio censoribus cludere, ut ait Cicero, ludum impudentiæ iussi sunt. Sequentẽ annum, quo Philippus cos. fuit, Cicero in III de orat. ait primum fuisse Crasso ab honorum perfunctione, eumq; alio loco illo anno censorium nominat. Ex quo intelligo Crassum hoc anno ob contentionem cum collega ortam abdicasse, neque eos lustrum fecisse. id quod etiam probant insequentes censores, qui ante quinquennium facti sunt. A

DE COS. AN. DCLXII.

L. MARCIVM, Sex. Iulium consules in hunc annum Cassiodorus, & Obsequẽs Philippum, & Cæsarem fasti Siculi; Eutropius, & Orosius Sex. Iulium Cæsarem, L. Marcium Philippum; fragmentum Capitolinũm, PHILIPPVM, SEX. IVLIVM C. F. edunt. Hos intelligit Plinius, cum scribit lib. XXIII: Sex. Iulio, L. Marcio cos. hoc est belli Socialis initio, DCCCXLVI auri pondo in ærario populi Ro. fuerunt. B
& lib. II: L. Marcio, Sex. Iulio cos. in agro Mutinensi duo montes inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentesq;, inter eos flamma, fumoq; in cœlum exeunte interdiu, spectante è uia Æmilia magna equitum Ro. familiarumq;, & uiatorum multitudine. Eundem L. Philippum tribunum militum non factum, consulem factum ait Cicero pro Plancio. de eodemq; sic loquitur in libro de off.: L. Philippus Q. F. magno uir ingenio, in primisq; clarus, gloriari solebat, se sine ullo munere adeptum esse omnia, quæ haberentur amplissima. Eundem cos. (ut ait Valerius) M. Drusus trib. pleb. quia se interpellare concionantem ausus fuerat, obtorta gula per clientem suum adeo uiolenter in carcerem præcipitem egit, ut multus è naribus cruor eius profunderetur. Idem ex censura Capitolina, quam geret anno DCLXVII, descriptus est.

De seditione M. Liuij Drusi tr. pl. C

HOC anno M. Liuius Drusus tribunus pl. seditionem Romæ commouit. senatus enim, cum impotentiam equestris ordinis, penes quem Sempronia lege iudicia erant, ferre non posset, omni ope conatus est, ut per M. Drusum tribunum pl. ad se iudicia transferret. is, ut plebem, ac socios sibi adiungeret, leges Sempronias de agris diuidendis, de frumento dando, de colonijs deducendis, & Flacci consulis legem de ciuitate socijs danda, & Cæpionis de senatu equitibus, iudicijs senatoribus communicandis rettulit. contra Drusum pro equitibus stabat Q. Seruilius Cæpio alter, atq; is qui consul senatus partes lege defenderat. Reliquis omnibus legibus Drusi acceptis, una, de socijs in ciuitatem accipiendis, ferenda erat. quam cum eis, promissam præstare non posset, socijs propterea, ac senatui, & equitibus ob latas leges inuisus domi, incerto auctore, interficitur. Nulla de eius nece quæstio lata. Leges eius omnes tanquam contra auspicia latæ Philippo consule referente uno S. C. sublatæ. Hæc Appianus, Florus, epitomæ, Cicero III de legib. Pædianus, alij. Adijcit Plinius libro XXXIII, cap. I, inter Cæpionem, & Drusum ex annulo in auctione uenali inimicitias cœpisse, unde origo Socialis belli, & exitia rerum. & lib. XXVIII, cap. IX, Drusum uulneratum caprinum sanguinem bibisse, quum pallore, & inuidia ueneni sibi dati insimulari Q. Cæpionem inimicum uellet. D

De bello Marsico.

LATINOS porrò populos in cupiditatem ciuitatis Ro. primus M. Fuluius Flaccus cos. erexit, deinde M. Liuius Drusus tribunus pl. Illum ab eo consilio, decreta ei prouincia Gallia, senatus auocauit, hic, ne quod animo agitabat, exequeretur, ciuiũ, in quod incurrerat, odium effecit. ergo Italici bis tanta spe deiecti, facta inter populos coitione aduersus populum Ro. conspirarunt. primum eorum consilium fuit, ut ferijs Latinis Cæsarẽ, ac Philippũ consules trucidarẽt, deinde eo detecto Q. Seruiliũ pro cos. ad motus eorũ sedandos profectum unà cum Fonteio legato, & omnes, qui

Asculi

A Asculi erant, Romanos interfecerunt. Quo facto cæteri etiã Italici defecerunt. popu
lus Ro. saga sumpsit, ac bellum aduersus Italicos iussit, quod bellum Italicũ, Sociale
ac Marsicum appellatum est; Marsicum autem, quòd à Marsis primum commotum
sit, & eorum Imperatore Popedio, ut Strabo lib. v. tradit. Hoc autem bellum Iulio,
& Rutilio cos. cœptum scribit Velleius, & Pædianus, à quibus stant etiam Capitoli-
ni fasti. Hæc maxime Appianus, Florus, & epitomæ. Cicero lib. II. de Officijs Italicũ
bellum propter metum iudiciorum excitatum scribit.

DE COS. AN. DCLXIII.

CONSVLES in hunc annum sunt apud Cassiodorum, & Obsequentem L. Cæsar,
P. Rutilius Lupus. itemq; apud Pædianũ, Velleium, & in epitoma LXXIII, & apud
ceteros, qui de bello Marsico scripserunt; in fragmento Capitolino: « CAESAR. P.
RVTILIVS L. F. L.» in Siculis tabulis Cæsar, & Lupus. Meminit etiam eorum Ci
B cero de diuinatione. Quin etiam memoria nostra, inquit, templum Iunonis Sospitæ
L. Iulius, qui cum P. Rutilio cos. fuit, de senatus sententia refecit ex Cæciliæ Baleari-
ci filiæ somnio. L. Cæsarem autem in ædilitate præteritũ, consulem factum scribit in
Planciana.

De re cum socijs gesta, & P. Rutilio cos. occiso.

CONSVLIBVS ambobus grauissimũ bellum Italicum decretũ est. Rutilius lega
tos habuit Cn. Pompeium Strabonem, Q. Cæpionem, C. Perpernã, C. Marium, Va-
lerium Messallam; Cæsar P. Lentulum, T. Didium, P. Licinium Crassum, L. Corne-
lium Sullam, M. Marcellum. Italis duces fuerũt T. Afranius. C. Pontidius, Marius E-
gnatius, Q. Popedius Silo, C. Papius Mutilus, M. Lamponius, C. Iudacilius, Hirnus
Asinius, T. Vettius Cato, Pontius Telesinus, T. Herennius, A. Cluentius, Iuuentius,
P. Presenteius, P. Ventidius. Res autem gesta sic est. Vettius Cato L. Cæsarem consu
C lem fudit, ac duobus millibus interfectis Aeserniam insecutus est. Egnatius Vena-
frum per proditionem occupauit. Presenteius Perpernam fugatum exercitu etiam
exuit: quamobrem ei abrogato imperio à Rutilio cos. Marius suffectus est. Lampo-
nius ex Crassi exercitu cæcidit ad octingentos, reliquos ad Grumentum persecutus
in fugam uertit. Papius Nolam coloniam per proditionem cum L. Postumio præto-
re; Stabias, Minturnas, & Salernũ in potestatem redegit, atq; Acerras obsedit. Cum
P. Rutilius cos. parum prospere contra Marsos dimicasset, & in prœlio cecidisset, C.
Marius legatus eius, Vettio Catone pulso, melius pugnauit. Rutilij exercitum Ma-
rius, & Cæpio ex senatus consulto acceperunt. Cæpio Popedij insidijs circumuen-
tus cecidit. L. Cæsar, cum ad Aeserniam uictus fugisset, contractis undiq; copijs con-
tra Samnites feliciter pugnauit. ob eam uictoriam saga Romæ posita sunt. Aesernia
colonia cum M. Marcello in potestatem Samnitium uenit. C. Marius prœlio Marsos
fudit Asinio prætore Marrucinorum occiso. Cn. Pompeius à Iudacilio, Afranio, &
D Ventidio Firmum compulsus, atq; obsessus, adiuuante Sulpicio, eruptione facta, ho
stes repulit, atq; Asculum fugauit, idq; oppidum obsedit. qua uictoria Romæ præte-
xtæ, aliaq; magistratuum insignia sumpta sunt. C. Marius cum Marsis dubio euentu
pugnauit. Libertini tum primum militare cœperunt. A. Plotius legatus Vmbros, L.
Porcius prætor Marsos, cum uterq; populus defecisset, prœlio uicerunt. Hæc Appia
nus, Orosius, epitomæ, Florus. Adijcit de nece Rutiliana Obsequens hæc: Rutilius
Lupus spretis religionibus, cum in extis caput non inuenisset iocinoris, amisso exer-
citu, in prœlio occisus. Ouidius III idus Iun. die festo Matutæ interfectum eum scri
bit in fastis.

De re gesta in Gallia. Nicomede, & Ariobarzane regibus reductis.

ET hoc anno trans alpes in Gallia bellatũ esse docet epitoma LXXIII; in qua ita
scriptũ est: C. Cæcilius in Gallia transalpina Saluios rebellantes uicit. Hunc inter ce-
teros imperatores à Cicerone intelligi puto, cum ait pro Fonteio: Prouinciæ Galliæ

M. Fonteius præfuit, quę constat ex ijs generibus hominum, qui modo ab nostris im- A
peratoribus subacti, modo bello domiti sunt, &c. Eodem anno Mithridatico bello occasio data est. Nicomedem ex Bithynia frater eius Socrates, Ariobarzanem ex Cappadocia Bagoas, uel, ut alij, Tigranes Armeniæ rex à Mithridate inductus expulerat Senatui uisum est, reges, cum ipsius opem implorarent, in regnũ reducere. Itaq; legatos in Phrygiã misit, quorũ princeps erat M. Aquillius uir cõsularis, mandauitq;, ut ope L. Cassij Asię prætoris, & regis Ponti Mithridatis eos in regnum restituerent, quare à Manio, & à Cassio restituti sunt. Mithridates enim, quòd à Romanis ante Cappadocia cedere, & Phrygia iussus erat, opẽ ferre noluit. Hæc Appianus. De quibus sic est scriptum in epitoma LXXIIII: Nicomedes in Bithyniæ, Ariobarzanes in Cappadociæ regna reducti sunt.

DE COS. AN. DCLXIIII.

L. PORCIUM, Cn. Pompeium cos. edit in hunc annum Cassiodorus. Cn. Pompeium Strabonem, L. Porcium Catonem Pædianus in Cornelianã. STRABONEM, B
& L. PORCIUM fragmenta Capitolina. Strabonem, & Catonem fasti Siculi. Horum consulum meminerunt Appianus, Orosius, & alij, qui bellum Marsicum literis prodiderũt. unde Plin. lib. III, Stabiæ oppidum, inquit, in agro Campano fuere usq; ad Cn. Pompeium, & L. Catonem cos. prid. K. Maij, quo die L. Sylla legatus bello sociali id deleuit. Cn. Pompeius hic pater Cn. Pompeij Magni fuit. auctore Appiano, & Pædiano in Pisonianam. idem ex triumpho Capitolino descriptus est. L. Cato M. Catonis Salonianı filius fuit, M. Catonis censorij nepos. auctor Gellius.

De rebus gestis cum socijs, & L. Catone cos. occiso.

ET hoc anno ambo consules ad bellum missi sunt, à quibus ita gesta res est. Cn. Pompeius Marsos acie uicit. A. Postumius Albinus legatus consularis cum castris C
præesset, infamis crimine proditionis ab exercitu suo interfectus est. L. Sulla legatus Samnites prœlio fregit, & bina castra eorum expugnauit. Cn. Pompeius Vestinos in deditionẽ accepit. L. Porcius consul rebus prospere gestis, fusisq; aliquoties Marsis, dum castra eorum expugnat, cecidit. Cosconius, & Luceius Samnites acie fuderunt, Marium Egnatium eorum ducem occiderũt, compluraq; eorum oppida in deditionem acceperunt. L. Sulla ad Nolam Cluentium cæcidit, Irpinos domuit, Samnites multis prœlijs fudit, aliquot populos recepit, quantisq; raro quisquam alius ante consulatum rebus gestis ad petitionem consulatus Romam est profectus. A. Gabinius legatus rebus aduersum Lucanos prospere gestis, multis oppidis expugnatis, dum castra obsideret, interijt. Sulpicius legatus Marrucinis cæsis uniuersam eam regionem recepit. Cn. Pompeius consul Vestinos, & Pelignos ad deditionem redegit. Marsi quoq; à L. Murena, & Cæcilio Pio legatis aliquot prœlijs fracti pacẽ petierũt. Asculum à Cn. Pompeio captum est, cæsis & à Mamerco Æmilio legato Italicis. Silo Popedius dux Marsorum auctor huius belli in prœlio cecidit. Hæc prodita sunt D
apud Appianũ, & in epitomis, & apud Orosium, à quo apertius etiam interitus consulis hoc modo describitur: Porcius Cato cos. Marianas copias habens, cum aliquanta strenue gessisset, gloriatus est, C. Marium non maiora fecisse, & ob hoc cum ad lacum Fucinum contra Marsos bellum gereret, à filio C. Marij in tumultu belli, quasi ab incerto auctore prostratus est.

De triumpho Cn. Pompeij Strabonis cos. de Asculanis.

CUM à quatuor cos. res gesta sit in hoc bello, nemo tamen, nisi Cn. Pompeius, triumphauit. quippe qui solus Picentes, & Asculanos, qui hoc bellum concitauerãt, deuicerat. sic enim præter ceteros Orosius: Pompeius cos. diu obsedit Asculum, neq; tamẽ expugnauisset, nisi populum in campum prorumpentẽ uicisset. decem & octo millia Marsorum in ea pugna cæsa sunt, capta III millia. Asculum ingressus præfectos,

A ctos, & centuriones, cunctosq; principes eorum uirgis cæcidit, securiq; percussit, ser uos, prædamq; omnem sub hasta uendidit. reliquos liberos quidem, sed nudos, & egentes abire præcepit; ac nihil tamen in ærarium ille contulit. Hunc triumphasse in consulatu de Asculanis, & Picentibus scriptum est in Capitolinis tabulis. Quas tabulas comprobat etiam Pædianus, qui eum de Picentibus triumphasse prodidit: & Plinius, qui P. Ventidium eum, qui post de Parthis triumphauit, in triumpho Asculano à Cn. Pompeio ductum, una cum Valerio lib. VI, cap. X, & Dione lib. XLIII, scribit. Adijcit Appianus hoc uno crimine de Marsis triumphatum, cum ante neq; de Marsis, neq; sine Marsis triumphus ullus actus fuerit.

De Censoribus.

IN hunc annum conferunt censores CRASSVM, & L. IVLIVM Capitolini scriptores. Fuisse autem P. Licinium Crassum, & L. Iulium Cæsarem consulares, auctoritate
B Plinij confirmatur. cuius hęc uerba sunt lib. XIII: Certum est Antiocho rege, Asiaq; deuicta urbis anno CCLXV P. Licinium Crassum, L. Iulium Cæsarem censores edixisse, ne quis uenderet unguenta exotica. & lib. XIIII; P. Licinius Crassus, & L. Iulius Cæsar censores anno urbis DCLXV edixerunt ne quis uinum Græcum amíniumq; octonis æris singula quadrantalia uenderet. Idē scribit Solinus cap. XLVIII. Plutarchus etiam in Crasso scribit patrem M. Crassi censorium fuisse. Ab his censoribus conditum lustrum nullum puto, uel quia biennio post censores alios creatos ante tēpus inuenio, uel quia Cicero pro Archia scripsit, Iulio, & Crasso censoribus nullam populi partem esse censam. neq; enim nisi censu facto lustrum fiebat, qui erat censendi finis. lustrum tamen hoc infelix fuisse tradit Festus, ita: Referri diem proditum, id est anteferri, religiosum est, ut ait Verannius in eo, qui ex auspiciorum de comitijs, idq; exemplo comprobat L. Iulij, & P. Licinij censorum, qui id fecerint sine ullo decreto augurum, & ob id lustrum parum felix fuerit. ante quinquennium autem crea-
C ti sunt, ut socios, quibus priore anno data ciuitas fuerat, in tribus conijcerent.

De re gesta in Macedonia, & in Phrygia.

EX epitomis satis intelligi potest, priore, atq; hoc anno Thraces in Macedoniam incurrisse, eamq; populatos esse. quibus uerbis exprimi C. Sentij prætoris uictoriam puto, de qua hoc tempore parta loquitur Orosius, sic: ijsdem temporibus rex Sothimus cum magnis Thracū auxilijs Græciam ingressus cunctos Macedoniæ fines depopulatus est. tandemq; à C. Sentio prætore superatus redire in suum regnum coactus est. C. Sentium Macedoniæ prætorem scribit fuisse Plutarchus in consulatu Sullæ. de quo sic Cicero in Verrem: Modo C. Sentium uidimus propter caritatē frumenti, quæ fuerat in Macedonia, per magnam ex cibarijs pecuniam reportare. Legati autem Romani, quorum princeps erat M. Aquillius, Nicomedem, & Ariobarzanem, quos in regnum reduxerant, implerunt, ut Mithridatis fines incursantes regem bel-
D lo lacesserent. Ipsi cōtractis L. Cassij, & Q. Oppij copijs, ac classe usi ea, cui Minucius Rufus, ac C. Popillius præerant, prœlio cum Mithridate congressi minus prospere pugnarūt. Ariobarzanes Cappadocia, Nicomedes Bithynia rursus à Mithridate pulsi sunt. Appianus. Itaq; in epitoma sic scriptum est: Ariobarzanes Cappadociæ, Nicomedes Bithyniæ regno à Mithridate Ponti rege pulsi sunt.

DE COS. AN. DCLXV.

CONSVLES edit in hunc annum Cassiodorus L. Sullam, & Q. Pompeium. idem est scriptum apud Obsequentem, Velleium, Eutropium, Orosium, Appianum, Plutarchum, alios. neq; enim his cos. quicquam potest esse illustrius. Syllam, & Rufum fasti Siculi. De Sulla sic Velleius: L. Cornelius Sulla natus familia nobili, sextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos duces fuerat, cum familiæ eius claritudo intermissa esset, diu ita se gessit, ut nullam petendi consulatus rationem habere uideretur; deinde post præturam illustratus bello Italico & ante in Gallia le-

 gatione

gatione sub Mario, qua eminentissimos duces hostium fuderat, ex successu animum A sumpsit; petensq; consulatum pene omnium ciuium suffragijs factus est, sed cum honorem undequinquagesimo ætatis anno assecutus est. Salustius etiam Sullam patriciæ gentis fuisse scribit, sed familia iam extincta maiorum ignauia. repulsam in prætura passum notat Valerius libro VII, itemq; Plutarchus. Idem post uictoriam ciuilem se Felicem appellari uoluit. Itaq; Pædianus, & Capitolini auctores in hoc consulatu referendo ita scribunt: L. Sulla, qui postea Felix appellatus est. Idem in secundo consulatu Capitolino L. F. P. N. dicitur. Q. Pompeij consulis mentio est etiam in fragmento Capitolino. Legi quoque numum argenteum apud clarissimum, & humanissimum uirum Andream Lauredanum patricium Venetum, in quo ab una parte ita est: Q. POMPEIVS Q. F. RVFVS. ab altera: SVLLA COS. Q. POMPEIVS Q. F. De Q. autem Pompeio Rufo loquitur etiam Cicero in Bruto. Sulla Asiam sortitus est; Pompeius Italiam, Appianus. L. Syllam consulem in agro Nolano fortissime Samnitium castra cepisse scribit Valerius. B

De bello Mithridatico, & ciuili Mariano.

HOC anno duo grauissima bella, alterum foris exarsit, alterum domi coortum est. Mithridates rex Ponti illud, hoc C. Marius, qui sexies consul fuerat, excitauit. Mithridati, quòd Nicomedem, & Ariobarzanem amicos populi Ro. regno exegisset, nec legaris Rom. paruisset, bellum indictum, idq; L. Sullæ consuli mandatum. C. autem Marius incredibili ardens eius gerendi belli cupiditate, P. Sulpicium tribunum pleb. impulit, ut lege lata Sullæ, qui adhuc in Campania reliquias Italici belli persequebatur imperium abrogaret, atq; ab eo bellum ad se transferret. quam legem cum Sulpitius Q. Pompeio consule aduersante ita tulisset, ut filium etiam consulis, Sullæ generum occidisset, Sulla iratus Romam exercitum adduxit, factoq; cum inimicis leui prœlio urbem ingressus, arcem Capitolinam tanquam uictor insedit: atque ex S. C. XII, inimicos suos hostes iudicatos urbe exegit. ex quibus P. Sulpicius le- C gis lator, indicio serui è uilla extractus, occisus est. Marius pater, cum è paludibus Minturnensium emersisset, in Africam, quò & filius uenerat, delatus est. Idem Sulla statum ciuitatis ex sua sententia ordinauit, colonias deduxit. Q. Pompeius consul ad accipiendum à Cn. Pompeio pro cōsule exercitum profectus, à militibus consilio eius occisus est. Hæc Appianus ferè, & epitoma LXVII, & Plutarchus. De eodem autem Sulpicio seditionem mouente ita Pædianus: P. Sulpicius tribunus pleb. L. Sulla, Q. Pompeio cos. legem tulit de libertinorum suffragijs, cum per uim rempub. possedisset, ab initijs bonarum actionum ad perditas progressus est. & Cicero de aruspicum responsis: Sulpicium ab optima caussa profectum, Caioq; Iulio consulatum contra leges petenti resistentem longius, quā uoluit, popularis aura prouexit. & iterum Pædianus: C. Cæsar ædilicius caussa belli ciuilis cum Sulpicio tribuno pl. contendit. agebat enim id, ut omissa prætura consul fieret, cui cum primis tēporibus Sulpicius resisteret, postea nimia contentione ad ferrum, & arma processit. & Cicero in Bruto. P. Antistius collega in tribunatu P. Sulpicij contra C. Iulij petitionem D consulatus extra ordinariam egit. fuit autem hic C. Cæsar cognomine Strabo, cuius testimonium profert Priscianus ex oratione contra P. Sulpicium tribunum plebis. De Q. autem Pompeio consule interfecto ita Valerius lib. IX: Q. Pompeium Sullæ collegam senatus iussu ad exercitum Cn. Pompeij, quem aliquandiu inuita ciuitate obtinebat, contendere ausum, ambitiosi ducis illecebris corrupti milites sacrificare incipientem adorti in modum hostiæ mactauerunt. & Velleius libro II. Hoc primo anno sanguine consulis Ro. militum imbutæ manus sunt. quippe Pompeius collega Sullæ ab exercitu Cn. Pompeij pro cos. seditione, quam ipse dux excitauerat, interfectus est. Dum autem Sulla ciuili bello, & ordinanda rep. Romæ occupatus fuit, Mithridates Phrygiam populi Ro. prouinciam cum exercitu intrauit; Asia in potestatem redacta omnes ciues Ro. in omnibus Asiæ ciuitatibus uno die, atq; uno nuncio interficiendos curauit; Q. Oppium proconsulem, & M. Aquillium legatum captos,

atq;

A atque fœde excruciatos necauit: urbem Rhodum, quæ sola in fide permanserat, oppugnauit, atque aliquot prœlijs naualibus uictus recessit; per Ariarathen filium Thraciam, & Macedoniam, per Archelaum præfectum Græciam cum exercitu inuasit, ac Bruttio C. Sentij Macedoniæ prætoris legato aduersante Piræum, atque Athenas occupauit. auctor Plutarchus, Appianus, atque epitoma LXXVIII. quàquam si Appianum, atque adeo etiam Velleium audias, Oppium, & Manilium captos, Phrygiam, & Asiam occupatas à Mithridare, antequam L. Sulla Asiam sortiretur, reliqua, quæ ab eo in Asia gesta sunt, in consulatu Syllæ, dum ille bello ciuili detineretur, gesta dices.

De triumpho Seruilij Vatiæ pro pr.

TRIVMPHO Cn. Pompeij Strabonis consulis hæc in fragmentis Capitolinis uerba adnectuntur =IVS. C. F. M. N. VATIA PRO. PR. == AN. DCLXV. XII. K. NOVEM. quibus uerbis triumphum Seruilij Vatiæ pro prætoris significari arbi-
B tror. quanquam qua ex uictoria ille triumpharit, adhuc reperire non potui. P. autem Seruilius Vatia, qui postea Isauricus appellatus est, C. F. M. N. in consulatu Capitolino scribitur. an autem ille sit, an frater eius, parum compertum est.

DE COS. AN. DCLXVI.

CONSVLES in hunc annum commemorat cum fastis Siculis Cassiodorus L. Cinnam, & Cn. Octauium. L. Cornelium Cinnam, Cn. Octauium Appianus, Velleius, et ceteri, qui huius temporis historiam literis prodiderunt. L. Cinnam scribit Plutarchus consulem à L. Sulla ex inimica factione ea conditione creatum, ut Sullæ actionibus non aduersaretur, ubi primum magistratum iniuit, præsentem reip. statum perturbare adortum, Sullæ etiam accusationem per Virginium tribunum pl. comparasse; Sullam autem, Virginio contempto, aduersus Mithridatem mouisse. Octauium Galliam citeriorem sortitum puto, quia P. Cœlium Placentiæ præpositum ab eo fuis-
C se scribit Valerius lib. IIII. cap. VII.

De bello ciuili Octauiano, atque Cinnano, & rebus gestis à Sulla in Græcia.

HOC anno nouæ belli ciuilis caussæ inter consules L. Cinnam, & Cn. Octauium ortæ remp. uehementissime perturbarunt. Nam cum prioribus annis ciuitas aliquot Italicis populis ita data esset, ut non in XXXV ueteres tribus noui ciues conijcerentur, sed in nouas alias octo transferrentur, ne nouorum ciuium multitudo, ac potentia ueterum in comitijs auctoritatem, atque opes superaret, ac labefactaret: Cinna tamen, ut ab Italicis gratiam iniret, eos se omnes in XXXV distributurum esse professus est; quo nomine ingentem ex tota Italia multitudinem Romam acciuit. cùm autem hāc rogationem per uim ferre uellet, à Cn. Octauio collega, qui ueterum ciuium caussam susceperat, per seditionem urbe pulsus, & cùm ad Italicas solicitandas ciuitates iret, ex S. C. magistratus ei abrogatus est. in eius locū L. Cornelius Merula flamen
D dialis factus. Idem cùm in Campaniam uenisset, corruptum Ap. Claudij exercitum in potestatem suam redegit; ac consularia adhuc retinens insignia haud ita multo post arma patriæ intulit, accersito cum alijs exulib. ex Africa C. Mario. Vrbem Octauius, & Merula consules ad tanti metum mali munierunt, Cn. Pompeium pro cos. ad eam tuendam aduocarunt. Vrbs quatuor exercitibus obsessa, quibus Marius, Cinna, Carbo, & Sertorius præfuerūt. qui Cn. Pompeij fraude, qui utranque partem fouēdo uires Cinnæ dedit, nec nisi profligatis optimatium partibus auxilium tulit, & Cn. Octauij segnitie confirmati, tandem in urbē recepti eam uelut captam cædibus, & rapinis uastarunt. Cn. Pompeius fulmine ictus interijt. lectum eius populus diripuit, corpus unco traxit. Cn. Octauius consul occisus est. L. Merula cùm se consulatu abdicasset, incisis uenis sponte uitam finiuit. interfecti sunt M. Antonius orator, L. & C. Cæsares fratres, P. Crassus pater, & filius, Q. Catulus, P. Lentulus, M. Bæbius, Atilius Serranus. Hæc ex Appiano, Plutarcho, Velleio, Floro, epitomis. Tacitus lib. IIII tradit, duobus, & septuaginta annis post Cornelij Merulæ flaminis dialis cædem, neminem

flaminem esse suffectum. id quod actum esse Iulo Antonio, & Q. Fabio cos. in annales Dio rettulit. Principio etiam huius anni, quantum ex Plutarchi uerbis, de quibus supra dixi, colligi potest, L. Sulla in Græciam traiecit, atque, ut ait Appianus, pecunijs, socijsque ex Ætolia, Thessaliaque contractis, in Atticam aduersus Archelaum contendit, ac parte exercitus ad Aristionem Athenis obsidendum missa, ipse Piræum, qui ab Archelao tenebatur, sibi oppugnandum suscepit, qua in re totam æstatem, quod elici ex eiusdem Appiani historia potest, consumpsit. A

DE COS. AN. DCLXVII.

INDE C. Marius VII, C. Cinna II consules, Siculis fastis, Cassiodoro, & ijs, qui de bello ciuili scripserunt, auctoribus. Plutarchus Marium primum fuisse tradit, qui septimum Romæ consulatum ceperit. Ceterum, quod apud Appianum, & in epitomis extat, L. Cinna, & C. Marius nullis habitis comitijs consules se in hunc annum renunciarunt; eodemque die, quo magistratum inierunt, Marius Sex. Licinium senatorem de saxo deijci iussit, editisque multis sceleribus Idibus Ianuarijs decessit. in eius locum suffectus est L. Valerius Flaccus, is, ut opinor, qui ante cum C. Mario VI consule consul fuit. de quo Cicero, pro Flacco eius filio cum diceret, ita dixit: Vnum, atque idem erat tempus, cum L. Flacco consuli portas tota Asia claudebat, Mithridatem autem non modo recipiebat suis urbibus, uerum etiam ultro uocabat. Hoc triennium sine armis ciuilibus fuisse auctor est Cicero in Bruto. B

De re gesta à Sulla in Græcia.

HOC anno Sulla, quantum ex Appiani historia intelligi licet, cum classe egeret, nec à Rhodijs, Mithridate maria omnia occupante, iuuari posset, L. Lucullum in Syriam, atque in Ægyptum clam, ut classem ab amicis populi R. regibus acciperet, misit. Piræo, quem diu frustra oppugnauerat, omisso, urbem Athenarum, circunuallatam, atque obsessam K. Martijs cepit; Aristionem in arcem confugientem fame ad deditionem compulsum occidit: ciuitati libertatem, ac bona sua restituit: ac Piræum demum, translato eò ab Athenis bello, in potestatem redegit. Interea cum Taxiles Mithridatis præfectus ex Thracia, & Macedonia cum centum millibus peditum, equitum decem, & falcatis curribus nonaginta descendens, Archelaum circa Munichiam adhuc in anchoris stantem accersisset, Sulla in Bœotiam mouit, ac se cum Hortensio, qui ex Thessalia copias adducebat, coniunxit. Romanarum copiarum paucitas fecit, ut Archelaus ad Chæroneam oppidum acie confligere ausus sit. haud dubio euentu pugnatum est. ex hostibus uix decem millia Chalcidem effugerunt, ex suis se duodecim tantum amisisse Sulla scriptum reliquit. Interim cum L. Flaccum consulem ex aduersa factione creatum Ionium mare traijcere, uerbo quidem aduersus Mithridatem, re autem aduersus semetipsum Sulla audisset, ut ei obuiam fieret, in Thessaliam castra mouit. uerum cum Dorylaum regis præfectum militum octoginta millibus Chalcide expositis in Bœotiam inuasisse, atque inuito Archelao, qui trahi bellum cupiebat, ad summum pugnæ discrimen descensurum esse accepisset, retro castra sibi referenda ratus, signis cum ijs ad Orchomenum oppidum collatis, primo prœlio hostium XV millia unà cum Diogene Archelai filio cæcidit, secundo omnes eorum copias deleuit. Archelaus cum triduo nudus in paludibus latuisset, post in Chalcidem se recepit. Sulla Bœotia direpta in Thessaliam ad hiberna se contulit. Hæc Plutarchus, atque Appianus, quæ breuius in epitomis expressa sunt his uerbis: Sulla Athenas, quas Archelaus præfectus Mithridatis occuparat, circunsedit. & cum maximo labore expugnauit; urbi libertatem, & ciuibus, quæ habuerant, reddidit. Magnesia, quæ sola in Asia ciuitas in fide manserat, summa uirtute aduersus Mithridatem defensa est. præterea transitus Thracum in Macedoniam continet. Sulla copias regis, quæ Macedonia occupata in Thessaliam uenerant, prœlio uicit, cæsis hostium centum millibus. castris quoque expugnatis; renouato deinde bello iterum exercitum eius fudit, ac deleuit. C D

De

A De censoribus, & lustro LXVI.

CENSORES in hunc annum ędũt Capitolini fasti L. Marcium Philippum, & M. Perpernam. quos censores comparat etiam Cicero in Verrem. De Philippo praeterea idem scribit pro domo ita: L. Philippus censor auunculum suum praeterijt in recitando senatu. De Perperna Plinius lib. VII: Perperna septem reliquit ex ijs, quos censor legerat: uixit annos XCVIII. & Valerius lib. VIII: M. Perperna omnibus, quos in senatu rogauerat, superstes fuit: septemq; tantummodo, quos cẽsor collega L. Philippi legerat e patribus cõscriptis reliquos uidit, toto ordine amplissimo diuturnior. Dio quoq; auctor est, M. Perpernam, Lentulo, & Marcello cos. mortuum esse, eum, qui cum Philippo censor fuerat, ultimum omnium, qui in censura sua senatores fuerant. Eusebius censum actum ait: censa esse capita CCCCLXIII millia. Principem senatus lectum L. Valerium Flaccum ex epitoma LXXXIII apparet; alium ab eo, qui sequenti anno à Fimbria consularis occisus est.

B DE COS. AN. DCLXVIII.

L. CINNAM III, Cn. Papirium consules subsequutos in hunc annum testatur Cassiodorus. Cinnam, & Carbonem fasti Siculi. in epitoma LXXXIII scriptum est, L. Cinnam, & Cn. Papirium Carbonem consules semet per biennium creasse: & in libro de uiris illustribus, Cinnam iterum, & tertium consulem se fecisse. Horum meminit etiam Plutarchus in Sulla, Appianus in Mithridatica, atq; in primo libro bellorũ ciuilium. Carbonem Cn. F. C. N. fuisse inuenio in secundo eius Capitolino cõsulatu.

De rebus gestis in Grecia, & in Asia.

CVM L. Flaccus consul in Marij locum suffectus, à Cinna, ut Sullae ad bellum Mithridaticum succederet, missus, in Asiam traiecisset, hoc anno à C. Fimbria legato suo
C corrupto exercitu interfectus est. Hoc, ut cetera, egregie ostendit Velleius, cùm scribit: In Marij locum consul suffectus Valerius Flaccus turpissimae legis auctor, qua creditoribus quadrantem solui iusserat. cuius facti merita eum poena intra biennium consequuta est. Item: C. Flauius Fimbria praefectus equitum Valerium Flaccum consularem uirum interfecit, exercituq; occupato imperator appellatus Mithridatem pepulit proelio. neq; enim Appiano assentior, qui Flaccum consulem à Fimbria interfectum scribit. sic enim ille hanc uniuersam historiam tradit: Flaccus consul cum duab. legionibus in Asiam, ut bellum cum Mithridate gereret, à Cinna missus, ipse rei bellicae rudis secum Fimbriam strenuũ uirum duxit. idem cùm propter auaritiam, ac propter crudelitatem in odium exercitus sui incurrisset, atq; Fimbriam iniuria affecisset, Fimbria Thermo, quem ille sibi successorem dederat, honoris insignibus spoliato, Flaccum ipsum consulem priuatus in Nicomediam fugientem assequutus, in puteo quodam latentem occidit, atq; arreptis imperij insignibus prouinciam ingressus, Mi
D thridatem Pergamum, atq; inde Pitanem confugientem adeptus uallo cinxit, quoad rex nauibus Mitylenem confugit. Ilium, à quo non recipiebatur, obsessum incendit. Mithridates interea, cùm cladem ad Orchomenum acceptam audisset, Archelao, ut quibus posset, honestis conditionibus, pacem cum Sulla componeret, scripsit. Archelaus cum Sulla collocutus, quas ille ferebat, pacis conditiones ad regem remisit. Sulla interea, ne in otio esset, Dardanos, Enetos, aliosq; Thraciae populos Macedoniam incursantes adortus multis proelijs fregit. haec Appianus. Plutarchus autem scribit, Cinna, & Carbone dominantibus, maiorem partẽ nobilitatis Roma in castra Sullae, tanq; in portum quendam perfugisse. Sullam Archelaum de pace secum collocutum summo in honore habuisse, atq; eo comite per Thessaliam, & Macedoniã in Hellespontũ uenisse, cumq; ibi occurrẽtib. regis legatis, pax cõuenire nõ potuisset, quòd cõmodiores conditiones sibi à Fimbria ferri rex diceret, uastato Medico agro in Macedoniã reuertisse. Mithridate aũt cum eo cõgredi cupiẽte ipsum in Asiam traiecisse.

Quæ omnia his epitomarum uerbis explicari puto: L. Valerius Flaccus consul collega Cinnæ missus, ut Sullæ succederet, propter auaritiā inuisus exercitui suo à C. Fimbria legato ipsius occisus est, & imperium ad Fimbriam translatum. præterea expugnatę in Asia urbes à Mithridate, & crudeliter directa prouincia, incursionesq́ Thracum in Macedoniam referuntur. C. Fimbria in Asia fusis aliquot copijs Mithridatis urbem Pergamū cepit, obsessumq́ regem parum abfuit, quin caperet: urbem Ilium, quæ se potestati Sullæ reseruabat, expugnauit, ac deleuit, & magnam partem Asię recepit. Sulla multis prœlijs Thracas cæcidit. A

DE COS. AN. DCLXIX.

DEINCEPS L. Cinna IIII, Cn. Papirius II consules, auctor Cassiodorus, & epitomæ. Cinnæ IIII cos. meminit Cicero in Tusculanis, Suetonius in Cæsare. Cn. Papirij Carbonis II Capitolinæ tabulæ. Itaq; miror in tabulis Siculis cōsules suggeri Carbonem, & Scribonium. Cn. Carbo prouinciam Galliam obtinuit cum Verre quæsto re; auctor Cicero in prætura urbana. L. Cinna, ut opinor, Italiam. B

De re gesta in Asia, & ciuilibus motibus.

QVAE sint hoc anno gesta apertius ex epitomis, & Velleio intelligi potest, quàm aut ex Appiano, aut Plutarcho. In epitomis enim ita scriptū est: L. Cinna, & Cn. Carbo à seipsis consules per biennium creati cùm bellum contra Sullam pararent, effectum est per L. Flaccum principem senatus, qui orationem in senatu habuit, & per eos, qui concordiæ studebant, ut legati ad Sullam de pace mitterentur. Cinna ab exercitu suo, quem inuitum cogebat naues conscendere, & aduersum Sullam proficisci, interemptus est. Consulatum Carbo solus gessit. Sulla, cùm in Asiam traiecisset, pacem cum Mithridate fecit, ita ut is cederet prouincia Asia, Bithynia, Cappadocia. Fimbria desertus ab exercitu, qui ad Sullam transierat, ipse se percussit, impetrauitq́ de seruo suo præbens ceruicem, ut se interficeret. Sulla legatis, qui à senatu missi erāt, futurum se in senatus potestate respondit, si ciues, qui à Cinna pulsi ad se confugerant, restituerentur. quæ conditio cùm iusta senatui uideretur, per Carbonem, factionemq́; eius, cui bellum uidebatur utilius, ne conueniret, effectum est. Idem Carbo cùm ab omnibus Italiæ oppidis, colonijsq́; obsides exigere uellet, ut fidem illorum contra Sullam obligaret, cōsensu senatus prohibitus. Nouis ciuibus S. C. suffragium datum est. Q. Metellus Pius, qui partes optimatium secutus erat, cùm in Africa bellum moliretur, à C. Fabio prætore pulsus est. senatusq́; consultum per factionem Carbonis, & Marianarum partium factum est, ut omnes ubiq; exercitus dimitterentur. Libertini in quinque, & triginta tribus distributi sunt. apud Velleium autem ita: Transgressus in Asiam Sulla parentem ante omnia, supplicemq́ Mithridatem inuenit, quem multatum pecunia, ac parte nauium, Asia, omnibusq́ alijs prouincijs, quas armis occupauerat, decedere coegit: captiuos recepit, in perfugas, noxiosq́ animaduertit: paternis, id est Ponticis finibus contentum esse iussit. C. Flauius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum Sullæ Valerium Flaccum consularem uirum interfecerat, exercituq́ occupato imperator appellatus Mithridatem pepulerat prœlio, sub aduentu Sullæ se ipse interemit. ante aduentum Sullæ Cinna, seditione orta, ab exercitu interemptus est. Carbo, nullo suffecto collega, solus toto anno cōsul fuit. De eodem Cinna occiso sic scriptū inuenio in libro de uiris illustribus: Quarto consulatu Cinna, cùm bellum contra Sullam pararet, Ancone ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occisus est. & apud Plutarchum ita: Cn. Pompeius, qui postea Magnus appellatus est, iuuenis in castra Cinnæ uenit. à quo cùm esset falso crimine notatus, clam fugit. eo nusquam comparente, creditum est eum fuisse à Cinna interfectum. itaq; qui uetere odio Cinnæ imbuti erant, eum impetu facto occiderunt. Appianus autem, itemq́ Plutarchus (quanquā utro anno Sulla in Asiam transierit, non aperiunt) ipsum tamen Cypselis, Mithridatem Pergamo colloquēdi gratia in agrum Troadis conuenisse, atq; inspectante utroq; exercitu Mithridatem pacis cōditiones, C D

quas

A quas iampridem Sulla tulerat, accepisse referunt, & nauibus ei traditis in Pontum recessisse. Sullam, solicitato exercitu, Fimbriam Pergami obsessum ad necem compulisse; Curioni, ut Nicomedem, & Ariobarzanem reducerer, negotio dato, Asiam constituisse; ciuitates imperium recusantes muris nudasse, omnes pecunia multasse; Cinnam ab exercitu, quem in Liburniam, ut inde Sullæ occurreret, traijcere inuitum uolebat, interfectum; Carbonem, ne comitia collegæ subrogando haberet, auspicijs sæpius impeditum, solum per totum annum consulatum gessisse. atq; hoc etiam in fastis Capitolinis adscriptum est.

DE COS. AN. DCLXX.

CONSVLES inde L. Scipio, & C. Norbanus; testis cum Siculis tabulis Cassiodorus, Obsequens, Appianus, Eutropius, Florus, & Tacitus, cùm ait libro XIX: Pulsis regibus Horatius Puluillus II consul templum Iouis Capitolini dedicauit. Iisdem B rursus uestigijs situm est, postquam interiecto CDXV annorum spatio L. Scipione, C. Norbano cos. flagrauerat. In Capitolinis fragmentis est; L. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO ASIATICVS. L. Scipioni consuli Gallia citerior, & M. Piso quæstor obtigit, anno postquam Verres fuerat Cn. Carbonis: Cicero in prætura urbana. C. Flaccus his consulibus prætor in Gallia ulteriore rem bene gessit, siquidem imperator à Cicerone nominatur pro Quinctio.

De bello ciuili Sullano.

SYLLA compositis transmarinis rebus reuectus in Italiam XXX armatorum millia aduersus CC amplius hostiū Brundusii exposuit. Quod in eo fuit mirabile, quòd cum per triennium Cinnanæ, Marianæq; partes Italiam obsiderent, neq; illaturum se ijs bellum dissimulauit, nec quod erat in manibus omisit, existimauitq; ante frangendum hostem, quàm ulciscendum ciuem. Q. Metellus Pius, & Cn. Pompeius Stra C bonis filius cum parte exercitus se ad Sullam contulerunt. Missis legatis, qui de pace agerent, ijsq; ab consule C. Norbano uiolatis, Sulla Norbanum ad Canusium prœlio uicit; & cum L. Scipionis alterius consulis, cum quo omnino id egerat, ut pacem facere, nec potuerat, castra oppugnaturus esset, uniuersus exercitus consulis per emissos à Sulla milites solicitatus, signa ad eum trāstulit. Scipio cum interimi posset, dimissus est. Carbo Romæ Sullæ amicos hostes iudicandos curauit. Capitolium eius tum opera conflagrasse creditum est. Q. Sertorius, Suessa capta, rebus Marianis deploratis, in Hispaniam ulteriorem, quam ante sortitus fuerat, profectus est. Velleius, epitomæ, Appianus, Plutarchus, alij.

DE COS. AN. DCLXXI.

DEINCEPS C. Marium, Cn. Carbonem III consules inuenio apud Cassiodorum, Appianum, Velleium, & alios. C. Marium fratris filium C. Marij septies consu- D lis Appianus; at Velleius, Plutarchus, Eutropius, & alij C. Marij filium prodiderunt. fortasse autem à C. Mario adoptatus fuit. in Capitol. certè tabulis C. MARIVS C. F. C. N. appellatur. Eundem ante annos uiginti consulem factum scriptum est in epitoma LXXXVI. at in libro de uiris illustrib. XXV, apud Velleium XXVI, apud Appianum XXVII annos natum consulatum cepisse proditum est. Horum etiam consulum meminit Cicero contra Rullum. & Plin. lib. VII, cùm ait: Galeria producta est in scenam à M. Pomponio ædili pl. C. Mario, Cn. Carbone cos. & XLIX: M. Cœlius Rufus, & C. Licinius Caluus oratores Romæ nati sunt C. Mario, Cn. Carbone III cos. & Valerius lib. VII: C. Mario, Cn. Carbone cos. bello ciuili cum L. Sulla diffidentibus senatus consulto aurea, atq; argentea templorum ornamenta, ne militibus stipendia deessent, conflata sunt.

De

De bello ciuili Sullano confecto. A

MARIO, & Carbone III cos. Q. Metellus Pius ad Aesim Carrinatē Carbonis du
cem fudit. Metellum Carbo obsedit, donec accepta Mariana ad Præneste clade Ari-
minum uersus contendit. Marius enim cos cùm ad Sacriportum non procul à Præ-
neste cum Sulla cōflixisset, fugatus ab eo Præneste se recepit. Sulla Præneste circum-
uallauit, atq; obsidioni Lucretium Offellam præfecit. Interea Romæ Marij iussu L.
Damasippus, uel (ut ait Appianus) Brutus prætor urb. cùm senatū uocasset, omnem,
quæ in urbe erat, nobilitatem trucidauit, inter ceteros P. Antistium, C. Papirium Car
bonem consulis fratrem, L. Domitium, & Q. Mucium Scæuolam pont. max. Sulla
admoto propius exercitu, ac castris in campo Marcio factis, atq; inde urbem ingres-
sus, inimicorum bona, qui metu urbe cesserant, publicauit. ac populo concione aduo
cata spem fecit, se breui remp esse constituturum. Post autem præfectis quibusdam
urbi impositis, ea egressus primum ad Clusium, deinde ad Saturniam bene cum Car- B
bone pugnauit. Carrinas Carboniano exercitu cæso à Pompeio, & Crasso in agro
Spoletino obsessus. Marcius, cùm ad Marium obsidione eximendum iret, à Pompe-
io: C. Lamponius Lucanus, Pontius Telesinus Samnis, & Gutta Campanus, à Sulla
interclusi. Carbo, & Norbanus non procul à Fauentia fusi à Metello copijs spolian-
tur. Lucani ad Metellum defecerunt. Norbanus Rhodum. Carbo in Siciliam rebus
desperatis refugerunt Qui Clusii relicti erant, cum Pompeio congressi plus dimidio
cecidere. Carrinas, Marcius, Damasippus cum Samnitum copijs uelut Romam oc-
cupaturi in Albano consederunt. Accurrente repente Sulla, ad portam Collinam K.
Nouembr. acerrime dimicatum est. Qua uictoria nunciata Prænestini se Lucretio de
diderunt. Sulla recuperata rep. pulcherrimam uictoriam crudelitate, quanta in nullo
homine unquam fuit, inquinauit; Octo millia deditorum in uilla publica trucidauit;
tabulam proscriptionis fixit, urbē, & uniuersam Italiam cædibus repleuit; inter quos
omnes Prænestinos inermes concidi iussit, M. Marium senatorij ordinis uirum, cru- C
ribus, brachijsq; fractis, auribus præsectis, & effossis oculis necauit. Marius filius Præ
neste dedita, cùm per cuniculum captaret euadere, septus ab exercitu, mortem sibi
consciuit. in ipso cuniculo, cum sentiret se euadere non posse, cum Pontio Telesino
fugæ comite, stricto utrinq; gladio, concurrit, quem cùm occidisset, ipse saucius à ser-
uo impetrauit, ut se occideret M. Brutus à Cn. Carbone, qui Cossuram appulerat, mis
sus naue piscatoria Lilybæum, ut exploraret, an ibi Pompeius esset, quem aduersus
eum Sulla cum imperio miserat, atq; à Pompeianis nauibus circumuentus, semet oc
cidit. Carbo in Sicilia à Pompeio captus, cùm muliebriter fleret, est interfectus. Hæc
Appianus, Plutarchus, Velleius, epitomæ, alij. Cn. Carbonem in tertio consulatu à
Cn Pompeio equite R. necatum tradit Valerius lib. VI, cap. II. Obsequens fœdam
Sullæ proscriptionem fuisse tradit. centena millia hominum Italico, ciuiliq; bello
consumpta.

De L. Sulla dictatore. D

CVM Carbo consul in Sicilia, Marius Præneste interijsset, senatus interregem co-
mitiorum caussa creari iussit. creatus est L. Valerius Flaccus. Hic, cùm comitia crean
dis consulibus habiturus esse putaretur, ex L. Sullæ uictoris sententia legem ad po-
pulum tulit, Sullæ è rep. esse uideri, dictatorem dici, qui perturbatam remp. constitue
ret, eumq; non ad quoddam tempus, ut ante, creari, uerum quousq; ciuitas, ac uniuer
sa Italia, & tota resp. ordinata, ac constituta esset. Igitur L. ipse Sulla dictator creatus
est, qui XXIIII prælatis fascibus, ac custodibus corporis sui aduocatis, primus dicta
toria potestate abusus est. Hæc Appianus, & epitomæ. Ceterum Velleius, & Plutar-
chus dictaturam per annos CXX intermissam hoc anno relatam scribunt. siquidem
proximo anno, quàm Annibal ex Italia cessit, ultimus dictator creatus est. apud Dio
nysium autem lib. V inuenio, L. Sullam dictatura abusum post annos quadringētos,
quàm primus dictator T. Lartius dictus fuerat. atq; idem etiam sentire uidetur Ap-
pianus

pianus

A pianus, quanquam ipse scribit Sullam dictaturam cepisse per annos quadringentos intermissam. Idem dictator est in Capitolinis tabulis cum magistro eq. L. Valerio Flacco, eodem, qui, ut puto, interregnum inierat. De quo magistro equitum nihil apud rerum Ro. scriptores comperi. L. Flacci interregis sic meminit Cicero contra Rull: Omnium legum iniquissimam, dissimillimamq; legis esse arbitror eam, quam L. Flaccus Interrex de Sulla tulit, ut omnia, quæcunq; ille fecisset, essent rata. quam eandem legem intellexit in primo de leg. cum dixit: Quid iniustius ea lege, quam Interrex noster tulit, ut dictator quem uellet ciuium impune posset occidere? & lib. IX ad Atticum: Si Sulla potuit efficere, ab interrege dictator, ut diceretur, cur hic non possit? Hoc etiam anno L. Sulla uicto Mario se Felicem uocari uoluit, auctore Appiano, & Velleio. Plutarchus enim in triumpho postulando etiam Felicis cognomen sibi depoposcisse tradit. Idem etiam ad Græcos scribens se Venustum ijsdem auctoribus appellauit.

B *De bello à L. Murena cum Mithridate renouato.*

C. MARIO, Cn. Carbone III cos. bellum à L. Murena aduersum Mithridatem renouatum colligitur ex epitoma LXXXVI. L. autem Licinius Murena à Sulla imperatore in Asia cum duabus Fimbrianis legionibus relictus, ut res Asiaticas ordinaret, triumphi cupidus bellum hac occasione redintegrauit. Cum Bosporani, ac Colchi à rege Mithridate alienati filium eius sibi regem deposcerent, Mithridates autem, occiso filio, exercitum, classemq; aduersus Bosporanos compararet, Murena suspicatus, ne rex in Bosporanos uerbo, re autem aduersus Romanos se instrueret, exercitu statim per Cappadociam ad oppidum maximum nomine Comana ducto, in quosdam eius equites impetum fecit, atq; legatis regijs fœdus Syllæ ostendentibus, reiectis, regione uastatas, sacrisq; pecunijs direptis in Cappadociam in hyberna se recepit. Hæc Appianus.

C DE COS. AN. DCLXXII.

INDE M. Tullium, Cn. Dolabellam cos. subijcit Cassiodorus. Deculam, & Dolabellam fasti Siculi. Tradit etiam Appianus Sullam dictatorem, ut speciem quandam antiquæ dignitatis resp. retineret, consules creari permisisse, M. Tullium, & Cornelium Dolabellam. atq; ipsum more regio supra eos sedisse. M. Tullij, & Cn. Cornelij cos. meminit Cicero contra Rullum, & Gellius lib. XV. Dinumeratis annis, inquit, à Q. Cæpione, C. Serrano, quibus cos. ante diem III Non. Ianuar. M. Cicero natus est, ad M. Tullium, & Cn. Dolabellam, quibus cos. caussam priuatam pro Quinctio apud Aquillium iudicem dixit, sex & uiginti anni reperiuntur. In Capitolino fragmēto M. TVLLIVS M. F. A. N. DECVLA appellatur. M. Tullium, cùm ædilitatis repulsam tulisset, consulem factum esse docet Cicero pro Plancio. His comitijs Q. Lucretius Offella, cùm ante præturam consulatum peteret, iussu Sullæ occisus est. auctor Appianus, Plutarchus, alij. Cn. Dolabellæ consuli prouincia Macedonia obtigit. ex qua deinde triumphauit; ut post dicemus.

D

De bello à Murena cum Mithridate confecto.

INTEREA dum Mithridates legatos ad Sullam de bello sibi aduersus fœdus à L. Murena illato misit, Murena Haly fluuio traiecto quadringentos Mithridatis uicos diripuit. Legati retulerunt, senatui placere, ut regi, quo cum fœdus esset, parceretur. Murena autem maiore conatu acie cum rege congressus, ac castris, & exercitu exutus in Phrygiam se recepit. Mithridates Cappadociam, pulso Ariobarzane, occupauit. Sulla autem indignum ratus Mithridatem contra fœdus uexari, Murenam à bello reuocauit. Mithridates restituta Ariobarzani Cappadocia bello liberatus est. Appianus, Cicero pro lege Manilia.

C De

De triumpho L. Sullæ dict. de Mithridate.

TRIVMPHVM L. Sullæ dict. in hunc annum conijciunt Capitolina fragmenta, is autem actus est de Mithridate Ponti rege ex Græcia, & Asia. cuius res per quatuor annos ibi gestas ante exposuimus. Triũphasse eum de Mithridate Cicero pro Pompeio, Eutropius, & Plutarchus referunt. Plinius per biduum triumphasse significat, cùm ait lib. XXXIII: Sylla in triumpho, quod ex Capitolinæ ædis incẽdio, ceterisq́ omnibus delubris C. Marius filius Præneste detulerat, tredecim millia auri põdo sub eo titulo in triumpho transtulit, & argenti septem millia. Idem ex reliqua omni victoria pridie transtulerat auri pondo CXV millia. Adijcit Florus: Debellatum à Sulla foret, nisi de Mithridate triumphare cito, quàm uere maluisset. Hoc autem mirifice laudatur in Sulla, quòd nullum de ciuibus uictis triumphũ egerit. id quod Valerius notauit lib. III, his uerbis: L. Sulla, qui plurima bella ciuilia confecit, cum consummata, ac constructa potentia sua triumphum duceret, ut Græciæ, & Asiæ multas urbes, ita ciuium Romanorum nullum oppidum uexit. B

De triumpho Cn. Pompeij Magni equitis R. ex Africa.

SVLLANO triumpho subijcitur triumphus alter in Capitolinis fragmentis eodemmet anno, quo Sullanus, actus. hunc autem esse Cn. Pompeij ex Africa triumphum existimo. de quo sic scriptum est in epitoma LXXXIX: Cn. Pompeius in Africa Cn. Domitium proscriptum, & Hiarbam regem Numidarum bellum molientem uictos interemit: quatuor & uiginti annos natus adhuc eques R. quod nulli contigerat, ex Africa triumphauit. Ceterum res gesta sic est. Priore anno cùm nunciatũ esset, Cn. Carbonem, & M. Perpernam Sullæ inimicos in Sicilia bellum reparare, Cn. Pompeius eò a Sulla cum imperio missus, Perperna ex insula eiecto, Carbonem cos. captum interfecit. Deinde cum iussu Syllæ in Africam traiecisset, ubi Cn. Domitius, & rex Numidiæ Hiarbas, ad quos Carbonis mortui copiæ ex Sicilia confugerant, bellum gerebant, utroq; eorum ingenti prœlio superato, illum occidit, hũc cepit. ipse Imperator appellatus est. res autem omnis intra XL dies confecta est. Eidem Romam reuerso Sulla dictator obuiam prodijt, ac summo honore habito, Magnũ eum etiam appellauit. Postulanti autem triumphum uix tum propter ætatem, tum propter ordinem concessit. Hæc Velleius, & Plutarchus. De hoc extraordinario triumpho sic Cicero pro lege Manil: Quid tam præter consuetudinem, quàm homini peradolescenti, cuius à senatorio gradu ætas longe abesset, imperium, atq; exercitũ dari? Siciliam permitti, atq; Africam, bellumq; in ea administrandum? bellum in Africa maximum confecit, uictorem exercitum deportauit. quid uero tam inauditum, quàm equitem R. triumphare? at eam rem populus R. non modo uidit, sed etiam omni studio uisendam putauit. Huius triumphi meminit Eusebius, meminit Plinius lib. VII. Põpeius, inquit, Sicilia recuperata, Africa tota subacta, Magniq; nomine spolio inde capto, eques R. id, quod ante nemo, curru triumphali reuectus est. & Eutropius: Sylla de Mithridate ingenti gloria triumphauit. Cn. Põpeius, quod nulli Romanorum tributum erat, IIII & XX annum agens, de Africa triumphauit. Plutarchus adijcit potuisse ea ætate in senatum Pompeium legi, uerum maiori sibi honori futurum credidisse, si primus eques R. triumphasset. Ita Pompeius sine magistratu, non dum senator, atq; adolescens adhuc triumphauit.

C

D

DE COS. AN. DCLXXIII.

CASSIODORVS cum fastis Siculis cõsules suggerit L. Sullam II, Q. Metellum. Appianus adijcit, Sullam, quanquam dictator erat, tamen, ut aliquam speciem resp. habere uideretur, se cum Q. Metello Pio consulem renunciari uoluisse. Horum consulum sic meminit Cicero in Verrem: Ædem Castoris P. Iunius habuit tuendam L. Sulla, Q. Metello cos. & Gellius lib. XV: Neq; dubium est, quin Cicero post annum, quàm pro Quinctio dixerat, Sex. Roscium reum parricidij defenderit annos iam

septem

A septem,& uiginti natus,L.Sulla Felice,& Q. Metello Pio cos. Fragmentum etiam
Capitolinum habet consules L. CORNELIVM L.F.P.N. SVLLAM FELICEM
II. Q. CAECILIVM. Hic est Q.Metellus Q.Numidici filius,qui Hispanias,& Ser
torianum bellum sortitus est.Hoc(ut opinor)anno Sylla Nolam in Samnio recepit.
XLVII legiones in agros captos deduxit, & eos ijs diuisit. Volaterras, quod oppi-
dum adhuc in armis erat, obsessum in deditionem accepit. Mytilenæ quoq; in Asia,
quæ sola urbs post uictum Mithridatem arma retinebat, expugnatæ, dirutæq; sunt
epitoma LXXXIX.

De triumpho L. Murenæ pro pr. ex Asia de Mithridate.

POST Sullæ discessum L.Murena cum Mithridate bellum, ut dixi, sponte sua in-
staurauit,idq; ipsum deinde iussu Sullæ omisit. quantum autem ego ex Appiani uer-
bis colligere potui,res ab eo per biennium gesta est; primū Mario,& Carbone, dein
de Tullio,& Cornelio cos.Quod idem significat etiam Cicero,cùm ait,L.Lucullum
B quæsturæ diuturnum tempus,L.Murena bellum in Ponto gerente consumpsisse. Ex
eo bello Murenam triumphasse satis constat.at quo anno,non constat.Mihi quidem
uisum est triumphum eius in hunc annum conijci posse, quòd probabile uideretur,
eum Romam reuertisse,tum cum Sulla à bello eum reuocaret.Hac enim de re sic Ci-
cero pro Murena,qui filius huius fuit; Mithridatem L. Sulla maximo, & fortissimo
exercitu pugna excitatum, cum bello inuectum in totam Asiam, cum pace dimisit;
L.Murena pater uehementissime,diligentissimeq; uexatū,repressum magna ex par-
te,non oppressum reliquit.& pro lege Manilia: Triumphauit L. Sulla, triumphauit
L.Murena de Mithridate duo fortissimi,& summi imperatores, sed ita tamen trium-
pharunt,ut ille pulsus,superatusq; regnaret. Veruntamen illis imperatoribus laus est
tribuenda,quod egerunt,uenia danda,quod reliquerunt. propterea quòd ab eo bel-
lo Sullam in Italiam resp. Murenam Sulla reuocauit. Iterum pro Murena: An cùm
sedere in equis triumphantium prætextati potissimum filij soleant, huic donis milita
C ribus patris triumphum decorare fugiendum fuit, ut rebus communiter gestis cum
patre simul triumpharet? & infra: Meruisse uero stipendia in eo bello, quod tum po-
pulus R.non modo maximum, sed etiam solum gerebat, uirtutis, patre imperatore
meruisse,pietatis,finem stipendiorum patris uictoriam,ac triumphum fecisse,felicita
tis fuit. & infra: Proauus L.Murenæ.& auus prætores fuerunt; & pater, cùm amplissi
me,atq; honestissime ex prætura triumphasset,hoc faciliorem huic gradum consula-
tus adipiscendi reliquit.

De bello Sertoriano Hispaniensi.

BELLVM Sertorianum, ut inquit Florus, tanquam Sullanæ proscriptionis fuit
hæreditas. Hoc Q. Sertorius in Hispanijs suscitauit. qui cùm Scipionis, & Norbani
consulum partes,quibus ipse studebat, accisas,ac profligatas in Italia à Sulla sentiret,
in Hispaniam, quam iam ante prouinciam prætor obtinuerat, concessit, summa ui
D prætoribus,qui eum,ut Sullæ gratificarentur,arcebant,repulsis.postero autem anno
Mario & Carbone cos. cùm ipse magnum exercitum comparasset, ac classem etiam
cōfecisset,ueritus,ne L.Sulla,quem fugato Carbone, Mario occiso, uictorem remp.
inuasisse audierat,aduersus se exercitum mitteret, Pyrenæos montes per Liuium Sa-
linatorem occupauit.tertio autem anno M. Tullio, & Cn. Cornelio cos.C.Annius à
Sulla dictatore in Hispaniam missus, Liuio per dolum sublato, montes Pyrenæos
transgressus est; atq; Sertorium primum Carthaginem Nouam, deinde in Maurita-
niam compulit,post cum eo recedente ad Pytiusam insulam nauali prœlio decerta-
uit. Sertorius tempestate ad Gades delatus Lusitaniam, cum eam tenuisset, ad bel-
lum impulit, atq; armauit. Hoc autem demum anno, cum maiore apparatu bellum
illud egere Sulla sentiret, Q.Metellum Pium consulem eò mittendum censuit. Adij-
cit Eutropius, L.quoq; Domitium prætorem missum. Metellus autem an in consu-
lātu exierit,non liquet.Plutarchus certe eum non statim profectum esse indicat,cum

Sertorium hoc, ut opinor, anno Cottam nauali prœlio superasse, Didium Bæticæ A prætorem fudisse, Thoranium à Metello missum fregisse scribit. De Sertorij in Mauritaniam transitu sic Salustius libro primo historiarum, ut est apud Gellium libro X: Itaq; Sertorius leui præsidio relicto, in Mauritaniam, nactus obscuram noctem, æstu secundo, furtim, aut celeritate uitare prœlium in transgressu conatus est.

DE COS. AN. DCLXXIIII.

INDE consules P. Seruilius, Ap. Claudius; auctor Cassiodorus. Eorum cognomina Vatia, & Pulcher extant in tabulis Siculis. De quibus ita Appianus: Populus R. ut Sullæ dictatori obsequeretur, ab eo, ut consulatum continuaret, petijt. cui aduersatus Sulla Seruilium Isauricum, & Claudium Pulchrum consules renunciandos curauit. P. Seruilij, & Ap. Claudij consulum meminit etiam Orosius. In fragmento Capitolino est:
P. SERVILIVS VATIA, QVI POSTEA ISAVRICVS APPELLATVS EST. B
quo de cognomine dicam in triumpho eius. Ap. Claudium hunc in ædilitate præteritum, & quidem patre uiuo, sine repulsa consulem factum ait Cicero pro Plancio. Idem Macedoniam. P. Seruilius Ciliciam sortitus est, & bellum piraticum, ut post suo loco dicemus.

De L. Sullæ dictatura abdicante.

HIS consulibus L. Sulla, qui dictaturam in perpetuum ceperat, se ea abdicauit. cumq; multa hominum millia morte, multa, atq; omni contumeliæ, & iniuriæ genere affecisset, Italiam, & totam remp. rerum nouarum studio perturbasset, dimisso à se publico præsidio, palam in foro dixit, se omnium à se gestarum rerum paratum esse rationem reddere. Hæc Appianus, & Plutarchus. notat item Orosius P. Seruilio, Ap. Claudio cos. Sullam abdicasse. Itaq; in libro de uiris illustribus scriptum est, Sullam ordinata rep. dictaturam deposuisse, & Suetonius Cæsarem dixisse tradit, Sullam nescisse literas, qui dictaturam deposuisset. Salustius tamen Sullam dictaturam in insequentem etiam annum retinuisse significat, cùm Lepidum ipsum consulem in quadam oratione acerbius in eius tyrannidem inuehentem facit. C

DE COS. AN. DCLXXV.

M. LEPIDVS, Q. Catulus consules in hunc annum à Cassiodoro referuntur. Plutarchus auctor est, cum L. Sulla dictatura se abdicasset, & comitiorum consularium potestatem populo R. reddidisset, M. Lepidum Sullę inimicum, hominem audacem, ante Catulum, Cn. Pompeio annitente, esse renunciatum. Horum consulum meminit Appianus, & Cicero pro Cornelio. Gaditani, inquit, M. Lepido, Q. Catulo cos. à senatu de fœdere postulauerunt. & Plin. lib. XXXVI: M. Lepidus Catuli in consulatu collega primus omnium limina ex Numidico marmore in domo posuit, magna reprehensione. is consul fuit anno urbis DCLXVI. Scriptum est etiam de ijs apud D Valerium lib. II, cap. III, in epitoma LXXXIX, apud Eutropium, & Florum. In fragmentis Capitolinis est: M. AEMILIVS LEPIDVS, Q. LVTATIVS, Q. F. CATVLVS. Hic autem Catulus filius fuit, Q. Catuli, qui de Cimbris triumphauit. de hoc epigramma antiquum tale legi: Q. LVTATIVS Q. F. Q. N. CATVLVS COS. SVBSTRVCTIONEM, ET TABVLARIVM EX S. C. FACIVNDVM CVRAVIT. Lepido Gallia ulterior, Catulo forte Italia obtigit. de qua sic Cicero in Ver: P. Seruilius, Q. Catulus tantis rebus gestis sunt, ut in clarissimorum hominum numero reponantur, Q. Catulus frumento est usus, pecuniam non coegit. Salustius historiarum libro primo: S. C. fit, uti Lepidus, & Catulus decretis exercitibus maturrime proficiscerentur. ex Carisio.

De

A

De seditione M. Lepidi cos.

HIS consulibus L. Sulla annos LX natus moritur. magnus ei honos habitus à senatu est, ut cadauer eius per Italiam efferretur, atque in campo Martio, uel repugnante Lepido consule, sepeliretur. M. Lepidus legem de actis Sullæ rescindendis promulgauit, ut qui à Sulla proscripti fuerant, & ciuitatem, & bona sua recuperarent; cui cum Catulus collega, & boni omnes aduersarentur, re in concionibus iactata, Lepidus à senatu iureiurando adactus, bellum se patriæ non facturum, in Galliam ulteriorem, quam sortitus erat, profectus, ad comitia, tanquam exacto consulatu suo bellum illaturus, non uenit. Appianus, Florus.

De re gestis à Q. Metello pro cos. cum Sertorio.

B Q. METELLVS hoc anno rem cum Sertorio, sed sine ullo emolumento uel ætatis, uel morum uitio, gessit, à Sertorio, qui latronum more pugnabat, sæpe elusus. De eo enim sic Orosius: Aduersus Sertorium duo duces missi Metellus, & Domitius; quorum Domitius ab Herculeio Sertorij duce cum exercitu oppressus est. Manilius pro cos. è Gallia in Hispaniam cum tribus legionibus, & mille ac quingentis equitibus transgressus iniquam cum Herculeio pugnam conseruit; à quo castris, copijsque nudatus in oppidum Ilerdam pene solus refugit. Metellus multis prœlijs fatigatus per deuia oberrans hostem mora fatigauit, donec cum Pompeio iungeretur. & Eutropius: A Sertorij duce Herculeio Domitius occisus est. Metellus uario euentu contra Sertorium dimicauit. & in epitoma XC: Q. Sertorius proscriptus in ulteriore Hispania ingens bellum excitauit. L. Manilius pro cos. & L. Domitius legatus ab Herculeio quæstore prœlio uicti sunt. De Domitio sic Salustius in primo historiarum, ut est apud Priscianum: Metellus Domitium pro cos. ex citeriore Hispania cum omnibus copijs, quas parauerat, arcessiuit.

C

DE COS. AN. DCLXXVI.

M. AEMILIVM, D. Brutum consules hic annus habuit, auctore Cassiodoro, & Obsequente. Horum consulum sic meminit Macer tribunus pl. apud Salustium, cùm plebem à patribus oppressam quæritur: Nam spem frustra fuisse intellexistis Sulla mortuo, qui scelestum imposuerat seruitium. finem mali credebatis; ortus est longe sæuior Catulus. tumultus intercessit Bruto, & Æmilio Mamerco consulibus; dein C. Curio ad exitium usque insontis tribuni dominatus est; Lucullus superiore anno quantis animis ierit in L. Quinctium uidistis. Meminit item Cicero in Bruto, cum ait: Iisdem temporibus D. Brutus is, qui consul cum Mamerco fuit homo & Græcis doctus literis, & Latinis. &, cùm in II de off. ait: Mamerco homini ditissimo ædilitatis prætermissio consulatus repulsam attulit; hunc ab eo intelligi puto. in fastis etiam Siculis est Brutus, & Mamercus. Hoc loco fragmenta tria Capitolina composui, quæ ab ijs, qui ea in Capitolio digesserunt, longe diuulsa sunt. ea uero sunt hæc:

D

	M. AIMILIVS Q.F.M.N.	LEPIDVS.	Q. LVT--
	D. IVNIVS D.F.D.N.	BRVTVS.	M. A. --
	CN. OCTAVIVS M.F.CN.N.		C. SCR--
	L. ---- IVS. CN.F.CN.N.		C. AVR--
	L. ------ L.F.L.N.	LVCVLLVS.	M. AV--
DCXXC.	M. ---- IVS. N. F.	R. LVCVL.	C. C--

Alterum est hoc, quod superiori præpositum est, atque ante Punicum bellum secundum temere situm.

C 5 Tertium

= ====S. Q. F. ==
= ==MILIV= == ==
= ===ONIVS. == ==
= =====VS M.= ==
= -== LIVS. == ==
=== SIVS. L. F.

Tertium, quod ipsi, quo in loco reponeretur, se ignorare profitentur, est hoc: A

CATVL = =
= D. LIVI ==
CVR = =
COT = =

Hæc autem si una componantur, extabunt prope integra consulum horum annorum nomina; hoc modo:

M. AIMILIVS Q.F.M.N. LEPIDVS. Q. LVTatius Q.F.Q.N. CATVLus.
D. IVNIVS D.F.D.N. BRVTVS. MAM. AIMILIVS Mamerc. Lepid. LIVIan.
CN. OCTAVIVS M.F.CN.N. C. SCRIBONIVS C.F CVRio.
L. Octauivs CN.F.CN.N. C. AVRelivs M.F. Cotta.
L. Licinius L.F.L.N. LVCVLLVS M. AVreLivs M.F. Cotta. B
DCXXC. M. Terentivs M.F. VarR. LVCVLL. C. Cassivs. Longinus.

Ac de ceteris quidem suo loco. nunc de Mamerco consule dicamus, quem uestigia Capitolina sequuti Mamercum Æmilium Lepidum Liuianum scripsimus. fuit enim Mamercus prænomen Æmiliorum. Hunc autem etiam intelligi à Valerio puto lib. VII, ubi meminit Mamerci Æmilij Lepidi consulis, & Cn. Orestis, prætoris urbani, eius, opinor, qui paucis post annis consul erit. Vtraque enim hæc cognomina Æmiliorum fuisse satis constat. quin etiam Pædianus in Cornelianam hos consules D. Brutum, & M. Lepidum nominat. Liuianus autem adoptionis cognomen est. Itaque uereor ne, qui collegam huius Brutum Iulianum appellant, temere id faciant, quòd is in Capitolinis tabulis nullo quarto nomine afficiatur, atque illud ad Mamercum potius transferendum sit, & pro Iuliano Liuianus scribendus sit. cum Mamerco petijsse Curionem, qui postero anno consul fuit, intelligi ex his Salustij uerbis potest, ex primo libro historiarum, apud Priscianum libro X: Curionem quæsiuit, uti adolescentior, & populi suffragijs integer ætati concederet Mamerci. C

De bello ciuili Lepidi pro cos.

M. LEPIDVS, qui in consulatu urbe eo animo exierat, ut exacto consulatu arma patriæ inferret, hoc anno bellum mouit. nam cùm alterum consulatum peteret, atque Etruriam ad arma concitasset, Galliam autem citeriorem per M. Brutum obtineret, infesta signa patriæ intulit. Ita factum est, ut cum nullis creatis consulibus interreges remp. administrarent, L. Philippus eam sententiam dixerit, quæ ex reliquijs Salustianæ historiæ superest: Quare ita censeo, quoniam Lepidus exercitum priuato consilio paratum cum pessimis, & hostibus reip. contra huius ordinis auctoritatem ad urbem ducit, uti Ap. Claudius interrex cum Q. Catulo procos. & ceteris, quibus imperium est, urbi præsidio sint, operam dent, nequid resp. detrimenti capiat. Post autem, D cum Cn. Pompeius de M. Bruto Mutinæ à se occiso certiorem senatum fecisset, magnam metus partem, quo Ro. ciuitas tenebatur, ademit. Lepidus autem à Catulo, & Pompeio, qui iam Miluium pontem, collemque Ianiculum cum exercitu insederant, Italia pulsus, in Sardiniam refugit. ubi frustra bellum molitus haud ita multo post morbo interijt. Hæc fere Appianus, & Plutarchus. Orosius bis acie decertatum scribit: Albam obsidione cum Scipione Lepidi filio captam: Brutum in Cisalpinam Galliam fugientem à persequente Pompeio apud Rhegium esse occisum. De hac autem uictoria sic Valerius: Q. Catulus M. Lepido collega suo cum omnibus copijs seditiosis extincto moderatum præ se gerens gaudium in urbem reuertit. & Florus: Victores, quod non temere in alijs ciuilibus bellis, pace contenti fuerunt. Hunc motum intra unam æstatem oppressum tradit Eutropius.

De

A

De triumpho Cn. Dolabellæ pro cos. ex Macedonia.

QVEMADMODVM bellum in Macedonia per hęc tempora, populantibus eam Thracibus, gereretur, satis supra demonstratum esse opinor. Vltimus rem cum illis gessit L. Sulla, qui cum in Græcia esset, Dardanos, aliosque Thracum populos, Macedoniam incursantes prœlio profligauit. Hos autem ne quieuisse quidem Sullana uictoria arbitror. itaque aduersus eos missum esse Cn. Cornelium Dolabellam uel in consulatu, uel certe post consulatũ. triumphasse enim per hęc tempora Cn. Dolabellã ex Macedonia Cicero scribit in Pisonẽ, ita: Ex qua prouincia uir omni dignitate ornatissimus L. Torquatus me referente absens imperator appellatus sit; unde his paucis annis Cn. Dolabellæ, C. Curionis, M. Luculli iustissimos triũphos uidimus, ex ea te imperatore nuncius ad senatũ allatus est nullus. Suetonius etiam meminit huius Dolabellæ in Cæsare, cum ait: Cæsar composita Lepidi & Catuli seditione Cn. Dolabel-
B lam uirum cõsularem, ac triumphalem accusauit, nec damnauit. Hoc autem demum anno eum triumphasse puto, quòd nisi hoc anno successor ei missus sit Ap. Claudius, qui ineunte hoc anno interregnum Romæ iniit, teste Salustio.

De re gesta ab Ap. Claudio Pulchro pro cos. in Thracia.

HOC tempore bellum in Thracia commotum traditur. ad eum autem primũ missum esse Ap. Claudium, sed, ut dixi, multo post cõsulatum missus sit necesse est. quod etiam subindicat Eutropius, cum ita scribit: Ad Macedoniam missus Ap. Claudius post consulatũ, leuia prœlia habuit contra uarias gentes, quæ Rhodopæã prouinciã incolebant. atque ibi morbo mortuus est. De eo autem sic Orosius: Macedonicũ bellum Claudius sortitus uarias gentes, quæ Rhodopæis montibus circunfusæ sunt, ac tunc Macedoniã crudelissime populabãtur, bello finibus pellere tentauit, magnisque se malorum molibus obiecit. unde cum hæc animo gereret, curis circumseptus, mor-
C bo insuper correptus interijt. & epitoma XCI: Ap. Claudius pro cos. Thracas pluribus prœlijs uicit. & Rufus: per Ap. Claudium pro cos. ij, qui Rhodopam incolebant, uicti sunt. & Florus: Appius in Sarmatas usque peruenit. Tenuisse autem Macedoniã eum per biennium puto, atque ad ipsum referri id, quod est apud Obsequentem: Octauio, & Scribonio cos. aduersus Mædos uariè dimicatum.

De Cn. Pompeio pro cos. aduersus Sertorium misso.

CVM Q. Metellus impar aduersus Sertoriũ uideretur, uisum est senatui Cn. Pompeio priuato imperium extra ordinem in Hispaniam dare: itaque senatus consultum factum est in sententiam L. Philippi, ut Cn. Pompeius, qui ad urbem erat, aduersus Sertorium cum eodem, atque Metellus imperio pro cos. iret. cum quidem Philippus ignauiam præsentium consulum insectans dixit, se eum non modo pro consule, sed pro consulibus mittere. Venit autem eodem etiam anno ad Sertorium cum magno exer-
D citu M. Perperna, iam Lepidi partibus, presertim eo in Sardinia mortuo, fractis. De itinere suo in Hispaniã sic loquitur in epistola quadam ad senatum, apud Salustium, Pompeius: Equidem fateor me ad hoc bellum maiore studio, quàm cõsilio profectũ: quippe qui nomine modo imperij à uobis accepto diebus XL exercitum paraui, hostesque in ceruicibus iam Italię agentes ab alpibus in Hispaniam summoui, per eas iter aliud, atque Annibal nobis opportunius patefeci, recepi Galliam, Pyrenæũ, lacetaniã, Indigetis, & primum impetum Sertorij uictoris nouis quidem militibus, & multo paucioribus sustinui, hyememque in castris inter sæuissimos hostes, non per oppida, neque ex ambitione mea egi. Atque hoc est id, quod Cicero pro lege Manilia dixit: Cn. Pompeius Gallis iter in Hispaniã legionibus R. prohibentibus eorum internecionę patefecit. Quod idem bellum eadem in oratione transalpinum appellauit. Appianus iter ab eo patefactum in alpibus inter Padi, & Rhodani fontes ait. unde Lucanus lib. VIII: Adde truces Lepidi motus, Alpinaque bella, Armaque Sertorij reuocato cõsule uicta. De re à Põpeio hoc anno gesta sic in epitoma XCI: Cn. Põpeius, cũ adhuc eque-

ster esset, cum imperio consulari aduersus Sertorium missus est. Sertorius aliquot ur- A
bes expugnauit, plurimasq; ciuitates in potestatẽ suam redegit. Inter cæteras autem
expugnatas ciuitates Lauronem intelligit, quã à Sertorio inspectante Cn. Pompeio
incensam scribit Plutarchus. Quo facto Pompeium, ac Sertoriũ in hyberna se rettu-
lisse, Pompeium ad Pyrenæos montes, Sertorium in Lusitaniã adijcit Appianus. His
cos. D. Lælium legatum Pompeij in Hispania aduersus Sertorium inter pabulatores
occisum tradit Obsequẽs. quod ad Lauronem oppidum euenisse, ubi primum Pom-
peius cum Metello congressus est, scriptum est apud Frontinum lib. II, cap. V.

DE COS. AN. DCLXXVII.

CONSVLES fuerunt in hunc annum Cn. Octauius, C. Curio, ut ait cum Siculis
Cassiodorus. ut Obsequens, Cn. Octauius, C. Scribonius. Horum meminit Cicero in
Bruto, hoc modo: Cn. Sicinius cum tribunus pl. Curionẽ & Octauiũ consules produ
xisset; Curioq; multa dixisset sedente Cn. Octauio collega, qui deuinctus erat fascijs, B
& multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus; nunquam, inquit, Octa
ui collegæ tuo gratiam referes; quòd nisi se suo more iactauisset, hodie te istic muscæ
comedissent. & Lactantius lib. I: Curio consul retulit ad senatum, ut legati Erythras
mitterentur ad carmina Sibyllæ colligenda, & Romã deportanda. Missi sunt. P. Ga-
binius, M. Otacilius, L. Valerius. & in libro de ira dei hoc factũ esse scribit Octauio,
& Curioni cos. Fragmenta Capitolina consules edunt CN. OCTAVIVM CN. F.
M. N. C. SCRIBONIVM CVRIONEM. Cicero in Bruto tres C. Curiones o-
ratores prodit, patrem, filium, & nepotem. hic est filius, qui pater fuit C. Curionis tri-
buni pl. Cæsariano ciuili bello. Cn. Octauium M. F. idem uocat, M. autem Octauium
Cn. F. Curio Macedoniam sortitus est.

De re gesta cum Sertorio.

INEVNTE uete Metellus, & Pompeius è Pyrenæis montibus, Sertorius, & Per- C
perna ex Lusitania mouentes ad Sucronem acie conflixerunt. qua in pugna Metel-
lus Perpernam, Sertorius Pompeiũ in fugam uertit. Pompeius etiam in fœmore uul-
nus accepit. Post aũt iterum congressi ad Seguntiam, Sertorius etiam Pompeiũ, Me
tellus Perpernam fudit. tertio cum se in Metellum Sertorius intulisset, interueniente
Pompeio, recessit, ac rursus in hiberna se contulerunt. Hoc pacto Appianus. At Oro
sius ita: Post Lauronis excidiũ Herculeius cum Metello congressus apud Italicã Bæ-
ticæ urbem XX mill. militũ perdidit, uictusq; in Lusitaniã cum paucis refugit. Pom-
peius Segidam nobilem Celtiberiæ urbem cepit. Sertorius cũ Pompeio deinde con-
gressus X mill. militũ eius cęcidit, ex alio cornu uincente Pompeio tantundẽ pene ip
se amisit, & in epitoma XCI sic: Q. Metellus pro cos. L. Herculeiũ quæstorẽ Sertorij
omni cũ exercitu cæcidit. Cn. Pompeius adhuc dubio euentu cũ Sertorio pugnauit,
ita ut singula ex utraq; parte cornua uicerint. Q. Metellus Sertoriũ, & Perpernã cum
duobus exercitibus prœlio fudit. cuius uictoriæ partẽ cupiens ferre Pompeius parũ D
prospere pugnauit. obsessus deinde Calagurij Sertorius assiduis eruptionibus nõ le-
uiora damna obsidentibus intulit. At Plutarchus hoc anno ita dimicatũ scribit: Pom
peium Sertorianos duces Herenniũ & Perpernam ad Valentiã uicisse, eaq; uictoria
elatũ, antequã Metellus adueniret, ad Suconẽ cõseruisse. Cũ Pompeius Sertorianũ
cornu funderet, Sertoriũ, qui Afranio Pompeiano duci oppositus erat, ad suos, qui
ab Afranio pellebãtur accurrisse, ac restituto prœlio Pompeiũ ipsum sauciũ fugasse,
Afranio aũt cornu, quod Sertorius deseruerat, in fugã cõijciente Sertoriũ uictorem
reuertisse, atq; Afranianũ quoq; cornu fudisse. cum autem Metellum cum alio exerci
tu aduentare sentiret, prœlium diremisse, in agro etiam Seguntino pugnatũ utrinq;
esse acerrime, qua in pugna Memmium quęstorem Pompeij esse occisum; Metellum
prope pulsum Sertorianum exercitũ reppulisse; Sertoriũ in montana urbe (Calagu-
riũ ei nomen fuit) se astute obsideri ab hostibus passum delectum per amicas Hispa-
niæ urbes habuisse. Hæc autem omnia ita persequitur in epistola ad senatum Pom-

peius:

A peius: Quid deinde prælia, aut expeditiones hibernas, oppida excisa, aut recepta enumerem? castra hostium apud Sucronē capta, & prœlium apud flumē Duriam, & dux hostium C. Herennius cum urbe Valentia, & exercitus deleti satis clara uobis sunt. & Cicero pro Cornelio: Ceterum accusator fatetur, L. Cornelium in Hispania durissimo bello cum Q. Metello, cū M. Memmio & in classe, & in exercitu fuisse, & ut Pompeius in Hispaniam uenerit, Memmiumq; habere quæstorem cœperit, nunquam à Memmio discessisse. Carthaginē esse profectum, acerrimis illis prœlijs, & maximis Sucronensi, & Duriensi interfuisse. De Herculeio à Metello uicto sic Frontinus lib. II: Metellus Pius in Hispania aduersus Herculeiū, cum ille oriente protinus die instructā aciem uallo eius admouisset, feruidissimo tunc tempore anni intra castra suos continuit in horam diei sextam, atq; ita fatigatos æstu facile integris, & recentibus uicit suorum uiribus. & cap. III: Metellus in Hispania eo prœlio, quo Herculeiū deuicit, cum cō perisset cohortes eius, quæ ualidissimę uocabantur, in media acie locatas, B ipse mediā suorum aciem reduxit, ne ea parte ante cum hoste confligeret, quàm cornibus profligatis medios undiq; circumuenisset. & cap. VII: Q. Sertorius cum acie decertaret, barbarum, qui ei nunciauerat Herculeium perijsse, pugione traiecit.

DE COS. AN. DCLXXVIII.

L. OCTAVIUM, C. Cottam consules Cassiodorus in hunc annum suggerit; C. Aurelium, L. Octauium Obsequens. L. Octauij, C. Aurelij consulum meminit Plin. lib. II, cap. XXXV; Cicero III, & V in Verr. L. Octauij & C. Cottæ. C. Cottę contra Rullū; in fragmentis Cap. L. OCTAVIUS CN. F. CN. N. & C. AVRELIUS eduntur. Hunc annū transcendunt fasti Siculi. Pędianus tres Cottas fratres cōsulares hoc tempore fuisse scribit, Caium, Marcum, & Lucium: C. Cotta antè tribunatu, post ciuitate pulsus Sulla uictore in urbē redierat. Cic. in Bruto. Ex his cōsulibus L. Octauius in Cicilia, quæ ei prouincia obtigerat, anno sequenti moritur. Plutarchus in Lu-C cullo. C. Cotta Galliam prouinciam sortitus est. Cicero in Bruto. Tumultum hoc anno in urbe fuisse declarat concio C. Cottæ cos. ad Quirites, quæ extat ex historijs Salustij. in qua hæc uerba sunt: Cōsules nos fecistis Quirites domi, belliq; impeditissima rep. nanq; imperatores Hispaniæ stipendium, milites, arma, frumentum poscunt. & id res cogit; quoniā defectione sociorum, & Sertorij per montes fuga, neq; manu certare possunt, neq; utilia parare. exercitus in Asia, Ciliciaq; ob nimias opes Mithridatis aluntur. Macedonia plena hostibus est, nec minus Italię maritima, & prouinciarum. cum interim uectigalia parua, & bellis incerta uix partē sumptuum sustinēt. ita classe, qua commeatus uehebatur, minore quàm antea nauigamus. hæc si dolo aut socordia nostra contracta sunt, agite, uti libet, & ita supplicium sumite: sin fortuna communis asperior est, quare indigna uobis, nobisq; incipitis. De legibus à C. Cotta cos. latis sic Pædianus: C. Cotta cos. Paulum tribunis non potestatis, sed dignitatis addidit, id est, legem tulit, ut tribunis pl. liceret postea alios magistratus capere, quod D lege Sullæ ijs erat ademptum. Item: C. Cotta de legibus suis abrogandis rettulit ad senatum. uidentur autem in paruis rebus leges illæ fuisse; quoniam neq; apud Salustium, neq; apud Liuium, neq; apud Fenestellam mentio sit legis præter eam, quam in concione populi magno studio tulit, ut ijs, qui tribuni pl. fuissent, alios quoq; magistratus capere liceret. quod lege dictator Sylla sustulerat. neq; hæc abrogata est. Item: C. Cotta legem tulit de priuatis iudicijs, quæ est anno posteriore à fratre eius M. Cotta abrogata. & Cicero in Verrem: L. Octauius, C. Aurelius cos. cum ædes sacras locauissent, neq; potuissent omnia sarta tecta exigere, neq; ij prætores, quibus erat negotium datum, C. Sacerdos, M. Cæsius: senatus consultum factum est, quibus de sartis tectis cognitum, & iudicatum nō esset, uti C. Verres, P. Cœlius prætores cognoscerent, & iudicarent.

De re gesta cum Sertorio.

APPIANUS sequenti anno (quo Nicomedes Bithyniam populo R. reliquit) Sertorium

torium in suos proditionis suspectos sæuisse ait. Metellum multas Sertorianas urbes populatum; Sertorium Palantiam à Pompeio obsessam liberasse. atq; impetu in eos, qui ad Calagurium castra habebant, facto, tria millia interfecisse. Plutarchus autem, cum exercitus ad diem conuenisset, Sertorium è Calagurio erupisse ait, atq; Romanos imperatores Metellum in Galliam, Pompeium in Vaccæos distractis copijs hybernandi caussa fugasse. Itaq; Pompeius in epistola quam ad senatũ L. Lucullo cos. misit ait: Gallia superiore anno Metelli exercitũ stipendio frumentoq; aluit. At in epitoma XCIII scriptum est: Sertoriũ ab obsidione Calagurij oppidi depulsos coegisse diuersas regiones petere, Metellum ulteriorem Hispaniam, Pompeium Galliam. ubi forte præpostera nomina sunt. M. autem Fonteium hoc tempore per triennium Galliæ ulteriori præfuisse, atq; ibi rem bene gessisse deuictis, & multatis hostibus tradit Cicero in Fonteiana. A

DE COS. AN. DCLXXIX.

L. LVCVLLVM, M. Cottam consules in hunc annum inuenio apud Cassiodorũ Lucullum, & Cottam in fastis Siculis; L. Licinium Lucullum, M. Aurelium Cottam apud Eutropium, Appianum in Mithridatica, Plutarchum in Lucullo. Horum mentio est apud Ciceronem in Verrem, & in epitoma XCIII, & XCIIII. L. Lucullus auum habuit L. Lucullum, qui cos. fuit cum A. Albino; Cicero, & Plutarchus auctores. De hoc sic Cicero in Lucullo: L. Lucullus quæsturę diuturnum tempus, Murena bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumpsit; deinde ædilis, continuo prætor (licebat enim celerius legis præmio) post in Africam, inde ad consulatum, quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium cognoscerent. His cos. Nicomedem regem Bithyniæ mortuum populum Ro. hæredem reliquisse, Bithyniam in prouinciæ formam redactam scriptum est apud Eutropium. Hinc Cottæ Bithynia, Lucullo Cilicia prouincia obtigit. B

De triumpho P. Seruilij Isaurici ex Cilicia, & bello Piratico. C

BELLVM in Cilicia, & Pamphilia his temporibus non contemnendum exortum inuenio apud Orosium, & Eutropium, quod bellum piratici nomine comprehendit Florus. ceterũ tria bella piratica gesta sunt, unum à M. Antonio prætore, de quo ante dictum est, alterum à P. Seruilio, tertium post à Cn. Pompeio. Horum autem originem bellorum his uerbis exponit Florus: Interim dum populus R. per diuersa terrarum distractus est, Cilices inuaserant maria, sublatisq; cōmercijs, sic maria bello quasi tempestate præcluserãt. audaciam ijs dabat inquieta Mithridatis prœlijs Asia. dum sub alieni belli tumultu, externiq; regis inuidia impune grassantur, ac primum duce Isidoro contenti proxima mari Cretam inter, atq; Cyrenas Piræum, & Achaiam, sinum Maliacũ, quem à spolijs aureũ ipsi uocauere, latrocinabantur, missus in eos P. Seruilius quamuis leues, & fugaces myoparones graui, & martia classe turbaret, non incruenta uictoria superat. sed nec mari submouisse cōtentus ualidissimas urbes eorum, & diutina præda abundantes Phaselim, & Olympum euertit, Isauronq; ipsam arcem Ciliciæ; unde conscius sibi magni laboris Isaurici cognomen adamauit. Hæc de caussis huius belli. Venisse autem Seruilium in prouinciam uel extremo consulatu, uel certe sequenti post consulatũ anno puto, id quod ex Suetonij uerbis elici potest, qui Cæsarem, cum Seruilio Isaurico mereret in Cilicia, Sullæ morte comperta, simul spe nouæ dissensionis, quæ per M. Lepidum mouebatur, Romã propere redijsse scribit. Quinquennio autem eum exercitui, id est prouinciæ præfuisse, docet Cic. in Frumentaria. Quid quoq; horum annorũ ab eo gestum sit, nemo tradit, neq; ex historicorum uerbis elici potest. Quæ autẽ gesserit, summatim omnes, hoc modo; Orosius: P. Seruilius ex consulatu Ciliciã, & Pamphiliam crudelissime adortus, dum subdere studet, pene deleuit Lyciã, & urbes eius obsessas, oppressasq; cepit. præterea Olympum montem peruagatus Phaselim euertit, Corycum diruit, Tauri montis latera in Ciliciam uergentia perscrutatus Isauros bello fractos in deditionem redegit, primusq; D

Romano-

A Romanorum per Taurum duxit exercitum, ac limitem itineris fecit. triennio emenso, quo bellum gestum est, Isaurici nomē assumpsit. eadem fere etiam Eutropius. Epitomæ: Res à P. Seruilio pro cos. aduersus Cilicas gestas continet. Item: P. Seruilius pro cos. in Cilicia Isauros domuit, & aliquot urbes piratarum expugnauit. Idem Strabo lib. XIIII. & Cicero in Verrem: Phaselis illa, quam cepit P. Seruilius, non fuerat urbs ante Cilicum, atque prædonum: Lycij illam Græci homines incolebant; sed quòd erat eiusmodi loco, atque ita proiecta in altum, ut & exeuntes è Cilicia prædones sæpe ad eam necessario deuenirēt, & cum ex hisce se locis reciperent, eodem deferrentur, asciuerunt sibi illud oppidum piratæ primo commercio, deinde etiam societate. Hac uictoria Ciliciæ pars adiuncta est populi Ro. imperio. nam post Mithridatico bello tota fere à Pompeio in potestatē redacta est, ut scribit Appianus in principio Mithridaticæ. Itaque Marcellinus lib. XIIII sic loquitur: Cilicia, & Isauria prouinciæ bello quondam piratico cæteruis mixtæ prædonū à Seruilio pro consule missæ sub iugum,
B factæ sunt uectigales. & Iustinus lib. XL: Creta, Ciliciaque piratico bello perdomitę in formam prouinciæ rediguntur. & Iornandes: Seruilius pro consul bello piratico obtinuit Pamphiliam, Ciliciā, Pisidiamque deuicit, fecitque prouincias. & Rufus: Pamphiliam, Phrygiam P. Seruilius ad bellum piratarum missus obtinuit. Hæc de re gesta. triumphi autē eius hæc adhuc testimonia extant. Rufus: Cilices, & Isauros, qui se piratis, & prædonibus iunxerant, Seruilius pro cos. ad prædonum bellum missus subegit, & uiam per Taurum montē primus instituit, & de Cilicibus, & Isauris triumphauit, atque Isauricus cognominatus est. Pædianus in Verrinas: P. Seruilius bellum in Cilicia gessit, deque ea triumphauit, captis Coryco, Olympo, Phaselide tribus magnis eius terræ urbibus. & Cicero ipse: P. Seruilius quæ signa, atque ornamenta ex urbe hostium, & uirtute capta belli lege, atque imperatorio iure sustulit, ea populo Ro. apportauit, per triumphum uexit. Item: Vnus plures prædonum duces uiuos cepit P. Seruilius, quàm omnes antea. quacunque iter fecit, hoc iucundissimum spectaculum omni-
C bus uinctorum, captorumque hostium præbebat. itaque ipse triumphus omnium triumphorum gratissimus populo Ro. fuit, atque iucundissimus. & Valerius lib. VIII: P. Seruilius consularis, censorius, triumphalis, maiorum suorum titulis Isaurici cognomen adiecit. & Claudianus in primo in Eutropiū: Indomitos curru Seruilius egit Isauros. In hunc autem annum triumphum eius coniecit; primum, quòd Cicero in frumentaria inquit, P. Seruilium quinquennium exercitui præfuisse, deinde, quòd L. Octauius prioris anni consul Ciliciam sortitus est, ut hoc anno Seruilio decedenti succederet. mortuo autem in prouincia Octauio L. Lucullus cos. eam obtinuit.

De re gesta cum Sertorio.

PLVTARCHVS Pompeium cum incommode hibernaret, inopia adactum scribit, ut ad senatum scriberet, ac stipendium, uestes ac frumenta posceret, alioquin futurum, ut omisso periculosissimo bello in Italiam exercitū traijceret (extat adhuc Pom
D peij, qua hæc petit, epistola, tanquam ex naufragio quodam historiarum Salustij erepta) L. autem Lucullum consulem timentem, ne si Pompeius exercitum in Italiam transportaret, bellum Mithridaticū, quod ipse sibi mandari cupiebat, à populo obtineret, summa cum cura omnia, quæ postulabāt, ei mittenda censuisse. Appianus Metellum, & Pompeiū magno conatu urbes Sertorio amicas inuasisse, ac multas expugnasse tradit. in epitoma post L. Luculli cos. res gestas ita est: Res à Pompeio in Hispania contra Sertorium gestas continet. Strabo lib. III: Ilerdæ, & Ileoscæ Ilergetum oppidis extremas pugnas Sertorium fecisse, & in Vasconum urbe Calaguri, & Tarracone, & Hemeroscopio, cum è Celtiberis expulsus esset, autor est.

De bello Mithridatico L. Luculli, & re gesta à consulibus.

HOC anno cœptum est nouum cum Mithridate Ponti rege bellum. Eius, quantum ex Appiani Mithridatica historia colligi potest, hæc caussa fuit. Priore anno L. Magius, & L. Fannius, qui transfugæ facti à Mariano exercitu apud Mithridatē agebant,

bant, ab eodem rege ad Sertorium missi sunt de paciscenda cum eo aduersus Romanos belli societate. Sertorius pactus, M. Marium ad regem, ut eo belli duce uteretur, misit. Mithridates tota æstate, atque insequente hyeme in copijs contrahendis, & classe ædificanda consumptis, ineunte uere in Paphlagoniam, deinde in Bithyniam impetũ fecit, quæ prouincia erat populi Ro. à Nicomede populo Ro. relicta. Hæc Appianus. Nicomedes autem Bithyniam Octauio & Cotta, non, ut ait Eutropius, Lucullo, & Cotta reliquerat. Id quod epitoma XCIII cõfirmare uidetur, cuius hæc uerba sunt: Nicomedes Bithyniæ rex moriẽs populum R. fecit heredem. regnumque eius in prouinciæ formam redactum est. Mithridates fœdere cum Sertorio icto bellum populo Ro. intulit. apparatus deinde regiarum copiarum pedestrium, naualiumque, & occupata Bithynia. Neque uero eodem anno Nicomedes mortuus, Bithynia prouincia facta, & à Mithridate occupata est. Eadem sic Cicero pro lege Manilia: Mithridates omne reliquum tempus non ad obliuionem ueteris belli, sed ad comparationẽ noui contulit, qui posteaquam maximas ædificasset, ornassetque classes, Bosporanis finitimis suis bellum inferre simulasset, usque in Hispaniam legatos, & literas misit ad eos duces, quibus cum bellum gerebamus. & pro Murena: Mithridates rex aliquot annis sumptis ad confirmandas rationes, & copias belli, tantum ipse opibus, conatuque inualuit, ut se Oceanum cum Ponto, Sertorij copias cum suis coniuncturum putaret. ad quod bellum duo consules ita missi, ut alter Mithridatem persequeretur, alter Bithyniam tueretur. De legatis L. Magio, & L. Fannio loquitur etiam Pædianus in Verrinas. L. Lucullo cos. citerior Gallia obtigerat, cum autem L. Octauium in Cilicia mortuum esse nunciatum esset, Lucullus Ciliciam, ac bellum Mithridaticum sibi decernendum curauit. M. Cottę classis commissa, ut ea Propontidem, ac Bithyniã tueretur. Irruptione à Mithridate in Bithyniam facta, Cotta Chalcedonem refugit, quẽ rex persequutus terra fudit, ac mari classe pulcherrima exuit. cum aũt Rex se ad Cyzicũ obsidendam cõuertisset, eo consilio, ut ea capta totã Asiam inuaderet, L. Lucullus cũ maximo exercitu aduenit, atque factis ad Cizycũ castris, commeatus Mithridati interclusit; equorũ sex millia, captiuorum XV, quos Mithridates rerum inopia coactus in hiberna in Bithyniam remittebat, assequutus Mamerco duce partim cepit, partim cæcidit. Eumachum Mithridatis præfectum Phrygiam incursantẽ Deiotarus Gallogræciæ tetrarches persecutus cohibuit. Mithridates propter hyemẽ omni commeatu ad Cizycum mari prohibebatur. Hæc Appianus, & Plutarchus. quæ in epitoma XCIIII his uerbis traduntur: L. Lucullus cos. aduersus Mithridatem equestribus prœlijs feliciter pugnauit, & expeditiones aliquot prosperas fecit. poscentesque pugnam milites à seditione inhibuit. Deiotarus Gallogræciæ tetrarches præfectos Mithridatis bellum in Phrygia mouentes cæcidit. & Mithridates in epistola apud Salustiũ: M. Cottam apud Chalcedona terra fudi, mari exui classe pulcherrima. apud Cizycum magno cum exercitu in obsidione moranti frumentum defuit, nullo circum annitente: simul hyems mari prohibebat.

DE COS. AN. DCLXXX.

M. LVCVLLVM C. Cassium cõsules auctore Cassiodoro hic annus habuit. Marcellum, & Cassium Siculis: quos Cicero in Verrem M. Terentium, & C. Cassium, legemque ab his latam, Terentiam, & Cassiam uocat. Fuit enim, quantum ex fragmentis Capitolinis augurari possum, M. Licinius Lucullus à M. Terentio Varrone adoptatus, ac propterea M. Terentius Varro Lucullus appellatus. L. Lucullum, & M. Lucullum Cicero in Lucullo, & Plutarchus fratres uocant, quos Eutropius cõsobrinos nominat. C. Cassium L. F. M. Terentium M. F. Varronem Lucullum fuisse cõstat ex Capitolino fragmento. Casij cognomen fuisse Varum docet plumbeus tubulus Romæ inuentus, cum his literis. C. CASSIO VARO. M. LICINIO LVCVLLO COS. & quod Appianus etiam lib. IIII C. Cassium Varum consularem à triumuiris proscriptum fuisse scribit. C. Cassium, cum tribunus pl. esse nõ potuisset, consulem factum scribit Cicero pro Plancio. Idem in Verrem C. Cassium clarissimum, atque fortissimum

A tissimum uirum cos.fuisse anno primo præturæ Siculæ Verris ait. Lucullo Macedonia euenit; Eutropius. Cassio Gallia citerior; Plutarchus in Crasso. Cassium Longini cognomine afficiendum opinor, quod & maiores, & posteri eius tulerunt.

De C. Cotta pro cos. mortuo.

C. COTTAM pro cos. ex Gallia hoc anno triumphaturũ fuisse arbitror, nisi ante mortuus esset. Hunc enim scribit Cicero in Bruto ex consulatu in Galliam esse profectum. & in Pisonem: Eadem cupiditate uir summo ingenio præditus C. Cotta nullo certo hoste flagrauit, nec triumphauit, quòd ei mors triumphum ademit. Quæ uerba exponẽs Pædianus ait: Fuit hic C. Cotta orator ille compar P. Sulpicij, qui est in dialogis Ciceronis de oratore scriptis; qui, cũ decretus illi esset triumphus, mortuus est ante diem triumphi, cũ cicatrix uulneris eius, quod ante plures annos in prœlio acceperat, rescissa esset repente. Triumphaturum autem fuisse eum hoc anno inde appa-
B ret, quòd ei L. Lucullus in prouinciã hoc anno successurus erat, nisi eam deposuisset, & Ciliciam sibi depoposcisset.

De bello Seruili Spartaci.

HIS cos. ut ait Eutropius, bellum seruile in Italia suscitatũ est. LXXIIII enim gladiatores ducibus Spartaco, & Oenomao, & Crixo, effracto Capuæ Lẽtuli, à quo alebantur, ludo, effugerunt, & per Italiam uagantes uociatis ad uexillum seruis Vesuuium montem sedem belli fecerunt. Aduersus hos missos scribit Appianus Variniũ Glabrum, & P. Valerium. uereor autem, ne legendum sit Clodium Glabrũ, & P. Varinium. siquidem Clodium Glabrum nominat etiam Florus, & Plutarchus Clodiũ, & P. Variniũ: atq; ijdem sunt etiam in epitoma XCV, his uerbis: Quatuor & septuaginta gladiatores Capuæ ex ludo Lentuli profugerunt, & congregata seruorum, & ergastulorum multitudine Crixo, & Spartaco ducibus bello excitato Claudium Pul
C chrum legatum, & P. Varinium prætorem prælio uicerunt. Eosdem item prœlio fractos Appianus, & Plutarchus tradiderunt. Hoc bellum seruile uocat Cicero pro lege Manilia, itemq; Plutarchus. seruilem tumultum Cæsar libro primo de bello Gallico. Adijcit Plutarchus à nonnullis Spartacium bellum appellari.

De re gesta cum Mithridate à L. Lucullo pro cos.

QVAE gesserit hoc anno Lucullus breuiter his uerbis docet Eutropius: Lucullus Mithridatem, dum in obsidione Cizyci moratur, à tergo obsedit, fameq; cõsumpsit, & multis prœlijs uicit, postremo Byzantium fugauit: nauali quoq; prœlio duces eius oppressit. ita una hyeme, & æstate à Lucullo centum fere millia hominũ ex parte regis extincta sunt. Hęc ille. ex quibus intelligi potest, quę in cõsulatu ab eo gesta sunt, per hyemem esse gesta, quod etiam Plutarchus & Appianus significant, cetera hoc anno eum pro cos. gessisse. de quibus sic est scriptum in epitoma XCV: L. Lucullus
D pro cos. ad Cizycum urbem exercitum Mithridatis fame ferroq; deleuit, pulsumq; Bithynia regem uarijs belli, ac naufragiorum casibus fractum coegit in Pontũ profugere. Appianus Mithridatem ab obsidione Cizyci recessisse, atq; præmisso Lampsacum exercitu, ipsum classe in Parum aufugisse: exercitum autem ad Asopum (ad Granicum Plutarchus) à Lucullo cæsum: ad Lemnũ, classem, cui Marius à Sertorio dux ad Mithridatem missus, & Alexander & Dionysius præerant ab eo depressam esse: Triarium Luculli legatum Apameam, Barbam Prusiadem, & Nicæam cepisse: Lucullum regem in Bithyniam persecutum: regem inde in Pontum refugientem amissa tempestate classe piratico myoparone Sinopen, atq; inde Amisum peruenisse atq; Tigranis Armenij regis generi, & Macharis Bosporani filij sui auxilia implorasse. Quo factum est, ut Mithridates apud Salustium sic loquatur: Simul hiems frumentum mari prohibebat. ita sine ui hostium regredi coactus in patrium regnum naufragijs apud Parum, & Heracleam militum optimos cum classe amisi. Eadem Orosius. Hanc autem uictoriam his uerbis expressit Cicero pro Archia: Cizycus amicissima

Luculli consilio ex omni impetu regio, ac totius belli ore, ac faucibus erepta est, & A
conseruata. L. Lucullo dimicante prædicabitur cum interfectis hostibus depressa ho
stium classis, & incredibilis apud Tenedum pugna illa naualis. & pro lege Manilia:
Cizycus urbs Asiæ clarissima nobisq; amicissima obsessa à Mithridate maxima mul
titudine, & oppugnata uehementissime L. Luculli uirtute, assiduitate, consilio sum-
mis obsidionis periculis liberata est. ab eodem imperatore classis magna & ornata,
quæ ducibus Sertorianis ad Italiam studio inflammato rapiebatur superata est, atq;
depressa. Item pro Murena.

De Sertorio interfecto.

HOC anno interfectum esse Sertorium existimo. Me, ut ita existimem, uerba hæc epitomæ XCVI adducunt: Sertorius à M. Antonio, & M. Perperna, & alijs coniuratis in conuiuio interfectus est octauo ducatus sui anno. imperium partium ad Marcum translatum est. quem Cn. Pompeius uictum captumq; interemit, ac recepit Hispanias decimo fere anno, quàm cœptum erat bellum. Hæc autem uerba sub consulatum L. Gellij, & Cn. Lentuli subiecta sunt. quorum hunc esse puto sensum. Sertoriū Cassio, & Terētio cos. esse occisum, qui erat octauus Sertoriani imperij annus, si quis à consulatu Q. Metelli enumeret; Gellio, & Lentulo Perpernam necatum; Aufidio & Lentulo receptas esse Hispanias decimo anno, quàm bellum cœperat. Nam & Eutropius octauo Sertorium, & Orosius decimo bellum esse confectum scribūt. Accedit, quod Appianus in Mithridatica meminit Sertorij interfecti, paulo postquam L. Lucullus prioris anni cos. in Asiam uenit. Quin etiam idem, insequenti post res priore anno gestas anno, sublatum Sertoriū narrat, libro primo ciuilis historiæ. qui idem cum Plutarcho eadem de nece à suis Sertorio in conuiuio per dolum illata scribit.

DE COS. AN. DCLXXXI.

L. GELLIVS, Cn. Lentulus cos. subsequuti, ut ait Cassiodorus. Eorum meminit C Cicero in Verrem, & pro Cornelio, cum ait: Nascitur caussa Cornelij ex ea lege, quā L. Gellius, Cn. Cornelius ex senatus sententia tulerunt, qua lege uidemus esse sanctū, uti ciues Ro. sint ij, quos Cn. Pompeius de consilij sententia sigillatim ciuitate donārit. Eorundem meminit Plutarchus in Crasso, & ceteri, qui de bello Spartacio scripserunt. Hunc Lentulum, ut puto, etiam intelligit Salustius lib. IIII historiarum apud Gelliū lib. XVIII, cum ait: At Cn. Lentulus patriciæ gentis collega eius, cui cognomentum Clodiano fuit, perincertum stolidior, an uanior, legem de pecunia, quā Sulla emptoribus bonorum remiserat, exigenda promulgauit. Collegam autem eius, L. Gellium de quo locutus erat, intelligit. Itaq; hic ex Clodia gente in Lentulorū familiam adoptatus, Clodianus uocatus. Quamobrem apud Ciceronem libro secundo ad Atticum, ubi ait: Lentulus Clodiæ filius, legendū puto, Clodiani. alij Cn. Lentulum, collegam P. Crassi consulis anno DCLVI, Clodianum appellant. in quo à fastis Capitolinis etiam me tacente redarguuntur. L. Gellium L. Gellij L. F. L. N. patrem D fuisse opinor, eius, qui consulatum geret anno DCCVII.

De triumpho C. Curionis pro cos. ex Macedonia.

EVTROPIVS scribit Ap. Claudio, qui ex consulatu in Macedoniam missus erat, atq; ibi mortuus erat, Cn. Curionem successisse post consulatum, eumq; Dardanos uicisse, & usq; ad Danubium penetrasse, & intra triennium confecto bello triumphasse. De eodem sic Salustius histor. lib. II, ut est apud Nonium: Eodem anno in Macedonia C. Curio principio ueris cum exercitu profectus in Dardaniā, quibus potuit, pecunias coegit. & Orosius: Claudij successor Scribonius attentatarū superiore bello gentium uim declinans in Dardaniam arma conuertit, eamq; superauit. & Florus: Curio Daciam tenus uenit, sed tenebras saltuū expauit. & Rufus: Dardanos, & Mæsios Curio pro cos. subegit, & primus Romanorum ducum ad Danubium usq; peruenit. & in epitoma XCII: Res in Thracia aduersus Dardanos à Curione pro con-
sule

A sule gestæ. & x c v: C. Curioni pro cos. Dardanos in Thracia domuit. Qua pœna C. Curio cos. bello Dardanico circa Dyrrhachium legionem unam ex quinq; seditiosam affecerit, extat apud Frontinum lib. IIII. Scribit porrò Cicero in Pisonē, C. Curionem ex Macedonia ante M. Lucullum, post Cn. Dolabellam triumphasse. Hoc autem anno eum triumphasse existimo: primum, quòd per triennium rem, Eutropio auctore, gessit, deinde quòd hoc demum anno ei M. Lucullus successit, cum Macedoniam in consulatu priore anno obtinuerit.

De re gesta cum Spartaco, & cum Mithridate.

HOC anno rem gestam cū gladiatoribus à Q. Arrio prætore, & à consulibus inuenio in epitoma x c v I, ita: Q. Arrius prætor Crixum fugitiuorū ducem cum x x millibus hominum cæcidit. Cn. Lentulus cos. male aduersus Spartacū pugnauit. ab eodem L. Gellius cos. & Q. Arrius prætor acie uicti sunt. Appianus Crixum refert B circa Garganū montem à cōsulibus cum exercitu deletum, Spartacū ex Apennino ad alpes, ab alpibus in Galliam properantem ab uno consule cohibitum, ab altero fugatum, eosdem illos conuerso impetu separatim uicisse, ac Romam infesta signa ferentem cum magna Romanorum clade à consulibus retentum Thurios urbem cepisse, ac rursus cum Romanis congressum uictoriam & prædam ingentem retulisse. Plutarchus Gellium consulem feliciter pugnasse scribit. Spartacum autem Lentulo cos. uicto ad alpes festinantem à Cassio Galliæ citerioris pro cos. cohibitum esse, atq; ipsum Cassium amisso exercitu uix incolumem effugisse. itaq; in epitoma eadem hæc uerba sunt: C. Cassius pro cos. Cn. Manlius prætor male aduersus Spartacū pugnauerunt. Florus in Apennino Lentuli exercitum cæsum, apud Mutinam C. Cassij castra deleta tradit. Eodem anno Lucullus Mithridatem in Pontum persecutus, Amisum, & Eupatoriam urbes Ponticas obsidione cinxit, atq; altero exercitu Themiscyram ad Thermodontē fluuium sitam oppugnauit, Mithridate Cabiris, quo se receperat, C hyemante, atq; inde cōmeatum suppeditante. Hæc Appianus. Plutarchus item eum Amisum diu obsedisse, ac lentam obsidionem de industria protraxisse refert. Hinc illa Ciceronis pro Archia: Populus Romanus aperuit Lucullo imperante Pontum & regijs quondam opibus, & natura regionis uallatum.

DE COS. AN. DCLXXXII.

CN. Aufidium, P. Lentulum cos. prodit in hunc annū Cassiodorus. Lentulum, & Orestem fasti Siculi. Cornelium Lentulum, Cn. Aufidium Orestem Eutropius. Cn. Aufidium Orestem, cum trib. pl. esse non potuisset, consulem factum scribit Cicero pro Plancio. De eodem sic pro domo: Cn. Aufidius Orestem adoptauit. Est autē hic P. Lentulus Sura is, qui post consularis, & prætor II strangulatus est consule Cicerone, quòd cū Catilina cōiurauerat. cuius auus fuit P. Lentulus princeps senatus, ut ait Cicero pro domo, & in Catilinam, & Pædianus.

D

De triumpho M. Terentij Luculli pro cos. ex Macedonia.

CVRIONI in Macedonia successisse M. Lucullum opinatur Pædianus. eum certe post C. Curionem ibi rem bene gessisse, ac reuersum domum triumphasse plures auctores sunt: ex quibus Florus, postquam Curionis meminit, ita: Lucullus ad terminum gentiū Tanaim, lacūq; Mæotim peruenit. neq; aliter cruentissimi hostiū quàm suis moribus domiti; quippe in captiuos igne, ferroq; sæuitum est. Rursus autem sic: M. Lucullus per Thraciam cum Bessis primus pugnauit, ipsum caput gentium uicit. Thraces enim montanos subegit, & Eumolpidam, quæ nunc Philippopolis dicitur, Olympiadam, quæ modo Adrianopolis nominatur, in ditionem nostram redegit; Cabylem cepit; supra Pontum positas ciuitates occupauit; Apolloniam, Galatiam, Parthenopolim, Tomos ad Danubiū usq; perueniens Romanus Scytis arma monstrauit. Eutropius uero hoc modo: M. Lucullus, qui Macedoniā administrabat, Bessis primus Romanorum intulit bellum, atq; eos ingenti prœlio in Aemo monte superauit,

perauit. oppidum Vscadamã, quod Beſſi habitabant, eodem die, quo aggreſſus eſt, uicit, Cabulem cepit, Iſtrum uſq; ad Danubiũ penetrauit, expugnauit etiam gentes, quæ Rodopæis montibus circumfuſæ ſunt: inde multas ſupra Pontum poſitas ciuitates aggreſſus eſt, illic Apolloniam euertit, Calatim, Parthenopolim, Tomos, Iſtrum, Buciam omnem cepit, belloq; confecto Romam rediens triumphauit. & Oroſius: M. Lucullus, qui Curioni in Macedonia ſucceſſerat, totam Beſſorum gentem bello appetitam in deditionẽ accepit. Appianus etiam in Illyrica eiuſdem uictoriæ meminit. Euſebius porrò de Beſſis capta Cabile, & Tomis, & ceteris uicinis urbibus triumphaſſe eum ſcribit: Cicero in Piſonẽ inter eos enumerat, qui paucis ante annis ex Macedonia triumpharint. Pædianus in II Verr. hunc item triumphalem appellat. puto autem eum hoc anno triumphaſſe, quòd poſt M. Craſſi prætoris rem cum Spartaco geſtam, ita ſcriptum eſt: M. Lucullus pro cos. Thracas ſubegit. & quòd Appianus libro I ait, Spartacum cum Craſſo manum conſeruiſſe, ubi audiuit Lucullum Brunduſium acceſſiſſe à uictoria Macedonica reuertentem. quanquam is locus mendoſe B
legitur ita: ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μιθριδάτῃ νίκης ἐπανιόντα, id eſt à uictoria Mithridatica. mendoſe autem, quia ne multis quidem poſt annis, ne dum hoc anno L. Lucullus à bello Mithridatico reuertit.

De ouatione M. Craſſi pro pr. & bello Spartacio confecto.

RE male à conſularibus, & prætoribus priore anno cum Spartaco geſta, bellũ M. Craſſo prætori mandatum eſt. Is primus cum parte fugitiuorum, quæ ex Gallis, Germaniſq; conſtabat feliciter pugnauit cæſis inimicorum XXXV millibus, & duce eorum Granico. cum Spartaco deinde pugnauit cæſis cum ipſo XL millibus. Adijcit Plutarchus quinq; millia, quæ ex pugna Craſſi euaſerant, à Cn. Pompeio ab Hiſpanienſi bello reuertenti oppreſſa. Itaq; huius belli confecti gloriã Cicero tribuit Craſſo & Pompeio in Verrem, & pro lege Manilia, cum ait: Gladiatorum bello tetro, & periculoſo cum premeretur Italia, à Pompeio abſente auxilium expetiuit. Id bellum C
extenuatione Pompeij attenuatum, atq; imminutum eſt, aduentu ſublatum, & ſepultum. Athenæus Spartacum in acie contra Craſſum cecidiſſe ſcribit lib. VI. Appianus rem omnem à Craſſo ſex menſibus confectam ſcribit. Hac de cauſſa Craſſo permiſſum Plutarchus ait, ut urbem ouans iniret, quòd de ſeruis ſubactis indignum eſſe putarent triumphare. De Craſſo autem ouante ſic Gellius lib. V: Myrteam coronã M. Craſſus cum bello fugitiuorum confecto ouans iniret, inſolenter aſpernatus eſt. Senatuſq; conſultum faciendum per gratiam curauit, ut lauro, non myrto coronaretur. & Plin. lib. XV: Myrtea ouantium fuit corona, excepto M. Craſſo, qui de fugitiuis, & Spartaco laurea coronatus inceſſit. & Claudianus in Eutropiũ: Illuſtrat ſeruilis laurea Craſſum. & Cicero in Piſonem: Craſſe pudet me tui. quid eſt, quod confecto formidoloſiſſimo bello coronã illam lauream tibi tantopere decerni uolueris à ſenatu? Craſſum item hoc anno triumphaſſe ſcribit Euſebius.

De triumphis Q. Metelli pro cos. & Cn. Pompeij pro cos. & bello Sertoriano confecto. D

BIENNIO ante, ut dixi, Sertorio interfecto, imperiũ ſibi interfector eius Perperna uindicauit. quo priore anno à Pompeio acie uicto, capto, & occiſo, bellũ hoc demum anno, qui eſt fere huiuſce belli decimus, receptæ Hiſpaniæ ſunt. Qua de re ſic Oroſius: Ciuitatibus cunctis ultro, ac ſine mora in deditionem receptis duæ tantum reſtiterunt, Auxima, & Calagurum. quarum Auximam Pompeius euertit, Calagurum Afranius iugi obſidione confectam cæde incendioq; deleuit. & Florus: In fidem Romanã uenere urbes, Oſca, Terme, Tutia, Valentia, Auxima, & in fame nonnihil experta Calaguris. De Calaguritanis aũt obſeſſis ſic Valerius: Calaguritani, quo perſeuerantius interempti Sertorij cineribus obſidionẽ Cn. Pompeij fruſtrãtes fidẽ præſtarent, quia nullũ iam aliud in urbe eorũ ſupererat animal, uxores ſuas, natoſq; ad uſum nefariæ dapis uerterunt, & cadauerũ reliquias ſalierũt. Hoc bellum, etſi cum Romanis

A manis imperatoribus gestum est; tamen, quia cum Hispanis militibus pugnatum est,
externum potius, ut ait Florus, quàm ciuile est habitum. & de eo triumphi acti duo
sunt. quorũ auctores sunt Plutarchus, Appianus, Velleius, Eutropius, Florus. ex qui-
bus Velleius in hæc uerba loquitur: Metellus, & Pompeius ex Hispanijs triumpha-
runt, sed Pompeius hoc quoq; triumpho adhuc eques Romanus ante diẽ, quàm con
sulatum iniret, curru urbem inuectus est. Eutropius aũt ita: Vno tempore multi simul
triumphi fuerunt; Metelli ex Hispania, Pompeij secundus ex Hispania. Vnde etiam
Lucanus lib. VII: Qualis erat populi facies, clamorq; fauentis, Olim cum iuuenis, pri
miq; ætate triumphi, Post domitas gentes, quas torrens ambit Iberus, Et quæcũq; fu-
gax Sertorius impulit arma, Vespere pacato, pura uenerabilis æque Quam currus or
nante toga, plaudente senatu, Sedit adhuc Romanus eques. & Plin. lib. VII: Pompe
ius Solis occasum transgressus excitatis in Pyrenæo trophæis oppida DCCCLXXI
ab alpibus ad fines Hispaniæ ulterioris redacta uictoriæ suæ adscripsit, & maiore ani
B mo Sertorium tacuit; belloq; seruili, quod omnia externa conciebat, extincto, iterũ
triumphales currus eques R. induxit, toties imperator, ante quàm miles. Idem alij.

De re à L. Lucullo gesta cum Mithridate.

HIS cos. (quantum ex epitoma XCVII duci possum ad suspicandum) L. Lucul-
lus in Ponto aduersus Mithridatẽ feliciter pugnauit, cæsis hostium amplius LX mil-
libus. qua de re sic ipse Mithridates agit in epistola ad Arsacem apud Salustium: Re-
stituto deinde apud Cabira exercitu, & uarijs inter me, atq; Lucullum prœlijs inopia
rursus ambos incessit. Ineunte enim uere (ut ait Plutarchus, atq; Appianus) Lucul-
lus, Murena ad Amisum obsidendam relicto, Cabira aduersus Mithridatem conten-
dit. qui XC millibus peditum, equitum IIII millibus cõtractis bellum reparauerat,
ibi equestri prælio in montibus parum prospere gesto, cum uitatis hostibus castra in
plana detulisset, à Mithridate iterum ad montes compulsus est. Mithridates autem,
C cum eum nõ acie, sed fame superare statuisset, quem à re frumentaria ualde laborare
compererat, magnam equitatus sui partem in insidijs, ut cõmeatum, qui Lucullo du-
ris subuectionibus ex Cappadocia deferebatur, interciperet, collocauit. qui iniquo
loco Romanos adortus totus pene deletus est. quo nuncio rex perculsus, quòd Lu-
cullum, uictoria suorum cognita, protinus in se irruptionem facturum timeret, subi-
ta ex Ponto fuga in Armeniam ad Tigranem regem cõtendit. qui idem in potestatẽ
uenisset; nisi equites, quos ad insequendũ eum Lucullus immisit, contẽptis impera-to
ris sui edictis, præda regia in itinere colligenda occupati, regẽ ipsum è manibus emi-
sissent. Hoc autẽ eleganter his uerbis expressit Cicero pro lege Manilia: Mithridates
è regno fugiens maximam uim auri, atq; argenti, pulcherrimarumq; rerum omnium in
Ponto reliquit. hæc dum nostri colligunt omnia diligentius, rex ipse è manibus effu
git. hunc in illo timore, & fuga Tigranes rex Armenius excepit. Eutropius XXX
millibus lectissimis regis à quinq; millibus Romanorum ad Cabira cæsis regem in-
D de fugisse scribit.

DE COS. AN. DCLXXXIII.

INDE M. Crassum, Cn. Pompeium consules edunt Cassiodorus, Plutarchus, Ap-
pianus, Siculi fasti. Magnum, & Diuitem eorum cognomina fuisse satis constat. Cice
ro lib. II. ad Atticum. Quanto in odio noster amicus Magnus: cuius cognomen unà
cum Crassi Diuitis cognomine consenescit. & in lib. de off. Crassus non tam cogno-
mine Diues, quàm copijs. Cn. Pompeij Magni, & M. Licinij Crassi primũ consulum
meminit Pædianus in Diuinationem, & Salustius in Catilinam. Crassum opera Pom
peij consulatum adeptum Plutarchus; eundem prætorium, Pompeium ne quæstoriũ
quidem anno XXXIIII natum consulatũ cepisse, Appianus auctor est. Qua de re
sic scriptũ est in epitoma XCVII: M. Crassus, & Cn. Pompeius cõsules facti, ut Cras-
sus ex prætura, sic Pompeius antequam quæsturam gereret, ex equite Romano tri-
buniciam potestatem restituerunt. Est autem natus Cæpione, & Serrano cos. mor-

tuus Iulio, & Seruilio, auctor Velleius. Itaq; de eo Cicero merito sic loquitur pro lege Manilia: quid tam singulare, quàm ut ex S. C. legibus solutus consul ante fieret, quàm ullum alium magistratū per leges capere licuisset? Idem iurauit se ex consulatu in nullam prouinciam iturum, idq; seruauit. Velleius. Prouinciam ab eo repudiatam tradit Zonaras. A

De censoribus, & lustro LXVI.

HOC anno censura, quæ per multos annos fuerat intermissa, relata est. Hoc extat apud Pædianum in diuinationem his uerbis: Censorium nomen triste seuerumq; populus Ro. sic oderat, ut intermissum esset per plurimos annos, quos nunc orator propter infamiam corruptorum iudicum dicit plebem ipsam, quæ ante recusabat, exposcere. Videntur autem intermissi fuisse censores post annum DCLXVII, quo Philippus, & Perperna censuram gesserunt. Censores autem his cos. edit Plutarchus Gellium, & Lentulum. de quibus sic scriptum uideo in epitoma XCVIII: Cn. Lentulus, & L. Gellius censores asperam censuram egerunt, quatuor & sexaginta senatu motis, à quibus lustrum conditum est. censa sunt ciuium capita CCCCL millia. Cn. item Lentulum censorem nominat Cicero in Verrem, in ea oratione, quam his cos. dixit. Quin etiam Pædianus adijcit multitudinem conuenisse hoc anno Romæ, ut cenferetur apud censores Gellium, & Lentulum, qui tum erant. Plutarchus item, hos censores equitū centurias recognouisse tum in Pompeio, tum in Apophthegmatis refert: L. Gellium omnibus honoribus ad censuram usq; perfunctum Valerius lib. V, cap. IX. horum etiam censorum meminerunt Cicero in Cluentiana, & Pædianus in oratione in toga. à quibus lectum senatus principem Q. Catulum Dio ostendit, qui lib. XXXVI, Acilio, & Pisone cos. in lege Gabinia dissuadenda Catulum ait fuisse, τὰ πρῶτα τῆς βουλῆς. B

De re gestis à L. Lucullo pro cos. cum Mithridate, & à L. Metello pretore cum piratis. C

MITHRIDATE ex Ponto pulso, præfecti eius sese Luculli arbitrio permiserunt. Ponticas urbes, Amastrim, Heracleam, Sinopen, Amisum Lucullus in potestatem redegit; Macharem Mithridatis filium Bospori regem in amicitiam recepit. Hæc Appianus, & Plutarchus. Quæ nisi in hunc annum gesta conijciamus, profectò quid hoc anno gesserit Lucullus, nō inueniemus. neq; enim ille nisi sequenti anno in Armenia cum Tigrane congressus est. Est autem uerisimile, fugiente ex Ponto rege, diu in regno eius Romanum imperatorem moratum ad ciuitates in fidem accipiendas, restituendas, & ordinandas. quarum nōnullę etiam diuturna post fugatū regem obsidione in potestatem uenisse feruntur. accedit, quòd his rebus in Ponto gestis in Asiam transgressus tributa Sullana exegit, ac, quasi bello rectè confecto, ludos, atq; sacrificia fecit. quæ omnia in unum conferri annum nescio ut facile possint. sed hæc alij iudicarint. Eodem anno L. Metellus prætor (ut est in epitoma XCVIII.) in Sicilia aduersum piratas prospere rem gessit. qua de re sic etiam Orosius: Metellus prætor Siciliæ, cum fœdissima illa C. Verris prætura Siciliam afflictam inuenisset, maximè Pergamenone archipirata nefarijs prædis, & cædibus dilacerante, qui, pulsa classe Romanorum, Syracusanorū portum obtinuerat, mox eum nauali terrestriq; prœlio comminutum Sicilia decedere compulit. D

DE COS. AN. DCXXCIIII.

INDE consules Q. Metellus, Q. Hortensius; testis cum fastis Siculis Cassiodorus; Pædianus Q. Metellum Creticum cum Q. Hortensio oratore consulem comparat, itemq; Iosephus antiquitatum libro XIIII. Q. Hortensium L. F. Cicero uocat in Bruto. Q. Metellum L. Metelli Dalmatici filium esse reor. Cum consules prouincias sortirentur, Q. Hortensio Creta, ac bellum cum Cretensibus gerendum obtigit. qui urbe, ac

A be, ac foro, in quo dominabatur, delectatus Metello exercitum, ac prouinciam concessit. auctor Xiphilinus. Hinc Cicero in Verrem. Quid agis Hortensi? consul es designatus, prouinciam sortitus es.

De triumpho M. Pisonis pro cos. ex Hispania.

M. PVPIVM Pisonem, eum, qui biennio post Ciceronem consulem consul fuit, Q. Metello Cretico, & Q. Hortensio cos. ex Hispania triumphasse scripsi, Cicerone ipso, & Pædiano diligentissimo eius interprete auctoribus, ex oratione Pisoniana. Idem Cicero in Flacciana L. Flaccum M. Pisoni in Hispania quæstorem fuisse scribit. Quod cum ita sit, non est dubium, quin hic Piso eam prouinciam in consulatu Crassi, & Pompeij ex prætura obtinuerit, ex qua priore anno Metellus, & Pompeius uictores decessissent.

De re gesta à L. Lucullo cum Mithridate.

B HIS consulibus, quod ex epitoma XCVIII colligitur, L. Lucullus in Armenia
Mithridatem, & Tigranem, & immensas utriusq; regis copias pluribus prœlijs fudit.
Lucullum refert cum Appiano Plutarchus, in Tigranem regem, à quo Mithridates
exceptus fuerat, castra mouisse, ac primum Mitrobarzanem Tigranis præfectum in
fugam coniecisse, deinde cum ingentibus Tigranis copijs prid. non. Octobris acie
conflixisse, atq; regem prœlio uictum fudisse. Adijcit ad hæc in hunc annum Dio lib.
XXXV: (neq; enim pugnę ipsius memoria apud eum extat.) Reges quanquam prœ-
lio uicti bellum repararunt, missis cùm ad alios finitimos, tum presertim ad Arsacem
Parthorum regem legatis, quibus eos ad belli societatem aduersus Romanos inuita-
bant. Lucullus, quia Tigranem fugientem non est insecutus, suspectus fuit, ne consul-
to bellum duceret. Itaq;, ut ei finirent imperium, Romæ Asiam prætoribus, Ciliciam
consuli decreuerunt. Idem Tigranocertam urbem nobilissimam Armeniæ, & maxi-
mam cepit, atq; magnam partem Armeniæ in ditionem redegit. cùm Arsaces ad ami-
C ciciam à regibus, & à Lucullo uocatus esset, pacta cum Lucullo societate, neutrum ta-
men auxilio iuuit. Hæc his consulibus gesta Dio tradit.

DE COS. AN. DCXXCV.

INDE consules L. Metellus, Q. Marcius. auctor Cassiodorus, & Dio. Horum etiam ita meminit Pædianus in Pisonianam: L. Cæcilio, Q. Marcio cos. S. C. collegia sublata sunt, quæ aduersus remp. uidebantur esse. L. Metellus frater Q. Metelli Cretici, prætor fuit Siciliæ consule Pompeio, auctore Pædiano. Hūc scribit Dio mortuum magistratus initio. qui autē in eius locum suffectus fuit, eum, antequam iniret, obijsse, ac propterea neminem subrogari placuisse; Q. Marcium solum magistratum gessisse. quem Regis cognomine afficit Salustius. Itaq; in fastis Siculis est, Rex, & Metellus. Regi Cilicia prouincia decreta est.

D *De re gesta à L. Lucullo cum Mithridate.*

HOC anno Lucullus iam media æstate, neq; enim ante propter frigoris magnitudinem potuit, motis castris, agros hostium populatus est. ut ea re, si posset, reges ad pugnam eliceret. quod ubi se frustra facere sensit, hostes ipsos adortus cum ijs sæpe, sed dubio euentu, conflixit. Inde ad Nisibim urbem maximam, atq; opulentissimam oppugnandam conuersus, eam ui, atq; operibus tandem expugnauit. Interea reges in Armenias ambo suas cum exercitu inuaserunt, ita ut Tigranes L. Fannium, antequam Luculli auxilium ueniret, obsederit, Mithridates M. Fabio uicto magnam partem eius regionis necopinato aduentu suo receperit. Fabiū autem Cabiris, quo confugerat, inclusum, atq; obsessum Triarius Luculli item legatus conseruauit, qui cùm ex Asia ad Lucullum pergeret, his rebus cognitis, copijs raptim, quot potuit, comparatis, Mithridatem, ubi in cōspectum eius uenit, exterruit, atq; usq; ad Commagenos insecutus acie deuicit. Hæc in hunc annū gesta refert Dio, Plutarchus, & Appianus.

De bello Cretico. A

CRETA Insula bellum R. hoc tempore passa est. caussam huius belli prætulit populus R. quòd Mithridati regi priore bello affuisset, ut ait Florus. Primus per hæc tempora contra Cretenses rem gessit M. Antonius M. Antonij triumuiri pater; cum ei C. Cotta consule maritima ora custodiēda decreta esset. sic enim scribit in Verrem Pædianus: M. Antonius gratia Cottæ consulis, & Cethegi factione in senatu curationem infinitam nactus oræ maritimæ, Siciliam, & prouincias omnes depopulatus est, & ad extremum inferens Cretensibus bellum morbo perijt. & in Diuinationem: Quidam Antonius curator tuendæ totius oræ maritimæ, qua Romanum erat imperium, non solum ipse nequam, uerum etiam comitibus pessimis rem inauditam inuasit, & indicto Cretēsibus bello male re gesta ibidem perijt, antequam Pompeius contra piratas missus esset. Velleius item M. Antonio ante Pompeium pene totius orbis imperium esse delatum scribit. quantum autem ex epitoma XCVII intelligi potest, B M. Antonius anno ante Pompeium, & Crassum mortuus est. in ea enim sic scriptum est: M. Antonius prætor bellum aduersus Cretenses parum prospere gestum morte sua finiuit. eundem Florus turpissime uictum, Plutarchus Cretici cognomine hac, ut opinor, de caussa affectum tradit. Eutropius Creticum bellum coortum bello Mithridatico reuiuiscente, quod rex recedente Lucullo instaurauit, refert; & ad id missum Metellum ingentibus prœlijs intra triennium omnem prouinciam subegisse, & Creticum inde appellatum esse, & ex insula triumphasse. Rerum ab eo gestarum hoc anno memoria perijt. Hoc tantum est in epitoma XCIX: Q. Metellus pro cos. bello sibi aduersus Cretenses mandato Cydoniam urbem obsedit. Hinc Mithridates in epistola, quam ad Arsacem priore anno misit, ait: Cretenses impugnati semel iam, neque finem nisi excidio habituri.

DE COS. AN. DCXXCVI. C

INDE C. Piso, M' Glabrio consules apud Cassiodorum & fastos Siculos; Manius Acilius, C. Piso apud Dionem subsequuntur. C. Pisonis, & M' Acilij Glabrionis consularium meminit Cicero lib. XII ad Att. C. Pisonis consulis, & legis Calpurniæ de ambitu ab eo latæ Pædianus in Cornelianam, & in toga. Glabrionis pater M' Acilius legem tulit de pecunijs repetundis seuerissimam, auctore Pædiano. Ipse prætor fuit Pompeio consule, eoq; iudicium exercente Cicero C. Verrem prætorium accusauit. C. Piso Galliam Narbonensem obtinuit, auctore Dione. unde à Cicerone in primo epistolarum ad Atticum, pacificator Allobrogū dicitur. M' Glabrio Bythiniam una cum bello Mithridatico. Dio lib. XXXV, Plutarchus in Pompeio, Cicero pro lege Manilia, unde Salustius libro V historiarum dixit (quod extat apud Priscianum lib. VIII.) Legiones Valerianæ comperto lege Gabinia Bithyniam, & Pontum consuli datam.

De bello piratico Cn. Pompeij Magni. D

CVM piratarum opes nec M. Antonius pater, nec P. Seruilius, qui ambo de ijs triumpharunt, nec deinde M. Antonius filius, qui curator oræ maritimæ perijt, nec L. Metellus, qui prætor Siciliæ aduersus eos prospere in consulatu Pompeij pugnauit, frangere potuissent: uerum iam omnia maria, oræ maritimæ, insulę, portus latrocinijs eorum infesta essent; cum classis Ro. nisi hieme transmittere tuto posset, cōmeatus interclusi, prætores ipsi Romani à prædonibus capti fuissent, essetq; id bellum populo Romano non solum calamitosum, sed etiam turpe, tum A. Gabinius trib. pl. his cos. legem ad populum tulit, Roscio, ac Trebellio collegis, ac Q. Catulo summo senatore aduersantibus, qua imperium Cn. Pompeio extra ordinē aduersus piratas cum legatis XV tradidit; ita ut maria, insulas, oras maritimas, exercitus, classes populi Ro. quotquot essent, in potestate haberet. auctor Dio, Plutarchus, Appianus, epitomæ. Vnde post reditū in senatu dixit Cicero: A. Gabinius in tribunatu pl. nisi rogationē

de

A de piratico bello tulisset, profecto & egestate, & improbitate coactus piraticam ipse fecisset. Igitur ad tantum bellum profectus Pompeius, rem per legatos quindecim prospere gessit. Cicero pro lege Manilia, hoc bellum extrema hieme apparatum, ineunte uere susceptum, media æstate confectum scribit. Pompeium autem, urà Brundusio profectus sit, undequinquagesimo die totam ad imperium populi R. Ciliciam adiunxisse, omnes, qui ubiq; prædones fuerunt, partim cepisse, & interfecisse, partim in deditionem accepisse. in epitoma XCIX scriptum est, Cn. Pompeium lege ad populum lata persequi piratas iussum, qui commercium annonæ intercluserant, intra XL diem toto mari eos expulisse, belloq; cum ijs in Cilicia confecto acceptis in deditionem piratis agros, urbes dedisse. idem est apud Plutarchum, & Appianum. Dio plerosq; eodemmet anno sublatos scribit, & Pompeium in maritima Ciliciæ ora urbem Solos à Tigrane rege deletam restituisse, ac Pompeiopolim appellasse. Hoc bellum maritimum, & piraticum Salustius, & Cicero nominant.

B

De re gestis à L. Lucullo pro cos. cum Mithridate, & à Q. Metello cum Cretensibus.

HIC est septimus Luculliani imperij annus. tot enim eum bellasse testatur Velleius. De quo anno sic Dio: Insequenti anno Mithridates, cùm ad Gaziursis aduersus Triarium castra haberet, neq; eum, id quod ante Luculli aduentum cupiebat, ad certamen attrahere posset, statuit quosdam ad Dadasa oppidum, quò prædam omnem Romani contulerant, oppugnandum mittere, ut ea ratione Triarium ad suorum defensionem properantem prœlio prouocaret. id quod euenit: nam ut ille Dadasa obsideri audiuit, militum suorum pugnam poscentium uocibus uictus, cum eò uel inuitus pergeret, in itinere à Mithridate cum omnibus pene copijs est deletus. maiorq; accepta clades fuisset, ni rex à proditore quodam amico, simulato colloquio, uulneratus fuisset. Interea uerò cùm Lucullus aduenisset, isq; Mithridatē facile opprimere posse,
C si in eum perrexisset, uideretur, ab exercitu suo relictus, nihil profecit. fuerunt autē legiones, quæ primū sub Valerio Flacco, post sub Flauio Fimbria meruerunt, quæ à P. Clodio solicitatæ, cum stipendia sua se confecisse dicerent, imperatorem sequi noluerunt; presertim uero ubi Acilium Glabrionem consulem successorē Lucullo Roma missum adesse acceperūt. Lucullus cùm militum suorū seditione, tum quòd ne à Marcio quidem, qui Ciliciæ præerat, auxilium impetraret, ualde anxius, Mithridate relicto retro se in Tigranem conuertit, ratus, si eum imparatum, ac fessum ex uia adortus uicisset, milites aliquāto quieturos. quod ne ei quidem processit. nam exercitus eum, quousq; in Cappadociam iter erat, sequutus, nulla uoce missa conuersus reliquit. interea uero Mithridates regnū suum recuperauit, ac Cappadociam incursionibus, cùm neq; Lucullus, præsente Acilio, neq; Acilius opem ferret: qui cùm antea Lucullo uictoriæ gloriam eripere maturasset, tum uerò, ut cladem acceptam audiuit, in Bithynia moratus ad exercitum non uenit. Eadem Appianus, & Plutarchus, de quibus sic
D Cicero pro lege Manilia: Mithridates cùm se in regnum recepisset suum, non fuit eo contentus, quod ei præter spem acciderat, ut illam, posteaquam pulsus erat, terram unquam attingeret, sed in exercitum Romanum clarum, atq; uictorem impetum fecit, & tantam ei cladem attulit, ut eam ad aures L. Luculli non ex prœlio nuncius, sed ex sermone rumor afferret. Hic in ipso illo malo grauissimaq; belli offensione L. Lucullus, qui tamen aliqua ex parte ijs incōmodis mederi fortasse potuisset, populi R. iussu coactus, quòd imperij diuturnitati modum statuendum ueteri exēplo putauerunt, partem militum, qui iam confectis stipendijs erant, dimisit, partē Glabrioni tradidit. Eodem anno bellum Creticum à Q. Metello profligatum scribit Dio. Res autem tota ut gesta sit, apud eum intercidit. apud Florum autem ita scriptum est: Metellus totam insulam igni ferroq; uastauit, Cnossum, Eleutheram, & Cydoniam cepit. adeoq; sæuè in captiuos consulebatur, ut ueneno se pleriq; conficerent. alij deditionem suam ad Pompeium absentem mitterent, & cum ille res in Asia gerens eò quoq; præfectum misisset Octauium, in illa prouincia irrisus fuit, eoq; infestius Metellus in

in hostes ius uictoris exercuit; uictisq; Lasthene, & Panare Cydoniæ ducibus uictor A
rediit, nec quicquam amplius tamen de tam famosa uictoria, quàm Cretici cognomē reportauit. Plutarchus Cretam, post Ciliciam, alteram scribit fuisse prædonum arcē, eaq; de re Pompeium piratas multos in Cretam esse persequutum: & L. Octauium legatum eò missum à Metello ita irrisum, ut eo etiam præsente, urbes quarum deditionem poscebat, per uim ceperit. Xiphilinus, Creticum bellum sibi Pompeium depoposcisse, quòd lege Gabinia omnes insulæ sub suo imperio essent, scribit. Apud Dionem autem hæc sunt: Metellus Cretam excindere ante aduētum Pompeij festinauit. Octauius enim sine exercitu missus nihil agebat, quippe qui non ad bellum gerendum, sed ad ciuitates in deditionem accipiēdas esset missus. Cornelius etiam Sisenna legatus Græciæ præfectus in Cretam uenit, ac frustra Metellum, ut ab oppidis abstineret, admonuit. Nam Metellus Eleutheram per proditionem, Lappam, quæ ab Octauio tenebatur, per uim cepit, ac Cilicas, qui cum Octauio erant, cæcidit. quibus ut opem ferret Octauius, Sisennæ, qui iam mortuus erat, exercitu usus est; deinde Hiera B
pydna cepit, atq; totam insulam sub imperium suum subiunxit, quæ antea libera fuerat; Panarem autem, & Lasthenem captos in triumpho ducere nequiuit, quòd Pompeius eos Metello per tribunum pl. quendam abstulerit, quippe qui se suo, non Metelli arbitrio tradidissent. In epitoma etiam XCIX ita est: Q. Metellus pro cos. Gnoson, & Lyctum, & Cydoniam, & alias plurimas ciuitates expugnauit. Præterea res gestas à Q. Metello aduersus Cretēses, & epistolas Metelli, & Cn. Pompeij inuicem missas cōtinet. queritur Metellus gloriam rerum à se gestarum à Pompeio sublatam præteriri, qui in Cretam miserit legatum suum ad accipiendas urbium deditiones: Pompeius rationem reddit hoc se facere debuisse. & sub consulatum Lepidi, ac Tulli hæc: Q. Metellus perdomitis Cretensibus liberæ in id tempus insulæ leges dedit. Significat autem sequenti anno legatos X ad constituendam prouinciam esse missos, Vnde Velleius ait: Creta Metelli ductu longissimæ libertatis fine multata est. & Rufus: Creta per Metellum consulem prouincia facta est. & Iustin. lib: XL: Creta, & Cili C
cia bello piratico perdomitæ in prouinciæ formam redactæ.

DE COS. AN. DCXXCVII.

CONSVLES suggerit in hūc annum Cassiodorus Man. Lepidum. collega autem desideratur, qui unus est in fastis Siculis Volcatius Tullus. Dio L. Tullum, Æmilium Lepidum; Salustius in Catilina L. Tullum, M. Lepidum: Pædianus in Cornelianam M. Lepidum, L. Volcatium: liber Cuspinianus LEPIDVM, & TVLLVM. item Cicero in Catilina: at pro Sylla L. Volcatium, & Tullum. Idem Lepidum, & Volcatium consulares nominat lib. XII ad Atticum. pro Plancio autem, L. Volcatium offensiuncula accepta in ædilitate, consulem factum scribit. His comitijs C. Piso cos. M. Palicanum suffragijs populi consulem creatum renūciare noluit, quum diceret, non existimare se tantis tenebris offusam esse remp. ut huc indignitatis ueniretur. auctor Valerius lib. III, cap. VIII. D

De coniuratione Cn. Pisonis.

L. TVLLO, M. Lepido cos. P. Autronius Pætus, & P. Cornelius Sulla designati cos. legibus ambitus interrogati pœnas dederant. paulo post L. Sergius Catilina pecuniarum repetundarum reus prohibitus erat petere consulatum, quòd intra legitimos dies profiteri nequiuerit. Erat eodem tempore Cn. Piso adolescēs nobilis, summæ audaciæ, egens, factiosus. cum hoc Catilina & Autronius circiter nonas Decēb. consilio cōmunicato parabant in Capitolio K. Ian. L. Torquatum, & L. Cottam consules interficere; ipsi fascibus correptis Pisonem cum exercitu ad obtinendas duas Hispanias mittere. ea re patefacta rursus in nonas Februar. consilium cædis transtulerunt. iam tum non cōsulibus modò, sed plerisq; senatoribus perniciem machinabantur quòd ni Catilina maturasset pro curia signum socijs dare, eo die res confecta fuisset. quia nondum frequentes armati conuenerant, ea res consiliū diremit. postea Piso

in

A in citeriorem Hispaniam quæstor pro prætore missus est, adnitēte Crasso. qui in prouinciam ab equitibus Hispanis, quos in exercitu ductabat, iter faciens, occisus est. Hæc Salustius in Catilinam, epitoma CI, Suetonius in Cęsare, Dio lib. XXXVI, Cicero pro Sylla. Pisonem autem Figulo, & Cæsare cos. in Hispania fuisse ait Salustius: eodem anno mortuū Pædianus in orat. in toga. De hoc Pisone extat tale monumentum Romæ in hortis (ut audio) Cardinalis Carpensis in alta semita.

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO
QVAESTOR PRO PR. EX S. C.
PROVINCIAM HISPANIAM
CITERIOREM OBTINVIT.

De bello Mithridatico Cn. Pompeij.

B IISDEM cōsulibus C. Manilius trib. pleb. iratus optimatibus, quòd legem, quam de libertinorum suffragijs pridie K. Ian. tulerat, ipsi K. Ian. Tullo, & Lepido consulibus ineuntibus abrogassent, Pompeio absenti se adiunxit, ac colligendæ eius gratiæ caussa legem promulgauit, ut Cn. Pompeio (is in Cilicia adhuc erat ad belli maritimi reliquias persequendas) Bithynia, Phrygia, Lycaonia, Galatia, Cappadocia, Cilicia, Colchis, Armenia minor, præterea omnis ad bellum piraticum apparatus, omnes, quæ sub Lucullo meruerant, copiæ & bellum cōtra Mithridatem, & Tigranem reges committebātur. Hanc item legē ab optimatibus oppugnatam, uel quòd Pompeium ad Luculli triumphum proficisci, uel quòd uni nimium imperium periculose mandari, uel quòd Q. Marcium è Cilicia, M. Acilium è Bythinia ante tempus iniuste reuocari censerent, populus tamen, (etsi iam legatos ad prouinciam constituendam ex Luculli literis, quasi debellatum esset, pauloante miserat) magno consensu accepit, annitente maxime Cæsare, & Cicerone prætore; Cæsare, ut populum ad extraordinaria sibi quoq; mandanda imperia posset promptiorem haberet: Cicerone, ut intel-
C ligerent omnes, maximum se momentum ei parti cui se adiunxisset, afferre. Nam qui antea optimates tueri solitus erat, is nunc ad plebem se contulerat. extat eius, qua hāc legem suasit, oratio. Hæc Plutarchus in Pompeio, Dio lib. XXXVI. Cicero pro lege Manilia, Pædian. in Cornelianā, Appianus in Mithridatica. Cn. igitur Pompeius accepto ad bellum imperio societate cum Phraate Parthorum rege iuncta, ubi per legatos ad pacem petendam Mithridatem adducere se non posse sensit, magno apparatu in eum mouit. Huic in Galatia Lucullus occurrens, ut recederet, quòd bellū confectum esse, atq; legatos constituēdæ prouinciæ caussa iandiu expectari diceret, non persuasit. Itaq; Pompeius cum ne quis Lucullo pareret edixisset, Mithridatē primum in Armeniam minorem, in quam ille impetum fecerat, atq; inde prœlio equestri uictum in Armeniam Tigranis persequutus, eum nocturna pugna fractum coegit iterum ad Tigranem confugere. à Tigrane autem nō receptus, quòd eum auctorē belli fuisse obijceret, quod ipse cum filio suo gereret, in Bosporum reuersus filium Macha
D rem Bospori regem populi R. socium, dolo interfecit. Tigranis filius ad regē Parthorū transfugiens, primū una cum Phraate bello patri illato, usq; ad Artaxata uenit. deinde recedente Phraate à Tigrane patre uictus ad Pompeium se contulit. Quo terrore compulsus Tigranes, ubi pacem, quam cupiebat, à Pompeio impetrare nō potuit, atq; ipsum aduentātem cum exercitu audiuit, eius potestati & urbem Artaxata, & se met tradidit. Pompeius Tigrani summū honorem habuit, atq; Armeniā, & thesauros restituit: Cappadociæ & Syriæ partem, Phœnicen, & Sophenē ademit, & pecuniam ingentem imperauit, filium eius, qui ijs quæ ipse statuerat, non stabat, in uinculis habitum Romam misit. Cùm autē tripartito exercitu cui ipse, Metellus Celer, & L. Valerius Flaccus præerāt, hibernaret, Orœses Albanorū rex, ut à Tigrane filio gratiam iniret, hiberna eius aggressus, à Celere, & Flacco repulsus, à Pōpeio fugatus, cum magna suorū clade uictus est. quibus cum Pompeius tamē, quòd hyems ingrauescebat, petentibus fœdus fecit. Hæc Dio, Appianus, Plutarchus. itaq; in epitoma C, sic est:

Cn. Pompeius ad gerendũ bellum aduersus Mithridatẽ profectus cum rege Partho A rum Phraate amicitiam renouauit, equestri prœlio Mithridatem uicit. praeterea bellum inter Phraatem regem Parthorum, & Tigranem Armeniorũ, ac deinde inter filium Tigranem patremq; gestum continet. Cn. Pompeius, Mithridatem nocturno prœlio uictum coegit Bosporon profugere: Tigranem in deditionem accepit, eiq; ademptis Syria, Phœnice, & Cilicia, regnum Armeniae restituit. unde in Sextiana inquit Cicero: Tigranem Cn. Pompeius cùm in suis castris supplicem, abiectumq; uidisset, erexit, atq; insigne regium, quod ille de suo capite abiecerat, reposuit, & imperatis certis rebus regnare iussit.

DE COS. AN. DCXXCVIII.

IN hunc annum cum designati consules P. Autronius Petus, P. Cornelius Sulla, legibus ambitus interrogati pœnas dedissent, in eorũ locum facti sunt L. Aurelius Cotta, & L. Manlius Torquatus: auctore Salustio, Dione, & Pediano, qui ita in Cornelia B nam ait: P. Sylla, & P. Autronius cos. designati cùm essent, eorum alterum L. Cotta, alterum L. Torquatus ambitus damnarunt, & in eorum locum consules creati sunt. Vnde etiam Cicero II. de finib: L. Torquatus, adolescentulus eripuit P. Syllae consulatum, eumq; ad patrem suum rettulit. Damnatos lege Calpurnia de ambitu à C. Pisone cos. paulo ante lata, scribit idem cum Paediano in or. in toga. Idem est apud Suetonium in Caesare. Priores cos. uocat Dio P. Paetum, & Cornelium Syllam. Salustius & Suetonius P. Syllam, & P. Autronium. (sic enim scribendum, non Antronium, ex lapid. Capit. apud quos an. DCCXXIII est, L. AVTRONIVS P. F.) liber Cuspinianus SVLLAM, & PAETVM. P. autem Sylla Ser. F. dicitur à Salustio, à Dione uero filius fratris L. Syllae dictatoris. Posteriores cos. L. Cottam, & L. Torquatum uocat Nepos in uita Attici, Cicero contra Rullum; Torquatum, & Cottam in Catilinam, & de diuin. itemq; fasti Siculi; Index lib. XXXVII Dionis L. Aurelium M. F. Cottam, L. Manlium L. F. Hic L. Manlius Torquatus Macedoniã prouinciam sortitus est. quod C indicat Cicero, cùm inquit in Pisonem, L. Torquatum magnis rebus gestis se cos. referente imperatorem appellatum esse. L. Cotta Pompeio, & Crasso cos. praetor iudicia ad equites transtulit. Paedianus, epitomae. C. Papius tribunus pl. lege lata peregrinos urbe expulit. Dio lib. XXXVIII. Legis Papiae meminit quoq; Cic. in III de off.

De censoribus abdicatis.

CVM quinquennalis lustri ratio, tum Dionis historia docet, in hunc annum censores creatos fuisse. sic enim loquitur: Censores cùm de danda ijs, qui trans Padum sunt, ciuitate inter se contenderent, non solum nihil aliud egerunt, sed magistratu etiam abdicarunt. Hos autem fuisse M. Crassum, & Q. Catulum consulares uiros tradit Plutarchus in Crasso, cùm ait: Crassus censuram ociosam gessit; neq; enim senatum legit, neq; equites inspexit, nec censum ciuium egit; uerum cùm à collega Lutatio Catulo de Ægypto Romanis tributaria facienda dissentiret, ambo sponte magistratu D abierunt. Idem in Politicis, & in Catone minore, & in libro de uitiosa uerecundia Catuli censoris meminit, eumq; censorem Catone quaestore, Pompeio in Asia bellum gerente, fuisse scribit.

De re gesta cum Mithridate à Cn. Pompeio pro cos.

HIS cos. Cn. Pompeius Artocem Iberiae regem, cùm eum sensisset in se moliri bellum, adortus magno prœlio uictum, obsidib. acceptis, cum pace dimisit; Albanos iterum occurrentes repulit; Phraatem, cuius fines Gabinius ultra Euphratem usq; ad Tigridem populatus erat, amicitiam renouare cupiẽtem aspernatus, agros Gorduenes, de quibus ipse cum Tigrane disceptabat, per Afranium occupatos Tigrani regi attribuit. Haec in hunc annũ gesta refert Dio. de quibus ita est in epitoma CI: Cn. Pompeius, cùm Mithridatẽ persequereť, in ultimas, ignotasq; gentes penetrauit; Iberos, Albanosq;, qui transitum non dabant, prœlio uicit. Appianus, & Plutarchus item.

A DE COS. AN. DCXXCIX.

CONSVLES insequens annus habuit auctore Cassiodoro, & Pædiano, & Siculis fastis, L. Cæsarem, & C. Figulum. quos Dio uocat L. Cæsarem, C. Marcium C. F. Figulum: Cicero pro Sulla L. Iulium, C. Figulum, itemq; Salustius in Catilina. L. Cæsar L. Cæsaris filius fuit eius, qui consulatum gessit bello Marsico. Itaq; Cicero in Catilinam auum huius M. Fuluium Flaccum appellat. pater enim huius Fuluiam Flacci filiam in matrimonio habuit. Hæc hoc de consulatu cùm scriberem, forte interuenit GEMINIANVS PATINVS Mutinensis, præstans ingenio, atq; doctrina iuuenis: qui data occasione sæpe se miratum esse dixit, quòd alterum horum consulum Marcium quidam Thermi cognomine afficerent; cùm tamen Thermus non Marciorum esset cognomen, sed Minuciorum; Figulus autem etiam in hoc consule cognomen celebraretur. nam in prima epistola ad Atticũ sic Ciceronẽ scriptũ reliquisse: L. Iulio B Cęsare, C. Marcio Figulo cos. filiolo me auctũ esse scito. atq; à me quid hac de re sentirem, requisiuit. quid autem ei tum responderim, putaui mihi hoc eodem in loco ascribendum esse, ut qua re illi, eadem ceteris etiam antiquitatis Romanæ studiosis gratum faciam. Respondi me putare, non imperite eos fecisse, qui Thermum alterum cognomen huic Marcio adiecissent. eundem enim esse Thermum cum Figulo. Itaq; Ciceronem eadem epistola cùm competitores Cæsaris nominaret, Thermum, non Figulum nominasse. sic enim ille ait: De ijs, qui nũc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cum Silano contendere existimatur. nostris rationibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cum Cæsare. nemo est enim ex ijs, qui nunc petunt, qui si in nostrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur, propterea, quòd curator est uiæ Flaminiæ. in extrema autem epistola significat se L. Iulio Cæsare, C. Marcio Figulo cos. auctum filiolo, cùm tamen Figuli petentis antè ne meminerit quidem; hoc autem me tanto uehementius credere, quòd in libro uetere, quem identidem citat au- C ctorem Cuspinianus, extrema utriusq; horum consulum cognomina sunt, CAESAR & THERMVS. quod alias etiam facit, ut cùm duo, aut plura cognomina unius fuerint, ille extremum tantum adhibeat. fortasse autem hunc è Thermorum familia in Figulorum per adoptionem transisse, atq; ita utrunq; cognomen tulisse.

De censoribus.

ET in hunc annum censores creatos Dio ostendit, cùm ait, ne censores quidem qui subsequuti sunt, quicquam insequẽti anno egisse, quòd tribuni pl. intercesserint, ne senatum legerent, ne ipsi forte præterirentur. est autem consentaneum, si priores censores abdicarunt, hoc anno alteros, qui lustrum facerent, fuisse creatos. hos autem fuisse arbitror L. Aurelium Cottam priore anno cõsulem, & P. Seruilium Isauricum. De Cotta testis est Plutarchus, qui Cottam petente consulatum Cicerone censuram gessisse scribit. Cicero autem petijt hoc anno. eundem etiam L. Cottam censorium D uocat Cicero in orat. pro domo. De Seruilio auctor est Valerius, qui lib. VIII scribit: P. Valerium consularem, censorium, triumphalem maiorum suorum titulis Isaurici cognomen adiecisse. quoniam autem illum ante hunc annum censuram non gessisse constat, propterea collegam L. Cottæ fuisse arbitratus sum. neq; uero ab his lustrum conditum puto, cum triennio post alij censores id condiderint, ut tum ostendam; neq; censum actum, quòd Cicero cum pro Archia post consulatum diceret, proximos censores, qui censum egerint, Gellium, & Lentulum intelligit, tum cum Archias cum imperatore L. Lucullo apud exercitum erat.

De re gesta à Cn. Pompeio cum Mithridate.

PHRAATES rex Parthorum iratus Pompeio, quòd cùm ad se scriberet, non regem regum, ut mos erat, appellasset, transitu Euphratis impedito, ineunte uere in Tigranem regem una cum Tigranis filio genero suo motis castris, primo prœlio uictus, altero melius pugnauit. Itaq; cum Tigranes Pompeium ex Syria aduocaret,

neque ille uenire maturaret, cum, ac Romanos per legatos insolentius accusauit. Pompeius maledictis eius contemptis nec Tigranem auxilio iuuit, nec Phraatem bello persecutus est, quòd bellum illud sibi mandatum esse negaret, ac Mithridates adhuc in armis esset. hac de caussa Tigranes elusus operam dedit, ut cum Phraate in gratiam rediret. Dio, Appianus, Plutarchus. A

DE COS. AN. DCXC.

CONSVLES in hunc annum inierunt M. Cicero, C. Antonius. auctor cum Siculis Cassiodorus, Plinius lib. VIII, Salustius in Catilina, Suetonius in Augusto, Plutarchus in Cicerone, Velleius lib. II, Iosephus antiquitatum lib. XIIII. Dio M. Tullium M. F. Ciceronem, C. Antonium M. F. edit. Ciceronis patrem, auumque prænomine Marci usos fuisse, apparet ex lib. V epistolarũ, lib. II de Oratore, lib. III. de legibus. C. Antonium M. Antonij oratoris filium tradit Pædianus in orationem in toga. quo in loco enumerat Ciceronis competitores, duos patricios P. Sulpicium Galbam, L. Sergium Catilinam: quatuor plebeios, ex quibus duos nobiles, C. Antoniũ, L. Cassium Longinum: duos, qui tantum nõ primi ex familijs suis magistratum adepti erant, Q. Cornificium, & C. Licinium Sacerdotem, solum Ciceronem equestri loco natum. omnes magistratus se suo anno adeptum Cicero gloriatus est. Eidem Macedonia obtigit, Antonio Gallia. Macedoniam deinde Antonio collegæ concessit Cicero, neque in prouinciam profectus est ex consulatu. Gallia Q. Metello Celeri prætori mandata est; auctor ipse Cicero, Dio, & Plutarchus. ambo Tullo, & Lepido prætores fuerant; Pædianus. Hoc anno tribuni pl. C. Antonio consule non repugnante leges aliquot perniciosas ad perturbandum reip. statum promulgarunt: ut agri uictoria Pompeij parti a Xuiris, quos pars populi creasset, uenderentur, atque ea pecunia agri emerentur, quò plebs Romana deduceretur; ut Campanus ager populo diuideretur; ut proscriptorum filij, quos Sulla dictator honorum petitione priuarat, ad magistratus uocarentur; ut P. Autronius, & P. Sulla damnati ambitus in senatum legi, ac magistratus capere possent; C. etiam Rabinius à T. Labieno trib. pl. ad populum postulatus est, quòd XXXVI ante annum in seditione L. Saturninum interfecisset. quæ leges ne ferrentur, consilio, atque eloquentia Ciceronis consulis auctore Dione perfectum est. ut merito Cicero ipse ita in Pisonem glorietur: Ego K. Ian. senatum, & bonos omnes legis agrariæ, maximarumque largitionũ metu liberaui. ego agrum Campanum, si diuidi non oportuit, conseruaui, si oportuit, melioribus reseruaui. ego in C. Rabirio perduellionis reo XL annis ante me consulem interpositam senatus auctoritatem sustinui contra inuidiam, atque defendi. ego adolescentes bonos, & fortes, sed usos ea conditione fortunæ, ut si essent magistratus adepti, reip. statum conuulsuri uiderentur, meis inimicitijs, nulla senatus mala gratia comitiorum ratione priuaui. B C

De re gesta à Cn. Pompeio cum Mithridate.

HIS cos. Mithridates transitum in Italiam moliens filios aliquot, ac propinquos suspectæ fidei in Bosporo interfecit. Quo terrore compulsus Pharnaces filius eius, cum se à Romanis regnum consequuturum speraret, patri insidias fecit. quibus patefactis damnatus, ope eorum, quos pater ad se comprehendendum miserat, signa in eum intulit, ac regia occupata, ut sibi ueneno mortem consisceret, coegit, ac se Pompeij potestati permisit. Pompeius Aretam Arabum regem, qui Syriam populatus erat, prœlio uictum in deditionem accepit, post in Palæstinam profectus Hircanum, & Aristobulum Iudæos fratres inter se de regno contendentes adortus, illum primo congressu, hunc acie maiore mole superauit; urbem eorum Hierosolyma cepit, atque Hircano rege constituto in Pontum reuersus, urbibus in fidem acceptis, in Asiam traiecit Ita Dio, Plutarchus, Appianus, Iosephus, alij. in epitoma autem CI, ita: Præterea fugam Mithridatis per Colchos, Eniochosque, & res ab eo in Bosporo gestas continet. Cn. Pompeius in prouinciæ formam Pontum redegit. Pharnaces filius Mithridatis bellum patri intulit. ab eo Mithridates in regia cum ueneno sumpto parum D

profe-

A profecisset ad mortem, à milite Gallo nomine Bitoeto, à quo ut adiuuaret se, petierat, interfectus est. Cn. Pompeius Iudæos subegit; Fanum eorum Hierosolyma inuiolatum ante id tempus cepit. Hoc bello Bithyniam, Cappadociam, & Ciliciæ partem eam, quæ nondum imperio Romano subiecta erat, & Syriæ Phœnicen, ac Cœlen, & Palæstinam usq; ad Euphratem, & Paphlagoniam, Galatiam, Phrygiam, & finitimam Mysiam, item Lydiam, Cariam, Ioniam, & Asiam, quæ ad Pergamum est, atq; ipsam Græciam partim recuperatas esse, partim nunc primum in potestatem uenisse Romanorum tradit Appianus; Tigrani porrò Armeniam maiorem esse permissam, Pharnaci Mithridatis filio Bosporum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Commageno Seleuciam, Deiotaro, atq; alijs tetrarchis cum Armenia minore Galatiam, Attalo. & Pylæmeni Paphlagoniam, Aristarcho Colchidem, Palæstinam Hircano. præterea uero cùm Cicero in oratione de prouincijs dicat, Asiam, quæ antea Romanum imperium terminabat, tribus nouis prouincijs Pompeij uictoria cinctam, Pon-
B tum intelligere uidetur, quem ille cum Bithynia iunctum unam prouinciam auctore Strabone fecit, quæ etiam Bithyniæ nomine appellata est; & Syriam, quam cum Palæstina in prouinciam redactam rectori delata iurisdictione refert Marcellinus lib. XIIII. cui tamen de Palæstina non assentior, quam Hircano permissam omnes historiæ loquuntur. Cicero eadem in oratione se consule referente ait, primum XII dierum supplicationem Cn. Pompeio decretam confectis bellis omnibus maritimis, terrestribusq; qua de caussa hoc etiam anno salutis augurium factū tradit Dio, quod nisi pacato toto imperio fieri soleret.

De coniuratione Catilinæ.

EXTREMO fere hoc anno coniuratio Catilinæ patefacta, atq; consilio Ciceronis consulis oppressa est. L. Sergius Catilina uir patricius, qui triennio ante etiam cum Cn. Pisone coniurauerat, cum priore, & hoc anno repulsam consulatus tulisset, cum
C P. Lentulo, & C. Cethego prætoribus, atq; alijs multis de cæde consulum, & senatus, incendijs urbis, & opprimenda rep. coniurauit, exercitu quoq; ad id per C. Manlium in Etruria ad Fæsulas comparato. Re per indices patefacta S.C. fit, ut consules uideant, ne quid detrimenti resp. capiat. Præsidijs in urbe dispositis, Q. Marcius rex Fæsulas, Q. Metellus Creticus in Apuliam circumq; ea loca mittuntur; prætores Q. Pompeius Rufus Capuam, Q. Metellus Celer in agrum Picenum: ijsq; permissum ut pro periculo exercitum compararent. Cum Catilina sui purgandi caussa ficuti iurgio lacessitus foret, in senatum uenisset, Ciceronis consulis oratione, & senatorum maledictis exagitatus, domum se ex curia proripuit, inde nocte intempesta cum paucis in Manliana castra profectus est. Lentulus, Cethegus, ac ceteri, qui ex præcepto Catilinæ in urbe remanserant, capti, atq; indicijs plurimis conuicti S.C. supremo supplicio afficiuntur. Ciceroni, cuius præcipue industria salus reip. parta est, magna à bonis ciuibus laus, ac gloria tributa est. Hæc Salustius, Dio, Appianus, Plutarchus latissime,

D

De triumpho L. Luculli pro cos. de Mithridate.

L. LVCVLLVS magnis rebus in Ponto, & in Armenia aduersus reges Mithridatem, & Tigranem gestis exercitum M'. Acilio Glabrioni consuli successori, aut certe sequenti anno, ut diximus, Pompeio sibi in Galatia occurrenti tradidit: constitutaq; per decem legatos prouincia, inter quos M. Lucullum fratrem, & L. Murenam fuisse Cicero lib. XIII epistolarum ad Atticum scriptum reliquit, Romam decessit, neq; nisi hoc demum anno triumphauit. Hoc significat Cicero in Lucullo, cùm scribit de eo: Quin etiam, cùm uictor à Mithridatico bello reuertisset, inimicorum calumnia triennio tardius, quàm debuerat, triumphauit. nos enim consules introduximus pene in urbem currum clarissimi uiri. Hic autem fuit C. Memmius, quem refert Plutarchus populum R. contra Lucullum incitasse, ita ut uix ei triumphum permiserit. Triumphasse etiam eundem Cicerone consule patet ex oratione pro Muræna, in qua Cicero ait, L. Luculli exercitum, qui ad triumphum conuenerat, L. Murenæ consu-

latum petenti præsto affuisse. Eiusdem triumphi meminerunt Eutropius, Athenæus A
lib. VI, & latissime omnium Plutarchus, qui ei milites à Pompeio duntaxat mille &
sexcentos ad triumphum relictos scribit. Plinius etiam lib. XXVIII, cap. V, hunc
senem triumphalem appellat. & cum lib. XXXIIII, Apollinẽ à M. Lucullo ex Apol
lonia Ponti urbe XXX cubitorum, CL talentis factum, esse trãslatum ait; L. Lucullũ
qui in Ponto, non Marcum, qui in Macedonia rem gessit, reponendum opinor.

DE COS. AN. DCXCI.

CONSVLES subsequuti sunt D. Silanus, L. Murena, auctore cum Siculis Cassio-
doro, & Salustio. Dio D. Iunium M. F. Silanum, L. Licinium L. F. Murenam edit. Eu-
tropius D. Iunium Silanum, & L. Licinium. D. Iunium M. Silani filium esse reor eius,
qui consul fuit bello Cimbrico. L. Murena L. Murenæ filius est eius, qui de Mithrida
te pro pr. triumphauit. ut ait Cicero pro ipso Murena ambitus reo. His comitijs repul
sam iterum tulit L. Sergius Catilina, cuius dolore ad coniurationem exarsit; & Ser. B
Sulpicius Rufus Iurisconsultus, qui post Murenam ambitus accusauit. L. Murena, &
Ser. Sulpicius anno suo prætores una fuerunt, id est, Cotta, & Torquato cos. Mure-
na ius dixit, Sulpicius de peculatu cognouit: Murena ex prætura in Galliam profe-
ctus est, Sulpicius urbe delectatus est: Cicero pro Murena. Hoc anno C. Pontinius,
qui, cos. Cicerone, Salustio auctore, prætor fuit, ex prætura Galliam Narbonensem
sortitus est. ut post in eius triũpho dicemus. P. Clodius domi Cæsaris pont. max. cum
ueste muliebri deprehensus, cùm sacra Bonæ deæ à mulieribus fierent, ad quæ ma-
rem penetrare nefas erat. Dio, & Cicero lib. I. ad Att.

De L. Catilina uicto à C. Antonio pro consule, & rebus ab eodem gestis in Macedonia.

L. CATILINA auditis, quæ Romæ gesta erant, exercitum parauit. Contra quem
cum C. Antonius Roma missus esset, Catilina per montes asperos magnis itineribus C
in agrum Pistoriensem contendit, eo consilio, uti per tramites profugerent in Gal-
liam transalpinam. Quo cognito Q. Metellus Celer, qui cum tribus legionibus in a-
gro Piceno præsidebat, castris mõtis sub ipsis radicibus montium consedit. neq; An-
tonius longius aberat. Catilina ubi uidit se montibus, atq; copijs hostium clausum,
neq; præsidij spem ullam esse, cum Antonio quamprimum cõflixit. Antonius, quòd
pedibus æger erat, M. Petreio legato exercitum permisit. Catilina in ipsa pugna for-
tissime dimicans cecidit. C. Antonius abstersos gladios in castra rettulit, & Impera-
tor appellatus est. Romæ supplicatio decreta. Dio, Salustius, Plutarchus, Valerius
capite de iure triumphandi, Cicero pro Sextio. Ceterum cùm L. Torquato in Mace-
donia ex consulatu C. Antonius successisset, uicto Catilina in prouinciam profectus
male rem gessit. Hoc indicat Obsequens cùm ait: C. Antonius cùm in agro Pistorien
si Catilinam deuicisset, laureatos fasces in prouinciam tulit, ibi à Dardanis oppressus
amisso exercitu profugit. apparuit cum hostibus portendisse uictoriam, cùm ad eos D
laurum uictricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. Eundem scribit
Dio in consulatu Cæsaris, cùm Dardanos, ac finitimos eorum populatus esset, eo-
rum in se impetu nõ expectato, fugam cepisse. ab alijs etiam cum equitatu fugatum,
peditatum ipsum hostibus concidendum reliquisse. Hunc autem per triennium pro-
uinciam obtinuisse arbitror. Nam quanquam Cicero ad Att. lib. primo scribit K. Ian.
Pisone & Messalla cos. prodromos Pompeianos nunciare Pompeium aperte actu
rum, ut Antonio succedatur: idem tamen Antonium se defendisse, scribit ad P. Sex-
tium, Antonij tum quæstorem. Antonium, inquit, in senatu grauissime, ac diligen-
tissime defendi, senatumq; uehementer oratione mea, atq; auctoritate commoui. ac-
cedit, quòd Cæsare, & Bibulo cos. C. Octauium Augusti patrem Macedoniæ præto-
rem inuenio apud Ciceronem in epistolis ad Q. fratrem. quem etiam ex prætura Ma
cedoniam sortitum esse, atq; Bessis, ac Thracibus magno prœlio fusis optime socios
tractasse narrat in Augusto Suetonius: Gabinio autem & Pisone, L. Appuleium in-
uenio

A inuenio cuius quæstor Cn. Plancius Ciceronem exulantem complexus est. Cicero pro Plancio. Lentulo & Metello L. Pisonem ex consulatu eam obtinuisse satis constat. postremo, quia Dio Ciceronem scribit Antonium ex prouincia reuersum Cæsare, & Bibulo defendisse, à M. Cœlio accusatum, quòd socius coniurationis Catilinæ fuisset, damnatumq; quòd praue rem in Macedonia administrasset. Itaq; Cicero pro Cœlio ait: M. Cœlius accusauit C. Antonium collegam meum, cui misero præclari in remp. beneficij memoria nihil profuit, nocuit opinio maleficij cogitati. Atq; hac etiā de caussa in epitoma CIII sub consulatum Cæsaris hæc uerba sunt: C. Antonius pro cos. in Thracia parum prospere rem gessit: cum tamen Cæsare cos. non ipse in Macedonia, sed C. Octauius fuerit.

De Q. Marcio pro cos. Ciliciæ, & rebus eius.

Q. MARCIVM ex consule in Ciliciam missum refert Dio, Menemachum quendam Mithridatis transfugam recepisse, & P. Clodium, qui L. Lucullum reliquerat,
B classi præfecisse, Lucullo ab exercitu suo deserto opem imploranti denegasse. reliquas res eius gestas uetustatis ne iniuria, an hominū incuria apud Dionem aboleuit? Hic per annum prouinciæ præfuit, quia Tullo & Lepido cos. Cilicia mandata Pompeio est. ibi uero res eum magnas gessisse credibile est. quòd scribit Salustius in Catilina Q. Marcium Regem ad urbem fuisse cum exercitu Cicerone consule, inimicorū inuidia impeditum, ne triumpharet. an uero triumpharit, parum certum est. mortuus est enim hoc tempore, unde Cicero in epistola ad Att. M. Pisone, M. Messalla scripta, ait, P. Clodium hæreditatem Regis deuorasse. habebat autem sororem Clodij Rex in matrimonio, L. Lucullus alterā, Q. Metellus Celer tertiam, auctor Plutarchus. Eiusdem regis meminit Salustius historiarum lib. V, ex Prisciani lib. XVIII, his uerbis: At Lucilius audito Marcium Regem pro consule per Lycaoniam cum tribus legionibus in Ciliciam tendere.

C *De triumpho Q. Metelli Cretici pro cos. ex Creta.*

DE rebus à Q. Metello pro cos. in Creta gestis satis ante dictū est. Ne hic quidem anno suo triumphauit. Nam & hic consule Cicerone ad urbem cum exercitu fuisse traditur, impeditus paucorum inuidia, ne triumpharet. Triumphasse autem eum D. Silano, & L. Murena cos. ab Eutropio proditum est. De quo triumpho sic Velleius: Metelli, & Luculli triumphum Pompeius imminuit. & alibi: Cn. Pompeius captiuos duces ornamentum triumphi Metelli subduxit. (hi fuerunt Panares, & Lasthenes, auctore Dione.) Huius etiam triumphi uestigia sunt in Capit. triumphis. nam uoces illæ: K. IVN. quæ sunt proxime ante Pompeij triumphum, ad hunc, ut puto, pertinēt.

DE COS. AN. DCXCII.

CASSIODORVS hoc anno cos. subijcit M. Pupium, M. Valerium. Pisonem, & Messallam fasti Siculi; Dio M. Pupium M. F. Pisonem, M. Valerium M. F. Messallam
D Nigrum. Messallæ Nigri mentio est etiam apud Pædianum in oratione pro Scauro: M. Messallæ, & M. Pisonis apud Ciceronem lib. I ad Att. Plinii lib. VII, cap. XXVI; lib. XXXVII, cap. II; lib. VIII, cap. XXVI; Cæsarem lib. primo de Gallico bello. M. Pisonem Cn. Pompeij bello Mithridatico legatum ex Asia à Pompeio ad comitia præmissum, eiusdem opera consulatum adeptum, refert Dio. De eodem sic Pædianus in Pisonianam: M. Pupius Piso fuit eisdem temporibus, quibus Cicero, sed tanto ætate maior, ut ad adolescentulum Ciceronem pater ad eum deduceret, quòd in eo & antiquæ uitæ similitudo, & multæ erant literæ. orator quoque melior, quàm frequentior habitus est. biennio tamen serius, quàm Cicero consul fuit. triumphauit pro cos. de Hispanis Q. Hortensio, Q. Metello Creticos cos. ante Ciceronis consulatum. & Cicero in Bruto: M. Piso quicquid habuit, habuit ex disciplina, maximeq; ex omnibus, qui ante fuerunt, græcis doctrinis eruditus fuit. &c. Eundem M. Pisonem scribit pro Plancio in ædilitate præteritum consulem esse factum.

& Velleius: M. Piso consularis Anniam, quæ Cinnæ uxor fuerat, in Syllæ gratiam dimisit. Eundem à M. Pupio adoptatum tradit Cicero pro domo. De Pisonis prouincia sic Cicero primo ad Att: Pisonem consulem nulla in re consistere unquam sum passus. desponsam homini iam Syriam ademi. Cæsar lib. I scribit senatum censuisse, uti quicunque Galliam prouinciam obtineret, quod commodo reip. facere posset, Æduos, ceterosque amicos populi R. defenderet. Hoc anno C. Cæsar, qui Murena & Silano cos. præturam gessit, ex prætura in Hispaniam ulteriorem profectus est. A

De censoribus, & lustro LXVII.

CENSORES in hunc annum Dio profitetur. scribit enim Pisone, & Messalla cos. omnes eos, qui magistratus gesserant à censoribus etiam supra legitimum numerum in senatum lectos. Idem ostendit Cicero in epistola lib. primi ad Atticum, quę scripta est his cos. non. Decemb. Metello Celere cos. designato, cum ait: Asiani, qui de censoribus conduxerunt, questi sunt in senatu, se cupiditate prolapsos nimium magno conduxisse; ut induceretur ea locatio postulauerunt. Neque uero Asiana uectigalia conduci, nisi post pacatam à Pompeio Asiam, potuerunt, id est ab huius anni censoribus. Idem Cicero significat lustrum ab his censoribus esse factum, sed sequentibus cos. nam in epistola, quæ proxime sequitur, data XI K. Febr. Q. Metello, L. Afranio cos. sic ait: Reuise nos aliquando. nam ne absens censeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. sub lustrum autem censeri germani negotiatoris est. Cum igitur dubitandum non sit, quin hoc anno censores creati sint, est uero illud accurate quærendum, qui fuerint. neque in censorē, aut censoriū ullum, ex ijs, qui ante consulatum gesserint, adhuc incidi. Hi autem creati sunt ante quinquennium, quòd priores censores lustrum nullum fecerint. B

De triumpho III *Cn. Pompeij Magni pro cos. de Mithridate. &c.* C

QVAE gesserit maritimo, ac Mithridatico bello Cn. Pompeius pro cos. ante demonstratum est. Hic est autem annus, quo ipse bellis omnibus confectis triumphauit. cuius triumphi hæc adhuc in annalibus ueteribus testimonia leguntur. Dio & Plutarchus auctores sunt, eum petijsse, ut priore anno comitia consularia differrentur, quò præsens ipse Pisonem candidatum deducere posset. Cicero etiam lib. primo ad Att. significat Pisone, & Messalla cos. Pompeium K. Ian. in expectatione fuisse. Triumphasse autem eundem hoc anno per biduum III, & prid. K. Octob. proditum est in Capitolinis fragmentis, atque in ijs, quos paulo infra commemorabo, annalibus. Laudāt igitur primum illud in Pompeio rerum Ro. scriptores, quòd uictor cum exercitu maximo rediens, ut Brundusium traiecerit, copias omnes dimiserit, atque ex tot bellis uno triumpho contentus fuerit, neque ullo se, nisi uetere Magni cognomine ornari uoluerit. In senatu de suis rebus differentem eum dixisse Plinius lib. VII tradit, se Asiam, quam ultimam prouinciam acceperat, patriæ mediam reddidisse. Titulum triumphi, totius mundi prætulit. Quot autem, & quibus ex regionibus nominatim triumpharit Plinij uerbis allatis exponam. Pompeius, inquit, honores urbi tribuit in delubro Mineruæ, quod ex manubijs dicauit. Cn. Pompeius Magnus Imp. bello XXX annorum confecto, fusis, fugatis, occisis, in deditionem acceptis hominum uicies semel centenis LXXXIII, depressis, aut captis nauibus DCCCLXVI, oppidis, castellis MDXXXVIII in fidem acceptis, terris à Mæoti lacu ad rubrum mare subactis, uotum merito Mineruæ hoc breuiarium eius ab oriente. Triumphi uero, quem duxit a. d. tertium K. Octob. M. Messalla, M. Pisone cos. præfatio hæc fuit: Cum oram maritimam à prædonibus liberasset, & imperium maris populo R. restituisset ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudæis, Albanis, Iberia, insula Creta, Basternis, & super hæc de regibus Mithridate, atque Tigrane triumphauit. Meminit idem huius quoque triumphi lib. XXXVII his uerbis: D

A Id ut planius noscatur, uerba ex ipsius Pompeij triumphorum actis subijciam. Ergo tertio triumpho, quē de Piratis, Asia, Ponto, gentibusq́, & regibus in septimo huius operis uolumine indicatis M. Pisone, M. Messalla cos. prid. K. Octo. die natalis sui egit, transtulit alueum cum tesseris lusoriis ē gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor. Persequitur inde multa alia, quæ eadem etiam apud Plutarchū, & Appianum ferè memorantur. In epitoma autem CIII ita est: Cn. Pompeius de liberis Mithridatis, Tigrane, & Tigranis filio triumphauit, Magnusq́ à tota cōcione consalutatus est. & Valerius lib. V: Pompeius de Mithridate, & Tigrane, præterea regibus, & gentibus plurimisq́ ciuitatibus & prædonibus unū duxit triumphū. Hinc Cicero pro Cornelio: Pompeius tot habet triumphos, quot sunt oræ, partesq́ terrarum. Item: Pompeij tres triumphi testes sunt totum orbem terrarum nostro imperio teneri. Hoc tempore Pompeium annos natū XXXIII multis placuisse, se uero XL probare ait Plutarchus. Appianus XXX edit, esse autē XLV facile quisq́ intelliget,
B qui à C. Atilio, Q. Seruilio cos. quo anno ipse prid. K. Octob. natus est, enumerabit. Itaq́ merito Velleius se mirari ait tanti uiri eos fefellisse quinquennium, cum ab ortu eius facillima, & certissima sit annorum digestio.

DE COS. AN. DCXCIII.

CONSVLES edit in hunc annum Cassiodorus cum Siculis Q. Metellum, L. Afranium; item Obsequens, item Cicero lib. primo epist. ad Atticum; Dio L. Afranium L. F. Q. Cæcilium Q. F. Metellum Celerem. Cicero tamen in primo ad Atticum Afranium uocat Auli filium; presertim cum ait: Magna est expectatio comitiorū, in quæ omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filium. Q. Metellus Celer Q. F. scribitur etiam à Cicerone in V epistolarum. Vterq́ horum Pompeij opera consulatum, teste Dione, consecutus est. eius enim legati ambo fuerunt in Asia. Q. Metellus Celer, Cicerone cos. prætor fuerat. ex prætura autem profectus est in Galliam, in qua bellum
C se gerere pro cos. scribit lib. V. ad Ciceronem. Itaq́ Plinius lib. II cap. LXVII inquit: Nepos tradit Q. Metello Celeri L. Afranij in cōsulatu collegæ, sed tum Galliæ procōsuli ludos à rege Sueuorum dono datos. De prouincijs cos. ita Cicero in primo ad Att: Heluetij sunt in armis. excursiones in prouinciam faciunt. senatus decreuit, ut consules duas Gallias sortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cū auctoritate mitterentur, qui adirēt Galliæ ciuitates, darētq́ operā, ne eæ se cū Heluetijs iungerent. legati sunt Q. Metellus Creticus, L. Flaccus, Lentulus Clodiani F.

De triumpho abiecto à C. Cæsare pro cos. ex Lusitania.

C. CAESAR Silano & Murena cos. prætura urbana perfunctus in Lusitaniā profectus est. atq́ ut belli gerendi occasionem haberet, incolis ex monte Herminio in campos descendere iussis, quòd diceret eos ea arce usos regionem latrocinando uexare, eos mandata facere recusantes acie fregit; inde subactis finitimis, qui eundē exi
D tum metuentes se ad bellum comparauerant, iterū in incolas Herminij montis, quos sibi in reditu tetendisse insidias senserat, conuersus, eos ad Oceanum usq́ persecutus, in insula, in quam traiecerāt, propè ad internecionem redegit. postremo Brigantium Calæciæ oppidum euertit. quibus rebus gestis Romam ad comitia, successore non expectato, decessit, cumq́ triumphare posset, maluit consulatū deposito triūpho petere. neq́ enim nisi præsens in urbe petere consulatū lege poterat, nec si urbem priuatus inisset, ei postea triumphare permissum erat. Hęc Dio. Suetonius aūt de eadem rehis uerbis: Cæsar ex prætura ulteriorem sortitus Hispaniam retinentes creditores interuentu sponsorum remouit, ac neq́ more, neq́ iure, antequàm prouinciæ ordinarentur, profectus est. incertum metu ne iudicij, quod priuato parabatur, an quo maturius socijs implorantibus subueniret. pacataq́ prouincia pari festinatione non expectato successore ad triumphum simul, consulatumq́ decessit. sed cum editis iam comitijs ratio eius haberi non posset, nisi priuatus introijsset urbem & ambienti, ut legibus solueretur, multi contradicerent, coactus est triumphū, ne consulatu excludere-

 tur,

tur, dimittere. Idem tradit Appianus lib. II, Plutarchus in Cæsare. Obsequens etiam A
his cos. Lusitanos Gallæcos deuictos notat.

De conspiratione M. Crassi, Cn. Pompeij, & C. Cæsaris.

CVM Cn. Pompeius acta sua à senatu confirmari uellet; ut quæ in Asia singulis regibus, ac gentibus dedisset, rata essent, atque in ea re L. Lucullum, & M. Catonem aduersarios haberet, Cæsarem, ac Crassum sibi adiunxit, Cæsarem ad consulatum prouehendo, Crassum alijs promissis onerando. Ita inter tres ciuitatis principes coitio facta, eaque iureiurando firmata est, fore ut nemo nemini in rep. aduersaretur, atque alius aliũ gratia, auctoritate, atque omni ope in ijs, quæ petijsset, iuuaret. sic Dio, Appianus, Plutarchus. Hinc etiam Suetonius ita: Cæsar omnibus officijs Pompeium affectatus est, offensum patribus, quòd Mithridate rege uicto, cunctantius cõfirmarentur acta sua: Pompeioque M. Crassum reconciliauit, ueterem inimicũ ex consulatu, quem summa discordia simul gesserant: ac societatem cum utroque iniit, ne quid ageretur in rep. B
quod displicuisset ulli è tribus. Iuliam in consulatu Pompeio dedit, Calpurniam Pisonis cõsulis futuri ipse duxit. itaque in epitoma CIII scriptum est: P. Clodius ad plebem transijt. C. Cæsar Lusitanos subegit. eoque consulatus candidato, & captante remp. inuadere conspiratio inter tres principes ciuitatis facta est, Cn. Pompeiũ, M. Crassum, & C. Cæsarem. P. autem Clodium narrat Dio, ut tribunos pl. ad legem de tribunatu pl. patricijs mandando ferendam adducere non potuit, patriciatu se abdicasse, atque iura plebis iniisse; tribunatũ autem pl. petentem aduersante Metello cos. repulsam tulisse, quòd diceret legitimam eius adoptionem non fuisse, quæ lege tantum curiata lata rectè fieri posset. Vnde etiam Cicero ad Att. primo ait, C. Herennius tr. pl. ad plebem traducit P. Clodium, Metellus est consul egregius, & nos amat.

DE COS. AN. DCXCIIII.

C. CAESAREM, M. Bibulum in hunc annum consules comparant cum Siculis C
Cassiodorus, Suetonius, & epitomæ. C. Iulium C. F. Cæsarem, M. Calpurnium Dio. C. Iulium Cæsarem, Calpurnium Bibulum Plutarchus, & Appianus. quanquam Appianus, ut Orosius, & Eutropius, L. Bibulum uocat. Cæsaris & Bibuli cos. meminit Cicero ad Lentulum lib. I. In fragmentis Capitolinis est, C. IVLIVS C. F. C. N. De comitijs, quibus Cæsar petijt, sic Suetonius: E duobus consulatus competitoribus L. Luceio, & M. Bibulo Luceium sibi adiunxit, pactus, ut is quoniã inferior gratia esset, pecuniaque polleret, numos de suo communi nomine per centurias pronunciaret. Qua re cognita optimates auctores Bibulo fuerũt tantundem pollicendi. Igitur cum Bibulo cos. creatus. & Cicero primo ad Atticum: Luceium scito consulatũ habere in animo petere. duo enim soli dicuntur petituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per C. Pisonem posse coniungi. Hoc anno Cæsar consul legem agrariam promulgauit, qua agros publicos omnes pauperibus diuidebat, Stellatem, & Campanum ijs, qui tres pluresue liberos haberent, eamque in- D
uito etiam collega, atque optimatibus ad populum tulit. Bibulus obnuncians ab eo armis foro pulsus, inde domi abditus, nihil aliud, quàm per edicta obnunciauit. Cæsar unus omnia, & ad arbitrium administrauit: publicanos remissionem petentes tertia mercedum parte releuauit, M. Catonem dicendo diem eximentem in carcerem duci iussit, acta Pompeij in Asia confirmauit; Illyrium, ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus à populo, ulteriorem cum legione una in quinquennium à senatu obtinuit. præterea, Cicerone in iudicio Antonij temporum statum deplorante, ea re offensus P. Clodium inimicum eius frustra iampridem à patribus ad plebem transire nitentem, eodem die, horaque nona lege de adoptione eius lata traduxit. Suetonius, Appianus, Dio, Cicero pro domo, Plutarchus, Velleius.

DE COS. AN. DCXCV.

L. PISONEM, A. Gabinium in hunc annum cos. inuenio apud Cassiodorum, & in

A & in fastis Siculis.L.Calpurnium L.F.Pisonem, A.Gabinium A.F.apud Dionē.Horum meminit Cæsar libro primo de bello Gallico,Plutarchus in Catone minore,Cicero in Pisonem,pro Sextio,ubiq;. Patrem A.Gabinij A.Gabinium fuisse reor eum, qui bello Italico legatus cecidit.Cæsoninum Pisoni adijcit cognomen Cicero,& Pædianus, quod etiam auus eius tulit, ut apparet ex Capitolinis tabulis, in quibus hoc anno est, L. CALPVRNIVS L. F. L. N. Gabinij Competitorem fuisse L.Lentulum flaminē Martialem scribit Cicero in Vatinium. Pisoni lege Clodia Macedonia data est,Gabinio Syria,ut ait Dio, Appianus in Syriaca,Cicero ubiq;.Ceterum Syria recenti Cn.Pompeij uictoria imperio populi R.accesserat.cui ipse decedēs M.Æmilium Scaurum præfecerat,quem in bello pro quæstore habuerat.is Metello & Afranio cos.præfuit. Cæsare autem & Bibulo L. Marcius Philippus; Gabinio,& Pisone Cn. Lentulus Marcellinus, ambo ex prætura. Lentulo,& Metello cos.Gabinius ex cōsulatu in eam profectus est.Appianus in Syriaca, Iosephus lib. XIIII antiquitatū.

B

De legibus P.Clodij tr.pl.& M.Cicerone urbe pulso.

P. CLODIVS patricia familia natus, cum se adoptandum M. Fonteio homini plebeio adnitente Cæsare consule dedisset, in hunc annum tribunatum plebis,cepit. Leges aliquot quibus se plebem sibi maxime conciliaturum arbitratus est, tulit: unam; ut frumentum populo,quod antea semis æris,& trientibus in singulos modios dabatur,gratis daretur; alteram,ne quis per eos dies,quibus cum populo agi liceret, de cœlo seruaret, qua rogatione lex Ælia Fusia tollebatur; tertiam, qua non solum collegia, quæ senatus sustulerat, restituta sunt, sed alia quædam innumerabilia ex omni fece urbis, atq; seruitio constituta sunt; quartam, ne quem censores in legendo præterirent, néue qua ignominia afficerent, nisi qui apud eos accusatus, & utriusq; censoris sententia damnatus esset; item,ut Cyprus insula in prouinciæ formam redigeretur, ac bona regis Ptolemæi publicarentur, idq; negotium M. Catoni uiro integerrimo mandaretur. His legibus latis rogationes alias promulgauit,unam de prouincijs consulum nominatim, qua cōsules sibi deuinxit, ut Gabinio Syria,Babylon, Persæ:Pisoni Achaia,Thessalia, Græcia, Macedonia, omnisq; Bœotia committeretur:alteram in eos,qui sine iudicio populi Ro.ciuem Rom.necassent.qua lege unum Ciceronem sibi iampridem inimicum petebat. qui in consulatu ex senatus consulto in coniurationis socios animaduerti iusserat. Qua lege promulgata Cicero uestem, ac cum eo boni omnes mutarunt. Consules à Clodio tribuno in concionem producti factum Ciceronis improbarunt. Quæ cum Cicero uideret, seq; à M. Crasso, Cn. Pompeio, C.Cæsare desertum sentiret, quanquā à multis defendebatur, ne sua caussa ciuium cædes ulla fieret, circiter K. Apr. urbe cessit.eodemq; die rogatio de prouincijs consulum lata, domus eius in Palatio à Clodio incensa, area libertati consecrata, bona publicata, prædia direpta sunt.lex de Ciceronis exilio lata,& ut ei aqua,& igni interdiceretur: ne quisquam tectum intra quingenta millia passuum ab Italia præberet. ne quis de eo ad senatum referret, ne decerneret, ne disputaret, ne loqueretur,ne pedibus iret, ne scribendo adesset. Cicero in Macedoniam se contulit. post Clodius cum à L.Flauio prætore petijsset,ut Tigranis filium, quem Pompeius apud eum posuerat, adduci iuberet, atq; adductum dimisisset, nec repetenti Pompeio reddidisset, Pompeium à se ualde abalienatum, ut de Cicerone reuocando cogitaret, impulit. itaq; cum hoc anno ab octo tribunis pl. de reditu eius promulgatū esset, unius tamen Ælij Liguris intercessione nihil perfici potuit.Dio, Appianus, Plutarchus, Cicero pro domo,pro Sextio,ubiq;.

C

D

De re gesta à C.Cæsare pro cos.in Gallia.

BELLVM Gallicum transalpinum in Gallia,quod Cęsar per IX annos gessit,hoc anno susceptum est, non Gallorum magis culpa, quàm Cæsaris, qui gloriæ cupidus omnem belli occasionem arripuit.Heluetij enim tectis suis incensis,atq; relictis cum nouas quærerent sedes iter facere per prouinciam populi Rom.quæ Fabij Allobrogici ui-

gici uictoria primum parta, post Marij uirtute ab impetu Cimbrorũ defensa fuerat, A
(ea Narbonensis Gallia dicebatur) statuerunt, L. Pisone, A. Gabinio cos. Cæsar, cum id nuntiatum esset, maximis itineribus in Galliam ulteriorem contendit; legatis eorum, trãsitum id. Apr. petentib. negat se more populi Rom. posse iter ulli per prouinciam dare; & si uim facere conentur, prohibiturum ostendit. Heluetij ea spe deiecti ab Sequanis impetrant, ut per agrum Sequanorum, & Æduorum iter in Santonum fines faciant, qui non longe à Tolosatium finibus aberant, quæ ciuitas erat in prouincia. Id cum Cæsar non sine prouinciæ periculo futurum intelligeret, præterea Æduorum, Ambarrorum, Allobrogum precibus, qui se ab Heluetijs uexari querebantur, adductus, castris motis eos ad Ararim flumen assecutus pagum Tigurinum omnem concidit. Equitatus deinde Cæsaris, quem, ut uideret, quas in partes hostes iter facerent, præmiserat, cupidius nouissimum eorum agmen assecutus cõmisso prœlio cæsis aliquot fusus est. Postremo Cæsar ab Heluetijs prœlio lacessitus summo certamine eos uicit, atq; in deditionẽ acceptos, domos suas, quas incenderãt, repetere iussit. B
His rebus gestis Cæsar precibus Æduorum, & Sequanorum permotus, qui se ab Ariouisto Germanorum rege crudelissime opprimi quererentur, quòd M. Pisone, M. Messalla cos. senatus consultum factum erat, ut qui prouinciam Galliam obtineret, Æduos, cæterosq; amicos populi Ro. defenderet, in Ariouistum exercitum duxit, milites metu tanti hostis perterritos uerbis confirmauit, ubi per colloquium nihil cum Ariouisto, qui in Galliam descenderat, transigi potuit, prœlio eum maximo fusum, usq; ad Rhenum insequitur. Ita una æstate duobus bellis confectis in hyberna in Sequanos exercitum deduxit, hybernis Labienum præposuit, ipse in citeriorem Galliã ad conuentus agendos profectus est. Hæc Cæsar lib. I. Dio, Plutarchus.

DE COS. AN. DCXCVI.

CONSVLES subsequuntur in hunc annũ apud Cassiodorum. & in fastis Siculis P. Lentulus, Q. Metellus; apud Dionem P. Cornelius P. F. Lentulus Sphinther, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Nepos. Quorũ meminit his uerbis Valerius lib. IX: Lentulus, C
& Metellus in consulatu collegæ ambo in scena propter similitudinem histrionum spectati sunt. sed alter ex quodam asseclarum cognomen Spintheris traxit, alter nisi Nepotis à moribus accepisset, Pamphili retiarij, cui similimus esse ferebatur, habuisset. item Plinius lib. VII, cap. II. P. Lentuli Spintheris cos. meminit Cicero in primo epistolarum, & in orationibus sæpissime, Plutarchus in Cicerone, Pædianus in Milonianã; Q. Metelli Nepotis cos. Cicero in V epistolarũ. P. Lentulus ædilis curulis fuit Cicerone consule, auctore Salustio; prætor ex ratione annali, Afranio, & Metello; ex prætura citeriorem Hispaniam obtinuit, Bibulo, & Cæsare. quanquam Gabinio etiam & Pisone cos. in ea fuisse uidetur, quòd Cicero ita scribit ad eum lib. I: Memineram nobis priuatis usq; ad Cæsarem, & Bibulum consules, cum sententiæ nostræ magnum in senatu pondus haberent, unum fere sensum fuisse bonorum omnium. postea cum tu Hispaniam citeriorem cum imperio obtineres, neq; respub. consules haberet, sed mercatores prouinciarum &c. significat enim Gabinium, & Pisonem cos. D
Cæsar autẽ libro primo ciuil. belli ait, eum suo beneficio prouinciam Hispaniam ex prætura obtinuisse. Q. Metellus Nepos Murena, & Sileno cos. tribunatum pl. Afranio autem, & Metello præturam gessit, teste Dione. ex pretura autem in prouinciam profectus est Cæsare cos. quam rem intelligit Cicero lib. II ad Att. inquiens: Expecto tuas literas, quoniam Nepos proficiscitur, cui nam auguratus deferatur. Ex consulatu autem ille in Ciliciam, hic in Hispaniam citeriorem profectus est. Lentulus illam per triennium, Nepos hanc per biennium obtinuit. illi Ap. Claudius, huic Cn. Pompeius post consulatum ambo successerunt, ille de prouincia post triumphauit, hic in prouincia obijt.

De Cicerone restituto, & alijs urbanis actis.

HOC anno M. Cicero, qui à P. Clodio tribuno pl. lege tributis comitijs lata priore anno

A anno urbe pulsus fuerat, Cn. Pompeio inter alios nitente, & T. Annio Milone tribuno pl. agente, P. Lentulo consule referente, patiente autem collega eius Q. Metello lege centuriata sextili mense maximo senatus gaudio, & uniuersæ Italiæ reuocatus est. Area domus eius pontificum sententijs religione liberata, quòd Clodij adoptionem contra leges fuisse, atq; omnia eius tribunatus acta irrita esse censerēt. Domus, ac uillæ publica pecunia restitutę sunt. Cum in reditu eius summa annonæ caritas esset, S.C. in illius sententiā factum est, ut Cn. Pompeius rei frumentariæ per quinquennium perficeretur, cum eodem imperio, quod is ad piraticum bellum habuerat. Cum autem Pompeius legatos quindecim legeret, Ciceronē principem nominauit. Eodē anno T. Milo P. Clodium ædilitatis candidatum de ui postulauit, ac sæpe manu, & ferro cum eo in urbe dimicauit. Ptolemæus Ægypti rex consumpta ingenti pecunia, quam per uim ab Ægyptijs extorserat, ut socius Populi R. appellaretur, à suis, qui se ad Cyprum à Romanis repetendam, aut amicitiam eis renunciandam hortabantur,
B quòd eos non audiret, regno pulsus Romam uenit. Ægyptij Berenice sorore eius ad regnum euecta legatos & ipsi Romam miserunt, qui crimina regis purgarent, quorum alios ferro rex sustulit; alios pecunia, ne quid aduersus se agerent, corrupit. atq; hoc eodem anno extremo Roma discessit. id quod ex annali XXII Fenestellæ, ut ait Nonius, intelligi potest. Vt magistratum, inquit, inierunt tribuni, C. Cato turbulentus adolescens, & audax, nec imparatus ad dicendum concionibus assiduis inuidiā, & Ptolemæus simul, qui iam ex urbe profectus erat, & P. Lentulo cōsuli paranti iam iter, cogitare secundo quidem populi rumore cœpit. Hæc ex Dione, Plutarcho, Appiano, orationibus Ciceronis, & epistolis.

De re gesta in Gallia à C. Cæsare pro cos.

HOC anno Cæsar, contra Belgas, quos per hyemem inter se coniurasse contra Romanos acceperat, duxit exercitum ac primum quidem Belgas cecidit, deinde Suessonibus, Bellouacis, & Ambianis, qui se debebāt in fidem receptis, in Neruios pro-
C fectus eorum gentem prope ad internicionem redegit. Qua clade audita Aduatici, qui auxilio ueniebant ex itinere domum reuersi, sese potestati Cæsaris permiserunt. Eodem tempore à P. Crasso, quem cum una legione miserat ad Venetos, Vnellos, Osismos, Curiosolitas, Sesuuios, Aulercos, Rhodones, quæ sunt maritimæ ciuitates, certior factus est Cæsar omnes ciuitates in deditionē populi Ro. esse redactas. Quibus rebus gestis exercitu in eas ciuitates, quæ propinquæ ijs erant locis, ubi bellum gesserat, in hiberna deducto in Italiā profectus est. ob easq; res XV dierū supplicatio decreta est, quod ante id tempus acciderat nulli. Cęsar, Dio, Plutarchus, Orosius, alij.

DE COS. AN. DCXCVII.

CONSVLES suggerit Cassiodorus Cn. Lentulum, L. Philippum. fasti Siculi Marcellum, & Philippum. Dio Cn. Cornelium P.F. Lentulum Marcellinum, L. Marciū
D L.F. Philippū. Lentuli, & Marcellini cos. meminit Cicero in epistolis ad Lentulum, Marcij Philippi consulis Plutarchus in Catone. P. Lentulus P. Lentuli filius erat, eius qui fuit M. Marcelli filius, ut ait Cicero in Bruto. Est autem Marcellinus appellatus, non Clodianus: uel ut intelligerent omnes, ex qua Claudiorū familia ortus esset; uel, ut ipse ab altero Lentulo Clodiano tum uiuente internosceretur. L. Philippus L. Philippi F. est eius qui cos. & censor fuit anno DCLXII, & DCLXVII. Idem socer M. Catonis fuit, ut scribit Plutarchus in Catone.

De Ptolemæo Cypri, & Ptolemæo Aegypti regibus.

M. CATO lege P. Clodij tribuni pl. priore anno cum potestate prætoria in Cyprū profectus, ut, rege Ptolemæo pulso, insulam in prouinciæ formam redigeret, ac bona eius publicaret, per Canidium, quem præmiserat, regi, qui sibi uim fieri non est passus, persuasit, ut sponte Cypro cederet. eius autem morte percepta, quam rex ueneno hausto ipse sibi Rhodi consciuerat, Byzantium exules quod ei quoque lege manda-

mandatum erat, reduxit, ac deinde in Cyprum profectus, insula constituta, regiam A
supellectilem omnē, quæ preciosissima erat, Romā his consulibus cum magna senatus, ac magistratuū omnium occurrentium uoluptate, ac plausu per Tiberim deuexit. qua de caussa senatus ei præturam citra comitia decreuit. quem ille honorem repudiauit. sic enim apud Plutarchum ἀνδρείων στρατηγίας interpretor, sequutus Valeriū, qui libro IIII, inquit, de Catone ita: Campestrem experiri temeritatem, quàm curiæ beneficio uti, satius esse duxit. Dio quidem ei ut petere ante legitimum tempus præturam posset, esse permissum scribit. Itaq; Marcellinus hoc factum improbans ait lib. XIIII: Non piget dicere, auide magis Cyprum insulam populum R. inuasisse, quàm iuste. Ptolemæo enim rege fœderato nobis, & socio ob ærarij nostri angustias iusso sine ulla culpa proscribi, ideo hausto ueneno uoluntaria morte deleto, & tributaria facta est, & uelut hostiles eius exuuiæ classi impositæ, in urbem adductæ sunt per Catonem. & Velleius: Cyprus senatus consulto, ministerio Catonis, regis morte facta prouincia est. Ptolemæum autem Ægypti regem, ne statim aut à Pompeio, aut à P. B
Lentulo Ciliciæ pro cos. qui ambo regis reductionem affectabant, restitueretur, uerius quidam Sibyllini impediebant, quibus Romani admonebantur, ne regē Alexandrinum profugum cum exercitu reducerent. Qua re cognita Ptolemæus reditu desperato Ephesum se contulit. Eodem anno Clodius ædilis curulis diem Miloni dexit, quem Pompeius defendit. Cicero cum in Capitolium comite Milone ascendisset, tabulas, quibus acta P. Clodij tr. pl. continebantur, sustulit. Plutarchus in Catone, Dio, Appianus.

De re gesta à Cæsare pro cos. in Gallia.

CVM CAESAR in Illyrico esset, Veneti populi præfectos P. Crassi, qui in Andibus hyemabant, pro datis Cæsari obsidibus retinent. Ea de re Cæsar certior factus, cum in Galliam reuertisset, Venetos nauali prœlio uictos in deditionē accepit. Eodem tempore in alia parte Titurius Sabinus legatus eius Vnellos, Crassus Sontiates C
in Aquitania, atq; inde omnes fere Aquitaniæ populos partim ui, partim metu, ut se dederent, coegerūt. Cæsar lib. III, & Dio. Plutarchus adijcit, hoc anno Cæsarem Lucæ hyemasse, atq; eò colloquendi caussa Pompeium & Crassum, Ap. Claudium Sardiniæ prætorem, Metellum Nepotem Hispaniæ pro consulem, aliosq; senatores multos conuenisse.

DE COS. AN. DCXCVIII.

CVM C. CATONIS tribuni pl. intercessionibus comitia tollerentur, senatus uestem mutauit. Consules ex interregno facti sunt Cn. Pompeius, M. Crassus iterum. ut Plutarchus, Dio, & Appianus auctores sunt. L. Domitius Ahenobarbus, quem Cato, ac boni omnes deducebāt, foro per uim pulsus, Cato ipse uulneratus est. Hos consules Dio uocat Cn. Pompeium Cn. F. Magnum II, M. Licinium P. F. Crassum II. D
Quorum Pædianus, Eutropius, fasti Siculi & alij etiam meminerunt. M. Cato in petitione præturæ prælato Vatinio repulsam tulit. Idem cum legem impediret, qua prouinciæ cōsulibus in quinquennium Pompeio Hispaniæ, Crasso Syria, & Parthicum bellum, Cæsari Gallia, & Germania in alterum quinquennium dabatur, à C. Trebonio tribuno pl. legis auctore in uincula ductus est. Theatrum Pompeius consul dicauit; ludos magnificentissimos edidit. L. Piso reuersus est ex Macedonia, Q. Ancharius ex prætura ei successit. Cicero in Pisoniana, Pædianus in argumento eius.

De rebus à Metello Nepote, A. Gabinio pro cos. M. Crasso, & C. Cæsare gestis.

Q. METELLVS Nepos, qui ex consulatu in Hispaniam citeriorem missus erat, hoc anno, ut ait Dio, uario euentu pugnauit. Nam cum quidā populi solicitatis Vaccæis defecissent, primo quidem à Nepote imperati prœlio uicti post eum Cluniam obsidentem in fugam coniecerunt. in altera autem parte fusi sunt illi quidem, uerum

non

A non adeo, ut in eius potestatem uenirent; Nepos autem & ipse libenter quiesceret. Quæ caussa effecit, ut Pompeio Hispaniæ decernerentur, qui tamē Iuliæ uxoris amore captus in prouinciam nō est profectus. sed eam per legatos Petreium, & Afraniū administrauit. A. autem Gabinius, qui Syriæ post consulatum præerat, Ptolemæū cum exercitu in regnum, nulla neq; Sibyllinorum carminum, neq; senatus habita ratione, unius iussu Pompeij, reduxit. Nam cum primum ægrotasset, ubi creatus est, bellum in Parthos parauit, ut Mithridatē Phraate patre mortuo à fratre Orode pulsum restitueret. post autem literis à Pompeio acceptis, omisso Partho, ac filio Sisenna in Syria relicto, traiecit in Palæstinam, ac Aristobulum nouas res molientem comprehendit, tributoq; Iudæis imposito in Ægyptum mouit. Archelaum, quem Berenice regina, interfecto Seleuco, maritum, & regem asciuerat, captum studiose dimisit. Victis deinde pedestri, naualiq; prœlio Ægyptijs, atq; Archelao ipso occiso, Ægyptū Ptolemæo cōcessit. Interea Syri à latronibus absente Gabinio uastati, legatis Romā
B missis Gabinium sequenti anno accusarunt. M. autem Crassus prouinciæ cupidus in consulatu ipso paludatus exijt, neq; Ateij Capitonis tribuni pl. obnonciationibus, dirisq; commotus, delectu habito, in Syriam propere contendit. Dio, Plutarchus, Appianus. Itaq; iure Cicero ad Atticum ita scribit: Crassum nostrum minore dignitate aiunt profectum, quàm olim æqualem eius L. Paullum, item Tiberium iterum consules. Ea uero, quæ sequuta est hyeme, qui fuit annus Cn. Pompeio, M. Crasso cos. Vsipetes, Germani, Tenchtheri magna cum multitudine Rhenum transierūt, non longe à mari, quo Rhenus influit; quòd ab Sueuis complures annos exagitati bello premebantur. Sueuorum gens longe maxima, & bellicosissima Germanorum omnium est. His de rebus certior Cæsar factus, infirmitatem Gallorum ueritus, maturè ad exercitum proficiscitur, atq; labantibus iam multorum Gallorum animis confirmatis in eos, qui in Gallia erant, castra mouet. atq; improuiso adortus funditus delet. Germanico in Gallia bello confecto Rhenum sibi transeundum esse statuit, atq;
C Germanos ipsos, à quibus tam sępe Gallia uexata esset, in sua sibi regione petendos. Ita ponte in flumen facto in Sicambrorū fines contendit. atq; eorum uicis, ædificijsq; incensis, ab Vbijs, ad quorum auxilium uenerat, cognouit Sueuos audito suo in Germaniā transitu in syluas cōiuges, liberosq; deposuisse, omnes, qui arma ferre possent in unum locum cōuenisse medium earum regionum, quas Sueui obtinerent; hic Romanum exercitum expectare. Quod ubi Cæsar accepit, in Galliam se rettulit, & pontem rescidit. Post autem cum sciret omnibus fere Gallicis bellis à Britanis esse hostibus populi Ro. subministrata auxilia, in Britaniam proficisci contendit. In eam cum traiecisset facto prœlio Britanos, ut se Cæsari cōmendarent, impulit. classis eius, quæ equitatum transportabat sęuissima tempestate iactata est. Quare Britani clam rursus arma capiunt, atq; cum Cæsare congressi fusi, fugatiq; sunt. Cæsar pacem petentibus dedit, atq; obsidibus acceptis in Galliā redijt. Morini præterea rebellantes uicti, Menapij in deditionem accepti sunt. His rebus gestis ex literis Cæsaris dierum XX supplicatio à senatu decreta est. Cæsar, Dio, Plutarchus.
D

De censoribus.

ANNVS quo Marcellinus, & Philippus consules fuerunt legitimus erat creandis censoribus, presertim quinquennio absoluto. consules tamen non esse passos creari, primum subindicant hæc uerba Ciceronis ex epistola ad Att. lib. IIII, Metello, & Lentulo cos. scripta: Ego me à Pompeio legari ita sum passus, ut nulla re impedirer, quin, si uellem, mihi esset integrum, si comitia censorum proximi consules haberent, petere posse. deinde quòd idem in hunc annum censores creatos esse ostendit in altera eius libri epistola, quę Crasso, & Pompeio cos. scripta est ante diem IIII K. Maias. cum ait: Sane scire uelim, num censum impediāt tribuni diebus inijciendis, totaq; de censura quid agant. Item in sequenti: Perscribe ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius. Lustrum aūt hoc certe anno conditū non est. siquidem idem in epistola scripta Claudio, & Domitio cos. ita ait: Non enim puto te de lu-

 stro,

stro, quod iam desperatum est, quærere. Quod autem portenti simile uidetur, ne hoc quidem anno in tanta harum historiarum celebritate, qui censores fuerint, traditur. Ego tamen opinor alterum horum fuisse M. Valeriũ Messallam, qui consul cum M. Pisone fuit. quem Plinius lib. VII, cap. XII, & Valerius lib. IX. cap. XV, consularem, & censorium uocant. Et quanquam scio M. Messallam alterum censorem fuisse cum Cassio Longino anno DXCIX, puto tamen non eum, sed hunc intelligi à Plinio, & Valerio. Vterq; enim cum exempla multa proferat eorum, qui oris forma similes extiterunt, hunc inter eos nominat, qui eius prope æquales fuerunt, Pompeium Strabonem Pompeium Magnum Strabonis filium, Lentulos Sphinterem, & Nepotem, M. Messallam consularem, & censorium, C. Curionem patrem. Opinor aũt eos propterea consularem, & censorium adiecisse, ut eum distinguerent à M. Messalla, qui biennio post cum Domitio cos. fuit, nec censor hoc anno esse potuit, quia non dum consularis erat. Eiusdem censoris meminit capite de censoria nota post Getam censorem, ita; Item M. Valerius Messalla censoria nota perstrictus, censoria postmodũ potestate imperauit. Hoc tempore lege, ut dixi, Clodij debilitata censura erat, quam legem post Q. Scipio cos. abrogauit.

DE COS. AN. DCXCIX.

CONSVLES suggerit in hunc annũ Cæsar, Cassiodorus, & Obsequens Ap. Claudium, L. Domitium. Quos Siculi fasti nominant Pulchrum, & Ahenobarbum. Pædianus in orat. pro Scauro L. Domitium Ahenobarbum, Ap. Claudium Pulchrum: Dio L. Domitium Cn. F. Ahenobarbum, Ap. Claudium Ap. F. Pulchrum. L. Domitij Cn. F. Ahenobarbi meminit quoq; Cœlius in VIII epistolarum. Hunc annum ab urbe cond. numerat Dio, DCC, sequutus Plinianam, ut puto, supputationem. Ap. Claudius prętor fuit Lentulo, & Metello cos. quo anno Cicero restitutus est, ex prætura autem Sardiniam obtinuit. Pædianus auctor, & Cicero, & Plutarchus. L. Domitius præturam gessit Gabinio, & Pisone cos. ut ex Suetonio in Cæsare, & Ciceronis epistolis ad Q. fratrem colligi potest; priore autem anno consulatus repulsam tulit. Appio Ciliciam obtigisse, atq; P. Lentulo successisse epistolę Ciceronis satis indicant. hac etiam de re sic his cos. scribit ad Lentulum: Appius in sermonibus antea dictitabat, postea dixit etiam in senatu palam sese, si licitum esset, legem curiatam ferre, sortiturum esse cum collega prouinciam, si curiata lex non esset, se paraturũ cum collega, tibiq; successurum. legem curiatã consuli ferri opus esse, necesse non esse. se quoniam ex S. C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in urbem introisset. & ad Att. lib. IIII: Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. A. Gabinius hoc anno a. d. XII K. Octob. ad urbem accessit, IIII K. noctu in urbem intrauit, ut Cicero scribit ad Q. Fratrem; damnatus est autem, quòd contra senatus, & populi iudicium Ptolemæum in regnum reduxisset, uel repugnante Pompeio, qui pro cos. cum imperio rei frumentariæ caussa ad urbem manebat. Iulia Cæsaris filia Pompeij uxor mortua in campo Martio sepulta est. Dio, Plutarchus.

De triumpho C. Pontinij pro cos. de Allobrogibus.

C. PONTINIVS cum Q. Metello Celere præturam gessit Cicerone cos. Salustio auctore. ex prætura autem in ulteriorem Galliam missus est, ut Q. Metellus in citeriorem. atq; ibi fuisse per biennium uidetur, quia Dio in rebus exponendis ijs, quę Pisone, & Messalla cos. gestæ sunt, rerum à Pontinio in Gallia gestarum meminit. Bellum aũt cum Allobrogibus eum gessisse coniuratione Catilinæ permotis significat Cicero in or. de prouincijs consularibus ita: C. Pontinius fortissimus uir ortum repente bellum Allobrogum, atq; scelerata cõiuratione Catilinæ excitatum prœlijs fregit, eosq; domuit, qui lacessiuerunt, & ea uictoria contentus rep. metu liberata quieuit. in epitoma etiam CIII ita est: C. Pontinius prætor Allobroges, qui rebellauerãt, ad Solonem domuit. & Dio, Allobrogibus, inquit, Narbonensem Galliã uastantibus, C. Pontinius Galliæ prætor legatos aduersus hostes immisit, ipse castris loco idoneo commu-

A communitis opportunũ inuadendi hostis tempus expectabat. Ac Manlius quidem Ventinus Vennã oppidum ita oppugnauit, ut legatos ad eum de pace miserint. post autem agrestium improuiso incurrentium impetu ab oppido repulsus agrum libere populatus est, donec Cotugnatus dux eorum alijs quibusdã ex ijs, qui ad Isaram inco lunt, auxilio uenit. quos, insidijs citra flumẽ positis, omnes fere palatos persecutus ad internicionem redegit. L. autem Marius, & Ser. Galba traiecto Rhodano, ac uastatis Allobrogum agris, cum ad Soloniũ peruenissent, hostes prœlio subegerunt. quin oppidum caperent Cotugnatus impedimento fuit. His rebus cognitis Pontinius castra mouit, atq; oppido obsidione capto, omnibusq; præter Cotugnatum in potestatem redactis, reliqua facilius deinde administrauit. Hæc de re. de triumpho autem, satis cõstat, eum his cos. triumphasse auctore eodem Dione, qui ita scribit: Eodem anno triumphauit de Gallis C. Pontinius, qui ad id usq; tempus nemine triumphũ permittente extra pomœrium manserat. neq; uero tum impetrasset, nisi Ser. Galba præ-
B tor, qui sub eo stipendia fecerat, clam ante lucem quosdam in suffragiũ misisset, cum tamen ante primam horam nihil agi cum populo posset. propterea tribuni quidam, qui nõ affuerant, ei triumphanti negotium, ita ut quidam etiam uulnerarentur, præbuerunt. Hinc Cicero in epist. ad Att. his cos. scripta lib. IIII ait: Pontinius uult a. d. IIII non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius prætores aperte, & Q. Mucius tr. pl. negãt enim latum de imperio. & est latum hercule insulse. sed erit cum Pontinio Appius cos. Cato tamen affirmat, se uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. & ad Q. Fratrem lib. III: Pontinio ad triumphum a. d. III non. Nouemb. uolebã adesse. etenim erit nescio quid negotioli. Nam Cato, & Seruilius pretores prohibituros se minantur. nec quid possint, scio. ille enim & Appium consulem secum habebit, & prætores, & tribunos pl. sed minantur tamẽ, in primisq; ἄρει ταῖον Scæuola. & in Pisonem: C. ipsi Pontinio triumphare iam non est integrum. religionibus enim susceptis impeditur. Græci hunc modo πομπῖνον, modo
C πομπτῖνον uocant, Latini nunc Pomptinum, nunc Pontinum, nunc Pontinium, quod magis probo. Apparet autem post Pompeium neminem, nisi hoc anno triumphasse Romæ. nam in Capitolinis triumphorum fragmentis triumpho Pompeij subijcitur hic numerus DCXCIX. qui sequentis proximi est triumphi nota.

De re gesta à M. Crasso, & à C. Cæsare pro cos.

HIS consulibus M. Crassus, cum iam in Syriam prouinciam peruenisset, atq; quieta ibi esse omnia offendisset, belli gerendi, & pecuniæ cumulandæ cupidus, in Parthos, quorum tum rex erat Orodes, & ipsos paulo ante pacatos, nec quicquam mouẽtes, sine ulla aut senatus auctoritate, aut populi iussu, exercitũ duxit. ac traiecto Euphrate, ac plerisq; Mesopotamiæ locis uastatis regionis eius satrapen imparatũ adortus ad Ichnias (id loci nomẽ est) equestri prœlio facile uicit, atq; eodem impetu cùm alias urbes, tum maxime Nicephorium in potestatem adduxit, & Zenodotiam mili-
D tibus diripiendam concessit. Locis omnibus, quæ intra Tigrim sunt, in ditionem redactis, ac præsidijs impositis in Syriã in hyberna recessit, ac temere tempus Parthis se ad bellum comparandi dedit. Dio, Appianus, Plutarchus. Cæsar autem ex Illyrio, quò ad incursiones Pirustarum cohibendas ierat, in Citeriorem Galliam, atque inde ad exercitum reuersus, Treuiros imperio non parentes, ac Germanos transrhenanos solicitantes in fide continuit; comparata classe in Britaniam iterum traiecit. cumq; ibi prospere pugnasset maxima hostium multitudine deleta, atq; aliqua insulæ parte in potestatem adducta, obsidibus acceptis, ac tributis impositis, in Galliam in hyberna se recepit. Dispertitis in hyberna cum legionibus legatis, Gallorum aliquot populi Ambiorige duce Eburonum defecerunt, à quibus L. Arunculeius Cotta, & Q. Titurius Sabinus legati circumuenti cum exercitu, cui præerant, cæsi sunt, qua illi uictoria elati improuiso ad hyberna Q. Ciceronis, qui in Neruijs erat, aduolarunt, ac Ciceronem ipsum undiq; obsidione cinxerũt. castra acerrime ab hostibus oppugnata, atq; à Romanis defensa à Cæsare demum ipso cum exercitu accurrente fusis, cæ-

A sulatum. fiebant interea alij ex alijs interreges, qui comitia consularia propter eorum candidatorũ tumultus & easdem manus armatas habere non poterant. Itaq; primo S.C. factum erat, ut interrex, & tribuni pl. & Cn. Pompeius, qui pro consule ad urbem erat, uiderent, ne quid detrimenti resp. caperet, delectus autem Pompeius tota Italia haberet. cum ne ita quidem tumultus quiesceret, crebesceret autem rumor, Cn. Pompeium creari dictatorem oportere, uisum est optimatibus tutius esse, eum consulem sine collega creari. & cum tractata res esset in senatu, facto in M. Bubuli sententiam S.C. Pompeius ab interrege Ser. Sulpicio V K. Mart. mense intercalario consul creatus est. statimq; consulatum inijt. Ita aũt uisum est, ut Pompeius dictatoria prope armatus potestate facilius remp. legibus, atq; armis constitueret. quem honorem ut ante nemini delatum, ita ipse libentissime accepit. post autem ut uitaret inuidiam in quinq; menses extremos Q. Metellum Scipionem socerum sibi collegam subrogauit. Hæc Pædianus in Milonianã, Dio, Appianus, Plutarchus. In epitoma etiã C V I I

B ita: P. Clodij à T. Annio Milone candidato consulatus in Appia uia ad Bouillas occisi corpus plebs in curia cremauit. cum seditiones inter candidatos consulatus, Hypsæum, & Scipionem, & Milonẽ essent, qui armis, ac ui contendebant; ad comprimendas eas Cn. Pompeius legatus à senatu, cõsul tertium factus est absens, & solus; quod nulli alij unquam. Hinc in Siculis fastis Pompeio Metellus collega datur. Is autẽ Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio in epistola Cœlij uocatur, & à Dione Q. Cæcilius Metellus Scipio Nasicæ F. de quo alio loco diximus. Pompeius cos. legem tulit, qua sibi Hispaniam prouinciam, ut ait Dio, in alterum quinquenniũ, ut Plutarchus, in quadriennium prorogauit; item leges de ui, & de ambitu acerbiores, quàm antea, tulit; tribunis pl. præterea auctor fuit, ut legem promulgarent, qua ratio absentis Cæsaris in petitione consulatus haberetur, eaq; contradicente M. Catone lata est. Dio etiam hoc anno ad cohibendum ambitum senatus consultum factum per interregnũ narrat, ne quis cõsularis, aut prætorius, nisi post annos quinq;, in prouincias iret. idq;

C post etiam auctore ipso Pompeio consule cõfirmatum. Scipio collega eius censoriã potestatem, quam Clodius imminuerat, lege restituit.

De re gesta à C. Cassio Longino quæstore in Syria, C. Cæsare pro cos. in Gallia.

C. CASSIVS M. Crassi quæstor, cũ ex clade, quæ à Parthis ad Carrhas illata est, cum parte exercitus in Syriã se recepisset incolumis: hoc, ut opinor, anno Parthorũ, qui in Syriam transcenderant, impetum retudit. Siquidem scribit Dio, Parthos uictoria elatos non admodum magnis copijs in Syriam, quam nullo teneri exercitu opinabantur, transisse, atq; à Cassio fortissime repulsos esse. Reliqua enim quæ ab eo de Cassio narrantur in sequentem annum referenda sunt. At uero Cæsar in Italiam ad cõuentus agendos profectus cognouit de Clodij cæde. de senatusq; consulto certior factus, ut omnes Italiæ iuniores coniurarent, delectum tota prouincia habere instituit. His rebus in Galliam perlatis, Galli retineri urbano motu Cæsarem, nec in tan-

D tis dissensionibus ad exercitum uenire posse rati, qui ante se populi Ro. imperio subiectos dolerent, liberius, atq; audacius de bello iniri consilia incipiunt. Carnutes belli principes se fore professi, aliorum auxilia fide, ac iureiurando petunt. ac die constituta Genabin profecti ciues Romanos, qui negociandi caussa ibi constiterãt, interficiunt. qua re Aruerni cognita, & ipsi Vercingetorige duce arma capiunt, & Pictones, Parisios, Cadurcos, Turenos, Aulercos, Lemonicos, Andos, per legatos, Bituriges armis ad belli societatem sibi adiungunt. His rebus Cæsari in Italiam nunciatis, Narbonem in transalpinam Galliam profectus, præsidia in Rutenis prouincialibus, Volscis, Artonicis, Tolosatibus circumq; Narbonem, quæ loca erant hostibus finitima constituit. cæterisq;, quæ opportuna uidebantur, comparatis oppidum Senonum Vellaunodunum oppugnatum recepit, Genabum Carnutum in potestatẽ adductum diripit, & incendit, atq; in Bituriges profectus, Nouiodunum, & Auaricum diuturna oppugnatione, atq; difficili cepit. in Aruernos inde cum exercitum duxisset, ut Gergouiam diu oppugnatam omisit, ita Alexiam, quod est oppidum Mandu-

biorum, magno apparatu obsessam, atque circumuallatam, dedito sibi Vercingentorige Aruerno belli auctore, & imperatore, in dirionem suam adduxit. Æduos, Aruernosque, qui defecerant, in fidem recepit. ipse legatis in diuersas Galliæ partes in hiberna dimissis, Bibracte hiemare constituit. Huius anni rebus cognitis Romæ dierum uiginti supplicatio indicitur. Cæsar, Dio, Plutarchus, epitomæ. A

DE COS. AN. DCCII.

IN hunc annum creati consules sunt M. Marcellus, Ser. Sulpicius, auctore Cassiodoro, Plutarcho, Appiano. quos fasti Siculi uocant Rufum, & Marcellum: Dio Ser. Sulpicium Q. F. Rufum, M. Claudium M. F. Marcellum. eorum etiã consulum meminit Suetonius in Cæsare, Cicero in epistolis, & epitoma CVIII ita: In petitione consulatus M. Cato repulsam tulit, creatis consulibus Ser. Sulpicio, & M. Marcello. Hic M. Marcellus C. Marcelli eius, qui cum Lentulo consul fuit, frater germanus fuit. uterque enim M. F. dicitur, & à Dione, & à Capit. auctoribus. C. aũt Marcellus qui cum Paullo consul est, quem Cicero C. F. appellat, horum est frater patruelis, ut ait Suetonius. De Ser. Sulpicio Q. F. Lemonia Rufo Cicero in IX Philippica. hic in consulatu Ciceronis repulsam passus est prælato ei L. Murena. Hoc anno M. Marcellus cos. Cæsaris inimicus ad senatum rettulit, ut Cæsari contra legem Pompeij, & Crassi ante tempus succederetur, & ut is exercitũ dimitteret, & ne eius absentis in petitione consulatus ratio haberetur, & ut colonis, quos ille rogatione Vatinia Nouocomũ deduxisset, ciuitas adimeretur. Quibus rebus Cæsar per Ser. Sulpiciũ Marcelli collegam, & per tribunos pl. aliquot summa ope obstitit, atque sententijs dictis, discessionem faciente Marcello, senatus in alia omnia iuit. Itaque Cœlius ad Ciceronem scribit, perspecta Cn. Pompeij uoluntate (is ad urbem cum imperio erat) in eam partẽ, ut eum decedere post K. Mart. placeret, quæ erant futuræ Paullo & Marcello cos. senatus consultum factum esse prid. K. Oct. uti L. Paullus, C. Marcellus consules, cum magistratum inissent a. d. IX K. Mart. quæ in suo magistratu futuræ essent, de consularibus prouincijs ad senatũ referrent. Item senatus consultum factum esse, ne quis eorum, qui potestatem habẽt intercedendi, impediendi, moram afferret, quo minus de rep. quamprimum ad senatum referretur, & senatus consultum fieri posset: qui impedisset, eum senatum existimare contra remp. fecisse: intercessisse huic senatus consulto C. Cœliũ, L. Vicinium, P. Cornelium, C. Vibium Pansam. B C

De triumpho P. Lentuli Spintheris, & Ap. Claudij Pulchri ex Cilicia.

P. LENTVLVS Spinther in consulatu Ciliciam sortitus eam per triennium obtinuit. ibi uero quas res gesserit, nemo literarum monumentis mandauit. Cicero tamen eũ bene rem gessisse significat, cũ ad eum ita scribit: Rem te ualde bene gessisse rumor erat. expectabantur literæ tuæ. Item: Tua caussa te esse imperatorem, prouinciamque bene gestis rebus cum exercitu uictore obtinere, ut debeo, lętor. Triumphasse etiam eundem indicat lib. V. ad Att. cum ait: Acceperam satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. Ea uero epistola quoniã scripta est idib. Febr. Paullo, & Marcello cos. propterea fit, ut triumphum Lentuli in hunc annum esse reijciendum putem. Iconij enim Sulpicio, & Marcello cos. fuit. Triumphauit autem serius Lentulus, quàm debuit, inimicorũ fortasse calumnijs, ut alij ante multi, impeditus. Ap. autem Clodius in Ciliciam ex consulatu profectus ex ea succedente ei Cicerone hoc anno decessit, ut ex epistolis ad eum Ciceronis apparet. nec res quidẽ eius gestas quisquã memoriæ tradidit. ociosum tamẽ in prouincia eum nõ fuisse, & nomen Imperatoris partum, & triumphus, quem postulaturus fuit, satis indicant. ubi autem ad urbem uenit, accusatus à P. Dolabella de maiestate, triumphi postulationem, quam in animo habuerat, abiecit. sic enim scribit ad Ciceronem in Ciliciam Cœlius: Non dubito, quin perlatum ad te sit, Appium à Dolabella reum factũ. sane quàm non ea, quam existimaueram, inuidia. neque enim stulte Appius, qui simul atque Dolabella accessit ad tribunal, introierat in urbem, triumphique postulationem abiece- D

A abiecerat,paratiorq; uisus est,quàm putauerat accusator.& Cicero ad Appium ex Ci
licia.Illud plane moleste tuli,quòd certissimum, & iustissimum triumphum hoc inui
dorum consilio esse tibi ereptum uidebam.

De re gestis à M. Cicerone pro cos. in Cilicia.

M. CICERO multis post consulatum annis,hoc anno III K. Sext. ex S. C. uenit
pro cos. cum imperio in Ciliciam prouinciam , atq; Ap. Claudio tum decedenti suc-
cessit.In ea rem satis prospere gessit , ita ut parto Imperatoris nomine triumphum e-
tiam speratit. Res ab eo ibi gestas nemo fere prodidit. Ipse tantum ad Catonem scri-
bens ita ait: Cùm ad Amanum cum exercitu uenissem, Parthos ab Antiochia reces-
sisse, Bibulum Antiochiæ esse cognoui ; cumq; eo animo uenissem , ut utriq; prouin-
ciæ,si ita tempus ferret , subuenirem, tamen id, quod iam statueram, uehementer in-
teresse utriusq; prouinciæ,pacate Amanum,& perpetuum hostem ex eo monte tolle
B re,agere perrexi,cumq; me discedere ab eo monte simulassem, & alias partes Ciliciæ
perere , abessemq; ab Amano iter unius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem, a.
d. IIII id.Oct.cum aduesperasceret,expedito exercitu ita noctu iter feci,ut a. d. III
id. Oct. cùm lucesceret,in Amanum ascēderem.distributisq; cohortibus,& auxilijs,
cum alijs Q. frater legatus mecum simul , alijs C. Pontinius legatus , reliquis M. An-
neius,& L. Tullius legati præessent , plerosq; necopinantes oppressimus. qui occisi,
captiq; sunt interclusi fuga.Eranam,quæ fuit,non uici instar, sed urbis , quod erat A-
mani caput,itemq; Sepyram , & Ceminorim , acriter , & diu repugnantibus , Ponti-
nio illam partem Amani tenente ex antelucano tempore usq; ad horam diei deci-
mam magna multitudine hostium occisa,cepimus. castellaq; sex capta,complura in-
cendimus. His rebus ita gestis,castra in radicibus Amani habuimus apud aras Ale-
xandri quatriduum,& in reliquijs Amani delendis , agrisq; uastandis , quæ pars eius
montis meæ prouinciæ est , id tempus omne consumpsimus. confectis his rebus ad
C oppidum Eleutherocilicum Pindenissum exercitum adduxi. quod cum esset altissi-
mo,ac munitissimo loco,ab ijsq; incoleretur , qui ne regibus quidem unquam paruis-
sent,cùm & fugitiuos reciperent , & Parthorum euentum acerrime expectarent , ad
existimationem imperij pertinere arbitratus sum , comprimere eorū audaciam , quo
facilius etiam ceterorum animi,qui alieni essent ab imperio nostro,frangerentur. ual
lo & fossa circumdedi. sex castellis, castrisq; maximis sepsi. aggere , uineis , turribus
oppugnaui.ususq; tormentis multis, multis sagittarijs , magno labore meo , sine ulla
molestia,sumptu ue sociorum septimo quinquagesimo die rem confeci; ut omnibus
partibus urbis disturbatis , aut incensis cōpulsi in potestatem meam uenirent. his e-
rant finitimi pari scelere, & audacia Tibarani. ab his Pindenisso capto obsides acce-
pi.exercitum in hiberna dimisi.Eadem fere ad Att. lib. V : Saturnalibus mane se mihi
Pindenissæ dediderunt septimo & quinquagesimo die , postquam oppugnare eos
cœpimus.Inde ὡς ἐπιτομῇ ea quæ gesserit narrat. Tarsum,inquit,ueni a.d. III non. O-
D ctob.inde in Amanum contendi,qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui
mons hostium erat plenus sempiternorum.hic a. d. III Id. Oct. magnum numerum
hostium cæcidimus.castella munitissima nocturno Pontinij aduentu nostro matuti-
no cepimus,incendimus,imperatores appellati sumus , castra apud Issum habuimus.
Ibi dies quinq; morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. Interim rumore
aduentus nostri, & Cassio , qui Antiochia tenebatur , animus accessit , & Parthis ti-
mor iniectus est.Itaq; eos cedentes ab oppido Cassius insecutus rem bene gessit. qua
in fuga Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis post diebus. ue-
nit interim Bibulus. nos Pindenissum , quod oppidum munitissimum Eleutheroci-
licum omnium memoria in armis fuit,cinximus uallo, & fossa, atq; oppido potiti su-
mus. &c. Idem scribit ad Cœlium. Idem se Paullo , & Marcello cos. annuo imperio
terminato decessisse III K. Sext. scribit sæpius. De triumpho autem , quem Lentu-
lo,& Marcello consulibus acturus erat,sic lib. VII ad Att: se Pompeium uidisse IIII
Id.Decem.de triumpho hortatum esse,ne ante in senatum accederet, quàm rem con

fecisset.at ad Tironem ita: Ego ad urbē accessi prid. non. Ian. obuiam mihi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Item: Nobis inter has turbas senatus tamen frequens flagitauit triumphum, sed Lentulus cos. quo maius suum beneficium faceret, simulatq; expedisset, quæ essent necessaria de rep. dixit, se relaturum. At aliter Plutarchus: In senatu cùm ei triumphum decernerent, ipsum dixisse sibi iucundius esse, si Cæsarem triumphantem sequeretur. Hac certe ille spe in urbem non nisi uicto Pompeio introiuit, ac lictores, & fasces laureatos semper habuit. A

De re à C. Cassio quæstore, & à M. Bibulo pro cos. gesta in Syria.

M. BIBVLVS, qui Cæsaris in consulatu collega fuit, hoc anno in prouinciam Syriam pro consule uenit aliquanto serius, quàm in Ciliciam Cicero. Nam ad Atticum loco citato, ubi dixit, se post diem III id. Octob. Amano uastato discessisse, ita subijcit: Interim rumore aduētus nostri, & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Itaq; eos cedentes ab oppido Cassius insequutus rem bene gessit, qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum uulnus accepit, eoq; interijt paucis post diebus. uenit interim Bibulus; in eodem Amano cœpit lauream in mustacco quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, & centurionē primipili Asinium Dētonem, & Sex. Lucilium tribunum militum. De utroq; autem sic Dio: Iterum Parthi Pacori Orodis regis filij nomine, Osace quodam duce, se in Syriam intulerunt, atq; redactis omnibus in potestatem locis usq; ad Antiochiam peruenerunt. à quo oppido Cassii uirtute repulsi iter ad Antigoniam conuerterunt, atq; in itinere positis insidijs ab eodem circumuēti magnam cladem, Osace ipso duce, acceperunt. quo sublato Pacorus tota Syria recessit. Itaq; Bibulus, qui Syriæ deinde præfuit, quietam prouinciam eam habuit, ac inter Parthos ipsos bellum concitauit: Ornodapanta enim Satrapen quēdam Orodis regis inimicum impulit, ut Pacorum filium regem constitueret, ac cum eo bellum aduersus Orodem gereret. ita bellum Romanorum cum Parthis quarto, ex quo cœptum erat, anno finem habuit Sulpicio & Marcello cos. Appianus etiam in Syriaca Parthos pro consule Bibulo in Syriam irrupisse ait. De C. Cassio sic Velleius: Reliquias legionum Crassi C. Cassius atrocissimi mox auctor facinoris tum quæstor conseruauit, Syriamq; adeo in populi R. potestate retinuit, ut transgressos in eam Parthos felici euentu fugaret, ac funderet. Cæsar lib. III belli ciuilis M. Crassum imp. à Parthis interfectum, M. Bibulum in obsidionem habitum scribit. B C

De re gesta à C. Cæsare pro cos. in Gallia.

CAESAR rebellantes Gallos per hiemem in fide continuit. eodemq; tempore Carnutes, à quibus Bituriges se bello opprimi querebantur, est persecutus. inde Bellouacos, quos Corbeo Bellouaco, & Commio Atrebate exercitum comparare comper
erat, ut in fines Suessionum, qui Rhemis attributi erant, impressionem facerent, adortus equestribus prœlijs afflictos Corbeo interfecto ad deditionem compulit. à C. Caninio, & C. Fabio legatis in Pictonibus res bene gesta est. Vxellodunum à Drapete, & Luterio in Carnutib. occupatum magnis operibus obsessum, atq; aquarum copia interclusum tandem in potestatem Cæsaris uenit. in Treuiris à Labieno bene pugnatum. in Aquitaniam, quam ante per P. Crassum deuicerat, profectus omnes ciuitates eius in fidem recepit. quibus rebus gestis dimissis in hiberna legatis, ipse Narbonem contendit. ac paucos dies in prouincia moratus in Belgium ad legiones se recepit, ibiq; hibernauit. Hirtius, Dio, Plutarchus, Orosius. D

DE COS. AN. DCCIII.

INDE L. Paullus, C. Marcellus consules subsequuti sunt, auctore cum Siculis Cassiodoro, Dione, Suetonio, & Hirtio lib. VIII. Horum alter L. Æmilius M. F. Paullus à Dione, alter C. Claudius C. F. Marcellus à Cicerone in epistolis nominatur. Dio huncab alijs αὐτὸν, ab alijs ἀδελφὸν M. Marcelli traditum, Suetonius patruelē fuisse

aperte

A aperte scribit. L. Paullus præturam gessit Caluino, & Messalla cos. anno ante quàm Clodius occideretur. Itaq; Cicero sic loquitur pro Milone: P. Clodius, cùm uideret ita tracta esse comitia anno superiore, ut non multos menses præturam gerere posset, qui L. Paullum collegam effugere uellet, subito reliquit annum suum, seq; in annum proximum transtulit. Hoc anno ueritus Cæsar, ne se prouincia, & exercitu spoliatum consulatum præsentem petere inimici sui compellerent, L. Paullum cōsulem, & C. Curionem tribunum pl. ante actionibus suis aduersatum, magna mercede sibi defensores parauit. Cùm de dimittendis Cæsaris exercitibus referretur, Curio ita assensus est, si & ceteri quoq;, (nimirum Pompeium notans, qui post cōsulatum secundum in Hispania per legatos bellum gerebat, atq; hoc etiam anno pro cos. ad urbem erat,) ab armis discederent, atq; exercitus dimitterent. In eam sententiam ne discessio fieret, consules & amici Pompeij impedimento fuerunt. senatus consultum fit, ut ad bellum Parthicum legio una à Cn. Pompeio, altera à C. Cæsare mitterentur. Cæsar
B Cn. Pompeio legionem primam remisit, quam ab eo ex Pompeij numero acceperat, & ex suo numero quintam decimam. Atq; ita duabus legionibus spoliatus est, quæ cum ad bellum Parthicum nō essent necessariæ, Cn. Pompeio à Marcello consule trāditæ sunt. Hirtius, & Dio, & Plutarchus.

De censoribus.

CENSORES in hunc annum refert Dio Ap. Claudium, & L. Pisonem Cæsaris socerum. Idem ab Ap. Claudio multos equites, & senatores notatos scribit inuito collega, libertinos, atq; alios nobiles multos, atq; inter ceteros C. Salustium historicum senatu esse motos. unde scriptum est in declamatione contra Salustium: Censorium illud elogium Ap. Claudij, & L. Pisonis, quo usus est quisq; eorum pro lege palam uniuersis recitarem. Ap. Claudij censoris meminit Cicero in epistolis ad Appium ipsum hoc anno ex Cilicia scriptis. item in libro de diuinatione primo, ita: Appius censor
C non satis scienter P. Ateium notauit, quod ementitum auspicia subscripserit. Cæsar etiam libro primo de bello ciuili meminit L. Pisonis censoris Lentulo, & Marcello cos. Adijcit Dio neminem prudentem hoc tempore hunc magistratum affectasse, ne aut notandis ciuibus in odium, aut notis prætereundis, in populi reprehensionem incurreret. censum actum inde quis suspicari poterit, quòd scribit Plutarchus ante bellum ciuile CCCXX millia ciuium censa, cum anno DCCVI, Cæsare censum agente, dimidio minus inuenta sint.

De re gestis à Cæsare pro cos. in Gallia.

CAESAR hoc anno nullū bellū gessit, uerū operā dedit, ne sub discessu suo necessitatem sibi aliquam imponeret belli gerendi. Itaq; honorifice ciuitates appellando, principes maximis præmijs afficiendo, nulla onera noua imponendo defessam tot aduersis prœlijs Galliam conditione parendi meliorem facile in pace continuit. Ipse
D hibernis peractis in Italiam profectus est, ut municipia, & colonias appellaret, quibus M. Antonij quæstoris sui commendaret sacerdotij petitionem. T. Labieno Galliæ Togatæ præfecto in Treuiros ad exercitum redijt, neq; aliud memorabile gessit. Rufus Gallias, & Britanias decimo anno à Cæsare tributarias factas scribit. & Velleius: Galliæ ductu, auspicijsq; Cæsaris infractæ pene idem, quod totus orbis, ignauum conferunt stipendium. & Suetonius: Omnem Galliam, quæ à saltu Pyrenæo, Alpibusq;, & monte Gebenna, fluminibus Rheno, & Rhodano continetur, patetq; circuitu ad bis, & tricies centum millia passuum, præter socias, ac benemeritas ciuitates in prouinciæ formam redegit, eiq; in singulos annos stipendij nomen imposuit.

DE COS. AN. DCCIIII.

HIC annus consules habuit L. Lentulum, C. Marcellum. auctor Cassiodorus, Appianus, Plutarchus, Hirtius, Florus, Cicero in epistolis. Dio hos consules uocat L. Cornelium P. F. Lentulum, C. Claudium M. F. Marcellum. In fragmentis Capitolinis est

est etiam C. CLAVDIVS M. F. M. N. MARCELLVS. Significat etiam Hirtius lib. VIII, Ser. Galbam præteritum his comitijs, cùm ait: Insolenter aduersarij Cæsaris gloriabantur L. Lentulum, & C. Marcellum consules creatos, qui omnem honorem, & dignitatem Cæsaris expoliarent, ereptum Ser. Galbæ consulatum, cùm is multo plus gratia, suffragijsq; ualuisset, quòd sibi coniunctus, & familiaritate, & necessitudine legationis esset. A

De bello ciuili Cæsaris, & C. Cæsare dictatore.

QVOD prioribus duobus annis ab aduersarijs Cæsaris obtineri non potuit, initio huius anni perfectum est. Etenim in sententiam Scipionis Metelli senatus cõsultum factum est, ut ante certam diem Cæsar exercitum dimitteret; si non faceret, eum aduersus remp. facturum uideri. intercessit M. Antonius, Q. Cassius tribuni pl. Itaq; de imperio Cæsaris, & de tribunis pl. intercedentibus grauissime, acerbissimeq; decretum est. factum etiam senatus consultum est ante diem VII id. Ian. darent operam consules, prætores, tribuni pl. quiq; consulares essent ad urbem, ne quid resp. detrimenti caperet. Profugiunt statim ex urbe tribuni pl. seq; ad Cæsarem, qui Rauennæ eo tempore erat, expectabatq; suis postulatis responsa, conferunt. Post senatus consultum fit, uti pecunia Pompeio ex ærario detur; prouinciæ consulares Syria, & Gallia priuatis decernuntur; reliquæ prætoriæ: Scipioni obuenit Syria, L. Domitio Gallia, in reliquas prouincias prætores mittuntur, paludatiq; uotis nuncupatis exeunt, tota Italia delectus habentur, arma imperantur, pecuniæ à municipijs exiguntur. Cæsar cùm inimicorum decretis, tum uerbis Antonij, & Cassij incitatus, exercitum ad suam dignitatem aduersus inimicos suos defendendam hortatus, traiecto Rubicone Ariminum, quod extra prouinciam eius erat, proficiscitur. Idem ubi missis ultro citroq; de pace legatis, res conuenire non potuit, exercitu Pisaurum, Fanum, Anconam occupat, Tignium recipit, & Auximum. Quibus rebus magnus Romæ terror coortus, Roma consules, atq; optimates omnes profugerunt. Interim Picenum Cæsar percurrit, Asculum à Lentulo Spinthere desertum recipit, Corfinij, quod à L. Domitio Ahenobarbo tenebatur, unà cum ipso Domitio, quem tamen dimisit, potitur. His rebus auditis Pompeius Luceria proficiscitur Canusium, atq; inde Brundusium, Brundusio autem munito in Epirum Dyrrhachium, quo consules ante traiecerant, cum omnibus copijs, relicta Italia, traijcit. Cæsar eum persecutus, custodibus Brundusio impositis, ad urbem redit. ibi concione aduocata iniurijs inimicorum expositis, animum suum egregium reip. recuperandæ, ac conseruandæ aperit; pecuniaq; ex ærario, quanquam L. Metello tribuno pl. reclamante, extorta, M. Lepido urbi præfecto, in Hispaniam, quæ à legatis Pompeij post secundum, ut dixi, eius consulatum L. Afranio, & M. Petreio tenebatur, profectus, Massiliam, quæ sibi in itinere portas claudebat, obsedit. ac relictis in obsidione urbis eius legatis C. Trebonio, & D. Bruto, cùm in Hispaniam peruenisset, Afranium, & Petreium cum VII legionibus ad Ilerdam in deditionem accepit, atq; ambos incolumes dimisit. Hispanijs receptis Massilienses duobus prœlijs naualibus deuicti, diuturna obsidione fatigati potestati se Cæsaris permiserunt. Cæsar Massiliæ latam Romæ de dictatore creando legem, seq; à M. Lepido prætore dictatorem dictum cognouit. Placentiæ militibus seditionem mouentibus cohibitis Romam uenit. sic Cæsar lib. primo de bello ciuili. at Dio ita: Cæsare reuertente ex Hispania M. Æmilius Lepidus, is qui postea triumuir factus est, prætor populo persuasit, ut Cæsarem dictatorem crearet, eumq; statim dixit contra leges. is autem ubi in urbem uenit, magistratu inito, exulibus omnibus redeundi potestatem, præterquam Miloni, concessit, magistratus subrogauit, sacerdotes suffecit, Gallis transpadanis ciuitatem dedit. quibus rebus actis dictatura se abdicauit. Plutarchus Cæsarem intra XI dies dictatura abijsse, cùm à senatu dictus esset, ait. Appianus eum neq; à senatu, neq; à consule, sed à seipso dictatorẽ factum scribit, uerum siue ad leuandam inuidiam, siue quòd eo magistratu non egeret, per XI tantum dies eam tenuisse. Qua de re sic ipse tradit lib. III: Cæsar his rebus, & ferijs Latinis, comitijsq;

A tijsq; omnibus perficiundis XI dies tribuit, dictaturaq; se abdicat, & ab urbe profectus Brundusium peruenit. Quantum autem ex Capitolinis fragmentis intelligi potest, creatus est sine magistro eq. quod etiam ante fieri cœptum fuerat. Eodem anno P. Dolabella Cæsaris legatus à M. Octauio, & L. Scribonio Libone Dalmatia pulsus. C. Antonius ibidem captus est. C. Curio Siciliam M. Catone exacto occupauit, cumq; in Africam traiecisset, ac prosperè aduersus Atium Varum pugnasset, à Iuba rege Mauritaniæ Pompeianas partes tuente cum exercitu cæsus est. Dio, alij.

DE COS. AN. DCCV.

CASSIODORVS in hunc annum edit consules C. Cæsarem II, & P. Seruilium; Dio C. Iulium C. F. Cæsarem II, P. Seruilium P. F. Isauricum. Hi autem creati sunt dictatore habente comitia Cæsare. sic enim ipse lib. III scribit: Dictatore Cæsare habente comitia consules creantur Iulius Cæsar, & P. Seruilius Isauricus. is enim erat
B annus, quo per leges ei consulem fieri liceret. Idem scribit Plutarchus, Suetonius, & Appianus. Legem autem intelligit eam, qua uetabatur, ne quis intra decem annos iterum consul fieret. P. Seruilius P. Seruilij F. est eius, qui primus Isaurici cognomen inuenit, qui hoc anno consulatum Romæ, Cæsare in Macedonia rem gerente, administrauit, ac M. Cœlio prætori seditiones in urbe nouarum spe tabularum sollicitata plebe concitanti magistratum abrogauit. Is urbe pulsus Miloni exuli, qui fugitiuorum exercitum contraxerat, se coniunxit. Vterq;, cùm bellum molirentur, interempti sunt. Dio, Appianus, alij.

De re gesta à C. Cæsare aduersus Cn. Pompeium.

CN. POMPEIVS magnis ex omni Asia copijs comparatis Thessalonicæ hyemauit, ratus Cæsarem bello Hispaniensi diu occupatum aduersus se hoc anno non esse exercitum adducturum. Cæsar autem exitu anni Roma profectus Brundusium con-
C tendit, cumq; Epirum ipsam exiguo fere inimicorum teneri præsidio accepisset, in eam II non. Ian. traiecit. Eidem Orico, atq; Apollonia receptis, Dyrrhachium petenti, ad flumen Apsum Pompeius, improuiso eius aduentu accepto, ex Macedonia occurrit. qui cùm sibi pugnandum esse statuisset, recenti Antoniani exercitus ad Cæsarem aduentu commotus, cùm se persequente Cæsare Dyrrhachium recepisset, Cæsarem prœlio ita uicit, ut ille ob rei frumentariæ inopiam castra inde in Thessaliã transferre coactus fuerit. Qua de caussa Pompeius imp. appellatus, magno cum animo persecutus, in Pharsalia è regione substitit. Ibi ambobus exercitibus extremo congressis prœlio, Pompeius maxima accepta clade fugatus, cum ad mare peruenisset, nauim conscendit, atq; in Ægyptum delatus, iussu regis Ptolemæi, auctore Theodoto præceptore, & Photino, occisus est ab Achilla in nauicula, antequam in terram egrederetur, eodem die, quo de Mithridate, & Tigrane regibus triumpharat. Cornelia uxor, & Sex. Pompeius filius in Cyprum refugerunt. Cæsar post diem tertium in-
D secutus, cum ei Theodotus caput Pompeij, & annulum obtulisset, doluit, & illacrymauit. Appianus, Dio, Plutarchus, alij.

De Cæsare Dictatore II. & consulibus an. DCCVI.

IN hunc annum C. Cæsarem Dictatorẽ cum magistro equitum M. Antonio creatum inuenio non solum in tabulis Capitolinis, sed etiam apud Dionem, & Plutarchum. Dio quidem ita scribit: Populus R. audita Cn. Pompeij cæde, enixe operam dedit, ut Cæsari uictori quàm honorificentissima decreta fierent. ergo consulatum in quinq; deinceps annos, dictaturam non in sex menses, ut ante, sed in annum, tribuniciam potestatem in perpetuum ei mandauit. Cæsar autem, quamuis extra Italiam esset, dictaturam statim inijt, cum magistrum eq. M. Antonium nondum prætoriũ sibi subrogasset, auguribus negantibus magisterium equitũ, nisi in sex menses posse mandari. In quo irridendi erant, quod de dictatore contra leges in annũ creato nihil dicerent, magistrum eq. in annum gerere magistratum indigne ferrent. Plutarchus autem hoc

hoc modo: Cæsar Alexandria recepta, & Pharnace in Ponto superato in Italiam traiecit, & Romam uenit exitu eius anni, in quem Dictator iterum dictus fuerat, cùm nunquam antea magistratus ille annuus fuisset. Itaq; apud Dionem etiam Cicero obijcit Antonio, quòd magisterium equitum in totum annum tenuerit, quod nemo ante fecerat. & ipse Cicero in II Philippica, M. Antonium, ait, Cæsare ignaro, cùm ille esset Alexandriæ, beneficio amicorum magistrum equitum esse constitutum. Quo autem titulo hanc dictaturam Cæsar ceperit, nemo tradit. Si autem sequamur laudationem M. Antonij apud Dionem, in qua ille dictatorem aduersus hostes Cæsarem creatum ait, rei gerendæ caussa factum dicemus. uerum funebres laudationes, ut inquit Cicero, corrupere Romanam historiam. ego non alia caussa dictaturam inuasisse Cæsarem opinor, quàm ut ea potestate, quæ summa erat, omne ad se unum ius reip. traheret, quod ante multorum erat quod posteri eius sublato iam à M. Antonio cos. dictatoris nomine, Imperatoris uocabulo expresserunt. Itaq; constituendæ Reip. & rei gerendæ caussa, factum notaui. Hunc enim titulum ante Sylla, & post triumuiri dominationi suæ prætulerunt, ut se reip. constituendæ caussa magistratum eum sumpsisse dicerent. Ceterum ineunte hoc anno, addit Dio, fœdum, ac miserabilem prope fuisse urbis Romanæ aspectum, nullis nec prætoribus, nec consulibus designatis. & quanquam inquit, M. Antonius magister equitum purpurea ueste, & sex lictoribus usus speciem quandam libertatis antiquæ referebat, tamen quia præsidijs militum septus comitijs populi intererat, tyrannidem eam esse putabat ciuitas, cumq; ea magister equitum faceret, multo grauiora dictatorem ipsum esse facturum suspicabatur. Paulo post profectus ab urbe Antonius præfectum urbis reliquit L. Cæsarem senem, quod nunquam ante factũ fuerat à magistro equitum. Eodem autem hoc anno consules fuerunt Q. Fufius Calenus, & P. Vatinius. Hoc cum ex Capitolinis tabulis, tum ex historia Dionis cognoscitur, apud quem ita scriptũ est: Ægyptus recepta, & Pharnaces uictus est anno illo, quo Cæsar ipse uere dictator iterum fuit, consules autem exitu anni creati Calenus, & Vatinius esse dicebantur. Item in indice ita:

C. Iulius. C. F. Cæsar. Dict. II.
M. Antonius. M. F. Mag. eq. consules uero.
Q. Fufius. Q. F. Calenus.
P. Vatinius. P. F.

Itaq; Cassiodorus, qui dictatorum non meminit, consules in hunc annum edit Q. Fufium, P. Vatinium. quanquàm non sine librorum menda. fasti autem Siculi Calenum & Vatinium. De Vatinio autem cos. ita scribit Macrobius lib. II: In consulatu Vatinij, quem paucis diebus gessit, notabilis Ciceronis urbanitas circumferebatur. Magnum ostentum, inquit, anno Vatinij factum est, quòd illo consule nec uer, nec æstas, nec autumnus fuit. Quærenti deinde Vatinio, quòd grauatus esset domum ad se infirmatum uenire, respondit: uolui in consulatu tuo uenire, sed nox me deprehendit. Hoc autem dictum in C. Caninium aptius cadit, quem post in unam noctem consulem Cæsar creauit, ut infra dicemus. P. Vatinius ex consulatu in Illyricum missus est à Cæsare, ut post in triumpho eius ostendemus. L. Trebellius, & P. Dolabella tribuni pl. inter se de lege nouarum tabularum ferenda in urbe contenderunt. Qua de caussa cum plebs tumultuaretur, inductis à M. Antonio magistro eq. in urbem militibus, octingenti è plebe cæsi sunt. Cæsar ueteranis cum seditione missionem postulantibus dedit. epitomæ, Dio, alij.

De re gesta à Cæsare in Aegypto, atq; in Ponto.

BELLVM hoc anno gessit Cæsar in Ægypto ad Alexandriam, in quo gerẽdo nouem (ut ait Appianus,) menses consumpsit. Gessit autem id neq; loco, neq; tempore æquo, sed hyeme, ac inops rerum omnium, & imparatus, auctore Suetonio, hac occasione. Quo tempore ipse Cn. Pompeium in Ægyptum persecutus est, Ptolemæus puer cum sorore Cleopatra, quam paucis ante mensibus regno expulerat, armis decertabat. Cæsar ad se pertinere existimans, quòd consul esset, de controuersiis regum cogno-

A cognoscere, sibi placere dixit, Ptolemæum, & sororem à bello discedere, & iure potius, quàm armis apud se de controuersiis disceptare. Itaque Cleopatræ (cuius etiam amore captum fuisse eum ferunt) & Ptolemæo maiori Ægyptum, Arsinoæ, & Ptolemæo minoribus Cyprum adiudicauit. Photinus autem regni pueri procurator grauiter ferens, Cleopatram in societatem Ægyptij regni uenisse, per Achillam exercitum in Cæsarem comparat. Qui exiguitate copiarum eius fretus, Alexandriam adortus à Cæsare repellitur. Arsinoe uacuam regni possessionem sperans se ex regia ad Achillam traiecit, & una bellum administrare cœpit. Photinus interea à Cæsare, Achilla post ab Arsinoe, orta inter eos de principatu discordia, per Ganymeden, ad quem imperium delatum erat, est interfectus. Hoc bello his Cæsar detrimentis affectus est. primum aquarum usu fistulis incisis ab hostibus spoliatus est, deinde cùm classis eius diriperetur, facibus, quibus insignis illa etiam Ptolemæi bibliotheca flagrauit, hostes propulsare coactus est. post commissa ad Pharum pugna, cùm quan-
B dam nauiculam, ut suis opem ferret, conscendisset, ab hostibus oppressus se è nauicula eiecit, ac natans uix ad suos incolumis redijt. Postremo autem cùm rex Ptolemęus ab eo ad Ægyptios spe fœderis feriendi missus apud eos mansisset, Cæsar summò cum ijs prœlio decertauit, in quo rex cum magna Ægyptiorum parte deletus, Arsinoe capta est. Qua uictoria parta Cæsar Cleopatræ, & fratri eius minori Ptolemæo regnum Ægypti tradidit; atque in Pharnacem Bospori regem se contulit. Hic enim cùm à Pompeio bello Mithridatico Bospori Cimmerij rex constitutus esset, captato tempore, quo Romani inter se armis contendebant, patrij recuperandi regni cupidus Cholchida, & Armeniam, & Cappadociæ, & Ponti partem in potestatem adduxit; Domitium Caluinum à Cæsare ad eius conatus comprimendos missum profligauit: atque hac uictoria ferox reliquas Ponti partes expugnata Amiso occupauit. Hinc cum in Bosporum ad domesticos tumultus sedandos rediret, accepto Cæsaris in se ex Ægypto impetu sibi subsistendum ratus, cum eo ad Zeliam congressus uno prœ-
C lio fugatus, cum in Bosporum confugeret, ab Asandro Bosporani tumultus auctore est necatus. Quo factum est, ut merito Cæsar gloriatus sit, se ita cum Pharnace pugnasse, ut eadem hora uenerit, uiderit, & uicerit. Cæsar, Hirtius, Dio, Appianus, Plutarchus.

De triumpho M. Aemilij Lepidi pro pr. ex Hispania.

HOC anno M. Lepidum ex Hispania triumphasse tradit Dio lib. XLIII; his uerbis: Cæsar ubi primum à M. Lepido prætore dictator dictus est (id autem biennio ante factum est.) ipsum statim post præturam in citeriorem Hispaniam misit, & reuersum triumpho ornauit, cùm tamen ille non solum neminem uicisset, sed ne omnino quidem pugnasset: hoc titulo, quòd rebus à Longino, & Marcello gestis interfuisset. Itaque Lepidus in triumpho nihil aliud tulit, quàm pecunias, quibus socios spoliarat. Hoc modo extulit Lepidum Cæsar, eundemque sibi consuli collegam, dictatori magi-
D strum equitum subrogauit. De rebus autē à Q. Cassio Longino, & M. Marcello quęstore, Cæsare, & Seruilio cos. gestis idem tradit lib. XLII. scriptum est etiam in epitoma CXI ita: Propter Q. Cassii (sic enim legendum, non Catuli) prætoris auaritiam crudelitatemque Cordubenses in Hispania cum duabus Varianis legionibus à partibus Cæsaris desciuerunt. Probant etiam hunc triumphum Capitolini fasti, in quibus M. Lepidum anno DCCX triumphasse II ex Hispania scriptum est.

DE COS. AN. DCCVII.

DE magistratibus huius anni non eadem sentiunt ij, qui Capitolinos magistratus digesserunt, & qui annales Romanos scripserunt. Nam illi Cæsarem dictaturam secundam in annum tantum priorem gessisse putant, hoc autem anno duntaxat consulatum cum M. Lepido administrasse; hi uero Cæsarem hoc anno dictaturam tertiam, & consulatum tertium cum M. Lepido gessisse aiunt; ita ut Cæsar hoc anno III dictator fuerit, postero IIII, tertio V. Ergo omnis in eo quæstio posita est, an Cæsar

quater, an quinquies dictator fuerit. Verba eorum primum apponam, poſt quid ipſe ſentiam, adſcribam. A Dio ita lib. XLIII: Poſtero uero anno dictaturam quoq; una cum conſulatu, utrunq; tertium geſſit, collega ſibi ſubrogato in utroq; magiſtratu M. Lepido. & in indice libri hoc modo:

C. Iulius C. F. Cæſar dictator cum M. Æmilio Lepido mag. eq. & cos. III cum Æmilio Lepido. Idem ſentire uidetur Suetonius, cùm ſcribit: Cæſar tertium, & quartum conſulatum titulo tenus geſſit, contentus dictaturæ poteſtate cum conſulatibus decretæ, atq; utroq; anno binos conſules ſubſtituit ſibi in ternos nouiſſimos menſes, ita ut medio tempore comitia nulla habuerit, præter tribunorum, & ædilium plebis, præfectosq; pro prætoribus conſtituerit, qui præſente ſe res urbanas adminiſtrarent. Omnino ergo Suetonius cum Dione ſentire uidetur, præterquam quòd in ternos etiam huius anni nouiſſimos menſes binos conſules ſibi ſuffeciſſe eum ſcribit; quod nemo prodidit. Dio autem adijcit conſulem eum non niſi extremo hoc anno cum M. Lepido eſſe creatum. Hirtius etiam libro V auctor eſt, Cæſarem Africa recepta B (recepit autem hoc anno) dictatorem fuiſſe III, deſignatum IIII. A Capitolinis autem lapidibus ſtat etiam uetuſtiſſimus alter lapis, qui quondam Romæ fuit in hortis Colotianis, in quo multi conſules horum temporum magna diligẽtia deſcripti ſunt, qui Cæſarem quater tantum dictatorem prodit; & fortaſſe etiam Plutarchus, qui inquit: Pharnaces uictus eſt exitu eius anni, quo Cæſar iterum dictator cum M. Antonio fuit. nam in inſequentem annum conſul creatus eſt. item in Antonio: Cæſar III cos. deſignatus non Antonium, ſed Lepidum collegam ſibi aſciuit. & Eutropius, qui ita loquitur: Cæſar Pharnace uicto ſe Romam contulit, & tertio ſe conſulem fecit cum M. Æmilio Lepido, qui ei magiſter equitum dictatori ante annum fuerat. Ergo res ita habere uidetur. Anno DCCIIII pulſo Italia Pompeio Cæſar dictatura in ſex menſes capta poſt XI dies abdicauit. anno DCCV uicto, occiſoq; Pompeio, quo anno conſulatum cum Seruilio geſſit, decreta eſt ei dictatura altera in annum, quam poſtero anno cum M. Antonio magiſter equitum geſſit. eodemq; anno, Scipione, & Iu- C ba in Africa ſuperatis, decreta eſt ei dictatura tertia in X annos, quã anno DCCVIII cum M. Æmilio Lepido geſſit. eodemq; anno uictis in Hiſpania Pompeij filijs dictatura quarta ei in perpetuum mandata eſt, quam geſſit anno DCCIX cum M. Lepido magiſtro equitum II. M. Lepidus anno DCCIIII præturam geſſit, Cæſare, & Dione auctoribus. in faſtis Siculis Cæſar cum Lepido conſules ſuggeruntur. Lapidis Colotiani exemplum ad amuſſim deſcriptum hoc loco placuit interponere; quòd eius ſæpe teſtimonio ſequentes faſtos confirmaturi, ac expleturi ſumus.

C. IVLIVS. CAESAR. IIII: SINE CONLEGA DIC.
S v F Q. FABIVS. MAXIM. C. TRIBONIVS C. F.
C. CANINIVS C. F.
.. VLIVS. CAESAR. DICT. IV. M. AEMILIVS. M. EQ.
C. IVLIVS CAESAR. V. M. ANTONIVS M. F. D
S v F. P. CORNELIVS P. F.
C. VIBIVS C. F. PANSA. A. HIRTIVS A. F.
S v F C. IVLIVS. CAESAR. S v F Q. PEDIVS Q. F.
C. CARRINAS C. F. P. VENTIDIVS P. F.
.. EMILIVS. M. ANTONIVS. IMP. CAESAR IIIVIR. R. P. C.
EX A. D. V. K. DEC. AD PR. K. IAN. SEX.
. MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F.
. ANTONIVS. P. SVLPICIVS CENS. LVST. N. F.
. ANTONIVS P. SERVILIVS P. F.
. N. DOMITIVS M. F. C. ASINIVS CN. F.
. VF. L. CORNELIVS. SVF. P. CANIDIVS P. F.

A *De re geſta à C. Cæſare cos. in Africa.*

C. CAESAR Pompeio fugato, Ægypto ſubacta, Pharnace ſuperato, extremo an-
no, quo dictator iterum fuit, Romam rediit; atq; haud ita multo poſt media hyeme,
IIII K. Ian. contra Scipionem, & Iubam Mauritaniæ regem in Africam exercitũ du-
xit. in quam poſt pugnam Pharſalicam P. Scipio, & M. Cato ſe receperant, atq; ibi
partes Pompeianas, dum Cæſar in Ægypto moratus eſt, Iuba ſocio adiuncto, confir-
marant: cum earum imperium ad P. Scipionem delatum, Vticæ autem tutela, & cu-
ſtodia M. Catoni mandata eſſet. Ibi Scipio prœliis aliquot ſecundis elatus, collatis ad
Tapſum cum Cæſare ſignis, in fugam cum exercitu coniectus, Afranii, & Iubæ caſtra
eodem impetu uictoriæ à Cæſare capta, ac direpta ſunt. Inde cum citato curſu Cæſar
Vticam contenderet, ut uiuum Catonem in poteſtatem adduceret, eum, audita ſuo-
rum clade ſibi mortem conſciuiſſe inuenit. Poſt prœlium Petreius Iubam, ſeq; inter-
B emit. Scipio in naue circumuentus, honeſtæ morti uocem quoq; adiecit; quærenti-
bus enim hoſtibus imperatorem, dixit: Imperator bene ſe habet, atq; ſe percuſſum in
fluctus intulit. Fauſtus, & Afranius, cùm in poteſtatem ueniſſent, occiſi ſunt. Catonis
filio uenia data eſt. Cæſar Romam exercitum deportauit. ob has res ei ſupplicatio
XL dierum decreta eſt. Dio, Appianus, Hirtius, alii Hoc bello Numidia, quæ in po-
teſtate regis fuerat, in prouinciæ formam redacta eſt, Hirtio, Appiano, & Velleio au
ctoribus. quanquam apud Velleium inſignis labes eſt. ſic enim uulgo legitur: Ab eo
dem facta Numidicus Ciliciam perdomuit uiſa uiciſſet poſt bellum Antiochinum
Cn. Manlius Vulſo Gallogræciam loquebatur de Cæſare, à quo Gallia prouincia fa
cta erat inde pergit: Ab eodem facta Numidia. Ciliciam perdomuit Iſauricus, & poſt
bellum Antiochinum Cn. Manlius Vulſo Gallogræciam. ſic enim hiſtoriæ ueritas
legendum admonet.

De IIII triumphis C. Cæſaris, Gallico, Alexandrino, Pontico, Africano.

C EODEM anno Cæſar Romam ex Africa reuerſus quatuor triumphos in urbem
inuexit, ut Dio, Appianus, Plutarchus, & Suetonius auctores ſunt. Nam Caſſiodo-
rus eos in eum annũ refert, quo ipſe cum Q. Fabio cos. fuit. Suetonius quater eodem
menſe interiectis diebus, itemq; Dio, & Appianus triumphatum referunt. Florus au
tem, cùm poſt Hiſpanienſem uictoriam, quam Cæſar poſtero anno rettulit, horum
triumphorum mentionem fecerit, ſatis indicare uidetur, hos triumphos non hoc an-
no, ſed ſequenti fuiſſe actos. Triumphauit autem ex Galliis, ex Ægypto, ex Ponto,
ex Africa. De Gallico triumpho ſic Suetonius: Primum, & excellentiſſimum trium-
phum egit Gallicum, cuius die Velabrum præteruehens pene curru excuſſus eſt,
axe defracto. & Florus: Primum de Gallia triumphum tranſmiſerat Rhenus, & Rho
danus, & ex auro captiuus Oceanus. Hoc triumpho narrat Dio, & Suetonius mili-
tes Cæſaris inter carmina, qualia currum proſequentes ioculariter canunt, etiam id
D pronunciaſſe.

Gallias Cæſar ſubegit, Nicomedes Cæſarem.
Ecce Cæſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias.
Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Cæſarem.

Quod iniquo animo à Cæſare latum tradit Dio, qui idem Vercingetorigem Gallo-
rum regem in triumpho ductum, poſt necatum ait; in triumpho autem Ægyptio gra
uiter animos populi Ro. affeciſſe Arſinoen reginam ductam, quanquam poſt à Cæ-
ſare fratrum rogatu dimiſſam; in triumpho Pontico titulum præ ſe tuliſſe, cum his
uerbis: Veni, Vidi, Vici, cùm celeritatem uictoriȩ notare uellet. Ex Africa autem tri-
umphauit, non ut de uictis ciuibus, quod nemo ante fecerat, ſed tanquam de Iuba re-
ge. quo in triumpho grauiter tulit populus R. imagines ciuium Romanorum, qui ui
cti fuerant, & eorum caſus deſcriptos transferri; ut Catonis, Scipionis, Afranii, & a-
liorum. Iuba regis filius, is qui hiſtoriã ſcripſit, captiuus in hoc triumpho ductus eſt.
Ac reliquos quidem triumphos ex uetere inſtituto egit, ultimo autem die, poſtquam

cœnatum est, ipse in suum forum calceatus, & uarijs floribus coronatus uenit, atque inde domum uniuerso populo prosequente, & multis elephantis lampadas ferentibus se recepit. Ita Dio. Adijcit de horum triumphorum ornatu Velleius, Gallici triumphi apparatum ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini testudine, Africi ebore, Hispaniensis argento rasili constitisse. Idem triumphis actis magnis populum congiarijs affecit, ludos fecit, epulum dedit, gladiatores, & naumachiam ludis funebribus Iuliæ filiæ edidit, ædem Veneri Genitrici prœlio Pharsalico uotam dicauit, forum Iulium extruxit, iudicia equitibus, & senatoribus communicauit, prætorijs prouincijs annum, consularibus biennium statuit, annum ordinauit, senatum suppleuit, patricios adlegit. Dio, Appianus, Plutarchus, Suetonius. A

De censu à C. Cæsare acto.

AFRICA à Cæsare subacta singulares ei à senatu honores decretos inuenio apud Dionem. in primis autem XL dierum supplicationem, triumphos quatuor, dictaturam in decennium, atque ut moribus præfectus esset in triennium. eo enim nomine eum potius, quàm censorem, appellandum esse putauerunt. quòd censoris nomen parum ei decorum esse existimarent. Itaque cum hoc anno censum egisse, ac pro CCCXX millibus ciuium, quæ ante ciuile bellum censa essent, CL millia tantum, reliquis bello ciuili confectis inuenisse. Cùm autem ipse ciuium paucitatem ex censu cognosceret, præmia ijs, qui liberos multos procreassent, proposuisse. Hæc etiā Appianus, & Zonaras. Suetonius autem ita: Recensum populi nec more, nec loco solito, sed uicatim per dominos insularum egit. ac ne qui noui cœtus recensionis caussa moueri quandoque possent, instituit quotannis in demortuorum locum ex ijs, qui recensiti non essent, subsortitio à prætore fieret. Huius censuræ non meminerunt ij, qui Capitolinas tabulas descripserunt; quia extraordinarius hic Cæsaris honos fuit. non enim censor, sed præfectus morum appellatus est, neque duo (ut ante) censores, sed unus duntaxat censum egit, neque in XVIII menses, sed in tres annos creatus est. Hinc Cicero etiam in epistolis Cæsarem præfectum moribus appellat. B C

De Cæsare Dictatore III. & consulibus an. DCCVIII.

CAESAREM dictatorem III cum M. Lepido magistro eq. in hunc annum reperio prodi ab ijs, qui Capitolinas, & Colotianas tabulas exararunt. à quibus dissentit, ut dixi, Dio, qui hoc anno Cæsarem dictatorem IIII, Lepidum magistrum equitum II tradit; atque ipsum Lepidum in consulatu, quem cum Cæsare gessit, se ipsum magistrum equitum contra leges renunciasse. Hæc de dictatore. De consulibus uero hæc. Extat in indice Dionis scriptum, in eundem annum Cæsarem dictaturam quartam, & consulatum quartum sine collega gessisse. in ipsius autē historiæ expositione comperio Cæsarem quartum consulatum statim inisse, neque tamen usque ad extremum annum gessisse, uerum ubi in urbē ex Hispania reuerterit, abdicasse, ac Q. Fabium Maximum, & C. Trebonium sibi in reliquum anni suffecisse. Dionis autem uerba de Cæsare IIII consule solo non abhorrēt ab ijs, quæ in fragmētis Capitolinis scripta sunt, in quibus apparet Cæsarem IIII consulem fuisse (ut ego interpretatus sum) sine collega. nam fasti Cuspiniani cum Siculis CAESAREM etiam consulē IIII solum produnt. Appianus item, & Plutarchus meminerunt Cæsaris, qui IIII cos. designatus in Hispaniam duxit exercitum. Q. Fabium trimestrem cos. uocat Suetonius. Addit præterea Dio, Cæsarem, mortuo Q. Fabio cos. ultimo anni die, in reliquas horas C. Caninium consulem declarasse. Qua de re sic Cicero ad Curium lib. VII: In campo cum hora secunda comitijs quæstorijs institutis sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset, eo mortuo nunciato sella sublata est. Ille autem, qui comitijs tributis esset auspicatus, centuriata habuit: consulem hora septima renunciauit, qui usque ad K. Ian. esset, quæ essent futuræ mane postridie. Ita Caninio consule scito neminem prandisse. nihil tamen eo consule mali factum est. fuit enim mirifica uigilantia, qui toto suo consulatu somnum non uiderit. Hinc Suetonius dixit: Prid. K. Ian. repentina D

A consulis morte cessantem honorem in paucas horas petenti dedit. & Macrobius lib. II: Caninius Rebilus, qui uno die, ut Seruius rettulit, consul fuit, rostra cum ascendisset, pariter honorem iniit consulatus, & eierauit. quod Cicero gaudens omni occasione urbanitatis increpuit: λογοθεωρητὸς est Caninius consul. Deinde: Hoc consecutus est Rebilus, ut quæreretur, quibus consulibus consul fuerit. dicere præterea nō destitit: Vigilantem habemus consulem Caninium, qui in consulatu suo somnum non uidit. Idem lib. VII: Sunt alia scommata minus aspera, ut Tullius in consulem, qui uno tantum die consulatū peregit Solent, inquit, esse flamines diales, modo consules diales habemus. & in eundem; Vigilantissimus est consul noster, qui in consulatu suo somnum non uidit. Eidemq; exprobranti sibi, quod ad eundem cōsulem non uenisset, ueniebam, inquit, sed nox me comprehendit. & Plinius lib. VII: Q. Fabius Max. in consulatu suo prid. K. Ian. mortuus est. in cuius locum Rebilus paucissimarum horarum consulatum petiit. De Caninio Rebilo idem Suetonius, & Plutarchus in Cæsare.

B C. autem Trebonius is est, qui anno DCCV prætor urbanus cum M. Cœlio Rufo prætore contendit, quiq; post in Cæsarem coniurauit. quem cōsularem occisum esse à Dolabella, & à Cæsare ad consulare prouectum fastigium scribit Velleius.

De honorarijs consulibus creari cœptis.

EX hoc anno, ut narrat Dio, honorarij cōsules creari cœpti sunt. Nam Cæsar, cum neq; in annum, neq; in reliquum anni spatium consulatum gessisset, sed uiuens, ac nullis legibus, atq; auspicijs coactus abdicasset, alium, honoris eius duntaxat gratia, hoc subrogauit. quo exemplo multi alij insequentibus deinceps annis non in totum annum, præter paucos, sed alij in plures, alij in pauciores aut menses, aut dies creati sunt. ex quibus qui K. Ian. inierunt, ij tantum nomen anno dederunt: reliquorum, qui in parte anni fuerunt, nisi forte memorabile aliquid gesserunt, uix ulla conseruata memoria est. Itaq; eos se persequuturum esse Dio negat. quos nos, quanta maxima diligentia potuimus, conquisitos afferemus. hoc autem institutum auctum esse à triumuiris R.P.C. idem ait L. Marcio, C. Caluisio cos. ut ipsi gratiæ caussa multos in eundem annum consules designarent, qui in paucos menses, aut etiam dies magistratum gererent. nam hoc tempore suffectos fuisse illos, qui ijs placuerunt, qui, ut in totum annum magistratum gererent, designati fuerant; post uero neminem in totum annū, uerum in alias, atq; alias anni partes alios, atq; alios consules fuisse designatos, qui paucis noti erant, ac propterea minores consules uocabantur: idem autem in prætoribus etiam, & quæstoribus factum esse: hoc enim ab ijs quæsitum, non ut ipsi domi potestatem haberent, sed ut in fastis magistratuum legerentur. quo etiam tempore obscurissimi homines in senatum lecti sunt.

C

De re gesta à Cæsare in Hispania. cum filijs Cn. Pompeij, & triumpho eius.

BELLVM hoc anno à Cæsare gestum est in Hispania cum filijs Cn. Pompeij Magni acerrimum, qui ibi exercitum maximum reparauerant, hac de caussa. Milites qui sub Longino Cæsaris legato in Hispania meruerant, cum imperante illo seditionem fecissent, succedente ei C. Trebonio quieuerunt illi quidem, uerum metu Cæsaris ad Scipionem clam in Africam de defectione legatis missis, Scipionē ut in Hispaniam Cn. Pompeium Magni filium mitteret, impulerunt, qui, cum ad eos contenderet, Gymnasiis subactis insulis, morbo implicitus in itinere substitit. Milites interea compertа Scipionis in Africa clade, ueriti ne ante à Didio profligarentur, quem cum classe aduersus se à Cæsare mitti audierant, quàm Pompeius accederet, T. Quinctio Scapula, & Q. Aponio ducibus lectis, Trebonium eiecerunt, atq; Bæticam omnem ad defectionem solicitarunt. Interea Pompeius aduenienѕ cum ulterioris Hispaniæ potitus esset, dum Cæsar muneribus dandis in Italia detinetur, partim precibus, partim ui magna comparata manu prouinciam uastare cœpit. Iam enim ad eum Scapula imperium detulerat: & quicunq; olim sub Afranio stipendia fecerant, quiq; ex Africana pugna profugerant, Sextus frater, Varus, & Labienus, ei se adiunxerant. Cùm au-

D

tem crebris nuncijs in Italiam missis ciuitates inimicæ Pompeio auxilia sibi postularent, C. Cæsar magnis itineribus in Hispaniam cum exercitu spatio dierum XXVII uenit. neq; enim Q. Pedius, aut Q. Fabius Max. quos legatos ante exercitui præfecerat, iam Pompeij impetum sustinere poterant. Varo à Didio ad Crantiam nauali prœlio uicto, obsidente Vllam Cn. Pompeio, Cæsar aduenit. Is adducto ad Cordubam, quæ à Sex. Pompeio tenebatur, exercitu, Cnæum ab Vlla, quam prope ceperat, auocauit. ipse Ateguam circumuallatam obsedit. eò Pompeius accurrens equitatum Cæsaris circumuentum prope concidit. Attegua post à Cæsare capta est a. d. XI K. Mart. ipse Imp. appellatus est. deinde Corduba, post Hispalis, postremo Munda prid. id. Aprilis in potestatem Cæsaris peruenerunt. Is ultimo prœlio ad Mundam desperatis rebus etiam de nece cogitasse dicitur. Cn. Pompeius, cum ex prœlio effugisset, deprehensus, ac interfectus est. Cæsar uniuersa recepta Hispania, ac bellis ciuilibus omnibus confectis Romam decessit. Hac uictoria ei decretæ sunt quinquaginta dierum supplicationes, atq; triumphus quintus: quo triumpho nihil esse populo Ro. potuit grauius. etenim de ciuibus actus est, non de Hispanis. Dio, Appianus, Hirtius, Plutarchus, alij. Velleius reuersum Cæsarem ex Hispania ait mense Octobri. Cùm autem triumphus Q. Fabij Maximi hoc anno III id. Oct. post Cæsaris triumphum actus sit, facile intelligi potest, paulo ante eum diem Cæsarem triumphasse. Plinius lib. XIIII, cap. XV: Cæsar Hispaniensi triumpho Chium, & Falernum dedit. A B

De triumphis Q. Maximi consulis, Q. Pedij pro cós. ex Hispania.

POST Cæsarem Q. Maximum de Hispania triumphasse, docet Quinctilianus lib. VI, cum ait: Chrysippus, cùm in triumpho Cæsaris eburnea oppida essent translata, & post dies paucos Fabij Maximi lignea, thecas esse oppidorum Cæsaris dixit. Q. Fabium Maximum consulem, Q. Pedium pro cos. de Hispania hoc anno, III id. Octobris illum, hunc idib. Decemb. triumphasse scriptum est in Capitolinis tabulis. Hos Cæsar in Hispaniam aduersus Pompeium cum exercitus parte præmiserat, Itaq; eos Dio prætores, ac pro prætores appellat. Quanquam autem ipsi per se rem non bene gesserunt, tamen eos triumphare Cæsar uoluit, ut de ciuibus Ro. in Hispania uictis tres triumphi agerentur. in quo maxime populi R. animum perculit, ut ait Dio: qui idem hos ligneis oppidorum imaginibus risum mouisse populo scribit. Hinc Plinius libro XXXV, cap. IIII, Q. Pedium triumphalem, & consularem uocat. est enim post consul cum C. Cæsare Diui F. C

De Cæsare imperatore appellato, & alijs honoribus ei habitis.

CAESAR uictis Pompeij in Hispania filijs, atq; omnibus ciuilibus bellis confectis, nouos quosdam, ac singulares honores sibi decerni à senatu passus est. in primis autem, ut pater patriæ diceretur, consul in decennium (quem tamen honorem post aspernatus est) dictator in perpetuum esset, sacrosanctus haberetur, Quinctilis mensis à suo nomine Iulius appellaretur, comitia etiam tributa in potestate haberet, in acta sua magistratus ineuntes iurarent, postremo etiam, ut Imperator appellaretur. Imperatorem autem intelligi uoluerunt, non eum, qui re bene gesta id nominis uel militari studio, uel senatus auctoritate consequutus, sed qui potentiam, & auctoritatem in rep. summam adeptus esset. Quo nomine ipse primus, ac deinde filij, & nepotes eius S.C. affecti sunt, quod prænomen appellat Suetonius, cùm ait: Tiberius prænomen Imperatoris recusauit. Quo factum est, ut qui post eum summum ius in rep. obtinuerunt, Imperatores appellati sint. neq; uero prisca illa, & militaris Imperatoris appellatio antiquata est. ea enim ornabantur, cùm rem prospere in bello gessissent. Itaque notas etiam rei sæpius bene gestæ addebant, cum II, III, aut IIII se imperatores scriberent. ut apud Iosephum lib. XIIII antiquitatum. C. Cæsar Imp. IIII, cos. V. dictator perpetuus. & in antiquo epigrammate, hoc: D

IMP.

A IMP. CAESAR DIVI F. AVG. PONT. MAX. COS. XIIII. IMP. XX. TRIB. POT. XXXVII. P. P. itemq́ in alijs de quibus post dicemus. Cicero etiã in Philippicis obiecit Antonio, quòd ascribi in fastis ad Lupercalia iusserit. C. CAESARI DICTATORI PERPETVO M. ANTONIVM CONSVLEM POPVLI IVSSV REGNVM DETVLISSE. Quemadmodum autem Cæsari imperatoris nomine summum in rep. ius, & imperium traditum est, sic dictatura eidem, ut summã haberet in rep. auctoritatem, mandata est. neq; enim aut rei gerendæ, aut seditionis sedandæ, aut comitiorum habendorum, aut ulla alia legitima caussa dictatorem eum factum accepimus. ex quo intelligi potest, ut altissimũ auctoritatis in rep. fastigium obtineret, eum dictatorem esse creatum. quod ipsi hoc uerbo constituendæ reip. uoluisse exprimere uidentur. Itaq; ego silentibus in tanta re Romanis annalibus eum II, & III, & IIII dictatorem constituendæ reip. caussa, id est, ut summo iure, atq; maximo in rep. imperio uteretur, esse creatum scripsi. nam pri-
B mam dictaturam comitiorum habendorum caussa cepit.

De Cæsare dictatore IIII, consule V. ann. DCCIX. & magistris eq. & cos.

DIO in hunc annum Cæsarem dictatorem V cum M. Æmilio Lepido magistro eq. edit: tabulæ autem Capitolinæ, & Colotianæ eum dictatorẽ IIII profitentur. De magistro equitum scribit Appianus, Cæsarem se cum M. Antonio magistro eq. consulem renunciasse, ac M. Lepidum, qui Hispaniã per legatos administrabat, pro Antonio sibi magistrum equitum cooptasse. Dio autem Cęsarem consules in biennium proximum designasse, & ipsum utroq; anno dictaturam fuisse gesturum, cumq́ ille alium quendam magistrum equitum dixisset, Octauium etiam, quanquã adolescentem, dixisse. Cum autem Antonius toto anno consulatum gesturus esset, ac ipse Lepidum Galliæ Narbonensi, & Hispanię citeriori præfecisset, duos pro ijs alios seorsum
C utrunq; magisterium equitum gerere uoluisse. Quibus ex uerbis hunc sensum elicio. Cęsarem in Antonij locum dixisse magistrum eq. M. Lepidum. at uero cum Lepidus in Hispaniam & Galliam paludatus exiturus esset, tertium quendam magistrum eq. atq; etiam quartum sibi cooptasse. tertium autem fuisse C. Octauiũ, qui initurus erat, ubi primum Lepidus paludatus exiret. quartum Cn. Domitium Caluinum, qui cum esset, in insequentem annum designatus, interfecto Cæsare dictatore, nõ inijt. Huius autem facti hanc caussam Dio reddit, quòd cum Cæsar multis se debere sentiret, his honoribus eorum beneficia compensare uoluerit. Itaq; Appianus etiam ait: Octauius magister equitum factus in annum à Cæsare fuerat, ex quo Cæsar amicos hoc honore afficiens annuum eum reddiderat. Plinius libro VII: Repulsa Augusti in magisterio equitũ apud auunculum, & contra uoluntatẽ eius prælatus Lepidus. Quod aũt in fragmentis Capitolinis, quæ ante diuulsa à me coniuncta sunt, est: PALVDATVS, id eò pertinet, quod scribit Dio, M. Lepidũ tum ad urbem cum exercitu, & im-
D perio fuisse. erat aũt exiturus in Galliam ulteriorem, & Hispaniam citeriorem, quas ei decedens à bello Hispaniensi Cæsar tribuerat, cum ulteriori Hispaniæ C. Asinium Pollionem præfecisset. Hæc de dictatore & magistris eq. De consulibus autem hæc accepimus. Cæsarem una cum M. Antonio dictaturam quintam. & consulatum quintum gessisse Dio, Appianus eundem se cum M. Antonio consulem creasse scribunt. In hunc item annum Cæsarem V, & M. Antonium prodit cum fastis Siculis Cassiodorus. Eorum meminit quoq; lib. primo Macrobius. Quinctilis inquit, mensis Iulius uocatus est in honorem Iulij Cæsaris dictatoris, legem ferente M. Antonio M. F. cos. quòd hoc mense a. d. IIII id. Quinctilis procreatus sit. In Capitolinis præterea, & Colotianis tabulis scriptum est, C. Cæsarem V cum M. Antonio M. F. consulem fuisse. Cæsari autem suffectum P. Cornelium P. F. Hic autẽ fuit P. Cornelius Dolabella, quem etiã Cæsar, si uixisset, sibi fuit substituturus. Hic ad consulatũ peruenit nondum prætorius Dione, XXV annos natus, Appiano auctoribus. Tradit Plutarchus Cæsarem V consulem M. Antonium sibi collegam cooptasse. cum autem sibi

Dolabellam sufficere uellet, eaq; de re ad senatum rettulisset, Antoniũ oratione obstitisse; post autẽ cũ iterum Cæsar renunciari Dolabellam consulem iussisset, obnunciante Antonio, Cæsarem incœpto destitisse. Interfecto autem Cæsare Antonium, scribit Dio, Dolabellam collegam sibi adiunxisse, ueritum, ne seditio oriretur, si eum repudiasset. Appianus Dolabellam, qui in reliquum tempus anni, ubi Cæsar in Parthos paludatus exisset, cõsul futurus erat, Cæsare occiso, statim ait iniisse. Vnde Velleius: Dolabella, cæso Cæsare, quem substiturus sibi consulem Cæsar designauerat, fasces, atq; insignia corripuit. Dolabellæ Syria, Antonio à senatu Macedonia, à populo citerior Gallia decreta est. A

De ouatione C. Cæsaris dict. IIII.

C. CAESAREM dictatorem IIII VII K. Febr. ex monte Albano ouantem urbem inisse inuenio scriptum in Capitolinis triumphis, eumq; triumphum sextum Cæsaris appellari. Hoc est autem id, de quo scribit Dio; permissum esse inter alios honores Cæsari, ut post ferias Latinas in urbem ex monte Albano inueheretur, id est, ut ipse ait, ἐκ τοῦ ἀλβανοῦ ἐς τὴν πόλιν ἐπελαύνειν. unde etiam paulo post: ἐς ἐπανιόντα αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀλβανοῦ βασιλέα αὐτὸν ὠνόμαζον. quo in loco uereor, ne legendum sit, ἐς ἐπανιόντα αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀλβανοῦ. ut sit: Eundem in urbem equo uectum ex Albano regem quidam appellarũt. siquidem ita scribit Plutarchus: Καὶ καταβαίνοντος ἐξ ἄλβης καίσαρος εἰς τὴν πόλιν ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπάσασθαι βασιλέα, id est, Quin etiam Cæsarẽ ex Alba in urbem descendentẽ regem salutare ausi sunt. Dixi autem supra quemadmodum equo uehi usurpetur à Dione, pro ouantẽ inire. Neq; uero hic honos idẽ est cũ eo, cuius Papirius Maso auctor fuit. ille enim in monte Albano triumphum agere instituit. huic concessum, ut ferijs Latinis actis in urbem ouans ex monte Albano iniret. cuius rei uix meminit Suetonius, sic: Cum è sacrificio Latinarum reuertente eo inter immodicas, ac nouas populi acclamationes, quidam è turba statuæ eius coronã lauream candida fascia præligatam imposuisset. &c. B C

De C. Cæsare interfecto, & bello ciuili Antoniano ad Mutinam excitato.

NIHIL est ut Cæsare, sic cæde Cæsaris illustrius. quo nos eam etiam breuius, ut cetera, perstringemus. qui plura desiderabit, is Dionem, Appianũ, Plutarchum, aliosq;, qui hæc plurimis uerbis persequuntur, adire poterit. Singulares igitur Cæsari à senatu, quos supra breuiter attigimus, exquisiti honores inuidiam ei apud ciues excitarunt. præterea quòd ille senatũ se cum plurimis, honorificentissimisq; decretis adeuntem sedens pro æde Veneris Genitricis excepit, & quòd diadema à M. Antonio consule collega suo inter Lupercos currente capiti suo pro rostris impositum in sella reposuit, & quòd Epidio Metello, & Cæsettio Flauo tribunis plebis inuidiam tanquã regnum affectanti mouentibus, potestatem abrogauit, & quòd proximo senatu fama percrebuerat, L. Cottam Quindecim uirum sententiam dicturum, ut quoniam libris fatalibus contineretur, Parthos nisi à rege non posse uinci, ipse rex appellaretur. His de causis conspiratione in eum facta, cuius principes M. Brutus, & C. Cassius, & ex Cæsaris partibus D. Brutus, ac C. Trebonius fuerunt, idibus Mart. in curia Pompeij XXIII uulneribus occisus est. occupatumq; ab interfectoribus eius Capitoliũ. Obliuione deinde cædis eius in sententiã Ciceronis à senatu decreta, obsidibus Antonij, & Lepidi filijs acceptis, coniurati è Capitolio descenderunt. Cæsaris corpus, cum in campum Martium deferretur, à plebe ante Rostra crematum est. Dictatura lege Antonij consulis in perpetuum sublata. C. Amatius humillimę sortis homo, qui se C. Marij filium ferebat, cum apud credulam plebem seditiones moueret, iussu Dolabellę, qui in locum Cæsaris consulatum exceperat, interfectus est. C. Octauius sororis Cæsaris nepos testamento hæres ex parte dimidia institutus, & in nomen adoptatus Romã ex Epiro uenit, quò illũ Cæsar præmiserat, bellũ in Parthos illaturus; omnibusq; prosperis exceptus ex testamento nomẽ Cęsaris assumpsit. In cõfusione rerũ, D

ac tu-

A ac tumultu M. Lepidus pontificatum maximum in locum Cæsaris intercepit. Senatus Dolabellę Syriam, Antonio Macedoniam prouincias decreuit. Post autem cum M. Antonius impotẽter dominaretur, legemq; de Macedonia prouincia permutanda, & Gallia citeriore accipienda, quam à senatu impetrare non poterat, ad populum per uim tulisset, & Octauium quoq; petentem, ut sibi aduersus auunculi percussores adesset, magnis iniurijs affecisset: Octauius sibi & reip. uires contra eum paraturus, deductos à patre in colonias ueteranos excitauit. Legiones Martia, & quarta signa ab Antonio ad Octauiũ transtulerunt. deinde & complures sæuitia M. Antonij passim in castris suis trucidati, quia ei suspecti erant, ad eundem desciuerunt. D. Brutus, qui prouinciam Galliam primum à Cæsare datam, post, interfecto eo, à senatu confirmatam pro cos. obtinebat, ut irrumpenti in eam Antonio obsisteret, Mutinæ cum exercitu substitit, seq; ab Antonio ibi circumuallatum obsideri permisit. Appianus, Dio, Plutarchus, epitomæ, omnes.

B

DE COS. AN. DCCX.

CASSIODORVS, & cum Siculis ceteri consules edunt in hunc annum C. Pansam, A. Hirtium. quos Dio uocat C. Vibium Pansam Capronianum, A. Hirtium, A. F. id quod rectè factum puto, in libro enim peruetusto, quem Cuspinianus sæpe citat auctorem, ita est:

C. Iulius ....

Cretonianus ....

M. Æmilius II. ....

Antonius Seruilius Isauricus II. ex quo apparet Cretoniani cognomen esse Pansæ forte corruptum, pro Caproniano. Hirtius unus extitit ex filijs proscriptorũ à Sulla, quos Cæsar ad honores euexit, auctore Dione. idem A. Hirtius A. F. dicitur in tabula Capitolina. C. Pansa C. F. in Colotiana. ostendit etiam mihi

C numos duos argenteos PAVLVS MANVTIVS, qui in hoc literarum genere, singulari cum industriæ & doctrinæ laude iam per multos annos uersatur; in quorum altero erat: C. Vibius C. F. Pansa. in altero: C. Vibius C. F. C. N. Pansa. Hunc annum, quo Hirtius, & Pansa consules fuerũt, uocant Solinus, & Rufus DCCX ab urbe condita, in quo cum Capitolina summa consentiunt. Hi consules ante à Cæsare designati fuerant, quàm interficeretur, tum cum expeditionem in Parthos adornans in insequentes plures annos magistratus creauit. C. Pansa anno DCCII. Marcello, & Sulpicio cos. tribunatum pl. gessit, quemadmodum ex epistola quadam Cœlij colligitur.

De Hirtio, & Pansa cos. ad Mutinam Antoniano bello occisis.

DVM M. Antonius Brutum Mutinæ obsidebat, K. Ian. Hirtio, & Pansa cõs. in sententiam Ciceronis S. C. factum est, ut C. Cæsar, qui priuato consilio pro rep. arma contra Antonium sumpserat, proprætore bellum gereret, senator esset, & sententiam lo-

D co prætorio diceret. D. Bruto, qui Antonio restitisset, & legionibus, quæ eum reliquissent, maxima quoq; laus tributa est. Cum legati ad Antonium de pace missi L. Piso, L. Philippus, Ser. Sulpicius re infecta reuersi essent, populus Ro. saga sumpsit. belloq; contra Antonium a senatu decreto, Hirtius consul ad bellum profectus, eumq; paucis post diebus Pansa consequutus est. Cæsar, atq; Hirtius Bononia in potestatẽ redacta, propius admotis castris Brutum de suo aduentu, atq; auxilio certiorem fecerunt. Prœlijs aliquot secundis elatus Antonius, relictis, qui Cæsaris, & Hirtij castra oppugnarent, clam in Pansam aduenientem Bononiam uersus XVII K. Maij contendit, ac prospere cum eo pugnauit. Audita re Hirtius redeunti in sua castra Antonio se obtulit, ac fusis eius copijs fortunam utriusq; partis æquauit. ex ea re, & consules, & Cæsar imperatores tum à senatu, tum à militibus appellati sunt; quamuis Pansa male pugnasset, Cæsar omnino ne pugnasset quidẽ. Paucis post diebus summo prœlio dimicatum est, in quo fugatus & castris, atq; exercitu exutus Antonius ad M. Lepidum pro consulem in Galliam cum paucis profugit. Hirtius post uictoriam in inimico-

inimicorum castris saucius obijt. Pansa paucis post diebus Bononię item ex uulnere A
mortuus est. Bruto, & Mutina obsidione liberatis, solus Cæsar incolumis gloriosissi-
ma uictoria potitus est. Dio, Appianus, Galba in epistolis, alij.

De C. Cæsare Octauiano, & Q. Pedio cos. suffectis.

C. OCTAVIVS patre natus est C. Octauio, uiro prætorio, cuius ante memini-
mus, matre Atia, quæ ex Iulia Cæsaris dictatoris sorore & M. Atio Balbo genita fue-
rat. Itaq; ipse Cęsaris neptis filius, Cæsar ipse maior eius auunculus fuit, ut Suetonius,
& Velleius tradunt. adoptatus autem à C. Cæsare, atq; heres relictus C. Iulius Cæsar
Octauianus dictus est. Hic fugato, ut dixi, Antonio senatui grauissime offensus est,
cum supplicationem LX dierum, ac triumphum, & bellum cōtra Antonium Bruto,
qui pugnam è mœnibus ociosus spectauerat, decerni, se autem qui remp. liberasset,
primum omnino præteriri, deinde uero consularibus ornamentis affici, & ut prætor
fieret, ac consul ante X annos, quàm per leges liceret, sibi tantum permitti uideret. B
Itaq; cum à senatu, ut consul in locum consulum occisorum fieret, impetrare non po-
tuisset, quod precibus nequiret, id sibi armis tentandum putauit. Reconciliata enim
cum M. Antonio, & M. Lepido, qui iam Antonium fugientē receperat, gratia, exer-
citu Romam adducto consul annos tantum XX natus creatus, Q. Pedium sibi colle
gam subrogauit. Hæc Dio, & Appianus. Quæ eadem elegantissime ita etiam Sueto
nius: Cæsar consulatum uigesimo ætatis anno inuasit, admotis hostiliter ad urbem le-
gionibus, missisq; qui sibi exercitus nomine deposcerēt. cum quidem, cunctante se-
natu, Cornelius centurio princeps legationis, reiecto sagulo, ostendens gladij capu-
lum, non dubitasset in curia dicere: hic faciet, si uos non feceritis. & Velleius sic: Om-
nia antequam fugaretur Antonius honorifice à senatu in Cæsarem, exercitumq; eius
decreta sunt, maxime auctore Cicerone. sed ut recessit metus, erupit uoluntas, proti-
nusq; Pompeianis partibus redijt animus. D. Bruto, quòd alieno beneficio uiueret,
decretus triumphus. Pansæ, atq; Hirtij corpora publica sepultura honorata. Cæsaris C
adeo nulla habita mentio, ut legati, qui ad exercitū eius missi erant, iuberentur sum-
moto eo milites alloqui. negauere milites sine imperatore suo ulla se audituros man
data. hoc tempore Cicero Cæsarē laudandum, & tollendum censebat, cum aliud di-
ceret, aliud intelligeret. Post inter Antonium, & Cæsarem concordia composita est,
& affinitas contracta, desponsa priuigna Antonij Clodia Cæsari. consulatumq; inijt
Cæsar pridie quàm uiginti annos impleret X K. Octob. cum collega Q. Pedio, post
V. C. annis DCCVIII. Dissentit autem à Velleio Dio, qui scribit Augustum mortuū
esse XIIII K. Septemb. eodemmet die, quo primum consulatū ceperat. itemq; sex-
tilem mensem Augustum appellatum, quòd eo mense primum consulatum inierat.
Natum autē IX K. Octob. consule Cicerone, tradit Suetonius; ut si pridie, quàm XX
annos impleret, inijt, X K. Octobris eum inisse necesse sit. Tacitus etiam in libro de
oratoribus, Hirtio, & Pansa cos. inquit, Diuus Augustus in locum Pansę, & Hirtij se,
& Q. Pedium consules suffecit. His comitijs habendis duos pro consules creatos es- D
se à prætore urbano narrat Dio; neq; enim tam exiguo tempore interreges prodi po
tuisse, absentibus plerisq; ex ijs, qui patricios magistratus gerebant. Idem etiam no-
tat, neminem hac ætate consulem ante factum. Cæsarem autem se non iterum consu-
lem scripsisse, quanuis consularia ante à senatu ornamenta adeptus esset. quod post
à Seuero imp. factum est, qui Plautianum II consulem pronunciauit, quòd eum an-
te consularibus insignibus affecisset. Est autem consularibus ornamentis afficere,
perinde in senatu, atque in ciuitate rationem alicuius habere, atque si ille uere con
sul fuisset. Q. Pedius is est, qui, Dione auctore, prætor fuit anno DCCV, biennio
autem ante triumphauit, heres à Cæsare relictus ex quadrante, ut apud Suetonium
scriptum est.

De III uiris reip. constituendæ.

CVM Cæsar in consulatu nihil aliud moliretur, quàm ut patris interfectores ul-
ciscere-

A cisceretur, Q. Pedium collegã legem ferre iussit de quæstione habenda in eos, quorum ille opera occisus esset. postulatiq; eà lege M. Brutus, C. Cassius, & D. Brutus, absentes damnati sunt. Cum M. Antonij opes C. Asinius Pollio, qui Hispaniæ, & L. Munatius Plancus, qui Galliæ præerant, cum suis exercitibus adiuncti auxissent, & D. Brutus, cui senatus, ut persequeretur M. Antonium, mandauerat relictus à legionibus suis profugisset, iussu Antonij, in cuius potestatem uenerat, à Capeno Sequano ad Aquileiam interemptus est. Cæsar cum M. Brutum, qui Macedoniam, & C. Cassium, qui Syriã ex senatus consulto obtinebant, nullo pacto armis ulcisci posset, cum M. Antonio, & M. Lepido, ut antea dixi, pace facta, postquam consul creatus est, utrunq; ex Gallia in Italiam accersiuit. Congressi omnes in agro, ut ait Dio, Bononiensi, ut Appianus, Mutinensi, consultationes summas de ordinanda, & corrigenda repub. habuerunt. Itaq; se triumuiros reipub. constituendæ cum summo imperio in quinquennium renunciarunt. Lepido Hispanias, & Narbonensem Galliam, Antonio reliquas Gallias, Cæsari utranq; Libyam unà cum Sicilia, ac Sardinia prouincias
B distribuerunt. Magistratus nec senatu, nec populo consulto quibus ipsi uoluissent, mandari; Lepidum in D. Bruti occisi locum in insequentem annum consulem creari, eumq; Romam, ac reliquam Italiam tueri; Antonium, & Cæsarem, bello Cassium, & Brutum persequi; proscriptionem, ac cædem inimicorum ciuium edi uoluerunt. Atq; his consultationibus perfectis cum confestim omnes Romam uenissent, singulis interiectis diebus urbem ingressi, quæ decreuerant, exequuti sunt. Sui à quoq; inimici, plurimi equites, CXXX senatores proscripti sunt, inter quos L. Paullus frater M. Lepidi, & L. Cæsar auunculus Antonij, &, qui Cæsarem suis sententijs ornauerat, M. Cicero: cuius occisi à Popillio legionario milite, cum haberet annos LXIII, caput cum manu dextra in rostris positum est. Hæc Dio, & Appianus, & alij. Quo autem die inierint, & quousq; in hoc honore fuerint, facile intelligi ex lapide Colotiano potest, in quo ita est:

M. AEMILIVS. M. ANTONIVS. IMP. CAESAR III. VIR. R. P. C.
C EX A. D. V. K. DEC. AD PR. K. IAN. SEX.

significat autem eos V K. Decemb. iniisse, ut pr. K. Ian. quinto post anno abdicarent, qui dies pridie K. Ian. sextas ab illo die erat futurus.

Cur Octauius Imp. Cæsar dictus sit.

C. OCTAVIVS iam inde interfecto Cæsare ex Apollonia Romã reuersus hereditatem Cæsaris, & nomen eius sibi non lege, sed testamento tantum uindicarat. Lex autem adoptionis curiata erat, quæ, ne tum ferretur, Antonius consul per tribunos intercessit. hoc autem anno ubi consulatum iniuit, ipse legem curiatam tulit, atq; in nomen patris lege transijt. Itaq; ab hoc tempore ab omnibus C. Cæsar est appellatus, cum ante non ita ab omnibus uocaretur. eodemq; etiam tempore Imp. Cæsarem dici cœptum puto; primum, quòd ita pater eius ex senatus consulto, & filij eius, & nepotes appellarentur; deinde, quòd in Capitolina eius ouatione triennio post ita uoca-
D tur: IMP. CAESAR DIVI F. C. N. Est autem intelligendum tum, cum consulatum inijt, C. Iulium C. F. in Capitolinis tabulis scribi, quia adhuc lex curiata lata non erat, qua Imperatoris prænomen patrium adipisceretur. post autẽ lata lege, tum cum triumuiratum inijt, hoc prænomen usurpasse. neq; enim Dioni assentior, qui ipso, & Sex. Appuleio cos. hoc ipsum sibi prænomen uindicasse ait. nisi ita intelligamus, hoc primum anno ex lege curiata, eo uero ex rebus eius gestis, & ex S. C. ita uocatum fuisse. ut quemadmodum Scipio Æmilianus primum Africani cognomen ab auo hereditarium habuit, post Carthagine deuicta, ex uictoria sibi comparauit, sic & ipse primum à patre, post à se hoc prænomen acceperit. Idem Cæsar pater Diuus appellatus est. siquidem, ut ait Suetonius, ludis, quos primo consecratos ei heres Octauius edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimã horã. creditumq; est, animã esse Cæsaris in cœlum recepti. & hac de caussa simulacro eius in uertice additur stella. Lepido autẽ, & Planco cos. diuini honores, ut ait Dio,

Cæsari

Cæsari mortuo à triumuiris decreti sunt; ne idibus Mart. qui dies solennis erat haben- A
do senatui, in posterum senatus haberetur: ut curia Pompeia, in qua ipse occisus erat, obstrueretur: ut ædes ei in foro, ubi crematum eius corpus erat, construeretur: ut simulacrum eius ludis Circensibus cum simulacro Veneris circumferretur. si qua uictoria nunciaretur, ut seorsum ei uictori, & mortuo sacrificaretur: ne imago eius in propinquorum funeribus efferretur: ut qui in ædem eius confugisset, ab iniuria tutus esset; Itaque ab illo tempore Octauius se Diui F. ut puto, appellauit.

De P. Ventidio, & C. Carrinate cos. suffectis.

CVM Cæsar inito triumuiratu sponte se consulatu, cuius caussa bellum patriæ intulerat, abdicasset, & Q. Pedius collega eius in magistratu mortuus esset, placuit triumuiris consules in reliquum anni sufficere. Itaque & quendam alium, & P. Ventidium, qui tum præturam gerebat, consules subrogarunt. Hæc Dio. Idem etiam cognosci potest ex tabula Capitolina, atque etiam multo apertius ex Colotiana, in qua suf- B
fecti consules nominantur C. Carrinas C.F. P. Ventidius P.F. C. Carrinatis meminit
Dio lib. LI. ac patrem eius à Sylla proscriptum, ipsum ad magistratus sublatum esse, & de Morinis triumphasse ait. De P. Ventidio sic Velleius: Annus DCCIX uidit Ventidium consularem prætextam iungere prætoriæ. & Valerius lib. VI: In Ventidio illud eximium, quòd eodem anno prætor, & consul factus est. Hunc Ventidium Bassum uocat Eutropius, & Gellius, de quo post plura in eius triumpho, quē primus de Parthis egit, afferemus.

De triumphis L. Munatij Planci pro cos. M. Lepidi III uiri R. P. C. pro cos.

L. MVNATIVM Plancum pro cos. ex Gallia triumphasse hoc anno IIII K. Ian. M. Lepidum III uirum R. P. C. pro cos. ex Hispania prid. K. Ian. inuenio scriptum in Capitolinis triumphis. Ac Planci quidem triumphum uideo comprobari in quo- C
dam epigrāmate, quod esse Caietæ traditur ab ijs, qui librum ueterū inscriptionum confecerunt. id autem est eiusmodi: L. MVNATIVS L. F. L. N. L. PRON. PLANCVS COS. CENS. IMP. IT VIIVIR EPVL. TRIVMPHAVIT EX RHETIS. AEDEM SATVRNI FECIT DE MANVBIIS. AGROS DIVISIT IN ITALIA BENEVENTI. IN GALLIA COLONIAS DEDVXIT, LVGDVNVM ET RAVRICAM. Galliæ autem ulteriori præfuisse hoc tempore Plancum, cùm Dio & ceteri tradiderunt; tum etiam ex epistolis Ciceronis cognosci facile potest. Quin etiam M. Lepidum triumuirum, dum ciuium proscriptorum cædes fieret de Hispanis triumphasse scribit Appianus. quem eundem Galliam, & Hispaniam priore anno à Cæsare obtinuisse ante notauimus. Itaque Dio tradit, Lepidum, cum Hispaniam citeriorem obtineret, Sex. Pompeium, ut Hispania decederet, bonorum paternorū recuperatione, induxisse, idque fœdus à M. Antonio consule comprobatum esse. Eundem etiam in Galliæ parte moratum esse D
omnes ostendunt, qui scribūt Antonium Mutina pulsum ad eum trans alpes in Galliam confugisse, præterea literæ eius ad Ciceronem è Gallia scriptæ. Adijcit Dio, senatum Lepidum, & Plancum è Gallia ad opem D. Bruto ferendam euocasse; ubi autem accepit M. Silanum Lepidi præfectum subsidio Antonij uenisse, ueritum, ne Plancus se cum Lepido coniungeret, utrunque in prouincia manere iussisse, ac ne quid suspicari possent, ijs, qui ab Allobrogibus Vienna Narbonensi pulsi fuerant, ut inter Rhodanum, & Ararim urbem conderent, negotium dedisse, eosque Lugdunum condidisse. Velleius, Lepidum decreta sibi Hispania in Gallia moratum, ait. De triumphis autem ab his cos. actis, sic scribit: Lepidus triumuir Paullum fratrem proscripsit. Planco non defuit gratia ad impetrandum, ut frater eius Plancus Plotius proscriberetur. eoque inter iocos militares, qui currum Lepidi, Plancique sequuti erant, inter execrationem ciuium usurpabant hunc uersum: De Germanis, non de Gallis duo triumphant consules. hæc ille. Consules autem intelligit designatos.

A tos. alioquin hi triumphi in posterum annum essent referendi.

DE COS. AN. DCCXI.

CASSIODORVS cum fastis Siculis consules subijcit M. Lepidum, L. Plancum; Dio M. Æmilium Lepidum II, L. Munatium L. F. Plancum. Horum meminit Suetonius in Tiberio, cum ait, Tiberium M. Æmilio Lepido II, Munatio Planco cos. post bellum Philippense esse natum. In lapide Colotiano est, -. MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F. In hunc autem etiam annum consules iam ante à Cæsare designati fuerant, auctore Dione, D. Brutus, & L. Plancus; uerum Bruto priore anno lege Pedia damnato, ac post occiso, & occupata à triumuiris rep. placuit M. Lepidum triumuirum, qui ante etiam cum Cæsare III consule consul fuerat, cum Planco, qui & ipse, sequutus Antonium, à rep. desciuerat, consulatum administrare. Ceterũ Brutus ipse à Plutarcho, Appiano, Dione, Zonara Albinus uocatur, credo quod è Brutis fuerit in Albinos adoptatus. extat enim nummus argenteus apud Lauredanũ talis: A. POSTVMIVS A. F. ALBINVS BRVTI F. COS. DES.

B

De censoribus.

IN hunc annum censores edit scriptor lapidis Colotiani -. ANTONIVM & P. SVLPICIVM. eosq; lustrum nullum fecisse notat. Eius me uiri auctoritas mouit, ut eos censores huic cõmentario ascriberẽ, quamuis ne uerbum quidem de ijs in annalibus ullis inuenirem. Ego uero L. Antoniũ esse puto. Nam Marcus hoc anno in Macedonia bellum gerit contra Cassium, Caius à Bruto iam interfectus erat, auctore Dione. P. autem Sulpicium Quirinum esse ratus sum, patrem fortasse eius, qui consul est an. DCCXLI. In fastis eos nõ scripsi, quia Lepidum, & Plancum censores ab auctoribus Capitolinis studiose post præteriri animaduerti. quasi uero, postquam Cæsar censoriam potestatem sibi arrogauit, ac censoris nomen respuit, censura nulla fuerit.

C

De triumpho P. Vatinij pro cos. de Illyrico.

P. VATINIVS pro consule de Illyrico triũphauit hoc anno. Siquidẽ triumphus eius in Capitolinis tabulis interiectus est inter Lepidi, & Antonij triumphos, quorũ ille prid. K. Ian. pro cos. triumphauit priore anno, hic K. Ian. postero. Triumphi autẽ huius mentionem nullam apud quenquam inueni. De rebus autem ab eo in Illyrico gestis hæc tradita sunt: P. Vatinius extremo mense anni DCCVI consul à Cæsare dictatore II factus, ab eo missus est in Illyricum cum legionibus; anno DCCVII, an DCCVIII anno, parum constat. Epistolæ quidem extant P. Vatinij Imp. ex Illyrico ad Ciceronem scriptæ, quibus supplicationes ob rem bene gestam petit. uerba eius hæc sunt: Cæsar adhuc mihi iniuriam facit. de meis supplicationibus, & rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert. quasi uero non iustissimi triumphi in Dalmatia res gesserim nam si hoc expectandum sit, dum totum bellum conficiã, uiginti oppida sunt

D Dalmatiæ antiqua. quæ ipsi sibi asciuerunt, amplius sexaginta. hæc nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur, longe alia conditione ego sum, ac ceteri imperatores. ego post supplicationes mihi decretas in Dalmatiã profectus sum. sex oppida ui oppugnando cepi, & arcem eorum totam. ex qua me niues, frigora, imbres detruserunt. indigneq; mi Cicero oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere sum coactus. Vale. non. Decemb. Narona. Dio etiam scribit, Vatinium cum Illyrico præesset, Dyrrhachium occupasse, atq; M. Bruto, qui in Macedoniam cum imperio uenerat, obstitisse. postremo autem Vatinianos milites se ad Brutum contulisse. Itaq; Velleius quoque M. Brutum Vatinio legiones extorsisse adscribit. Quibus ex uerbis apparet rem per plures annos à Vatinio esse in Illyrico gestã. Caussam etiam, cur Cæsar Vatinium in Illyricum miserit, narrat in Illyrica Appianus, his uerbis: Illyrij ueriti, ne quid detrimenti à Cæsare, cum in Parthos tenderet, acciperent, legatos ad eum miserunt, ueniam petentes, quòd in eius exercitum deliquissent. Cæsar ita se illis ignoscere respondit, si ipsi tributa, & obsides dedissent. quę cum

illi se facturos esse affirmaret, Vatinium eius rei caussa cum tribus legionibus, & magno equitatu ad eos misit. Cum autem, mortuo Cæsare, Vatinio neque obsides, neque tributa darent, Vatinium ipsum à quo bello oppressi fuerant, prœlio uictum Dyrrhachium compulerũt. His de rebus hoc anno triumphasse eum Imp. Cæsaris gratia existimare licet. A

De bello Philippensi cum M. Bruto, & C. Cassio.

M. BRVTVS, & C. Cassius prætores urbani, quo anno Cæsarem interfecerunt, cum Antonium cos. à rep. defecisse animaduertissent, in suas prouincias Cretam, & Bithyniam exierunt: ut D. Brutus in Galliã citeriorem, C. Trebonius in Asiam. Cum autem eas prouincias ad res magnas gerendas parum momenti habere intelligerẽt Brutus in Macedoniã, Cassius in Syriam contenderunt. Cum C. Antonius post præturam, quam cum Bruto gesserat in Macedoniam, Q. Hortensio prætore decedente, paulo ante uenisset, à Bruto adiunctis sibi Vatinij, qui Dyrrhachij erat, militibus, Apolloniæ captus est. Ita Brutus, tota Epiro, ac Macedonia in potestatem redactis, à senatu præesse Macedoniæ iussus est. Inde cum in Asiam contrahendorum auxiliorum caussa se contulisset, Gellij Poplicolæ insidias passus est. C. Antonius, cum ex custodia à quibusdam Apolloniæ per uim eriperetur, à C. Clodio custodię eius occisus: Gellius comprehensus M. Messallæ fratri, Casij amico condonatus est. Brutus, cum in Europam trajceret, Adali agrum populo Ro. ab eo moriente relictum recepit, & Besis in Macedoniam irrumpentibus ope reguli Rhascyporidis uictis Imperatoris nomen sibi peperit. Cassius autẽ pecunijs in Asia, & equitibus à Trebonio acceptis, atque Asianis, & Cilicibus multis, presertim Tarcondimoto sibi adiunctis, cum in Syriam peruenisset sine prœlio omnes populos, atque exercitus Cęcilij Bassi, & Crispi, & Murci, qui ibi sine senatus, aut populi iussu bellũ inter se gerebant, in potestatẽ redegit. Quibus rebus auditis senatus ei Syriã, & bellũ cõtra Dolabellã decreuit. is enim in consulatu Syriam nactus Trebonium Smyrnæ per cruciatus occiderat, atque hostis à populo Ro. iudicatus fuerat. Cassius Dolabellã qui iam omnẽ Asiam uictor occupauerat, in urbe Laodicea obsessum, ut sibi manus inferret, coegit. post autem omnibus rebus in Syria, & Cilicia constitutis Smyrnã in Asiam ad Brutum ad ordinanda belli consilia contendit, quod aduersus se à triumuiris cõparari acceperat. Ita Cassius Rhodijs, & Ariobarzane, Brutus, Lycijs, & Pataræis & reliquis Asianis subactis, in Macedoniã, ut ibi bellum gererent, traiecerunt. Atque haud ita multò post Imp. Cęsar, & M. Antonius triumuiri, sæpius à C. Norbano, & Decidio Saxa, quos ad hoc bellum in Macedoniam pręmiserant, accersiti cum ingenti exercitu aduenerunt, atque ad urbem Philippos castra è regione hostium posuerunt. ibi pugnatum est summo prœlio, sed uario euentu, ita ut Brutus Cæsarem, Antonius Cassium, (uterque eorum dextrum cornu regebat,) pepulerint, & castra utrinque ab ijs, qui uicerunt, expugnata sint. C. Cassius, cum Brutum, quem in acie cecidisse metuebat, cum equitatu redeuntem longe prospexisset, irrumpentes hostes esse suspicatus, sibi liberti manu mortem intulit. Post paucos dies altero prœlio uictus M. Brutus desperatis rebus & ipse uitam finiuit, exorato Stratone fugæ comite, ut se gladio transfoderet. quod idem fecerunt principum Romanorum circiter XL. Q. Hortensius occisus est. His rebus gestis Cæsar Hispania, & Numidia, Antonius Gallia, & Africa sibi sumpta, Antonius in Asiã ad cogendas promissas militibus pecunias profectus est, Cæsar in Italiam reuertens in itinere in morbum incidit. Ob hanc uictoriam Romæ in totum fere annum supplicationes decretæ sunt. Hæc Dio, Appianus, Plutarchus in Antonio.

B (margin, beside "paulo ante uenisset")
C (margin, beside "in consulatu Syriam")
D (margin, beside "longe prospexisset")

DE COS. AN. DCCXII.

CONSVLES apud Cassiodorum in hunc annum inuenio P. Seruilium II, L. Antoniũ: in lapide Colotiano = ANTONIVM, P. SERVILIVM P. F. in fastis Siculis Antonium, & Isauricum apud Dionem L. Antoniũ M. F. Pietatem, P. Seruiliũ P. F. Isauricum II. Meminit horum etiam cos. Suetonius, cum ait, placuisse quibusdam

A dam Tiberium Seruilij Isaurici, Antonijq; consulatu genitum. Cum Dio, itemq; Eusebius P. Seruilium Isauricum biennio ante mortuum esse retulerint, intelligendum est, patrem huius consulis fuisse eum, qui Isaurici cognomen inuenit, & consul cum Ap. Claudio fuit. Hic autem filius cum Cæsare II consule consulatum gessit. L. Antonius à Dione dicitur πίστας, quod est græce εὐσεβής. quòd consul una cũ Fuluia Marci fratris uxore remp. eo animo tractarit, quasi pro Marco fratre triumuiro laboraret, atq; propter pietatem illam cognomẽ Pietatis inuenerit. Per hos annos Q. Saluidienus Rufus consul fuit, ad consulatum ab imp. Cæsare euectus. is enim postero anno ab eo consularis interfectus dicitur, cum eum insidias sibi parare comperisset, auctore Dione, & Velleio.

De triumpho L. Antonij cos. ex Alpibus.

L. ANTONIVM cõsulem K. Ian. triumphasse ex Alpibus scriptum est in triumphis Capitolinis. Idem triũphus tanta diligentia à Dione traditus est, ut nõ potuerit B accuratius. Scribit enim ita: Cum L. Antonius triumphare cuperet de quibusdã inalpinis, quasi eos subegisset, quandiu Fuluia restitit, nemo assensus est; ut uero ipsa placata concessit, omnium consensu triumphus ei decretus est. adeo ut L. Antonius uerbo de ijs triumpharet, quos se deuicisse prædicaret (neq; enim quicquam triumpho dignum gesserat, neq; omnino imperium in ijs locis habuerat) re uera autem Fuluia eo honore afficeretur, ac triumpharet. Egit autẽ triumphum K. Ian. quo die consulatum erat initurus; quo facto gloria se Mario æquabat, quòd eodem die, quo ille ante de Iugurtha, triumpharet. in eo uero etiam se illi præferebat, quòd ipse sponte triumphalem togam posuisset, atq; in forensi stola senatum habuisset, ille uero inuitus hæc fecisset; & quòd ei corona nulla, sibi cum aliæ, tum à populo tributim per Fuluiã datæ essent. Erat autem Fuluia uxor M. Antonij, socrus Cæsaris; nam Clodia eius filia Cæsari nupserat, quæ contempto Isaurico consule cum L. Antonio consulatum administrabat. L. Antonius Pietatis cognomine in Capitolino triumpho iccirco affe-C ctus non est, quòd id nondum ferret.

De bello Perusino L. Antonij cos.

HOC anno inter Imp. Cæsarem, & L. Antonium cos. Fuluiamq; socrum discordia exarsit. Antonius se agrorum parte, quæ ad Marcum fratrem (is, ut dixi, in Asia erat) pertinebat, Cæsar exercituum, qui sibi non traderentur, subsidio spoliatum querebatur. Itaq; Clodia ab eo adhuc uirgine repudiata, res in apertum bellum euasit. Nam cum Cæsar agros promissos in castris Philippicis ueteranis diuisisset, ac seditiones exercitus sui, quas corrupti à Fuluia milites contra se concitauerãt, cum periculo inhibuisset; L. Antonius consul Fuluiæ consilio usus populis ijs, quorum agros ueteranis ille dederat, ad arma concitatis, bellum mouit. Fuluia Præneste oppido occupato omni militari munere, atq; imperatorio functa est. cũ legatis de pace ultro, citroq; missis res conueniri non potuisset, Cæsar in Nursinos, & Sentinates exercitum indu D xit. L. Antonius in urbem M. Lepido, qui custodiæ urbis cum exercitu præerat, fuso, hostiliter irrupit. Cæsar Sentinatibus obsidendis Q. Saluidieno traditis, Romam reuersus Antonium quasi ad bellum aliquod ex S. C. urbe proficiscentem, atq; in Galliam contendentem in itinere intercepit, atq; Perusiæ in Etruria conclusum diu obsedit, postremoq; conatum aliquoties erumpere, & repulsum coegit in deditionem uenire. Ei uenia data est, plerisq; equitum, ac senatorũ ad aram Cæsaris (ut fama est) immolatis. Perusia diruta, redactisq; in potestatem omnibus diuersæ partis exercitibus, bellum sine sanguine Caluino, & Pollione cos. confectũ. Dio, Appianus, Suetonius.

DE COS. AN. DCCXIII.

CASSIODORVS consules in hunc annum edit C. Asinium, Cn. Domitium; Siculi fasti Caluinũ, & Pollionẽ Colotianus CN. DOMITIVM M. F. C. ASINIVM CN. F. Dio Cn. Domitium M. F. Caluinum II, C. Asinium Pollionem, itemq; Iose-

H 2 phus

phus antiquitatũ lib. XIIII. Asinius ex triumpho Capitolino descriptus est. Cn. Do A
mitius ex consulatu Hispaniam obtinuit, auctore Velleio. Exitu autem anni hos cos.
magistratu abdicasse scribit Dio, aliosq; consules in paucos dies esse suffectos. quorũ
unus fuit L. Cornelius Balbus Gaditanus. Itaq; in tabula Colotiana suffecti consules
notantur: L. CORNELIVS. L. F. P. CANIDIVS P. F. De P. Cornelió
Balbo ita Plinius lib. VII: Fuit & Balbus Cornelius maior consul. sed accusatus, atq;
de iure uirgarum in eum iudicum in consilium missus, primus externorũ, atq; in O-
ceano genitorum usus illo honore, quem maiores quoq; Latio negauerant. & Vel-
leius: Cornelius Balbus excedente humanam fidem temeritate, ingressus castra ho-
stium sæpiusq; cum Lentulo collocutus, consule dubitante, quanti se uenderet, illis
incrementis fecit uiam, quibus nõ Hispaniæ suæ natus, sed Hispanus in triumphum,
& pontificatum assurgeret, fieretq; ex priuato consularis. Extat pro eodem Balbo de
ciuitate Ciceronis oratio. P. Canidij Crassi meminit Dio lib. XLIX.

De Imp. Cæsare, & M. Antonio III uiris ouantibus ex pace inter se facta. B

IN Capitolinis tabulis proditum est, Imp. Cæsarem ouantem inisse, quòd cum M.
Antonio pacem fecit, & M. Antonium, quòd cum Imp. Cæsare. Id autem hoc anno
factum scribit in hanc sententiam Dio: Cum Imp. Cæsar uictoria ad Perusiam parta
Italiam totam partim uoluntate, partim ui in potestatẽ redegisset, Fuluia ad M. An-
tonium uirum cum liberis, & Iulia eius matre profugit. Is cum in Asiam ex Ægypto
recessisset, uerbis uxoris incitatus Cæsari amicitiam renunciauit, atq; haud ita multò
post, cum in Italiam traiecisset, Sipuntẽ occupauit, & Brundusium obsessum, P. Ser-
uilio Rullo Cæsaris duce pulso, cepit. In tanto rerũ & Italiæ motu Fuluia uxor Sicyó
ne moritur. Quo nuntio accepto ambo armis positis in gratiam redierunt. atq; Cæ-
sar Sardiniam, Dalmatiam, Hispaniam, & Galliam, Antonius reliqua omnia supra Io
nium mare in Asia, & Europa, excepta Africa, quam Lepidus, & Sicilia, quam Sex.
Pompeius tenebãt, sortiti, ambo quod alter alteri reconciliatus esset, cum triumpha- C
li ueste in urbem equis inuecti sunt, Octauia etiam Cæsaris sorore Antonio in matri-
monium collocata. Itaq; Suetonius hoc innuens rectè dixit, Cæsarem bis ouantem
urbem ingressum: post Philippense, iterum post Siculum bellum.

DE COS. AN. DCCXIIII.

CONSVLES suggerit Cassiodorus L. Censorinum, C. Caluisium; Censorinum &
Sabinum fasti Siculi; Dio L. Marcium, C. Sabinum. L. Marcius Censorinus ex trium-
pho eius Capitolino descriptus est. C. Caluisius C. F. Sabinus dicitur à Dione in indi-
ce, quanquàm Asinius ibi uulgò per mendam legitur.

De triumphis L. Marcij Censorini cos. ex Macedonia. C. Asinij Pollionis
pro cos. ex Parthinis.

L. MARCIVS Censorinus in consulatu triumphauit ex Macedonia K. Ian. si lapi D
dibus Capitolinis credimus. neq; enim eius triumphi uerbum apud annales Roma-
nos inueni. In ijsdem etiam tabulis scriptum est, C. Asinium Pollionem pro cos. ex
Parthinis triumphasse. Cuius triumphi hęc apud scriptores rerum Romanarum testi
monia extant. primum Dio in exponendis rebus hoc anno gestis, ita loquitur: Eodẽ
tempore Parthini mouerunt, quorũ conatus armis compescuit Pollio. & Horat. pri-
ma Ode lib. II, eum de Dalmatis triumphasse significat, cum ita canit: Et consulenti
Pollio curiæ, cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho. quem locum
exponens Porphyrio, inquit, eum Salona urbe Dalmatiæ capta triumphasse. & Ser-
uius in expositione Pollionis Vergiliani scribit, Asinium Pollionem ductorem Ger
manici exercitus cum post captas Salonas Dalmatiæ ciuitatem primo meruisset lau
ream, post etiam consulatum adeptus fuisset, eodem anno suscepisse filium, quem à
capta ciuitate Saloninum uocauit. Itaq; Florus etiam sic scripsit: Dalmatas Marcius
incensa urbe Delminio quasi detruncauerat, postea Asinius Pollio gregibus, armis,
agris

A agris mulctauerat. De eodem Asinio sic Velleius lib. II: Asinius Pollio cum septem legionibus diu retenta in potestate Antonij Venetia, magnis, speciosisq; rebus circa Altinum, aliasq; regionis eius urbes editis, Antonium petens uagum adhuc Domitium digressum e Brutianis castris post cædem eius, & proprię classis factum ducem Antonio iūxit, Parthinos Plinius in Macedonia collocat; Strabo lib. VII, supra Dyrrhachium, & Apolloniā in Epiro. Stephanus Parthum oppidum esse Illyrici scribit, unde ciues Parthinos dictos.

DE COS. AN. DCCXV.

CONSVLES subsequuti sunt Ap. Claudius, C. Norbanus, ut ait Cassiodorus; ut fasti Siculi Censorinum, & Sabinum; ut Dio, Ap. Claudius C.F. Pulcher, C. Norbanus. C.F. Flaccus. In triumpho etiam Capitolino C. Norbanus C.F. Flaccus scribitur. His primis consulibus duos utrisq; affuisse quæstores notat Dio.

B *De triumpho P. Ventidij pro cos. de Parthis.*

TRIVMPHVM P. Ventidij de Parthis actū nemo est fere, qui non memoriæ prodiderit, quòd insigne ad famam esse duxerunt, eum qui antea in triumpho ductus captiuus fuerat, primum de bellicosissima Parthorum gente triumphasse. Itaq; & in Capitolinis tabulis hic triumphus est Pollionis triumpho subiectus, & de eo Plinius, Dio, Gellius, & Valerius tradiderunt. scribit autem Dio, Asinio, & Caluino cos. Pacorum Parthorum regem T. Labieno, qui Pompeianarū partium fuerat, duce in Syriam irrupisse, uictoq; Decidio Saxa M. Antonij legato, uniuersam eam prouinciā, & Phœnicē, & Ciliciam, & Palæstinā occupasse, M. ipso Antonio amore Cleopatræ in Ægypto implicato. Censorino uero, & Sabino cos. P. Ventidiū ab Antonio cōtra Parthos missum, eos prœlio uictos Syria & Tauro monte Labieno eorum duce occiso, expulisse, & Palæstinam recepisse. easq; ob res nullum à senatu honorem consequutum, quòd eas non suis, sed Antonij gessisset auspicijs; Antonio autem supplica-
C tiones esse decretas. sequenti anno Ventidium Pacorum regem de uictis Parthis interfecisse, qui fuit annus Claudio, & Norbano consulibus, atq; triumphum à senatu impetrasse. De quo triumpho sic idem: Rebus à Ventidio gestis Antonius nō modo non lætatus est, sed etiā inuidit, atq; ei imperiū abrogauit. quanuis ipse ob Ventidianam uictoriam supplicationes à senatu & triumphum obtinuisset. quæ ei à ciuibus decreta sunt cùm propter eius potentiam, tum quia uere Antonij imperium fuerat, non Ventidij. Ventidio autē eadem decreta sunt, quòd cladem Crasso à Parthis illatam ipse egregie ultus fuerat, & maxime quòd eodem die & clades Crassi, & uictoria Ventidij contigerat. Casu autem Ventidius solus triumphauit, quòd Antonius ante triumphum obijt. atq; gloriam tum ex his, tum ex ipsius fortunæ inconstantia ingentem rettulit. in triumpho enim Pompeij Strabonis cum ceteris captiuis ductus fuerat, qui primus de Parthis triumphauit. Idem scribit Valerius lib. VI. Asculo capto,
D inquit, Cn. Pompeij Magni pater P. Ventidium ætate puberem in triumpho suo populi oculis subiecit. hic est Ventidius, qui postea Romę de Parthis, & per Parthos de Crassi manibus in hostili solo miserabiliter iacentibus triumphum duxit. & Plinius lib. VII: Triūphauit de Parthis solus P. Ventidius, sed idē in triumpho Asculano Cn. Pompeij Strabonis puer ductus; quanquā Massurius auctor, est, bis in triumpho ductum. Gellius lib. XV, eum Picentem fuisse ait genere, & loco humili, & matrem eius à Pompeio Strabone Pompeij Magni patre, bello sociali quo Asculanos subegit, captam cum ipso esse: mox triumphante Pompeio Strabone eum quoq; puerum inter ceteros ante currum Imperatoris sinu matris uectum esse. post cum adoleuisset, uictū sibi ægre quæsisse, eumq; sordide inuenisse, cōparandis mulis, & uehiculis magistratibus, qui sortiti prouincias forent: prębenda publice conduxisse. in isto questu notū esse cepisse C. Cæsari, & cum eo profectum esse in Gallias. Tum quia in ea prouincia satis nauiter uersatus esset, & deinceps ciuili bello mandata sibi pleraq; impigre, & strenue fecisset, non modo in amicitiam Cæsaris, sed ex ea in amplissimum quoq; or-

dinem peruenisse. mox tribunum quoque plebis, ac deinde prætorem creatum. atque in A
eo tempore iudicatum esse à senatu hostem cum M. Antonio, post uero coniunctis partibus non pristinam tantum dignitatem recuperasse, sed pontificatum, ac deinde consulatum quoque adeptum esse. Eundem Ventidium Bassum Suetonius præpositum esse à M. Antonio prouinciis orientalibus, Parthosque in Syriam introrumpentes tribus prœliis fudisse scribit, eumque primum omnium de Parthis triumphasse, & morte obita publico funere elatum esse. Idem Plutarchus in Antonio, & Eutropius libro VII.

DE COS. AN. DCCXVI.

M. AGRIPPAM L. Caninium consules suggerit Cassiodorus. Agrippā, & Gallum fasti Siculi; Dio M. Vipsanium L. F. Agrippam, L. Caninium L. F. Gallum. M. Agrippam, & C. Canidium Gallum consules edit Iosephus lib. XV antiquitatū annos XXVII post Ciceronem consulem, quo anno capta Hierosolyma fuerant. Vipsaniū item Agrippam uocat Nepos in uita Attici. In Capitolinis lapidibus, aliisque ueteribus Romæ monumentis, gentile nomē eius præteritur. ut in fronte templi, quod Pantheon dictum est: M. AGRIPPA L. F. COS. TERT. De Agrippa ita Tacitus lib. primo: Augustus M. Agrippam ignobili loco, bonum militia, uictoriæ socium, geminatis consulatibus extulit, post etiam mortuo Marcello sororis filio generum sumpsit. Ex Capitolino inani interuallo inter Agrippam, & Gellium, qui sequitur, consulem, apparet desiderari nomē consulis suffecti in locum Caninii, de quo nihil mihi compertum est. suspicor autem, ne sit T. Statilius Taurus. primum, quia biennio post pro cos. triumphauit ex Africa, deinde, quia anno DCCVII consul est iterū, neque quando primum fuerit, extat. B

De triumuiris R. P. C. II.

DIO auctor est, hoc anno triumuiros R. P. C. Antonium, Lepidum, & Cæsarem cum quinque anni triumuiratus, in quos se crearant, abiissent, eosdem semet in alterū quinquenniū renunciasse. Hoc idem ex Colotiano lapide colligitur, in quo est: priores triumuiros ex ante diem quintum K. Dec. ad prid. Kal. Ian. sex. triumuiratum gessisse. pridie autem K. Ian. sextas ab illo die intelligimus esse ultimum eius anni diem, quo Claudius, & Norbanus consules fuerunt. in Capitolino fragmento triumuiri Claudio & Norbano subiecti uidentur, quasi illo anno inierint. uerum ego interpretor, coniungendos esse triumuiros cum anno, quo M. Agrippa consulatum gerit, quippe qui illustriores sint ipsis consulibus, atque idcirco consulibus præponantur. sic enim post etiam Augustus cum numero tribuniciæ potestatis, itemque Tiberius consulibus præponuntur, non subiiciuntur. Itaque in lapide nomina tum triumuirûm, tum Augusti respondent ad perpendiculum, nec ullum eorum interius altero est. Eos autem K. Ian. iniisse, quanquam traditum non est, puto. Cum Antonii & Cæsaris suspecta alterius alteri fides esset, per Octauiam in gratiam redierunt. Cæsar etiam filiam Antyllo Antonii ex Cleopatra filio, Antonius Domitio Cæsaris interfectori, & proscripto, filiam ex Octauia despoponderunt. Dio. C D

De triumpho à M. Agrippa cos. neglecto ex Gallia.

CAESAR, cum pararet bellum in Sex. Pompeium Magni filium, M. Agrippam ex Gallia ulteriore euocauit. eique curam classis ædificandæ mandauit, cum eundem, qui Gallos noua molientes deuicerat, & secundus Romanorum belli caussa Rhenū transierat triumphi honore decorasset. Is autem cum consulatum cum L. Gallo gereret, sibi triumphandum non esse duxit, quòd haud decere putaret, re male aduersus Pompeium à Cæsare ob naufragia gesta, in lætitia esse. Hæc Dio. Appianus etiam lib. V, Agrippam ex Aquitania insignem uictoriam rettulisse; Orosius eundem in Aquitania rem prospere gessisse, auctores sunt.

De

A DE COS. AN. DCCXVII.

CASSIODORVS consules in hunc annum profitetur L. Gellium, M. Cocceium. Poplicolam, & Neruam fasti Siculi; Dio L. Gellium L. F. Poplicolam, M. Cocceium Neruam. Ex Capitolinis fragmentis apparet L. GELLIVM L. F. L. N. esse. L. Gellius frater proditur à Dione M. Valerij Messallæ. est enim is, cui à M. Bruto uenia ante data est. ex quo intelligi potest, Poplicolam cognomen esse adoptionis. non enim Gellij, sed Valerij, Poplicolæ cognomen tulerunt. Eundem Gellium abdicasse, in eius locum alterum factum esse, eadem fragmenta docent. Is forte fuit L. Munatius L. F. L. N. Plancus. quem Plinius lib. XIII. cap. III. bis consulem fuisse ait. neq; quo anno iterum fuerit, reperias. cui coniecturæ fragmētum etiam Capitolinum assentitur, in quo est: L. L. F. id est, L. F. L. N.

De triumpho Cn. Domitij Caluini pro cos. ex Hispania.

B HOC anno Cn. Domitium Caluinum pro cos. ex Hispania triumphasse, extat in fastis Capitolinis. Cuius triumphi meminit Dio in expositione rerum gestarum Censorino, & Sabino cos. his uerbis: Eodem tempore mouerunt etiam Cerretani in Hispania, quos Caluinus subegit, re primum bene ab ipso, post infeliciter ab eius legato gesta, qui à barbaris obsessus, & à suis militibus desertus est. Caluinus autem non ante in hostes impressionem fecit, quàm de militibus supplicium sumpsit, eosq; decimauit. quo facto hostes adortus uictoriam reportauit, & triumphum obtinuit, quanquam Hispania Cęsari prouincia erat decreta. ex arbitrio enim eorum, qui imperium habebant, etiam honores ijs, qui suis auspicijs pugnassent, mandabatur. & Velleius: Eadem tempestate Caluinus Domitius, cum ex consulatu obtineret Hispaniam, grauissimi, comparandiq; antiquis exempli auctor fuit, quippe primipili centurionem nomine Vibullium ob turpem ex acie fugam fuste percussit.

De bello Siculo Sex. Pompeij, & Imp. Cæsare ouante II.

C SEX. Pompeius minor è filijs Cn. Pompeij Magni bellū Siculum conciuit, quod ab Imp. Cæsare gestum est. Is enim anno DCCIX, quo anno C. Cæsar dictator in Hispania cum filijs Cn. Pompeij acerrimo bello dimicauit, è Corduba, ubi obsidebatur, elapsus, in Lacetaniam ueniens, aliquandiu latuit. ubi uero Cæsar in Italiam, haud magnis relictis in Bætica copijs, decessit, in Bæticam confluentibus ad eum omnibus ijs, qui ex prœlio incolumes euaserant, se recepit. atq; occiso iam Cæsare, urbes alias ui, alias uoluntate sibi adiunxit, C. Carrinate, ac deinde C. Asinio Pollione, quos Cæsar in Hispaniam miserat, pulsis. M. deinde Lepidus, qui à Cæsare alteram Hispaniam obtinuerat, fœdus cum eo fecit, ut recuperato patrimonio ex Hispania recederet. atq; id fœdus à M. Antonio cos. confirmatum est. Tum uero cum M. Bruto Macedoniam, C. Cassio Syriam, & bellum aduersus Dolabellam senatus decerneret, Sex. Pompeio classem commisit, atq; eum in Italiam aduocauit. Is, cum iam triumuiri

D dominarentur, lectis ex Epiro proscriptis, ac fugitiuis cum exercitu diu sine ulla loci cuiusquam possessione in mari prædatus, Messanam oppidum in Sicilia primum, deinde totam insulam occupauit. occisoq; A. Pompeio Bithynico prætore, Q. etiam Saluidienum legatum Cæsaris nauali prœlio superauit, tum cùm bellum in Brutum, & Cassium à Cæsare, & Antonio parabatur, Lepido & Planco cos. Illis autem debellatis cum maria omnia latrocinijs Sextus infesta redderet, & Sicilia in potestatem redacta annonæ subuectiones impediret, atq; urbem fame per aliquot annos opprimeret, cum eo postulatam pacem Cæsar, & Antonius fecerunt, ita ut ille Siciliam & Sardiniam, & Achaiam in quinquennium haberet, & purgatis maribus, commeatum in urbem mitteret. hæc autem facta est Marcio, & Caluisio cos. eodemq; anno cum Sex. Pompeius rursum latrocinijs mare uexaret, nec pacem, quam acceperat, præstaret, Cæsar, necessario bello cōtra eū suscepto, Lepido, ex Africa cum legionib. accito duobus naualib. prœlijs dubio euētu Claudio & Norbano cos. pugnauit:

Sequens deinceps annus in cōficienda classe, cui rei M. Agrippa præfectus erat, consumptus est. hoc autem demum anno aduersus Sex. Pompeium uario euentu naualibus certaminibus pugnatum est, ita ut duarum classium Cæsaris altera, cui Agrippa præerat, uinceret, altera, quam Cæsar duxerat, deleta, expositi in terram milites fere à Pompeio oppressi sint. uictus deinde Pompeius in Siciliam profugit. M. Agrippa rostrata nauali corona à Cæsare donatus est, qui honos nemini ante eum habitus erat. Quibus rebus Romæ nunciatis, Cæsari magno omnium consensu statuæ, currus triumphalis, & ut ouans urbem iniret, & laurea corona perpetuo uteretur, concessum est. Hæc Dio. In Capitolinis tabulis scriptum est etiam Imp. Cæsarem II. IIIuirum IT ouantem ex Sicilia hoc anno iniisse: & apud Suetonium Cæsarem post bellum Siculum iterum ouantem esse ingressum. Sex. Pompeius, cùm è Messana Corcyram, atq; inde in Cephalleniam nullo persequente uenisset, in Asiam ad Antonium se contulit, & cum eo in Lesbo rem male aduersus Medos gessisse audiret, ratus se Antonij imperium ad se facile translaturum, cùm bellum compararet, per M. Titium Antonij legatum captus, iussu eiusdem, Cornificio, & Pompeio cos. interfectus est. Dio, epitomæ, Appianus. A B

De M. Lepido triumuiro II uicto, & coacto abdicare.

IMP. CAESARE hoc anno bellū cum Sex. Pompeio gerēte, M. Lepidus triumuir ex Africa ad societatem belli à Cæsare accersitus uenit. Cùm autem Cæsar eo tanquam legato in bello uti uellet, Lepidus sibi imperij partem deposceret, ac pacta occulta cum Pompeio eum fecisse Cæsar comperisset, fugato Pompeio, Lepido inde, qui occupata Messana Cæsarem in ius uocabat, & Siciliam sibi uindicabat, bellum intulit. Qui uictus, atq; ab exercitu suo relictus abrogato triumuiratus honore supplex à Cæsare uitam impetrauit. Dio, Appianus, Velleius; itaq; Suetonius ita: Post Pompeij fugam collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium euocarat, superbientem XX legionum fiducia, summasq; sibi partes terrore, ac minis uindicantem Cæsar spoliauit exercitu, supplicemq; concessa uita Circeijs in perpetuum relegauit. Idem Orosius. C

DE COS. AN. DCCXVIII.

SEX. Pompeium, L. Cornificium consules prodit in hunc annū cum Siculis Cassiodorus. L. Cornificium L. F. Sex. Pompeium Sex. F. Dio. Hoc anno, ut dixi, Sex. Pompeius Cn. F. occisus est.

DE COS. AN. DCCXIX.

CONSVLES suggerit Cassiodorus L. Scribonium, L. Atratinum; Antonium, & Libonem fasti Siculi; M. Antonium M. F. IT, L. Scribonium L. F. Libonem Dio. Adijcit idem M. Antonium magistratu se confestim abdicasse, ac sibi L. Sempronium Atratinum suffecisse. multos autem esse, qui propterea non Antonium, sed Atratinum consulem hoc anno profiteantur. Idem etiam post alio loco scribit, Cæsarem II consulem K. Ian. abdicasse, ut etiam ante M. Antonius fecerat. L. Sempronius Atratinus descriptus est ex triumpho Capitolino acto anno DCCLXXII. Consules in parte anni suffectos inuenio P. Æmilium, C. Memmium. Ita enim est in lapide quodam perantiquo, cuius exemplum est in lib. ueterum inscriptionum, ubi multi horum annorum consules sunt. D

L. SEMPRONIVS. L. SCRIBONIVS
K. IVL. P. AEMILIVS
C. MEMMIVS.
K. NOV. C. HERENNIVS

Meminit item Paulli Æmilij Lepidi consulis in parte anni Dio, eumq; porticum suis sumptibus exædificasse ait, & in consulatu dedicasse. Hic post in censura Capitolina L. F. M. N. uocatur.

De

De triumpho T. Statilij Tauri pro cos. ex Africa, C. Sosij ex Iudea, C. Norbani ex Hispania.

HOC anno T. Statilius Taurus pro cos. ex Africa triumphauit. ut scriptum est in Capitolinis tabulis. Hic autem Taurus in Africam ab Imp. Cæsare missus est, postquam Lepidum in Sicilia uicit, cuius erat prouincia Africa. Dio si quidem lib. XLIX, Cocceio, & Gellio cos. Cæsarem utranque Africam uirtute Statilij Tauri sine prœlio obtinuisse, & Velleius M. Agrippæ, & Statilio Tauro nouitatē familiæ haud obstitisse, quo minus ad multiplices consulatus triumphosque, & complura eueherentur sacerdotia scribunt. Eodem autem etiam anno C. Sosium ex Iudęa triumphasse inuenio in tabulis Capitolinis. De quo sic Dio lib. XLIX: M. Antonius in Italiā reuersus imperium Syriæ, & Ciliciæ C. Sosio tradidit. Is Aradios obsessos, ac fame, & morbo oppressos in ditionem redegit, & Antigonum, qui præsidium Romanorum interfecerat, prœlio uicit, ac Hierosolyma confugientem obsidione in potestatem adduxit.
B Multis igitur detrimentis Iudæi Romanos affecerunt, sed multo plura acceperunt. atque hæc Claudio, & Norbano cos. gesta sunt. Sequenti uero anno cùm in Syriam reuertisset Antonius, C. Sosius, ne Antonium sibi infestum re bene gerenda redderet, quieuit. Hæc ille. Iosephus autem antiquitatum lib. XV, narrat Hierosolyma à C. Sosio M. Agrippa, & Canidio Gallo cos. capta annos XXVII, postquam à Pompeio in potestatem populi Romani redacta fuerant. Hoc est autem illud, de quo in epitome CXXVIII scriptum est: Iudæi à legatis Antonij subacti sunt. Quin etiam C. Norbanum Flaccum hoc anno post Sosium ex Hispania triumphasse proditum est in Capitolinis triumphis. de cuius triumpho, aut rebus gestis nemo, quod sciam, scripsit. fuit autem ante cum Ap. Claudio cos.

DE COS. AN. DCCXX.

C CASSIODORVS C. Cæsarem, L. Volcatium consules suggerit; Dio Cæsarem II, L. Volcatium L. F. Tullum. Qui Siculos fastos digesserunt, parum scite Cæsarem, & Ciceronem in hunc annum edunt. De hoc Cæsaris consulatu sic Suetonius: Cæsar secundum consulatum nouem annos post primū cepit, quem paucissimis horis gessit. Nā K. Ian. cùm mane pro æde Capitolini Iouis paululū curuli sella prȩsedisset, honore abijt, suffecto alio. & Dio: Cæsar II consul cū L. Tullo, abdicauit K. Ian. ut ante fecerat Antonius. Cęsari collega futurus erat Sex. Pompeius Cn. Magni F. ita enim inter eos conuenerat, tum cùm pacem fecerunt. ut refert lib. V Appianus. In locum Cæsaris factum inuenio L. Antonium, multosque alios in parte anni, in libro ueterum inscriptionum, hoc modo:

IMP. CAESAR II. L. VOLCATIVS.
K. IAN. L. ANTONIVS.
K. MAI. L. FLAVIVS.
D K. IVL. M. ATILIVS.
C. FONTEIVS.
K. SEP. L. VINVCIVS.
K. OCTOB. L. LAENONIVS.

EX his mendose legi L. Antonium, ac L. Autronium Crassum legendum esse opinor, ut sit, is, qui anno DCCXXIIII pro cos. ex Africa triumphauit. L. Flauij consulis à M. Antonio facti, & abdicati meminit etiam Dio, etenim, ut puto, mendose est apud eum χλαύιος, pro φλαύιος.

DE COS. AN. DCCXXI.

CN. DOMITIVM, C. Sosium consules nominat in hunc annum Cassiodorus. Ahenobarbum, & Sosium fasti Siculi; Dio Cn. Domitium Cn. F. Cn. N. Ahenobarbum, C. Sosium C. F. C. N. Nepos scribit Atticum Cn. Domitio, C. Sosio cos. mortuum. Cn. Domitius Cn. Domitij filius est eius, qui in Cæsarem coniurauit. C.

Sosius

Sosius is est, qui paulo ante triumphauit, qui in Capitolino triumpho T. N. à Dione A
C. N. appellatur. Est autem intelligendum transactum esse quinquennium, quo Cæsar II triumuir fuit, hoc autem primum anno priuatum fuisse, tum cùm erat designatus cos. III. Itaq; miror Tergesti lapidem eiusmodi legi: IMP. CAESAR COS. DES. TERTIVM IIIVIR R. P. C. ITERVM MVRVM, TVRRESQVE FECIT. neq; enim dici potest, eum sibi triumuiratum in tertium quinquennium prorogasse, quem Dio scribit, per decem annos tantum administrasse. Fortasse consulem designatum III intelligit anno priore, postquam secundo abierat. Nam multis ante annis se III cum M. Antonio III consulem designauerat, ut ait Appianus libro V. Consules in parte anni suffectos inuenio L. Cornelium, & N. Valerium. sic est enim in ueteribus inscriptionibus:

CN. DOMITIVS. C. SOSIVS.
K. IVL. L. CORNELIVS. B
K. NOV. N. VALERIVS.

DE COS. AN. DCCXXII.

CASSIODORVS C. Cæsarem II, M. Messallam consules in hunc annum profitetur. Fasti Siculi Octauianum, & Coruinum; Dio Cæsarem III, M. Valerium M. F. Messallam Coruinum. & recte. neq; enim Cassiod. rationem habet consulatus eius, quem cum Q. Pedio gessit, quia suffectus fuit. Dio autem, & Appianus auctores sunt Cæsarem & Antonium ambos III in hunc annum consules comparatos fuisse tum, cùm pace cum Sex. Pompeio facta consules in octo annos insequentes designarunt: uerum abrogatum fuisse priore anno ei à populo consulatũ, & bellum unà cum Cleopatra indictum, ac pro eo M. Messallam consulem declaratum. Vnde etiam Suetonius: Cæsar tertium consulatum anno interiecto cepit. hunc annuum ab eo gestum tradit & Dio, & Suetonius De Messalla autem sic Dio: M. Messalla, quem proscripserat Antonius, non solum seruatus est, sed etiam postea cõsul in locum eius factus est. C
De suffectis hoc anno cos. sic in ueterib. inscript.

IMP. CAESAR III. M. VALERIVS.
K. MAI. M. TITIVS.
K. OCTOB. CN. POMPEIVS.

Antoniani autem consulatus mentio est in antiquis nummis argenteis ita.

M. ANTONIVS AVG. IMP. IIII. COS. TERT. IIIVIR. R.P.C.

De bello Actiaco cum M. Antonio, & imperio Ro. ad unum imp. Cæsarem translato.

VLTIMVM bellum, quod gestum est cum ciuibus, gestum est cum M. Antonio, qui triumuir fuerat R. P. C. quo confecto, (hic enim unus ex ciuibus arma retinebat) D
imperium Romanum totum ad Cæsarem, qui post Augustus est appellatus, translatum est. Inimicitiæ autem inter Cæsarem, & Antonium cœperunt Antonio, & Volcatio cos. exarserunt Domitio, & Sosio, auctore Dione. Antonius crimini dabat Cæsari, quòd Lepido triumuiratum abrogasset, atq; copias eius, & Sex. Pompeij, quas communes esse oportebat, unus sibi sumpsisset, atq; tum illarum, tum quas in Italia, quæ communis erat, conscripsisset, partem repetebat. Cæsar autem Antonio, quòd Ægyptum sine sorte teneret, & Sex. Pompeium, cui ipse sponte ignouisset, interfecisset, & Artauasdem regem Armeniorum dolo captum, in uincula cum magna populi Ro. infamia coniecisset: partemq; eorum spoliorum poscebat. uitio etiam dabat Cleopatram, & liberos ex ea susceptos, & quæ ei donasset. in primis autem quòd Cleopatræ filium ex C. Cæsare Cæsarionem appellasset, atq; ad Cæsaris genus traduxisset. Atq; hoc quidem tum per epistolas priuatim, tum publice in senatu Cæsare coram, & Antonio per legatos agente, ultro, citroq; obiecta sunt; delectibus interea ab

A utroq;, quasi ad aliud bellum habitis. quousq; Domitius, & Sosius, ambo Antonianarum partium consulatum inierunt. Tum enim cum K. Ian. Sosius in senatu multa pro Antonio contra absentem Cæsarem dixisset, Cæsar in urbem reuersus conuocato senatu multo pluribus in Antonium, ipsis obmutescentibus consulibus, perorauit. Quibus acceptis Antonius remisso Octauiæ nuncio, bellum suscepit. Tum Cæsar in senatu, & in concione, testamenti Antoniani tabulis, quas quidam ab Antonio ad Cæsarem transfugientes apud Vestales asseruari rettulerant, recitauit; in quibus Cæsarionem uere Cæsaris ex Cleopatra filium testabatur, & filijs suis ex Cleopatra natis ingentia munera legabat, seq; in Ægypto cum Cleopatra sepeliri iubebat. Quibus rebus indignatus populus R. cùm etiam grauiora alia uera esse, quæ sermonibus celebrabantur, putaret: Antonium uictoria parta urbem Cleopatræ per gratiam traditurum, atq; imperium Romanum in Aegyptum esse translaturum, eo irarum progressus est, ut consulatum ei, quem cum Cæsare gesturus erat, imperium abrogarit,
B & bellum non uerbo, ne eos qui cum eo erant à se abalienaret, sed re, uerbo autem Cleopatræ per fecialem indixerit: quòd mulier Ægyptia Romanum imperium affectaret. Hæc Dio: De ijsdem caussis sic etiam scriptum est in epitoma CXXXII: Antonius Artauasdem Armeniæ regem fide data perductum in uincula conijci iussit, regnumq; Armeniæ filio suo ex Cleopatra nato dedit; quam uxoris loco iampridem captus amore eius habere cœperat. Cùm autem ob eiusdem amorem, ex qua filios duos habebat, Philadelphum, & Alexandrum, neq; in urbem uenire uellet, neq; finito triumuiratus tempore, imperium deponere, bellumq; moliretur, quod urbi, Italiæq; inferret, ingentibus tam naualibus, quàm terrestribus copijs ob hoc contractis, remissoq; Octauiæ sorori Cæsaris repudio, Cæsar in Epirum cum exercitu traiecit. Adijcit præterea Dio, eodem anno Cæsarem, & Antonium copias undiq; comparasse, Cæsarem ex Italia, Gallia, Hispania, Libya, Sardinia, & Sicilia, Antonium ex Asia, Thracia, Macedonia, Græcia, Ægypto, Cyrene, regibus, & dynastis omnibus;
C sequenti autem anno Cæsare, & Messalla cos. Antonium, & Cleopatram ad Actium Epiri promontorium Cæsari occurrisse. multis prœlijs naualibus à Cæsare prospere factis, uictum tandem Antonium cum Cleopatra Alexandriam in Ægyptum profugisse. Cæsarem uictorem Apollini Actio triremes usq; ad decemremes omnes captiuas consecrasse, ac maiori fano constructo ludos Scenicos, & Circenses, ac sacrum quinquennale, quod Actium dictum est, instituisse. atq; ubi castra habuerat, oppidum Nicopolim exædificasse. hanc autem naualem pugnam IIII non. Sept. factam, atq; eo die uniuersum imperium Ro. ad Cæsarem recidisse; itaq; ab illo die annorum eius imperij enumerationem duci. Quare recte Suetonius ita: Cæsar primum cum M. Antonio, Marcoq; Lepido, dein tantum cum Antonio per XII fere annos, nouissime per IIII, & XL solus remp. tenuit. & Tacitus libro primo: Postquam Bruto, & Cassio cæsis nulla iam publica arma, Pompeius apud Siciliam oppressus, exutoq; Lepido, interfecto Antonio, ne Iulianis quidem partibus, nisi Cæsar dux reliquus po
D sito triumuiri nomine, consulem se ferens, & ad tuendam plebem tribunicio iure contentus munia senatus, magistratuum, legum in se trahere nullo aduersante.

DE COS. AN. DCCXXIII.

CASSIODORVS consules in hunc annum nominat C. Cæsarem III, M. Crassum. fasti Siculi Octauianum, & Crassum; Dio Cæsarem IIII, M. Licinium M. F. Crassum. Addit idem: Cæsar media hyeme traiecit in Italiam ex Macedonia, qua ipse quartum cos. cum M. Crasso fuit. hic enim etsi cum Sexto & cum Antonio senserat, tamen tum ne prætorius quidem cõsulatum gessit. Orosius item notat Cæsarem VI Imp. appellatum cum M. Licinio Crasso cos. fuisse. Cùm autem Dio scribat hunc consulatum annuum à Cæsare gestum, miror cur Suetonius non nisi à VI ad XI annuos gestos tradiderit. Hunc consulatum eodem auctore Cæsar in Asia iniuit. De consulibus suffectis M. Licinio sic in ueteribus inscriptionibus;

IMP. CAESAR IIII. M. LICINIVS. A
K. IVL. C. ANTISTIVS.
ID. SEPT. M. TVLLIVS.
K. NOV. L. SAENIVS.

De M.autem Tullio sic Dio in exponendis huius anni rebus: Quo tempore nunciata est mors M.Antonij, in parte anni cõsul erat Ciceronis filius. & Plinius lib. XXII: Ipsum Augustum cum M. Cicerone filio consulem idib. Septemb. senatus obsidionali donauit. Tradit etiam Plutarchus cum Dione, paulo post debellatũ Antonium Cæsarem consulem factum, Ciceronis oratoris filium sibi collegam cooptasse. quo in magistratu senatum statuas Antonij deiecisse, ac decreto, nequis ex gente Antonia Marci prænomine uteretur, statuisse. Antistio ueteris, Sænio Sæuini cognomen ex Velleio, & Tacito adiectum est.

DE COS. AN. DCCXXIIII. B

CONSVLES apud Cassiodorum C. Cæsar. IIII, Sex. Appuleius. apud Dionem Cæsar V, Sex. Appuleius Sex. F. in fastis Siculis Octauianus, & Appuleius; In ueteribus inscriptionib: IMP. CAESAR V. SEX. APPVLEIVS. In Capitolino triumpho: SEX. APPVLEIVS SEX. F. SEX. N. Suetonius, Cæsarem quinctum consulatum continuasse, eumq; in Samo inijsse; Dio, consulẽ sexto suffectum in parte anni Potitum Valerium scribunt: qui, ut puto, pater est L. Valerij Potiti F. consulis anno DCCLVII. Hunc annum uocat Dio ab urbe condita DCCXXV. De Cæsare cos. V extat epigramma uetus eiusmodi in antiquæ urbis epigrammatis libro.

SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS
IMP. CAESARI DIVI IVLI F. COS. QVINCT.
COS. DESIGN. SEXT. IMP. SEPT.
REPVBLICA CONSERVATA.

C

De III triumphis Imp. Cæsaris Dalmatico, Macedonico, Aegyptio: & C. Carrinatis pro cos. Gallico.

HIS consulibus Imp. Cæsarem tres triumphos egisse, primo die de Pãnonijs, Dalmatis, Iapygibus, Gallis; eodemq; die C. Carrinatem pro cos. de Morinis, altero die ex Macedonia, tertio ex Ægypto de Cleopatra, auctor est Dio. Vnde etiam Suetonius: Curules triumphos egit tres, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum. & Macrobius: Cæsar Sextili mense triumphauit ter, & iccirco mẽsis ille post dictus est Augustus. Orosius autem imperite, qui scripsit Cæsare, & Sex. Appuleio cos. Cæsarem ab oriente redeuntem VIII id. Ian. urbem triplici triumpho ingressum esse. siquidem scriptum est apud Dionem, æstate ea, qua Potitus Valerius consul in locum Sex. Appuleij in parte anni fuit, Cæsarem in Italiam traiecisse, & triumphasse. De his tribus triumphis sic in VIII Vergilius:

At Cæsar triplici inuectus Romana triumpho D
Mœnia, dijs Italis uotum immortale sacrabat.

Quæ uerba exponẽs Seruius ait: Tres Augustus triumphos egit. nam primo die triumphauit exercitus, qui Antonium, secundo qui Dalmatas uicerat, tertio ipse cum Alexandrino ingressus triumpho est. At in epitomis, primum ex Illyrico, alterum ex Actiaca uictoria, tertium de Cleopatra actum, scriptum est. & Dio, ut dixi, primo die Dalmaticum actum, & Gallicum tradit. uerba eius hæc sunt: Cæsar primo die de Pannonijs, Dalmatis, Iapudibus, & Gallis quibusdã triumphauit. Nam C. Carrinas Morinos, & alios quosdam, qui una defecerant, subegerat, & Sueuos, qui magna multitudine Rhenum transierant, repulerat. ac propterea & ille triumphauit, quamuis pater eius à Sulla proscriptus, atq; ipse unà cum alijs suffragiorum ratione priuatus esset. triumphauit uero etiam Cæsar, quoniam uictoria ad imperatorem cuius auspicijs parta est, refertur. Atq; hi primo die triumphi acti sunt. Appianus etiam de Illyrijs à Cæsare triumphatum scribit. Hæc de triumpho. de uictoria uero sic Dio: Cæsar Pompeio

A peio: & Cornificio cos. cum Sex. Pompeius ab Antonio occisus esset, quem ipse prio re anno fugarat, uenit in Siciliam, ut ad Africam ordinandam traijceret, uerum tempestate detentus, consumpto tempore non traiecit. Etenim Salassi, Taurisci, Liburni, Iapudesq; cum & ante mouissent, & tributa dare recusassent, absente Cæsare defecerunt. propterea Cæsar adducto aduersus eos exercitu Salassos & Iapudas in potestatem redegit. quibus rebus gestis in Pannonios mouit, non quòd illi quicquã in se deliquissent, sed ut milites in opere haberet, & exercitum alienis sumptibus aleret, eorumq; gente subacta, atq; ijs præfecto Fufio Gemino Romam decedens triumphum sibi decretum à senatu in aliud tempus distulit. cùm autem in Britãniam traijcere cuperet, ac propterea post hyemem, qua M. Antonius II cum Libone consul fuit, in Galliam uenisset, quidam è populis, quos ante deuicerat, unà cum Dalmatis rebellarunt, ac Pannonios quidem Fufius, Dalmatas primum Agrippa, post etiam ipse Cæsar, qui & eo bello uulneratus est, Salassos Messalla Coruinus, alios Statilius Taurus

B perdomuit. Vnde Suetonius: Dalmaticum bellum Cæsar adolescens adhuc per se gessit, quo etiam uulnera excepit. Item: Domuit partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni, item Rhetiam, & Vindelicos, & Salassos gentes Alpinas coercuit. Hæc de primo triumpho. Secundo autem die naualem ad Actium pugnam in triumpho translatã narrat Dio, (de qua ante dictum à nobis est.) neq; uero de Antonio, & ciuibus R. sed de Cleopatra triumphum actum. Tertio de Ægypto capta triumphatum, qua de re nunc dicendum est. Cæsare, & Messalla cos. quo anno Cæsar Antonium, & Cleopatram ad Actium nauali prœlio uicit, cùm eos in Ægyptũ profugientes alijs persequendos mandasset, ipse in Italiam ad res ordinandas, ne qui motus exorirentur in urbe, reuertit, ac post XXX die cùm in Græciam ad bellum traiecisset, postero anno ambos Alexandriæ obsedit. Antonius in ultima rerum desperatione, ubi res cum Cæsare conuenire non potuit, falso rumore occisæ Cleopatræ perculsus se interemit. Cæsar Alexandriã

C in potestatem unà cum Cleopatra redegit, quæ ne arbitrio uictoris in triumpho duceretur, ipsa sibi admotis aspidibus, quanquam à Cæsare custodita, mortem intulit. Cæsar Ægypto in prouinciæ formam redacta, atq; ei Cornelio Gallo præfecto, in Asiam per Syriam uenit, atq; ibi hyemauit. æstate autem sequente in Italiam decedens urbem cum tribus his triumphis ingressus est. quorum extremo Cleopatra ipsa mortua translata est. in quo illud etiam contra uetus institutũ à Cæsare factum refert Dio, ut consul collega, & alij magistratus, ac senatus omnis currũ sequeretur Cæsaris, cùm ante alij præcedere, alij subsequi currum solerent.

De triumpho L. Autronij pro cos. ex Africa.

L. AVTRONIVM L. F. Crassum pro cos. XVII. K. Sept. triumphasse ex Africa reperio in Capitolinis tabulis. ex quo intelligi potest, eũ hoc anno, id est DCCXXIIII ab urbe condita, post imp. Cæsarem eodem mense triumphasse. nam M. Crassus, cu-

D ius triumphus subijcitur, anno DCCXXV triumphauit IV non. Iulias. hoc dico, quia in Capitolinis tabulis annus huius triumphi deletus est. De quo triumpho, aut de rebus ab Autronio gestis nihil comperi. Hic autẽ post Statilium Taurum fortasse rem gessit. neq; enim post M. Lepidum à Cæsare uictum Africa quieuisse uidetur, quod insequentes uictoriæ demonstrabunt.

De censoribus, & lustro.

DIO in hunc annum censores conijcit imp. Cæsarem, & M. Agrippam. Suetonius item ait, Cæsarem censores longo interuallo creari desitos creasse. Adijcit Dio, senatum lectum, multosq; qui per bella ciuilia temere in senatum uenerãt, senatu motos. ex quibus quinquaginta ultro cessisse, centum quadraginta ab ipso motos. ex senatoribus inter consulares retulisse C. Cluuium, & C. Furnium, qui cùm ante consules designati fuissent, magistratum gerere alijs locum occupantibus, non potuissent: sequenti autem anno censum egisse, principem senatus legisse. Itaq; Eusebius etiam

I sexto

sexto decimo demum anno, postquam Cæsar consul fuerat, censum actum notat. Censu acto lustrum conditum est LXXII. A

DE COS. AN. DCCXXV.

CASSIODORVS in hunc annum cos. nominat Cæsarem V, M. Agrippam II. Orosius cum Siculis fastis Cæsarem VI, Agrippam II. Dio Cæsarem VI, M. Vipsanium Agrippam III. est tamen legendum II. ut sit sequenti anno III. hoc indicat inscriptio templi, quod ipse fecit, & Pantheon nominauit: M. AGRIPPA L. F. TERT. COS. FECIT. hoc enim templum Dio completum scribit biennio postquam consul fuit cum Cæsare VII. quo anno ipse tertium, non quartum consulatum gessit. alioquin in fronte templi inscripsisset: Quartum cos. Nam si hoc anno tertium consul fuit, frustra secundum quo anno fuerit, quæremus.

De triumpho M. Licinij Crassi pro cos. ex Trecia, & Getis. B

M. LICINIVM Crassum pro cos. hoc anno ex Træcia, & Geteis triumphasse tradunt Capitolinorum triumphorum auctores. Qua de re sic Dio: Bellum, inquit, erat inter Sueuos, & Dacos, quorum illi Galli, hi Scythæ sunt, illi trans Rhenum, hi circa Danubium incolũt, quorum alij Mysi, alij Daci nominati sunt. Siue igitur Getæ quidam sint, siue Thraces ex Dacico genere, eo quod olim Rhodopen habitauit, hi Daci cum prioribus ante temporibus legatis ad Imp. Cæsarem missis nihil ab eo ex ijs, quæ petissent, impetrassent, ad Antonium se contulerũt. M. autem Crassus cos. in Macedoniam, & Græciam missus, Dacis & Bastarnis bellum intulit. Bastarnæ uero Scythæ esse putantur, qui, cùm Danubium transissent, Mysiam inuaserunt. post autem Triballos, & Dardanos Mysiæ finitimos adorti sunt, sine ullo tamen Romanorum detrimento. At posteaquam superato monte Aemo in Thraciam Denthelctarũ Romanis fœderatam irruperant, Crassus subueniens Thracibus eos è regione expulit, ac fugientes persecutus, Segetica in potestatem redacta, ac in Mysiam impetu facto, C tum agrum eorum uastauit, tum etiam oppidum munitum obsidione cepit. Bastarnæ cùm Crassum Mysis uictis in se exercitum adducere uiderent, legatos ad eum miserunt, per quos se ab omni culpa Romani belli remouerent. Crassus nihilo minus in eos irruptione facta Bastarnas cæcidit, ac regẽ eorũ Deldonẽ interfecit, Ioui Feretrio spolia opima relaturus, si ipse suis auspicijs, nõ Cæsaris rem gessisset: paucos, qui oppidum munitũ occupauerãt, Rholo quodam Getarũ rege, in potestatem adduxit: Mysis iterum uictis, & Bastarnis, qui Denthelctas uexauerãt, pulsis, Thracas, qui sibi ex Mysia per Thraciam redeunti molesti fuerant, subegit. Accersitus autem à Rholo rege Getarũ ad Dapygem aliorum Getarum regẽ, cui inimicus erat, opprimendum, cum debellauit, ac interfecit, eodemq; belli impetu Getas etiã alios, qui nihil ad Dapygem pertinebant, deuicit. Ob hæc scribit Dio, non solum Crasso, sed etiam Cæsari supplicationes, & triumphum esse decretum, Crassum uero nomen imperatoris repudiasse, Cæsarem usurpasse. In epitome etiam CXXXV mentio fit belli à M. Crasso aduersus Bastarnas, Mysos, & Thracas, & alias gentes gesti. & apud Florum capite de bellis aduersus gentes exteras. D

DE COS. AN. DCCXXVI.

INDE C. Cæsarem VI, M. Agrippam III consules prodit Cassiodorus. Cæsarem VII, Agrippam IIII, Dio. quid de utroq; numero sentiam ex ijs, quæ ante dixi, apparet. in fastis certe Siculis est, Octauianus VII, & Agrippa III.

Quo modo Imp. Cæsar Diui F. imperium confirmauerit, & ordinauerit, & de titulis, quibus legitima Imperatoris potentia significatur.

HOC anno imperium Imp. Cæsaris, quod ipse sibi uni uendicauit, quo die M. Antonium ad Actium (ut ante dixi) superauit, cõfirmatum est. si quidem post Actiacam uictoriã per ann. XL. solus remp. obtinuit, quã antea per annos XII cũ M. Antonio,

A & M. Lepido triumuiris obtinuerat. Est autem confirmatum hoc modo. Cæsar bien-
nio ante, postquam tres illos nobilissimos triumphos cum maximo omnium ciuium
plausu, & lætitia egit, cùm pacasse totum fere terrarum orbem uideretur, ita ut pro-
pterea Ianum tertium clauderet, atq; salutis augurium faceret, quæ nisi quieto toto
imperio fieri assueuerant, consilium de rep. reddenda, & imperio deponẽdo habuit.
Itaq; suadente maximè M. Agrippa, Mæcenate uero dissuadente, Mæcenatis senten
tiam sequutus animum ad imperium lege firmandum adiecit. Primum autem cẽsum
egit, ratus eum ad remp. ordinandam futurum aptissimum, deinde ne quis senator se
insciente extra Italiam esset, edixit, atq; omnes se ciuium ad Antonium scriptas lite-
ras, cremasse professus est, ne quis senator ex ijs, qui Antonij partes sequuti fuerant,
quasi sibi propterea suspectus, noui aliquid in rep. moliretur. in sexto deinde consula
tu Agrippæ collegæ, ex antiquo more, prout cecidit, fasces dedit, senatus principem
legit, populum muneribus, & ludis, delinitum frumento, senatores pecunia iuuit, æra
B rium publicum pecunia priuata sustentauit, nomina eorum, qui ærario deberent, pu-
blicis in censis tabulis, deleuit. cumq; multa bellis, & seditionibus ciuilibus, & maxi-
me Lepido, & Antonio dominantibus contra ius, & leges cõstitura essent, ea omnia
uno edicto sustulit, cùm terminum earum legum consulatum suum sextum statuisset.
Quibus de rebus cùm maximam sibi apud omnes gratiam peperisset, uoluit magni-
tudinem etiam aliam animi demonstrare, ut ea re coleretur magis, & uolentibus ciui
bus imperium stabiliret. Paratis enim ex senatoribus ijs, quorum sibi maxime specta
ta, & nota fides erat, senatu frequentissimo, oratione ad tempus accommodata, se im
perio abdicare, idq; senatui, & populo tradere dixit. Tum senatores, alij, quòd fidem
uerbis eius non haberent, alij, quod grauiora damna ex populari statu extimescerẽt,
alij quòd eius animi offensionem, si aliter facerent, metuerent, precibus petentes co-
egerunt, ut imperium ipse unus retineret, ac S. C. satellitibus, & custodibus eius sti-
pendium duplicarunt, ut diligentius eius uita custodiretur, perinde atq; si uere abire
C imperio uoluisset. Cùm hoc modo senatus, & populi uoluntate opes imperij stabi-
lisset, ut ipse popularis uideretur, totius imperij curam sibi depoposcit, prouinciarum
administrationem cum senatu, & populo communicauit. Nam senatui populoq; A-
fricam, Numidiam, Asiam, Græciam, Epirum, Dalmatiam, Macedoniam, Siciliam,
Cretam cum Cyrene, Bithyniam, Pontum, Sardiniam, & Bæticam, quæ pacatiores
erant, tradidit, sibi uero sumpsit reliquam Hispaniam & Tarraconensem, & Lusita-
niam, & Galliam omnem, Narbonensem, Lugdunensem, Aquitanicam, Celticam,
& eorum colonias, ut Germaniam, Cœlem Syriam, Phœnicem, Ciliciam, Cyprum,
& Ægyptum. post autem Cyprum, & Galliam Narbonensem populo dedit, ab eo
uero Dalmatiam accepit. quæ permutatio in alijs post etiam gentibus facta est. His
rebus actis, ut omnem de se monarchiæ suspicionem eximeret, potestatem rerum,
quæ sibi concessæ erant, in decennium sumpsit. hoc enim spatio se remp. constitutu-
rum affirmauit, addens, se, si citius res composuisset, citius etiam imperium redditu-
D rum. Decennio transacto tum in quinquẽnium, ac deinde in alterum quinquẽnium,
post in decennium, postremo in tertium etiam decennium & petijt, & impetrauit. ita
ut successione decenniorum perpetuo imperium administrauerit. Quo factum est,
ut reliqui imperatores, quanquam non in certum tempus, sed in omnem uitam desi-
gnarentur, tamen decimo quoq; anno festos agerent dies, quasi tum imperium reno
uarent. Cæsari autem cum alij honores multi habiti, tum cùm imperio abdicauit, tum
ut laurus ante regiam eius, & super eam corona quercea statueretur, tanquam ei, qui
& hostes uicisset, & ciues conseruasset; ut regia eius Palatium uocaretur, quòd in Pa-
latio habitaret, & prætorium haberet. itaq; etiam si imperator in alia regione habi-
tat, tamen regia eius Palatium dicitur; ut Augustus nominaretur. nam cùm eum uel-
lent singulari aliquo nomine ornare, atq; alij alia afferrent, Cæsar in primis se Romu
lum dici cupiebat. ne uero eo forte nomine in regni suspicionẽ incideret, Augustum
se dici passus est, quasi qui maior esset homine. omnia enim quæ maximo honore di-
gna, ac sacra sunt, augusta dicuntur. Ita Dio. Adijcit Censorinus: Ante diem XVI K.

Febr. Iulius Cæsar Diui F. imp. Augustus sententia Munatij Planci à senatu, ceterisq; A
ciuibus dictus est, se septimū, & M. Vipsanio Agrippa cos. Ouidius uero Fastorum
primo idibus Ianuar. hoc factum scribit, his uersibus:

Idibus in magni custos Iouis æde sacerdos
    Semimaris flammis uiscera libat ouis.
Redditaq; est omnis populo prouincia nostro
    Et tuus Augusto nomine dictus auus. & paulo infra:
Sacra uocant Augusta patres, augusta uocantur
    Templa sacerdotum rite dicata manu.
Huius & augurium dependet origine uerbi,
    Et quodcunq; sua Iuppiter auget ope.

Suetonius autem: Postea C. Cæsaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit, alte-
rum testamento maioris auunculi, alterum Munatij Planci sentētia: cum quibusdam
censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis, præua- B
luisset, ut Augustus potius uocaretur, non tantum nouo, sed etiam ampliore cogno-
mine, quòd loca quoq; religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta di
cantur, ab auctu, uel ab auium gestu, gustu' ue, sicut etiam Ennius docet scribens: Au-
gusto augurio postquam inclyta condita Roma est. & Eutropius: Cæsar cùm ex ori-
ente uictor reuersus esset, tum primum Augustus eo, quòd remp. auxerat, consaluta-
tus est. atq; ex eo tempore summam rerum potestatem, quam Greci μοναρχίαν uocant,
adeptus est. Hunc igitur in modum cum & senatus, & populi potestas ad Augustum
recidisset, ab eo certissimæ monarchiæ initia ducta sunt. quod ipsum monarchæ no-
men adeo graue populi R. auribus accidit, ut eos ne dictatores quidem appellare uo
luerit. Omnino autem in regum imperio sunt, cùm omnis resp. in eorum potestate
posita sit. fiunt enim omnia ad arbitrium, & præscriptum imperatoris. Vt autem non
ex imperio, sed ex legibus hæc facere uideantur, omnia nomina, quæ in libera ciuita-
te florebant, præterquam dictatoris ipsi sibi asciuerunt. Etenim ipsi sæpe consules C
fiunt; & pro consules, ubi extra pomœrium exercitus educendus fuerit, nominantur.
Imperatoris autem nomen omnino non ij tantum, qui rem bene gesserunt, sed om-
nes etiam alij ad summam in rep. potentiam significandam pro dictatoris, & regis ap
pellatione usurparunt. Regis enim, & dictatoris nomina non ferunt, postquam se-
mel ex rep. illud Bruti, hoc Antonij consulum lege, sublata sunt. auctoritatem tamen
eorum Imperatoris nomine explerunt. his enim nominibus potestatem sibi assumūt
delectus habendi, pecunias cogendi, bella suscipiendi, pacem faciendi, urbano, & pe
regrino exercitui perpetuo, & ubiq; imperandi, ita ut etiam intra pomœrium à sena-
tore, & equite pœnas repetere possint, ac deniq; cetera munera, quæ consules, cete-
riq; liberæ ciuitatis magistratus obire poterant, sibi arrogant. ex censura autem ui-
tas, & mores ciuium inquirunt, censum agunt, atq; alios in equitum, & senatorum or
dinem referunt, alios pro arbitrio eximunt. cumq; omnibus sacerdotijs initiati sint,
atq; alijs pleraq; eorum tribuant, ipsiq; uni sint è pontificibus, siue duo, siue tres ij fue- D
rint, eo nomine rerum omnium sacrarum potestatem adepti sunt. postremo potestas
tribunicia, quam ij, qui quondam admodum floruerunt, obtinuerunt, eis permittit,
res, quæ ab alijs fiant, nisi eas probauerint, abrogandi, atq; ipsos à contumelia prohi-
bet, & si uerbo, nedum re uiolati esse uisi fuerint, ut ab eo, à quo iniuriam acceperint,
impune indicta caussa pœnas repetere possint. neq; enim ipsi tribunatum capere di-
gnum censent, cùm in patriciorum numerum omnes relati sint, uerum potestatem
tribuniciam, quanta unquam fuit, sumunt, & ex ea annos imperij sui numerant, qua-
si eam singulis annis cum perpetuis tribunis capiant. atq; hæc quidem ex liberæ ciui-
tatis institutis sumpserunt. Illud uero singulare, & ante nemini decretum sibi uendi-
cant, quòd ipsi se legibus omnibus solutos esse uolunt. Ita regiam potestatem habēt
regij nominis odio exempto. Nam Cæsaris, & Augusti appellatio nullam eis pro-
priam addit potestatem. id enim generis successionem, hoc dignitatis splendorem in
dicat. Patris autem cognomen fortasse potestatem illis in ciues dat eam, quam patres

A in liberos habent. non tamen initio id hac de caussa decretum est, uerum ut admonerentur, ut eos, quibus præessent, tanquam filios amarent, & ut ipsi à ciuibus patrum loco colerētur. Atq; hoc quidem modo Romanorum resp. à populo ad unum translata est. Hæc Dio. Quando autem tribuniciam potestatem Augustus ceperit, quando pont. max. factus sit, hæc enim in titulis eius continentur, post suo loco exponam. neq; enim ipse satis mirari possum, cur si tribunitia potestate anni imperij notarētur, aut non hoc primum anno eam ceperit. Eadem de re sic Appianus in procemio historiarum: Eos, inquit, in quorum potestate tota resp. est, imperatores appellant, non reges, uetusto iureiurando deterriti. imperatores uero uocant, quæ fuit appellatio egregiorum in republica ducum, cùm tamen facta eorum omnia regum fuerint.

De triumpho M. Valerij Messallæ Coruini pro cos. ex Gallia.

QVI Capitolinos triumphos digesserūt, hoc anno M. Valerium Messallam Corb uinum ex Gallia triumphasse tradiderunt. Salassos, aliosq;, qui cum eis noua moliebantur, à Messalla Coruino subactos scribit Dio, Antonio & Libone cos. tum cùm imp. Cæsar bellum Dalmaticum gerebat. Eidemq; propterea triumphum Augustum de Gallis uictis concessisse Appianus lib. IIII scriptum reliquit. De hoc triumpho loquitur Tibullus elegia VII ita:

Hunc cecinere diem parcæ, fatalia nentes
    Stamina, non ulli dissoluenda deo.
Hunc fore Aquitanas posset qui fundere gentes,
    Quem tremeret forti milite uictus Atax.
Euenere. nouos pubes Romana triumphos
    Vidit, & euinctos brachia capta duces.
At te uictrices lauros Messalla gerentem
    Portabat niueis currus eburnus equis.
C Non sine mè est tibi partus honos, tua bella, Pyrene
    Testis, & Oceani littora Sanctonici.
Testis Arar, Rhodanusq; celer, magnusq; Garumna
    Carnoti & flaui, cærula lympha Lyger.

DE COS. AN. DCCXXVII.

CONSVLES Cassiodorus suggerit Cæsarem Augustum VII, T. Statilium; fasti Siculi Octauianum VIII. & Taurum; Dio Cæsarem Augustum VIII, Seruiliū Taurum II. Statilium Taurum ante dixi uideri anno DCCVI in parte anni primum consulem fuisse. Nam etiam Suetonius bis consulem eum fuisse scribit in Nerone ita: Nero duxit uxorem Statiliam Messallinam Tauri bis cōsulis, ac triumphalis abneptem. Idem Suetonius auctor est Augustum VIII consulatum inijsse Tarracone. T. Statilij consulis II. mentio est in Capitolino fragmēto. Hoc anno M. Agrippa septa in camD po Martio dedicauit. Cornelius Gallus ab Augusto relegatus cùm esset Ægypti præfectus. Polemo rex Ponti in amicitiam acceptus. Dio.

De triumpho Sex. Appuleij ex Hispania.

SEX. APPVLEIVS pro cos. hoc anno ex Hispania triumphauit, auctoribus Capitolinis triumphis. Cuius de rebus, aut triumpho nihil in annalibus comperi.

DE COS. AN. DCCXXVIII.

DEINCEPS Cæsarem Augustum VIII, M. Silanum Cassiodorus consules subijcit; Dio & fasti Siculi Augustum IX, M. Silanum; Fragmentum Capitolinum Imp. Cæsarem Augustum VIIII, M. Iunium Silanum. Et hic consulatus ab Augusto Tarracone initus auctore Suetonio. Hoc anno Amynta rege mortuo Galatia cum Lycaonia prouincia facta est. oppida Pamphiliæ, quæ Amyntæ attributa ante fuerant, libertate donata sunt. Iubæ pars Getuliæ pro paterno regno permissa. Dio, Rufus.

De triumphis aliquot ab Augusto repudiatis. A

EODEM anno Terentium Varronem rem bene cum Salassis gessisse, atque tributo eis imposito, Augustam etiam prætoriam militibus Romanis constituisse; C. Antistium, T. Carisium cum Cantabris, & Asturibus Cæsare ipso Tarraconę ægrotante prospere pugnasse, Augustam Emeritam oppidum in Lusitania Augusti iussu emeritis militibus condidisse; M. Vinicium Gallos quosdam, qui Romanos negociatores crudeliter uexarant subegisse Dio scribit. cumque his de rebus triumphus Augusto decerneretur, ipsum Imperatoris nomine sumpto, triumphare noluisse; ac cum permissum ei esset, ut primo quoque anni die corona, & ueste triumphali uteretur, ipsum templum Iani, quod horum bellorum caussa aperuerat, iterum clausisse. Salassos item à Varrone prætore acie uictos, ac sub hasta uenditos. Augustam urbem tribus millibus Romanorum eo deductis, ubi castra Varro habuerat, ab Augusto conditã Strabo scriptum reliquit lib. IIII. B

DE COS. AN. DCCXXIX.

CAESAREM Augustum IX, C. Norbanum consules suggerit in hunc annum Cassiodorus; Augustum X; & Flaccum fasti Siculi. Augustum X, C. Norbanum Flaccum Dio, & Capitolinum fragmentum. Norbanum C. Norbani consulis filium puto, neque enim iterati honoris notam habet. Tiberius quæstor, Marcellus ædilis creatus est ante tempus. Cantabri, & Astures discessu Augusti rebellantes à L. Æmilio perdomiti sunt. Ælius Gallus primus Romanorum in Arabiam Felicem exercitum parum secunda fortuna adduxit. Dio.

DE COS. AN. DCCXXX.

CAESAREM Augustum X, Cn. Pisonem consules Cassiodorus; Augustum XI, & Pisonem fasti Siculi; Augustum XI, Cn. Calpurnium Cn. F. Pisonem Dio subijcit. C Ex fragmento autem Capitolino apparet, Augustum XI, A. Terentium Varronem Murenam una iniisse: Murenam in magistratu mortuum, in eius locum factum esse Cn. Calpurnium Pisonem, & Augustum abdicasse. Qua de re sic Dio: Augustus in Albanum profectus consulatu abdicauit. Nam cùm & ipse, ex quo resp. constituta est, & multi alij annuos magistratus gessissent, ab eo sibi in posterum abstinendum esse statuit, ut consulatus pateret quamplurimis. idque extra urbem fecit, ne impediretur. & in sui locum substituit L. Sestium, qui Bruti studiosissimus fuerat, atque de eius etiam tum laudibus scribebat. In fragmento altero lapidis Colotiani est huius consulis mentio, ubi L. SESTIVS P. F. appellatur. ut in fragmento Capitolino VIBIN. Vibum autem esse Sestiorum cognomen apparet ex P. Sestio Q. F. Vibi N. consule anno CCCI in tabulis Capitolinis. Fragmentum autem Colotianum est hoc:

	SVF. L. SESTIVS. P. F.	
	M. CLAVDIVS M. F.	L. AR..
L.	MVNATIVS. PAVL. AEMILIVS	..
	Q. AEMILIVS LEPID.	M. LO..
	M. APPVLEIVS SEX. F.	P. SI.
	C. SENTIVS. SATVRN.	Q. LV.
	SVF. M. VINVCIVS P. F.	
	P. CORNELIVS P. E.	CN. C.
	C. FVRNIVS C. F.	C. IV.
CL.	L. DOMITIVS CN. F.	P. CO.
		SVF. L. TA.
	M. DRVSVS. L. F.	L. ..
	M. LICINIVS. M. F.	...

D

A TI. CLAVDIVS TI. F. ...
M. VALERIVS. M. F. ...
SVF. C. VALGIVS C. F.
C. CANINIVS

Hic est L. Sestius, cuius mentio cum Bruti in nũmis argenteis inuenitur ita: L. SESTI PRO Q. Q. CAEPIO BRVTVS PRO COS. Eodẽ anno difficili, & periculoso morbo Augustus oppressus ab Antonio Musa sanatus est. Marcellus sororis filius mortuus magnifice ab eo sepultus est. Dio.

DE COS. AN. DCCXXXI.

CONSVLES, ut ait Cassiodorus, hic annus habuit M. Marcellum, L. Arruntium; ut Dio, M. Claudium M. F. Marcellum Æserninum L. F. In lapide Coloriano his cos. B ita descripti sunt: M. CLAVDIVS M. F. L. AR... In Capitolino L. ARRVNTIVS L. F. L. N. M. Claudius M. F. M. N. Marcellus dicitur in monumento ludorum quinctorum sæcularium, de quo post dicam. Ex his intelligi potest, in fastis Siculis parum scite consules suggeri Octauianum XII, & Arruntiũ. Hoc anno Fannij Cæpionis, & Varronis Murenæ coniuratio in Augustum patefacta, ædes Iouis Tonantis dicata est. Dio.

De Augusto Dictaturam renuente, Tribuniciam potestatem sumente.

IN Capitolinis tabulis consuli L. Arruntio superpositum fragmentũ est eiusmodi. .LATVS E. ABDICAVIT TR. Quod ego ita interpretatus sum, ut scripserim. Imp. Cæsarem, postquam dictator appellatus est, abdicasse, ac tribuniciam potestatem primum sibi sumpsisse. De dictatura eius sic scribit Dio: M. Claudio, L. Arrun C tio cos. fame, ac pestilentia oppressa urbe, atq; Italia populus Ro. nulla alia de caussa hæc mala incidisse ratus, quàm quòd Augustus consulatum non gereret, Dictatorẽ ipsum dicere uoluit. Itaq; cum senatũ in curia conclusisset, id ipsum decernere coegerunt, minis adiectis, se nisi id decerneret, eũ in curia crematurũ. Post hęc aũt XXIIII fascibus arreptis in medium progressi sunt, petentes ab eo, ut se dictatorẽ dici, ac rei frumentariæ, ut quondam Pompeius, præfici pateretur. ille autẽ procurationem frumentariam suscepit necessario, dictaturã uero ueste à pectore rescissa repudiauit. & cum plus, quàm Dictator in rep. posset, sapienter dictatoris inuidiã declinauit. Hanc autem etiam rem intellexit Suetonius cum ait: Dictaturã magna ui offerente populo genu nixus deiecta ab humeris toga nudo pectore deprecatus est. & Velleius: Dictaturam quàm pertinaciter ei populus deferebat, tam constanter reppulit. De tribunicia autem potestate Augusti Dio duobus in locis agit; primum in tertio, deinde in quarto Augusti consulatu exponendo. atq; ibi quidem hoc modo: Alexandria rece D pta, senatus Cæsari tribuniciam potestatem concessit, & ut ijs, qui nomen eius implorassent, tam extra pomœriũ, quàm intra usq; ad mille passus auxilio esse posset, quod nulli tribuno ante licuerat. Est tamen intelligendum, quanquàm tum decreta ei potestas tribunicia fuit, non tamen eam aut accepisse, aut acceptam retinuisse. Hoc apparet, primum ex eo, quòd in consulatu undecimo ei delatam etiam Dio scribit, deinde quòd ante hunc annũ nulla eius mentio est in consulibus Capitolinis: tum quòd nisi per XXXVI, aut XXXVII annos eam gessisse traditus sit, qui numerus quadrat, si ab hoc aut à priore anno, non autem à quarto eius consulatu exordiamur. sic autem in cõsulatu undecimo scribit Dio: Senatus humanitate Augusti permotus, quòd L. Sestium Bruti amicum in sui locum suffecisset, ut is tribunus pl. esset in perpetuũ, statuit. eidemq; potestatem, quotiescunq; senatus haberetur, de quacunq; re uellet, etiã si consul non esset, referendi dedit, & pro consulare imperium in perpetuũ concessit, ita ut neq; intra pomœrium ingrediens deponeret, neq; egrediens resumeret, & ut in prouincijs plus ipse, quàm singuli, qui ijs præessent, posset. Et quo tempore & ipse,

& sequentes imperatores lege quadam cum aliis rebus, tum tribunicia potestate usi A
sunt. nomen enim ipsum tribunorum neq; Augustus, neq; alius quisquam imperator usurpauit. Hæc Dio: qui idem sentire uidetur, quanquam ante etiam perpetua tribunicia potestas Augusto decreta erat, non ea tamẽ nisi hoc tempore ipsum usum esse. Hoc posito, tum noua existit quæstio; à quo anno ea repetenda sit, an à priore anno, quo ei delata est, an ab hoc, quo eam delatam primum usurpauit. Tacitus priorem sententiam tuetur, qui Augustum per XXXVII annos eam continuasse scribit: posteriorem Capitolini auctores ex quibus Augustum, quo anno mortuus est, tribuniciæ potestatis XXXVI esse, probatur. Quæ eadem quæstio post in tribunicia Tiberij potestate oritur.

De censura ab Augusto repudiata, & Lepido, ac Planco censoribus.

EODEM anno Augustus censuram, quam sibi populus in perpetuum mandare cupiebat, repudiauit, ac statim alios censores Paullum Æmilium Lepidum, & L. B
Munatium Plancum creauit, hunc quidem Planci proscripti fratrem, illum uero etiam proscriptum. qui ultimi priuati censuram obtinuerunt. quod etiam prodigio confirmatum est. tribunal enim eorum ascendentibus ipsis repente collapsum ac dissipatum est. Itaque post nulli alij censores ijs similes comparati sunt. Tum autem Augustus multa munera, quæ ad eos pertinebant, obijt. Hæc Dio. De his etiam censoribus sic Velleius: Planci, & Lepidi censura inter discordiam acta neque ipsis honori, neq; reipub. usui fuit, cum alteri uis censoris, alteri uita deesset. Horum etiam meminit Suetonius; D. inquit, Claudius gessit censuram intermissam diu post Paullum, Plancumq; censores. & in Nerone: Domitius L. Plancum censorẽ sibi uia decedere ædilis coegit. Valerius etiam lib. VI, cap. VIII, Planci censorij, & cõsularis meminit. Hos demum etiam censores edit fragmentũ Capitolinum, ubi mentio est .. Æmilij L.F.M.N. Lepidi, & Colotianum, in quo ita est:

M. CLAVDIVS M. F. L. AR.. C

L. MVNATIVS. PAVL. AEMILIVS.

DE COS. AN. DCCXXXII.

IN hunc annũ consules prodit Cassiodorus cum Siculis fastis, M. Lollium, Q. Lepidum. lapis Colotianus, Q. AEMILIVM LEPID. M. LO... in ponte etiam Fabricio Romæ tale est epigramma:

L. FABRICIVS C. F. CVR. VIAR. FACIVNDVM CVRAVIT.

Q. LEPIDVS M. F. M. LOLLIVS M. F. PROBAVERVNT.

Hos intellexit quoq; Horatius libro primo epistolarum, cum dixit: Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno. de quibus sic Dio: Cum Augustus in Sicilia esset, populus Ro. in comitijs consularibus seditionem excitauit. Nam M. Lollius solus iniuit, q; locus alter Augusto seruabatur. Augusto uero consulatũ recusante, Q. Lepidus, & L. Siluanus summa contentione petentes ita omnia perturbarunt, ut Augustus à D
prudentioribus accerseretur. Q. Lepidus creatus est. Hoc anno Augustus Iuliam filiam M. Agrippæ collocauit.

De triumpho L. Sempronij Atratini ex Africa.

POST uictum M. Lepidum, cuius in triumuiratu Africa prouincia fuerat, nunquã quieuisse Africa uidetur. Hoc indicant triumphi, quos ex ea prouincia auspicijs Augusti egit primũ Statilius Taurus, deinde L. Autronius Pætus, postremo hoc etiam anno L. Sempronius Atratinus. quos triumphos omnes nobis Capitolini scriptores tradiderunt, silentibus in tantis bellis annalibus Romanis. neq; enim de hoc triumpho quicquam, ut ne de ijs quidem, comperi.

DE COS. AN. DCCXXXIII.

CONSVLES in hunc annum subsequuntur apud Cassiodorum M. Appuleius, P. Silius.

A Silius, apud Dionē M.Appuleius Sex.F.P.Silius P.F.Nerua.in fragmēto lapidis Colotiani: M. APPVLEIVS SEX. F. P. SI.... In fastis Siculis Appuleius;& Nerua.

DE COS. AN. DCCXXXIIII.

CONSVLES deinceps edit Cassiodorus C.Sentium, P.Lucretium;fasti Siculi Saturninum,& Lucretium;Dio C.Sentium C.F. Saturninum, Q.Lucretium Q.F. Vispillonem.Fragmentum Colotianum C. SENTIVM SATVRNINVM Q. LV.... Horum meminit etiam Eusebius in temporibus cum ait: Sentio Saturnino, Lucretio Cinna cōsulibus Virgilius poeta mortuus est. C.Sentium C. F.C.N. Saturninum inuenio scribi in monumento antiquo de quinctis ludis sæcularibus,quod infra ascribam.De huius anni cōsulatu ita Dio:Consul erat C.Sentius,quia uero collega ei dandus erat, atq; Augustus consulatus locum alterum, qui ei reseruabatur, repudiabat, coorta seditio est. donec Augustus alterum ex legatis Q. Lucretium, quem senatus B ad se seditionis sedandæ caussa miserat, quanquam olim proscriptum, consulem declarauit. & Velleius libro II: Præclarum excellentis uiri factum C.Sentij Saturnini cōsulis ne fraudetur memoria.aberat in ordinandis Asiæ,orientisq; rebus Cæsar.tum Sentius forte & solus, & absente Cæsare consul, cum alia prisca seueritate, summaq; constantia,uetere cōsulū more,ac seueritate gessisset, protraxisset publicanorū fraudes,punisset auaritiam,regessisset in ærarium pecunias publicas, tum in comitijs habendis præcipuum egit consulem. nam & quæsturam petentes, quos indignos iudicauit profiteri uetuit, & cum id facturos se perseuerarent, consularem, si in campum descendissent,uindictam minatus est,& Egnatium florentem fauore publico,sperantemq;, ut præturam ædilitati, ita consulatum præturæ se iuncturum profiteri uetuit, & cum id non obtinuisset,iurauit,etiam si factus consul esset suffragijs populi,tamen se eum non renunciaturum. suffectum consulem Sentio Saturnino in fragmento Colotiano inuenio M. VINVCIVM. Collegam Vinucio addit Velleius M.Agrippā, C cum ait: Subinde bellum Pannonicum, quod inchoatū Agrippa,Marcoq; Vinucio auo tuo consulibus,magnum,atroxq;,& perquā uicinum imminebat Italiæ,per Neronem gestum est. Agrippæ notam quarti consulatus adieci.

De triumpho L.Cornelij Balbi pro cos.ex Africa.

L. ATRATINO successisse L. Cornelius Balbus in Africa uidetur, & magnis in ea prouincia rebus gestis triumphasse. in hunc enim annum Africanum eius triumphum Capitolini scriptores conijciunt. De quo triumpho scribit Solinus ita: Garamantas Cornelius Balbus subegit,& primus ex hac uictoria triumphauit. primus sane de externis, ut pote qui Gadibus genitus accessit ad gloriam nominis triumphalis.& Plin.lib.V: Matelge oppidum Garamantum,itemq; Debris,clarissimumq; oppidum Garama caput Garamantum omnia armis R. superata, & à Cornelio Balbo triumphata unius omniū externo curru,& Quiritiū iure donato,quippe Gadibus na D to ciuitas Romana cum Balbo maiore patruo data est.& hoc mirū,supradicta oppida ab eo capta auctores nostros prodidisse, ipsum in triumpho præter Cydamam, & Garamā omnium aliarum gentium, urbiumq; nomina, ac simulacra duxisse.quæ iere hoc ordine: (numerat deinde singula oppida) Ad Garamātas iter inexplicabile adhuc fuit,latronibus gentis eius puteos,qui sunt non altè fodiendi (si locorum notitia adsit) arenis operientibus.Balbi Gaditani uiri triumphalis meminit item Strabo lib. III. Hunc etiam triumphum intellexit Dio cum scripsit,M. Agrippam hoc anno de Cantabris rebellantibus uictis triumphum sibi à senatu ex Augusti uoluntate decretum agere noluisse, cum tamen quidam alij, qui latrones comprehendissent, aut ciuitates seditionem mouentes pacassent,triumphos & cuperent, & agerent. patruus huius fuit L.Cornelius Balbus consul cum P.Canidio Crasso, anno DCCXIII.

De censoria potestate Augusto decreta.

AVGVSTVS hoc anno præfectus moribus à populo creatus est in quinquennium; accen-

ac cenſoriam poteſtatem in idem tempus recepit, conſularem in perpetuum, ita ut ſemper, & ubiq; duodecim faſces ei præferrentur, ac inter conſules aſſideret. Senatū ſequenti anno duabus lectionibus ad ſexcentos redegit. de ambitu damnatos magiſtratibus in quinq; annos prohibuit. Qui ſine uxoribus eſſent, ijs multam indixit; qui uxores ducerent, ac filios alerent, ſumma præmia propoſuit, ac libertinas etiam ſine probro duci poſſe conſtituit. hæc Dio. Hinc Suetonius: Recepit & morum, legumq; regimen æque perpetuum, quo iure quanquam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium ſolus. ſenatorum affluentē numerum deformi & incondita turba (erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam, & præmiū allecti, quos abortiuos uulgus uocabat) ad modum priſtinum, & ſplendorem redegit duabus lectionibus, prima ipſorum arbitratu, quo uir uirum legit, ſecunda ſuo, & Agrippæ. A

DE COS. AN. DCCXXXV. B

CONSVLES inde Cn. & P. Lentuli, auctore cum faſtis Siculis Caſſiodoro; quos uocat, Cn. Cornelium L. F. Lentulum, P. Corneliū P. F. Lentulum Marcellinū Dio. P. CORNELIVM P. F. CN. C.. fragmentum Colotianum. Hoc anno M. Agrippa L. F. tribuniciam poteſtatem ab Imp. Cæſare Auguſto in quinquennium accepit. Dio.

DE COS. AN. DCCXXXVI.

C. FVRNIVS, C. Silanus deinceps ſequuntur conſules apud Caſſiodorum. C. Furnius C. F. C. Iunius C. F. Silanus apud Dionem: in fragmento autē Colotiano: C. FVRNIVS C. F. C. IV.. C. Furnio, & C Iunio Silano cos. ludos ſæculares quinctos factos eſſe ab Auguſto tradit Cenſorinus, & Dio. quorum ludorum tale extat in Capitolio monumentum:

LVDI SAECVLARES QVINCT. C
IMP. CAESARE DIVI F. AVGVSTO
C. SENTIO. C. F. C. N. SATVRNINO
M. CLAVDIO M. F. M. N. MARCELLO
M. FVFIO M. F. STRIGONE.
D. LAELIO D. F. D. N. BALBO.

DE COS. AN. DCCXXXVII.

L. DOMITIVM, P. Scipionē cos. Caſſiodorus ſuggerit. Ahenobarbum, & Cornelium faſti Siculi. L. Domitium Cn. F. Cn. Nn. N. Ahenobarbum, P. Corneliū. P. F. P. N. Scipionem Dio. L. DOMITIVM CN. F. P. CO.. fragmentum Colotianum; ſuffectum L. TA.. quem ego interpretatus ſum, eſſe L. Tarium Rufum, de quo Plinius libro XVIII: L. Tarius Rufus infima natalium humilitate conſulatum militari induſtria meritus, antiquæ alias parſimoniæ circiter millies ſeſtert. liberalitate diui Auguſti congeſtum uſq; ad detractionem heredis exhauſit, agros in Piceno coemendo, colendoq;. His conſulibus ſolenne quinquennale actum ſcribit Dio ob imperium Auguſti, Agrippa uno ex quindecemuiris curante. D

DE COS. AN. DCCXXXVIII.

DEINDE M. Druſum, L. Piſonem conſules nominat Caſſiodorus; Libonem & Piſonem faſti Siculi; M. Liuium L. F. Druſum Libonem, L. Calpurnium L. F. Piſonem Dio. M. DRVSVM M. F. L... fragmentum Colotianum.

DE COS. AN. DCCXXXIX.

CN. LENTVLVM, M. Craſſum inſequens annus conſulés habuit, auctore cum Siculis Caſſiodoro. Quos Dio uocat M. Licinium M. F. Craſſum, Cn. Corneliū Cn. F. Lentulum. fragmentum autem Colotianum. M. LICINIVM M. F.... Hic

M. Craſ.

A M.Craſſus filius eſt M.Craſſi, qui cum Auguſto IIII cõſule fuit. Cn.Lentulus Getulis uictis poſt Getulicus appellatus.

De triumphis intermiſſis. triumphalibus ornamentis inſtitutis.

HOC anno Boſporanos, qui Aſandro mortuo à Scribonio quodam ſolicitati fuerant, ſubactos ab Agrippa tradit Dio. eidemq; propterea ſupplicationes Romę eſſe, atq; triumphum decretum. quem tamen ab ipſo non eſſe actum, quia de rebus geſtis nihil ad ſenatum ſcripſerat. Ex quo tempore, inquit, reliqui exemplum eius quaſi legem quandam ſequuti, neq; publice literas miſerunt, neq; triumphum obtinuerunt. ac propterea nemini alij pari dignitate triumphus in poſterum, ſed triumphalia tantum ornamenta decreta ſunt.

DE COS. AN. DCCXL.

B TI. NERO, P. Quinctilius conſul hoc anno fuerunt apud Caſſiodorum. Nero, & Varus in faſtis Siculis; Quos Dio nominat Ti. Claudium Ti. F. Neronem, P. Quinctilium Sex. F. Varum. fragmentum Colotianum TI. CLAVDIVM. TI. F. ==. Tiberium primum conſulatũ paucis diebus geſſiſſe auctor eſt Suetonius. Hic eſt enim Ti. Nero Auguſti priuignus, qui mortuo Auguſto Romanum obtinuit imperium, cum ante ab eo fuiſſet adoptatus.

De Auguſto pontifice maximo.

MORTVO M. Lepido pont. maximo, Auguſtus in eius locum pont. maximus factus eſt. cum ſenatus pontificatum ei decreto ſancire uellet, ipſe curia egreſſus renuit, neq; domum aliquam publicam accepit, ſed partem ſuæ publicauit. neceſſe enim erat pontificem maximum in publico habitare. domum uero regis ſacrorum Veſtalibus uirginibus elargitus eſt. Hæc Dio. apud Suetonium autem hæc: Pontifica-
C tum maximum, quem neq; uiuo Lepido auferre ſuſtinuerat, mortuo demum ſuſcepit. at apud Ouidium libro III faſtorum ſcriptum eſt, pridie non. Mart. creatum eſſe, his uerſibus:

Sextus ubi Oceano cliuoſum ſcandit olympum
Phœbus. =
Cæſaris innumeris, quos maluit ipſe mereri
Acceſſit titulis pontificalis honor.

Hoc enim ſignificat: ad ceteros Cæſaris titulos ab hinc etiam pont. maximum cœptum uocari.

DE COS. AN. DCCXLI.

M. MESSALLAM, P. Sulpicium conſules ſuggerit Caſſiodorus; Meſſallam, & Quirinum faſti Siculi; M. Valerium M. F. Meſſallam Barbatum, P. Sulpicium P. F.
D Quirinum Dio. de quibus Suetonius ita in Claudio: Claudius Valeriam Meſſallinã Barbati Meſſallę conſobrini ſui filiam in matrimonium duxit. & Tacitus lib. III: Nihil ad ueterem, & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinus pertinuit ortus apud municipium Lanuuium. His conſulibus alios ſuffectos indicat lapis Colotianus, in quo eſt ita:

M. VALERIVS M. F. ==
SVF. C. VALGIVS. C. F.
C. CANINIVS.

In faſtis etiam Cuſpiniani, cuius initio huius cõmentarij memini, ita hi conſules ſuis cognominibus efferuntur:

MESSALLA.	QVIRINO.
REBILO	SATVRNINO. N. N.
MAXIMO	TVBERONE.

Ex quo apparet Rebilum, & Saturninum Caninij, & Valgij cognomina eſſe. ex fragmento

mento autem Capitolino, quod huic loco est interserendum, patet, Æmilianum Valerij, Rufum Valgij, Rebilum Caninij fuisse cognomina, atque ut Valerio Rufum, sic Rufo Rebilum esse subrogatum. Rebili, & Saturnini in fastis Siculis extat etiā mentio. Hoc anno Augustum iterum in quinque annos præfectum moribus fuisse, eamque potestatem per interualla temporum, ut eiam imperium, accepisse, M. Agrippam diem obijsse refert Dio. A

De triumphalibus ornamentis Tiberij.

MORTVO M. Agrippa Pannonij rebellarunt, subactique sunt à Tiberio, qui post Agrippam ab Augusto adoptatus erat. cumque senatus Tiberio propterea triumphū decreuisset, Augustus, ne eum ageret, obstitit; triumphalia uero ei ornamenta, ut ait Dio, concessit. Vnde Suetonius ita: Tiberius primus (ut quidam putant) triumphalibus ornamentis honoratus est, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. Dio tamen Agrippam primum hoc honore affectum, auctor est. B

DE COS. AN. DCCXLII.

PAVLLVM Fabium, Q. Ælium consules prodit in hunc annū Cassiodorus; Paullum Fabium Q. F. Maximū, Q. Ælium Q. F. Tuberonem Dio; MAXIMVM, & TVBERONEM liber Cuspinianus. Q. Ælij Tuberonis, P. Fabij Maximi consulum sæpe meminit Frontinus de aquæductibus. & Plin. lib. VIII, cap. VII, Q. Tuberone, Fabio Maximo theatrum Marcelli dedicatum scribit.

De triumphalibus ornamentis Druso, Tiberio II. & L. Pisoni decretis.

DRVSVS Messalla, & Sulpicio cos. Sicambros, & socios eorum absente Augusto rebellantes subegit, Gallos Rhenum transeuntes cæcidit, Vsipetarum agrum uastauit, Frisijs ad amicitiam populi Ro. traductis Romam decessit, ac quanquā prætorijs ornamentis præditus erat, præturam tamen Fabio, & Ælio consulibus inijt, inde ad bellum reuersus Vsipetes debellauit, atque in Sicambrorum regionem irruptionē fecit, magnisque alijs rebus gestis triumphalibus ornamentis decoratus est, & ut ouans urbem iniret, atque acta prætura cum proconsulari potestate esset, obtinuit. Imperatoris nomē, quo à militibus affectus erat, Augustus non permisit. Tiberius autem Dalmatas se absente rursus arma mouentes, itemque Pannonios in potestatem redegit, ac propterea eosdem honores, quos Drusus adeptus est. Drusum, ne ouans iniret, mors prohibuit, Tiberius biennio post iniuit. Eodem tempore Bulogæses Thrax Besus socijs quibusdam alijs adiunctis defectione facta Rhascyporim Cottys filium uictum interfecit, & patruum eius Rhymetalcen in Cheronesum exercitu exutum compulit. Cum igitur hæc ille faceret, ac Sialetæ Macedoniam populationibus incursarent, L. Piso ex Pamphilia, cui præerat, castris motis in Besorum regionē uenit, ac cladem ab ijs acceptam ingenti uictoria subleuauit, ob quam ei supplicationes, & triumphalia ornamenta decreta sunt. Hæc Dio. De hac re sic Velleius: Dum ea, quæ prædiximus, in Pannonia, Germaniaque gerūtur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accensis, excellens L. Pisonis uirtus compressit. quippe legatus Cæsaris triennio cum his bellū gessit, gentesque ferocissimas plurimo cum earum excidio nunc acie, nunc expugnationibus in pristinum pacis redegit modū. De eodem L. Pisone in epitomis scriptum est, & apud Florum. C D

DE COS. AN. DCCXLIII.

CONSVLES Iulium Antonium Africanum, & Fabium edit in hunc annum Cassiodorus; Iulium Antonium Africanum, Q. Fabium Q. F. Maximum Dio; AFRICANVM, & MAXIMVM fasti Siculi, & Cuspiniani. Miror autem legi apud Suetoniū in Claudio, Iulium Antonium, Fabium Africanum consules, cum Africanus cognomen sit Antonij. quem triumuiri Antonij filium prodit Suetonius in libro de grammaticis;

A maticis;& Dio Iullum Antonij filium nominat. Ad hunc scribit Horatius ita:

Pindarum quisquis studet æmulari,
Iule, ceratis ope Dedalæa
Nititur pennis. & post:
Tendit Antoni quoties in altos
Nubium tractus.

DE COS. AN. DCCXLIIII.

INDE Drusus Nero, L. Quinctius consules apud Cassiodorum; Nero Claudius Ti. F. Drusus, T. Quinctius T. F. Crispinus apud Dionem; DRVSVS, & CRISPINVS in fastis Cuspiniani, & Siculis. Hic Drusus Ti. Neronis frater, Augusti priuignus fuit. quem consulem in Germania mortuum, atque ipsum cum filijs Germanicũ appellatum inuenio apud Dionem, quod cognomen ei primum senatum à prouin-
B cia imposuisse ait Eutropius. Vnde Velleius: Drusum consulem agentẽ annos XXX mors rapuit. Liuiana historia huius Drusi morte expletur. sic est enim in epitoma ultima: Bellum aduersus Germanorum trans Rhenum ciuitates gestum à Druso refertur. ipse ex fractura equo super crus collapso, XXX die, quàm id acciderat, mortuus est. corpus à Nerone fratre, qui nuncio ualetudinis eius euocatus raptim accurrerat, Romam peruectum, & in C. Iulij tumulo conditum. laudatus est à Cæsare Augusto uitrico, & supremis illius funeribus plures honores additi.

De Tiberio ouante ex Dalmatia.

QVEMADMODVM bellum cum Dalmatis, & Pannonijs gesserit Tiberius Nero Drusi frater, atque propterea, ut ouans urbem iniret obtinuerit, ante diximus. hoc igitur demum anno ouans urbem ingressus est, antequàm Drusus obiret. auctor Dio. unde Velleius etiam inquit: Dalmaticæ, & Pannonicæ uictoriæ compos Nero
C ouans triumphauit. Idem honos Druso parabatur, nisi ante diem decessisset, eodem Dione teste.

DE COS. AN. DCCXLV.

C. MARCIVM, C. Asinium consules suggerit in hunc annum Cassiodorus; Censorinum, & Gallum fasti Siculi; C. Marcium Censorinũ, C. Asiniũ C. F. Gallum Dio. Horum etiam meminit Censorinus de die natali, cum ait: Mensis, qui Sextilis fuerat, C. Marcio Censorino, C. Asinio Gallo cos. in Augusti honorem dictus est Augustus anno Augustio XX. Augustium autem annum appellat, postquàm Cæsar Augustus appellatus est. Idem scribit etiam Dio. cur autem hoc factum sit, caussam affert, quòd eo mense Cæsar primum consulatum cepit, & multa magnaque prœlia prospere fecit. Macrobius, quia Augustus tres hoc mense triũphos egit, hunc hoc nomine affecisse putat. mentio est eorundem consulum etiam apud Pliniũ lib. XXXIII, cap. X. & in
D epigrammate antiquo in libro epigrammatum, ita: C. ASINIVS C. F. GALLVS. C. MARCIVS L. F. L. N. CENSORINVS COS. EX S. C. Augustus in alios X annos reip. constituendæ potestatem accepit. Dio.

DE COS. AN. DCCXLVI.

TI. Neronem, Cn. Pisonem consules suggerit hoc anno cum Siculis Cassiodorus; Ti. Claudium Ti. F. Neronem II, Cn. Calpurnium C. F. Pisonem II Dio. Claudij Neronis II, & Calpurnij Pisonis consulum meminit etiam Dionysius libro primo. atque hunc annum uocat DCCXLV. Olympiadem CXCIII. Tiberium secundum consulatum gessisse tribus mensibus scribit Suetonius.

De triumpho II Ti. Neronis cos. II. ex Germania.

PRIORE anno Augustus, accepto in alterum decennium imperio, aduersus Gallos exercitũ duxit, atque ipse quidem in prouincia mansit. Tiberius uero traiecto Rheno bar-

no barbaros ad conditiones compulit, quibus repudiatis magnis eos cladibus, quan A
quam non incruenta uictoria, confecit. Augustus, cum Tiberium & semet nomine
Imperatoris ornasset, Tiberium iterum consulem designauit, ac literas eum ad sena-
tum ex more uetusto mittere, atq; antequam magistratũ iniret, de rebus à se gestis in
senatu differere, ac triumphare uoluit. ipse triumphum abiecit. Itaq; Tiberius senatu
in ædem Octauiã, quæ extra pomœrium erat, uocato, K. Ian. quibus cum Cn. Pisone
consulatum initurus erat, triumphauit. Hæc Dio. De eadem aũt re sic Velleius: Tibe
rius in Germania post mortem Drusi fratris rem bene gessit. Itaq; ei alter triumphus
cum altero cõsulatu mandatus est. & Suetonius: Tiberius Rhetico, & Vindelico bel
lo gentes Alpinas; Pannonico Breucos, & Dalmatas subegit; Germanico XC millia
deditiorum traiecit in Galliam, iuxtaq; ripam Rheni sedibus assignatis collocauit.
quas ob res & ouans, & curru urbem ingressus est, primus nouo genere honoris de-
coratus. Hæc ille. Ouantẽ aũt inisse intelligit ex Pannonico bello biennio ante, cur-
ru, hoc anno ex Germanico. primum autem intelligit, ex ijs qui ab Augusto honori- B
bus affecti sunt. nam florente rep. multi & ouantes, & curru urbem inuecti sunt. Pro-
pter hanc uictoriã hoc elogium Augusto dicatum est sequenti anno, de quo Plinius
lib. III. cap. II. IMP. CAESARI D. F. AVGVSTO PONT. MAX. IMP.
XIIII. TRIBVNIC. POTEST. XVIII S. P. Q. R. QVOD EIVS
DVCTV, AVSPICIISQVE GENTES ALPINAE OMNES, QVAE
A MARI SVPERO AD INFERVM PERTINEBANT, SVB IMPE-
RIVM POPVLI R. SVNT REDACTAE.

DE COS. AN. DCCXLVII.

D. LAELIVM, C. Antistium consules edit in hunc annum Cassiodorus: Balbum,
& Veterem fasti Siculi; D. Lęlium D. F. Balbum, C. Antistium C. F. Veterem Dio. D.
LAELIVS D. F. D. N. BALBVS uocatur in Capitolino sæcularium ludorum
monumento. Velleius, C. Cæsarem quæstorẽ fuisse Antistio Veteri auo huius con- C
sulis scribit.

De tribuniciis potestate Ti. Neronis.

VT M. Agrippam generum antea Augustus honore tribuniciȩ potestatis affecit,
sic mortuo, ut diximus, Agrippa Tiberium & priuignũ, & generum suum. id aũt hoc
anno fecit, ut Caium, & Lucium Cæsares Agrippa ipso, & Iulia, & filia sua natos, à se
adoptatos, ac petulantius se, quàm par erat, gerentes, modestiores redderet. Hoc aũt
aperte scriptum est apud Dionem, neq; obscure apud Suetonium, cuius hæc uerba
sunt: Tiberius interposito tempore consul iterum creatus etiam tribuniciam potesta
tem in quinquennium accepit. quod idem tradit Velleius hoc modo: Breui interie-
cto spatio Ti. Nero duobus consulatibus, totidemq; triumphis actis, tribuniciæ po-
testatis consortione æquatus Augusto.

DE COS. AN. DCCXLVIII. D

CASSIODORVS subijcit consulem Augustum XI, L. Sullam: Octauianũ XIII,
& Syllam fasti Siculi; Dio Augustum XII: collegam autem præterit. Huius anni sic
meminit Plinius lib. VII: In actis temporum diui Augusti inuenitur XII consulatu
eius, Lucioq; Sylla collega ad III Id. Apr. C. Crispinum Hilarum ex ingenua plebe
Fæsulana cum liberis nouem (quo in numero filiȩ duæ fuerunt) nepotibus XXVII,
pronepotibus XXIX, neptibus IX prælata pompa cum omnibus his in Capitolio
immolasse. & Suetonius: Augustus duodecimũ consulatũ post undecimũ septemde
cim annorũ interuallo cepit. Itẽ: Augustus nullũ annuũ consulatũ gessit præter me-
dios quinq; à sexto ad undecimũ. Qui aũt in Augusti locum factus sit, adhuc non rep
peri. Extat etiam antiquũ epigramma de Augusto ad hunc annum pertinens: id est
eiusmodi. IMP. CAESAR DIVI IVLI F. AVGVST. PONT. MAX.
COS. XII. TRIB. POT. XIX. IMP. XIIII RIVOS AQVA-

RVM

ARVM OMNIVM REFECIT. Hoc anno Augustus C. Cæsarem uirili toga
donatum principem iuuentutis designauit. Zonaras.

DE COS. AN. DCCXLIX.

C. CALVISIVS, L. Passienus consules subsequuntur apud Cassiodorum. Qui in
indice Dionis librarij culpa, in expositione historiæ auctoris consilio præteriti sunt.
breuitati enim studens multorum annorum res gestas nullis editis cōsulibus memo-
rat. Eorum cognomina sunt in fastis Siculis Sabinus, atq; Rufinus. Hoc anno ijdem
honores L. Cęsari ab Augusto cōcessi, atq; Caio priore anno tributi fuerāt. Zonaras.

DE COS. AN. DCCL.

INDE Cn. Lentulus M. Messalla consules, auctore Cassiodoro Cn. Cornelius L.
F. Lentulus. M. Valerius M. F. Messalla, aut Messallinus, Dione. Idem etiam Dio Cn.
b Cornelium Cn. Pompeij Magni ex filia nepotem Augusto fecisse insidias, ac cōsilio
Liuiæ ab Augusto liberatum, & consulem cum Valerio Messalla factum refert. Vel-
leius Messallinum Coruini filium uocat. Horum sic meminit Suetonius: Galba natus
est M. Valerio Messallino, Cn. Lentulo cos. Plin lib. X. cap. XXII meminit Messalli
ni Cottæ Messallę oratoris filij, quem lib. XXXII. cap. VI. consularem uocat. Hunc
annum prætereunt fasti Siculi.

DE COS. AN. DCCLI.

AVGVSTVM XII, M. Plautium consules prodit deinceps Cassiodorus: Augustū
XIII, M. Plautium M. F. Siluanū Dio. Suetonius porrò auctor est, Augustum, bien
nio post XII consulatum, XIII cepisse. Tacitus lib. primo addit, numerum consula-
tuum Augusti Valerium Coruum, & C. Marium æquasse, quorum ille sexies, hic se-
pties cos. fuit. ex quo intelligitur Augustum ter decies tantum consulem fuisse. Ex-
c tat epigramma tale in antiq. urbis epigrammatis, quod ad hunc Plautium puto perti
nere. M. PLAVTIVS M. F. A. N. SILVANVS COS. VIIVIR EPVLO-
NVM. HVIC SENATVS TRIVMPHALIA ORNAMENTA DECREVIT
OB RES IN ILLYRICO BENE GESTAS. Quia uero Velleius ait Au-
gusto, & Caninio Gallo cos. Iuliam filiam ab Augusto in insulam ob flagitium rele-
gatam annos ante M. Vinucium cos. XXX, qui fuit consul anno ab urbe condita
DCCLXXXIII; intelligendum est, in Plautij locum C. Caninium Gallum esse suffe-
ctum. In Augusti locum, qui factus sit, non comperi.

DE COS. AN. DCCLII.

COSSVM Lentulum, L. Pisonem consules hic annus habuit, ut ait Cassiodorus:
Lentulum, & Pisonem, ut Siculi, Cossum Cornelium Lentulum, L. Pisonem Augu-
rem, ut uetus Veronensis inscriptio. Cossum Cornelium Cn. F. Lentulum, L. Calpur-
d nium Cn. F. Pisonem, ut Dio. De Cosso sic Florus: Gętulos accolas Syrtium populus
Ro. Cosso duce compescuit, unde illi Gætulici cognomen. & Velleius: Triumphalia
ornamenta Passienus, & Cossus in Africa meruerunt. Sed Cossus uictoriæ testimo-
nium etiam in cognomen filij contulit. & Tacitus lib. IIII: Cn. Lentulo super consu-
latū, & triumphalia de Gætulis gloriæ fuit bene tolerata paupertas. Itaq; uidetur hic
etiam Cn. Cornelius Cossus Lentulus appellatus. quanquā apud Dionem filius eius
Cossus Cornelius Cossi filius dicitur, ut Cossum pro prænomine tulisse uideantur.
Hoc anno Ti. Nero, expleto tribuniciæ suæ potestatis quinquennio, priuatus Rho-
di, quo secesserat, mansit. Dio.

DE COS. AN. DCCLIII.

CONSVLES inde Cassiodorus prodit Augustum XIII, L. Paullum: fasti Cuspi
niani, cum Siculis CAESAREM ET PAVLLVM: C. Cæsarem Augusti F. L. Æmi
lium L. F. Paullum Dio. recte est enim hic Caius Lucij frater ex Agrippa, & Iulia Au

gusti filia natus, atque ab Augusto adoptatus. De quibus sic Tacitus lib. primo: Augustus genitos Agrippa Caium, & Lucium in familiam Cæsarum induxit, nec dum posita puerili prætexta, principes iuuentutis appellari, destinare cõsules specie recusantis ardentissime cupiuit. & Suetonius: Augustus nepotes ex Agrippa, & Iulia tres habuit Caium, Lucium, & Agrippam. Caium, & Lucium adoptauit domi per assem, & libram emptos à patre Agrippa, tenerosque adhuc ad curam reip. admouit, & consules designatos circum prouincias, exercitusque dimisit. Item: Augustus tertium decimum consulatum ultro petijt, ut Caium, & Lucium filios amplissimo præditus magistratu suo quenque tyrocinio deduceret in forum. C. Cæsaris Augusti F. meminit etiam Plinius lib. XII cap. XIIII. Neque uerò de Augusto XIII consule accipiendum est, quòd eum consulatum ante cum Siluano gesserit. A

DE COS. AN. DCCLIIII.

CONSVLES in hunc annum profitetur P. Vinicium, P. Alphenum Cassiodorus; Vinucium, & Varum Siculi; P. Vinicium, uel Vinucium M. F. P. Alphenum, uel Alphinium P. F. Varum Dio. P. Vinucio cos. Tiberiũ Rhodo reuersum tradit Velleius. Hic M. Vinicij ante consulis fuit filius, M. Vinicij post consulis pater, eodem auctore. Lapis Colotianus, ut ante notaui, habet, VINVCIVM. B

DE COS. AN. DCCLV.

CONSVLES subsequuntur apud Cassiodorum & fastos Siculos, M. Seruilius, L. Lamia; apud Dionem L. Ælius L. F. Lamia, M. Seruilius M. F. Hos consules intellexit Valerius libro primo eum ait: Q. Claudiæ statua in uestibulo templi matris deûm posita, bis ea æde incendio cõsumpta, prius P. Nasica Scipione, & L. Bestia, item M. Seruilio, & L. Lamia cos. in basi flammis intacta stetit.

DE COS. AN. DCCLVI. C

SEX. AELIVM, C. Sentium nominat deinceps consules Cassiodorus; Sex. Æliũ Q. F. Catum, C. Sentium C. F. Saturninum Dio. Ælio, & Sentio cos. V. K. Iul. Tiberium adoptatum ab Augusto tradit Velleius, atque tribuniciam potestatem accepisse, quam scilicet iam per quadriennium intermiserat. Itaque sequenti anno tribuniciæ potestatis VI eum ad rationem Capitolinam scribimus. Ab his lex Ælia Sentia lata est. Hunc annum prætereunt fasti Siculi. Augustus censum fecit, lustrum omisit. Dio. Suetonius.

DE COS. AN. DCCLVII.

DEINCEPS Cn. Cinnam, L. Valerium consules subijcit Cassiodorus: Magnum, & Valerium fasti Siculi: L. Valerium Potiti F. Messallam Volusum, Cn. Cornelium L. F. Cinnam Magnum Dio.

DE COS. AN. DCCLVIII. D

INSEQVENS annus M. Lepidum, L. Arruntium consules habuit, auctor Cassiodorus, quos Lepidum, & Plancum fasti Siculi: M. Æmilium L. F. Lepidum, L. Arruntium L. F. uocat Dio. qui idem his consulibus Cornelium Cossum ex Getulia cognomen, & ornamenta triumphalia, C. Sentium ex Germania triumphalia item insignia rettulisse auctor est.

DE COS. AN. DCCLIX.

Q. CAECILIVM, A. Licinium Cassiodorus edit in hunc annum consules: Creticum, & Neruam fasti Siculi: A. Licinium Neruam Silianum, Q. Cæcilium Metellum Creticum Dio. A. Licinium Neruam Silanũ P. Silij filium fuisse tradit Velleius. His suffectos consules P. Lentulum Cn. F. Scipionem, T. Quinctium Crispinum Valerianum docet antiquus lapis Romæ inuentus.

De

A DE COS. AN. DCCLX.

M. FVRIVM, Sex. Nonium in hunc annum creatos cōsules scribit Cassiodorus; CAMILLVM, & QVINCTILIANVM fasti Cuspiniani cum Siculis. M. Furiū M. F. Camillum, Sex. Nonium L. F. Quinctilianum Dio; eosdem consules cum duobus his suffectis, L. Apronio, A. Vibio Habito Capitolini; ex quibus etiam apparet, hoc anno Imp. Cæsarem Augustum tribunicię potestatis XXX, Ti. Cæsarem Augusti F. tribuniciæ potestatis IX fuisse.

DE COS. AN. DCCLXI.

INDE Q. Sulpicius, C. Poppæus creati consules, auctore Cassiodoro. quos Siculi fasti, & Cuspiniani uocāt CAMERINVM, & SABINVM; Q. Sulpicium Q. F. Camerinum, C. Poppæum Q. F. Sabinum cum Dione Capitolinus lapis. Eosdem con-
B sulatum quinquēnio gessisse, antequā Augustus excederet, scribit Suetonius. quorū etiam sic meminit Plinius lib. VII: Galeria reducta est in scenam C. Poppæo, Q. Sulpicio cos. ludis pro salute diui Augusti uotiuis annum centesimum quartum agens, quę producta fuerat tyrocinio à M. Pōponio ædili pl. C. Mario, Cn. Carbone cos. ante annos nonaginta unum. quanquam ibi uulgo Cn. Pompeio legitur, non C. Poppæo. Iisdem consulibus suffectos esse in parte anni M. Papium Mutilum, Q. Poppæū Secundū inuenio cū apud Dionē, tum in Capitolinis fastis. qui legē Papiā Poppæam tulerunt de hæreditatibus mulierum, qua lex Voconia abrogata est. His cos. Germanico Ti. F. Augusti N. triumphalia ornamenta ab Augusto ex Dalmatica uictoria data, Quinctilium Varum cum legionibus in Germania cæsum, auctor est Dio.

DE COS. AN. DCCLXII.

C P. DOLABELLAM, C. Silanum consules in hunc annum inuenio apud Cassiodorum; Dolabellam, & Silanum in tabulis Siculis: P. Cornelium P. F. Dolabellam, C. Iuniū Silanū apud Dionem. Extat etiam in antiq. urbis epigrāmatis inscriptio de his cōsulibus talis: P. CORNELIVS P. F. DOLABELLA C. IVNIVS C. F. SILANVS FLAMEN MART. COS. EX S. C. FACIVNDVM CVRAVERVNT. IDEMQVE PROBAVERVNT. Eosdem consules cum suffecto altero ex K. Iul. Ser. Cornelio Lentulo Maluginense flam. diali, inuenio quoq; in Capitolinis tabulis. Ser. Maluginensis flaminis dialis meminit item Tacitus lib. III.

DE COS. AN. DCCLXIII.

M. LEPIDVS, T. Statilius consules à Cassiodoro in hunc annum produntur. Lepidus, & Taurus à Siculis fastis: M. Æmilius Q. F. Lepidus, T. Statilius T. F. Taurus à Capitolinis fastis, & Dione: Lepido præterea sufficiunt ex K. Iul. consulem L. Cas-
D sium L. F. Longinum Capitolini.

DE COS. AN. DCCLXIIII.

GERMANICVM Cęsarem, C. Fonteium Cassiodorus edit hoc anno consules: Ti. Cæsarem, & Capitonem fasti Siculi: Germanicum Cæsarem Ti. F. C. Fonteium C. F. Capitonē Dio: eosdem cum C. Visellio Varrone suffecto Capitolini auctores. Germanicus hic Neronis Drusi filius fuit fratris Tiberij, eius, qui in Germania mortuus Germanici primus sibi cognomen peperit, adoptatus à Tiberio, ut scribit Suetonius his uerbis: Tiberius Romam reuersus, Caio, & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus ipse prius Germanicum fratris sui filiū adoptare. Hunc scribit Dio biennio ante triumphalibus insignibus decoratum, & ut citius quàm per leges liceret petere consulatum posset, consulatum autem cepisse, ante quàm prætor fuisset, eumq; annum gessisse, non dignitatis caussā, sed quia multi iam id facere cœperant. De eo etiam sic Suetonius in Caligula:

Germanicus Drusi, & iunioris Antoniæ filius à Tiberio patruo adoptatus quæsturam quinquennio ante, quàm per leges liceret, & post eam consulatum statim gessit. missusq; ad exercitum in Germaniam excessu Augusti nunciato legiones imperatorem Tiberium recusantes compescuit, atq; hoste mox deuicto triumphauit. Triumphasse autem eum de Germanis quarto Tiberiani imperij anno, auctor est Orosius. De eo talis fertur antiqua inscriptio. A

GERMANICO CAESARI
TI. F. DIVI AVG. N.
DIVI IVLI PRON.
COS.
L. TVRPILIVS L. F. GEMINVS.
AED. D. S. P.

Item.

GERMANICO CAESARE COS.
C. FONTEIO CAPITONE
K. IAN.
SEIAE FORTVNAE AVG.
SACR.

De triumpho III Ti. Cæsaris pro cos. ex Illyricô. B

TI. CAESAREM pro cos. tertiû triumphum de Illyrijs, & Dalmatis egisse, quos iam ante etiam perdomuerat, atq; de ijs ouans urbem ingressus fuerat, satis constat. de hac enim re sic Dio: Æmilio, & Arruntio consulibus, cum Tiberius iterum in Gallos mouisset, ac Valerium Messallinû eò ex Dalmatia, ac Pannonia, quibus ille praerat, euocasset, tum Dalmatæ, cum se florere maxime iuuentute animaduerterent, duce Batone quodam arma ceperunt, ac Breucis Pannonijs adiunctis Sirmium, quod à Romanis tenebatur, inuaserunt, neq; tamen eo potiri potuerunt, à Cæcina Seuero Mysię proconsule ad eos tumultus sedandos accurrente deuicti. Interim cum illi refectis copijs oppugnata Salona maritimam omnem oram popularentur, Tiberius, ex Gallia præmisso Messallino, aduenit. Dalmatę à Messallino uicti se ad Breucos contulerunt, ac summû prœlium detrectantes populationibus agrorum sociorum Ro. prope in conspectu Tiberij operam dabant. Hinc in Macedoniam irrumpentes partim à Rhymitalce pulsi sunt, partim summa montium cum petissent, perpetuas inde excursiones faciebant, cum iam Cæcilius, & Licinius consulatum gererêt. Quæ cum Augusto nunciata essent, ueritus, ne Tiberius bellum consulto traheret, Germanicû ad bellum misit, qui ibi per biennium rem gessit. cum autem bellum adhuc duraret, Tiberius iterum ab Augusto cum imperio missus Papio, Poppæo cos. illud summa uirtutis cum gloria confecit. ipsi & Augusto imperatoris nomê, & triumphus decretus est. quem Augustus agere noluit, Tiberius nunciata Variana in Germania clade in aliud tempus distulit. Hęc Dio. Hinc Velleius ita: Tiberius in urbem reuersus iampridem debitum, sed continuatione bellorum dilatum ex Pannonijs, Dalmatisq; egit triumphum, & paulo post: Tiberius cum septem triumphos meruerit, tribus contentus fuit. Item Suetonius: Tiberius perseuerantiæ grande pretium tulit toto Illyrico, quod intra Italiam, regnumq; Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interq; Danubium flumen & sinum maris Adriatici patet, perdomito, & in ditionem redacto. cui amplior gloriæ adhuc ex opportunitate cumulus accessit: Nam sub id fere tempus Quinctilius Varus cum tribus legionibus in Germania perijt, nemine dubitante, quin uictores Germani iuncturi se Pannonijs fuerint, nisi debellatum prius Illyricum esset. Quas ob res triumphus ei decretus, multi, & magni honores. Censuerunt etiam quidam, ut Pannonicus, alij ut Inuictus, nonnulli ut Pius cognominaretur. sed de cognomine intercessit Augustus, eo contentum repromittens, quod se defuncto suscepturus esset. Triumphum ipse distulit mœsta ciuitate clade Variana. nihilo minus urbem prætextatus, & laurea coronatus intrauit. positumq; in septis tribunal C D

A tribunal senatu astante conscendit, ac medius inter duos consules cum Augusto simul sedit. proximo anno repetita Germania ad res temeritate Variana prolapsas cōstituendas, à Germania in urbem post biennium regressus, triumphum, quem distulerat, egit, prosequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat. Ergo si triennio post cladem Varianam, & triumphum sibi decretum, triumphauit, profectò hoc anno triumphauit.

DE COS. AN. DCCLXV.

L. PLANCVM, C. Silium consules subijcit cum Siculis Cassiodorus; L. Munatium L.F. Plancum. C. Silium C.F. Dio. Eosdem consules habent tabulæ Capitolinæ, & Suetonius, cùm scripsit: L. Planco & C. Silio cos. Augustum testamentum fecisse ante annum, & quatuor menses, quàm ex uita decederet. His cos. rursus tribuniciam potestatem Tiberio datam ab Augusto, ipsum in quinquennium imperium accepisse
B se scribit Dio.

DE COS. AN. DCCLXVI.

SEX. POMPEIVM, Sex. Appuleium consulem in hunc annum subdit Cassiodorus; Sex. Pompeium Sex. F. Sex. Appuleium Sex. F. Dio. Eorum meminit etiam Suetonius in Augusto, Tacitus libro primo. Sextos item duos consules in hunc annum Siculæ tabulæ profitentur.

De lustro LXXIII.

HOC anno Imp. Augustus cum Ti. Cæsare censum, lustrumq́, si superiora spectes, LXXIII fecerunt. siquidem mortuus est Augustus XIIII K. Septembris. centum autem ante dies lustrum fecerat, ut inquit Suetonius. quo lustro non ipse solennia uota suscepit, sed collegam suum Tiberium suscipere, aquilæ prodigio quodam derer-
C ritus, iussit. quin etiam idem primum, & medium censum ab eo cum collega actum scriptum reliquit.

De morte Imp. Cæsaris Augusti.

HIS consulibus Augustus constanti omnium opinione Nolæ mortuus est XIIII K. Septembris, annos natus LXXV, menses X, dies XXVI. (nam IX K. Octobris ortus est consule Cicerone.) cùm post uictoriā Actiacam imperasset annos XLIIII, demptis XIII diebus. Qua de re sic Tacitus, lib. 1: Vixdum ingressus Illyricum Tiberius properis Liuiæ matris literis accitur. neq; satis compertum est, spirantem adhuc Augustum apud urbem Nolam, an exanimem repererit. acribus nanq; custodijs domum, & uias sepserat Liuia. lætiq; interdum nuncij uulgabantur, donec prouisis quæ tempus monebat, simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem fama eadem tulit. eadem fere Dio.

D

FINIS.

CAROLI SIGONII DE NOMINIBVS ROmanorum Liber. A

Cur Romani multis nominibus usi sint.

CVM multæ res in tota antiquitate Romana parum adhuc tractatæ, ac cognitæ sunt: tũ illa difficilis, atq; obscura quæstio est, quæ est de ratione nominum Romanorum. nam etsi res est, & à ueteribus explicata diligenter, & ab huius etiam memoriæ hominibus penitus non neglecta, tamen B quia illorum scripta uetustas uel cõsumpsit ferè, uel deformauit, hi in hoc genere non satis accurate omnia collegerunt, plurimum adhuc lucis desiderare uidetur. Itaq;, quoniam ad hos, quos scripsimus, Romanorũ magistratuum Fastos eiusmodi maxime disputatio pertinet, quiq; proxime hac de re scripserunt nec satis plene, nec ad rei ueritatem satis apte tantum argumentum tractarunt, faciundum esse nobis uidetur, ut hoc loco, quid de Nominibus Romanorũ inuenerimus, exponamus. Cùm autem Romanos homines duobus primum, post etiam tribus nominibus usos esse reperiamus, quorũ unum præcipue Nomen, alterum Prænomen, tertium Cognomen, aut Agnomen appellauerunt, iccirco danda opera est, ut in huius quasi uestibulo disputationis caussam huiusce facti, quæ probabilis maxime uideatur esse, reddamus. Qui igitur de his caussis disseruerunt, ij in duas ferè partes diuisi sunt. quorum alij hanc consuetudinem propriam fuisse Ro- C manorum, alij à uicinis populis acceptam esse tradiderunt. Ac priorem quidem opinionem tuetur Varro (ut est apud Valerium Maximum in epitoma de prænominibus) posteriorem uero quidam alij. Varronem autem mouit maxime illa ratio, quòd in Italia ante Romam conditam quosdam homines uno tantummodo nomine prænditos fuisse, ut Romulum, & Remum, & Faustulum animaduertit. Itaq; Varronis opinionem Priscianus forte sequutus, caussas, cur Romani nomina duplicauerint, exponit duas: unam, ut qui in quaq; familia eodem nomine uocarentur, præposito aliquo alio nomine, quod inde prænomen dixerunt, distinguerentur: alteram, ut Sabinorum gratiam, beneuolentiamq; colligerent, quos Romulus in ciuitatem suscepit, aut suis Sabinorum nomina, aut contra sua Sabinorum nominibus præponentes. Id quod in Romulo scripsit etiam Eutropius. Quin etiam Appianus huc spectasse uidetur, cùm in procemio historiæ scripsit, Romanos uno primum nomine usos esse, post duobus, tum tribus. Sic enim ait: καὶ τὰ ὀνόματα Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ἦν ἕν, ὥσπερ ἀνθρώποις ἅπασιν ἑκάστῳ, μετὰ δὲ ἐγένοντο δύο, καὶ οὐ πολὺς χρόνος, ἐξ οὗ καὶ τρίτον ἤρξαντο ποιεῖν, ἐς ἐπίγνωσιν ἐκ πάθους, ἢ ἀρετῆς προστιθέντες. D Itemq; Varro lib. de lingua Latina, cum ait: Cùm essent duo Terentij, aut plures, discernendi caussa, ut aliquid singulare haberent, notabant forsitan ab eo, qui mane natus diceret, ut is Manius esset, qui luci, Lucius, qui post patris mortẽ, Postumus. Qui uero secus senserunt, hanc rationẽ ab alijs populis mutuatos esse Romanos dixerunt: præsertim uero, cùm ipsi ante Romã conditã matrẽ Romuli legerẽt Rheã Siluiã, auũ Numitorẽ Siluiũ, fratrẽ eius Amuliũ Siluium, posterioresq; duces Metiũ Fufetiũ, Titũ Tatium, Numã Pompiliũ patremq; eius Pomponẽ Pompilium nominatos. In hac aũt opinione fuerunt Arruntius Claudius, & Valerius Maximus. Nam Claudius, ut Diomedes scribit, à Græcis hoc sumptum tradit, apud quos multi æque, atq; apud Romanos, tria nomina usurpauerint, id quod in Alexandro Dardanio Paride, & in Achille Æacide Celeri intelligi posse putat. Valerius autẽ ab Albanis, & Sabinis, à quibus potissimũ traxerũt originem, Romanos hãc consuetudinem

A accepisse ait. Atque huic quidem ego etiam assentior, quippe qui & hanc rationem apud Italos populos fuisse, & alijs praeterea eos quibusdam praenominibus à Romanis usos esse comperiam, & Remum, ac Romulum, aut quia spurij fuerunt, gentis nomine caruisse, aut certe ex Siluia gente, cuius & mater erat, extitisse existimem. distinguendorum tamen filiorum, atque nepotum caussa inuenta praenomina esse, Varroni grauissimo in primis auctori assentior.

Quid sit nomen, praenomen, & cognomen.

CELEBRATA est igitur (quemadmodum demonstratum est) à Romanis hęc tota multiplicandorum nominum ratio. neque enim nomine, aut pręnomine tantummodo contenti fuerunt, sed cognomen, & agnomen etiam adiunxerunt. quod etiam significat Pausanias in Atticis, cum eos tribus, aut etiam pluribus nominibus usos esse tradidit, ita: καλοῦνταί γε οὐ πατρόθεν οἱ ῥωμαῖοι κατὰ ταυτὰ Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ τρία ὅπου ἐστὶν ὀλίγιστα
B καὶ ἔτι πλείονα ὀνόματα ἑκάστῳ τίθενται. De quibus omnibus cum ab alijs alia tradita sint, quid ipse sentiam, non dicam, quid autem ueteres senserint, uerbis eorum expositis, breui concludam. Ac primum quidem nominabo Valerium, qui ita ait: Omnia, quae ad unumquenque nostrum definiendum excogitata sunt, eandem uim significandi hominis obtinent. quod per proprietatem dicitur hoc distat, quia eo genus cognoscitur, ideoque dicitur gentilicium. cetera ordine uariantur. nam quod praeponitur, praenomen; quod post fertur, cognomen; quod ad ultimum dicitur, agnomen uocatur. Neque uero aliter sensisse uidentur Sosipater, Donatus, & Diomedes grammatici non solum antiquitate, sed etiam doctrina nobiles. quorum, ubi de proprijs nominibus agunt, haec uerba sunt: Vocabulorum, quibus Romani capita recensebant, quatuor genera sunt, praenomen, nomen, cognomen, agnomen. praenomen, quod nomini gentilicio praeponitur, ut Publius; nomen, quod originem gentis declarat, ut Cornelius; cognomen, quod nominibus gentilicijs subiungitur, ut Scipio; agno-
C men, quod extrinsecus addi solet aliqua ratione, uel euentu quaesitum, ut Africanus. Quod si quis hos fortasse, ut leues huiusce rei auctores repudiauerit, nunc animum referat ad ea, quae scripta sunt apud Dionysium, Plutarchum, Ciceronem, & Suetonium auctores rerum Romanarum grauissimos, eosdemque certissimos, à quibus haec eadem opinio confirmatur. Dionysius quidem nomen unum commune Romanis fuisse ait, alterum uero gentilicium. sic enim de Lucumone ait: μαθὼν, δὲ ῥωμαίων ἑκάστῳ κοινὸν ὄνομα κεῖται, καὶ μετὰ τὸ κοινὸν ἕτερον, ὃ δὴ συγγενικὸν αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ παρωνυμικόν. sic alibi commune nomen, appellat praenomen, ut de Attio Naeo. οὗτος μὲν ἐκαλεῖτο κατὰ κοινὸν ὄνομα, καὶ προσηγορικὸν νέβιος, τὸ δὲ συγγενικὸν ἄττιος. Eodem autem in loco Dionysius commune nomen uocat Lucium, gentilicium uero Tarquinium. Plutarchus uero in Coriolano ait ita: Tertium igitur ei nomen Coriolano inditum est, ex quo intelligi potest, Caium ei fuisse proprium nomen, Marcium uero gentilicium. id est, ἐκ τούτου τρίτον ἔσχεν ὄνομα τὸ κοριολανὸν, ᾧ καὶ μάλιστα δῆλόν ἐστι τῶν ὀνομάτων ἴδιον ἦν ὁ γάϊος. τὸ δὲ δεύτερον
D οἰκείας ἢ γένους κοινὸν ὁ μάρκιος. Idem etiam initio Marij. Ea uerba quia nimis multa uisa sunt, atque etiam in promptu sunt omnibus, non apposui: quid tamen ille tradiderit, breuiter mihi esse ostendendum putaui. Sic igitur ille disputat, ut uaria & ipse fuisse nominum genera dicat. quorum alia prima, alia secunda, alia tertia uocat. Ac prima quidem nomina, quae propria, ut Cnaeum, Lucium, Publium. secunda uero, quae gentis caussa multis communia sunt, ut Pompeios, Manlios, & Cornelios. tertia, quae ab actione aliqua, uel à corpore, uel à moribus indita sunt, ut Macrinum, Torquatum, & Sullam. & secundis quidem respondere apud Graecos Heraclidas, ac Pelopidas: tertijs uero Grypum, & Callinicum putat. Quid? cum Cicero epistol. ad Attic. lib. IIII ita ait: Qui uetere praenomine, nouo nomine T. erit Caecilius. & Suetonius in Caesare, cum inquit: Vt quod eo anno actum esset, Iulio, & Caesare actum scriberent, bis eundem repetentes, nomine, atque cognomine: non'ne satis ostendunt Titum quidem praenomen, Caecilium uero, & Iulium nomina, Caesarem uero cognomen esse? Haec mihi satis multa, & satis firma uisa sunt, quae afferrem cum ad harum appellationum uim

uim, & naturam definiendam, tum ad eorum opinionem labefactandam, qui contra A
aut aliter senserint, aut scripserint.

Quot, & quae praenomina fuerint, & unde singula ducta sint.

CVM ergo multa uocabulorum genera sint, quibus plerunq; ueteres Romani appellarentur, primum de praenominibus, post de reliquis, quid sentiamus, dicendum est. Ac praenomen quidem προόνομα Graece dictum scribit Diomedes; Plutarchus autem modo primum nomen, modo proprium nomen, Dionysius, ut ostendi, commune nomen appellat. Vis autem Latini uocabuli satis perspicua est. nam quod nomini praeponitur, id praenomen dici uoluerunt. Ex his autem praenominibus alia à Romanis, alia à finitimis populis frequentius usurpata esse reperio. Romana autem ad triginta fuisse ex Varronis sententia tradit Valerius. Haec autem fuisse uidentur Agrippa, Appius, Aulus, Caeso, Caius, Cnaeus, Decimus, Faustus, Hostus, Lucius, Mamercus, Manius, Marcus, Numerius, Opiter, Postumus, Proculus, Publius, Quinctus, B
Seruius, Sextus, Spurius, Tiberius, Titus, Tullus, Vibus, Volero, Vopiscus. Peregrina uero Ancus, Aruns, Lar, Lucumo, Metius, Numa, Petro, Pompo, Sertor, Tallus, Turnus, Volusus. De quorum praenominum origine, ac significatione, quoniam qui de nominibus modo scripserunt, nihil dixerunt, nos scribemus ea, quae a ueterib. tradita, à nobis, quanta maxima fieri potuit diligentia, sunt collecta.

AGRIPPA, Festo auctore, uocatus qui cum labore matris sit natus, exempli caussa in pedes contra naturam, & non in caput, id est ab aegro partu. Item Marcellus, & Quinctilianus lib. IX.

APPIVS ex Sabinorum praenomine Actio uenit, ut ait Valerius, idq; Romę Claudiorum fuit, quorum princeps Actius Clausus dictus est. Liuius lib. II. quo in loco multa in scholijs diximus

AVLI dicti qui Dijs alennibus nascerentur. Valerius.

CAESO qui ex utero matris exectus est. Festus, Valerius, Plinius lib. VII, cap. IX. C

CAIVS a gaudio patrum appellatus. Valerius.

CNAEVM ob insigne naeui, qui in corporibus gignitur.

FAVSTVM à fauore dictum scribit Valerius.

QVINCTVS, SEXTVS, DECIMVS à numero dicti sunt, teste Varrone, ut qui quincto, sexto, & decimo quoq; loco esset natus, is demum primis temporibus Quinctus, Sextus, & Decimus diceretur.

HOSTVS, inquit Valerius, fuit praenomen in eo, qui peregre apud hospitem natus est, fuitq; praenomen Lucretij Tricipitini collegae L. Sergij consulis. Macrobius lib. Saturnal. primo, qui in hostico procreatus esset, eum Hostum uocatum fuisse scribit. Est autem mendum apud Valerium: Hospes enim legitur, non Hostus. Quòd autem legendum sit Hostus, ex eo intelligi potest, quòd Liuius Lucretium Tricipitinum, cuius Valerius meminit, Hostum uocat. & in consulibus Capitolinis, An. CCC XXXVI scriptum est, P. LVCRETIVS HOSTI F. Macrobius etiam lib. I, Hosti D
Hostilij mentionem facit.

LVCII duplex origo traditur à Valerio. aut enim à Lucumonibus Etruscis dictus est, ut Lucumo Tarquiniensis, qui se L. Tarquinium appellauit, aut is demum Lucius appellatus est, qui lucis initio natus est. Quod scribit etiam Festus, & Varro.

MAMERCVS praenomen gentis Aemiliae fuit, de quo Plutarchus in Numa, & Aemilio sic. Mamercus fuit Pythagorae filius, à quo Numa Pompilius Rex filium Mamercum nominauit, qui auctor, & princeps gentis Aemiliae fuit. Festus autem praenomen Oscum esse putat, quòd Osci Martem Mamercum appellauerint.

MANIVS dictus est, qui mane est ortus: aut ominis caussa, quasi bonus: manum enim antiqui bonum dicebant. Varro lib. II de Analogia, Valerius, Festus, Macrobius lib. I Saturnal. Zosimus autem Graecus historiarum auctor lib. I tradit Manium in gentem Valeriam profectum esse à quodam Valerio, qui primus sacra Dijs Manibus fecit. sic enim ait: Τὸν τῷ βωμῷ ὁ Οὐαλέριος ἱερόν τε τὴν θυσίαν, καὶ τοῖς πατρῴοις ἐπιτελέσαι ἱερὰ ...

A ἐκαλεῖτο μαίους δαλίεως πρώτιστον, τούς τε χθονίους θεοὺς μάλιστα καλοῦσι ῥωμαῖοι, καὶ τὸ ἐγγιώτερον βελλέρι,

MARCVS dictus est, qui mense Martio natus est. Valerius.

DE NVMERIO sic Festus: Numerius prænomen nunquam antea fuisse in patricia familia dicitur, quàm Q. Fabius, qui unus post sex & trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductus magnitudine diuitiarum uxorem duxit Otacilij Maleuentani (ut tum dicebantur) filiam, ea conditione, ut qui primus natus esset prænomine aui materni Numerius appellaretur. & Valerius ita: Numerio sola patricia familia usa est Fabia, iccirco quod CCCVI apud Cremeram flumen cæsis, qui unus ex ea stirpe extiterat, ducta in matrimonium uxore filia Numerij Otacilij Maleuētani sub eo pacto, ut quem primum filium sustulisset, ei Numerij prænomen imponeret, obtemperarit. Hinc mendose apud Ciceronē lib. primo de Diuinatione legitur ita: His adiungatur etiam somnium Æneæ, quod innumerum Fabij Pictoris Græcis annalib. scriptum est. cùm sit legendū: Quod in Numerij Fabij Pictoris. fuit enim alter Fabius Pictor prænomine Quinctus, qui de rebus Romanis Latine scripsit, Gellio, & Nonio

B teste, qui eius sæpe uerba Latina proferunt, itemq; Cicerone de legib. I. qui eum inter historicos Latinos numerat. at qui Græce ijsdē de rebus scripsit, is uidetur fuisse Numerius nominatus, quem tamen I lib. Dionys. Quinctū nominat. Hac ratione in oratione pro Cluentio Numerios Aurios legimus. & lib. III de orat. Numeriū Furium. & lib. II de diuin. Numerium Suffucium, & apud Pædianum Numeriū Quinctium.

OPITER dictus, cuius pater, auo uiuo, mortuus est. quasi qui post obitum patris genitus sit, aut qui ob patrem auum habeat. Quod prænomē Virginio Tricosto consuli fuit. Valerius, & Festus.

POSTVMVS, qui post humatum patrem est natus. Varro lib. II de Analogia, & Plutarchus in Coriolano, ut Postumus Cominius, & Postumus Æbutius. de quibus Valerius. Nam Liuij libri mendosi erant, cum haberent Postumius, pro Postumus. cum tamen Postumius gentis nomen sit, Postumus prænomen.

PROCVLVS, qui natus sit patre peregrinante patria procul, ut ait Plutarchus in

C Coriolano. Valerius autem ait, qui patre sene natus sit, quasi procul ætate progresso, cum Proculum esse uocatum.

PVBLII, ait Valerius, qui prius pupilli facti erant, quàm prænomina haberent. alij ominis caussa à pube.

SERVIVS is primum dictus est, quem seruiens mulier peperisset, ut de Ser. Tull. rege scribit Dionysius. at Valerius, qui mortua matre, in utero seruatus est.

SPVRIVS dictus, qui sine patre esset: antiqui enim ijsdem literis S. P. Spurium, & sine patre scripserunt. Plutarchus in quæstionibus. & Valerius.

TIBERII, qui ad Tiberim nascerentur. Valerius.

DE TITO cōtrouersia est. Valerius a Sabino quodam, nomine Tito, manasse ait. Festus à Titulo: Titulos autem milites fuisse, quod patriam tuerentur, quasi Tutulos.

TVLLVS ominis caussa dictus est, quasi tollendus, o litera in u uersa. Valerius.

VOLERO, inquit Valerius, in prænomen abijt, quia nolētibus nasci liberis paren

D tibus uidebatur. quo usus est Publilius Philo. Quare in anno CCCLIII Capitolino ita est. L. PVBLILIVS L. F. VOLER. N. PHILO.

VIBVM prænomē esse indicat annus CCC Capitolinus, ubi est ita: P. SESTIVS Q. F. VIBI N. CAPITOLINVS. Itemq; Liuius lib. XXVI: Vibus Virius.

VOPISCVS dictus, qui ex duobus conceptis uno abortu excluso ad partum legitimum deduceret, quo prænomine præcipue Iulia gens usa est: Valerius, Festus, Plutarch. in Coriolano, Plin. lib. VI. cap. IX. Sed de Romanorum prænominum ui, ac significatione hactenus. Peregrinorum autē multo obscurior ratio, & significatio est.

ANCVM scribit Varro à Sabinis ortum. Valerius autem tradit eum Ancum esse appellatum, qui uitiosum habuit cubitum, qui ἄγκων Græce dicitur, cui etiam Festus assentitur. Ancus enim, inquit, ille uocatur, qui aduncum habet brachium ita, ut regi non possit. Hinc Ancus Marcius rex, & Ancus Poblicius imperator Lanuuinus contra Hostilium regem, Dionysio auctore.

ARRVN-

ARRVNTEM, & LVCVMONEM Etrusca prænomina fuisse scribit Dionysius. A Itaq; Arruntem Tarquinium Superbi regis filium, & Arruntem Tolumnium Porsenæ filium legimus.

VOLVSVS Sabinum fuit. eoq; usus est pater P. Valerij Poplicolæ, Liuio, & Capitolinis lapid. auctoribus: quanquam Græci Οὐόλεσον uocant.

LARTIS prænomen, ut tradit Valerius, à laribus sumptum est. Tuscum autem ante creditum est esse, fuitq; Consulis Herminij. Idem ferè Carisius, & Priscianus lib. V: Lar si familiaris est, facit laris, si Tolumnij Porsenæ, Lartis. & Seruius in VI Æneidos: Lar Tolumnius à Cosso occisus à loco dictus est. flectitur autē Lar Lartis. & Liuius lib. IIII: Daturos, quod Lar Tolumnius dedisset, & Cicero Philippica IX: Lar Tolumnius Veientium Rex. De Larte Porsena ita Dionysius lib. V. βασιλεὺς ἦν κλουσίνων λάρος ὄνομα, πορσίνας ἐπίκλησιν. Quòd autem hoc prænomen Herminij Consulis fuerit, ut ait Valerius, id ex Dionysii lib. IX quoq; cognoscitur, à quo ita anno CCCIIII consul scribitur λάρος ἑρμίνιος, & à Diodoro λαρῖνος ἑρμίνιος. Ex his autem intelligi B potest, quàm uere scripserint quidam in libro de Nominibus, ita: Posteaquàm in urbem migrarunt Sabini, duplicari nomina cœperunt, ut Numa Pompilius, Seruius Tullius, Lartes Porsena. quamuis hoc nomen Etruscum fuerit. In quo prænomine LARTES sciendum eo ueluti prænomine usos ueteres. Seruius interpres Vergilianus ab oppido dictum putat. Itidem Plutarchus in Publicola existimat, qui tamen λαίρτας scribit, sed male. Hæc illi. quàm autem uere, ipsi uiderint. neq; enim Lartes Porsena duobus tantum nominibus usus est, cùm ex Tolumnia gente fuerit, Carisio, quem ante nominaui, auctore: nec LARTES in recto casu dicitur, sed LAR, quod superioribus testimonijs comprobatum est: nec Seruius LARTEM ab oppido dictum ait, sed à loco: nec item Plutarchus ullo in libro, ne dum in Poplicola, ab oppido dictum ait: neq; item est apud Plutarchum λαίρτας, sed λάρος, quanquam mendose: inquit enim ἱκέτευσεν κλάρον πορσίναν. cùm sit legendum ex Dionysio τὸν λάρον πορσίναν. Cur igitur hoc illi dixerunt? quia interpretem legerūt, qui ita uertit. Supplex ad Laertem C Porsenam confugit. Illi uerò in Græcis libris uersati, quid in Græco codice esse deberet, intelligentes, illud, quod non erat, esse affirmarunt.

METIVS Albanorum prænomen fuit, ut in Metio Fufetio. & Sabinorum, ut in Metio Curtio. & Latinorum, ut in Metio Geminio, & Metio Octauio, de quibus Liuius.

NVMA Sabinorum fuit, ut in Numa Pompilio rege, & in Numa Marcio Pont. Max. de quo dixi in primum Liuij librum.

POMPONIS prænomine usus est Pompo Pompilius Numæ regis pater. Dionysius in Numa, & Liuius lib. XLI. Itaq; Numa filium etiam habuit nomine Pomponem, qui ex se gentem Pomponiam propagauit, auctore Plutarcho. quanquam quidam imperite Pomponij filium Numam esse scripserunt.

TALLVS Sabinorum prænomen fuit. de quo Festus. Dionysius etiam cum Tatio Rege Sabinorum Romam commigrasse ait Tallum cognomine Tyrannum. D

TVRNVS Latinorum fuit, ut in Turno Herdonio Aricino.

SERTOR auctore Valerio dictus est, qui per sationem natus esset, eoq; prænomine Sertor Resius usus est, is, qui primus ius feciale instituit. Festus autem Sertorem à prendendo dictum à quibusdam ait, quia cùm cuipiam afferat manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatem, uocetur adsertor, cùm uerisimilius sit, dictum, quod fereret quid; ac potius adsertorem à serendo accepisse nomen, cum aliquem serat, petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat. quia fruges, cùm seruntur, terræ iungit.

STATIVM prænomen à stabilitate dictum tradit Festus. Seruile autem nomen fuisse Gellius.

QVEM-

A

QVEMADMODVM RO. PRAENOMINA *scriberentur, & errores quidam in ijs scribendis sublati.*

HIS rebus expositis, reliquum est, ut, quod in scholijs etiam Liuianis fecimus, qua ratione hæc ipsa prænomina scriberentur, tradamus. id enim maxime rem, caussamq; continere uidetur. Romanorum igitur prænominum alia singulis, alia binis, alia ternis literis scribi solita, cùm à ueteribus traditum, tum ab antiquissimo quoq; lapide, numoq; ita retentum est, ut nihil ea re possit esse illustrius. Auctores sunt Plutarchus in quæstionibus, Sosipater, Donatus, & Priscianus, quorum uerba recitarem, si rem indigere probationis putarem. Singulis literis scribebantur, Aulus, Cæso, Caius, Quinctus, Decimus, Lucius, Marcus, Manius, Numerius, Publius, Titus, ut A. Postumius, C. Iulius, K. Fabius, Q. Cæcilius, D. Iunius, L. Licinius, M. Valerius, M: Curius, N. Fabius, P. Cornelius, T. Manlius: Binis, Appius, Cnæus, Spurius, Tiberius,
B Opiter: ut Ap. Claudius, Cn. Pompeius, Sp. Veturius, Ti. Æmilius, Op. Virginius: Ternis, Mamercus, Sextus, Seruius, Tullus: ut Mam. Æmilius, Sex. Iulius, Ser. Cornelius, Tul. Hostilius. Neq; uero horum omnium antiquæ notæ in libris sunt conseruatæ, uerum nonnullorum ita aut uetustate, aut negligentia sunt deletæ, ut non solum nulla uestigia nobis sui reliquerint, sed ipsa etiam in alia prænomina transmigrarint. Cui tamen incommodo nos & apud Liuium, & in Fastis ipsis ita occurrimus, ut & sua cuiq; prænomina reddiderimus, & ea proprijs cuiusq;, quæ desiderabantur, notis distinxerimus. Ac primum quidem, quoniam multos esse animaduerti, qui D. Decium interpretarentur, notum quidem errorem, sed errorem tamen tollere uolui. nam præterquam quòd Decius est gentis nomen, Græcorum etiam monumenta satis indicant, quoties in libris Latinis, aut alijs eiusmodi monumentis D. loco prænominis scriptum est, Decimum esse exponendum, quia δέκιμον plerunq; habent, non δέκιον.

C MANIVS scribebatur hoc pacto M: id autem ex eo argumento collegi. animaduerti Curium Dentatum, quem libri Latini, Græciq; plerunq; Manium Curium nominant, in quarto eius triumpho Capitolino ita describi. M: Curius, M: F. M: N. DENTATVS. eadem ratione Valerium, qui anno CCLIX dictator est, & à Dionysio Manius Valerius dicitur, in fragmentis Capitolinis ita uocari: M: VAL.., præterea consules, qui anno CDXC in consulibus Capitolinis M: VALERIVS, & M: OTACILIVS scribuntur, à Polybio μάνιον οὐαλέριον, & μάνιον ὀτακίλιον nominari. Hæc igitur ipsa cùm legissem, accuratior deinde factus sum in Acilijs, & Aquillijs, Æmilijs, Sergijs, ceterisq; eiusmodi suo prænomine decorandis, quos in antiquis monumentis ijsdem notis esse descriptos, apud Græcos ferè, aut Manios, aut Mallios finitimo errore uocatos esse reperiebam. Quibus rebus adductus tum prænomen, tum eius antiquam notam linguę Latinę restitui, eaq; ipsa re historiam ipsam Romanam, quæ magnam iacturam fecerat, subleuaui. Puto autem ueteres his notis M: & M. di-
D stingui Manium à Marco uoluisse, qui M. litera notatur. Iccirco autem dixi, & M.. Nam quæ nota in Capitolinis tabulis est M: ea est in numis argenteis M.. ut M.. CORDIVS RVFVS. M.. ACILIVS IIIVIR VALETV. M.. SERGIVS SILVS. Quos numos cùm apud alios, tum maxime apud clarissimum uirum Andream Lauredanum patricium Venetum repperi.

NVMERIVS N. litera scribebatur. Itaq; ego & prænomen, & prænominis notam renouaui, quæ iam prorsus uetustate obsoleuerat. Etenim cum hoc esse Fabiæ gentis prænomen ex Festo, & Valerio didicissem, cumq; ex Fabijs eum primum Numerium esse dictum, qui Q. Fabij filius esset eius, qui, CCCVI ad Cremeram interfectis, superfuit, scirem, eundemq; in Capitolinis consulibus anno CCCXLVI N. FABIVS Q. F. Q. N. VIBVLANVS describi animaduerterem, non dubitaui, quin & in eo, & in ceteris Fabijs, qui N. Fabij scriberentur, Numerius esset interpretandum. Quod ipsum deinde ex Diomede, & ex Valerij lib. IIII, cap. III apertius etiam cognoui. Nam Diomedes Numerij prenomen N. litera designatum fuisse scribit, & qui

in Capitolinis triumphis N. FABIVS PICTOR scribitur, is à Valerio Numerius A
Fabius Pictor appellatur. Hæc autem nota erat in L. SEXTIO SEX. F. N. N. SEXTIN. LATERANO, & in epigrammatis antiquæ urbis: N. IVNIO EPIGONO. In libris autem Latinis ita euanuerat, ut nullam prope sui imaginem reliquisset, sed in CN. & M. & C. euaserat.

CAESONIS etiam nota K. cùm interijsset, ex Terentio Scauro, & lapidib. Capitolinis restituta est. Quod tamen intellectu non admodum fuit difficile. nam cùm in Fabiorum gente, quos Cæsonis filios, aut nepotes esse Liuius, & Dionysius scribũt, eos in marmoribus Capitolinis, K. F. K. N. describi animaduerterem, in eam ueni sententiam, ut pro K. Cæsonem esse intelligẽdum putarem. quam literam eos iccirco in hoc prænomine usurpasse existimo, ut à Caio, qui C. litera notatur, internosceretur, in quam literam passim in libris Latinis mutata erat.

TIBERIVM duabus literis notatum fuisse, & Probus tradit, & antiqua marmora testimonio sunt, in quibus quoties TI. inuenitur, semper Tiberius in Græcorum mo B
numentis est scriptus, ut in Sempronijs, Æmilijs, Claudijsq; Neronibus. Hæc autem ratio scribendi, præterquam in paucis, hoc tempore seruabatur. Quam certe in omnibus nostri non neglexissent, si Plutarchi uerba in quæstionibus scripta attendissent, à quo inter ea prænomina, quæ duabus notantur literis, TIBERIVS numeratur. quanquam uerba eius mendosa sunt. inquit enim alia prænomina binis fuisse notata literis, ὥσπερ τὸν βίξξιον, καὶ τὸν γναῖον, cùm sit legendum, ὥσπερ τὸν τιβέριον. quam uocem omnes, qui huc usq; eius loci testimonium protulerunt, fuerunt autem plurimi, quiq; eum librum Latine uerterunt, ut superuacaneam omiserunt. Miror autem amicum meum in libello de nominibus ita scribere, T. id est Titus. ut T. Ampius. quamuis in Sempronio Graccho Tiberium significet, in quo multi errant. miror inquam, eum ea scribere, quæ neq; scriptorum, neq; lapidum, neq; numorum auctoritate comprobare possit, cùm in omnibus sit Ti. Sempronius, non T. Sempronius, nisi mendose. C

MAMERCI prænomẽ, cùm esset prorsus tenebris uetustatis oppressum, in lucem produximus. Quod ipsum unà cum eius nota debemus tum Capitolinorum marmorum, tum maxime Græcorum annalium monumentis.

TVLLVS item, & OPITER eodem in numero poni possunt. Nam cùm ab omnibus passim integra scriberentur, ea à nobis ad antiquæ scripturę formulam ex Prisciani, & Probi auctoritate redacta sunt, ita ut ille tribus, hic duabus literis notaretur.

DE SERVIO prænomine, quod nonnulli SERG. scribere cœperant, quasi esset gentis Sergiæ nomen, non dicam. est enim error iam satis à multis exagitatus.

AGRIPPA modo omnibus literis descriptus est, modo plerisq;, ut in Capitolinis consulibus an. CCL. AGRIPPA MENENIVS LANATVS, & CCCXXXIIII. MENENIVS AGRIP. F. Reliqua omnibus, ut anno CCCXXXVI. P. LVCRETIVS HOSTI F. CCC. P. SESTIVS VIBI. N. & CCCXXXVIII. C. VALERIVS VOLVSI. N. CCCLII. L. IVLIVS VOPISCI. N. at Volero ple- D
risq;, ut CCCLIII. L. PVBLILIVS VOLER. N. Hactenus de notis prænominum, de quibus non ita admodum longa disputatione opus fuisset, si amicus meus, qui de nominibus scripsit, in his tradendis, eadem, qua ceteris solet in rebus, diligentia usus esset. Ille enim satis esse duxit admonuisse, quædam prænomina una litera notata, ut M. P. Q. L. C. D. T. quædam duabus, ut SP. AP. CN. quædam tribus, ut SER. SEX. quæ omnibus nota erant, quæ uero omnibus ignota, ea præterijt. nihil enim de Manio, nihil de Numerio, nihil de Cæsone, nihil de Tiberio, & priscis eorum notis, nihil de significatione eorum, nihil de tota hac tam multiplici, & uaria ratione, nisi quæ multis iam sæculis sciebamus, sine ulla tamen auctoritate tradidit: ita ut nisi quatuordecim prænomina cognouisse uideatur, aut certe, si plura cognouit, non, nisi ea, quæ omnibus erant in promptu, & quæ nulla ex parte deprauata erant, docuisse, quæ autem interciderant, aut corrupta erant, pro notis præterijsse. Neque uero consulto omisisse potest, quippe cùm inter prænomina statuat ea etiam, quę

prano-

A prænomina nõ ſunt, ut LICINIVS, in Licinio Menenio Lanato apud Liuium. cum Licinius ſit gentis nomen, & apud Liuium legẽdum ſit L. Menenius Lanatus, quod ipſe in ſcholijs Liuianis docui. ſiquidem Diodorus eum nominat, λικίνιον μενήνιον λανάτων. Ergo ſi breuitati ſtuduit, cur ea, quæ prænomina non ſunt, pro prenominibus attulit? ſi nihil ex ijs, quæ ab alijs, ut ipſe ſe facturum profitetur, dicta erant, prætermiſit, cur ignotiſſimum, & obſcuriſſimum quodq; præterijt?

De duorum prænominum pronunciatione Caij & Cnæi.

IAM uero illa non contemnenda eſſe uidentur, quæ de duorũ prænominum pronunciatione à ueteribus tradita ſunt Caij, & Cnæi. Quæ ipſa cum C. litera notentur, G tamen ſono pronunciari Diomedes his uerbis teſtatur: G. nona conſonans eſt, in cuius locum C ſolebat apponi, ut & hodie cum Gaium Cęſarem notamus, ſcribimus C. Cæſarem. ideoq; poſt B literam tertio loco digeſta eſt, ut apud Græcos Γ poſita reperitur in eo loco. & alibi: N. prænominis nota Numerium ſignificat, & præpoſita ſi-
B bi G Gnæum, quem antiqui Cnæum ſcribunt. & Valerius: Cnæi prænomẽ uaria ſcriptura notatum eſt: alij enim Cnæum, alij Gnæum, alij Næum ſcripſerunt. Qui G litera in hoc prænomine uſi ſunt, antiquitatem ſequuti eſſe uidentur, quæ multum ea litera uſa eſt. olim enim dicebant frugmentum, poſt frumentum, olim gnaturam, poſt naturam. itaq; etiam qui in corporibus gigni ſolet Gnæus appellatur. qui Cnæum dixerunt, corruptione ſyllabæ delectati eſſe uidentur, qui Næum, leuitate.

Quæ prænomina pro cognominibus uſurpata ſint.

FVISSE præterea aliquot etiam prænomina, quæ longo poſt tempore pro cognominibus uſurpare cœperint, ex uetuſtis non ſolum grammaticis, ſed etiam annalibus intelligitur. Quod ipſum in Agrippa, Voluſo, Mamerco, Proculo, & Tullo facile perſpici poteſt. quæ in L. Vipſanio Agrippa, L. Valerio Voluſo, M. Æmilio Mamerco, C. Plautio Proculo, L. Volcatio Tullo uiris cõſularib. cognomina eſſe perſpi-
C cuum eſt. Quod etiam tradit Valerius his uerbis: Quæ olim prænomina fuerũt, nunc cognomina ſunt, ut Poſtumus, Agrippa, Proculus. Itẽq; Priſcian. lib. II his: Inueniuntur autem multa, quæ in alijs perſonis ſunt prænomina, loco cognominum accipi.

De prænominibus fœminarum.

SANE reſtat, ut quoniam de uirorum prænominibus ſatis dictum eſt, de feminarum prænominibus dicẽdum eſſe uideatur. quod eo accuratius mihi faciendum eſſe exiſtimo, quòd amicus meus nulla antiquorum auctoritate adductus ſuo iure feminas Romanas omnino caruiſſe prænominibus docuit. ſic enim in lib. de Nominibus loquitur: Mulieres à nomine gentis uocabantur, & uno tantum nomine, ut Porcia, Cornelia, Iulia, Tullia. Item Plutarchus in Problemat. ubi quærit, cur maribus nono, feminis octauo die nomina imponerentur, ait: Mulieres uno, aut duobus appellabãtur nominibus. Ego duobus appellari nunquam obſeruaui, ni fortaſſe prænomen il-
D lud ſignificare uoluit Plutarchus, quod eſt omnibus mulieribus cõmune, ut dicerent Caiæ. Hæc ille ſe obſeruaſſe ait. ab hac autem obſeruatione omnia tum auctorũ, tum lapidum etiam ueterum teſtimonia maxime diſſentiunt. ſcriptorum primũ uerba recitabo, poſt lapidum. Valerius ita: Antiquarum mulierum frequenti in uſu prænomina fuerunt Rutilla, Ceſella, Rodocilla, Mutrulla, Burra. Iſta prænomina à uirilib. tracta ſunt Caia, Lucia, Publia, Numeria. Feſtus uero ita: Prænominibus feminas uſas eſſe teſtimonio ſunt Cæcilia, & Tarratia, quæ ambæ Caiæ ſolitæ ſint appellari, pari modo Lucia & Tita. Varro autem ita: In noſtris nominibus, qui ſumus in Latio, & liberi, analogia neceſſaria. itaq; ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius uir, Terentia femina, Terentium genus. In prænominibus ideo non fit item, quod hæc inſtituta ad uſum ſingularia, quibus diſcernerentur nomina gentilicia, ut à numero, Secũda, Tertia, Quarta. In uiris ut Quintus, Sextus, Decimus. ſic ab alijs rebus cũm eſſent duo Terentij, aut plures, diſcernendi cauſſa, ut aliquid ſingulare haberent, notabant forſitan

ab eo, qui mane natus diceret, ut is Manius esset, qui luci Lucius, qui post patris mor A
tem Postumus. E quibus quædam item cecidisse in feminis, proportione appellata declarant prænomina antiqua mulierũ. Mania, Lucia, Postuma. Videmus enim Maniam matrem Larum dici, Luciam Voluminiam Saliorum carminibus appellari, Postumam à multis post patris mortem etiam nunc appellari. Icciřco autem dixit, Quędam. nam paulo ante dixerat, nõ quia Marcus, & Numerius dicitur, iccirco Marcam, & Numeriam dici. Postremo Plutarchus in Mario Posidonium reprehẽdit, qui, cum primum nomen proprium esse diceret, nulli tamen mulieri primum nomen esse dicebat. ex quo efficiebatur, mulieres proprio nomine caruisse. Itaq; idem in quæstionibus aperte scribit, mulieres duobus, uiros tribus nominib. esse usos. sic enim ait: χρῶνται δὲ δυσὶν ὀνόμασιν αἱ θήλειαι, τρισὶ δὲ οἱ ἄῤῥενες. Itaq; miror amicum meum Græcarum literarum peritum ita uertisse. Mulieres uno, aut duobus appellabantur nominibus. Non enim Plutarchus inquit, uno, aut duobus, uerum expresse duobus. Idem præterea au
ctor est Romulum ex Ersilia filiam unam suscepisse, eamq; ab ordine procreationis B
primã appellasse: itemq; Sullæ dictatori filiam ex Valeria esse natam, eandemq;, quia post obitum patris nata erat, Postumam esse uocatam.

HAEC ex auctoribus, quibus cum lapidum etiam testimonia consentiunt. Extant epigrammata duo Mutinæ uetustissima, unum in turri D. Geminiani, alterum apud eruditissimum uirum Ludouicum Casteluetrum, in quibus PRIMAE mentio est. ea uerò sunt hæc:

SALVIA C. F.
PRIMA FECIT.

&

SEX. TVLLIVS SEX. F. V. SIBI ET
SVIS, ET PRIMAE VALERIAE SP. F.

Et in multis epigrammatis antiquæ urbis: IVLIA SECVNDA, ET CORNELIA SECVNDA. Item in eodem libro: TERTIAE PRISCIAE IONIA SALVIA. Tertiam item Iuniam legimus apud Suetonium in Cæsare, & apud Macrobium lib. II; quam Tertullam uocat Cicero lib. XIII epistolarum ad Atticum, & Valerius Paullo C
Æmilio filiam fuisse ait nomine TERTIAM. unde Paullus apud Ciceronem, O mea Tertia, inquit. De Quarta est inscriptio uetus in prætorio Patauino eiusmodi:

V. F.
T. LIVIVS
LIVIAE T. F.
QVARTAE. L.
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI, ET SVIS
OMNIBVS

Et apud Liuium lib. XL. Quarta Hostilia memoratur. Quinctæ mentio est apud Liuium lib. XXVIII. ut Quincta Claudia. Item apud Ciceronẽ in oratione pro Cœlio, & de aruspicum responsis. præterea epigrammata duo apud Horatium Maleguttium clarissimum iuuenem sunt in agro Regiensi eiusmodi: D

QVINCTAE NONIAE
RVFAE ET
NONIAE Q. F. QVINCTVLAE

&

SEPTIMIVS
Ↄ. L. NICEPOR.
SEPTIMIA
SP. F. QVINTA

De Lucia extat etiam tale Mutinæ monumentum in sepulchro marmoreo.

MEMORIAE CLA. FEM.
L. PAEDVCEAE IVLIANAE
MORIB. NATAL. AC PVD. PRISCIS
INLVSTRIBVSQVE FEMI. COMPARANDA.
QVAE VIXIT ANNOS XIII. D. XLVII.
CVM MARITO FECIT ME. V. D. XX.
L. NONIVS VER.

De

A De Mania tale est in lib. epigrammatum antiquæ urbis.

M. ACILIAE M. F. IVSTINAE
P. SIRIVS SERPICAMVS MARITVS
VXOR OPTIMAE, ET KARISSIMAE.

Et alio loco:

POPPIDIA SP. F. A. XIIX.

IVLIA PROCLA F. EIVS. V. A. X. M. III.

EST autem PROCVLVS Iuliorum prænomen, ut in Proculo Iulio regnante Romulo, de quo Liuius, & Dionysius. In eodem libro est T. FLAVIA AVG. L. multaq; eiusmodi alia. quibus ex omnibus cùm illud intelligi arbitror, de quo dicere cœ-
B peram, mulieres præter Caiam, alio aliquando prænomine esse usas, tum illud etiam, quod idem ne fieri quidem unquam se obseruasse profitetur: prænomina modo præponi, modo postponi consueuisse, si quidem Primam Valeriam, & Saluiam Primam, ac Quartam Hostiliam, & Liuiam Quartam, ac Quintã Noniam, & Noniam Quinctulam scriptas esse, animaduerti potest. Quod idem in uiris Liuius etiam fecit, qui Attius Tullus, Attius Næus, Manlius Cnæus, & Octauius Metius, & Cicero, Maluginensis M. Scipio, & Suetonius, Claudius Appius Regillanus, & alia eiusmodi dixerunt. CAIAM præterea, quod commune omnibus mulieribus prænomen fuit, ɔ inuersa notatam fuisse, contraq; Caium in uiris, satis est ex Probo, alijsq; ueteribus grammaticis, atq; lapidibus perspicuum.

De prænominibus imponendis.

NVNC, quoniam ad rem pertinet, quid de prænominibus imponendis ueteres
C senserint, explicemus. Ac sane qui de tempore tradunt, quo ea imponerentur, auctores habeo nobiles illos quidem, & magnos, uerum ita inter se dissidentes, ut, utram sequaris sententiam, facile statuere non possis, nisi aliud alijs temporibus obseruatum esse intelligas. Quid est enim tam dissimile, quàm ea, quæ à Valerio, & à Plutarcho, Festo'ue scribuntur: quorum ille pueris non priusquàm togam uirilem sumerēt, puellis non antequàm nuberent, hi uero maribus quidem nono, feminis autem octauo die imponi consueuisse prænomina tradunt. Verba Plutarchi sunt hæc in quæstionibus: τῶν μὲν παίδων τοῖς μὲν ἄῤῥεσιν ἐνναταίοις, τοῖς δὲ θήλεων ὀγδοαίοις τὰ ὀνόματα τίθενται. Festi uero hæc: Lustrici dies infantium appellantur puellarum octauus, puerorum nonus, quia his lustrantur, atq; eis nomina imponuntur. De ratione autem imponendi satis constat, suis quenq; filijs ea prænomina indidisse, quæ suæ essent cuiusq; familiæ maxime propria, ac primum quenq; filium patris esse prænomine plerunq; usum, eandemq; deinceps rationem in adoptiuis filijs, & libertis, & nouis ciuibus esse ser-
D uatam, ut, à quo quisq; adoptatus esset, aut per quem quisq; uel libertatem, uel ciuitatem consequutus esset, eius maxime nomina usurparet. Ac primum quidem quod dixi, suæ quenq; familiæ propria prænomina imposuisse, intelligendum est, non omnia omnibus familijs prænomina fuisse communia, sed alia alijs fuisse familiaria. APPIVS enim uix in alia, quàm in Claudia gente patricia reperitur. MARCO ne quis uteretur decreto gentis Manliæ patriciæ cautum esse, LVCIVM à Claudijs repudiatum, CNAEVM & LVCIVM à Domitijs Ahenobarbis tantum fuisse probatos, Suetonius in Tiberio, & in Nerone tradit. Quòd autem plerunq; primus quisq; filius prænomen patris tulerit, id ex familijs ijs, quas in scholijs Liuianis digessimus, animaduerti potest. Fuisse autem quandam distinguendi rationem, si eodem pater, & filius prænomine prædìti eodem tempore floruissent, hinc intelligi licet, quòd Cicero Q. Q. Catulos modo patre, modo filio, modo sene, modo adolescente distinguit. Quod idem de Q. Q. Fabijs Liuius, de C. C. Curionibus Suetonius. Neq; uero

de adoptiuorum appellatione multa mihi esse dicenda existimo, cùm à multis iam A
res sit ex ueterum annalium obseruatione tractata. Illud tamen dicam, Dionem lib. XL, & XLVI huius auctorem sententiæ esse: qui adoptarentur ab aliquo, eos nomina illorum omnia, à quibus adoptarentur, ferre consueuisse, suum uero gentilicium nomen retinuisse illud quidem, sed aliquo tamen modo commutasse. ut C. Octauius qui dicebatur, posteaquam à C. Iulio Cæsare est adoptatus, C. Iulius Cæsar appellari cœptus est, ita tamen ut gentilicium Octauij nomen non desereret, sed id quodammodo commutaret, & Octauianum pro Octauio redderet. Idem in P. Cornelio Scipione Æmiliano, & in L. Manlio Acidino Fuluiano, & in P. Licinio Crasso Muciano factum est, qui omnes ab eo, à quo adoptati erant, nomina sumpserunt. Eodē spectans Cicero lib. epist. ad Att. III dixit: Cicero salutem Q. Cæcilio Pomponiano Attico. Eodem etiam referuntur ea, quæ ab eo scripta sunt lib. VII: Dolabellam uideo Liuiæ testamento cum duobus cohæredibus esse in triente, sed iuberi mutare nomē. Quod autem scribit Dio, id etiam si uerum est, non ab omnibus tamen ubiq; retentum est. Neq; enim Aurelius Orestes, qui à Cn. Aufidio, nec Calpurnius Piso, qui à M. Pupio (ut scribit pro domo Cicero) adoptati fuerunt, aut Aurelianus, aut Calpurnianus appellati sunt, sed ille Cn. Aufidius Orestes, hic M. Pupius Piso nominatus est. Eadem etiam ratione ne P. quidē Cornelius Scipio, qui, Dione auctore, à Q. Metello Pio, nec M. Iunius Brutus, qui, teste Plutarcho, à Q. Seruilio Cæpione sunt adoptati, aut Cornelianus, aut Iunianus, sed ille Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio, hic Q. Seruilius Cæpio Brutus est appellatus. ut Dio lib. XL, Cicero in Philippicis, nummi argentei testantur, in quibus nummis est ita: B

Q. METELLVS PIVS SCIPIO | Q. CAEPIO BRVTVS PRO COS.

Metellus autem hic Scipio P. Cornelij Scipionis Nasicæ filius naturalis fuerat, teste C
Dione, qui ita ait lib. XL: ὁ πομπήιος κόλληγον σκιπίωνα πενθερόν οἱ ὄντα προσείλετο. ἦν γὰρ γόνῳ μὲν υἱὸς τοῦ νασικοῦ ὤν, ἐκ δὲ τῆς κλήρου διαδοχῆς ἐς τὸ τοῦ μετέλλου τοῦ εὐσεβοῦς γένος ποιηθείς: id est, Pompeius Q. Scipionem socerum sibi collegam asciuit, qui naturalis filius fuit Nasicæ ille quidem, at adoptatus à Q. Metello Pio. Quod cum ita sit, nescio quid in mentem amico meo uenerit scribere in libro de nominibus ita: Cicero lib. epist. ad Att. VI: Scipionem hic Metellus proauum suum nescit censorem non fuisse. Significat Scipionē Asiatici illius filiū, qui adoptatus fuit à Q. Metello Pio. Cur mirer, hęc caussa est. nemo enim Asiatici filium fuisse Scipionem hunc scribit, nisi quem hic sequitur Dionis interpres. Neq; uero omnino hic Scipio Metellus Asiatici filius esse potuit, sed Nasicæ. primum quia hic idem P. Cornelius Scipio apud Eutropium, & Eutropij Græcum interpretem Paзanium nominatur. & P. Scipio in Epitomis, & apud Ciceronem pro domo dicitur, cùm ait: Atqui C. Atinius patrum memoria bona Q. Metelli, qui eum ex senatu censor eiecerat, aui tui Q. Metelle, & tui P. Seruili, & proaui tui P. Scipio. Asiatici uero Lucij prænomen tulerunt. deinde quòd in Bruto auum huius uocat P. Scipionem Nasicam oratorem, proauum P. Scipionem Nasicam Serapionem, oratoris patrem, abauum uero P. Scipionem Nasicam Corculum Serapionis patrem: quæ cum in Asiatici filium cadere nullo modo possint, in Nasicæ certe maxime cadunt, hoc modo: D

I P. Scipio Nasica Corculū. Cos. 591. 595. abauus Scipionis Metelli.	I C. Lælius. Cos. 613. abauus Scipionis Metelli.
	Lælia filia.
II P. Scipio Nasica Serapio Cos. 615. proauus Metelli Scipionis.	II Vxor Q. Mucij Scæuolæ Aug. Cos. 636. proaui Scipionis Metelli.
	III P. Sci-

A

III	P. Scipio Nasica Orator. auus Scipionis Metelli. Cos. 642. uxor Cæcilia Macedonici filia.	III	Mucia filia Vxor L. Licinij Crassi Oratoris Cos. 658. aui Scipionis Metelli.
IIII	P. Scipio Nasica. pater Metelli Scipiõis	IIII	Licinia filia. Vxor P. Scipionis Nasicæ, patris Metelli Scipionis.
V	P. Scipio Nasica. qui adoptatus à Q. Metello Pio Q. Metellus Pius Scipio dictus est. Cos. 701.	V	P. Scipio Nasica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus est. Cos. 701.

B DESCRIPSI autem etiam maternos Metelli auos ex Ciceronis sententia in Bruto, ne quis eundẽ de maternis, nõ de paternis intellexisse suspicari posset, atq; ita rem (quod fieri ne hoc quidem pacto potest) ad Asiaticos traheret. Hæc autem commutandorum ex adoptione nominum ratio cùm in alijs, tum maxime in M. Licinio Lucullo C. Cassij in consulatu collega Ciceronis interpretes decepit, qui cum in Verrẽ M. Terentium, C. Cassium cos. ac legem Terentiam, & Cassiam nominaret, mendum esse in Terentio, & Licinium reponendum esse duxerunt: quod profecto non fecissent, si adoptionem subesse intellexissent, quod ex fragmento illius consulatus Capitolino colligitur, in quo ita est: M. TERENTIVS M. F. VARR. LVCVLLVS C. CASSIVS. Ita etiam alibi A. TERENTIVS VARRO MVRENA. neq; enim Murena Terentiorum, sed Liciniorum, ut Lucullus, cognomen fuit.

TRANSEAMVS ad Seruos. Non est autem dubium, quin, quemadmodum cum seruitutem seruiebant, prænomen domini sequebantur, ita ut Lucipores, Marcipo-C res, Publipores, Quinctipores; quasi Lucij, Marci, Publij, & Quincti pueri dicerentur, ut à Plinio, & Quinctiliano scriptum est: ita etiã in libertatem uindicati patroni, à quo manumissi essent, nomina usurpauerint. nam præterquã quod exemplo sunt M. Tullij Ciceronis liberti duo, quorum alter M. Tullius Tiro, alter M. Tullius Laurea dictus est, & Liuius Andronicus poeta, quem à M. Liuio Salinatore, cuius filios erudierat, libertate donatum scribit Eusebius in Chronicis: id etiam ex uerbis Ciceronis ad Att. lib. IIII, & Artemidori lib. primo effici potest. Cicero enim de Eutychide seruo Attici manumisso ita loquitur: De Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut ex me & ex te iunctus M. Pomponius. Artemidorus autem de serui cuiusdam somnio ita: Cognoui, inquit, quendam, qui cum sibi uideretur tria pudenda habere, ex seruitute in libertatẽ uindicatus pro uno nomine tria accepit, duobus nominibus ab eo, à quo manumissus fuerat, sumptis. Iam uero eos, qui in ciuitatem suscepti essent, illorum potissimũ nomina tulisse, quorum beneficio D ciuitatem impetrassent, Latinorum scriptorum exempla ostendunt. nam & Cicero ad Acilium ita scribit. Cum Demetrio Mega mihi uetustum hospitiũ est. ei Dolabella rogatu meo ciuitatẽ impetrauit, qua in re ego interfui. itaq; nunc P. Cornelius uocatur. itemq; in Verrem: Q. Lutatius Diodorus beneficio Q. Catuli à Sulla ciuis Romanus factus. eademq; ratione de Dione, qui beneficio Q. Metelli ciuis factus, Q. Cæcilius Dio est appellatus. & Cæsar lib. primo de bello Gallico, ita: Commodissimum uisum est M. Valerium Procillum C. Valerij Caburi filium, cuius pater à C. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, mittere.

CVR GENTILICIA NOMINA IN IVS *desinant, & quid gens sit, & à familia differat.*

HIS rebus expositis, reliquum est, ut de nominibus gentilicijs agamus. de quibus amicus meus sic scripsit: Sciendũ omnia nomina, quibus familiæ significantur, pro-

ferri in IVS, ut Poteius, Cornelius, Iulius. recte ille quidem, sed parum ad rem tantã. Il A
lud enim docti hominis, & Romæ antiquitatis periti erat, caussam ostendere, eamq;
ueterum usu, & auctoritate probare. quam ipse, si potero, exponam. Credo enim eos
ita factitasse, ut gentis originem eiusmodi deriuatione significarent; ut quemadmo-
dum in uoce deriuatio uerbi, sic gentis etiam, quæ uoce illa exprimeretur, principum
in uoce appareret. Siquidem antiquissimam quanq; gentẽ aut à uiro, aut à loco, tan-
quam à fonte aliquo manasse, & nomen accepisse perspicuum est: ita quidem, ut hæc
deriuationis significatio in omnibus studiosissime conseruata sit. Hanc autem con-
suetudinem si in paucis quibusdam gentibus, & antequam urbs conderetur, & post-
quam condita est, sub regibus, consulibusq; diligentissime retentam esse ostendero,
tum neminem fore puto, qui contra dicat. Age enim cur Iuliam gentem credimus,
aut Æmiliam, aut Atiam, aut Nautiam hanc eiusmodi terminationem adeo religio-
se seruasse, nisi ut appareret in uoce, quod in re existit, ab aliquo ipsas initio deriuasse?
est autem ita. Nam Iulia gens Iulum Æneę, Æmilia Æmilium Iuli filium, Atia Atim, B
Nautia Nautem Troianos uiros sui generis auctores nuncupant. At uero condita ur
be non ne id etiam obseruatum est? Scribit enim Plutarchus Numã regem filios qua
tuor reliquisse Pomponem, Calpum, Pinum, & Mamercũ, ab ijsq; Pomponiam, Cal
purniam, Pinariam, & Mamerciam gentes Romæ propagatas. L. autem Tarquiniũ
Priscum scribit Dionysius Damarati Corinthij fuisse filium, & cum Tarquinijs uiue-
ret Lucumonem Etrusco prænomine fuisse uocatum, ubi uero Romam commigra-
uit ad morem Romanum sibi nomina composuisse. Itaq; cõmuni nomine se pro Lu-
cumone Lucium, gentilicio uero à Tarquinijs urbe non se Tarquiniensem, sed Tar-
quinium appellari uoluisse. Idem fecit Ap. Claudius, qui ex Regillo Sabinorũ oppi-
do post reges exactos anno sexto se cum clientibus Romam contulit. Etenim cum
Clausus ante diceretur non iam amplius Clausum, sed Clausium, post Claudium dici
se ubi Romæ domicilium collocauit, oportere existimauit. Itaq; ab eo cæteri omnes
Romæ Claudij nominati sunt. Id autem ita esse, ex eo etiam intelligi potest, quòd ait C
Priscianus lib. II, nomina hæc in IVS apud Romanos idem ualere, quod apud Græ-
cos patronymica. uerba eius sunt hæc: Nominum deriuatiuorum multa genera sunt,
quorum patronymicũ id est, quod à proprijs tantummodo patrum nominibus deri-
uatur secundum formam græcam, quod significat cum genitiuo primitiui filios, uel
nepotes, ut Æacides Æaci filius, uel nepos. pro quo Romani nominibus familiarum
utuntur, ut Cornelij. omnes enim ab illo, qui primus Cornelius appellatus est, hoc no
men habuerunt, quicunq; eiusdem familiæ sunt, sicut omnes minores Thesei Thesi-
das Græci appellarunt. Hæc ille. Idem autem sentit etiam Dionysius, qui in Prisco
hæc nomina συγγενικὰ, & πατρωνυμικὰ uocat. Neq; uero dubium est, quin hæc tota
ratio terminandi usq; ad reipub. interitum incorrupta peruenerit. Nam etsi nonnul-
los quasi gentilicij nominis expertes esse reperimus, ut M. Perpernam, & C. Norba-
num consulares, quos ita & in libris, & in Capitolinis marmoribus nominari uide-
mus, id tamen contigisse uidetur, aut quòd ij cognomine magis quàm nomine dele- D
ctati sunt, ut M. Agrippa, cuius gentilicium nomen in omnibus Lapidibus omissum
est, cum tamẽ ex Vipsaniorum eum gente fuisse Nepos, & Dio tradiderint: aut certe
quòd ea nobis ignota sunt. Quæcunq; autem caussa sit, non est, quòd exiguus horum
numerus tam religiosam tot aliorum consuetudinem impediat, præsertim uero ami-
co meo summo uiro auctore, qui ita habere omnia sine ulla exceptione asseuerauit.
Quid autem sit gens, unde ipsa omnia gentilicia dicta sunt, ac quid à familia differat,
nunc dicamus. Inter gentem, & familiam illud interest, quòd gens ad nomen, familia
ad cognomen refertur. Itaq; illa tanquam totum continere uidetur, hæc quodammo
do partem. exempli gratia. Valerij omnes unius esse gentis dicuntur, quia uno nomi
ne continentur omnes, at uero partes gentis huius sunt plures, quæ ex cognominum
uarietate distinctæ sunt, eæq; familiæ nominantur, ut in gente Valeria Maximi, Mes-
sallæ, Flacci, Læuini, Faltones: in Cornelia Scipiones, Lentuli, Dolabellæ, Sullæ,
Cinnæ: in Æmilia Mamercini, Lepidi, Paulli, Scauri, Barbulæ, itemq; in cæteris.

At uero

A At uero Valerij omnes unius sunt gentis, itemque Cornelij atque Æmilij. Itaque recte Festus gentem definit eam, quæ ex multis familijs conficeretur. Quod autem interest inter gentem, & familiam, idem interest inter genus, & stirpem. Quæ quidem ita esse, ex his ueterum historiarum uerbis intelligitur. Suetonius in Galba: Imagines uniuersi generis exequi longum est, familiæ breuiter attingam. Qui primus Sulpiciorū cognomen Galbæ tulit, cur, aut unde traxerit, ambigitur. & Liuius lib. XXXVIII: P. Scipio Nasicā orationem habuit plenam ueris decoribus non communiter Corneliæ gentis, sed propriè familiæ suæ. & apud Suetonium Cæsar: Ab Anco Marcio sunt Marcij Reges, quo nomine fuit mater, à Venere Iulij, cuius gentis familia est nostra. & in Augusto: Gens Octauia à Tarquinio Prisco Rege inter Romanas gentes allecta, mox à Ser. Tullio inter patricias transducta. primus ex hac magistratū cepit C. Rufus. is quæstorius Cnæum, & Caium procreauit, à quibus duplex Octauiorum, familia defluxit, conditione diuersa, & Cicero in Bruto: Funebres orationes ipsæ fa-
B miliæ quasi ornamenta seruabant ad usum, si quis eiusdē generis occidisset. & Liuius lib. nono: Duodecim Potitiorum familias fuisse, cum gens Potitia tota interijt. & lib. primo: Iulia gens Iulum auctorem sui nominis nuncupat. & lib. septimo sic loquitur Valerius Coruus: Nō si mihi nouū hoc Corui cognomen Dijs auctoribus homines dedistis, Poplicolarum uetustum nostræ familię cognomen memoria excessit, & lib. XL: Inde cognomen familiæ inditum, ut Annales appellarentur. & Catullus: nō decet tam uetus sine liberis nomen esse, id est tam ueterem gentem, qualis erat Manlia. Hæc de gente, familia, & genere. nunc de stirpe dicam. Cic. pro Rabirio: Qua in familia laus aliqua forte floruerit, hāc ferè qui sunt eius stirpis cupidissime persequūtur. & primo de legibus. Hic orti stirpe antiquissima sumus. & in Lelio: Qui aliquādiu propter ignorantiā stirpis, & generis in famulatu fuerūt. & lib. primo de oratore: Quid? qua de re inter Marcellos & Claudios patricios centumuiri iudicarunt? cum Marcelli à liberti filio stirpe, Claudij patricij eiusdem hominis hæreditatem gente ad se re-
C diisse dicerent, non ne in ea caussa fuit de toto stirpis, & gentilitatis iure dicendum? & Suetonius in Claudio: Claudius Cn. Pompeio antiquissimę stirpis Magni cognomē ademit. Quæ autem ratio est inter gentem, & familiam, eadem est inter gentiles, & agnatos. ut enim familia, aut stirps nos propius attingit, quàm gens, aut genus, sic agnati, quàm gentiles. Si quidem gentilis auctore Festo dicitur, qui eodē ex genere natus, & is, qui simili nomine appellatur. recte. quatenus enim ait, Ex eodē genere, eos intelligit, qui eiusdem gentis eundem principem habent: quatenus, Simili nomine, eos, qui quanquam uno gentis nomine omnes utuntur, tamen alium, atque alium auctorem sui generis nuncupant. quomodo Cicero in prima Tusculana, se gentilē esse ait Ser. Tullij Regis, quòd uterque simili gentilicio nomine uteretur, cum tamen è diuerso uterque fonte manaret. Cum autem ad Herennium scriptum sit: Si furiosus existat, agnatorum, gentiliumque in eo, pecuniaque eius ius esto. Item: si pater familias intestato moritur, familia, pecuniaque eius agnatorum, gentiliumque esto: agnati profecto
D uidentur esse, qui ex eadem familia sint, quibus deficientibus, gentiles iubeant. Nam Cicero dixit primo de oratore: Iura gentilitatum, & agnationum. Item: ius gentilitatis, & stirpis. & de legibus primo: Homines Deorum agnatione, & gente tenentur; cum utranque coniunctionem complecti uellet. Amicus autem meus in suo libro de nominibus gentem, & familiam, gentiles, & agnatos idem esse censet, cum ait: Agnomen familiæ est appellatio, & gentis, unde agnati, & gentiles dicebantur, qui ex eadem erant familia, ut Cicero in Topicis ait, & idem in Bruto Ser. Tullium Regē gentilem suum ea de caussa nominat. Mea autem sententia, Ciceronis sententiam percepisse nō uidetur, qui in Topicis gentiles eos definit, qui inter se eodem nomine sunt, id est ex eadem gente, ut infra alio loco ostendam; familiæ uero aut agnatorum non meminit. est præterea intelligendum Plinium, gentiles nouo quodam modo appellare. si quidem seruos gentiles esse dominorū ait, quia eodem prænomine appellarentur, quò dominus, ut Marcipor, Quinctipor, id est Marci, & Quincti puer.

De Romanarum gentium origine. A

DVOS autem populos seminarium gentium Romanarum fuisse reperio, Aborigines, & Troianos, qui ambo ab Ænea (ut Liuius, & Dionysius tradunt) communi nomine Latini sunt appellati. Aborigines autem, qui ante aduentum Æneæ Latium, regnante Latino, tenebant, docet Dionysius ex Græcis in Italiã uenientibus esse conflatos. Græcos autem hos nominat, Oenotrum ex Arcadia, Pelasgos ex Thessalia, Euandrum item ex Arcadia, Herculem ex Peloponneso profectum. Atq; etiam ijdem scribunt, Romulum, superante Latinorum, Albanorumq; multitudine, urbem in Palatio condidisse. Quæ cum ita sint, iam id dubium esse non potest, quin ad hos populos alij etiam plurimi accesserint, qui Romanam urbem gentibus repleuerint. Si quidem accepimus Romulum Cæninenses, Antemnates, Camerinos, Veientes, Fidenates, quos bello deuicerat, Sabinos uero etiam, quibuscum æquo marte pugnauerat, in societatem nouæ urbis uocasse. Quin etiam multas Etruscorũ urbes se ad eum recepisse initio à Medullia facto, traditum est. Hoc autem Romuli institutum reliqui deinceps reges studiosissime sibi conseruandum esse duxerunt, ut finitimas ciuitates aut ui, aut beneuolentia sibi adiungerent, Romamq; transferrent. Itaq; Tullus Hostilius euersa Alba familias eius urbis Romam traduxit. Ancus Lucumonem Etruscũ in senatum asciuit. Priscus Ser. Tullium Corniculanum sibi etiam generum adiunxit. Idem post quoq; factum est, liberata regio dominatu rep. neq; enim unquam desitum est, ciuitatem uictis populis, & gentibus dari, Italiamq; ipsam municipijs deuinciri, quousq; bello Marsico uniuersa ferè ciuitate donata est. Quo tempore multi etiã ne Italicæ quidem gentis uirtutis ergò in ciuitatem suscipi cœpti sunt. Quoniam autem difficile, immo uero difficillimum est, omnium gentium originem inuenire, paucarum tantum quarundam fontes, & initia indicabo, ex quibus intelligi poterit, idem etiam in reliquis factum esse: neq; enim ullam aliam historiæ Rom. partem tam & à ueteribus, & ab ijs, qui nunc sunt, neglectam esse comperi, quàm quæ hanc quæstionem continet. B C

HVIVS autem tractationis hos quasi fontes cõstituo, ut alias gentes à nominibus Aboriginum, uel Troianorum, uel aliorum eiusmodi populorum, alias à prænominibus, nominibus, & cognominibus, alias à locis, urbibus, & populis, alias à quadrupedibus, alias à re alia dictas esse affirmem.

Gentes ab Aboriginibus, & Troianis ortæ.

AC VITELLIOS quidẽ Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine colebaẽ, ortos tradit Suetonius in Vitellio.

FABII à Fabio Herculis filio orti. Plutarchus in Fabio. Vnde Iuuenalis. Natus in Herculeo Fabius lare.

ANTONII ab Antone Herculis filio. Plutarchus in Antonio.

POTITIAM gentem antiquiorem origine urbis nominat Liuius, à Potitio filio sene, qui ad tempus affuit epulis. Seruius.

MAMILII à Mamilia Telegoni filia. Liuius, Dionysius, Festus.

Multas præterea gentes Romanas à Troianis fluxisse credidit antiquitas. Itaque Seruius in V. Æneidos scribit Varronem librũ reliquisse de familijs Troianis, id est quæ genus trahebant à Troianis, & Iuuenalem iccirco Troiugenas appellare nobiles Romanos, quasi è Troia nis genitos. Inter cæteras aũt hæ fuerunt.

IVLIA à Iulo Æneæ filio. Liuius, Dionysius, Suetonius, Virgilius. Itaq; Proculum Iulium Romuli tẽpore IVLI Ascanij progeniẽ uocat Dionysius, & ipsi IVLII cognomen etiam tulerunt IVLI. Albana fuit. D

AIMILIA ab Æmilio Ascanij Troiani filio, ut ait Festus. cui rei forte allusit Virgilius, cum dixit:

Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ uerteret arces,
Hinc populũ late regẽ, belloq; superbũ
Venturum excidio Lybiæ-

Etenim

A Etenim progeniem Æneæ, & Iuli uocare uidetur Scipionem Paulli Æmilij filium, qui Imp. Carthaginem excidit. Populum autẽ legiones Romanas, quæ ab iisdem etiam genus trahebant. alioquin si progeniem, & populum idem dicat, superuacanea iteratio uideatur. Nihil tamẽ contra ueteres affirmo. alij iudicabunt. Plutarchus autem Æmilios à filio quodam Pythagoræ Mamerco dictos ait, qui summo lepore præditus fuit, quæ græce αἱμυλία dicitur.

ATII ab Ati. Vergilius: Atis, genus

B unde Atij duxere Latini. Quod Augusti caussa dictum scribit Seruius, qui ex Atia matre natus est.

NAVTII à Naute Æneæ comite. Dionysius, Vergil. & Seruius in II Æneid. Cum Diomedes raptum Palladium sibi non esse aptum intelligeret, illud Æneæ transeunti obtulit. sed cum se ille capite uelato sacrificans conuertisset, Nautes quidam simulacrum accepit. quare Mineruæ sacra nõ Iulia gens habuit, sed Nautia. Idem scribit Varro in lib. de familijs Troianis.

C CLOELII à comite Æneæ eius nominis Dionysius.

IVNII à comite Æneæ eius nominis. Dionysius.

SERGII à Sergesto comite Æneæ. Vergilius libro V: Domus à quo Sergia nomen.

MEMMII à Mnestheo comite Æneæ. Vergilius in V. Genus, à quo nomine Memmi.

CLVENTII à Cloantho comite Æneæ. Vergil. in V: Genus unde tibi Romane Cluenti.

D GEGANII à Gia comite Æneæ, ut ait Seruius in V. Æneidos.

CAECILII à Cæcade comite Æneæ. alij à Cæculo, q cõdidit Præneste. Festus.

Ab Italis.

CORLII à Cœle Vibenna Etrusco, qui se Romam, regnante Romulo, contulit. Dionysius, Festus, Tacitus, Varro.

POMPONII à Pompone, Numæ Regis filio. Plutarchus.

CALPVRNII à Calpo Numæ F. Plutarchus, Festus.

PINARII à Pino Numæ F. Plutarchus. Seruius à quodam sene, qui, quia ad tempus ad dapes nõ uenit, PINARIVS dictus ἀπὸ τῆς πείνης, id est à fame. Fortasse Pinaria gens duplex fuit.

CLAVDII à Clauso Sabino. Liuius.

VALERII à Valeso Sabino. Dionysius. Itaq; Valesij primum, post Valerij dicti. Festus. Boni autem ominis caussa in delectu censurǽ primi nominabãtur Valerius, Saluius, Statorius.

A prænominibus, nominibus, & cognominibus.

QVAE adhuc exposita sunt, ea locupletissimorum monumentorum auctoritate probata sunt, quæ uero infra dicentur, uerisimilibus potius, quàm ueris argumentis nituntur. uera autem esse nego, quæ ueterum annalium fide carent. A prænominibus autem, & nominibus, & cognominibus gentes multæ manasse uidentur.

Vt autem prætermittam ea prænomina, quę integra pro nomine gentilicio usurpata uidentur, ut Metius, Numerius, Appius, Statius, ut P. Metius in epistola ad Marium. & L. Mettius, & Q. Mettius, & P. Mettius, quæ se in ueteribus lapidibus Romæ legisse Pierius scripta profitetur, quanquam duobus TT. ut Cn. Numerius in lapide uetusto, qui est Venetijs in turri diui Vitalis, M. Appius, cuius lapidem citat in Brutũ Sebastianus Corradus. T. Statius apud Liuium tribunus plebis. & P. Statius in antiquis lapidibus urbis antiq. ut hæc inquam, omittã, quæ aliquam fortasse quæstionẽ habere possint, at AVLII certe ab AVLO descendisse uidentur. unde Q. Aulius Cerretanus. Liuius, lapides Capitolini.

CAESONII à Cæsone.

CNAEII à Cnæo, ut de petit. consul. Ex equestri ordine Pompilios, & Cnæios.

DECIMII à Decimo.

HOSTII ab Hosto. Vnde epigrãma antiq. urbis. P. HOSTIO. P. F. SEVERO. & Plutarchus in Romulo: L. Hostius.

LVCILII à Lucio.

MANILII à Manio.

MARCII à Marco, uel à Mamerco, ut ait Plu-

ait Plutarchus in Numa. etenim ubi ait, à Mamerco Mamercios Reges: lego ipse, Marcios Reges.

LARTII à Larte. quanquã græce λάρτιοι scribitur.

POSTVMII à Postumo.

PROCVLEII à Proculo.

PVBLILII à Publio.

SPVRILII à Spurio.

SERVILII à Seruio.

SEXTII à Sexto.

QVINCTII à Quincto.

TITII à Tito.

VIBII à Vibo. unde C. Vibius Pansa.

VOLVSII à Voluso.

TVLLII à Tullo.

ANCII ab Anco. Vnde Sp. Ancius legatus Fidenis interfectus. & Sp. Ancius Briso, de quo in Bruto Cicero.

PETRONII à Petrone.

METILII à Metio.

ARRVNTII ab Arrunte.

NVMITORII à Numitore.

SERTORII à Sertore.

STATILII à Statio.

Hæ à prænominibus, à nominib. uero hę.

SEXTILII à Sextijs.

QVINCTILII à Quinctijs.

ATILII ab Atys.

PORCILII à Porcijs.

HOSTILII ab Hostijs.

A cognominibus uero hæ.

RVTILII à Rutilo.

VARII à Varo.

PLAVTII à Plauto.

FVLVII à Fuluo.

VENNONII à Vennone.

ALBII ab Albo, Varro.

ALBINII ab Albino.

LICINII à Licino.

SILII à Silo.

GEMINII à Gemino.

GALLII à Gallo.

FLAVII à Flauo.

PLANCII à Planco.

CATII à Cato.

FICTORII à Fictore. Vnde Q. Fictorius, de quo Liuius.

CORDII à Cordo. Vnde M. Cordius, in numis argenteis.

PAPII à Papo. Vnde lex Papia à Papio lata. ut Cicero de offi. ait (Papia autē gens fuit, quæ Mutili cognomē tulit, Appiano, & lap. Capi. auctoribus) non à Q. Æmilio Papo, ut amicus meus tradit in lib. de nominibus. neq; enim leges à cognomine appellantur, ut in IVS desināt, sed, si id forte fiat, in ANVS, ut Gracchanæ leges, at non Gracchiæ, & Cæsarianæ fortasse, nō Cesarię. à nomine uero semper, ut Semproniæ, & Iuliæ. Vnde Cicero in Philip. prima. Quære acta Gracchi, Semproniæ leges proferentur. quęre Sullæ, Corneliæ. Idem etiam improbat lectionē illam in Lælio. Videmus Papum Æmilium C. Luscinio familiarem fuisse. improbat autē, quòd cognomen nomini nunquam preponatur. quasi uero Liuius non sæpe dixerit Macer Licinius, Antias Valerius, Cursor Papirius: & Cicero, Vetus Antistius: & Cœlius, Balbus Cornelius: & alij, Paullus Æmilius, & Crispus Salustius. A B

FVRII, qui ante Fusij, à Fuso, quod etiam cognomen tulerunt.

VALERII, qui olim VALESII, à Valeso gentis auctore. Itaq; cognomen etiã tulerunt Volusi.

Ab urbibus, & populis. C

TARQVINII à Tarquinis urbe Etruriæ. Dionysius.

GABINII à Gabinis item dicti uidentur.

COMINII ab Cominis Italiæ populis. de quibus Plinius.

VOLSCII à Volscis. unde M. VOLSCIVS Fictor. de quo Liuius.

VATINII à Vatinis priscis Latinorũ populis, quorum oppidum Vatia.

A quadrupedibus. D

A quadrupedibus etiam multas gentes nuncupatas esse, idoneos testes habemus Plutarchum, & Varronem. Plutarchus in Poplicola ita: Quia pecudibus omnia bona constabant, iccirco filijs suis eiusmodi nomina imposuerunt, ut Porcios. & Varro lib. II de re rust. Nomina multa habemus ab utroq; pecore, à minore PORCIVS, OVINIVS, CAPRILIVS, à maiore EQVITIVS. Eadem etiã ratione nos, & ASINIOS, & SVILLIOS adiungere possumus.

A mini-

A *A ministerio aliquo.*

FLAMINII dicti, quòd flamini Diali ministrarent. Festus.

PONTIFICII forte dicti, quòd Pontificibus ministrarent. ex quibus fuit Ti. Pontificius tribunus plebis. de quo Dionysius, & Liuius.

A uoce aliqua.

TERENTII à tereno, uoce Sabina dicti, quæ molle significat: Varrone teste, ut ait Macrobius. quod si ita est, ergo &

B multi alij eodem modo, ut

AVRELII, qui ante AVSELII, quòd ijs publice locus datus sit, ubi soli sacrificium facerent. Festus.

ATRICII ab Atro. Varro.

PVBLICII à publico.

POPILLII à popillo.

HIRTII ab hirto.

IVVENTII à iuuenta.

SALVII à saluo, unde boni ominis caussa primus Saluius in censu, & delectu nominabatur. Festus.

SEPTII à numero septem.

SEPTIMII à septimo.

OCTAVII ab octauo.

NOVII à nouem.

NONII à nono.

DECII à decem.

DECIMII à decimo.

Quemadmodum usus cognominum, & agnominum sit inuentus.

CVR autem duobus nominibus Romani homines, non contenti prænomine, & nomine, tertium etiam, & quartum adiunxerint, quod cognomen uocarint, magna existere quæstio potest. Ac mihi quidem uidetur, eos primũ, ut qui idem prænomen, nomenq; ferebant, nota aliqua internoscerent, hanc tertij nominis rationem excogitasse, post autem, cum cognominum usus increbuisset, eosdem etiam sine eiusmodi caussa cognomina indidisse. Hac ratione L. Tarquinium Priscum, & L. Tarquinium Superbum, cum & prænomine, & nomine conuenirent, inquit Dionysius, Priscum illum quòd natu maior, hunc Superbum, quòd cõtumacior esset, esse uocatũ. Valuit
C autẽ in primis hic cognominum usus ad confusam ipsarum, ut ostendi, gentium turbam distinguendam. Quod exempli caussa in gente Cornelia perspici potest; quæ cognominũ uarietate in multas familias diffusa est: Maluginenses, atq; inde Cossos, Scipiones, Lentulos, Merulas, Cinnas, Sullas, Dolabellas. Iterumq; cum familia Maluginensiũ creuisset, quartis nominibus est in alias etiam familias distributa. ita ut alij Maluginẽses Cossi, alij Maluginenses Scipiones, alij Maluginenses Lentuli, itemq; Scipiones, alij Africani, alij Asiatici, alij Nasicæ dicerentur. neq; enim probo amici emendationem ab eo traditam libro secundo annotationum, cap. XIII his uerbis. Verba Ciceronis sunt libro secundo de orat. ubi agitur de salibus: Est autem ex hoc genere uetus illud, quod aiunt Maluginensem illum M. Scipionem, cum ex centuria sua renunciaret Acidinum consulem, præcoq; dixisset, &c. Sed multum etiam me torquet quiddam in his nominibus M. SCIPIONEM MALVGIN. Nam nusquam inuenio Scipionẽ tanquam familiæ nomen poni, sed pro cognomine. Scio equidem
D per librariorum errorem sæpe SCIPIONEM legi pro CAEPIONEM, quare crediderim hoc etiam loco non Scipionem, sed Cæpionem legi debere. Ratio, qua impellor est hæc. Scio Q. Seruilium Maluginensem sæpe à Liuio nominari in libris primæ decados, quo tempore Romæ creabantur tribuni militares. Scio quoq; Seruilios eo gnomen habuisse Cæpionum, ut facile possim affirmare hic esse legendum M. CAEPIONEM MALVGINENSEM. hanc ergo ipse emendationem non probo. Nam quòd ait, Liuium sæpe Q. Seruilium Maluginensem nominare, non est ita. Semel enim tantum lib. v., an. CCCLXXII. nominat P. Seruilium Maluginensem mendose, pro Ser. Corneliũ Maluginensem, ut in scholijs Liuianis ostendi cũ alijs testimonijs, tum quòd eo anno Diodorus pro eo tribunum mil. cos. pot. edit σέρβιον κορνήλιον μαλυγινα. Maluginensem aũt fuisse cognomen non Seruiliorum, sed Corneliorum perinde atq; Scipionẽ, apparet ex L. M. P. & SER. Cornelijs Maluginensibus, qui aut cõsules, aut tribuni mil. aut censores fuisse à Liuio sæpe traduntur. Quod cognomẽ aliquot etiã ex Cornelijs retinuisse, postquam alia cognomina inuenissent, cùm hic lo-

cus indicat, in quo est, M. Scipio Maluginensis, qui auctore Liuio an. DLXXIIII A
praetor fuit, tum an. DCLXXII. in Capitolinis tabulis, ubi est, SER. CORNELIVS CN. F. CN. N. LENTVLVS MALVGINENSIS. ut omnino SCIPIONEM, non CAEPIONEM legendum esse, contra quam ille censet, esse existimem. Neq; enim intelligo, quî illud sit, quod aiunt, se nunquam SCIPIONEM familię nomen inuenisse, sed pro cognomine. Siquidem eandem rationē esse iudico, cum dico, M. Caepio Maluginensis, atque cum dico M. Scipio Maluginensis, & P. Scipio Nasica, & P. Scipio Africanus, & alia eiusmodi multa. Sed ad propositū reuertamur. Ergo necessitas primum cognomina excogitauit, post usus, & commoditas custodiuit, & propagauit. Qui uero agnomē aliud esse à cognomine tradiderūt, ij mihi satis quod sentiunt non probant. Ex eorum uero numero grammatici ueteres existunt, qui, ut supra dixi, cognomina appellant ea, quae tertio loco, quae uero praeterea adijciuntur, ea omnia agnomina nuncupant, ut Africanum, & Asiaticum. Eiusmodi uero opinio facile locupletissimi auctoris Ciceronis uerbis refellitur, apud quem animaduertere B
possumus, ea omnia cognomina dici, quae etiam quarto loco ponuntur. Sic enim ille ait pro Murena: Quam laudem ille Africa oppressa cognomine ipso prae se ferebat, eandem hic sibi ex Asia cognomen assumpsit. & in Somnio: Eritq; cognomen id tibi per te partum, quod nunc habes à me haereditariū. Idem Sapientem, & Diuitem cognomina uocat, quae tamen quarto loco erant in M. Porcio Catone, & in M. Licinio Crasso. Inquit enim in Catone: Cato quasi cognomen habebat in senectute Sapientis. & in secundo de off. P. Crassus tum cognomine Diues, tum copijs. Hac caussa nos omnia, praeter priora duo, cognomina appellabimus. Nam quòd amicus meus in libro de nominibus agnomen pro nomine gentilicio sumit, atq; inde agnatos ducit, multo mihi minus ex ijs, quae dixi, & ijs, quae dicam, probatur.

Vnde cognomina tracta sint.

DEINCEPS sequitur, ut unde cognomina tracta sint, dicam ea, quae uel ueteres C
prodiderunt, uel ipse aut ratione, aut opinione, sequutus eorū regulas, atq; praecepta, cōsequi potui. Ac Plutarchus quidem in Coriolano multos nobis huius quaestionis quasi fontes ostendit, cum ait: Cognomina apud Romanos imponi consueuisse aut ab actione aliqua, aut à forma, aut à fortuna, aut à uirtute, perinde atq; Graeci σωτῆρα, & καλλίνικον ab actione, φύσκωνα, & γρυπὸν à forma, εὐεργέτην, & φιλάδελφον à uirtute, εὐδαίμονα à fortuna dixerunt: aut à salibus, & dicacitate, quo pacto Graeci Antigonum δώσωνα, Ptolomaeum λάθυρον appellarunt, Romani uero etiam Metellum unum Diadematum, quòd frontem ex ulcere diademate diu obligasset, alterum uero Celerem, quòd celeritatem eius in apparandis funebribus patri ludis sunt admirati, uocarunt: aut a casu nascendi, ut Proculum, Postumum, Vopiscum, aut demum etiam à corporis uitijs, ut Syllas, Nigros, Rufos, Caecos, Clodios. quibus nec caecitas, nec ullū aliud corporis uitium cōtumeliae fuit, uerum ipsa uitia pro nominibus proprijs aequissimo animo audita sunt. Haec Plutarchus, ut dixi, in Coriolano. Mendum autem suspicor D
esse in exemplis eius; scribit enim σύλλας dictos esse à corporis uitio, cum alia longe sit eius nominis origo, ut tradit Macrobius. Itaq; legendum puto σίλλας, id est Silos. Sili aūt sunt, qui naso sunt sursum uersus adunco, quod uitium est corporis. neq; etiā placet, eundem de cognominibus agentem Clodiorum fecisse mentionē, quod nomen est gentis, quae ne a uitio quidē corporis nominata est, ut ante dixi, nisi forte Clodios pro Claudis acceperit. Claudus enim Quinctiorum cognomen. Quae autem scribit in Coriolano, eadem fere tradita sunt ab eo etiam in Mario. Quin etiam Macrobius lib. primo alios à uirtute, alios ab honore, uel iniuria, alios à casu cognomina ait inuenisse. libro aūt tertio aliquot etiā à studio piscium cognominatos esse ostendit. praeterea Plin. lib. decimo octauo cap. tertio à rusticis operibus, libro aūt undecimo cap. trigesimoseptimo à uitiosis corporis partibus nonnullos cognomen traxisse ait. Postremo etiam Varro à maiore, & minore pecore cognomina indita esse tradit lib. secundo de re rust. cuius uerba ascribam, quia deprauata sunt, & manca. Nomina, inquit,

A quit, multa habemus ab utroque pecore, à maiore, & à minore. à minore Porcius, Ouinius, Caprilius. sic à maiore Equitius, Taurus cognomina adsignificari, quòd dicuntur Anni Capræ, Statili Tauri, Pōponij Vituli. sic à pecudibus multi alij. Hæc Varro. Nemo est aūt, qui non intelligat, hic confundi exempla nominum, & cognominū, & sensum nullum bonum elici. Itaque, si ita legamus, erit sententia aptior. Nomina multa habemus ab utroque pecore, à maiore, & à minore. à minore Porcius, Ouinius, Caprilius. sic à maiore Equitius, Asinius. est autem intelligendum, cum dicimus Capram, Taurum, Vitulum, cognomina adsignificari, quòd dicuntur Annij Capræ, Statilij Tauri, Pomponij Vituli; sic à pecudibus alij multi. Quinctilianus eadē ferme docet libro primo. uerba eius hęc sunt: Scrutabitur pręceptor acer origines nominum, quę ex habitu corporis, ut Rufos, Longosque fecerūt, ubi erit aliud secretius, Syllæ, Burri, Galbæ, Plauti, Pansæ, Scauri, taliaque. & ex casu nascentium; hinc Agrippa, & Opiter, & Cordus, & Postumus erunt. & ijs, quæ post natos eueniunt, unde Vopiscus. iam B Cottę, Sciopiones, Lænates, Serrani sunt. & ex uarijs causis gentes quoque, & loca & alia multa reperias inter nominum caussas. Hæc Quinctilianus. apud quē item credo esse mendose Syllas, pro Silos ob eam, quā dixi caussam. Longū esset hoc loco Liuij, Dionysij, Dionis, Suetonij, Ciceronis, aliorūque multorū, quo loco de hac re agunt, in hanc sententiam uerba proferre. Cum igitur res ita habeat, iam quo modo hoc in singulis factum sit, uideamus. Quibus in exponendis hanc diuisionem tuebimur, ut alia ab animo, alia à corpore, alia à fortuna tracta esse dicamus. ad animum aūt pertinent uirtutes, mores, oratio, artes, studia, res gestæ, ad corpus partes corporis, color, habitus, uestitus, similitudo alterius, locus, & quæ sunt eiusmodi. His autem rebus diligenter animaduersis, omnis, ut puto, impositorū cognominū ratio erit perfecta. Qui aūt cognominum terminationes persequuti sunt, ij frustra laborasse mihi uidentur, cum omnes terminationes cognominibus, si ita tempus, & euentus tulerit, cōuenire possint, præter eam, quæ gentem notet. Itaque cum apud Liuium nomina gentilicia multa C pro cognominibus mendose legerentur, ea ad suam integritatem ex antiquorū monumentis à me paulo ante redacta sunt, ut Fabius Licinus, Marcius Rutilus, Quinctius Flamininus, Furius Pacilus, & alia eiusmodi, nō Licinius, Rutilius, Flaminius, Pacilius, ut uulgo legebatur.

Cognomina à sapientia ducta, aut contra.

Sapientiam autem, atque stultitiam dedisse multa cognomina Romanis cùm ex Plinij uerbis percipitur, tum exempla, quæ subijciam, indicant. scribit enim Plin. lib. tertio: Reliquis animi bonis præstitere ceteros mortales sapientia, ob id Cati, Corculi apud Romanos cognominati.

SOPHVS, qui est gręce sapiens, Semproniorum cognomen. quod primus tulit P. Sempronius iuris ciuilis peritissimus.

D CATO, autore Plutarcho in Catone maiore, uir dicitur multarum rerum peritus. eaque de re M. Porcius Cato uocatus est. fuit autem etiam cognomen Hostiliorum.

DE CATO inquit Varro lib. VI de ling. Lat: Cata acuta Sabini dicunt; quare Catus Ælius Sextus, non, ut aiunt, sapiens, sed acutus. Quare dixit Ennius: Egregie cordatus homo Catus Ælius Sextus.

SAPIENTIS cognomen inuenit C. Lælius, ut ait Plutarchus in Gracchis, quia, cum Tiberij partes aduersus optimates tueri cœpisset, discordiam ciuitatis metuens ab incœpto destitit.

CORCVLVM, auctore Festo, antiqui à corde solertem, & acutum dixerunt, eoque cognomine usus est P. Cornelius Scipio Nasica, optimi uiri filius, ut ait Cicero in Bruto.

BRVTVS stultum significat, ut ait Dionysius. Itaque L. Iunius, qui reges eiecit, factus ad imitationem stultitiæ, Bruti quoque haud abnuit cognomen. Liuius, Dionysius.

BELLVTVS est belluæ similis, ut ait Festus. quod cognomen tulit L. Sicinius primus tribunus pl. Dionysius, & Pedianus. A

A uirtute, & moribus.

NERO Sabinorum lingua strenuum significat. Itaq; Ti. Claudius Ap. Cæci F. id primus tulit, quod post in eius familia mansit. Suetonius in Tiberio.

MARCELLVS, ut Plutarchus tradit, est Bellicosus, id est ἀρήϊος. hoc est Martius. puto autem Marcellum dictum esse, quasi Martellum, id est paruum Martē. Eo plebeia gens Claudia usa est.

L. SICINIVS Dentatus ob fortitudinem ACHILLES dictus. Gellius libro II capite XI.

SVPERBI cognomen tulit L. Tarquinius rex, quia socerum gener sepultura prohibuit. Dionysius, & alij.

FRVGI L. Calpurnius Piso appellatus ob mores, ut ait Pædianus in Pisonianam, & Cicero in Verrem. B

OVICVLA dictus Q. Fabius Maximus, quia moribus fuit humilibus. Plutarchus in Fabio, & qui scribit de uiris illustribus.

CAPRARII cognomen C. Metellus ex contumelia traxit. Cicero lib. III de orat. Itaq; Scipio de eo dixit, matrem eius, si quintum pareret, asinum fuisse parituram.

GVRGES uocatus Q. Fabius Rulliani F. à deuorato patrimonio. Macrobius. Plutarchus λαίμαργον nominat.

NEPOS aliquando cognomen contumeliæ fuit à prodigalitate, ut de Q. Metello collega P. Lentuli cos. scribit Valerius. unde lusit Cicero ad Att. Sumptu iam nepos euasit Scaptius. patrem tamen Metelli eum qui cum T. Didio consul fuit. Q. Metellū Nepotem uocant etiam Capitolini scriptores. Nepotem autem eum dictum, quasi Q. Metelli Macedonici nepotem, significat in Cornelianam Pædianus.

ASPER C. Trebonius ab insectandis patribus nominatus. Liuius lib. tertio. C

LVRCONES, auctore Festo, dicti, qui eum auiditate cibum sumerent. Fuit autem Aufidiorum cognomen.

CAMILLVS, quo cognomine Furij usi sunt, est puer ingenuus. Festus, Plutarchus in Numa, Macrobius lib. tertio, Seruius in Virgil. ubi de Camilla.

CICVRINVS cognomen Veturiæ gentis à morum simplicitate dictus. Varro de lingua Lat.

VIR optimus P. Scipio Nasica à senatu iudicatus, & appellatus est. Liuius.

Ab oratione, & dicto aliquo.

LEPIDI Æmilij dicti sunt à lepore orationis, quia Mamercus Numæ F. princeps eius generis summo lepore præditus fuit, quem Græci αἱμύλον dicunt. Plutarchus in Paullo. D

EVTRAPELVS fuit cognomen Volumniorum, unde Cicero ad Volumnium. εὐτραπελία, inquit, tuarum literarum. est autem εὐτράπελος idem, quod Lepidus.

ATTICI cognomen inuenit T. Pomponius, quòd attice optime loqueretur. Cicero in Catone. Nepos in uita.

FIGVLI cognomen adeptus est Nigidius, quòd inconstantiam rerum humanarum rotæ figulinæ comparauit. Augustinus de ciuitate Dei.

SVRA dictus P. Lentulus, qui, cum Sulla rationem ab eo pecuniæ publicæ repeteret, quam quæstor tractauerat, dixit se non posse rationem reddere, sed præbiturum suram, ut pueri solent, qui in sphæræ ludo peccauerint. Plutarchus in Cicerone.

SCROFA Tremellius appellatus auctore Macrobio, quòd quærentibus quibusdam scrofam ruri, uerba iurationis concepit, nullam esse in uilla sua scrofam, nisi quæ in centonibus iaceret, lectulum monstrans. ut autem ait Varro lib. II. de re rust. quòd apud exercitum dixerit, hostes celeriter se, ut scrofa porcos, disiecturum, idq; fecerit.

A *Ab arte, & studio aliquo.*

PICTOR Q. Fabius dictus, quòd primus Romæ ædem Salutis pinxit. Plin. libro XXXV. cap. IIII. Cicero in Tusculana prima.

METELLI in re militari sunt, quasi mercenarij, unde genti Cæciliæ fuit cognomen. Festus.

PRAECONINVS L. Ælius Stilo, quòd præco fuerit. Plin. lib. XXXIII. cap. I.

Eadem ratione uidetur FICTOR M. Volscij cognomen. Liuius.

CORNICEN Oppiorum, Liuius. Vnde & Cornicinus apud Ciceronem in epist. ad Attic.

FVLLO Apustiorum, Liuius. Lapis Capitol. unde iocus apud Macrobiũ: Miror sororem meam habere Maculam, cum Fullonem habeat.

Porrò autem à studio rerum rusticarum multa tracta fuisse cognomina, auctor est

B Plinius lib. XVIII. cap. III. Ex eorum numero sunt.

BVBVLCVS Iuniorum cognomen, qui optime bubus uteretur.

PILVMNVS, qui pilum pistrinis inuenit.

CICERONES, LENTVLI, ut quisque optime cicerem, aut lentẽ serebat. illud Claudiorum, & Tulliorum: hoc Corneliorum cognomen. eademq́; forte ratione PISO Calpurniorum.

SERRANVS Atilius, quòd eum serentem inuenerunt dati honores.

LACTVCINVS Valeriorum cognomen à lactuca. Plin. lib. XIX. cap. III. Quare qui Cos. an. CCXLVII. M. Valerius Maximus dicitur in Cap. tabulis: is à Diodoro lib. XI. μάρκ⊕ ὀυαλέι⊕ λακτύκας appellatur. Idẽ Plinius lib. XVII. cap. primo scribit ita: Fuere & ab arboribus cognomina antiquis, FRONDITIO militi illi, qui præclara facinora Vulturnum transnatans fronde capiti imposita aduersus Annibalem edidit.

C STOLO Liciniæ genti (ita enim appellatur in ipsis arboribus fructicatio inutilis) unde & pampinatio inuenta primo Stoloni dedit nomen.

Iam à studio pisciũ dicti sunt Licinius MVRENA, Sergius ORATA, qui eiusmodi piscibus delectati sunt, ut ait Macrob. lib. III, Varro. lib. III. de re rustica. quãq́ Fest. Sergium Oratam dictũ scribit, quod duobus annulis aureis, & grandibus uteretur.

Eadem ratione à maiore, & à minore pecore cognomina multa ducta sunt, auctore Varrone lib. secundo, hinc Statilij TAVRI, Annij CAPRAE, Pomponij, & Mamilij VITVLI. Quod etiã in Poplicola scribit Plutarchus. ἐτίθετο δὲ ὅις πατρὶμ αὐτῶν ουλλαις, καὶ βυβύλκους, καὶ κατταρίνε ὀνόματα.

Quin etiam à studio auium multa sumpta esse placet Varroni. Hinc Cornelium MERVLAM, Fircellium PAVONEM, Minucium PICAM, Petroniũ PASSEREM esse dictum.

Ab urbe, uel regione deuicta.

D Iam uero ab urbe, uel regione deuicta, hæc quæ sequuntur.

CORIOLANVS à Coriolis oppido captis dictus est C. Marcius. Liuius lib. II.

FIDENAS à Fidenis L. Sergius, & posteri eius. Liuius.

MESSALLA Valerius à Messana primo punico bello capta. Macrobius. lap. Capitolini.

PRIVERNAS L. Æmilius Mamercinus à Priuernate bello. Liuius.

NVMANTINVS P. Scipio à Numantia deleta. Appianus, Velleius.

ISAVRICVS P. Seruilius ab Isauris urbe Ciliciæ captis. lap. Cap. Velleius.

Idem fecerunt, qui regiones in potestatem P. R. redegerũt. quorum primus, ut ait Liuius lib. XXX P. Scipio fuit, qui à deuicta Africa cognomen AFRICANI tulit. Itẽq́; L. Scipio frater eius, ASIATICI ab Asia. Q. Metellus MACEDONICI, à Macedonia. L. Mummius ACHAICI ab Achaia. Q. Metellus alter BALEARICI à Balearibus, & L. Metellus DALMATICI à Dalmatia. Q. Fabius ALLOBROGICI ab Al-

lobrogibus. Q. Metellus CRETICI à Creta. D. Iunius Brutus CALLAECVS à Callæcia. Q. Metellus NVMIDICI à Numidia. Quorũ apud omnes testata cognomina sunt. Hoc autem loco uerba quædam amici mei non possum tacitus præterire, quæ ab eo in libro de nominibus posita sunt eiusmodi: Isauricus ab urbe dictus. Ideo conqueritur Cicero lib. epist. ad Att. V. cum esset in Cilicia procos. & expugnasset oppidum Pindenissum, non esse aptum ad cognomen parandum. Qui (malum) Pindenissæ? nam Seruilius ante ab Isauro urbe præclara fuerat appellatus. Non possum autem præterire, quia hic sensum germanum Ciceronis non uidetur assequutus. neq; enim Cicero queritur Pindenissum non esse aptum ad cognomen parandum, sed ad gloriam ex eius expugnatione propter oppidi obscuritatẽ comparandam. Sic enim: ait: Saturnalibus mane se mihi Pindenissæ dediderunt. qui (malum) isti Pindenissæ qui sunt? inquies. nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Ætoliam, aut Macedoniam reddere. Quibus uerbis de obscuritate, ut dixi, oppidi queritur, non de cognomine inepto. neq; enim quisquam unquam Imperator Romanus aut Cilix, aut Ætolus est ex uictoria nominatus, ut ijs in cognomine inuidere posset. uerum aliquot ex ijs prouincijs clarissimos triumphos egerunt. Hoc idem sentit etiã Cicero, cum scribit ad Cœliũ. Oppugnabam oppidum Pindenissum tantis opibus, tantoq; negocio, ut mihi ad summã gloriam nihil desit, nisi nomẽ oppidi. id est, quòd obscurissimo nomine cum sit, ne mea quidem satis gloriosa esse uictoria, & expugnatio possit, qualis eorum fuit, qui Ciliciam, Ætoliam, & Macedoniã subegerunt. Nam quod ait amicus meus ineptũ ad cognomen esse, non uideo cur non Cicero Pindenissa dici facile potuisset, ut quondam Valerius Messalla à Messana uicta, si splendidum oppidi nomen fuisset. B

A loco, ubi bene, male ue pugnatum est.

REGILLENSIS A. Postumius Dictator dictus, quòd ad lacum Regillum cum Latinis bene pugnauerit. quod cognomen posteri etiam eius tulerunt. C

AESERNINVS M. Marcellus appellatus, quòd Æserniæ captus est. Epitomæ.

CRETICVS M. Antoninus Triumuiri pater dictus, quòd Cretæ mortuus est. Paedianus, Plutarchus in Antonio. hunc tamen quidam Antonium CICEREIVM uitiose nominant.

GERMANICVS Cæsar dictus, quòd in Germania obijt.

BITHYNICVS Pompeius dictus, quòd ex Bithynia suppellectilem regis Nicomedis deportarit. Festus.

CAVDINVS L. Lentulus, quod ad furcas Caudinas obsessus cum cos. fœdus turpe suaserit, ut ex Liuio elici potest.

Ab alijs euentibus.

COLLATINVS Tarquinius dictus, quòd diu Collatiæ præfectus fuerit. Dionysius. D

POPLICOLA Valerius, quòd populum coluerit. Dionysius, Liuius.

TORQVATVS Manlius q torquem in pugna Gallo detraxerit. Liuius, Gellius.

PIVS Q. Metellus, quòd pietatem in reditu patris lacrymis deprecando adhibuerit. Cicero.

PIETAS L. Antonius, quòd eo animo remp. tractarit una cum Fuluia, quasi pro Marco Triumuiro fratre laboraret. Vnde à Dione dicitur λούκιος ἀντώνιος πίετας, id est εὐσεβής. quanquàm à Glareano mendose Pœtus nominatur.

DRVSVS Liuius uocatus, quòd Drausum regem hostium interfecerit. Suetonius in Tiberio.

CVNCTATOR Fabius, quòd cunctando Annibalem fregit. Plutarchus.

VENOX Plautius quia cẽsor aquæ Claudiæ uenas indagauerit. Liuius, Frõtinus.

SCIPIO Cornelius, quòd patrem luminibus carentem pro Scipione rexerit. Macrobius.

CVRSOR

A CVRSOR L. Papirius à uelocitate cursus. Liuius.

SALINATOR M. Liuius dictus, quòd uectigal nouum ex salaria annona cōmentus est. Liuius.

AMBVSTVS Fabiorū fuit, ut puto, quòd à fulmine ambustus fuerit. sic enim Festus: Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem quòd eius natis fulmine icta erat. Antiqui puerū, quem quis amabat, pullum eius dicebant. Hinc etiā quidam RVLLVM Fabij Maximi cognomē profectū existimant.

IMPERIOSSVS Manlius, quia seuerius delectum habuit. Liuius. Plutarchus ἐπιτακτὸν appellat.

GRACCHANVS dictus est Iunius historicus ab amicitia C. Gracchi tribuni pl. ut scribit Plin. lib. XXX.

MAXIMVS Valerius, quòd plebem patribus conciliauit. Cicero in Bruto.

MAXIMVS Fabius, quòd libertinos in quatuor tribus secreuit. Liuius lib. IX.

B MAGNVS Pompeius, quòd res magnas ante ætatē gessit, Appianus, Plutarchus.

ASINA Cornelius Scipio, quia cum sponsores ab eo poscerentur, asinam produxit in forum cum pecuniæ onere, quasi pro sponsoribus præsens pignus. Macrobius.

VESPILLO Lucretius dictus, quod ædilis cadauer Ti. Gracchi tanquam uispillo in Tiberim proiecit. De uiris illustribus in Graccho. Idem etiam fuit Vespa. unde in II. de orat. Vespa Terentius.

ANNALIS Villius, quòd legem annalem tulit. Liu. lib. XL.

† DIADEMATVS Metellus, quòd frontem ex ulcere diu ligauerit fascia, quę diadema Græce dicitur. Plutarchus in Coriolano.

PRAETEXTATVS Papirius, quòd in ætate prętextata summam prudentiam ostenderit. Macrobius.

LAENAS Popillius, quòd, cum flamen sacrificium faceret, cum læna in publicum exierit, & seditionem sedarit. Cicero in Bruto.

C CORVVS Valerius, quòd ei cum Gallo pugnanti coruus omen uictoriæ fuit. Liuius, Gellius.

BVTEO Fabius, quia insidens in naui buteo auis bono auspicio duci ei fuit. Plin. lib. X, cap. VIII.

CAVDEX Ap. Claudius dictus, quòd primus caudicem, id est nauem, belli gerendi caussa primo Punico bello conscenderit. Seneca.

CAESAR Iuliorum cognomen fuit, de quo alij aliter tradiderunt. amicus autem meus in libro de nominibus ita: Illud non prætermittam, Cæsarem non ab utero cæso dictū, quod multis uideo placere, sed quod ait Seruius, & Spartianus, ab elephanto primum cæso. nam lingua Punica Cæsar elephas dicebatur. Quare in quibusdam argenteis nummis apud me uidere est, ab altera parte elephantem cum hac inscriptione CAESAR, ab altera autem instrumenta, quibus elephantos Romani perimebant. Hæc ille.

D

Numum illum, cuius ipse meminit, ego accurate effingendum curaui, ut omnes homines eius industriam in Romana antiquitate illustranda cognoscerent. sunt enim eiusmodi numi multi cùm apud alios, tum apud clarissimum, & humanissimum uirum Andream Lauredanum patricium Venetum. quanquam quę ille ad hunc numum interpretandū attulit, ea à multis huius artis peritis reprehendi sępe animaduerti, qui quæ ille instrumenta elephantorū interimendorū esse tradidit, ea pontificalia,

 ac reli-

ac religionis potius insignia esse contenderẽt, albogalerum, uel tutulum, secespitam, A
aspersorium, & uas sacrificale. Albogalerum enim ita describit Festus. Albogalerus
à galea nominatus est. est enim pileũ capitis, quo diales flamines, id est sacerdotes Io-
uis utebantur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa, cui affigebatur apex uirga oleagi
na. Tutulum aũt ita: Tutulum uocari aiunt flaminicarũ capitis ornamentũ, quod fiat
uitta purpurea innexa crinibus, & extructum in altitudinẽ. Ennius: Libaq; fictores,
argeos, & tutulatos. Itaq; Varro lib. de lingua Lat. exponẽs hunc eundem Ennij uer-
sum, ait: Tutulati dicti ij, qui in sacris capitibus habere solent, ut metam. id tutulus ap
pellatur ab eo, quòd matres familias crines conuolutos ad uerticem capitis, quos ha-
bent uti uelatos, dicunt tutulos: siue ab eo, quòd tuendi caussa capilli fiebant: siue ab
eo, quod altissimũ in urbe est, quod est arx, ea res tutissima tutulus uocatur. De sece-
spita sic Festus. Secespitã alij securim, alij dolabrã æneam, alij cultellum putant. Item:
Secespita cultrum ferreũ oblongum, manubrio eburneo, rotundo, solido, iuncto ad
capulũ auro argentoq;, fixum clauis æneis ære Cyprio, quo flamines, flaminicæ uir- B
gines, pontificesq; ad sacrificia utebantur dicta autẽ est secespita a secando. Asper-
sorium quidam uocant, quo aquam lustralem aspergebant. unde Virgilius.

> Ter pura socios circuntulit unda,
> Spargens rore leui- Et alibi.
> -corpusq; recenti
> Spargit aquã-

Vas sacrificale est uel capedo, uel simpuuium. De capedine Cic. in Paradoxis: Quid
aũt Numa Pompilius? minús ne gratas dijs immortalibus capedines, ac fictiles urnu
las, quàm filicatas aliorum pateras fuisse arbitramur? & lib. III de Nat. Docebo me-
liora me didicisse de colendis dijs immortalibus iure pontificio, & more maiorum,
quàm capedunculis, quas Numa nobis reliquit. De Simpulo Festus: Simpulum uas
paruũ non dissimile cyatho, quo uinum in sacrificijs libabatur, à sumendo dictũ Var
rone auctore, ut fortasse à capiẽdo capedo dicta est. & Iuuenal. Satyra sexta: Aut quis C
Simpuuiũ ridere Numæ, nigrumq; catinũ. & Plin. lib. XXXV. In sacris quidem etiã
inter has opes nõ murrhinis, cristallinisue, sed fictilibus prolibatur simpullis. His igi
tur rationibus adducti multi instrumẽta hæc, quibus elephantes interficerentur, esse
iure negant, pontificalia aũt ut dixi insignia esse asserunt, quæ diuo Iulio Cæsari cõse-
crato, & in deos relato tributa sint ab Augusto, qui in patris pont. max. mortui hono
rem hunc numum percusserit. itaq; ab altera parte esse elephantẽ, consecrationis sym
bolum Vnde Sueton in Claudio scripserit: Claudius auiæ Liuię diuinos honores. &
circensi pompa currũ elephantorũ Augusteo similem decernendũ curauit. eadẽ etiã
de caussa anguẽ elephanti ipsi esse subiectũ, qui, auctore Plutarcho in Cleomene, he-
roibus sacer esset. Vnde Virgilius in V, de angue ad tumulũ Anchisæ mortui dixerit:

> Incertus genium ne loci, famulum ue parentis:

cũ apotheosim eius significare uellet, ut ait Seruius. Sed siue hæc, siue alia sunt, profe
cto nihil hic numus ad eum qui primũ elephantem occidit, neq; ad ipsa demum ele- D
phantorum interimendorũ instrumenta pertinet, quod amicus meus ingeniose po-
tius, quàm uere cõfinxit, præsertim uero cum fabrile scalprũ cum malleo ad eiusmo-
di belluas interimendas adhibitum sit auctore Liuio.

CENSORINVS Marcius uocatus fuit, quòd bis Censor factus est. Valerius, Ca-
pitolinæ censuræ.

FLAMINIVS Quinctiorũ, & Claudiorum. AVGVRINVS Minuciorũ eadem ra
tione cognomẽ fuit, ab insigni fortasse aliqua re uel in flaminio uel in auguratu gesta.

SACERDOTIS cognomen tulerunt Licinij.

AVGVR Q. Scæuola. PONT. MAX. alter Q. Scæuola ab ipso sacerdotio, quo
fungebantur, uocati sunt.

CVRIO Scriboniorum cognomen fuit, quòd qui primus id tulit, curio maximus
fuerit, ut ex Liuio intelligi potest. Qua ex familia C. Curio consul, qui de Macedonia
triũphauit, & C. Curio filius tribunus pl. auctor ciuilis belli fuit, ad quẽ sunt epistolæ

A Ciceronis in secundo libro, de quibus epistolis sic scribit amicus meus in lib. de nominibus: Ambiguitas est in nomine Curionis lib. II. epist. fam: In qua re multi decepti sunt, non distinguentes patrem Curionem à filio. Nam illæ epistolæ, NONdum erat auditum, & SERA gratulatio, scribuntur ad patrem. Hæc ille. Hanc tamen opinionem intelligo à scholis omnibus esse repudiatam. neq; enim uidere se eruditi homines aiunt, quemadmodum, cum in extrema epistola de tribunatu C. Curionis filij agatur, ea epistola ad patrem trãsferri possit, qui multis ante annis Consul triumphauerat. In priore uero, cùm de reditu Curionis ex Asia agatur, cur nõ idem sit Romam reuertens, qui fuerat absens, id est cur non ad eundem redeuntem hanc scripserit, ad quem absentem superiores scripserat, præsertim uero, cum in superioribus de patris clarissimi uiri obitu mentionem fecerit.

THVRINVS cognomen Octauio puero fuit, quod in regione Thurina natus sit. Suetonius in Augusto.

B SYLLA P. Cornelius dictus, quod decemuir, aut prætor ex libris Sybillinis ludos Apollinares instituit. si quidem Sylla, quasi Sybilla appellatus est. Macrob. quod cognomen post in familia mansit.

AVGVSTVS Cæsar Octauianus dictus est honoris, & amplitudinis caussa. Suet.

A corporis partibus.

A corporis autem partibus tot cognomina tracta sunt, ut uix comprehendi oratione posse uideantur. Nam à capite CAPITONES, CILONES, & TVDITANI sunt. Cilones enim dicti sunt, quorum capita oblonga, & compressa sunt, ut ait Carisius. Festus autem eos esse ait, quorum frons est eminentior, ita ut dextra, sinistraq; ue lut recisa uideatur. fuit uero Flaminiorum, unde in numis argẽteis L. FLAMINI. CILO. Tuditani, qui caput simile malleo habeant. Tudites enim mallei sunt, à tundẽdo dicti. Iam CINCINNATI, CALVI, CRISPI, in Quinctijs, Licinijs, Salustio à capillis sunt, ut CRISPINVS Quinctiorum. Quare Suetonius Caligulam Cincinnato
C crinem ademisse scribit ueteris familiæ insigne. FRONTONES à fronte, NASONES, SILI, SIMI à naso sunt. Sili sunt, qui naso sunt sursum uersus repando. Festus. Silus Sergiorum cognomen fuit. unde in numis. M. Sergius Silus. De simis Plinius lib. XI, cap. XXXVIII. A naribus cognomina Simorum, & Silonum. uidendum tamen ne legendum sit, Simonum, & Silorum. Ita STRABO, PAETVS, COCLES, LVSCVS, LVSCINVS, RAVILIA, OCELLA, CAECVS ab oculis. Plin. lib. XI, cap. XXXVII. Strabo, qui peruersis, & detortis oculis est. Porphirio, Plinius. Talem autem fuisse Cn. Pompeium Magni patrem cognomine Strabonẽ scribit idem. PAETVS, auctore Porphirione, est qui oculis est leuiter declinatis, uel cuius oculi huc, & illuc celeriter mouẽtur, ut ait Acro. Horatius Satira tertia: Strabonẽ appellat pætum pater. COCLITEM luscũ dixerunt. unde Cyclopas coclitas appellarunt. Seruius. At Plinius lib. XI. qui orbi altero lumine nascerẽtur, Coclites dicti; item Varro
D de ling. Lat. LVSCVS Anniorum, LVSCINVS Fabriciorum cognomen fuit, auctoribus Cap. lap. RAVILIA à rauis oculis. Festus. Vnde Cassius Longinus Rauilia. OCELLAE, qui paruis utrisq; oculis essent. Plin. lib. XI. unde Ser. Ocella apud Cœliũ in VIII epistolarum. Ap. Claudius CAECVS appellatus, postquàm aspectum oculorum amisit. A supercilijs SILONES, id est, qui eminentib. sunt supercilijs, à Sileno, qui hirsutis supercilijs pingebat. Nonius ex Varrone. A lingua BALBI, & BLAESI, quorum illud Aciliorũ, hoc Semproniorũ cognomen est. Sunt autem, qui R literam pronunciare non possunt, quo uitio laborauit Demosthenes. Vnde est in I. de Orat. Demosthenes ita balbus fuit, ut eius artis, cui studebat, primã literam dicere nõ posset. & in Priapo: Cum loquor, una mihi semper peccatur litera, nam præ, Pæ dico semper, blæsaq; lingua mea est. eademq; forte ratione BLASIO Corneliorũ, & Heluiorũ fuit. Aures, inquit Plinius, homini tantũ immobiles, ab ijs Flaccorũ cognomen. LABEONES, & CHILONES à labijs. Plinius, Festus, & Carisius. VERRVCOSSVS, à uerruca in labijs, Fabij Maximi fuit. Plutarchus DENTATI, qui cũ dentib. nati sunt.

M 5 Plin.

Plin.lib. VII, cap. XVI. Curij, & Sicinij cognomen. BARBATVS Horatiorum, & Scipionum, BARBVLA, Æmiliorũ, AHENOBARBVS, id est, qui ænea barba esset, Domitiorum fuit à barba. Plutarchus in Paullo. à colore RVTILVS, EBVRNVS, AQVILINVS, ut ait Festus. eademq; ratione ALBVS, NIGER, RVFVS, FLAVVS. Iam SCAEVA, & SCAEVOLA, & LAEVINVS, quòd læua manu pro dextra uterentur, dicti sunt, quę Brutorum, Muciorum, & Valeriorum cognomina sunt. De Scæuola scribit Zonaras. MENTO Iuliorum, DORSO Fabiorum, SCAPVLA Corneliorum, AXILLA, & AHALA Seruiliorum. A cruribus autem hæc sunt, VARVS, VATIA, ATTA. Vari qui crura incurua habent, & sunt cõtrarij ualgis. Vatiæ, qui bus in exteriorem partem crura flectuntur. Attæ, qui propter uitium crurum, aut pedum plantis insistunt, & attingunt magis terram, quàm ambulant. quorum primum, Liciniorum, secundum Seruiliorum, tertium Quinctij poetę fuit. Festus, Nonius, Plinius. Iam PLAVTI, PANSAE, PLANCI, SCAVRI, quæ pedum uitia sunt, cognomina Romanis fuerunt. Plautus est, qui planis est pedibus, & nullam habet in medio B cauitatem. Pansa, cui pedes lati, ac pansi. Plancus, cui plani pedes. Scaurus, qui talos pedum tumentes, & porrectos habet. Plinius lib. XI. Festus.

A corporis habitu.

A corporis autem habitu sunt CRASSVS, MACER, utrunq; Liciniorum. LONGVS Semproniorum. GALBA Sulpiciorum. GRACCHVS item Semproniorum. PVLCHER Claudiorum. GLABRIO Aciliorum. COSSVS, & ARVINA Corneliorum. PAVLLVS Æmiliorum. De Galba scribit Suetonius in Nerone, atq; an crassum, an macrum significet, ambigit. Gracchum a gracilitate corporis dictum scribit Cassius Varro aũt à gerendo, quia mater eius, qui primus Gracchus dictus sit, duodecim menses uterum gesserit. ac propterea sine aspiratione scribendum, ut ait Scaurus. Glabri sunt depiles. Cossi rugosi corporis à similitudine uermium ligno editorũ, qui cossi dicuntur. Festus Aruina durum est pingue, quod est inter cutem, & uiscus. C Seruius. Paullus (ut puto) paruus est. unde Terentius, Paullo sumptu, dixit. cognomen est Æmiliorum, ut PAVLLVLVS, & MAGNVS Postumiorum Albinorum.

Ab ortu.

Iam uero ab ortu ducta sunt GEMINVS cognomen Seruiliorum, quod primũ tulerunt P. & Q. Seruilij fratres, quorum Publius bis consul fuit cum C. Cotta. an. DI. & DV. auctor Cicero in Lucullo. TERGEMINVS Horatiorum, & Curatiorũ. Liuius. CORDVS C. Mucij. Dionysius. Est autem Cordus sero natus. Quinctilianus. Quare Plutarchus C. Mucium Cordum ὀψίγονον uocat. PRISCVS Tarquinij, quòd maior natu esset. Dionysius. Idem Priscus fuit etiam cognomen Seruiliorum, ac nescio an eadem ratione CASCA, quem pro sene Latini ueteres dixerunt, Varrone auctore de lingua Latina. De AGRIPPA, & PROCVLO Vispaniorum, & Plautiorum cognominibus dictum est in prænominibus. D

A loco, unde commigrauerint, aut ubi nati sint, aut ubi habitauerint.

A locis porro, unde quisq; Romam commigrauerit, hæc sumpta sunt.

SABINVS REGILLENSIS, uel Regillanus, ut est apud Suetonium, Ap. Claudius dictus, quia ex Regillo Sabinorum oppido uenit. Liuius.

ANTIAS Valerius. Plinius in præfatione, quòd Antias & esset, & diceretur.

AMERINVS Sex. Roscius ex Ameria. Cicero pro Roscio.

Eadẽ ratiõe dicti uidẽt Furij MEDVLLINI, Fufii CALENI, Sulpicij CAMERINI, Appuleij SATVRNINI, Manlij VVLSONES, Publij VVLSCI, Aulij CERRETANI, Plautij VENNONES, Ælij LIGVRES, Cominij AVRVNCI. VFENAS certe, & CARRINAS & MAECENAS a loco tracta sunt, teste Varrone lib. II de analogia.

CAPITOLINI Manlij dicti sunt etiam, antequàm M. Mãlius Gallos à Capitolio depelleret, quòd in Capitolio habitarẽt: quod ne quis patricius faceret, damnato M. Manlio

A Manlio, decreto cautum est. Liuius. Eadem fortasse ratione & Quinctij, & Sextij Capitolini uocati sunt, & Genucij AVENTINENSES, quòd Auentinum, & Virginij COELIMONTANI, quòd Cœlium montem incolerent. & P. Terentius TVSCEIVICANVS apud Liuium lib. XLV, quòd uicum Tuscum habitaret.

A principe generis.

Ælius LAMIA à Lamo Formiarum conditore dictus. Horat. lib. III. Odarum. FVSVS Furiorum, qui ante Fusii à Fuso. VOLVSVS Valeriorum, qui antea Valerij à Valeso. IVLVS Iuliorum à Iulo generis sui auctore nuncupati. Marciorum cognomen fuit REX, fortasse ab Anco Marcio rege. Siquidem in nummis quibusdam est ab una parte caput hominis cum hoc nomine ANCVS, ab altera uero aquæductus cum his uocibus, AQVA MAR. in ora uero nummi, PHILIPPVS. Nam & aqua Marcia à Marcio Rege deducta est, & Philippus Marciorum cognomen est, cu-
B ius gentis auctor Ancus Marcius rex.

A similitudine alterius.

Tantam præterea uim habuit similitudo alterius, ut inde cognomina etiam sæpe inuenta sint. ut de Cn. Pompeio Magno scribit Valerius lib. IX. qui MENOGENES à multis dictus sit, quòd Menogeni coquo suo similis esset, & de P. Scipione, qui SERAPIO à uictimario eius nominis sibi simili, & P. Lentulo, qui SPINTHERIS, ab histrione Spinthere, adeptus sit: & alter Scipio, qui SALVTIONIS à Salutione mimo cognomen inuenerit. Plinius lib. VII. cap. XII.

A fortuna.

A fortuna postremo hæc ducta. FELIX, FAVSTVS, in Sulla. DIVES in Crassis. EGERIVS ab egestate in Tarquinio, post patris, auiq; mortem egenus natus. Dionysius, Liuius.

Cognomina ex cognominibus orta.

Multa etiam cognomina ita immutata sunt, ut per diminutionem in INVS à suo primitiuo deflexa sint. Albus enim, quod fuit cognomẽ primum Postumiorum, post ALBINVS euasit. ita Rufus in Cornelijs RVFINVS, MAMERCVS in Æmilijs MAMERCINVS, MESSALLA in Valerijs MESSALINVS, inq; ijsdem Coruus CORVINVS, in alijs etiam eadem fortasse ratione LONGINVS, CRASSINVS, CALVINVS, LAEVINVS, PAVLLINVS, CRISPINVS, CAESONINVS, PAITINVS, BALBINVS, NIGRINVS. quæ omnia deriuata sunt. Item MARCELLINVS, ut in Cn. Cornelio Lentulo Marcellino, quod tamen cognomẽ in eo adoptionis signum fuisse arbitror. Hic enim P. Lentuli filius fuit, qui fuit M. Marcelli filius, Cicerone auctore in Bruto.

Cognomina an hæreditaria fuerint.

D His rebus expositis, æquum est etiam cognoscere, quemadmodum ex cognominibus alia ad posteros quàm longissime propagarentur, alia ne ad filios quidem peruenirent. Itemq; succrescentibus in eadem gente cognominibus, quemadmodum uetustissimum quodq; aboleretur, recentia uero omnia plerunq; retinerẽtur. Ac primum quidem qui cognomen patris, aui ue, & maiorum tulerunt, idipsum fecisse uidentur præstanti illius, qui primus id cognomen inuenit, uirtute, & gloria adducti, ita tamẽ, ut aut mutare, aut relinquere illud cognomen pro arbitratu potuerint. cuius rei esse documento possunt ea, quæ de Cicerone scribit Plutarchus. Qui primus, inquit, Ciceronis cognomen tulit, is maxima laude floruisse uidetur, quòd id cognomen à posteris non solum non neglectum sit, uerum etiam studiose retẽtum. & paulo post: Cùm aũt M. Cicero, postea q̃ magistratus cepit, crederet cognomẽ illud aut uitaturus, aut certe mutaturus, respondit, operam se daturum, ut id esset & Scauris, & Catulis illustrius. Præterea uero idẽ Cicero cognomina hæreditaria fuisse ostẽdit, cùm loquentẽ inducit

inducit Africanum cum nepote hoc modo: Erit id tibi cognomen per te partũ, quod nunc habes ex me hæreditarium. Itaq; uidemus hac de caussa Album, & Albinum per quingentos amplius annos in gente Postumia custoditum, Maximumq; in Valeria, & ferè etiam in Fabia, & item in Mucia Scæuolam. Hoc tamen non in omnibus seruatum esse inde apparere potest, quòd Strabonis cognomẽ, quod fuit patris Pompeij Magni, nè filius quidem usurpauit, neq; filij Q. Maximi Ouiculæ Verrucossi ea, quæ fuerant patris. Nouis autem ascitis familiæ cognominibus uetera esse deleta agnosci potest ex Manlia gente. cuius primum cognomen fuit Vulso, post Vulso Capitolinus, tum Capitolinus Imperiossus, post Imperiossus Torquatus, ad extremum autem tantum Torquatus retentus est.

An æque omnium cognomina fuerint.

Ex ijs, quæ dicta sunt, illud satis intelligi potest, æque omnes Romanos ciues uti inuenris cognominibus potuisse, neq; ipsum cognominum usum plebi magis interdictum quam optimatibus fuisse. Factum est tamen, ut, quoniam resp. primum in patriciorum potestate fuit, eorum etiam ante cognomina celebrata, quam plebis sint. ubi uero plebs ad remp. accessit, tum & plebeiorum etiam ad distinguendas familias cognomina audiri, perinde atq; imagines ad posteritatem prodendam poni, sint cœptæ. Quamobrem amicum meum in lib. de nominibus in hoc præcepto tradendo ita loquutum esse miror. Tribus nominibus senatores fuisse appellatos olim obseruatu, equites autem, & plebeios maiori ex parte duobus. Liuius ubi de tribunis militaribus loquitur, hos plebeios nominat, sic, C. Sextlius, M. Albinus, P. Titinius, L. Antistius. Senatores autem ita uocabantur, C. Ælius Pætus, M. Licinius Crassus, M. Porcius Cato. Hæc ille. Igitur, quia Liuius quatuor tribunos militum ė plebe duobus nominibus afficit, ipse in uniuersum præcipit, equites, & plebeios duobus, senatores tribus nominibus esse usos. neq;, quot incommoda hanc rationem consequantur, animaduertit. quid enim ait? an qui ex equestri, & plebeio ordine in senatum legebatur, tum cùm legebantur, cognomen inuenisse, ante lectionem cognomine caruisse, atq; à lectione ipsa, non ab euentu, cognomen sumpsisse? an uero P. Valerium, inquit, eum, qui primus consul senatum ex equestri ordine suppleuit, antequam tertium Poplicolæ nomen ferre cœpit, senatorem non fuisse? an uero aut C. Mænium, aut Ti. Coruncanium, aut C. Duilium, aut Q. Cædicium, aut M. Manilium, aut Q. Opimium, aut T. Didium, aut Marios, aut Antonios, qui consulatus, censuras, dictaturas gesserunt, & clarissimos triumphos egerunt, senatores, quia tertio nomine, ueteribus & scriptoribus, & lapidibus testibus, caruerunt, non fuisse? quid? non ne Cn. Pompeius Magni cognomen tulit, tum cùm ex Africa, & ex Hispania eques R. triumphauit? siquidem uiuente Sulla id cognomen inuenisse idem ipse scribit. M. uero Tullius nonne, antequàm in senatum lectus esset, Ciceronis cognomine usus est? At Liuius, inquit, quatuor tribunos plebeios sine tertio nomine protulit. ergo plebeij tertio nomine caruerunt. Quis affirmare possit eorum cognomina non esse a Liuio consultò omissa? quod in alijs etiam, eodem ipso auctore, fecit. Sic enim ait: Liuius sæpe duo profert nomina, neq; caret reprehensione, quia historici est omnia explicare, & debet sane scriptor posteritatis habere rationem magis, quàm suorum temporum. An uero credibile est C. Sextilio, & collegis eius tribunis militum consulari potestate remp. domi, forisq; à populo R. commissam esse, senatum, in quem sæpe homines nullo usi honore pro arbitratu censorum legebantur, eis lectione censoria non patuisse? Neq; uerò senatores pro patricijs eum sumpsisse, atq; patricios tribus, plebeios duobus usos esse cognominibus, intellexisse puto, præsertim uero cùm C. Ælius Pætus, M. Licinius Crassus, M. Porcius Cato, quos ille senatores appellat, plebeij fuerint. quod ne illum quidem latere existimo. Quid quod Pausanias, ut ante ostendi, Romanos minimùm tribus, plerunq; pluribus nominibus esse usos tradidit? Mihi quidem hæc eiusmodi præceptio non satis in uniuersum probari, nisi exceptione, aut interpretatione aliqua illustretur, potest.

De

A *De patricijs familijs, & plebeijs, nobilibus, & nouis.*

Hactenus de gentium, & familiarum Romanarum origine. nunc de familiarum
conditione dicamus: quas, si genus spectabimus, alias patricias, alias plebeias, si ho-
nores, partim nobiles, partim nouas esse constituemus. de quibus omnibus sigillatim
mihi uidetur esse dicendum, ut hæc tota de nominibus Romanis suscepta disputatio
perficiatur. ac primum de patricijs, & plebeijs.

Romulum scribit Dionysius urbe condita totum populum in duas partes distri-
buisse, unam eorum, qui inter ceteros aut genere, aut uirtute, aut diuitijs excellebant,
alteram eorum, qui his omnibus rebus inferiores erant; atque illos quidem patres, hos
uero plebeios nominasse: patres autem uel ab ætate quasi senes, unde senatores, uel
quòd filios, uel quòd patres haberent, plebeij non haberent, uel denique Atheniensium
exemplo, qui summo loco natos ὑπατρίδας, obscuro, ἀγροίκους uocarunt, appellasse. ut
B autem patricijs sacra, iudicia, magistratus, senatum, & totius reip. administrationem
cõmisisse, sic plebeios his omnibus munerib. uacuos quęstuosis artibus operam dare
uoluisse. Itaque in hanc sententiam apud Liuium lib. X, P. Decius plebeius apud patres
loquutus est ita: Semper ista audita sunt eadem, penes uos auspicia esse, uos solos gen-
tem habere, uos solos iustum imperium domi, militięque. & lib. VI, Ap. Claudius patri
cius, sic: Penes quos sunt auspicia more maiorum? nempe penes patres. nam plebeius
quidem magistratus nullus auspicato creatur. nobis adeo propria sunt auspicia, ut non
solum quos populus creat patricios magistratus aliter quàm auspicato creet, sed nos
quoque ipsi sine suffragio populi auspicato interregem prodamus, & priuatim auspicia
habeamus, quæ isti ne in magistratibus quidem habent. Quid igitur aliud, quàm tol-
lit ex ciuitate auspicia, qui plebeios cõsules creãdo, à patribus, qui soli ea habere pos-
sunt, aufert? & lib. IIII, Liuius: Interroganti tribuno, cur plebeium cõsulem fieri non
oporteret, respondit, quòd nemo plebeius auspicia haberet. ideoque decemuiros con-
C nubium diremisse, ne incerta prole auspicia turbarentur. plebs ad id maxime indigna
tione exarsit, quòd auspicari tanquam inuisi Dijs immortalibus negarentur posse. &
alibi: Connubia cõmunicata sunt, quibus sacra confusa sunt, & auspicia. Atque hac ea-
dem etiam ratione adductus Scæuola in Topicis apud Cic. gentiles definit, qui inter
se eodem nomine sunt, & qui ab ingenuis oriundi sunt, quorum nemo seruitutem ser
uiuit, nec capite diminutus est. Hæc autem definitio apte in patricos Romuli cadit,
de quibus P. Decius sic apud Liuium loquitur: En Romæ unquam fando audistis, pa
tricios primum esse factos, non de cœlo demissos, sed qui patrem ciere possent, id est
nihil ultra, quàm ingenuos? & Ap. Claudius: An hoc, si Claudiæ familiæ non sim, nec ex
patricio sanguine ortus, sed unus Quiritium quilibet, qui modo me duobus ingenuis
ortum, & uiuere in libera ciuitate sciam, reticere possim? Quibus ex rebus intelligi po-
test, gentem primum de patricijs dictam, quòd soli ipsi eam haberent, unde etiam maio
rum, & minorum gentium patricij dicti sunt, post ad plebeios etiam esse trãslatam, qui
D duobus, ut patricij, essent ingenuis orti. qui ijdem postea nõ solum gentem adepti sunt,
sed procedente tempore patricios magistratus omnes, sacerdotia, auspicia, ordines,
imperia, & triumphos sunt assequuti. Est pręterea intelligendum, qui ciuitate Romana
donabatur, eum plebeium fuisse, patricium autem neminem, nisi nominatim uel à regibus,
uel à populo, uel denique ab Imperatore factus esset, fuisse. De Romulo Dionys. ita lib.
III: πεντακοσίους ἐπέλεξε, καὶ κατέλεξεν εἰς τὸν τῶν βουλευτῶν ἀριθμόν. Albanas porrò familias Iuliam,
Geganiam, Metiliam, Quinctiliam à Tullo Hostilio in patricias esse translatas Liuius,
& Dionysius auctores sunt; Octauiam à Ser. Tullio, Suetonius. Post Reges autem exa
ctos Ap. Claudium à populo patricium factum, Dionysius lib. V, his uerbis: καὶ ὁ δῆ-
μος εἰς τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἔγραψεν. & Liuius lib. quarto, in oratione Canuleij trib. pleb:
Quid? hoc si polluit nobilitatem istam uestram, quam plerique oriundi ex Albanis, &
Sabinis non genere, nec sanguine, sed cooptatione in patres habetis, aut à regibus le
cti, aut post reges exactos, iussu populi, &c. De Cæsare autem ita Suetonius: Sena-
tum suppleuit, patricios allegit. quod interpretatur Dio, ita: ἐς τὴν γερουσίαν ἐνέγραψεν, ἐς

εἰς τοὺς εὐπατρίδας ἐγκατέλεξεν. De Augusto item Suetonius: Senatum legit, patriciorum A
numerum expleuit. quod Dio ita expressit. ἑτέρους δὲ τοὺς βουλευτὰς ἐποίησε, τότε τῶν εὐπατριδῶν γένος συνεπλήρωσε. De Claudio Tacitus lib. XI: In numerum patriciorum uetustissimum quenque senatu asciuit, paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerunt, exhaustis etiam quas Dictator Cæsar, lege Cassia, & princeps Augustus lege Senia sublegere. Fuisse enim hanc patriciorum dissimilitudinem, quòd alij maiorum, alij minorum gentium essent, Liuius, & ceteri auctores sunt; quanquam non eodem modo omnes. Liuius enim quos Romulus primum legit, eos maiorum gentium, quos Tarquinius Priscus, minorum, quos liberata ciuitate L. Brutus, patres conscriptos appellat. quos ipsos Tacitus minorum gentium uocat. Hinc Cicero ad Papirium, aliquot patricios Papirios, quanquam minorum gentium, nominat. an uero minorum gentium omnes præter eos, quos Romulus primum fecerat, dicerentur, facile uocari in quæstionem possit. Cur autem unius gentis, ac nominis familiæ altera patricia, altera plebeia fuerit, quales B
plerasque fuisse reperimus, nemo adhuc tradidit, nos caussas has potissimum reddi posse putamus: unam quòd non ab eodem ambæ fonte fluerent, ut si quis familiam M. Tullij Longi, qui patricius anno post reges exactos decimo consul cum Ser. Sulpicio fuit, quæ à Ser. Tullio rege duceretur, diuersam esse à M. Tullij Ciceronis oratoris familia dixerit, qui plebeius fuit, quam à Tullo Attio Volscorũ rege, qui multo post Ser. Tullium regem uixit, manasse, quibusdam, auctore Plutarcho, placuit: alteram quòd ex patricia aliqua gente alij ad plebem se contulerint, alij in patriciatu remanserint: ex plebeia uero alij à plebe ad patres transierint, alij nõ transierint; si quidẽ scribit Suetonius gentem Octauiam in patricias transductam procedente tempore ad plebem se contulisse, ac rursus per diuum Iulium in patriciatum redijsse. & Cicero in Bruto: Trãsitiones, inquit, à plebe sunt cùm homines humiliores in alienum eiusdem nominis infunduntur genus, ut si ego me à M. Tullio esse dicerem, qui patricius cum Ser. Sulpicio consul fuit. L. etiam Minucium Augurinũ patricium ad plebem transisse, & tribunum plebis undecimum factum esse tradit Plinius. tertiam, ab adoptione, C
ut cùm plebeius à patricio, aut contra patricius à plebeio adoptaretur. necesse enim erat eum conditionem sequi adoptantis. ita M. Brutus plebeius à Q. Cæpione patricio adoptatus, & Q. Cæpio Brutus dictus, & P. Scipio patricius à Q. Metello plebeio adoptatus, & Q. Metellus Scipio dictus, patriciam Brutorum, & plebeiam Scipionum familiam reddiderunt. Quartam à libertate. liberti enim assequũtur illi quidem nomen domini gentilicium, at conditionem, si patricius sit, non assequuntur. Vnde Horatius Flaccus plebeius, cùm & Horatij patricij sint. quanquam nec qui adoptione, nec qui manumissione in alienam gentem migrabant, gentiles cum ijs fuisse ex Scæuolæ definitione uidentur, uel à quibus, uel ad quos transibant: illi quod capite diminuti essent, hi quod seruitutem seruissent, ut in Topicis exponit Boetius. Quintam, à ciuitate. nam qui ciuitatem beneficio alicuius patricij impetrabant, ij nomen eius tantum adipiscebantur, in plebe autem remanebant; & si quæ aliæ sunt eiusmodi. Hæc de patricijs & plebeijs. Nobiles autẽ primùm patricij dicti sunt, quippe quibus primum honores ij, ex quibus nobilitas comparatur, in rep. patuerũt: post autem D
plebeij etiam, ubi primum ad curules honores peruenerunt, nobiles dici cœpti sunt. neque enim ex genere nobilitas, sed ex imaginibus parabat. siquidem ij nobiles dicti, qui maiorum suorum imagines haberent. imaginẽ autem sui ponere, ac posteris tradere non poterant, nisi qui curulem magistratum gessissent, quorũ post aliquot tempora primus esse cœpit ædilitas curulis, qui magistratus ante patricijs patuit, quàm plebeijs. est autem imago, ut ait Polybius lib. V, simulachrum oris similitudinem affabre, miroque artificio effictam, coloribus, pigmentisque adumbratam referens, quam in insigniori, & celebriori domus parte collocabant. de iure autem ponendarum imaginum sic Cicero in Verrem: Ego me ob ædilitatem mihi delatam adeptum esse intelligo antiquiorem in senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curulem, ius imaginis ad memoriã, posteritatẽque prodendã. sic enim legit Nonius. & cõtra

Rullum

A Rullum: Est hoc in more positum, Quirites, ut ij qui beneficio uestro imagines familiæ suæ consequuti sunt, eam primam habeant concionem, qua gratiam beneficij uestri cum suorum laude coniungant. Est autem, consequi imagines familiæ, magistratus curules à maioribus suis item gestos capere. Noui autem dicti sunt, qui nulla maiorum commendatione, ipsi primi ad magistratus curules peruenerunt. quod intellexit etiam Plutarchus, cùm in Catone maiore ita scripsit. εἰωθότων δὲ τῶν Ῥωμαίων τοὺς ἀπὸ γένους δόξαν οὐκ ἔχοντας, ἀρχομένους δὲ γνωρίζεσθαι δι' αὑτῶν, καινοὺς προσαγορεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ καὶ τὸν Κάτωνα προσηγόρευον. & App. lib. II: καλοῦσι δὲ καινοὺς τοὺς ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους. Itaque Cicero in Rullum ait: Me hominem nouum consulem fecistis. Item: Mihi apud uos de meis maioribus dicendi facultas non datur, non quòd non tales fuerint, quales nos illorum sanguine creatos, disciplinisque institutos uidetis, sed quòd laude populari, atque honoris uestri luce caruerunt. Item: Quemadmodum cum petebã nulli me uobis auctores generis mei cõmendarunt, sic, si quid deliquero, nullæ sunt imagines, quæ me à uobis deprecentur. & in Pisonem: Obrepsisti ad honores commen-
B datione fumosarum imaginum. & Liuius lib. I: Ancus Marcius nobilis una imagine Numæ. & lib. III. Ap. Claudium, uirum honoratissimæ imaginis futurũ ad posteros, legumlatorem, cõditoremque Romani iuris. & Suetonius in Vespasiano: Flauia gens obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus, sed reip. non pœnitẽda. & Pædianus in orationem in toga cãdida: Cicero competitores quatuor plebeios habuit, ex quibus duo nobiles, duo qui tantum non primi ex familijs suis magistratum adepti erant. & Liuius lib. XXII: Nec finem ante belli habituros, quàm consulem uere plebeium, id est hominem nouum fecissent, nam plebeios nobiles iam ijsdem initiatos esse sacris, & contemnere plebem, ex quo contemni desierint à patribus. & Plin. lib. XXXV, cap. II: Extat Messallæ oratoris indignatio, qua prohibuit inseri gẽti suæ Læuinorum alienam imaginem. similis caussa Messallæ seni expressit uolumina illa, quæ de familijs condidit, cùm Scipionis Africani transisset atrium, uidissetque adoptione testamentaria Salutionis (hoc enim ei fuerat cognomen) Africanorum dedecore
C notam irrepentem Scipionum nomini.

De alia nominandi ratione.

Hæc igitur omnia cùm illi haberent quasi instrumenta quædam nominandi, prænomen, nomen, atque cognomina; non his tamen contenti alia etiam ad singulos significandos, exempli caussa patris, aut aui prænomen, tribusque nomen adhibuerunt. Quod cum ex uetustis illorum monumentis, tum maxime ex Pædiano cognoscitur, qui in II. in Verrem sic ait: Moris fuit, cùm aliquis ciuis Rom. ostendendus esset, significaretur aut à prænomine suo, aut à nomine, aut à cognatione, aut à cognomine, aut à tribu, in qua censeretur, aut à curia, aut à censu; ut, si esset senator, eques'ue Romanus. Quod autem à cognatione significatos esse scribit, à patris, uel aui, uel proaui prænomine, puto intelligi eum uoluisse. Nam quod à patris prænomine nominandi consuetudo fuerit, pleni sunt omnes libri: ut Q. Cæcilius L. F. à patris autem, & aui,
D Capitolina marmora satis ostendunt. à proaui uero, epigramma, quod est in lib. Vet. Inscriptionum eiusmodi.

L. MVNATIVS L. F. L. N. L. PRON. PLANCVS. COS. CENS. IMP. ITER.
VII. VIR EPVL. TRIVMPH. EX RHETIS.
AEDEM SATVRNI F. DE MANVBIIS.
AGROS DIVISIT IN ITALIA BENEVENTI.
IN GALLIA COLONIAS DEDVXIT LVGDVNVM ET RAVRICAM.

Inuenio etiam significatos esse à cognomine patris multos, ut Q. Fabius Maximi filius, T. Quinctius Capitolini filius. & in adoptiuis, ut Metellus Nasicæ F. & in uetere lapide Romæ.

P. CORNELIVS PAVLLI F. SCIPIO
AEMILIANVS COS. II. CENSOR.
AVGVR TRIVMPHAVIT.

&

& in numis aliquot argenteis apud clarissimum uirum Andream Lauredanum. A

A. POSTVMIVS COS.
BRVTI F. ALBINVS.

Porro autem quod à tribu ait, id tale est. cùm tribus omnes Romæ XXXV numerarentur, atq; ex ijs aliquam necesse esset, cuiusq; ordinis esset, ciuis Romanus obtineret, iccirco factum est, ut à tribu, in qua cēseretur, significaretur, tribus autem nomen in auferendi casu poneretur. Ita legimus in II Verr: C. Verres Romilia. & alibi: L. Claudius Palatina. & in IX Philip: Ser. Sulpicius Q. F. Lemonia Rufus. Nam Romilia, Palatina, & Lemonia tribuum nomina sunt. Tribus autem ipsa prioribus ferè tantum literis significabatur. Quod uidemus adhuc in epistola Cœlij esse retentum, hoc modo: C. Luceius C. F. Pup. Hirrus. C. Scribonius C. F. Pop. Curio. id est Pupinia, & Popilia. Quo in loco multa in hanc rem à Paulo Manutio diligentissime, atq; ingeniosissime sunt collecta. B

Quæ de nominibus Romanorum tradita sunt, ea stante rep. obseruata esse intelligi.

Hæc habui, quæ de nominibus Romanorum dicerem, quæ certa ueterum auctoritate confirmarentur, quorum uestigijs insistentem haud difficile unumquenq; ea, quæ à me prætermissa sunt, indagaturum esse opinor. Est igitur intelligendum, hanc, de qua diximus, nominum rationem, stante potissimum rep. conseruatam esse; post autem cum libertate hanc etiam religiosam descriptionem labi ex omni parte cœpisse. siquidem aliquot, quæ ante cognomina fuerant, pro prænominibus cœpta sunt usurpari. Nam Iulum Antonium Africanum, Paullum Fabium Maximum, Potitum Valerium Volusum, Cossum Cornelium Lentulum sane animaduertere licet imperante Augusto ijs prænominibus esse præditos, quæ ante cognomina fuerant. quod ipsum Valerius quoq;, & Priscianus docuerunt. C

FINIS.

INDEX RERVM ET VOCVM MEMORABILIVM IN COMMENTARIO FASTOrum & Triumphorum Ro. explicatarum, Alphabeti ordine conscriptus.

A

A. Prænominis nota pagina 351.a
Aborigenes Ro. gentis auctores 370.a
abortiui senatores 346.a
Achæi in Ro. amicitiam recipiuntur 160.a
Achaiæ præfectus 195.c
Achaicus cognomen 377.d
Achaicum bellum 194.a. 195.a. & 196.a
Actiacū bellū cū M. Antonio 334.d
Actium Epiri promōtorium 335.b.c
Actium sacrum ibid.
actionum humanarum quæ præstantißimæ sint, & quibus rebus contineantur 3
Adali ager Pop. R. relictus hereditate 326.b
Adherbal Iugurthæ frater occisus pagina 235.c.d
Adherbalis pugna cum P. Claudio Cos. 126.b
adoptiuorum nomina 366.a
ædiliū curuliū institutio 64.d. 65.a
Aelia Sentia lex à quib. lata. 352.c
Aeliæ Fufiæ legis abrogatio 297.b
Aelius Gallus Arabiam Felicem bello aggreditur 342.b
Aemilia uia strata 167.b
Aemiliæ uiæ, & Aemilij pontis auctor 237.a
Aequi à Camillo uicti 57.d
Aequi à L. Lucretio Cos. uicti 56.a
Aequi fusi & fugati à Ro. 29.a.d. & 33.b
Aequi Lauicanos bello infestāt 50.b
Aequi pacē à Fabio frustra petūt 33.a
ærarium quando Ro. ditißimū 181.a
ærarium Ro. quādo ditißimū 254.b
Aeserninus cognomen 378.c
æternitas humanarum actionum quibus rebus contineatur 3
Aetolicum cum Ro. bellum 163. 164. 165
Afranius pugna uictus 272.d
Afranius à Cæsare uictus & occisus pag. 315.a.b
Africa constituitur prouincia 198.a
Africa facta prouincia 231.b
Africanus cognomen 377.d
Agis Tarentinorum exercitus dux 101.d 102.a
agnati qui dicantur 369.c.d
agnomen quod dicatur 357.b
agnomen & cognomen, idem 374.a
agnominum usus quomodo inuentus pag. 373.b
Agrariæ legis promulgatio 296.c
Agrippa Furius trib. mil. 56.c
Agrippæ Furij consulatus 39.d
Agrippa Menenius Lanat. Cos. 42.b
Agrippa Menenius Lanatus trib. mil. 49.a iterum. d
Agrippa Menenius plebem quæ secesserat ut redeat in urbem persuadet 27.a
Ahala cognomen 382.a
Ahenobarbus cognomen 382.a
Aimiliæ gentis origo 370.d
Albani nemoris lacus aut palus pagina 54.c.d
Albanorum bellum contra Ro. 13.a
Albinorum origo 372.c
Albinus cognomen 383.c
Albicorum origo 372.b
Albogalerus quid 380.a
Albus cognomen 382.a
Allobrogicus cognomen 377.d
Allobroges uicti à Pontinio 302.d
Allobrogicum bellum 226.a. 227.d 228.c.d
Ambiorix Eburonum rex 303.d & 304.c
Ambustus censor 66.b
Ambustus cognomen 379.a
Amerinus cognomen 382.d
Amilcar Barca Pœnorum imperator pag. 127.c
Amilcaris sæuitia in Numidas et Mauritanos 123.a
Amyntæ regis mors 341.d
Anci Marcij regnum & gesta 13.b
Anciorum origo 372.b
Andreas Lauredanus 5. & 140.b. & 258.a
Andriscus Pseudophilippus tertij Macedonici belli auctor 189.c.d. 190
Androgynus Romæ uisus, in mare mersus est 203.d
Aneroestus rex Gallorum 138.a
anguis heroibus sacer 380.c
Aniensis tribus institutio 91.d
Annalis cognomen 379.b
Annibal senior à suis lapidibus est obrutus, uel in crucē sublatus 121.c
Annibal Amilcaris F. secundum bellum Punicum cum Ro. excitat. & multa præclare gesßit 143.b.c.d. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151
Annibal Amilcaris F. Lilybæo uenit auxilio 126.a
Annibal classem Ro. uix euadit 119.a
Annibal ipsam Romā bello petit pagina 150.b
Annibal extremo prælio à Scipione superatus 157.b
Anno nouus imperator cū nouo exercitu Africa egressus uictus capitur 254.b à Massanissa occiditur 156.a
Anno fugatus 129.a
Annum primum libertatis fuisse sexdecim mensium 17.a
annorum ab urbe cōdita magnam inter scriptores dissensionem, et quæ eius caussa 15.c
annorum imperij R. Augusti enumeratio unde ordiatur 335.c
Antias cognomen 782.d
Antiates urbem agrosq; Romanis dedunt 61.c
Antiochus Syriæ rex munera mittit Scipioni 217.a
Antiochus quomodo à C. Popillio tractatus 175.d
Antiochi bellum cum Ro. 163.c. 164.a 165.d
Antiocho Syriæ regi ostentū mortem denuncians 222.b
Ant. Musa Augustum grauißime ægrotantem sanat 343.a
Antonius Octauio recōciliatus 329.d. 330.a.c. ouans urbem ingreditur 331. 332
Antoniorum origo 370.d
anxur in Volscis Romani recipiunt pag. 54.a
Ap. prænominis nota 361.b
Apollinares ludi instituuntur 149.a & 153.a
Appiani locus correctus 205.a & 277.b
Ap. Claudij Sabini consulatus 25.a
Ap. Claudij Ap. F. consulatus 32.a
Ap. Claudius bis Xuir 37.38
Ap. Claudij consulatus 37.c.d
Ap. Claudij scelus in Virginiā 38.d
Ap. Claudius Crassus trib. mil. 52.d
Ap. Claudij Crassi dictatura & ouatio 66.c

Ap. Claudius Cenetro ouans urbē ingreditur 67.a
Ap. Claudius Crassus censor 85.c.d
Ap. Claudius Cos. 87.a.II.Cos. 92.b
Appius Cæcus ne pax cū Pyrrho fieret, autor fuit 105.a
Ap. Claudius Cos. 112.d
Ap. Claudius Cos. 114.d. 116.b.c
Ap. Claudius Pulcher Cos. 149.c
Ap. Claudius Pulcher Cos. 168.a
Ap. Claudij Centhonis ouatio 173.c
Ap. Claudius Cos. 201.b.c.d
Ap. Claudius Pulcher, censor 210.d
Ap. Claudius, al. C. Claud. Cos. 222.b
Ap. Claudius Pulcher, Cos. 268.a. & 271.b
Ap. Claudius Cos. 302.b. 306.d censor 309.d
Ap. Claudius Cos. 329.a
Aqua Claudia 85.d
Aqua Marcia à quo deducta 383.a
Aquæ Sextiæ colonia 226.c
Aquilinus cognomen 382.a
Arabia Felix bello attentatur à Ro. pag. 342.d
Aradij in ditionem Ro. adacti 333.a
Araris fluuius iuxta Tigurinos 298
Arcades cæsi 195.b
Archelaus cum Sulla cōflictus ad Chæroneam 260.c
Ardeates à Romanis deficiunt 40.a
Ardea colonia deducta 42.a
Aretas Arabum rex à Pompeio in deditionem acceptus 290.d
argentum quando Romæ signatum 112.d 113.a
argento quādo primum Romani cœperunt uti 113.b
Ariobarzanes Cappadociæ rex 252
Ariobarzanes quomodo in regnum suum fuerit restitutus 256.a. rursus eo expulsus 257.d
Aristarchus Tarentinus 103.a
Aristio occisus 260.c
Aristobulus & Hircanus fratres de regno contendentes, à Pompeio subiguntur 290.d
Aristonicus Eumenis filius expellitur 221.d.222.a strangulatur 223.
Arbena Volscorum urbs capta 52.c
armorū tractatio quomodo militibus tradita à P. Rutilio Cos. 242.c.d
Arruntiorum origo 372.b
Arsacis legatio ad L. Sullā pr. 252.c
Artauasdes Armeniorum rex in uincula coniectus 334.d.335.b
artem ludicram quis è Roma sustulerit 232.d
Artox Iberiæ rex à Pompeio uictus pag. 288.d
Aruina 382.b
Arūcarū cum Ro. bellum 20.c. 21.d
Asdrubal quō Neroni elapsus 150.d
Asdrubal cum toto exercitu suo deletus 153.d
Asdrub. uxoris magnanimitas 197.d
Asdrubalis Pœnorū ducis contra Ro. gesta 125.a.b
Asdrubalis sæuitia in captiuos Ro. 192.a. prudentia 196.c.d. desperatio 197.c.d
Asiatica luxuria per quem Romā ducta 167.d
Asiaticum bellum 221.c.d. 222
Asiaticus cognomen 377.d
Asina cognomen 379.b
Asinorum origo 372.d
Asper cur cognominatus sit 376.c
aspersorium, quid 380.b
Ates Boior. rex à suis interfectus 132
Athenæ à Sulla captæ 260.c
Atheniensib. contra Philippum Maced. auxilio ueniunt Ro. 158.d
Atheniēsium belli cum Philippo quæ caussa fuerit ibid.
Athenio pastor seruilis belli in Sicilia auctor 248.a
Atiliorum origo 372.c
Atiorum origo 371.a
Atriciorum origo 373.a
Atta cognomen 382.a
Attalus Asiæ rex Idæam matrem tradit Romanis legatis 155.d
Attali regis mors 160.c
Attalus Pergami rex pop. Ro. heredem instituit 215.c
Attici cognomen 376.d
Auarus Numantinorū legatus ad Scipionem 218,b.c
Auentinensis cognomen 383.a
Augur cognomen 380.d
Auguris egregium dictum 236.a.b
Augurinus cognomen 380.d
Augustus cognomen 380.b
Augustus quando dici cœperit Octauius 339.d
Augusta quæ dicantur ib. et 340.a.b
Augusta Emerita conditur 341.a
Augustus mensis dictus, qui ante Sextilis 322.c. & 336.c
Augustus mensis uocatur, qui antea Sextilis 349.c
Augustius annus ibid.
Aureliorum origo 373.b
Aurunci cognomen 382.d
Axilla cognomen 381.a
A. Aeternus Cos. 37.a
A. Atilius Cos. 120.a. 123.d
A. Atilius Calatinus dictator. 126.b & 127.a censor 127.b
A. Atilius Calatini triumphus 121.b
A. Cornelius trib. mil. 62.c. II. 64.a
A. Cornelius Cossus dictator de Volscis triumphat 59.b
A. Cornelius Cos. 46.a. & inde trib. mil. 47.a. mag. eq. ibid.b & 70.b II. 72.a
A. Cornelius Cossus Cos. 72.d
A. Cornelius II. Cos. 78.b
A. Cor. Cossus Aruina dictator 81.c
A. Gabinius Cos. 296.d. Ptolemæum in regnum inducit 301.a.b
A. Gabinius trib. pl. 284.d
A. Hirtius Cos. 321.b. & 322.a.c
A. Licinius Cos. 352.d
A. Manlius Xuir. 38.a.b
A. Manlius trib. mil. 52.b
A. Manlius Capitolin. II. tr. mil. 53.c
A. Manlius trib. mil. 54.c. 57.c. & 59.a & III. 59.d
A. Manlius trib. mil. 62.b
A. Manlius Torquatus Atticus cēsor 127.d. iterum 128.b
A. Manlius Cos. 229.b. 130.b
A. Manlius Vulso 171.a
A. Manlius Cos. 178.c
A. Nonij trib. pl. interitus 247.c.d
A. Postliminij consulatus 24.c
A. Postleminij dictatura & triūphus de Sabinis 24.d
A. Postumij Albi consulatus 33.c
A Postum. Tubertus mag. eq. 44.d
A. Postumij Tuberti dictatura & triumphus, seueritasq; in filiū 45.b.c
A. Postum. Regill. trib. mil. 54.c & 60.a. Censor ibid.c
A. Posthumius Cos. 128.c. flamen Martialis a
A. Posthumius Albinus censor 133.d
A. Postum. Albinus Cos. 69.d. censor 173.b. & 248.d & 184.c 185.a
A. Postumius Albin. proditionis insimulatus interficitur 256.c
A. Sempronij consulatus 24.c
A. Sempronius Atratinus tr. mil. 47.c. iterum 49.a III. 50.a
A. Sempron. Atratin. mag. eq. 60.d
A. Sempr. Atratini cōsulatus II. 27.d
A. Sempronius trib. mil. 40.c. 50.a
A. Terēt. Varro Murena Cos. 342.c
A. Terentij Varronis prætoris triumphus 169.b
A. Virginij Montani consulatus 25.c
A. Virginij consulatus 30.d. 32.c
auri et arg. quādo maxima copia Ro. (181.a

B

B Albi cognomen 381.d
Balbinus cognomen 383.c
Balearicum bellum 217.a

Balearicus

Balearicus cognomen 377.d
Barbatus cognomen 382.a
Barbula cognomen ibid.
Basturnæ à Ro. uicti 338.b.c
Belgæ à C. Iulio Cæs. uicti 299.c
Bellouaci ad deditionẽ cõpulsi 308.c
Bellũ Actiacũ cũ M. Antonio 334.d
Bellũ ciuile Marianũ 258.b 259.c
Bellũ Creticũ 284.a.285.d.286.a
Bellum Mithridaticum. uide Mithrid.
Bellum Perusinum 327.c
bellum Philippẽse cum Bruto & Cassio 326.a
bellum Piraticum Ciliciæ & Pamphiliæ 274.c
bellum Piraticum 284.d. 285.a
bellum Piraticum Cn. Pompeij Magni pag. 284.d
bellũ seruile Spartaci 277.b.279.a & 280.b
bellum Siculum 331.c
Belluus cogn. quid significet 376.a
Bernardinus Lauredanus, patricius Venetus 252.a
Bithynicus cognomen 378.c
Bituitus Aruernorum rex superatur 228. a.b.c.d
Blesi cognomen 381.d
Blasio cognomen ibid.
Boij deficiunt à Ro. 143.d. Ro. exercitum delent 147.b
Boij Galli cũ R. pugnãt 131.b. 135.b
Bolus rex Cimbrorum 241.d
Britanni à Cæsare subiguntur 301.c
Britomarus dux Gallorum 138.b
Brundusium quo prætextu bello petierint & ceperint Ro. 114.a.b
Brundusium colonia facta 128.c
Brutus quid significet 375.d
Brutus pro stulto 17.b
Brutus cum collega suo Collatino in contentionem incidit 17.d. uide L. Iunius Brutus.
Bubulcus cognomen 377.a.b
Budar Hisp. imperator captus 162.b
Bulogesis Thracis gesta 348
Buteo cognomen 379.c
Byrsa Carthaginis arx 197.a
Bithinia in prouinciæ formam redacta quando fuerit 274.b. 276.a
Bythiæ præfecti eq. cõmentum importãdi Carthaginẽ frumentũ 192.b

C

C. prænominis nota 361.c
Ɔ. prænominis nota 365.b
Cæciliæ Balearici filiæ somnium 255.b
Cæciliorum origo 371.d
Cæcus cognomen 381.c.d
Cœlibes ad senectutem usq; uiuentes, mulcta dignos iudicasse censores pag. 53.a.b
Celiorum origo 371.d
Ceninensium bellum contra Romulum, & quomodo de eis triũphatum 11.b.c
Cenomanorum Gallorum fides erga Romanos 138.a
Ceritum cum Ro. bellum 14.d
Cerites inducias in centum annos à Ro. impetrant 70.b
Cæsar cognomen 379.c
Cæsar elephas Pœnis dicitur 379.c
Cæsaris dictum de Sulla 268.c
Cæso Fabius trib. mil. 50.b
Cæso Quinct. exilio mulctatus 34.c
Cæsonis Fabij consulatus 29.b. 30.b
Cæsonis Fabij II. consulatus 29.d
Cæsoniorum origo 371.d
Cæsorinus cognomen 383.c
Caias omnes mulieres fuisse appellatas 363.d
Caius quomodo pronũciandũ 363.a
Caij prænomẽ quomodo pronunciandum ibid.
C. Aelius Cos. 98.c
C. Aemilius trib. mil. 55.d
C. Aemilius II. trib. mil. 56.c
C. Aemilius Cos. 89.a
C. Amatius Cæsaris se filium mentiẽs interfectus 320.d
C. Annij gesta in Hispan. 267.d
C. Antistius 350.b
C. Antistius Cos. 336.a
C. Antonius Cos. 290.a procos. 292.c
C. Antonius à M. Bruto captus 326.a occisus ibid. Cos. 333.c
C. Aquilius Cos. 119.c
C. Aquillius Florus procos. 120.a
C. Aquillij consulatus 28.c.d
C. Asinius Cos. 327.d 349.c
C. Atilius Cos. 174.d
C. Atilij Reguli triumphus 121.c
C. Atilius Serranus Cos. 120.d
C. Atilius Cos. 125.c. & 128.b. & 133.a.137.b
C. Atilius Serranus Cos. 240.b
C. Atinius Labeo tribun. pl. 221.c
C. Aurelius Cotta Cos. 124.a.c
C. Aurelius Cotta censor 130.c
C. Aurelius Cotta Cos. 159.a
C. Cæcilius Metellus Cos. 234.b.c
C. Cælius Cos. 251.d
C. Cæsar Strabo tribun. pl. 258.d & 259.d
C. Cæsar quomodo cauerit, ne ab inimicis prouincia & exercitu spoliaretur 309.a. II. Cos. 311.a.b bellum gerit contra Pompeium ib. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320
C. Cæsar II. dictator plurimis honoribus obruitur 311.d. cur dictaturã inuaserit 312.a. disceptationem regum dijudicat, & aduersa multa experitur 313.a
C. Cæsar imperator appellatur, honoribus afficitur 318.a.d
C. Cæsar cur Diuus uocatus 323.d & qui ei honores mortuo decreti 324.a
C. Cæsar princeps iuuentutis ab Augusto designatur 351.a
C. Cæsaris interitus 320.c.d
C. Cæsaris in Hispaniam ulteriorem profectio 295.c.d
C. Cæsaris gesta bellica 297.d.298. a.300.b.c. 301.a.b.c. 303.d. 304.b. 305.c. 308.c. 309.c 310.d. 311. 312. 313
C. Cæsaris cum M. Crasso & Cn. Pompeio conspiratio 296.a. consulatus eius 296.c.d. 299.c
C. Calpurnius Piso Cos. 169.d
C. Calpurnij Pisonis triũphus. 168.d
C. Caluisius Cos. 328.c. 351.a
C. Carrinas Cos. 324.b
C. Carrinatis triumphus 336.c
C. Cassius Longinus Cos. 174.c
C. Cassius Longinus censor 182.c
C. Cassius Longinus Cos 226.b.228
C. Cassius Cos. 250.c.276.b.279
C. Cassius Longinus quæstor 304.c. 305.c 308.c
C. Cassius Cæsaris interfector 320.d & 326.a
C. Cassij liberti manu cadit 326.d
C. Cato Porcius Cos. 233.c.d
C. Centenius proprætor ab Annibale circumuentus 144.a
C. Cinna II. Cos. 260.a.262.b.d
C. Cicereij præt. triumphus 174.a
C. Claudius Regillens. dictat. 77.a
C. Claudius Cos. 99.a
C. Claudius Canina Cos. 110.c.d
C. Claudius trib. mil. 116.c
C. Claudius Centho, Cos. 130.d
C. Claudius Centho censor 137.c
C. Claud. Centho dict. 149.c
C. Claudius Nero Cos. 153.c.d
C. Claudius censor 156.b
C. Claudius Pulcher Cos. 171.b.c. censor 175.b
C. Claudius Pulcher Cos. 253.b
C. Claudij Sabini consulatus 34.c.d
C. Cornelius trib. mil. 50.b
C. Cornelius Cethegus Cos. 160.b.c censor 162.c
C. Cotta Cos. 273.b. mortuus 277

C. Curatius tribunus pl. duos consules in carcerem duci iubet 208.b
C. Curio 272.a. triumphat, procos. 278.d 279.a
C. Curiones tres, oratores ibid.b
C. Curionis gesta & interitus 312.a
C. Curtij consulatus 40.a
C. Duelius trib. mil. 54.a
C. Duilius Cos. 118.d. censor 120.d
C. Duilio Cos. ob primã naualem uictoriã quantus honos Romæ exhibitus sit 119.a
C. Duilius dictator 135.b
C. Fabius cum gẽte Fabiorum bellum Veiens sibi deposcit 30.b.c
C. Fabius Ambustus trib. mil. 53.c.d
C. Fabius Cos. 68.c
C. Fabricius cos. 106.c
C. Fabricius Lucinius Cos. 100.d 101.a 102. 103
C. Fabricius Cos. 110.c
C. Fabricij uirtus erga Pyrrhum 106 d. & triumphus eius 107.a
C. Fannius Cos. 179.c. 227.c
C. Figulus Cos. 289.a
C. Flaminius prætor 137.a
C. Flaminius, Cos. 139.a.b
C. Flaminius, cẽsor 142.b. Cos. 143
C. Flaminius mag. eq. 141.c
C. Flaminius Cos. 167.a
C. Flauius Fimbria cos. 242.d
C. Flauius Fimbria, præf. equitũ Val. Flaccum interficit 262.c. 261.a. seipsum interimit 262
C. Fonteius Cos. 353.d
C. Fuluius Flaccus Cos. 213.b. 215.a
C. Fundanius Cos. 128.c
C. Furij Pacili consulatus 42.a
C. Furius Pacilus censor 44.b
C. Furius trib. mil. 47.a
C. Furius Cos. 50.d
C. Furius trib. mil. 51.d
C. Furnius Cos. 346.b
C. Genucius Cos. 65.d. 108.b. 112.c
C. Gracchi tribuni pl. seditio, leges & interitus 229.b
C. Horatij consulatus 30.c.d
C. Horatij Puluilli consulatus 36.b
C. Hostilius Mancinus Cos. 174.d & 175.a. 209.a
C. Iulius Cæsar uide C. Cæsar
C. Iulij Iuli consulatus 28.b
C. Iulij consulatus 29.d
C. Iulius Xuir 38.a.b
C. Iulij Consulatus 39.d
C. Iulius II. Cos. 44.a. III.d
C. Iulius Mento Cos. 45.a.b
C. Iulius trib. mil. 51.c. iterum 52.b
C. Iulius Censor 56.b
C. Iulius dictator 70.c
C. Iunius Bubulcus Cos. 84.a. II. Cos. 85. mag. eq. 85.c. III. Cos. 86.a.b
C. Iunius Bubulcus II. mag. eq. 86.c censor 87.b
C. Iunius Bubulcus mag. eq. 89.b
C. Iunius Brutus Bubulcus Cos. 95.c
C. Iunius Cos. 107.b.c
C. Lælij prætoris gesta cum Viriatho pag. 200.b
C. Lælius Cos. 164.b. 206.b
C. Licinius Stolo trib. pl. 61.d. 62.b. & 63.b
C. Licinius mag. eq. 63.c
C. Licinius, Cos. 65.d
C. Licinius Caluus Cos. 67.a
C. Licinius Cos. 132.a
C. Licinius Crassus, Cos. 175.c
C. Licinius Geta Cos. 232.a
C. Licinius Geta censor 238.b
C. Liuius Drusus Cos. 190.d
C. Liuius Salinator Cos. 166.d
C. Lutatius Catulus Cos. 128.c.d 129.a.c.d. 130.a
C. Lutatius Cos. 142.a
C. Menius Cos. 76 c.d
C. Mænius dictator 82.d
C. Mænius P.F.P.N. censor 83.d dictator 84.d
C. Manlius trib. mil. 61.a
C. Manlij consulatus 31.b.c
C. Manilius Cos. 231.a
C. Manilius uel Mallius Cos. 241.b
C. Manlij tribuni pl. leges 287.b
C. Marcellus Cos. 308.d. 309.d
C. Marcius Rutilus II. censor 115.c & cur Censorinus dictus ibid.
C. Marcius unde Coriolanus cognominatus 26.d. exilio multatur 27
C. Marcius Cos. 69.b triũphat ibid. dictator triumphat 69.c
C. Marcius Rutilus Cos. 70.c censor 70.d. 71.a
C. Marcius Rutilus III. Cos. 73.b IIII. 74.b
C. Marcius Rutilus 86.b
C. Marcius Rutilus Censor 93.b
C. Marcius Cos. 278.d. II. Cos. 181.b
C. Marcius Cos. 349.c
C. Marius Q. Metelli legatus 237.d prætor 238.d
C. Marius Cos. 239.a. & quomodo consulatum adeptus fuerit, eiusq; gesta. ibid. II. Cos. 242.d
C. Marius III. Cos. 244.a. IIII. Cos. 244.b. V. Cos. 245.d. VI. Cos. 247.b.c.d
C. Marius belli ciuilis auctor 258.b & 259.d
C. Marius VI. Cos. 260.a
C. Marius Cos. 263.c. 264.a
C. Metieni desertoris iudiciũ 208.a
C. Memmius Cos. 332.d
C. Mẽmij inimicitiæ cũ Lucullo 291
C. Menenij consulatus 37.b
C. Metellus Caprarius cẽsor 244.d
C. Nautius Rutilus 50.d
C. Nautij consulatus 31.c. 35.d
C. Norbanus Cos. 263. 329.a
C. Norbani triumphus 333.b
C. Norbanus Cos. 342.b
C. Octauius III. Cos. 335.d. IIII. Cos. 336.b. triumphi eius ibid. & 337. V. Cos. 338.a
C. Octauius Cæsar, II. Cos. 333.c
C. Octauius ulciscitur Cæsaris interfectores & inimicos proscribendos curat 323.a.b. C. Cæsar appellatur ibid. & 322.a
C. Octauius Cæs. censor 337.d. VI. Cos. 338.d. VII. Cos. 341.c. VIII. Cos. d
C. Octauius Cæsar Diui F. quomodo imperium confirmauerit & ordinauerit, & de titulis quib. legitima imperatoris potentia significatur 338.d. 339. 340. 341. repudiat triumphos aliquot 342.d
C. Octauius Imp. IX. Cos. 342.b X. Cos. c
C. Octauius alios honores respuit, alios sumit 343. 344. cõnubia sonet 446.a. pont. max. fit 347.b
C. Octauius Augustus XI. Cos. 350.d XII. Cos. 351.b. XIII. Cos. d. moritur 355
C. Octauij bellum Actiacum, quomodo Ro. imperium ad se unum transtulerit 334. 335. & quando Augustus dictus 334.d. uictoria contra Antonium 335.b.c. gesta bellica 337.a
C. Pansa Cos. 322.b.c. 322.a
C. Papirius Crassus trib. mil. 59.c
C. Papirius Cos. 134.d. 135.a
C. Papij tribuni pl. lex 258.c
C. Papirius Cos. 230.b
C. Piso, Cos. 284.c
C. Plautius Cos. 68.c. triumphat 69.a. mag. eq. 69.c
C. Plautius Cos. 72.c. II. 74.c
C. Plautius III. Cos. 79.b.c
C. Plautius censor 85.d
C. Pætelius Cos. 67.d. triumphat 68.b 72.c
C. Pætelius III. Cos. 80.a
C. Pætelius Libo dictator 85.b
C. Pontius Samnitium imperator captus 95.d. 96.b
C. Pontinij triũphus 302.d. 303.a.b
C. Popillius Lænas Cos. 174.a. 175

C. Popillius Cos. 180.c
C. Poppæus Cos. 353.a
C. Quinctius Cincinnat. tr. mil. 61.c
C. Quinctius Cos. 112.a
C. Salustius senatu motus 309.b
C. Sempronius Atratinus Cos. 48.b
C. Sempronius, Cos. 123.c.128.b
C. Sempronius Tuditanus Pret. 65.b & 161.d
C. Sempronius Tuditanus Cos. 222.d. & 224
C. Sentius Cos. 345.a
C. Sergius III. trib. mil. 60.c
C. Seruilij consulatus 30.c
C. Seruilius Abala mag. eq. 42.c
C. Seruilius Abala Cos. 47.a
C. Seruil. pręf. urbis 49.c. tr. mil. ib.
C. Seruilius tr. mil. 51.c. iterũ d. 53.b
C. Seruilius Abala mag. eq. 57.d
C. Seruilius Cos. 99.b
C. Seruilius mag. eq. 133.b
C. Seruilius Cos. 156.c. 157.a. dictator 157.d
C. Seruius Cos. 352.c
C. Seruilius Glaucia pretor interfectus 247.d. 248.a
C. Sextilius trib. mil. 61.a
C. Sextius Longinus Cos. 226.b.c
C. Silanus Cos. 346.b. 353.c
C. Silius Cos. 355.a
C. Sosis triumphus & gesta 333.a & cos. 333.d
C. Sulpitius trib. mil. 60.a
C. Sulpit. Cos. 84.c.d. 120.a.b. 128
C. Sulpitius Camerinus censor 60.c
C. Sulpitius Galba. Cos. 159.a
C. Sulpicius Gallus Cos. 177.b.c
C. Sulpitius Lõgus Cos. 77.a. II. Cos. 81.a censor 83.c
C. Sulpitius Peticus cẽsor 65.a. Cos. d
C. Sulpitius Peticus Cos. 69.d. IIII. 70.b V. 70.c
C. Sulpitij Petici dictatura & triumphus 68.d
C. Terentius temerarius Cos. 145.c
C. Trebon. Cesaris interfector 320.d
C. Trebonius Cos. 316.c.d. 317.d
C. Valerius tr. mil. 50.b
C. Valerij cõsulatus & ouatio 51.a.b
C. Valerius tr. mil. 51.d. III. 52.c
C. Valerius tr. mil. 62.b
C. Valerius Cos. 78.d
C. Valerius Leuinus, procos. 171.d & 172.c
C. Veturius tr. mil. 61.c. II. 172.c
C. Veturij consulatus & ouatio 36.d
Calaguritanorũ pertinacia & fames, excidiumq; 280.d
Caleni cognomen 382.d
Callecus cognomen 378.a
Calpurnius Flamma tr. mil. 120.b
Calpurniorum origo 371.d
Caluinus cognomen 383.c
Caluorum cognomen 381.b.c
Camerinorum bellum cum Ro. 11.b
Cancrini cognomen 382.d
Camillus quid significet, & quorum cognomen 376.c
Cannensis pugna 145.146
Campanorum principes & senatus quomodo puniti à Ro. 150.c
Capedo, capedancula quid 380.b
Capitolium à seruis occupatum recuperatur 34.d
Capitolium conflagrasse 263.c
Capitolini cognomen 382.d
Capitonum cognomen 381.b
Caprarij cognomen unde 376.b
Capriliorum origo 372.d
Capratinarũ nonarũ institutio 58.b
Capua quomodo Ro. tradita 150.c.d
Carne deæ sacrum à Bruto factũ 16.d
Carnutes uicti 305.d. 308.c
Carrinas cognomen 382.d
Carthago capitur seuißime 196.d & 197.d
Carthago Noua in Hispania uno die à P. Scipione expugnata est 151.c
Carthaginis coloniæ deductio 229.c
Carthaginiensium res in maximã desperationem adductæ 156.c.d
Carthaginiensium legatio ad Ro. pro pace, & quib. legib. à Scipione data 158.a
Carthalonis gesta contra Ro. 136.c
Carmentana nox 51.b
Caßiodori locus emendatus 81.b
Casta cognomen 382.b
Castoris & Pollucis ædis dedicatio 33
Castulo urbs Hispaniæ ad Ro. deficit pag. 148.d
Cata quę Sabinis dicantur 375.d
Cati unde dicti 375.c.d
Catiorum origo 372.d
Catilinæ coniuratio 236.d. 291.b 292.c.d 293.a
Cato qui dicatur 375.d
Catonis constantia in bello cõtra Carthaginienses suscipiẽdo 186.187
Catonis dictum in legatos Ro. 186.a
Caudex cognomen 379.c
Caudinus cognomen 378.c
Celia potus 219.a
Celtiberi rebellantes à Fuluio Flacco domiti 252.d
Celtiberorum mercenariorum militum perfidia in Ro. 150.a
Celtibericum bellum alterum 183.b.c. & 184.d
censor ex plebe primus quis 71.a
censori demortuo quando alium suffici desitum, & cur 56.b
censores priuati fieri quãdo desierint pag. 344.b
censores ambo ex plebe quando primum 221.b
censores quo tempore intermißi, & quo recepti 282.a.b
Censorinus cognomen 380.d
censorum institutio, & qua de caussa tum qui primi fuerint unquam dicti 41.a.b
censorum dißidium mirũ inter ipsos pag. 156
censura quinquennalis fit annua & semestris 44.d
census nomine & lustrum comprehendi 24.b
census ciuium Ro. actus 15.a. 18.d. 26.d. 31.b. 33.c. 35.b. 44.b. 48.a. 53.b. 56.b. 60.d. 71.a. 72.d. 98.a. 110.a. 115.c.d. 124.b. 127.d. 142.b. 152.d. 156.b. 162.d. 170.c. 173.b. 175.b. 178.a. 180.c. 182.d. 194.c. 203.b. 221.b.c. 225.c. 233.a 261.a. 282.b. 305.c. 316.b
Cephalleina Ro. subdita 165.a.b
Cerretani cognomen 382.b
Chalcidis excidium 195.d
Chilones cognomen 381.d
Cicero quo anno consulatum petierit pag. 289.c
Cicero urbe pulsus à Clodio 297.c urbi restitutus 298.d. 299.a. Octauio se accommodat 322. proscribitur 323
Cicero proscribitur et occiditur 323
Ciceronis gesta in Cilicia 307.a. 308
Ciceronis lapsus 26.b
Cic. locus emendatus 250.c. 373.c
Ciceronis natiuitas 240.b
Ciceronis potentia in dicendo, & plebis auræ captatio 287.c
Cic. urbanitas 317.a
Cilicia facta prouincia 286.b.c
Cilicia Ro. imperio addita 284.a
Cilicia expugnata 306.c.d. 307.a
Ciliciũ piratica per Ro. domita 274. & 275
Cilonum cognomen 381.b
Cimbricũ bellum recrudescit 245.b
Cimbricum bellum 234.c.d. & quid eos ad bellum mouerit ibid. 237.b.c. 238.c.d. Ro. exercitum delent 241.d fugantur 234.c
Cimbricum bellum 249.d. 250.a
Cinaniæ urbis incolarum fortitudo pag. 210.a
ciuile bellum Marianũ 258.b. 259.c

ciuitate Ro. qui donati 385.d
classem quando Romani primum instituerint 118.c.119.a
classis Ro. magna clades ad Italiam remeantis 123.a.d
Claudia Vestalis quomodo patri succurrerit 202.a
Cl. Asellus 202.d 203.b
Clusini à Gallis obsessi Romanos implorant 56 d
Claudius Glaber seu Pulcher, legatus R. seruili bello succubuit 277.c
C. Claudius Hortator, mag. eq. 77.a
Claudius Vnimanus à Viriatho oppressus 199.a.b
claui figendi ratio 26.a
Cleo seruilis belli in Sicilia dux 212.c
Cleopatræ interitus 337.c
Clodia Octauio Cos. nupta, adhuc uirgo repudiata 327.b.c
Clodianorum furor Romæ 304.d
Cn. prænominis nota 361 b
Cnei cognomen quomodo pronunciandum 363.a.b
Cn. Aufidius Cos. 279.c
Cn. Bæbius Tamphilus prætor ferè cũ toto exercitu ab Insubrib. circumuentus 159.d
Cn. Bæbius Tamphilus Cos. 169.a
Cn. Cæpio Cos. 205 a
Cn. Carbo III. Cos. 263.c.264 a.b.c occisus 266.b
Cn. Cinna Cos. 352.c
Cn. Cornelius Asina Cos. 123.b
Cn. Cor. Blasio censor 115.c
Cn. Cor. Cossus II. tr. mil. 53.c d
Cn. Cor. Dolabella Cos. 180.b
Cn. Cor. Dolabella Cos. 265. procos. de Macedonia triumphat 271.d
Cn. Cor. Lentulus Cos. 157. d. eius procos. ouatio ex Hispania 161.a
Cn. Cor. Scipio Hispalus Cos. 171.d
Cn. Cornelius Cos. 51 b. tr. mil. 52.c
Cn. Cornelius Cos. 112.c.118.d. & 120.d
Cn. Cornelius Cos. 139.d. 194.d
Cn. Domitius Ahenobarbus 163.b & 179.b
Cn. Domitius Ahenob. Cos. 227.c.d
Cn. Domitius Cos. 78.b. 100.a censor 105.c
Cn. Domitius primus è plebe lustrum fecit 105.c
Cn. Domitius censor 232.d
Cn. Domitius, Cos. 250.c
Cn. Domitius interfectus 266.b
Cn. Domitius Cos. 304.a
Cn. Domitius Caluinus mag. eq. designatus tantum 319.c
Cn. Domitius II. Cos. 327.d. triumphat procos. 331. b. milites decimauit ibid.
Cn. Domitius Cos. 333.d
Cn. Fuluius Centumalus 91.d. 92.a
Cn. Fuluius Centumalus dict. 117.b
Cn. Fuluius Centumalus Cos. 150. b
Cn. Fuluij pugna cum Annibale circa Herdonium 150.a. 151.c
Cn. Fuluius Cos. 173.a.b
Cn. Fuluius à fratre suo censore senatu motus est 173 b
Cn. Furius Cos. 124.d
Cn. Genucius lege Agraria seditionem mouet 31.d
C. Genucius trib. mil. 53.54.a. iterum 54.d
Cn. Lentulus Cos. 250.b. 278.c Censor 282.b
Cn. Lentulus Cos. 299.d.346 d & 351.a.b
Cn. Manlius Capitolin. mag. eq. 73.b
Cn. Manlius Vulso 164.d. triumphat 167.d
Cn. Manlij consulatus 30.a
Cn. Manlius Cos. 68.b.69.b. censor 71.a
Cn. Octauij propr. triũphus 176.b.c
Cn. Octauius Cos. 177.d.224.b & 259.b.c.d. 272.a
Cn. Papirius Carbo Cos. 261.b. II. Cos. 262
Cn. Papirius Cos. 234.b
Cn. Piso Cos. 207.c
Cn. Pisonis coniuratio 286.d
Cn. Piso Cos. 342.c. 349.d
Cn. Pompeij Magni triũphus 266.b c. mittitur procos. contra Sertorium 271.c.d. 272.a.c. 273.d
Cn. Pompeius Magni Pompeij F. deprensus interficitur 318.d
Cn. Pompeius Cos. 256.b.c.d
Cn. Pompeij triũphus 280.d. 281.a
Cn. Pompeius Diues Cos. 281. d 284.d 285.a
Cn. Pompeius bellum Mithridaticum gerit 287.b.288.a.d. multa præclare facit 290.d. 291.a.294 c
Cn. Pompeij cũ C. Cæsare & M. Crasso conspiratio 296.a
Cn. Pompeius Cos. 300.c. Iuliæ uxoris amore detinetur 301.a
Cn. Põpeius III. Cos. sine collega creatus 305.a.b. leges condit ibid.
Cn. Pompeij prælium cum Cæsare & interitus 311
Cn. Quinctilius dict. claui figendi gratia 79.a
Cn. Quinctius Capitolinus ædilis curulis 65.a
Cn. Sergius tr. mil. 58.a
Cn. Seruilius Cos. 123.c
Cn. Seruilius Cos. 143.d
Cn. Scipioni faenur tragula consixus pag. 148.d
Cn. Seruilius Cæpio Cos. 156.c.175
Cn. Seruilius Cæpio censor 225 b
Cn. Trebellius cur Scrofa cognominatus 203.d.204.a
cognomen quid 357.b
cognomina ex cognominib. orta 383
cognomina an hæreditaria fuerint ib. an æque omnium fuerint 384.b
cognominum usus quomodo inuentus unde tracta sint 374. c. usq. 383
Collatini cognomen unde Egerio 17
collegia Romæ sublata 283.c
Cominum à Ro. expugnatum 140.b
Commune nomen quod 357.c
conceptiuæ feriæ 73.c
Concordiæ templi constructio 229
coniurationum in Bacchanalib. factis factarum socij puniti 168.a
Congelutanus rex Gallorum occisus pag. 138 a
consulatus fuit imperium regum, & arx firmissima patriciorum potentiæ 8. a.b
cõsulatus plebi rursum ablatus ad patricios confertur 69 d
consulatum per L. Furiũ Camillum patribus reddit 71.d
consulatum ineundi quod anni tempus fuerit 183.b
consulatum nisi præsens petere nemo poterat Romæ 295.d
consulis plebei caussa seditio 63.b
consules quando primum creati, & quãta eorum potentia fuerit 1c.a & inde
consules primi qui fuerint 17.b
consules abrogantur, & Decemuiri consulari potestate instituuntur 37. d 38.a.b
consules restituũtur abdicatis decemuiris 38.c.d
consules quot annis defuerint Romæ pag. 62.a
consules de plebe quando primũ creati 64.c
consules nullos nullumq; magistratum an. CCCCXX. Romæ præfuisse 78.a
cõsules Plebeij duo quãdo simul creati 147.d
Cocles cognomen 381.c.d
cognomen & agnomen idem 374 a
cognomen nomini nõnunquam apud auctores præponi 372.b
Collatinus cognomen 378.c
Comitiorum origo 372.c

consules

Consules plebeij ambo quando primum creati Romæ 174.a
Consules quando magistratum Cal. Ian. inire cœperint 183.b
Consules duo à tribuno pl. in uincula coniecti 208.b
Consules minores 317.b
Consulum restitutionem & Decemuirorum abdicationem plebs flagitat 38.d
Cōsulū honorariorū institutio 317.b
Copilus Tectosagū rex captus 242.c
Cora colonia Lat. ad Auruncos defecit 20.c
Corculi unde dicti 375.d
Cordiorum origo 372.d
Cordus cognomen & quid signif. 382.c
Corinthia porticus ab Cn. Octauio constructa 176.d
Corinthus à Mummio uastata 195.c
Corioli quando capti 26.d
Coriolanus cognomen 377.d
Coriolani bellum contra patriā quomodo pacatum 25.c
Cornelij Centutionis mirax dictum 323.c
Cornelius Gallus Aegypti præf. ab Augusto relegatus 347.d
Cor. Taciti error 339.d
Corneliorum gentem in multas familias esse diffusam 373.c
Corona rostrata nauali Agrippæ donata à Cæsare 332.a
Corsicum bellum cū R. 133.c.135.a
Cortonebra capta & diruta 98.c
Cortuosa capta & diruta 98.c
Coruinus cognomen 383.c
Coruus cognomen 379.c
Cossus cognomen 382.b
Cossa Ro. colonia 110.d
Cossura insula 123.b
Cossus Lentulus Cos. 351.c
Cotugnatus Allobrogum dux 303.a
Crassinus cognomen 383.c
Creta facta prouincia Ro. 286.b
Creticus cognomen 375.a
Creticū bellū 284.a.285.d.285.a
Crispini & Badij duellum 149.d
Crispinus cognomen 383.c
Crisporum cognomen 381.b.c
Crispinorum nomen ibid.
Critognati Aruerni consilium suis cōciuibus tempore belli datū 237.b
Critolaus Achæorum dux 194.b. 195.c
Crixus seruilis belli dux 277.b. 279.a.b
Crustumeria capta à Rom. 22.d
Cunctator cognomen 378.d
Curtius lacus 40.a
Cydoniatarum bellum cum Gortinijs & Gnosijs 166.a
Cyprus à Catone subacta & prouincia facta 299.d.30.a

D

D. Prænominis nota 361.a.b
Daci qui & quomodo subacti 338.b
Dalmatæ rebellātes subigūtur 354.
Dalmatæ subacti 345.c
Dalmatæ subacti sine causa 231.b
Dalmatas à Ro. expugnatos 181.b.c 182.a
Dalmaticus cognomen 377.d
Danubium usq; & Daciā penetrasse C. Curionē 278.d. M. Terentius 279.d
Decemuiri cum imperio consulari creantur 37.d.38.a.b. abrogantur rursum 38.c.d
Decemuirorum abdicatio insolentia 38.d
Decidius Saxa, M. Antonij legatus 326.c.329.b
Decius Silanus Cos. 292.a
Deciniorum origo 371.d.373.d
Deciorum origo 373.c
Deiotari Gallogræciæ tetrarchæ gesta 276.c
Delminium Dalmatiæ urbs 181.c
Demetrius Pharius Illyriorum rex cū Romanis bellum suscipit 142.d
Dentati cognomen 381.d
Diadematus cognomen 379.b
Diæus Achæorum dux 195.a.b.c
Dictatura quàm diu intermissa, & quando petita fuerit 264.d
Dictatura quando annua facta 311.d.312.a
Dictatura Cæsaris alia quàm reliquorum dictatorum fuit 319.a
Dictatura in perpetuū sublata 320.
Dictaturam ueste à pectore rescissa repudiauit Augustus 343.c. 445.d.446.a
Dictator quis primus à populo Ro. creatus 144.c
Dictatoris creatio & quis primus eius uocis origo ibid.c. quæ caussæ 23.a.b
Dictatoris nomen quis sustulerit 340.c
Dictatores duo creati an. CCCCIII. 89.c
Dictatores tres eodem anno 82.c
Dictatorum quis primus exercitum extra Italiam duxerit 127.a
Diod. menda 67.d
Diodori locus restitutus 39.b. & 44.d.45.a.&.76.c.84.c.
Diodori mira perturbatio in annis & magistratib. enumerādis 62.b
Diogenes Archelai filius cadit 260.
Diogenis Pœnorum auxiliaria castra capiuntur 196.b
Dionis locus emendatus 333.d
Dionysij locus emendatus 20.d.25.c.29.b.30.b.c.33.d
Diuortium cum uxore qui primus fecerit Romæ 133.c.134.d
Diuus dictus Iul. Cæsar 323.d
D. Brutus Cos. 208.a.211.c. Callaicus dicitur ibid d.20.d.219.d
D. Brutus Cos. 269.c
D. Brutus Cæsaris interfector 320.d 321.a. interfectus 323.a
D. Iunius Brutus Scæua Cos. 94.c
D. Iunius Cos. 114.c
D. Iunius Pera censor 123.d
D. Iunij Silani prætoris accusatio, & interitus 205.b
D. Lælius Cos. 350.b
Domitius Ahenobarbus cēsor 253.b
Drusus triumphalibus ornamētis honoratus 348.b.c
Drusus Nero Cos. 349.a. in Germania mortuus ibid.
Duronius senatu motus 250.b
Durius flumen 217.b
Dux quis dicatur 46.c
Ducis prudentis officium 214.c
Dyrrhachini se Ro. dedunt 136.c

E

EBurnus cognomen 379.a. 382.a
Eburonum bella cum Rom. 303.d.304.c
Edicta quid 23.c
Egerius cognomen 383.b
Elephantos Romam quis primus duxerit 109.b. eos sensū præditos d.
Elephantorū usus in bello 103.104
Eleutherocilices à Cic. expugnati 307.c
Ennius poeta quando natus 131.a
Ennij mors 175.a
Equo uehi, pro ouantem inire 320.
Equitis responsum ad cēsores 180.c
Equitem Ro. triumphasse 266.c
Equitiorum origo 372.d
Ersilia Sabina cum filia rapta 12.d
Eumenes Pergami rex restitutus regno per Ro. 165.d.166.a
Eunus seruilis belli in Sicilia auctor 212.c
Eutrapelus cognomen 376.d
Eutropius historiarum non satis peritus 93.a
Eutropius falso scribit 237.d
Eutropij locus mendosus 113.a.232

F

Fabius pater legatus, à filio Fabio equo descendere iussus 149.b
Fabioru familia ad unum occisa ad Cremerum 30.d.b
Fabiorum origo 370
Fabiani fornicis constructio 238.b
Fabraterne colonie deductio 226.b
Fabricius Censor 110.a
Factio quid 7.b
Falisci quomodo ad R. imperium redacti 55.d
Faliscoru cu Ro. bellu 130.b. 131.b
Fames ingens Calagaritanoru 280.a. & 281.a
Familie patricie, plebeie, nobilis & noue que conditio 385.a. & inde usq; ad finem libri
Familie que in patricias Rome sunt translate 385.d
Famulorum fides & beneficentia in ciuitatem Ro. 58.b
Farinia lex 179.d
Fannus Capionis & Varronis Murenus conuratio in Augustu 343.b
Faustus à Cesare subactus occisus est 315.b
Faustus cognomen 383.b
Feciale ius q primus instituerit 360.d. 362.b
Ferentinu à Furio Cos. captu 50.c.d
Ferentinum urbs Hernicorum capta 67.d
Ferie latine siue Latiar 73.c
Festi locus restitutus 11.d
Fictariorum origo 373.d
Fidenas cognomen 377.d
Fidenatium bellum contra Ro. 21.a. 23.c. 22.d
Fidenatium defectio à Romanis 43.a
Figuli cognomen 376.d
Flacciana ara 230.a.b
Flamen dialis quam diu Rome cessarit 259.d
Flaminia uia, Flaminius circus 142.
Flaminia uia strata 267.b
Flaminius cognomen 380.d
Flaminiorum origo 373.a
Flauus cognomen 382.a
Flauiorum origo 372.d
Floralia cur et quado instituta 129.c
Floralium institutio 173.d
Flori locus emendatus 76.d. 193.d. 313.d
Fori in ludis Ro. 81.d
Forensis turba in quatuor tribus coniecta 88.c
Fratres qui proscripserint 324.d
Fregene colonia deducta 128.b
Fregellane coniurationis oppressio 225.c.d
Frontini menda 238.c
Frontini locus castigatus 113.a
Frugi quis primus è Pisonibus dictus 215.b
Frugi cognome quare inditu 376.b
Fullo cognomen 377.a
Fuluia uxor M. Antonij, socrus Cesaris 327.a.b. militie munera obit strenue ibid.c. moritur 328.c
Fuluiorum origo 372.c
Furiorum origo 372.b
Furij primum Fusij dicti 372.b
Fusus cognomen 383.a

G

G. Litere usus 363.b
Gabinioru cognomen 372.c
Getuli domiti 351.d
Galatia prouincia Rom. facta 341.d
Galatus Boiorum rex occisus 131.c
Galba cognomen 382.b
Galeria in scenam inducta 353.b
Gallia Narbonen. quando in prouinciam redacta à Rom. 229.a
Gallicorum origo 372.d
Gallicum bellum cum Ro. 137. 138. 139. 140.
Gallicum bellum cum Ro. 131.b.d. 135.d
Galli rebellant contra Cesarem sed rediguntur in potestate 305.c.d
Galli Roma capiunt, ex ea per M. Furium expelluntur, occidioneq; occiduntur 57.a.b
Gallorum arrogans uotum, sed irritum 138.b
Gallorum inter se pugna 132.b.c
Gegeniorum origo 371.d
Gellij locus correctus 45.c
Gellij lapsus ibid.
Gellij Poplicole insidie in Brutum 326.b
Generis & stirpis differentia. 369.b
Gens quid sit, & quid à familia differat 368.a
Gens que dicatur 369.a
Gens antiquissima queq; unde originem ducat 368.a
Gentium Ro. que origo 370.a. & inde usq; 373.
Gentiles qui dicantur 369.c.d
Gentilicis nomen quod 357.b. cur in ius desinat 367.d. 368.a
Gentius Illyriorum rex captus 175.d. 176.d
Germani à Ti. Nerone domiti 350.a & 90000. dedititiorum in Galliam traducti, & iuxta Rheni ripam collocati 350.a
Germanicus cognomen 378.c
Germanicus Cesar Cos. 353.d
Germanico T. Filio triumphalia ornamenta data 353.d
Gessate pro Germanis accipiuntur 140.d
Gessate Galli cur dicti 137.d
Gete à Rom. deuicti 338.c
Getuli latrones Bocchi legatos spoliant 240.d
Gisgo Amilcaris F. belli Punici tertij autor 186.c
Glabrio cognomen 382.b
Glareani lapsus 378.d
Glorie studium ad uirtutes incitat 3
Gortinzorum bellum cum Cydoniatis 266.a
Gracchatus cognomen 379.a
Gracchus cognomen 382.b
Graccharis oppidum 171.b
Grecie libertas data à T. Quinctio 164.a. 163.a
Gulussa Massanisse f. Romanis indicat Carthaginesiu conatu 186.c
Gurges cur sic dictus 376.b
Gymnasie insule 317.d

H

HAmo Panorum imperator 116.c
Hasdrubalis gesta 147.b
Heluetiorum pugne cum Iulio Cesare 298.a
Herdonius seruorum Capitolium occupantum dux interfectus 34.d
Hernici ad amicitia R. traducti 29.a
Hernicorum à Ro. defectio 57.c
Hernicos Aequi inuadunt 35.a
Hiarbas Numidie rex occisus 266.b
Hiero quibus conditionibus pacem cum Romanis fecerit 117.c
Hiempsal à fratre Iugurtha occisus 235.c
Hierosolyma capta à Popeio 290.d
Hircanus & Aristobulus de regno contendentes, à Pompeio uincuntur, & Hircano regnum traditur 290.d
Hircorum origo 373.a
Hispania prouincia Ro. facta 154.d
Hispaniensis belli difficultas 185.a
Hispanorum apparatus & promptitudo ad bellum 214.a
Homo ne immolaretur, S.C. factum 250.a
Honoraria officia Rome quando ceperint 317.b.c
Horatius Malegutius Regiesis 139.d
Horatiorum tergeminorum pugna singularis cum Curiatijs Albanis 23.a

Hora-

Horariū aqua designās horas 180.c
Horologium primum quando Romæ institutū, & à quo 117.d. 178.b
Hostiorum origo 371.d
Hostiliorum origo 372.c
Hosto Hostilio unde nomen 12.d
Hostus Lucretius 46.a
Humani ingenij natura qualis 3

I

IAni templum eodē anno clausum & patefactum 133.b
Ianus ab Augusto tertium clausus 339.a iterum clausus ab eodem 342.a
Idea mater Romam delata & qualis ea fuerit 155.d.
Illyrici situs 354.d
Illyrios deuictos quàm clementer Ro. tractauerint 176.a
Illyriorum bellum cum Ro. 142.d
Illyricum bellum cum Ro. 136.b
Imago quid, & de iure ponendarum imaginum 386.d
Imagines familiæ cōsequi quid 387.a
Imilco Lilybæi præfectus 126.a
Imperator Cæsar quando dici cœperit 323
Imperatoris nomen quomodo sub Iulio dici & intelligi institutū 318.d
Imperatoris nominis usurpatio 340.c
Imperatoris R. legitimæ potētis quibus titulis significetur. 339. 340. 341.
Imperium Ro. quando ad unum imperatorem deuolutum 334.d
Imperij Ro. annorum Octauij enumeratio unde ordiatur 335.c
Imperiossus cognomen 379.a
Indibilis occisus 155.d
Interrex creatur 40.d
Interreges iterum creati 54.d. 56.c
Interregnum, & interreges quomodo imperiū auerint 12.b
Iouis Capitolini ædes quādo dedicata 19.a
Iouis tonantis ædes dicata 343.b
Isauricus cognomen unde 377.d
Isaurorum piratica excisa 274. 275.
Isidorus piratarum dux 274.c
Istrorum cum Rom. bellum 141.a.b
Italici belli origo 254.d. 255.a. quomodo gestū ibid. b. c. d. 256. c. 257.a
Iuba Mauritaniæ rex à Cæsare uictus à Petræo occiditur 315.a
Iudæi & Hierosolyma subiguntur 291.a
Iudæorum cum Ro. bellum Norbano Cos. 333.b. 334.b
Iugurtha quis & qualis 225.c. uinctus ad Marium ducitur 241.a
Iugurthinum bellum 235.c. 236.b. c. 237.d
Iulius Cæsar. uide C. Cæsar
Iulius Antonius Cos. 348.d
Iulius mensis uocatus, qui antè Quinctilis 319.d
Iulia ab Augusto patre in insulam relegata 351
Iuliæ Cæsaris filiæ mors & sepultura
Iuliæ gentis origo 370.c.d (302.c
Iuliam filiam Augustus M. Agrippæ locauit uxorem 344.c
Iulius cognomen 383.a
Iunonis ædes fulmine tacta 232.b
Iunonis Sospitæ tēplū refectū 255.b
Iunius Brutus mag. eq. 76.b. Cos. 80.
Iunius mensis unde dictus 16.d
Iunuorum origo 371.c
Iuuentiorum origo 373.a

K

K. prænominis nota 361.a
K. Duilius Xuir 38.b.c
K. Duilius Cos. 77.b
K. Fabius Ambustus trib. mil. 52.c. III. 55.c

L

L. prænominis nota 361.a
Labeones cognomen 381.d
Lactucinus cognomen 377.b
Lacus Curtius 40.a
Lacus in Albano nemore ad insolitā altitudinem excreuit 54.c
Læna uestis sacerdotalis 68.c
Læuinus cognomen 382.a. 383.c
Lamia cognomen 383.a
Lenas cognomen 379.b
Lar laris, Lar lartis differunt 360.a
Larus Herminius Cos. 360.a.b
Lartes Polumnius Veientiū rex 43. a.c. 46.b
Lartiorum origo 372.a
Laserpitij pondo CXI. quando Romā aduecta 253.a
Latinæ feriæ siue Latiar 73.c
Latini qui dicti primum 370.a
Latini belli descriptio 75.a & inde.
Latini primi arma Romanis intulere 11.a. quādo pacem à Latinis impetrarunt 25.a
Latinorū cōtra Romulum bellū 11.a
Latinorū rhetorū ludi Romæ 253.d
Lauicani pop. et Lauici ciuitas 49.c ab Aequis bello infestantur 50.b
Laurentij Prioli Principis Veneti laudes 3.4
Lauro oppidum 272.a.c
Legionis octauæ Ro. fœdum facinus, & supplicium dignum 112.b
Lepido Aemilio dies dicta quod sex millibus ædes conduxisset 225.c
Lepidorum cognomen 376.c
Lex Aelia Fusia sublata 297.b
Lex agraria promulgata 296.c
Lex de ambitu quando lata 180.b
Lex communicandis plebi patriciorum connubijs lata 40.a
Lex X. postea XII. tab. promulgatur 38.b
Lex de duobus Coss. plebeijs simul creandis 174.a
Lex de magistratu eodem intra X. annos non capiendo 74.b
Lex de pecunijs repetundis à quo primum lata 230.d
Lex de plebeijs magistratibus comitijs tributis creandis 32.a
Lex Fannia 179.d
Lex Mucia Licinia 251.a
Lex, ne cui regi Romam uenire liceat lata 177.b
Lex Oppia abrogata 161.c
Lex Papia 281.c
Lex Papia Poppea à qb. lata 353.b
Lex sacra quæ 27.c
Lex Terentia à quo & qua de causa lata 37.d
Lex Terentia tumultum cōcitat 34. a.c. abiecta fuit 37.a
Lex Ti. Gracchi & interitus 215.c
Legis Voconiæ abrogatio 853.b
Leges perniciosæ à tribunis pl. latæ Cicerone & Antonio Cos. 290.b per Ciceronē repulsæ sunt 290.b
Liber pater primus triumphi autor 10.d
Libertini antea dispersi, in trib. quatuor redacti 142.b
Libertini in trigintaquinq; tribus distributi 262.a
Libertini quando primum cœperint militare 255.d
Libri lintei 44.c
Liciniorum origo 372.d
Ligures dedunt se Romanis 169.a
Ligures tandem sedati 183.a.
Ligustinum bellum cum Ro. 131.c.d. 132.b. 133.c. 134.a
Limina marmorea quis primus Romæ in domo posuerit 268.c
Liuius notatus 34.c
Liuius quædā præterit quæ in Romanorum gloriam uergunt 28.d
Liuius lustrorum negligens 61.b
Liuij in curia censores aliquot esse amissos 93.c
Liuij lex de consulib. plebeijs duobus simul creandis quādo lata 174.a

Liuij locus restitutus 61.b.85.c. 373.d 374.a
Liuij Salinatoris gesta & interitus pag. 267.d
Locustarum agmen grauem pestilentiã in Africa tam pecori quàm hominibus intulisse 225.b
Lollij Samnitis latrocinium 113.b
Longinus cogn. 383.c
Longus cognomen 382.b
Lucanorum gesta cum Ro. 96.d
Lucensis iuuentus male mulctata à Scipione 218.b
Luciorum origo 371.d
L. Aebutij consulatus 33.d
L. Aemilij consulatus 29.b.30.c
L. Aemilius trib mil. 57.c
L. Aemilius III. trib. mil. 59.d
L. Aemilius tr. mil. 61.c. mag. eq. 63
L. Aemilius Mamercus Cos. 64.c.d II. 65.d
L. Aemilius mag. eq. 70.c
L. Aemilius magister eq. 74.b
L. Aemilius Mamercus III. Cos. pagina 79.b.c
L. Aemilius Mamercinus dict. 84.b
L. Aemilius Barbula Cos. 101.b.c.d
L. Aemilius Papus censor 142.b Cos. c.d & 145.c
L. Aemilius Cos. 137.b.c.d. 138.a
L. Aemilij Regilli triumphus 165.c
L. Aemilij Paulli triumphus 166.b Consulatus 169.a alter. 175.c
L. Aemilius Paullus Cos. 175.c. 176 a.b. censor 178.a
L. Afranius Cos. 295.b
L. Aemilius II. trib. mil. 58.c. IIII. 60
L. Anicius Cos. 180.a
L. Anicij Galli pretoris gesta 175.d. & 176.b
L. Antistius trib. mil. 61.a
L. Antonius cur senatu motus à censoribus 87.b
L. Antonius Pietas Cos. 326. cur dictus 327. triumphat 327. a. bellum contra Octauium ib. c
L. Antronij procos. triũphus 337.c
L. Appuleij Saturnini seditio Romae exorta 247.c.d
L. Apustius Cos. 173.b
L. Aquilius Coruus trib. mil. 58.c
L. Arruncius Cos. 343.b
L. Arruntius Cos. 352.d
L. Atilius Longus, trib. mil. 40.c
L. Atilius trib. mil. 54.a iterũ 54.d
L. Atratinus Cos. 332.c
L. Aurelius Cos. 181.a
L. Aurelius Cos. 200.c
L. Aurelius Orestes Cos. 224.c
L. Aurelius Cos. 231.a
L. Aurelius Orestes Cos. 244.c
L. Aurelius Cotta Cos. 287.a.b Censor 289.c
L. Aurunculeius Cotta caesus ab Eburonibus 303.d
L. Caecilius Metellus Cos. 124.d 125.a. & 125.d
L. Caecilius Metellus mag. eq. 126.b Cos. 127.c Pont. max. 128.d
L. Caecilius Metellus Caluus censor pag. 224.d
L. Caecilius Metellus Cos. 231.a. II. Cos. . c
L. Caesar ab Augusto honoribus afficitur 351.b
L. Caesar Cos. 289.a
L. Caesar interfectus 259.d
L. Caesar praefectus urbis à M. Antonio constitutus 312.b
L. Caesar proscriptus 323.b
L. Calpurnius Cos. 215.b
L. Calpurnius Piso Frugi censor 230
L. Calpurnius Bestia Cos. 235.b.c.d
L. Caninius Cos. 350.a
L. Cassius, Cos. 224.b
L. Cassius Longinus censor 225.b
L. Cassius Cos. 239.a eius seueritas ibid. in praelio occisus ibid. c
L. Cinna Cos. 259.b.c.d III. Cos. 261.b IIII. Cos. 262.a
L. Cinna Cos. 224.b
L. Caelius Cos. 99 b.d
L. Cornelius Scipio Cos. 71.b
L. Corn. Maluginẽsis cõsulatus 35.a
L. Cor. Lentulus Cos. 79.d
L. Cor. Lentulus dictator 82.d
L. Cor. Scipio, Cos. 91.d
L. Cornelius Lentulus Cos. 131.d
L. Cornelius Cos. 119.c.d
L. Cornelius Lentulus censor 132.d
L. Cornelius Cos. 159 b
L. Cornelius Lentulus pro cos. 155.d ouatio eius 159.a
L. Cornelius Merula Cos. 163.b
L. Cor. Scipio Cos. 164.b
L. Cornely Dolabellae procos. triumphus 249.b
L. Cor. Merula Cos. 259.c.d
L. Cor. Sulla Cos. 257.d. 258.b 259.b 260. 264
L. Cor. Sullae crudelitas 264.b.c dictator constituitur ibid. d. cognomen eius 265.a
L. Cor. Sulla permittit cõsules creari, supra quos ipse regio more sedet 265.c triumphat 266.a Cos. II. d. abdicat se dictatura 268. b. mors & sepultura 269.a
L. Cornelius Balbus Cos. 328.a
L. Cornely Balbi triumphus 345.a
L. Cornelius Cos. 333.c
L. Cornificius, Cos. 332.c
L. Crassi dictum in Domitium 253.c
L. Crassi oratoris natiuitas 206.b
L. Damasippus Ro. nobilitatis interfector 264.a
L. Domitius Cos. 251.d
L. Domitius Ahenobarbus foro per uim pulsus 300.c. Cos. fit 302.b
L. Domitius Cos. 346.c
L. Fannius transfuga 275.d. 276.b
L. Flaccus censor 251.b
L. Flaccus Cos. interfectus 261.b.c iniqua eius lex ibid.
L. Flori lapsus 107.b. 111.d. 120.c
L. Fuluius Cos. 81.b.c
L. Fuluius mag. eq. 84.b
L. Furij consulatus 31.b. 32.a
L. Furius Medullinus, trib. mil. 45.a
L. Furius trib. mil. 47.c. iterũ 49.a
L. Furius Medullinus Cos. 50.c
L. Furius Cos. 51.b trib. mil. 52.b
L. Furius Medullinus trib. mil. 53.d III. 54.b IIII. c V. 55.c
L. Furius Medullin. VI. trib. mil. 55.d
L. Furius Medullinus VII. trib. mil. pag. 56.c
L. Furius trib. mil. 60.a
L. Furius trib. mil. 62.b
L. Furius Medullin. censor 66.b
L. Furius Camillus dictator 71.b Cos. fortiter se gerit 71.d
L. Furius Camillus Cos. 76.c.d II. 80.c
L. Furij Purpureonis praetoris triumphus de Gallis 159.b. Cos. 160.d
L. Furius, qui alijs P. Furius Cos. 210 & 211
L. Geganius trib. mil. 61.a
L. Gellius Cos. 278.c censor 282.b
L. Gellius, Cos. 331.a
L. Genucius Cos. 65.c II. 66.c interfectus ibid.
L. Genucius Cos. 89.a
L. Genucius Cos. 112 a.b
L. Herculeij pugnae cum Metello & Domitio Manlioq; 269. 272.c & 273.a
L. Horatius Barbatus trib. mil. 47.c
L. Horatius Puluillus trib. mil. 59.a
L. Hostilius Cos. 199.c
L. Iulius trib. pl. 43.a
L. Iulius mag. eq. 45.c. Cos. ibid. d
L. Iulius Iulus trib. mil. 52.d
L. Iulius Iulus, trib. mil. 53.c.d
L. Iulius Iulus trib. mil. 54.c
L. Iulius Iulus trib. mil. 58.c
L. Iulius trib. mil. 61.a
L. Iulius Libo Cos. 114.a.b

L. Iulius Cæsar Cos. 255.a.257.a.b
censor 257.b
L. Iunius Cos. 126.b.c.d
L. Iunij Bruti astuta stultitia 17.b
L. Lanus Cos. 352.b
L. Lentulus Cos. 108.d.181.b
L. Lentulus Lupus censor 194.c
L. Lentulus Cos. 279.c. 309.d
L. Licinius Crassus Cos. 250.d.
& 251.b
L. Licinius Censor 253.b
L. Licinij Murenæ gesta contra Mithridatem 265.b.d triumphus 267.b eius maiores quales uiri ibid.c
L. Liuij Drusi tribuni pl. leges 229.c
L. Lucullus Cos. 184.c. 185.a
L. Lucullus Cos. 274.b. eius gesta 281.b
L. Luculli pro cos. gesta cum Mithridate 282.c. 283.b.d. 385.b
& 291.d
L. Lucretij Tricipit. consulatus 34.b
L. Lucretius Flauus Cos. 55.d
L. Lucretius trib. mil. 56.c
L. Lucretius Tricipitinus, trib. mil. 58.c iterum 59.d
L. Lucretius trib. mil. 60.a
L. Magnus transfuga 275.d.276.b
L. Mamilius Mamercus III. Cos. 31.d
L. Manlius Capitolinus tribun. mil. 48.c 66.a
L. Manlius Capitolinus Imperiossus, claui figendi caussa dictator 66.a
L. Manilius Vitulus Cos. 114.d
L. Manlius Vulso Cos. 121.d. 122.a.b. & 125.c
L. Manlius Acidinus, pro cos. 155.d
pro prætore ouatio 160.a.b.c
L. Manlius Acidinus Cos. 170.b
L. Manlius Torquatus Cos. 287.a.b
L. Marcij eq. Romani uirtus & uictoria 150.a.b
L. Marcius Cos. 186.a
L. Marcius Censorinus cẽsor 194.c
L. Marcius Cos. 254.a
L. Marcius Philippus censor 261.a
L. Marcius Censorinus Cos. 328.c
triumphat ibid.d
L. Menenius Lanatus Cos. 42.a
L. Menenius trib. mil. 58.c
L. Menenius II. trib. mil. 60.c
III. 61.a
L. Metellus dictator 138.d
L. Metellus Cos. 202.c
L. Metellus Censor 232.d
L. Metelli prætoris gesta cum Piratis 282.d
L. Metellus Cos. 283.c
L. Metilius tribu motus, & ærarius factus 149.a
L. Minucij consulatus 35.d
L. Minucius Xuir 38.b.c
L. Minucius & L. Manlius Carthaginiensibus quod ipsorum legatos læserunt dediti 167.a
L. Mummij triumphus 183.c.d
L. Mummius Cos. 194.d Achaicus dictus ibid. & 195.d
L. Mũmij triumphus 199.d. 200.a
L. Mummius Achaicus censor 202.d
L. Munatius Plancus 323.a. triumphat 324.b.c
L. Munatius Plancus censor 344.b
L. Murena Cos. 292.a
L. Octauius Cos. 273.b
L. Opimius Cos. 228.b
L. Papirius Mugillanus Cos. 40.d
L. Papirius censor creatus 41.c
L. Papirius Crassus 43.d
L. Papirius Crassus Cos. 45.d
L. Papirius Mugillanus Cos. 47.a
L. Papirius censor 48.a
L. Papirius Mugillanus trib. mil. 48.c. interrex 48.d
L. Papirius, censor 49.d
L. Papirius censor trib. mil. 58.c
iterum 59.a
L. Papirius trib. mil. 60.a.62.d
L. Papirij Craßi dictatura & gesta 75.d consulatus 77.b. II. cos. 79.a
L. Papirius Cursor, mag. eq. 75.d
dictator, sine consule b. 80.d. II. Cos. 82.c
L. Papirius Cos. 80.a
L. Papirius Cursor bis mag. eq. 82.d
L. Papirius L.F.M.N. Crassus censor pag. 83.d
L. Papirius IIII. Cos. 84.b V. Cos.
& 85.a
L. Papirius II. dictator 86.c
L. Papirius Cursor Cos. 94.a.b
censor 98.a
L. Papirius Cursor II. Cos. 111.a
& inde
L. Paßianus Cos. 351.a
L. Paullus Cos. 308.d
L. Paulus Lepidus proscriptus pagina 323.b
L. Paulus Cos. 351.d
L. Philippus Cos. 299.d
L. Philippi mordax dictum 271.c
L. Pinarus Mamercus, trib. mil. 45.a
L. Pinarius magister eq. 66.a
L. Pinarij Rufi consulatus 82.b
L. Pinarij consulatus 31.d.32.a
L. Piso Cos. 189.a
L. Pisonis gesta 216.b
L. Piso Cos. 235
L. Piso Cos. 296.d. censor 309.b
& 346.d triumphalibus ornamentis decoratur 348.b.c
L. Piso Cos. 351.c
L. Plancus Cos. 325.a 355.a
L. Plautius Venno Cos. 83.d
L. Porcius Licinus Cos. 168.b
L. Porcius Cato Cos. 256.c.d
L. Porsenæ bellum contra Ro. 18.d
finitum 19.b
L. Posthumius trib. mil. 57.c
L. Posthumius Regillen. trib. mil. 60.a
L. Posthumius Cos. 87.d
L. Posthumius Megellus Cos. 93.b.c.d
& 95.c
L. Posthumius Cos. 118
L. Posthumius Megellus 123.d
L. Posthumius Cos. 133.c.136.a
L. Posthumius Albinus 147.b.c
L. Posthumij Albini triũphus 171.a.b
L. Posthumius Albinus Cos. 173.d
L. Posthumius Cos. 182.b
L. Publilius Vulscus, trib. mil. 53.d
L. Quinctius Cincinnatus magister eq. dictus 36.a
L. Quinctius Cincinnatus, octogenarius, dictator dicitur 42.c
L. Quinctius trib. mil. 43.a magister eq. 43.c
L. Quinctius trib. mil. 47.c
L. Quinctius Capitolin. tr. mil. 59.a
L. Quinctius Cincinnatus trib. mil. 61.c 62.d
L. Quinctius Flamininus T. Quinctij frater Cos. 160.a.c. 163.b
L. Quinctij Crispini triumphus 168
L. Quinctius Cos. 185.d. 349.a
L. Seuius Cos. 336.a
L. Scipionis pro cos. triumphus 165.c. & 167.b
L. Scipio Cos. 263.a
L. Scribonius Cos. 332.c
L. Sempronius Atratinus, Cos. 40.d
L. Sempronius Censor creatus 41.c
L. Sempronij Asiatici triumphus pagina 344.d
L. Sergij consulatus 43.b
L. Sergius Fidenas 44.d
L. Sergius Cos. 46.a
L. Sergius tribun. mil. 47.d
& 49.b
L. Sergius Fidenas trib. mil. 54.c
L. Sergij Catilinæ conspiratio 286.d
287.291.b. 292.c.293.a
L. Seruilius Structus trib. mil. 48.c
L. Sestius Cos. 342.c
L. Sextius trib. pl. 61.d.62.b
L. Sextius Cos. de plebe 64.c
L. Stertinius quantum auri ex Hispania in ærarium tulerit 161.a

L. Sulla plebem Ro. in ordinem redigit 8.d
L. Sulla Cos. 350.d
L. Tarquinij Prisci gesta 13.d.14.a
L. Tarquinij Superbi regnum & gesta 15
L. Tarquinij consulatus 16.17. cur eum abdicauerit d
L. Tarquinius Collatinus, primus Cos. 17.b.c
L. Titinius trib. mil. 54.d
L. Tubuli pretoris iniquitas 205.b
L. Valerij consulatus 29.c
L. Valerij consulatus 32.b
L. Valerij Potiti consulatus & eloquentia 39.a.b
L. Valerius trib. mil. 52.a. III. 52.d
L. Valerius Potitus IIII. trib. mil. 53.c
L. Valerius Potitus V. trib. mil. 54.b
L. Valerius interrex 54.d
L. Valerius Potitus cos. 56.a.c
L. Valerius Potitus, interrex 56. c. magister eq. 57.a.b
L. Valerius Poplicola trib. mil. 55.d. iterum 57.c
L. Valerius Poplicola III. trib. mil. 58.c IIII. 59.d
L. Valerius V. trib. mil. 60.b
L. Valerius Flaccus mag. eq. 82.b
L. Valerius Cos. 118.c
L. Valerius Flaccus 161.b.c
L. Valerius Flaccus censor 165.b
L. Valerius princeps senatus legitur pag. 168.c
L. Valerius Flaccus censor 168.c
L. Valerius Cos. 184.b
L. Valerius Cos. 220.d
L. Valerius Flaccus Cos. 247.b
L. Valerius Flaccus Cos. 261.b.262. a. interrex 264.d magister eq. 265.a
L. Valerius Cos. 352.c
L. Veturius trib. mil. 62.d. 64.a
L. Veturius Cos. 142.a
L. Veturius Philo censor 152. b. Cos. 154. c mag. eq. 155.c
L. Virginij consulatus 44.c. II. d
L. Virginius trib. mil. 53.b
L. Virginius trib. mil. 57.c
L. Volcatius Tullus Cos. 286.c
L. Volcatius Cos. 333.c
L. Volumnius Cos. 87.a
L. Volumnius Cos. 91.b
Lucullanus ager 225.b
Lucretius edilis cur Vispillo dictus pag. 216.a
Lucretius Tricipitin. uide Sp. Lucret.
Luctus ob murenā mortuam. 253. c
Ludi Ro. primi quando instituti & quomodo 81.d
Ludi iuuentutis 160.b
Ludi magni uotiui uitio facti 28.a
Ludi magni habiti 153.b
Ludi uotiui qui ibid.
Ludorū Apollinarū institutio 149.d & 153.c
Ludorū Megalensiū institutio 155.d
Ludorum scenicorū institutio 65. d
Ludicram artem ex urbe quis remouerit 232.d
Lugdunum à quib. conditum 324.d
Lumen de coelo noctu uisum 234.b
Lurcones qui dicantur, & cur Aufidij sic cognominati 376.c
Luscus cognomen 381.c.d
Luscinus cognomen ibid. d
Lusitani à Ro. subacti 171.b
Lusitani contra fidem datam interempti 185.b.c
Lusitanicum bellum 209.210.211
Lusitanicum bellum 238.d. 247.a 249.b 250.b
Lusonum fines populatur Popilius pag. 207.d
Lustrum. uide Census ciuium Ro.
Lustrum quando coeperit 14.d. que eius ratio 15.a
Lustrum nomine census comprehendi apud Dionysium 24.b
Lustrum conditum 14.d.15.a.18.d 24.a. 26.d. 31.b. 33.c. 35.b. 41.b. 44.b. 48.a. 49.d.51.a. 53.a.b.56.b. 58.d.60.c.d. 65.b 68.d.71.a.72.d. 78.c. 83.c.ib. d.85.d. 87.b. 88.c. 91.d. 93.b. 98.a.105.c.110.a. 112.d.115. c.120.d. 123.d. 124.b. 127.d. 130.c. 133.d. 135.d. 137.c. 142.b. 152.c. 156.b. 159.d. 162.c.165.b.168.c.170.c.173 a. 175.b. 178.a. 180.b. 182.c. 194.c. 202.d. 210.b. 221.b. 225.b. 230.c. 231.d. 238.a. 244.b. 250.c. 261.a. 282.a. 294.a. 337.d. 355.b
Lustrū nō fieri nisi censu acto 257.b
Lustrici dies puerorum 365.c
Lycaonia prouincia R. facta 341.d

M

M. prænominis nota 361.a
M'. prænominis nota 361.a
Mam. prænominis nota ib.b
Macedones uicti, & de ipsis triumphatum 234.c.235.a.b.
Macedonia in prouinciæ formam redacta 195.d
Macedonia deuicta quàm humaniter à Ro. tractata 176.a
Macedonicus cognomēn 377.d
Macedonicum bellum primum cum Ro. 158.d
Macedonicum bellum secundū 174. & 175
Macedonicū bellum tertium 189.c.d
Macedonicū bellum debellatū 163.a
Macer cognomen 382.b
Machares Mithridatis F. à Lucullo in amicitiam receptus 282.c
magister populi qui dictator 23.d
magistri equitum creatio 23.d
magistratus non eodem tempore ineundi quæ ratio 139.d.140.a
magni ludi 81.d
Mago Gracchi interfector 149.d
Mago in Gallia superatur 156.c moritur ex uulnere 157.a
Magnus cognomen 379.b.382.c
Maiorum & minorum gentium patricij cur dicti 385.c.386.a
Mallij gens 241.c
Maniliorum origo 370.d
Mam. Aemilij III. dictatura 47.b
Mam. Aemilij Mamercini dictatura pag. 55.a.b
Mamercus cognomen 383.c
Mamercinum ibid.
Mamercus Aemilius trib. pl. 43.a. dictator 43.c.d
Mamercium oppidum expugnatum pag. 216.b
Mandonius à suis deditus Romanis pag. 155.b
Mandiorum origo 371.d
Manij Valerij dictatura 25.d. 26.a. b. dictatura se abdicat 27.a
Manlij Ventini oppugnatio Ventiæ pag. 303.a
Manus ferreæ à C. Duilio excogitatæ pag. 119.b
Manum antiquis bonum dictū 358.d
M'. Acilius Glabrio Cos. 163.d censor 165.b
M'. Acilius trib. pl. 158.a
M'. Aemilius Cos. 51. a. trib. mil. 52. b. iterum 52.d
M'. Aemilius Mamercus III. trib. mil. pag. 53.c
M'. Aquilius Cos. 245.d. procos. pag. 248.b
M'. Aquillius Cos. 222.d.223.b
M'. Curius Dentatus Cos. 96.b.d. 97.a. heroicum cur dictum 97.c
M'. Curius Censor 98.a
M'. Curius Cos. IIII. triumphans. 108 d 109.a
M'. Curius IIII. Cos. 110.b
M'. Glabrio Cos. 284.c
M'. Iuuentius Cos. 178.c
M'. Lepidus Cos. 286.c
M'. Manlius Cos. 186.a

M'. Oracia

M'.Otacilius Cos. 117.b
M'.Pomponius Cos. 133.d. 134.a
M'.Pomponius mag.eq. 145.b
M'.Rabuleius Xuir 38.b.c
M'.Sergius Fidenas, tr.mil. 52.c
M'. Tullij consulatus 21.b
M'.Valerius Maximus censor 124.b
M'.Valerius Cos. 117.b.c
Marcellini error 291.b
Marcellinus cogn. 383.c
Marciorum origo 372.d
Marcius Anci Marcij pater quæ gesserit 13.b
M. Acilius Glabrio Cos. 182.c. II. Cos. 185.d
M. Acilius Balbus Cos. 233.c
Mæcenas cognomen 382.d
M. Aemilij consulatus 51.a
M. Aemilius trib. mil. 56.c
M. Aemilius Papus dictator 82.b
M. Aemilius Cos. 99.a.135.c
M. Aemilius Lepidus Cos. 167.a
M. Aemilius Lepidus censor 170.d
M. Aemilius Cos. 180.c
M. Aemilius Lepid. Cos. 209.a.211
M. Aemilius Cos. 224.c
M. Aemilius Scaurus, princeps senatus legitur 233.a
M. Aemilius Scaurus censor 237.a
M. Aemilius Cos. 269.c
M. Aemilij Lepidi ignauus triũphus pag. 313.c
M. Aemilius Lepidus mag.eq. 319.b pont.max. 321.a.d. Cos.323.b
M. Agrippa Cos. 330.a.d. 332.a
M. Agrippa censor 337.d. II. Cos. 338.a. III. Cos. 338.d
M. Aemilius Cos. 122.d
M. Albinus tr.mil. 61.a
M. Antonius mag.eq. 77.d
M. Antonij præt. ouatio 244.d 245.a. conficitur per Marium pag. 246.a
M. Antonius Cos. 248.d. cẽsor 250
M. Antonius orator interfectus 259
M. Antonij gesta in Creta 284.a
M. Antonius mag.eq. 311.a.312.b Cos.319.d. 320.a.d
M. Antonij III.uiri gesta 326.c. eius ouatio, & cum Cæs. reconciliatio pag. 333.a.b
M. Antonius Cleopatræ amore irretitus 329.b
M. Antonij bellum Actiacum, & eius origo 334.d testamentum ipsius & mors 335.a.337.b
M. Appuleius Cos. 344.d
M. Atilius Regulus Cos. 77.b.c
M. Atilius Regulus, Cos. 93.b.c.d
M. Atil. Regul. 144.c. censor. 149
M. Atilius Cos. 114.a.b 121.d 122.a.b.c. 136.d
M. Aurelius Scaurus occisus 241.d
M. Bebius Tamphilus 169.b. 170
M. Bibulus Cos. 196.c. quid gesserit 308.b
M. Brutus Cæsaris interfector 320.d 323. 326.a
M. Bruti interitus 326.d
M. Cato Cos. 231.b
M. Catonis gesta 299.d.300.a & 300.b.c.d
M. Cato uulneratur, & in uincula ducitur 300.c.d
M. Cato à Cæsare uictus, mortem sibi consciscit 315.a
M. Centenij Penulæ centurionis temeritas infelix 150.a
M. Claudius Marcellus Cos. 78.d
M. Claudius Marcellus dictator 80.a
M. Claudius prætor fulmine exustus pag. 209.b
M. Claudius Glicia dict. 126.d
M. Claudius Marcellus Cos. 139.d 140.a.b. 146.c. 147.c. III. Cos. 148.b
M. Claudius Marcellus 160.d. 162.b. & 165.b
M. Claudius Marcellus Cos. 168.d. 177.b.c. II. Cos. 181.c.d 184.b.c.d. 185.a.b.c.d
M. Cocceius Cos. 331.a
M. Cœlius urbe pulsus Miloni se iungit 311.b
M. Cornelius Xuir 38.b.c
M. Cornelius Maluginensis 43.d
M. Cornelius Cossus Cos. 50.c
M. Cornelius censor 96.b
M. Cornelius tr.mil. 62.c. II. 64.a
M. Cornelius Cethegus censor 152.c Cos. 155.c
M. Cornelius Cos. 180.a
M. Cotta Cos. 274.b
M. Crassi de fugitiuis ouatio 21.b
M. Crassi propræt. gesta & ouatio pag. 280.b.c
M. Crassus Magnus Cos. 281.d
M. Crassus censor 288.c
M. Crassi cum Cn. Pompeio & C. Cæsare conspiratio 296.a
M. Crassus iterum Cos. 300.c. eius gesta 303.304.b
M. Crassus Cos. 335.d.346.d
M. Drusus Cos. ibid.
M. Drusi trib.pl. insolentia in L. Marcium Philippum 253.b. eius seditio Romæ excitata, & mors ibid.c
M. Fabij consulatus 29.c
M. Fabij consulatus II. 30.a
M. Fabij consulatus 41.d
M. Fabius Vibulanus tr.mil. 44.d
M. Fabius Ambustus tr.mil. 60.a.b
M. Fabius tr. mil. 62.c
M. Fabius Ambustus Cos. 67.d. 69.c ouat 68.b triumphat 70.b
M. Fabius Ambustus III.Cos. 69.d dictator 71.a
M. Fabius Dorso Cos. 73.a
M. Fabius Ambustus, mag.eq. 81.c dictator 82.b
M. Fabij gesta 113.b
M. Fabius Cos. 114.c
M. Fabius Cos. 127.c.d. & II. 128.b
M. Foslius II. tr.mil. 44.d
M. Foslius Flaccinator Cos. 83.d mag.eq. 85.b
M. Foslius mag.eq. 82.d. II. 84.d
M. Fuluius Cos. 88.b
M. Fuluius Pætus Cos. 91.b.d
M. Fuluius Cos. 114.d.116.117
M. Fuluius Flaccus mag.eq. 128.a
M. Fuluius Nobilior Prætor 164.b. Cos.164.d & 167.b
M. Fuluius Nobilior censor 170.d
M. Fuluius Cos. 180.b.d
M. Fuluius Flaccus Cos. 225.a. & 226.a.d
M. Fuluius Flaccus interfectus 229.d & 230.a
M. Furius Camillus tr.mil. 52.d censor 53.a
M. Furius Camillus tr. mil. 53.c iterum 54.b
M. Furius Camillus interrex 54.d
M. Furius Camillus dict. 55.b. de Veientibus triumphat ibid.
M. Furius Camillus tr.mil. 55.d. eius iustitia ibid.
M. Furius Camillus interrex 56.c. in exilium agitur ibid.d
M. Furius Camillus II. dictator Volscos, Aequos & Etruscos subegit Ro. 57.d
M. Furius Camillus ab exilio reuocatus, & dictator dictus, Romam à Gallis captam liberat 57.a.b deq; ijs triumphat ibid.
M. Furius Camillus tr.mil. 58.d. dictaturam oblatam respuit 59.a V. 59.c
M. Furius Camillus VI. tr. mil. creatus 60.a
M. Furius IIII. dict. 62.d. 63.a.b V. dict. 64.a.b. moritur 65.c
M. Furius Cos. 353.a
M. Geganij consulatus 39.d. 41.a.b
M. Geganius II. Cos. 43.b
M. Geganius Macerinus cẽsor 44.b
M. Geganius tr.mil. 63.a
M. Genutij consulatus 40.a

M. Heluius prætor 65.b
M. Heluij Blasionis præt. oratio 161.d 162.a
M. Horatius Puluillus sufficitur Lucretio Tricipitino 18.a.b
M. Horatius Puluillus II. Cos. 19.a
M. Horatij Barbati consulatus 39.a
M. Horatius tr. mil. 61.a
M. Iunius, L. Iunij Bruti pater, quis, & quomodo à Superbo rege occisus 18.a
M. Iunius Pera, censor 137.c
M. Iunius Cos. 135.c
M. Iunius Brutus Cos. 171.a
M. Iunius Cos. 175.d
M. Iuuentius cum exercitu cæsus 189
M. Lætorius Plancianus mag. eq. 121
M. Lepidus Cos. 134.c.172.a
M. Lepidus princeps senatus legitur 170.c. iterum lectus 173.c. III. lectus 175.b. 180.c. 182.d
M. Lepidus Cos. 268.c. seditio ipsius 269.a 270.c
M. Lepidus à L. Antonio fusus 327.c
M. Lepidus fœdus cum Sex. Pompeio facit 331.c. triumuiratum coactus abdicat 332.b
M. Lepidus Cos. 352.d. 353.c
M. Licinius Crassus Cos. 336.a
triumphat procos. 338.b
M. Liuius Cos. 89.a
M. Liuius poeta antiquus 130.d
M. Liuius Salinator Cos. 153.c.d.
dictator 154.b
M. Liuius Cos. 142.c. dict. 146.b
M. Liuius censor 156.b. cur Salinator cognominatus ibid.
M. Liuius Drusus Cos. 235.a.b
M. Liuius Drusus censor 237.a
M. Lollius Cos. 344.c
M. Lucullus Cos. 276.d. 279.b
M. Manlius tr. mil. 49.a
M. Manlius Cos. 56. unde Capitolinus dictus fuerit ibid. ouatio c.
M. Manlius regnum affectans in carcerem coniectus, plebis opera liberatur 59.c. de saxo præcipitatur ibid.
M. Marcellus Cos. 98.c
M. Marcelli procos. triumphus & ouatio 150.d. 151.a. Cos. ibid.b
M. Marcellus V. Cos. 152.d. 153.a
M. Marcellus censor 165.b
M. Marcellus legatus Ro. fluctuum tempestate oppressus 189.a
M. Marius quanta seuitia trucidatus à Sylla 264.c
M. Marcellus Cos. 306.b. 343.b
M. Messalla Cos. 179.c
M. Metell. Cos. 232.c. procos. 234
M. Messalla Cos. 304.a. 334.b 347. 351.a.b
M. Minucij consulatus 24.c
M. Minucij Augurini consulatus 27
M. Minucius Cos. 141.a. 236.a
M. Otacilius Cos. 127.d
M. Papirij Crassi consulatus 41.a
M. Papirius trib. mil. 49.b. iterũ 50
M. Papirius Cos. 50.d
M. Papirius dictator 73.c
M. Perpernæ triumphus 212. 213
M. Perperna Cos. 222.b. 223. 253
M. Perperna censor 261.a
M. Perpernæ gesta 271.d. 272.c
M. Papius Mutilus Cos. 353.b
M. Pisonis procos. triumphus 283.a
M. Plautius Cos. 225.a. 351.b
M. Publicius Cos. 134.c
M. Fertelius Cos. 84.c
M. Pomponius tr. mil. 54.a
M. Pomponius Cos. 134.d
M. Popillius Lænas Cos. 68.b. & II. 69.c. III. 71.b. triumphat ibid.c
M. Popill. Lænas IIII. Cos. 72.a
M. Popillius Lænas Cos. 84.a. 173.d. censor 180.b
M. Popillius Cos. 207.c
M. Porcius Cato Cos. 161.b.c. 162.d
M. Porcius Cato censor 165.b. 168
M. Posthumius tr. mil. 52.d
M. Posthumius Albinus tr. mil. 52.d & censor 53.a
M. Posthumius tr. mil. 47.a
M. Papius Cos. 293.c.d
M. Quinctilius Varus tr. mil. 52.d
M. Scaurus Aemil. Cos. 232.c. 233.b
M. Scaurus Cos. 238.b
M. Sempronius Tuditanus Cos. 130 d. censor 135.d
M. Sempronius Tuditanus Cos. 168
M. Sergius Xuir 38.c
M. Sergius II. trib. mil. 53.c
M. Seruilius trib. mil. 49.b
M. Seruilius Cos. 352.b
M. Seruilius mag. eq. 157.a. Cos. ib.b
M. Silanus Cos. 236.d. 341.d
M. Titinius mag. eq. 89.b
M. Terentij Luculli gesta & triumphus 279.d
M. Trebonius trib. mil. 59.d
M. Tullius Cicero. uide Cicero.
M. Tullius Cos. 265
M. Tullius Cicero Cos. 290.a. multum commodat reip. contra Catilinam 291.b
M. Tullius Cos. 336.a
M. Valerius Poplicolæ frater Cos. 19
M. Valerio Poplicolæ fratri ædes publico sumptu ædificatæ in Palatio sunt tributæ 19.d
M. Val. quater Cos. 20.a. eius triumphi 19.d. 20.a
M. Valerij consulatus 56.c
M. Valerius mag. eq. 68.d
M. Valerius Max. tr. mil. 54.b
iterum 55.c
M. Valerius Poplicola Cos. 69.d. II. 70.a
M. Valerius Coruus dict. 74.b
M. Valerius Coruus IIII. Cos. 77.b
M. Valerius appellatus Coruinus, uel Coruus 71.d. Cos. 72.a. II. ibi. c
M. Valerij Corui triumphus 72.b. III. consulatus 73.d
M. Valerius Maximus Cos. 85.b.d 86.a. censor 87.b
M. Valerij Corui II. dictatoris secundus triumphus de Etruscis 91.a
M. Valerius Cos. 91.a. 97.d. 98.c
M. Valerius Læuinus Cos. 151.b
M. Valerius prætor 137.a. Cos. b
M. Valerius Læuinus Philippum Macedonem bello infestat 148.d
M. Valerius Messalla Cos. 166.d
M. Valerius Messalla censor 182.c
M. Valerius, Cos. 293.c.d
M. Valerius Messalla censor 302.a
M. Valerij Messallæ triumphus 341
M. Vetilius prætor R. à Viriatho cum exercitu cæsus 198.c.d
M. Veturius tr. mil. 54.a
M. Vitrubius Vaccus Fundanus, auctor belli Priuernatis 79.b.c
Marmorea limina quis primus Romæ fecerit 268.c
Marsicum bellum, uide Italicum.
Martius uates 149.d
Massanissa Annonem occidit 156.a
Massanissa moriturus in amplexu Scipionis Aemiliani expirare cupit pag. 189.b
Massanissa quomodo regno suo restitutus per P. Cor. Scipionem 158.b
Maßiua puer regius, à P. Scipione captus, cum donis ad auunculũ Massanissam remissus 152.c
Mater deûm, Mater Idæa 155.d & 163.d
Matronas ueneficijs coquendas pestilentiam Romæ aluisse 79.a
Mattheus Dandulus 4
Maximus cognomen 379.a
Maximus Cos. 114.d
Mediolanum à M. Marcello expugnatum 140.b
Medullini cognomen 382.d
Megalenses ludi 82.a
Megalensium ludorum institutio pag. 155.d
Memmij quæstoris interitus 272.d

Memmiorum

Memmiorum origo 371.c
Menspij a Cæsare in deditionem acce pti pag. 301.c
Menenius Agrippa Lanatus Cos. 20
Menogenes cognomen 383.b
Mento cognomen 382.a
Messalinus cognomen 383.c
Messalla cognomen unde 377.d
Metellorum cognomen 377.a
Metiliorum origo 372.b
Micipsa Numidiæ rex 235.c
Micipsa Numidarũ rex Romanis aux xilio uenit 215.a
militaris licentia in ordinem redacta per Hostilium 175.a
milite mercenario uti quando cœpe rint Romani 149.b
milites quo anno primum sorte lecti Ro. 185.b
Milo à Ro. deuictus 111.a
Milo P. Clodium occidit 304.d.305 b. occiditur 311.b
Mithridates filiũ suum interficit, bel lum gerit cum Ro. 265.b.275. 276.277.278. 281.b. 282.c. 283.b.d.285.b. 287.b. 288.d 289.d 290. 291
Mithridates filium Macharum Bospo ri regem interficit 287.d. bellum & mors 290.d.291.a
Mithridates Nicomedem & Ariobar zanem regno expellit 256.a. ite rum eos restitutos eijcit 257.c.d. Phrygiam capit, & in Ro. sæuit 258.d.259.a.261.c.d.262.c.d & 263
Mithridaticum bellum 256.a.c. 258.d. 259.a. 261.c.d
Mithridaticũ bellum renouatũ 265. b.275.d. 276.a. 281.b. 282.c. 283.b.d. 285.b. 287.b. 288. 289. 290. 291
montes duos concurrisse 254.b
Morini à Cæsare uicti 301.c
morum præfectus, pro Censore 316
Mucia, dies festus Asianis 251.c
Murenam mortuã quis luxerit 253.c
mutitare quid 179.d
Myrtiæ corona quis usus fuerit 280
Mysi à Ro. uicti 338.c
Myrti coronæ in ouatione usus 20.d & 21.a
Mytilenæ expugnatæ ac dirutæ 267

N

N. prænominis nota 361.a
Nabis Laconum tyrannus 160.b 163.a
Narbo colonia Galliæ deducta 232
Narbonensis Gallia quando in pro uinciam redacta 229.a
Nasones, cognomen 381.c
Nautiorum origo 371.b
Nepheris capta per Scipionem 196
Nepos cur sic cognominatus 367.b
Nequinum & Nequinates 91.b.d
Nero quid significet 376.a
Nicias medicus Pyrrhi proditor 106 d. & 107.a
Nicomedes Prusiæ F. patrem occidit pag. 186.a
Nicomedes Bithyniæ rex quomodo in regnum fuerit restitutus 256.a rursus eo expulsus 257.d
Nicomedes Bythiniæ rex moriens po pulum R. heredẽ relinquit 274. b. & 276.a
Nicopolis ædificata 335.c
Niger cognomen 382.a
Nigrinus cognomen 383.c
nobilitas õis Romæ trucidata 264.a
nomen quid sit 357.b. per totum
nominum Ro. etymologia 357. usq; 388
Nonæ Caprotinæ 10.a
Nonarum Caprotinarũ institutio 58
Noniorum origo 373.b
Noui homines qui 387.a
Nouiorum origo 373.a
Numa Marcius, & filij eius 13.b.c
Numæ regnum & instituta 12.b.c
Numantiæ obsidio & excidium 217 218. 219
Numantinus cognomen unde 377.d
Numantinum bellum 206.a.206.a & inde 208. 209. 211. 212. 216. 217. 218. 219
numeri iteratorum magistratuum & triumphorũ quamnã habeant dif ferentiam 18.d
N. Fabius Vibulanus Cos. 48.c.d trib. mil. 50.b
N. Fabius trib. mil. 51.d. iterum 52.a
N. Fabius Gurges legatus Ro. ad Pto lemæũ Philadelphum 110.d.111
N. Fabius Buteo, censor 130.a
N Fabius Buteo mag. eq. 138.d
N. Fabius Buteo dictator 147.a
N. Valerius, Cos. 333 a
Numidia in Pop. Ro. potestatem ue nit 241
Numidia in prouinciæ Ro. formam redacta est 315.b
Numidicus cognomen 378.a
Numitoriorum origo 372.b

O

O. Cella cognomen 381.c.d
Octauiorum origo 373.a
Octauius quum imperiũ Ro. ad se transtulerit 9.b
Octauius Cæsar M. Antonio reconci liatus 329.d.330.a.c
Oct. Augustus grauissime ægrotãs ab Ant. Musa sanatur 343.a
Oenomaus seruilis belli dux 277.b
Ouiculæ cognomẽ cur induũ 376.b
Op prænominis nota 361.b
Opima spolia quæ, & unde ducta 11 d. & cui dentur 12.a
Opima spolia quæ proprie 46.c
Opimorum spol. lex Pompilij 12.a
Opimianum uinum unde nominatum pag. 228.c
Oppia lex abrogata 161.c
Oppidorum imagines in triumphis translatas fuisse olim 318.b
Opiter Virginius Tricostus 21.d
Oresus Albanorum rex à Pompeio fu gatur 257.d
Osaces dux Parthorum uulneratus 307.d 308.b
Ouatio quid 20 d. unde dicta 21.a, & quid à triumpho differat ibid. & quando primum instituta ibid.
Ouiniorum origo 372.d

P

P. prænominis nota 361.a
Pacori bellum cum Ro. 308.b
Pædianus diligentiss. Ciceronis interpres 283.a
Pæstum colonia deducta 110.d
Palæpolitanorum bellum cum Ro. 79 d 80.a
Palatiũ regia Oct. Augusti dictũ 339
Pannonij rebellantes subacti 348.a
Panormus capta 123.c
Pansæ cognomen 382.a
Pantheon templum 338.a
Papiarum origo 372.d
Papia Poppæa lex à quib. lata 353.b
Papisios dictos fuisse, qui postea Papi rij 40 d
Parilia sacra 10.a
Parthici belli finis 308.c
Parthinorum cum Ro. bellum 328.d & qui sint 329.a
Pater cognominatur Cæsar 340.d
Patres conscripti 386.a
Patricij maiorum & minorum gen tium 385 c
Patriciorum quæ fuerit potentia Ro mæ ante tribunatum 8.a.b
Paullinus cogn. 383.c
Paul. Aemil. Lepidus censor 344.b
Paulus Manutius 321.c.388.a
Pecuniæ abundantia summa quando Romæ 167.d
Perses duo bellũ contra Ro. instituunt 174.b 175.c.d
Perusinum bellum 327.c
Perusini rupta induciarum fide urbẽ amittunt

amittunt 86.d
pestilentia quomodo per dictatorem sedata 66.a
Petelinus lucus 59.c
Petroniorum origo 372.b
Pharnaces à Cæsare uictus 312.a.b & 313.c
Pharnaces bellum patri infert, quem & occidit 290.d. Bospori rex constituitur 291.a
Pharsalica pugna 315.a
Philippi Macedonis cũ Annibale fœdus, & de Philippi legatis in uincula Romæ coniectis 147.d
Philippus cognomen 383.a
Philippus Macedo à T. Quinctio uictus 160.b. pacem petit à Ro. ibid. c 163.a
Philippense bellum cum Bruto & Cassio 326.a.b.c.d
Philippicum bellum cum Ro. 158.d
Photini, procuratoris regni Ptolemæi bellum contra Cæs. & interitus 313.a
Phraates Parthorum rex societatem cum Ro. facit 287.c
Picentum cum Ro. bellum 113.c
Pinariorum origo 371.a
Pindeussum à Cic. expugnatũ 307.c
Pietas cognomen 378.d
Pilumnus cognomen 377.b
Pineus rex tributarius Ro. fit 143.a
Piræus à Sulla obsessus 260.a.b captusq; c
Piraticum bellum oppressum 284.d & 285.a
Pisonis corruptum exercitum emendat Scipio Aemil. 191.c.214.a
Pius cognomen 378.d
Placentia direpta & incensa 159.b
Planci cognomen 382.a
Planciorum origo 372.d
Plauti cognomen 382.a
Plauti mors 168.c
Plautiorum origo 372.c
plebis secunda secessio 38.d
plebis opes ac potentia quando maiores optimatum fuerint Romæ, & quomodo à L. Sulla fractæ 8.d
plebis cum nobilitate contentio propter consulem alterum de plebe legendum 64.c
plebis secessio in mõtẽ Ianiculũ 98.d
è Plebe octingenti cæsi sunt 312.d
plebei qui Romulo dicti 385.a
Plinij locus 381.c
Plinij locus emendatus 137.b
pluisse lacte & sanguine 233.c
Plutarchus falsus 78.d
Plutarchi locus suspectus 320.b
Plutarchi error 15.c.75.a
Plutarchi locus correctus 102.c. 152.a. 360.b. 372.a.374.d
Poblilia tribus institutio 68.d
Pœnorum fortitudo maxima 193
Pœnis quib. conditionibus pax data à Romanis 129.d
Polemo rex Ponti in amicitiam Augusti receptus 341.d
Polybius qua ætate uixerit 7.c
Polybius reprensus 133.d
Polybij locus emendatus 127.c
Põpilij regis lex de opimis spolijs 12
Pomponiorum origo 371.d
Pont. Max. cognomen 380.d
Pontifici max. in publico fuisse habitandum 347.b
pontificiorum origo 373.a
Pontinæ urbis institutio 68.d
Pontinæ paludes siccatæ, & ager ex ijs factus 180.a
Pontus fit prouincia Ro. 290.a
Popiliorum origo 373.a
Poplicola cognomen 378.d
Poplicola cur dictus P. Valer. Cos. 18
populus Ro. quomodo diuisus à Romulo 385.a
populi fuga, Romulus dictus 10.b
Porciliorum origo 372.c
Porciorum origo ibid. d
Posidoniæ coloniæ deductio 110.d
Posthumus Aebutius Elua mag. eq. 44
Posthumi Aebutij consulatus 41.d
Posthumi Cominij consulatus 22.a
Posthumi Cominij consulatus 26.c.d. alter 27.a
Posthumiorum origo 372.a
Potitia gens 85.d
Potitiæ gentis origo 370.d
Præconius cognomen 377.a
Præneste ad Ro. desciuit 22.d
Prænestini cæsi & Præneste captũ 60.d. rebellant 61.a
prænomen quid 357.b
prænomina quando imponantur uariæ autorum sententiæ 365.c
prænomina modo præponi, modo postponi consueuisse ibi. b
prænomina quæ pro cognominib. usurpata sint 363.b
prænomina fœminarum ibi. c
prænominum imponẽdorum opinio quæ ueterib. 365.c
prænomina Ro. quot fuerint 358.a
Prætextatus cognomen 379.b
Prætor pro proconsule 120.c. 121
Prætor quãdo primũ creari cœptus, & quando plures instituti fuerint 65.a.b. & quod eorũ officiũ ibi.
Prætores duos uno anno creatos Romæ 128.d
prætores Romæ quatuor factos simul 137.a
Prima Romuli filia 364.b
principis senatus electio 105.c
Priscus cognomen 382.c
Priuernas cognomen unde 377.d
proconsul primus quis Ro. 80.b.c
proconsule pro propræt. 249.b
Procul. Geganius Macerin. Cos. 42
Proculi Virginij consulatus 28.d.29
Proculeiorum origo 372.a
prouincia prima pop. Ro. quæ facta 130.a 133.b
Prusias Bithyniæ rex à filio occisus pag. 186.a
Pseudoperseí facinora 203.d
Pseudophilippus. uide Andriscum.
Pseudophilippi gesta 203.d
Ptolemæus Aegypti rex regno pulsus 299.a restituitur 301.a
Ptolemæus Aegypti rex regno relicto Ephesum se contulit 300.b
Ptolemæus Apio rex Cyrenarũ, pop. Ro. heredem instituit 250.d
Ptolemæus Cypri rex mortem sibi ueneno consciscit 299.d
Ptolemæi Philadelphi amicitia cum Romanis 110.d
Ptolemæi bibliotheca exusta 303.a
Publicani qui naufragia ementiti fuerant plectuntur 149.d
Publiliorum origo 372.a
Publilius Philo Cos. 76.a. dictator. b II. dict. 77.c censor 78.c
P. Aelius Ligur, Cos. 174.a
P. Aelius Pætus Cos. 77.a
P. Aelius Pætus mag. eq. 157.d. Cos. ibid. censor 159.a
P. Aemilius Pætus mag. eq. 82.b
P. Aemilius Cos. 332.d
P. African. Aemilianus censor seuerus 202.d 203.a
P. Africani mors 222.d.223.a
P. Alphenus Cos. 352.b
P. Canidius Cos. 328.a
P. Cloelius tr. mil. 61.a
P. Claudius Crassus Cos. 71.d
P. Claudius Cos. 126.a. auspicia contemnit, sed infeliciter
P. Claud. Pulcher Cos. 168.b
P. Clodij adoptio 296.d. 297.b. eius leges & rogationes ibid. Pompeium offendit ibid. d
P. Clod. à Milone occisus 304.d.305
P. Clodius in sacris Bonæ deæ deprehensus in ueste muliebri 292.b
P. Cor. Dolabella Cos. 319.d. hostis pop. R. declaratus, sibi mortem infert. 326.c

P. Curatius

P.Curatius, uel Horatius Xuir 38.a
P.Cornelius tr.mil. 50.b
P.Cornelij dictatura 51.c
P.Cor.Malugin.tr.mil. 52.c
P.Cornelius tr.mil.51.c.iterum 52.a
P.Corn.Malugin.tr.mil. 54.c
P.Cor.Cossus tr.mil. 55.c
P.Cor.Scipio mag.eq. 55.b. tr.mil. 55.c.iterum.d. interrex 56.c
P.Cornelius, tr.mil. 57.c.59.a
P.Cor.Scipio ædilis curulis 65.a
P.Cor.Scipio, mag.eq. 71.b
P.Cor.Rufinus dictat. 77.d
P.Cornelius Scapula Cos. 79.c
P.Cor.Scipio Barbatus dict. 87.c
P.Cor.Aruina Cos. ibid.b.c
P.Corn.Aruina censor 93.b.d
P.Cornelius Rufinus Cos. 96.b.d
P.Cornelius Cos. 98.b
P.Cor.Dolabella Cos. 100.a.b.c
P.Cornelius Cos. 107.b
P.Corn.Rufinus dict. 108.b
P. Cor. Rufinum senatu motum quod X.pondo argẽti facti haberet 110
P.Cornelius Cos. 132.a
P.Cor.Scipio Cos.141.a.b. II.143
P.Cor.Scipio Afr.censor 159.d
P.Cor.Scipio Nasica,optimus uir iudicatus 155.d. Cos.factus 163.d & 164.b
P.Cor.Scipio Afr.II.Cos. 162.b
P. Cor. Scipionis de Pœnis & Syphace triumphus & cogno. 158. b.c
P.Cor.Scipio censor 65.b. 167.a.b
P.Cor.Cethegus Cos. 169.b. 170.a
P.Cor.Lentulus Cos. 179.b
P. Cor. Scipionis Aemiliani animositas 185.b.187.b.c.d. 188
P.Cor.Scipio Aemilianus Cos. 190.c.d. Africanus minor appellatur ibid.bellum Punicum ultimum gerit 191.192.196.197. triumphat 198.a. Africa.q; uocatur ib.
P.Cor.Scipio Nasic. iunior Cos.208 a.b.Scipio cognominatur ib.a.c.d
P.Crassus Cos. 220.d.221.222. multarum uirtutum uir ibid.
P.Crassus Cos. 250.a.253.a
P.Crassi interfecti P.& P. 259.d
P.Cor.Sulla ambitus pœnas luit 286.d.& 288.a
P.Curiatij consulatus 37.a.b
P.Decius Mus 74.d. 45.a. & inde
P.Decius Mus Cos.85.b. II.Cos.86.d.mag.eq.87.c. III.Cos.92.a.c
P.Decius Mus IIII.Cos.92.c.eius deuotio ibid.d
P.Decius Cos. 105.c.d
P.Dolabella Cos. 353.c
P.Fabius Cos. 348.a
P.Furius Cos. 139.a
P.Furius Philus censor 149.a
P.Furius Philus Cos. 210.1.211.b
P.Geminus Cos. 124.a
P. Lentulus princeps senatus lectus pag. 194.d
P.Lentulus Spinther Cos. 298.c triumphat 306.c
P.Lentulus Cos. 346.b
P.Lucretius Tricipitin.tr.mil.49.a. II. 49.d
P.Licinius Caluus tr.mil. 53.d
P.Licinius P.F. tr. mil. 54.d
P.Licinius Crassus mag.eq. 152.a censor 152.b
P.Licinius Crassus Cos.155.a.174.
P.Licinius Crassus censor 257.b
P.Lucretius Cos. 345.a
P.Manlius tr.mil. 53. d. iterum 54.d
P.Menenius,tr.mil.53.d.iterum 54.d
P.Manlius tr.mil. 61.a
P.Manlius dict.63.a. & deinceps.
P.Manlius tr. mil. 64.a
P.Manlius Cos. 230.b
P. Minucij consulatus 27.d
P.Mucius Cos.172.a.215.b.d.216
P.Plautius Proculus Cos. 79.c
P.Popillius Cos. 219.c
P.Postumius Tubertus Cos. 19.c triumphat d
P.Postumius Tubertus II.Cos. 20.b.c eius ouatio ibid.c
P.Postumius Regillensis, tr.mil.ab exercitu suo propter crudelitatem lapidibus obrutus 50.c
P.Quinctilius Cos. 347.b
P.Rupilius Cos. 219.c.220.b
P.Rutilius exilio damnatus 251.c
P.Rutilius Rufus Cos. 241.b.c.d
P.Rutilius Lupus Cos. 255.a
P.Scipio Cos. 155.a
P. Scipionis adolescentis animositas pag. 146.a
P.Scipionis modestia 151.c. fœdus cum Syphace & Massanissa 154.
P.Scipio Africanus, princeps senatus legitur 159.d. 162.c.d. 165.b & 178.a
P.Scipio Nasica Cos.178.d. Corculus dictus 179.b. censor 180.b. II.Cos. 181.c
P. Scipionis Nasicæ triumphus secundus 182.a
P.Scipio Africanus II.Cos. 213.b. 214.215.216.217.218.219. & 220
P. Scipionis prudens dictum 214.c. & 217.a
P.Scipio Cos. 235.b
P.Scipio à Cæsare uincitur 315.a
P.Scipio Cos. 346.c
P.Sempronius Sophus Cos. 88.b.d censor 91.d
P.Sempronius Cos. 112.d
P.Sempronius Sophus censor 124.b
P.Sempron.Tuditanus censor 152.c Cos. 155.c
P.Seruilij Prisci consulatus 25.a
P.Seruilij consulatus 33.d
P.Seruilius Cos. 127.b. 268.a
P.Seruilij Isaurici gesta & triumphus 274.c.d 275.a.b.c
P.Seruilius Isauricus censor 289.c
P.Seruilius Cos. 311.a
P.Seruilius II.Cos. 326.d
P.Sestius Xuir 37.38.
P.Sestij Capitolini consulatus 37.b
P.Silius Cos. 344.d.345.a
P.Sulpitius Sauerrio Cos. 88.b.d censor 91.d
P.Sulpicius Cos. 105.c.d
P.Sulpicius Ser.F. Galba,Cos.150.b
P.Sulpicius Galba dict. 157.a
P. Sulpicij tribunipl. lex & interitus pag. 258. b.c
P.Sulpicius Cos. 347.c
P.Titinius trib.mil. 53.d
P. Valerius Cos. sufficitur Collatino 17.d. triumphat 18.b. iterum fit Cos. ibid.c
P.Valerius Poplicola III.Cos. 19.a
P.Valerij Popl.consulatus 31.a 34. c.d
P.Valerius Potit. tr.mil.59.a. II.ib.d
P.Valerius III.tr.mil. 60.b.IIII.61.c
P.Valerius tr.mil. 62.b. VI.64.a
P.Valerius Poplicola Cos. 70.c dictator 73.b.c.
P.Valerius Poplicola 78.c
P.Valerius Cos. 102.c.131.a.136.d
P. Varinius prætor, seruili prælio uictus 277.c
P. Vatinij procos. triumphus & res gestæ 325.c.d
P.Vatinius Cos. 312.b
P.Ventidius Cos. 324.a. triumphat de Parthis 329.b. quomodo ex humili summus sit factus 329.d & 330.a
P.Vetusij consulatus 22.c
P.Villius Cos. 159.b
P.Vinicius Cos. 352.b
P.Volumnij consulatus 34.c
puerũ Cassini ex uirgine factũ 174.
Pulcher cognomen 382.b
pullus qui antiquis dictus 379.a
pullus Iouis cur Q.Fabius dictus fuerit 232.a
Pullus Iouis,cognomen 379.a
Pullus Numitor proditor Fregellorum

rum 225

Punicum bellum cum Ro. 121.122. 123.124.125.126.127.128. & deinceps.

Punicum bellum primum cum Rom. 115.d. 116.a. 117.c. 118.c

Punicū bellum secundum 143.144 145.& deinceps.

Punici belli secundi finis 158.a.b.c

Punicum bellum tertium 186.b.187 188.189.190.191.192.193. 196. 197. 198

Pyrrhus totum exercitum sub eodem uallo continere primus instituit pag. 109.c

Pyrrhi dictum ad gratulantem de uictoria 104.aliud ibid.

Pyrrhi regis bellum cum Ro. 101.d. 102.a. & deinceps 103.104. 105 106. 107.109

Pytheas Thebanorum dux aduersatur Romanis 194.b.c.195.b

Q

Q. praenominis nota 361.a

Quaestores ex plebe quando primum creati 51.b

Quarta Hostilia mariti interfectrix pag. 169.a

Quinctiliani locus emendatus 375.b

Quinctilius Varus cum legionibus in Germanis deletus 353.354.d

Quinctiliorum origo 372.c

Quinctiorum origo ibid.c

Quinctilis mensis 87.a

Quinquennalis sacri institutio 335.c

Q. Aelius Cos. 175.d.348.a

Q. Aemil.Cerretan.Cos. 81.a.II.83

Q. Aemilius Cerretanus mag eq. 84

Q. Aemil. Barbula Cos. 84.a. II. 86

Q. Aemilius Cos. 100.d.106.c

Q. Aemilius Papus censor 110.a

Q. Antonius Merēda trib.mil. 48.c

Q. Appuleius Pansa Cos. 91.a

Q. Arrij praet. gesta 279.a.b

Q. Caedicius Cos. 97.d.121.d

Q. Caecilius mag.eq.154.b. Cos.ib.

Q. Caecilius Metellus dict. 155.c

Q. Caecilij Metelli praetoris gesta in Macedonia 189.a.190.a

Macedonicus dicitur 190.b.196

Q. Caecilij Metelli pr. triumph. 195.

Q. Caecilius Metellus Maced. censor 221. procos. 227.a

Q. Caecilius Metellus Balearicus Cos. pag. 226.d

Q. Caecilius Metell.Cos. 236.d.237

Q. Caecilius Cos. 352.d

Q. Caepio Cos. 206.b.dolo Viriathū occidit 206.c.d

Q. Caepionis praet.gesta 238.d.239

senatus patronus dictus 239.a

Q. Calpurnius Piso Cos. 211.d.216

Q. Cassius Cos. 178.a

Q. Catuli pro cos. gesta contra Cimbros 245.b. 246.a

Q. Catulus Cos. 268.c.270.d

Q. Catulus senatus princeps lectus pag. 282.b

Q. Catulus censor 288.c

Q. Claelius Cos. 22.d

Q. Claelius Siculus censor 61.b

Q. Fabij consulatus 29.b.II.29.d

Q. Fabij consulatus 32.d.33.b

Q. Fabij Vibulani III.consulatus 35.a

Q. Fabius Xuir 38.b.c

Q. Fabius Vibulanus Cos. 48.b

Q. Fabius trib.mil. 50

Q. Fabius Cos. 50.d

Q. Fabius Ambustus tr.mil. 56.d. mag.eq. 73.c

Q. Fabius Max.Rullian.mag.eq. 80

Q. Fabius Cos. 81.b.c

Q. Fabius Maximus dict. 84.c

Q. Fabius Cos.86.b. triumphat ib.d II.Cos. ibid.

Q. Fabius quomodo Maximi cognomen adeptus fuerit 88.c. IIII.Cos. 92.a

Q. Fabius Max.V.Cos. ibid.c.d

Q. Fabius Gurges Cos. 94.c.& 95. a.& 96.a

Q. Fabius Gurges Cos. 108.b.c

Q. Fabius Max. Cos. 133.d.134.a censor 135.d. II. Cos.136.a

Q. Fabius Max.dict.141.c.dictator II.144.a. & deinceps. III.Cos. 147.d

Q. Fabius Max.IIII.Cos. 148.b

Q. Fabius Maximus Verrucosi F. Cos. 149.b

Q. Fabius V.Cos. 152.b

Q. Fabij Labeonis triumphus 165.c

Q. Fabius Labeo Praetor 166.a

Q. Fabius Labeo Cos. 168.d

Q. Fabius Maximus Cos. 199.c

Q. Fabius Seruilianus Cos. 204.a

Q. Fabius Seruilianus censor 224.d

Q. Fabius Maximus Allobrogicus 226.d. 227.d.228.a.d

Q. Fabius Max.Cos. 228.b.c.d

Q. Fabius Maximus Allobrogicus censor 238.b

Q. Fab.Max.Cos. 316.c.d

Q. Fabius Cos. 348.d

Q. Fuluius Cos. 183.a

Q. Fuluius Cos. 116.b.131.d

Q. Fuluius Flaccus censor 135.c

Q. Fuluius II.Cos. 138.b

Q. Fuluius Flaccus mag.eq. 149.c Cos.III. ibid. dictator 151.d

151.c IIII. Cos. ibid.b

Q. Fuluius Flaccus praetor 169.d 170.a Cos. ibid. b.d

Q. Fuluius Flaccus censor 173.d

Q. Fuluius Nobilior censor 210.b

Q. Galli gesta 113.b

Q. Genucius Cos. 66.c

Q. Hortensius dict. 98.d

Q. Hortensius Cos. 212.d

Q. Hortensius occisus 326.d

Q. Lepidus Cos. 344.c

Q. Lucretius Offella iussu Syllae occisus 265.c

Q. Lutatius Cos. 129.b.130.b

Q. Lutatius Cerco censor 132.d

Q. Lutatius Cos. 244.b.248.d

Q. Manilius Cos. 118.b

Q. Marcius Tremulus 87.b.c.d

Q. Marcius Cos. 98.b

Q. Marcius Philippus Cos. 101.b

Q. Marcius Philipp. mag.eq. 117.c Cos. 167.d II. Cos.175.a

Q. Marcius Philippus censor 178.a

Q. Marcius Rex Cos. 231.b.d

Q. Marcius Cos. 283.c

Q. Marcij Regis gesta 293.b.291.c

Q. Max.Gurges censor 105.c

Q. Maximus Cos. 202.c.232.a

Q. Maximi triumphus 318.b

Q. Metellus Caecilius Cos. 201.b 202.a. 204.b.c

Q. Metellus Balearicus censor 236

Q. Metellus Numidicus censor 244 c.eius exilium 247.d reuocatur 249.a

Q. Metellus Cos. ibid.c

Q. Mucius Scaeuola Cos. 250.d.251

Q. Metellus Pius 262.c.d. 264.a Cos. 266.d.267.d.269.b.272 c.& 273.a

Q. Metelli procos. triumphus 280.d & 281.a

Q. Metell.Cos. 282.d. 284.b.285

Q. Metelli Cretici triumphus 293.c & 295.c

Q. Metell.Cos. 298.c

Q. Metellus Scipio Cos. adoptatus collega à Pompeio 305.c. censoriam potestatem restituit 305.c

Q. Minucij consulatus 36.b

Q. Mucius Cos. 173.a

Q. Minucius tr.pl. 158.a. Cos. 160

Q. Minucius Thermus praetor 161. d. 162.a Cos. 163.b

Q. Mucius 231.c

Q. Ogulnius legatus Ro. ad Ptolem. Philadelphum 111.a

Q. Oguln. Gallus dict. 121.b

Q. Opimius Cos. 282. b.d. & 283. a

Q.Pedij

Q. Fedij triumphus 318.b
Q. Petelius Xuir 38.b.c
Q. Petilius Spurrinus Cos. 171.d. 172.c
Q. Pleminij gesta apud Locrenses 155.c. & 156.a
Q. Pompeius Cos. 205.a. 206. 207.
Q. Pompeius censor 221.b
Q. Pompeius Cos. 257.d. occisus 258.c.d. 259.d
Q. Pompeius Rufus trib. pl. quod comitia impediret, in carcerem coniectus 304.a
Q. Publius Philo pretor è plebe primus 65.a
Q. Publilius Philo II. Cos. 79.d. proconsul primus 80.b
Q. Publilius Philo II. Cos. 82.c. IIII. 84.b
Q. Quinctius Cincinnatus trib. mil. 52.b
Q. Quinctius trib. mil. 62.c
Q. Rufius Calenus Cos. 312.b
Q. Salustienus Rufus Cos. 327.a
Q. Sertorij bellum in Hispania 267. c.d. 268.a. 269.b. 271.b. 272. c. 273.a. 274.a
Q. Seruilius magistrat. eq. dicitur 25.d
Q. Seruilij consulatus 32.c. 33.a
Q. Seruilius Priscus dictator 44.a
Q. Seruilij Prisci II. dictatura 49.c
Q. Seruilius trib. mil. 53.c. iterum 54.b
Q. Seruilius Fidenas interrex 54.d
Q. Seruilius III. trib. mil. 55.c. IIII. 56.a
Q. Seruilius Fidenas trib. mil. V. 58. c. VI. 59.a
Q. Seruilius trib. mil. 60.a. iterum 61.a
Q. Seruilius trib. mil. 62.c
Q. Seruilius Cos. 65.c. II. 66.c
Q. Seruilij Abale dictatura & gesta 68.a
Q. Seruilius magister eq. 71.a
Q. Seruilius Cos. 74.b
Q. Seruilius Cepio Cos. 240.a.b. sacrilegij ipsius ultio ibid. c.d. punitur 242.a.b
Q. Sulpicij Camerini consulatus 28.a
Q. Sulpitius trib. mil. 53.b.c. iterum 54.b
Q. Sulpitius Longus tribun. mil. 56.d
Q. Sulpitius Cos. 353.a
Q. Titurius legatus cum exercitu cesus 303.a
Q. Valerius Falto pretor 128.d. 130.a. Cos. 131.a
Q. Veturius Philo dictator 145.b
Quirina tribus instituta 129.b
Quirinus, Romulus dictus & unde 10.b

R

Rauelia cognomen 381.c.d
Referri pro anteferri 257.b
Regisfugij festiuitas 15.c
Regillensis Albinus censor 65.b
Regillensis cognomen 378.b.c
Resp. temperata quomodo Romae instituta, & quae inde commoda uenerint 8.b
Resp. Ro. quando inclinare, & quibus de causis coepit ibid.
Reip. quot sint genera, & quae recta, quae deprauata 7.a.b
Reipub. Rom. uarietas ac mutationes 9.b
Remp. Rom. qui occupare conati sint 9.a
Rex cognomen 383.a
Rex regum, titulus Parthorum regis 289.d
Regis nomen à quo sublatum 340.c
Rhegini ab ipso Rom. presidio infecti 212.a.b
Rhetogenis fortitudo pro patria è periculo liberanda 218.a
Rhodiorum legatis quid responsi datum Romae 176.a
Romae conditor primus rex 9.d. 10.a
Romae magnus deficientibus magistratibus tumultus 304.d. 305.a
Ro. imperium quando ad unum deuolutum imperatorem 334.d
Romani quando nullum bellum habuerint 133.a
Romani legatos in Graeciam mittunt, ut mores leges & instituta ipsorũ cognoscant 37.d
Romani cur multis nominib. usi sint 356.a
Romani quãdo plurima uirtutis excẽpla ediderint 8.b
Rom. gentium origines 370. usque 373
Ro. astus quo Achaeorum corpus dissoluerint 194.a.b
Ro. castra à Capenatibus, Faliscis & Veientibus expugnata 53.c
Romanorum Fraudulentia erga Corsos 132.c
Ro. ludi 81.d
Romanis qui primi arma intulerint & quas ob caussas 11.a
Romulus quomodo populum Rom. distinxerit 385.a
Romuli historia 9.d. 10.a
Romuli cognomina 10.b triumphi tres 11.b. spolia opima ibid. d.
Rufinus cognomen 383.c
Rufus cognomen 382.a
Rutilij Rufi imprudentia 214.c.d
Rutiliorum origo 372.a
Rutilius cognomen 382.a

S

Sabinus Regillensis cognomen 382.d
Sabinorum gesta cum Rom. 96.d
Sabinorum contra Rom. bellum 11. b. 13.a.b.c. 14.a. 15.c. 19.d. 20. b.c. 21.d. 31.a
Sacer mons 27.a.c
Sacerdos cognomen 380.d
Sacrum quinquennale siue Actium institutum 335.c
Sacra prodigiosa quando sublata 250.a
Sacrata lex quae dicatur 27.c
Saguntum Poenis eripitur 148.d
Salassi Galli domiti Roman. 201.d 203.
Salassos uictos ac sub hasta uenditos 342.a
Salinator cognomen 379.a
Salona urbs & Saloninus Asinij Pollionis F. 328.d
Salaiorum origo 373.a
Salustij historiarum naufragium 275.d
Salutio cognomen 383.b
Salutis aedes à C. Iunio Bubulco locata 87.b. 89.c
Salutis augurium quando factum 291.b
Salyes siue Saluij populi 226.a
Samnites consules Rom. uictos sub iugum mittunt 82.c
Samnitũ bellum cum Q. Fabio Gurgite 94.c. & 95.a.b. 96.c.d. cum M. Curio 97.a.b.c. 110. 111
Samnitici belli confectio 73.d. 74.a
Sapientis cognomẽ cui datum 375.d
Sara unde dictus 376.d
Sardinia fit consulari prouincia 171.c
Sardinicum bellum cum Ro. 131.c. 133.b.c. 134.a.c. 135.a
Sassinates populi 124.c
Satricum à Praenestinis expugnatum 60.a
Saturnini cognomen 382.d
Saturno aedes quando dedicata Romae 24.b.c

Saturnalia quando instituta ibid.
Scæua, Scæuola cognomen 382.a
Scapula 382.a
Scenici ludi quando primum instituti 65.d
Scipio cognomen 378.d
Scopulus reorum, tribunal L. Caßij dicebatur 239.b
Scordiscarum cum Ro. pugna 233.d 235.b. 236.c
Scrofa cognomen 376.d
Secespita quid 380.a
Seditio Romæ ob C. Herbani rogationem 242.b
Seditio plebis ob fœneratores 27.a. bis sedata secesßio in montem sacrum ibid.
Seditio Romæ à L. Appuleio Saturnino excitata 247.c
Senatores unde dicti 385.a
S.C. Ro. ne plures LX. nauibus classis contineret 123.d
Senonicum bellum debellatũ 99.c.d
Sepeliri in urbe, uirtutis premium Romæ 19.c
Septa in campo Martio quando dedicata 341.d
Septimiorum origo 373.a
Septiorum origo 373.a
Ser. prænominis nota 361.b
Serapio cognomen 383.b
Sergiorum origo 371.c
Serpens max. ad fl. Bagradum milites deuorans occisus ab Atilio 122.d
Serranus cognomen 377.b
Sertorianum bellum 267.c. 271.d 272.a.c. 273.a. 274.a. 275.c. d. 278.b.c. 280.d. 281.
Sertoriorum origo 372.b
Seruilij Vatiæ propræt. triumphus 259.a
Seruiliorum origo 372.a
Serui, qui de urbis incendio conspirarant, supplicio affecti 49.b
Seruorum prænomina 367.b.c
Seruorum coniuratio Setiæ facta opprimitur 160.a
Seruos qui Capitolium occuparant, à P. Valerio consule prælio petitos 34.d
Seruile bellum Siculum 212. 213. 216.22
Seruile bellum II. in Sicilia 248.a.b
Seruile bellum Spartaci 277.b
Ser. Aelius Pætus Cos. 159.d
Ser. Cor. Maluginensis, tribun. mil. 56.d
Ser. Cornelius trib. mil. 62.d
Ser. Cornelius Maluginensis, magister equitum 67.b
Seruius Cor. Cos. 18.a
Ser. Cornelius Cos. 110.b
Ser. Cornelij consulatus 29.b
Ser. Fulnius Nobilior Cos. 122.d
Ser. Fuluius Flaccus Cos. 212.a. 211.d
Ser. Galba Cos. 200.c. 238.b
Ser. Sulpitij consulatus 22.b
Ser. Sulpitij consulatus 34.c
Ser. Sulpitius Xuir 37.38
Ser. Sulpitius Camerinus, Cos. 55.d
Ser. Sulpicius trib. mil. 56.c
Ser. Sulpicius Rufus trib. mil. 58.c. II 59.c. III. d
Ser. Cor. Maluginen. trib. mil. 59.a. & d. IIII. 60.a. V. 60.c.
Ser. Sulpicius trib. mil. 61.c
Ser. Sulpicius trib. mil. 62.b.d
Ser. Sulpicius Camerinus Cos. 73.a
Ser. Sulpitius Galba priuatum odium exercet contra Aemil. Paullum 176.d
Ser. Sulpitius Cos. 306.a
Seueritas Roman. in octauam legionem, Rheginorum interfectricem 112.b
Sex. prænominis nota 361.b
Sextiæ aquæ colonia 226.c
Sextiorum origo 372.c
Sextilia Vestalis uiua defossa 110.d
Sextiliorum origo 372.c
Sex. Aelius Pætus censor 162.d
Sex. Aelius Cos. 352.c
Sex. Appuleius Cos. 336.b. triumphat 341.d
Sex. Appuleius Cos. 355.b
Sex. Atilius Serranus Cos. 210.a
Sex. Furij consulatus 28.c
Sex. Iulius trib. mil. 47.d
Sex. Iulius. Cos. 181.a
Sex. Iulius Cos. 254.a
Sex. Licinius senator. de Saxo præcipitatus 260.b
Sex. Nonius Cos. 353.a
Sex. Pompeius Pompeij Magni F. belli Siculi auctor in Ro. 331.c. interfectus est 332.a.b
Sex. Pompeius Cos. 332.c
Sex. Pompeius Cos. 355.b
Sex. Quinctilij consulatus 37.a
Sex. Tarquinius stuprum Lucretiæ obtulit, quo patrem cum omni familia regno eiecit 15.c
Sicilia prima prouincia pop. R. facta 130.a
Sicilia prouincia Roman. facta 151.a
Sidetum naues Scipioni auxilio ueniunt 193.b
Siculum bellum 331.c
Sigonius quid ad huius libri conscriptionem adduxerit & quid in eo tractatum sit 4.5
Sili cognomen 381.c.d
Sili qui dicantur 374.d
Siliorum origo 372.d
Simi cognomen 381.c
Simpulum quid 380.b
Sociale bellum. uide Italicum
Soles tres uisos 231.b
Sophus quorum cognomen 375.c
Soricis occentus auditus, magistratus abdicandi causam præbuit 141.b
Sorices instar glirium condi hieme 232.d
Sothimus Macedoniã inuadit 257.c
Sp. prænominis nota 361.b
Spartacus Seruilis belli autor 277.b 279.a.b.c. 280.b
Spinther cognomen 383.b
Spoletum colonia deducta 129.b
Spolia secunda cui offerenda 46.d
Spoliorum opimorum consecratio 46.c
Spurilcorum origo 372.a
Sp. Caruilius Cos. 94.a.b
Sp. Caruilius Censor 99.a
Sp. Caruilius II. Cos. 111.a. & deinceps.
Sp. Caruilius Cos. 133.c. & 136.a
Sp. Caßius Vscelinus Cos. 21.d
Sp. Caßius, primus magister equitum 23.d
Sp. Caßij consulatus 26.c.d. alter 27.a
Sp. Caßij consulatus III. 28.d. & 29.a
Sp. Caßius ob affectati regni suspicionem damnatus & necatus 29.a
Sp. Furij consulatus 29.d
Sp. Furij Fusi consulatus 33.c
Sp. Furius trib. mil. 61.a
Sp. Furius Camillus prætor 65.a
Sp. Herminij consulatus 39.c
Sp. Lartius Flauus uel Rufus Cos. 19.b
Sp. Lartius Flauus iterum Cos. 23.a
Sp. Lucretius Tricipitinus, cooptatur collega à P. Valerio Cos. 18.a
Sp. Melius propter frumenti largitiones plebi Rom. factas, de regno meditatur, ac obtruncatur 42.c. & deinde.
Sp. Nautij consulatus 28.c
Sp. Nautius trib. mil. 47.d
Sp. Nautius trib. mil. 49.a. iterum 50.a

Sp. Nautius Rutilus Cos. 84.a
Sp. Nautius Cos. 98.c
Sp. Nautius Rutilus trib. mil. 52.c
Sp. Oppius Xvir 38.c
Sp. Postumij consulatus 35.a
Sp. Postumius Xvir 37.38
Sp. Postumius Albus trib. mil. 45.a
Sp. Postumius trib. mil. 55.d
Sp. Papinius trib. mil. 60.a. & c
Sp. Postumius Cos. 77.d. censor 78. c. mag. eq. 80.a. II. Cos. 82.a
Sp. Postumius Albinus Cos. 167.d
Sp. Postumius Cos. 173.a
Sp. Postumius Cos. 189.a
Sp. Postumius Cos. 236.a
Sp. Seruilij consulatus 30.d
Sp. Seruilius Priscus censor 61.b. 62.d
Sp. Tarpeius Cos. 36.d
Sp. Veturius Xvir 373.d
Sp. Veturius trib. mil. 49.d
Sp. Virginij consulatus 36.c
Stabiæ oppidum 256.b
Statellatos deditos Popillius uendidit unà cum ipsorum bonis 173.d
Statiliorum origo 372.b
Stipem spargere quando cœpit pop. Ro. 167.d
Stipendium de publico quando primum militibus sit decretum 52.a. 55.a
Stirps & genus quomodo differant 369.b
Stolonis cognomen 377.b
Strabo cognomen 381.c.d
Subegi, de quib. uictis dicatur 183.a
Sueui qui et quomodo subacti 338.b
Sueuorum gentis descriptio & cædes (300.b
Suillorum origo 372.d
Sulla dictator 65.b
Sullæ crudelitas 264.b.c
Sullanum bellum, uide L. Cornelius Sulla.
Superbus cur L. Tarquinius dictus 376.a
Sutrium à Camillo recuperatur 57. d. 58.a
Sylla cognomen 380.b
Syphax Numidarum rex ad Romanorum amicitiã traductus 149.b
Syphax Scipionis amicitiæ & fœderi renunciat 156.a. capitur uiuus ibid. d
Syphacis Massylorum regis fœdus cũ Rom. 154.d
Syphacis interitus 158.c
Syrorum cum Ro. bellum 308.b

T

T. prænominis nota 361.a
Tarẽtũ Annibal capit 149.d
Tarentinum cum Roman. bellum 101.c.d
Tarquinij, Etruriæ urbs 13.d
Tarquiniorum origo 372.c
Tarquiniensium cum Rom. bellum 14.d. 18.b
Taurea Campanus Asellum Romanum ad duellum prouocat 148.b
Tarentinum bellũ debellatum 111.b
Tectosagum Gallorum bellum cum Rom. 240.c
Tellus dea promissa æde placata 113.d
Tepulæ aquam Romam deriuatam in Capitolium 225.b
Terentinæ tribus institutio 91.d
Terentius Maximus, tribun. milit. 52.a
Terentij Varronis gesta 342.a
Terentiorum origo 373.c
Tergeminus cognomen 382.a
Teuta Illyriorum regina multata 136.b
Teutoboccus Teutonum dux occisus 245.c
Teutomalius Salinorum rex 227.d
Teutones à Mario delecti 245.b.c
Theatrum ludis spectandis quando Rom. constructum 132.c
Theatrum Marcelli quando dedicatũ 348.b
Theatri dedicatio 300.d
Thebarum excidium 195.d
Theogenus Numãtini facinus 209.b
Thoas Aetoliæ princeps Rom. hostis 163.c
Thraces subacti 243.c. cæsi 260.a.d. 262.a
Thraces subacti à Ro. 338.c
Thracicum bellum 233.d
Thurinus cognomen 380.a
Ti. prænominis nota 361.b
Tibarani ad deditionẽ coacti 307.c
Ti. Aemilius Mamercus Cos. 76.a. mag. eq. 77.c
Ti. Claudius Nero Cos. 157.b
Ti. Claudius Nero Cos. 347.b. triumphalibus ornamentis ornatur 348.a.b.c
Ti. Coruncanius Cos. 102.c. 105.b. censor 112.d
Ti. Coruncanius dictator 128.a
Tit. Gracchi tribunpl. seditio 205.c
T. Minucius Cos. 87.d
Ti. Nero Cos. fit 349.d. triumphat iterum ibid. & 350.a. & II. Cos. constituitur ibid. tribunitia potestate honoratur 350.c. 352. 353. 355.a. ab Augusto adoptatus 352.c. 353.d. tertium triumphat 354.b
T. Nero Drusi frater ouans urbem ingreditur 349.b
Ti. Postumius, trib. mil. 50.b
Ti. Sempronius Cos. 143.b. mag. eq. 146.b
Ti. Sempronius Gracchus Cos. b.d. & II. Cos. 149.b.d
Ti. Sempronius Longus Cos. 162.b
Tit. Sempronij Gracchi triumphus 171.a.b. 172.a. consulatus ibid. b. censura 175.b
Ti. Sempronius Cos. 178.c
Tigranes Armeniæ rex fugientem Mithridatem recipit 281.c
Tigranes à Pompeio uictus humaniter tractatur 287.d. 288.a
Tigranes à Lucullo uictus 283.b
Tigrani Armeniam maiorem concedit Pompeius 291.a
Tigranocerta urbs capta 283.b
Tigurini pagus Heluetiorum quomodo Romanos tractarint 239.a
Titiorum origo 372.a
T. Aebucius Elua magister eq. dicitur 24.d
T. Aebutij consulatus 22.c
T. Aemilij consulatus 32.b
T. Aemilij II. consulatus 32.d
T. Annius Cos. 183.a
T. Annius Cos. 224.b
T. Antonius Xvir 38.b.c
T. Claudius trib. mil. 47.d
T. Clœlius Siculus, trib. mil. 40.c
T. Didius prætor 233.d. 234.a
T. Didius Cos. 249.c.d. 253.a
T. Geganij Macerini cõsulatus 27.d
T. Genutius Xvir 37.38
T. Genutij consulatus 37.c.d
T. Herminius Aquilinus Cos. 19.b
T. Lartij Eluæ consulatus III. 22.d
T. Lartij consulatus II. 22.a
T. Manlio Torquati cognomen unde obuenerit 67.b. dictator 70.b
T. Manlius Torquatus dictator 70. b. II. 72.a. Cos. 72.c
T. Manlius Torquatus Cos. 72.c. II. 73.b. III. Cos. 74.d. 75.a
T. Manlij seuitia in filium suum, & quare triumphanti ei nobilis Ro. iuuentus occurrerit 75.c.d
T. Manlius Torquatus dictator 82.d
T. Manlius Torquatus Cos. 91.b
T. Manlius Torquatus Cos. 133.a censor 135.c
T. Manlius Cos. 138.b
T. Manlius Torquatus Cos. 142.b. dictator 143.b
T. Manlius Cos. 177.d

T. Man-

T. Manlij Torquati seueritas in filiũ 205.b
T. Menenij consulatus 30.c.d
T. Numicij consulatus 32.c
T. Otacilius Cos. 118.c
T Otacilius 151.b
T. Quinctij consulatus 32.a
T. Quinctij II. consulatus 32.c.d
T. Quinctij Capitolini IIII. consulatus 39.d
T. Quinctius Barbatus interrex 40.d
T. Quinctij consulatus 41.c
T. Quinctius Capitolinus VI. Cos. 42.b
T. Quinctius Cincinnatus Cos. 45.a
T. Quinctius Pennus II. Cos. 46.a trib. mil. 47.a
T. Quinctius Capitolinus, Cos. 48.c
T. Quinctius Cincinnatus trib. mil. III. 49.a
T. Quinctius trib. mil. 52.b
T. Quinctius Cincinnatus trib. mil. 58.c. iterum 59.a.c. dictator 60.d
T. Quinctij consulatus 33.b
T. Quinct. Capitolinus trib. mil. 59.a. magister eq. ibid.b
T. Quinctius Pennus magister eq. 64.a
T. Quinctij Capitolini dictatura & triumphus de Gallis 67.b. magister eq. 68.a
T. Quinctij Cos. II. 69.d.70.c
T. Quinctius, Claudus imperator appellatus 74.b
T. Quinctius Crispinus Cos. 152.d. 153.a
T. Quinctius Flamininus Cos. 159.d 160.b.c.d. 161.d. 163.a
T. Quinctius censor 165.b
T. Quinctius Flamininus censor 165.b
T. Quinctius Cos. 226.d
T. Romilius Xuir 37.38
T. Romilij consulatus 36.d
T. Romilij sententia de legumlatoribus 37.d
T. Sicinij consulatus 28.c.d
T. Statilius Taurus Cos. 330.b. triumphat 333
T. Statilius Cos. 341.c
T. Statilius Cos. 353.c
T. Veturius Cos. 77.d. II. Cos. 82.a
T. Veturij Gemini consulatus 34.a
T. Vetusij Gemini consulatus 25.c
T. Virginij consulatus 24.c
T. Virginij Cœlimontani consulatus 39.c
Tolosanum aurum 240.d
Torquatus cognomen 378.d
Transitio à plebe quæ 386.b.c
Transfugis manus præcidit Q. Fab. Maximus 205.d
Triumvirorum cum Cæsare, consulatus 303.d. 304.c
Triarij pugna infelix & interitus 285.b
Tribunatus cur in Ro. ciuitate inductus 8.a
Tribunitia potestate quando uti cœperint imperatores dissimulato nomine 344.a
Tribuni pl. quando creati 27.b. & quomodo aucti & qui fuerint ibi.
Tribuni pl. restituuntur abdicatis decemuiris 38.d
Tribuni ple. quinquennales continui 61.d
Tribuni plebis ad Cæsarem fugiunt 310.b
Tribuni militum cons. potestate primi qui & cur creati 40.b. rursum abdicati ibid.c.d.
Tribuni militũ simul uno anno creati 52.b. octo simul creati 52.d
Tribunorum militum creatio 42.d. 43.a. 44.d
Tribunorũ plebis restitutionẽ plebs desiderat & decemuirorum abdicationem 38.d
Tribus quatuor additæ reliquis Ro. 58.d. Tribus nisi à censoribus institutas ibid.
Tribus Romæ XXXV. 388.a
Triumphus quid fuerit, & unde dictus 10.d. quotuplex item. ibid. à quo primus actus 11.a. quid ab ouatione differat 21.a
Triumphus sine magistratu primus cui concessus 159.b
Triumphus ob quas res decernebatur Romanus 225.d
Triumphi quando intermissi fuerint 347.a
Triumphalia ornamenta pro triumpho quando decreta fuerint 10.a
Triumpharint qui nullo gesto prælio 170.a
Triumuiratus Roman inductus 9.b
Triumuirorum reipub. constituendæ institutio 323.a
Troianos Rom. gentis auctores esse 370.a
Tuditanorum cognomen 381.b
Tudites quid ibid.
Tul. prænominis nota 361.b
Tullius Corniculanus 14.b
Tulli Hostilij regnum & triumphi 12.d. 13.a
Serij Tullij natiuitas & regnum 14.c. quomodo ciues censuerit, & exercitum lustrarit 15.a
Tulliorum imago 372.b
Tusci uicanus cognomen 383.a
Tusculum ab Aequis captum 35.b.c
Tuscula, fumula quomodo Romanos ex summo periculo liberarit 58.b
Tutulus quid, & tutulati 380.a
Tyrannus quis 7.b

V

Vaccæi deuastantur 214.c
Vaccæi subacti 171.b
Valentiæ coloniæ deductio 131.a
Valerij Max. error 55.d
Valerius Max. historiarum imperitiæ arguitur 95.b.c
Valerij Max. lapsus 208.c
Valerij Max. error 230.a
Valerij locus emẽdatus 205.a. 358.c
Valerij, olim Valesij dicti 372.b
Valerij omnes unius sunt gẽtis 368.d
Valeriorum origo 271.a
Vardei Illyricum inuadentes subiugantur 212.a
Variorum origo 372.c
Varronis locus emendatus 375.a
Varus cognomen 382.a
Vas sacrificale quid 380.b
Vatia cognomen 382.a
Vatiniorum origo 372.c
Vectigal salariæ annonæ institutum 156.b
Veij capti à M. Furio Camillo 55.b
Veientium à Ro. defectio 43.a
Veientium superbum responsum Ro. legatis datum 52.a 55.a
Veientium bellum cum Ro. 11. & 13 c. 14.d. 18.b. 29.c.d. 30.a. 30.d 31.a
Velina tribus instituta 129.b
Veliterni Tusculum obsidentes repulsi à mœnibus 62.b
Velitræ obsessæ 62.b.c
Velleij error 169.d
Velleij locus emendatur 315.b
Venox cognomen 378.d
Veneris Genitricis ædis dicatio 316.a
Veneti ad deditionẽ adigũtur 300.b
Vennoniorum origo 362.c
Ventia oppidum oppugnatum & captum 303.a
Vennones cognomen 382.d
Vermina Syphacis F. à Scipione uictus 157.c
Verrucossus cognomen 381.d
Verrugo à Ro. recepta 58.c

Vespillo cognomen 379.b
Vestæ templi incendium 129.b
Vibiorum origo 372.b
Vibullius primipili centurio à Caluino fuste occiditur 331.b
Virdumarus Gallorum rex 140.b
Virgilij mors 345.a
Virginia ab Ap. Claudio malis artibus tentata à patre suo occiditur 38.d
Viriathus, Viriathicum bellum 183.d. 184.a. 185.b. 198.b. 199. 200. 202. 203. 204
Viriathus dolo à Cæpione interfectus 206.c.d
Viriathi pax cum Ro. facta 205.c.d
Vitelliorum origo 370.c
Vmbri se dedunt Fabio 87.a
Vnguenta exotica ne Romæ venderentur quando interdictũ 257.b
Voconia lex à quibus abrogata 353.b
Vocontiorum regio 327.a
Volerio Publius trib. mil. 54.a
Volones serui libertate donati 148.c
Volsci ad amicitiam Rom. traducti 29.a
Volsci victi à Romanis 57.d. 59.b.c. & 61.c
Volsciorum origo 372.c
Volscorum bellum cum Ro. 13.c. 15.c. 32.b
Volsones qui sint 93.d
Volusorum origo 372.b
Volusorum cognomen 372.b
Vopisci Iulij consulatus 31.d
Vsipetes debellati 348.c
Vticenses Romanis se dedunt suaq; omnia 186.a
Vulsinienses delicijs fracti mulieribus reip. administrationẽ concesserunt easq; appellarunt dominas 115.a
Vulsiniensium bellum cum Ro. 114.d. 115. 116.
Vulsones, cognomen 382.d
Vulsci ibid.
Vxellodunum à Cæs. captum 308.d
Vxores liberorũ procreandorũ gratia omnibus fuisse ducendas censore Q. Metello 221.c

FINIS.

BASILEAE APVD NIC. EPISC. IVNIOREM
ANNO M. D. LIX.

EPI SCOP.

